וְקַנֵּיךָ וְיֹאמְרוּ לָךְ

גל עד לזקני וחסידי "גור"

ברך א

נערך ע"י
ראובן איינפלד

בני־ברק, תש"ס

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2022

היות והושקע הון רב דמים תרתי משמע
אין רשות לאף אחד להעתיק ו/או לצלם אפילו קטע אחד או פרק כולל תמונות.
איסור השגת גבול ידוע לפי תורתינו הקדושה
ולפי החוקים הבינלאומים ללא רשות המחבר בכתב.

הוצאת "חן וחסד" ת.ד. 739 בני ברק

©
כל הזכויות שמורות

חלק מהספר היה למראה עיני

כ"ק מרן האדמו"ר

בעל ה"פני מנחם" זצוק"ל

ואמר: "דבר יפה מאד שיהיה בהצלחה"

כ"ק מרן האדמו"ר בעל ה"פני מנחם" זצוק"ל

בטקס סיום הש"ס שנערך באולם "יד אליהו" בתל־אביב

אמר: שמעתי מאחד מזקני חסידי גור

הרה"ח ר' מרדכי יידל איינפלד ז"ל

ששמע מאבי כ"ק מרן אדמו"ר

בעל ה"אמרי אמת" זצוק"ל שאמר:

"לעתיד לבוא וועט מען געוואָר ווערען אז עס איז

גארנישט געווען אַ שטארבען,

עס איז נאר אַ הסתר פנים".

(לעתיד לבוא יֵדע שלא היתה פטירה, היה זה רק הסתר פנים)

(מופיע באמרי אמת ויקרא דף ע"ב ובעוד מקומות)

ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו **"ולזקני ישראל"**

מדרש רבה (פרשת שמיני י"א-ז')

אמר רבי עקיבא: נמשלו ישראל לעוף מה העוף הזה אינו פורח בלא כנפיים כך ישראל אין יכולים לעשות דבר חוץ **"מזקניהם"**.

אמר רבי יוסי בר חלפתא: גדולה זִקנה אם **"זקנים"** הם **"**חביבים הם**"**...

דתני רבי שמעון בן יוחאי: לא במקום אחד ולא בשני מקומות מצינו שחלק הקב"ה כבוד **"לזקנים"** - אלא בכמה מקומות.

בסנה - לך ואספת את **"זקני ישראל"**.

במצרים - ובאת אתה ו**"זקני ישראל"**.

בסיני - עלה אל ה' אתה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מ**"זקני ישראל"**.

במדבר - אספה לי שבעים איש מ**"זקני ישראל"**

באוהל מועד - ו**"לזקני ישראל"**.

אף לעתיד לבא הקב"ה חולק כבוד לזקנים ה"ד: "וחפרה הלבנה ובושה החמה" וכתיב נגד "זקניו" כבוד. רבי ישמעאל בר ביבי ור"ש ור' ראובן בשם רבי חנינא אמר: עתיד הקב"ה למנות לו ישיבה של זקנים משלו ה"ד: כי מלך ה' צבאות בהר ציון ובירושלים ונגד "זקניו" כבוד - נגד "זקנים" אין כתיב כאן אלא נגד "זקניו" כבוד...

ומסיים המדרש הפרק בפסוק (משלי ל"א) נודע בשערים בעלה בשבתו עם "זקני ארץ".

תוכן העניינים לפי סדר א'-ב'

אבוביץ הרה"ח ר' אהרן לייב 519
אדלר הרה"ח ר' לייבל 519
אולבסקי הרה"ג ר' ישראל משה 283
אופנהיים הרה"ח ר' מוטל 520
אוקסנברג הרה"ח ר' יצחק מאיר 518
אורבך הרה"ח ר' איטצילה 471
אירנשטיין הרה"ח ר' הענך 421
אייזנר הרה"ח ר' גודל 186
איינפלד הרה"ח ר' משה אברהם 517
איינפלד הרה"ח ר' מרדכי יידל 228
איינפלד הרה"ח ר' בן ציון 519
אייזנר הרה"ח ר' יצחק 379
אייזנר הרה"ח ר' לייבל 454
אייכנולד הרה"ח ר' יוסל (שטפר) 516
איידליס הרה"ח ר' שמואל יעקב 518
אלתר הרה"ח ר' בנימין מנחם 312
אלתר הרה"ח ר' ליפמן 520
אלתר הרה"ח ר' אברהם מרדכי 517
אלבוים הרה"ח ר' פרץ 465
אבפייאר הרה"ח ר' אריה 521
אנציג הרה"ח ר' אהרן 489
אנגלמן הרה"ח ר' משה 521
ארנרייך הרה"ח ר' יהושע 518
ארליך הרה"ח ר' יונה 362
ארזון הרה"ח ר' יצחק מרדכי 520
באטוס הרה"ח ר' שמואל זעוויל 526
בדנר הרה"ח ר' אהרן 528
בוך הרה"ח ר' יעקל 371
בורזיקובסקי הרה"ח ר' יוסל'ה 522
בולגריי הרה"ח ר' יצחק לייביל 527
ב"ח הרה"ח ר' ישראל 525
בינקה הרה"ח ר' יהושע נח 321
בידרמן הרה"ח ר' אלקנה 525
ביבלה הרה"ח ר' גיציל 527
ביאלוסטוצקי הרה"ח ר' שמואל 524
ביין הרה"ח ר' אלעזר 266
ביינבכר הרה"ח ר' אליהו 524
בכלר הרה"ח ר' שלמה 476
בלושטיין הרה"ח ר' נחמיה 523
בלכרוביץ הרה"ח ר' יעקב יהושע 528
בנט הרה"ח ר' יענק'ל 467
בנצלוביץ הרה"ח ר' עקיבא 427
בסר הרה"ח ר' משה 525
ברלינסקי הרה"ח ר' הענך 45
ברלינר הרה"ח ר' משה יוסף 521
ברגר הרה"ח ר' עוזר 317
ברסלר הרה"ח ר' אברהם 382
ברום הרה"ח ר' אברהם אסטרלנקא 68
ברקוביץ הרה"ח ר' חיים יצחק 522
ברגמן הרה"ח ר' נחמיה 522
ברקוביץ הרה"ח ר' ליפמן 523
ברסלר הרה"ח ר' יצחק 524
ברודז'אק הרה"ח ר' רפאל 523
ברגר הרה"ח ר' אברהם 526
בריסטובסקי הרה"ח ר' משה 526
ברגמן הרה"ח ר' שלום מ. 528
ברוינר הרה"ח ר' אברהם 452
ברסקי הרה"ח ר' ישראל 527
גבריאלוב הרה"ח ר' משה 533
גולדברג הרה"ח ר' ישראל 531
גולדקנופף הרה"ח ר' לייבל 508
גולדשטיין הרה"ח ר' ברוך מרדכי 533
גולדווסר הרה"ח ר' דוד דב 529
גולדרינג הרה"ח ר' משה 531
גוטהיינר הרה"ח ר' מנחם 530
גינזבורג הרה"ג ר' שמאי 199

גליקסברג הרה״ג ר׳ שמואל י. 160
גלובינסקי הרה״ח ר׳ פישל 533
גלזר הרה״ח ר׳ שלמה 532
גלברד הרה״ח ר׳ אליעזר 529
גפילהויז הרה״ח ר׳ יצחק 532
גרובייס הרה״ח ר׳ יצחק 532
גרינפלד הרה״ח ר׳ שלמה 529
גרנביץ הרה״ח ר׳ מרדכי מנדל 530
גרפינקל הרה״ח ר׳ יצחק 531
גרליץ הרה״ח ר׳ אברהם י. 530
דוידוביץ הרה״ח ר׳ שמחה בונים 534
דויטש הרה״ח ר׳ דוד 535
דודק הרה״ח ר׳ משה יצחק 534
דינקלס הרה״ח ר׳ יוסף 535
דנגברג הרה״ח ר׳ נח 503
דריימן הרה״ח ר׳ חיים אלימלך 447
דרסלר הרה״ח ר׳ אליהו מאיר 435
דרורי הרה״ח ר׳ שבתי 534
הורביץ הרה״ח ר׳ רפאל 100
הורביץ הרה״ח ר׳ ליפא 412
הוניגסברג הרה״ח ר׳ משה זלמן 536
הולצמן הרה״ח ר׳ יהושע השיל 536
היינה הרה״ג ר׳ יצחק פישל 21
היידה הרה״ח ר׳ ישכר 536
הלפגוט הרה״ח ר׳ שמחה 535
הרצברג הרה״ג ר׳ ישראל יהושע 110
וויס הרה״ח ר׳ משה (בטלן) 329
וולקוביץ הרה״ח ר׳ משה דוד 469
וולברג הרה״ח ר׳ נחום יצחק 543
וואלער הרה״ח ר׳ בערל (דוב) 543
וינגורט הרה״ג ר׳ יחיאל מאיר 158
וירניק הרה״ח ר׳ חיים בנימין 120
וידיסלבסקי הרה״ח ר׳ מאיר 141
וידיסלבסקי הרה״ח ר׳ אברהם מרדכי 537
ויטלזון הרה״ח ר׳ לייביש 537
וינברגר הרה״ח ר׳ ישראל משה 538
וינגרובר הרה״ח ר׳ יצחק 540
ויצמן הרה״ח ר׳ משה דוד 539
ויצמן הרה״ח ר׳ שלמה 542
ויץ הרה״ח ר׳ מנדל 537
ויסמל הרה״ח ר׳ אפרים 540
וינברג הרה״ח ר׳ חיים 540
ויסבקר הרה״ח ר׳ אברהם 541
ויסבקר הרה״ח ר׳ לייבל 541
ויסבוים הרה״ח ר׳ לייבל 543
וינשטוק הרה״ח ר׳ משה מרדכי 542
וסרצוג הרה״ח ר׳ משה חיים 542
וקשטיין הרה״ח ר׳ משה דוד 541
ורדיגר הרה״ח ר׳ יחיאל מיכל 538
ורדיגר הרה״ח ר׳ יעקב מאיר 539
ורדיגר הרה״ח ר׳ בנימין אליעזר 539
זונשיין הרה״ח ר׳ חיים מנדל 78
זילברמן הרה״ג ר׳ שאול משה 30
זילברברג הרה״ג ר׳ אברהם בנימין 82
זילברמן הרה״ג ר׳ יהושע העשיל 173
זילברשטיין הרה״ח ר׳ וואוו 151
זיטניצקי הרה״ח ר׳ מאניס 416
זילברברג הרה״ח ר׳ אברהם משה 546
זיגלבוים הרה״ח ר׳ יוסף שמואל 546
זיספיין הרה״ח ר׳ אברהם זאב 338
זיידמן הרה״ח ר׳ אשר אנז״יל 545
זיידורף הרה״ח ר׳ ישראל יצחק 546
זיידמן הרה״ח ר׳ ישראל מרדכי 544
זיידל הרה״ח ר׳ יעקב 545
זלוצבסקי הרה״ח ר׳ חנוך הענך 545
זאעלמן הרה״ח ר׳ ישראל שמחה 544
חרש הרה״ח ר׳ משה יוסל 376
טאומן הרה״ח ר׳ ישרולקיה 129
טאובה הרה״ח ר׳ הענך (בנדינער) 548
טוروبר הרה״ח ר׳ אלימלך 547
טייטל הרה״ח ר׳ חיים 547
טננבוים הרה״ח ר׳ מתתיהו 210
טננבוים הרה״ח ר׳ ראובן 547
יאלאס הרה״ח ר׳ יוסף ירמיהו 550
יודקביץ הרה״ח ר׳ גדליהו 549
יוסטמן הרה״ח ר׳ משה 548
יוסטמן הרה״ח ר׳ לייבל 550
יוסקוביץ הרה״ח ר׳ אהרן נח 548

יוסקוביץ הרה"ח ר' לייבל 549
ינקלביץ הרה"ח ר' שלמה זלמן 365
ישראלוביץ הרה"ח ר' שאול דוד 549
כשר הרה"ג ר' מנדל 106
כץ הרה"ח ר' אברהם שמואל 550
כהן הרה"ח ר' אביגדור 551
לב הרה"ח ר' אהרן 359
לב הרה"ח ר' מנדל 388
לב הרה"ח ר' הענך 555
לבקוביץ הרה"ח ר' הרשל 555
לבלזון הרה"ח ר' משה אהרן 557
לבקוביץ הרה"ח ר' אברהם צבי 554
לוין הרה"ח ר' יצחק מאיר 23
לוינברג הרה"ח ר' מאיר 459
לוי הרה"ח ר' דוד 552
לוי הרה"ח ר' אברהם לייביש 554
לוינטל הרה"ח ר' שמואל אלימלך 551
לוכסנבורג הרה"ח ר' אלימלך 551
לוק הרה"ח ר' פייבל חזקיה 556
ליזרזון הרה"ג ר' שמחה בונים 49
ליכט הרה"ח ר' חיים יוסף 553
ליכטנשטיין הרה"ח ר' מוטל 40
ליפשיץ הרה"ח ר' שמלקא 309
ליפשיץ הרה"ח ר' משה 512
ליברובסקי הרה"ח ר' מוטל 552
ליברמן הרה"ח ר' אברהם 555
ליס הרה"ח ר' אלתר 553
ליהמן הרה"ח ר' שלום 556
לנציצקי הרה"ח ר' אהרן 552
לנדסברג הרה"ח ר' ברוך אלי' 553
לסקי הרה"ח ר' אברהם יעקב 554
מונשיין הרה"ח ר' מוטל 560
מונדרי הרה"ח ר' ישעיה 181
מורדוביץ הרה"ח ר' מוטל 86
מורגנשטרן הרה"ח ר' אברהם 559
מונטג הרה"ח ר' יצחק 560
מיאדסר הרה"ג ר' נחמן שמואל 165
מילר הרה"ח ר' משה 558
מינץ הרה"ח ר' פנחס 558
מילשטיין הרה"ח ר' יחזקאל אליעזר 558
מלבסקי הרה"ח ר' נחמן דוד 147
מנדלסון הרה"ג ר' בנימין 57
מנדלקורן הרה"ח ר' יוסל 290
מנדלבוים הרה"ג ר' משה 301
מנלה הרה"ח ר' יעקב לייב 557
מנהיימר הרה"ח ר' משה מאיר 559
מריאן הרה"ח ר' שמואל 559
מרקסון הרה"ח ר' פנחס 557
מרנשטיין הרה"ח ר' יצחק 560
מרקוביץ הרה"ח ר' משה גדליה 481
נייהוז הרה"ח ר' יעקל 495
נפרסטק הרה"ח ר' דוב בער 561
סבינר הרה"ח ר' יעקב מאיר 561
סגל הרה"ח ר' זיסקינד 279
סטניסלבסקי הרה"ח ר' אלעזר 562
סולניק הרה"ח ר' מיילך 563
סוכצ'בסקי הרה"ח ר' שמואל 563
סנקביץ הרה"ג ר' יעקב הענך 36
סנדיק הרה"ח ר' אזישא שלתיאל 561
ספיר הרה"ח ר' שמואל לייב 562
סאפיר הרה"ח ר' ישראל 563
סקולסקי הרה"ח ר' יוסף בער 562
פודמסקי הרה"ח ר' שלמה יונתן 566
פזניצבסקי הרה"ח ר' מאיר שמחה 340
פוקס הרה"ח ר' יוסף אביגדור 567
פישר הרה"ג ר' זלמן 177
פיק הרה"ח ר' יחיאל מאיר 351
פינקלשטיין הרה"ח ר' ירחמיאל משה 564
פינקלשטיין הרה"ח ר' מוטל 567
פייבוש הרה"ח ר' יהודא אריה 564
פלוטשניק הרה"ח ר' איטשע 403
פלשניצקי הרה"ח ר' משה 565
פפר הרה"ח ר' ישכר 565
פרידנזון הרה"ח ר' אברהם אליעזר 492
פרנקל הרה"ח ר' אברהם דוד 63
פרקל הרה"ח ר' משה ראובן 112
פרנקל הרה"ח ר' וואלויל 208

פרנקל הרה״ג ר׳ יצחק ידידיה 346
פרסול הרה״ח ר׳ יצחק 462
פרל הרה״ח ר׳ יצחק מאיר 565
פרנקל הרה״ח ר׳ בינימ 566
פרייא הרה״ח ר׳ לייביש 566
פרימן הרה״ח ר׳ הרי 568
פריד הרה״ח ר׳ יהושע 564
פשדנובק הרה״ח ר׳ ירחמיאל 485
פשנדזה הרה״ח ר׳ אברהם אליעזר 567
צישינסקי הרה״ח ר׳ איטשיע 133
צישינסקי הרה״ח ר׳ יעקב יואל 169
צישינסקי הרה״ח ר׳ שמחה 268
ציוויאק הרה״ח ר׳ לייבל 223
קופרמן הרה״ח ר׳ אברהם 287
קורניק הרה״ח ר׳ שלמה הענך 571
קורנפלד הרה״ח ר׳ אבא 570
קורנפלד הרה״ח ר׳ יחיאל דוד 572
קובשקה הרה״ח ר׳ מרדכי יוסף 568
קונסס הרה״ח ר׳ יוסל 569
קונופניצקי הרה״ח ר׳ שמואל דוד 571
קיהן הרה״ג ר׳ ישראל מנדל 369
קירשנבוים הרה״ח ר׳ אברהם (כהן) 570
קליקשטיין הרה״ח ר׳ יוסף נחמן 97
קלינבסקי הרה״ח ר׳ מאיר 572
קמינר הרה״ח ר׳ יידיל 441
קמפינסקי הרה״ח ר׳ יעקב הרש 569
קמפינסקי הרה״ח ר׳ חיים 570
קנובלוביץ הרה״ח ר׳ יעקב 569
קנובלוביץ הרה״ח ר׳ משה 572
קרקובסקי הרה״ח ר׳ דוד (שוחט) 203
קרנבייסר הרה״ח ר׳ ישראל משה 571
רוזנשטרוך הרה״ח ר׳ בונים 275
רוזנברג הרה״ח ר׳ אברהם ישעיה 296
רוזנברג הרה״ח ר׳ דוד אהרן 355
רוטה הרה״ח ר׳ אברהם הערש 392
רוטבלט הרה״ח ר׳ אברהם מרדכי 397
רוטשילד הרה״ח ר׳ משה דוד 505
רוזנטל הרה״ח ר׳ משה 577
רושגולד הרה״ח ר׳ משה יצחק 574
רוזנבלום הרה״ח ר׳ ישראל יצחק 575
רוזנבוים הרה״ח ר׳ יוסל 576
רוטשטיין הרה״ח ר׳ יחזקאל 576
רוזנברג הרה״ח ר׳ משה מרדכי 575
רוזנברג הרה״ח ר׳ מנחם משה מ. 577
רוזנווסר הרה״ח ר׳ טוביה 573
רוזנולד הרה״ח ר׳ דוד יהושע 578
רובינשטיין הרה״ח ר׳ טוביה 578
רושצקי הרה״ח ר׳ יצחק 573
רוזנברג הרה״ח ר׳ לייביש 579
רוזנברג הרה״ח ר׳ חיים שמואל 578
רוזמרין הרה״ח ר׳ אברהם יהודה 574
רובינשטיין הרה״ח ר׳ יוחנן 573
רוזנטל הרה״ח ר׳ שמואל 574
רוטר הרה״ח ר׳ קלונימוס קלמן 579
רוסט הרה״ח ר׳ משה 575
רייפין הרה״ח ר׳ חיים שמואל 576
רפפורט הרה״ח ר׳ איטשע 395
רפאלוביץ הרה״ח ר׳ פנחס 577
שוירץ הרה״ח ר׳ יעקב מרדכי 191
שובקס הרה״ח ר׳ יענקל 196
שטיין הרה״ח ר׳ כתריאל 91
שטיצברג הרה״ח ר׳ זליג 236
שטרן הרה״ח ר׳ אברומצ׳ה 581
שיינברג הרה״ג ר׳ בערל 255
שלסר הרה״ח ר׳ הענך 581
שפירא הרה״ח ר׳ רפאל יעקב 245
שפירא הרה״ח ר׳ אברהם 580
שפירא הרה״ח ר׳ משה חיים 580
שפירא הרה״ח ר׳ מוטיו (מוטל) 580
שפסל הרה״ח ר׳ לייבל 581
שץ הרה״ח ר׳ שמחה בונים 579
שרצקי הרה״ח ר׳ מוטל 215
שרצקי הרה״ח ר׳ מאיר גרשון 498
תלמוד הרה״ח ר׳ יענקל 431

דברי התנצלות ותודה

אנו מתנצלים בזה בפני כל אלה שלא הצלחנו להכניסם לכרך הזה בסידרה הראשונה, "אתכם הסליחה". כמו כן אנו מודיעים בזה כי הסדר בכרך זה ובכרכים הבאים בעהשי"ת הוא לפי הכלל אין מוקדם ומאוחר בתורה. וכל מי שהזדרז ושלח חומר השתדלנו להכניסו בכרך הראשון. והוספנו מפתח לפי א'-ב'.

כמו כן בקשתינו ותחינתינו בפני ציבור אנ"ש היקרים שיחי', "אנא שלחו לנו חומר של אביכם, סבכם, או אחד מבני המשפחה" כולל תמונתו עם שטרימל [באם זה קיים] וגם כתבה וכיתוב, ונשתדל להכניסו בכרכים הבאים העומדים לפני ההדפסה.

שגיאות מי יבין – לכן יכול להיות שנפלו אי אלו שגיאות בספר – אנו נודה לכל מי שיפקח עינינו ויעיר יאיר, ונשתדל לתקן את המעוות במהדורה השניה.

תודתינו נתונה ראשית לכותבים החשובים שיחי' ולרבים אחרים שעזרונו בסיוע שיש בו ממש, אודותם הגענו עד הלום, ונקוה להשי"ת שנזכה להמשיך ולהוציא מן המחשבה אל הפועל ממש, לתועלת הכלל, ולזכירת מעשה אבות סימן לבנים. ולדעת את צור מחצבתינו, וללמוד ממעשיהם, שנוכל לומר – "מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי" נגיעה לפחות, כאימרת הרבי ר' שמחה בונים מפשיסחא זי"ע.

תודה מיוחדת עבור עלומי השם שעסקו במלאכה קשה זו, ואינם רוצים להתפרסם, ועשו עבודת מחרישה לעומק העניינים, לברר וללבן כל דבר ודבר הצריך ליבון ובירור. ואמנם הצליחו בכך. ועשו מלאכתם על הצד היותר טוב, עבודה יסודית ויפה. יבורכו מן השמים בכל מילי דמיטב, "וזקניך ויאמרו לך" אלו יהיו למליצי טוב עליהם ועלינו עד ביאת משיח צדקינו בימינו אמן.

כמו כן תודה מיוחדת מאת המחבר: להרה"ח ר' זימל רוטשטיין שליט"א על עברו על הספר והאיר העיר את הערותיו הנבונות. יבורך מן השמים בכ"ט ומיטב יחד עם כל משפחתו הכבודה.

המחבר

פתיחה

עשרה נקראו יקרים ואלו הן: תורה, הנבואה, התבונה, והדעת,... ומיתתן של חסידים. מיתתן של חסידים מנין? "יקר בעיני ה' המותה לחסידיו".

(ויקרא פרשה ב')

מעולם לא היו הסיפורים והמעשיות יסוד ועיקר בחסידות. לא הסיפור עיקר — אלא מוסר ההשכל, והלקח שיש ללמוד ממנו. הנמשל והמשל שיש ליישמו ולהנהיגו באורחות החיים היומיומית של השומע ומוסיף לקח. לכל נמשל הצמוד למשל יש תכלית ומטרה.

הנטיעה הניצחית שנטעו אבותינו לנו, אשר פירותיה יאכלו הדורות הבאים עד קץ הימין. מחייבת אותנו בני הדור הזה. כאותו זקן שנטע נטיעה של פרי, כששאלו אותו עבור מי הוא נוטע, ענה, עבור נכדי וניני, כמו שנטעו אבותי עבורי.

אין מידה טובה לעורר לבבות ישראל ולהניפם תנופה של התעלות לחיי נשמה של תורה ועבודה, כהתחקות על שורשי תולדותיהם והנהגותיהם של נוטעי אילנות ופירות כאבותינו.

ובזה הננו להודיע בשער בת רבים: כי הספר אינו בא להעריך את אשיותו וגדלותו של איש מבין הכתובים בספר זה, כי אם ישפכו דיו כימים ונהרות, לא יהיה סיפק לשכתב את גדלותם ומעלתם של כל איש ואיש.

ברצוננו בזה רק לנגוע באפס קצהו של כל אחד ואחד, למען נלמד מאבותינו ומזקינינו לקיים את הנאמר בפסוק: "שאל אביך ויגדך, זקניך ויאמרו לך".

הגדיר זאת טוב מאד, יהודי מחשובי חסידי בעלזא — כשסיפרתי לו כי עומד אני להוציא ספר זה, על זקני וחסידי "גור". התפרץ ואמר: "אני הקונה הראשון של הספר", לשאלתי מדוע? היתה תשובתו מעניינת מאד: וכך אמר: מוציאים הרבה ספרים על כל גדולי ישראל מהעבר ומהווה, דבר נפלא מאד, שנדע איך צדיקי דורנו היו גדולים במעשיהם וכו' — אבל אני כחסיד מפשוטי העם, יכול אני להשתוות לגדולתם ומעשיהם של צדיקים וקדושים אלו? והאם יש באפשרותי בכלל לחקות אותם? לא מיניה ולא מקצתיה. אבל עכשיו בהוציאך ספר כזה על זקני וחסידי גור, אם הם הגיעו למדרגות כאלו... יכול גם אני, ברצוני להתעלות ולעלות בסולם העולה בית־קל, וצריך אני, וגם אוכל אם רצוני בכך, להגיע למדרגתם, ואו אולי כמעט עד אליהם, ואולי אף יותר מהם, וזה מחייב אותי. (עכ"ד).

מרן בעל ה"אמרי אמת" זי"ע אמר
לר' בן ציון אוסטרובער זצ"ל היה זה בחג השבועות:
"ואל הזקנים אמר שבו לנו בזה" (משפטים י"ד) ודפק
באצבעותיו הקדושות על שולחנו הטהור.
(כאומר השאר עמנו פה.)

מפי הרה"ח ר' י. מ. ציוויאק שליט"א בשם אביו הרה"ח ר' לייבל זצ"ל

מכתב אחד מני רבים שהגיע למערכת וקיבלנו רשות לפרסמו בשמו.

מכתב ששלח אחד החסידים מאנ"ש: הרה"ח ר' משה הורביץ שליט"א מבני ברק. "לסדר וילך ראובן וגו' וימצא דודאים ב"שדה".

הנני מצרף למכתבי זה, תמונה של חמי ר' אהרן לנציצקי ז"ל והוא כמתואר בחובת הלבבות "החסיד, צהלתו בפניו ואבלו בלבו". כפי בקשתך בעת פגישתינו בביהמ"ד בירושלים. "ואמינא לפעלא טבא, לתת יד ושם טוב לחסידים ואנשי מעשה מדור הקודם לנו, שעבדו עבודת הקודש בתורה, תפלה, וחסידות מתוך הדחק".

ונתנסו בכמה נסיונות ויסורים, ועמדו בהם. ויפה שיחתן של חסידים הראשונים, מתורתן של בנים. תורה היא וללמוד אותה צריך. תכתב זאת לדור אחרון יבואו ויגידו צדקתם לעם נולד, אשר עשו ופעלו לדורם ולבאים אחריהם.

תהי' הברכה במעשה ידיך כמו"ש, ויהי נועם ה"א עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו, וכל אשר יעשה יצליח.

הקדמה

בין השינוים המפליגים שעוררה תנועת החסידות בתודעת עמינו היתה הפלת המחיצות בין השכבות השונות המרכיבות את העם, בין אלו שתורתם אומנותם, לאלה שלא זכו לכך, בין עניים לעשירים, בין יחסנים לפשוטי העם, וכדומה. החסידות הכניסה מתחת לכנפיה את כולם, את כל הצמא להעלות בעבודת הבורא. החסידות ידעה לספק לכל אחד את צרכיו: את תלמידי החכמים לימדה החסידות כיצד להגיע למדרגה של "תורה לשמה", את בעלי הבתים קרבה החסידות והורתה להם מה הם חובותיהם על פי יכולתם, כל אחד על פי השגתו ועל פי צרכיו.

לכאורה היה עלול "ערוב תחומין" זה לפגום באיכותה של תנועת החסידות: החשיפה היתירה של קבוצות כה מנוגדות אחת לרעותה עלולה היתה לפגוע בטיפוח שהוענק לכל אחד ואחד בפני עצמו, ברם האמת היתה הפוכה לחלוטין: עובדה זו לא רק שלא פגמה בחסידות — היא עוד חישלה אותה מכמה בחינות, ומספרים על רבינו הבעש"ט הקדוש זי"ע שפעם בעת רעוא דרעוין, הפסיק את אמירת ה"תורה" ותוך שהוא מצביע על חבורת פשוטי — עם שישבו בירכתי בית המדרש וספרי תהילים בידיהם, הורה לתלמידיו: "הקשיבו לתחינותיהם של יהודים אלו, מהם תוכלו ללמוד דביקות אמיתית מהי, דביקות פשוטה, ללא מחיצות"!

עוד בדברי חז"ל מוצאים אנו שתי גישות בנושא דומה: בעוד רבן גמליאל מכריז "כל תלמיד שאיך תוכו כברו אל יכנס לבית המדרש" פוקד ר"א בן עזריה להכניס לבית המדרש את כל החפץ בכך עד ש"אתווספו שבע מאות ספסלים" בבית המדרש.

החסידות נקטה בכלל "אחוז בזה, וגם מזה אל תנח ידך". בעוד היא מקיימת הלכה למעשה את שיטת ר' אליעזר בן עזריה ופותחת את שערי ביתה לכל החפץ בכך — נוצרו בתוכה קבוצות מיוחדות ומורמות מעם. שחרטו על דגלן את הכלל "כל תלמיד שאין תוכו כברו אל יכנס לבית המדרש". לא היה בכך פגיעה באחרים, שלא זכו להגיע למדרגה כה גבוהה, החסידות המשיכה לטפח את המוני העם, לחמם את לבם, ומוחותיהם לאורה ולהפיח בהם את הניצוץ היהודי — ובד בבד דאגה, ליצור חבורה מורמת מעם, אנשים שירחפו טפח למעלה מהקרקע הגשמית: יהודים אשר כל תקופת חייהם תהווה מסכת של קדושה וטהרה ועליה ללא הרף במעלות בית א־ל.

אף התואר "חסיד" כלל בתוכו מובן דו־משמעי, החסידות שללה הענקת תארי כבוד מופרזים, תארים כגון: "גאון" וכדומה היו בבחינת "בל יראה ובל ימצא" — למרות שלא חסרו כאלה שהיו ראוים לכך, מאות אלפי היהודים, כונו כולם בשם "חסידים" למעלה מהם, אלו שהגיעו למדרגות גבוהות יותר בעבודת הבורא, לאלו נתייחדו כינויים

לחוש אבחנה דקה, וכך שוללים הם את אלו החסרים את חוש המידה אשר בלעדיו אין האדם אלא "חסיד שוטה" (סוטה כ"ו כ"א): אמרו בשם רבותינו: "המצער עצמו מכל דבר ודבר נקרא "חסיד" לא נאמר "המונע עצמו מכל דבר ודבר", אלא "המצער עצמו מכל דבר ודבר", כלומר חייב אדם לסעוד בין הסועדים, ולישון בין היושנים, ולמרות כך להצטער ולעמול על כל דבר ודבר.

ואכן החסידות שללה מכל וכל את הסיגופים והתעניות "מוטב לו לאדם" היה נוהג הרבי מליזנסק לומר – "שיהיה בעל נפש שבורה וגוף שלם, מאשר בעל גוף שבור ונפש שלימה" "כל האוכל ושותה בתשיעי (בתשרי) – מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי" – דייקו חסידים הראשונים: לא נאמר "כאילו התענה בתשיעי" אלא "כאילו התענה תשיעי ועשירי" – חז"ל באו ללמדינו כי יש אכילה השקולה כשתי תעניות: ואין הדברים אמורים בתשיעי בתשרי בלבד.

כל המידות הטובות שמנו חכמים – בחסיד – לא רק נמצאו בהם אלא בלטו בהם.

לכאורה סטירה מוחלטת בספר זה מעיקרו: הרי ידוע שחסידים מדורות הקודמים לא הסכימו ולא נתנו לצלם את עצמם וגם רבותינו לא ראו בעין יפה מעשה זה – נשאלת השאלה אם כך על מה ולמה? הכנסנו לספר "זקניך ויאמרו לך" את תמונותיהם של אלו שלא רצו להצטלם והיו נגד זה בפועל?

תשובתינו לכך היא: עקב מעשה נורא ששמענו מהרה"ג ר' יוסף דב שטיין שליט"א מבני ברק, החלטנו לצרף לספר גם את תמונותיהם של דמויות הוד ומופת אלו למען יעמדו ימים רבים:

וכך הוא מספר: הסבא החסיד הישיש ר' כתריאל שטיין זצ"ל לא הסכים אף פעם להצטלם. כחסידים ותיקין.

קרוב משפחתו הגיע ארצה אחרי המלחמה באירופה, ויצא ל"ע לתרבות רעה, והתרחק מדרכי אבות דרך התורה והיראה. ר' כתריאל קבלו בחֹם ובידידות כי הרי קרוב משפחתו הוא לו – ודאג לכל מחסורו ושיקמו בגשמיות, והתחיל לטפטף לו מפעם לפעם גם ברוחניות, והאיש אינו שת לבו לזאת, אינו מקבל דבריו וממשיך בדרכו. ר' כתריאל לא אמר נואש, והיה כדברו אליו יום יום, והזכירו כי אביו היה מחשובי חסידי גור בפולין שלפני המלחמה – ואביך מתהפך בקבר בראותו את התנהגותך אחרי שניצלת מתופת כזאת, וכל פעם בבוא ר' כתריאל אליו כדי לעוררו ולהחזירו לצור מחצבתו – היה מזכיר לו את אביו שהיה בר אוריין וחסיד גדול – יום אחד כדבר אליו ר' כתריאל ושוב מזכירו את אביו, איזה בעל צורה הוא היה נראה – פנה בן משפחתו ואמר: באם הייתי רואה תמונתו של אבי אולי זה היה משפיע עלי. נכנסו דבריו אלו לר' כתריאל בראש ועזבו, והלך ר' כתריאל לביתו שלו והתחיל לפתוח את

שקיו ונירותיו שהביא עמו מפולין — שעד יום זה לא נגעם ולא פתחם, וחיטט וחיטט עד שמצא תמונה של אביו של בן משפחתו החילוני. שם ר׳ כתריאל את התמונה בכיס מעילו ושם פעמיו לבן משפחתו שוב, ור׳ כתריאל חוזר שוב על דבריו חזור בתשובה — הנח תפילין — ושמור שבת לפחות כי הרי היה לך אב צדיק כזה וחסיד גדול מחסידי גור בפולין. וכאן הבן שואל: באם הייתי רואה תמונה של אבי יתכן וזה היה משפיע עלי משהו לטובה. שאלו ר׳ כתריאל בפקחותו ומה תתן לי באם אראה לך תמונתו של אביך?

ענה: מה שהדוד יבקש ממני אעשה — אתה מבטיח הזדעק ר׳ כתריאל! והתשובה היתה כן! שאלו ר׳ כתריאל אפילו לחזור בתשובה? כן באה התשובה — אפילו להניח תפילין — ולשמור שבת — שאל ר׳ כתריאל ברב התפלאות? כן באה שוב התשובה: הוציא מחיקו ר׳ כתריאל את תמונתו של אביו ומסרו לבנו לידיו, בראותו את אביו בתמונה, פרץ בבכיה נוראה עד כדי עילפון, וכעבור זמן מה התאושש, ושאל: מה הדוד רוצה ממני שאעשה? אמר לו ר׳ כתריאל תניח כל יום תפילין ותשמור שבת: אני מסכים באה תשובתו בחזקה. ונהיה במשך הזמן לבעל תשובה אמיתי, וכיום בניו ונכדיו מאנ״ש:

אחר הדברים האלה: קרא ר׳ כתריאל לנכדו הרה״ג רבי יוסף דב שטיין שליט״א וסיפר לו את עובדת המעשה כך היה: ואמר לו באם תמונה של אבא או סבא יכול להחזיר בתשובה: אנא ממך קח אותי לצלם להצטלם שיהיה ממני תמונה וכך עשה.

וזה תשובתינו להכנסת התמונות בספר הזה — והיה אם מישהו יראה אחת מן התמונות ויפגע, ויחזור בתשובה, והיה זה שכרינו.

ר. א. המחבר והמו״ל

מגור ועד ירושלים

"לא נותקה השלשלת" - יש המשך לחסידות גור התגלית המפתיעה, כי "גור" נקראה ע"י הגויים "ירושלים חדשה".

נולדתי בגור. מאז ימי ילדותי, לאן שזכרוני מגיע קשור ודבוק אצלי "גור" במושג של התרוממות וקדושה. בית אבא ואמא ממש צמוד היה לחצרו ולבית — מדרשו של הסבא, בעל ה"שפת אמת" זכר צדיק לברכה. ואני, הרי זכיתי לחזות בזיו פני קודשו במו עיני, בהיותי עוד תינוק, הצריך לאמו.

נשתמר עמוק — עמוק בגנזי הנפש הילדותית, כשהוליכו אותי לראשונה אל "החדר".

מעוטף בטלית אני כולי, ואבי מורי מלא שמחה. ואמי מורתי מרעיפה עלי כל מיני ממתקים, וסבא הצדיק שכולם חרדו ממבטו בחרדת — קודש ממש, מחייך אלי ומעניק לראשי עטרת ברכות. ומלמד דרדקי ר' שמאיילי מקבל את כל החבורה שלנו על פתח ביתו בסבר פנים יפות — ואני בתווך. כבר אני בתוך ה"חדר" ויודע כבר מה "קמץ אלף" — — —

ומשגדלתי קצת והכרתי אט אט את החסידים הישישים, החסידים החריפים ה"קוצקאים", שהיו אורחים קבועים אצלנו בבית אבא, קלטו אזני ונבלעו בעמקי דמיוני אי אלו "זכרונות מבית סבו של סבא", בעל ה"חידושי הרי"ם".

אותו חסיד קשיש, אשר היה כולו רוחניות ותמיד נשאר בזריזותו ובמלוא חיוניותו כמו שצריך להיות "קוצקאי אמיתי", שמו נחרט בלב כולם ר' בן ציון אוסטרובר, היה בן בית אצלנו. אבי מורי ערך לכבודו סעודות מרעים בראש חודש ובכל הזדמנות טובה. והוא היה מספר על חוויות נעוריו, כאשר "נתפס לחסידות" על ידי בעל החידושי הרי"ם, עוד בשנות מגוריו בעיר וורשה. וכשהוא היה מזכיר את הזמנים ההם היה מדגיש בחיוך עדין:

"אבי, שהיה דיין ומו"ץ בוורשה, מתנגד חריף היה, וכאשר לקח אותי החידושי הרי"ם בפעם הראשונה לקוצק ישב עלי "שבעה"... אבל אני הרחתי את רוח הקדושה ונסחפתי עם נחשולי ההתלהבות. כי זאת לדעת, כי החידושי הרי"ם נחשב היה על ידי

כולם כאדמו"ר בלתי מוכתר עוד בחייו של הרבי מקוצק. במשך שלושים שנה ומעלה היה מנהיגם הרוחני בפועל ממש של קהל החסידים בוורשה, ורק בשנות חייו האחרונות לאחר ההסתלקות של השרף הקוצקאי נפרד מוורשה וקבע את מקום מושבו ב"גור".

בענין זה של קביעת מטרפולין החסידות בעיירה גור — הרהרתי לא פעם. גור היתה למקור של קדושה אצל יהדות פולין. בגור הרגיש כל אחד את עצמו כאילו "טובל" הוא במעינות של התעלות והתקדשות.

ראש השנה בגור, יום הכיפורים בחצר גור, שבועות זמן מתן תורתנו בגור, פורים בגור, ימי חנוכה חג האורות בגור, ובנוסף לכך "החתונות, והשמחות המשפחתיות בחצר גור — אילו היה ביכלתי לתאר על אחת מאלף מן החוויות והזכרונות האלה, המרטיטים עד היום כל מיתר גנוז בנפש פנימה.

גור — המעין הטהור של קדושה והתקדשות, תורה וחסידות, אך בלבי הילדותי חשתי צביטה מכאיבה כשנוכחתי שאף "הם", מן הסיטרא אחרא, נאחזו בגור, ו"הם" שנתנו לה אפילו את השם הזה המקודש אצלם: "גורא קאלווריא"...

"הם" — הכמרים עם הצלמים, עם הכנסיות וצלצולי הפעמונים המאיימים שלהם. עם "הפרוצסיות" (תהלוכות) שלהם בחוצות, שחזרו ונשנו אצלנו בגור כמה פעמים בשנה. בימים קודרים שכאלה אסרו לנו, הילדים, לצאת מן הבית, ונסגרנו בפנים החדרים. וכל מה שלחשו השפתיים: "שקץ תשקצנו"...

אבל פעם אחת אמר לנו המלמד ב"חדר" שאין כלל לפחד ולהתייירא מכל הכנסיות הנמצאות בגור, משום שאצלנו פה בגור, ביקר עוד לפני רבות בשנים הבעש"ט הקדוש, ופה בחוצות העיירה ניהל ויכוח מר עם הכמרים הצוררים, כדי להציל נשמה יהודית תועה, שנלכדה ברשת השטן, והנה הבעש"ט הקדוש ניצח אז במלחמה זו והציל את הנשמה היהודית, אשר הוחזרה בתשובה...

ואז נתעורר אצלי הרעיון שיש איזה קשר והגיון בדבר. אמנם הסבא, אביו של ה"חידושי הרי"ם", מוהר"ר ר' ישראל זצ"ל, ישב פעם על כס הרבנות בגור, ברם לאחר פטירתו, קבע בנו בעל ה"חידושי הרי"ם", מקום מגוריו בוורשה הבירה ושנים רבות התגורר שם.

לאחר הסתלקות השרף מקוצק פנו הרבה עיירות והתחננו שה"חידושי הרי"ם" יעבור אליהם.

ואז החילותי להבין, כי לא היה בזה אף שמץ של מקריות. ה"חידושי הרי"ם" הלך והתיישב בגור, משום שהוא היה הלוחם הנועז בכל החזיתות למען תורה ויהדות (אידישקייט) ובחר על כן מבצר עוז, מצודת אש לאמונה טהורה ולהתקדשות עם ישראל דווקא במקום זה, בעיירה "גורא קאלווריא".

והנה, זה לא מזמן מראה לי עמיתי וידידי הותיק ר' משה פראגר, שמצא בארכיון בניו יורק חוברת שלימה שפורסמה ע"י הכנסיה הקאתולית בפולין עוד מלפני 210 שנה, בשנת 1856 בשם המוזר "גורא קאלווריא — המכונה, "נובי יערוזאלעם", זאת אומרת "ירושלים החדשה".

ואני — נדהמתי כולי. הלוא הקבלה זו, ההמשכיות הזאת למן "גור ועד ירושלים" משלנו היא! זוהי בעצם אחת מנקודות הנחמה בכל הזוועות הנוראות של דורנו. כי חסידות גור, אשר ייסודה במקורות הקדושה העילאית, ניצלה בחסדי השם יתברך ושתלה מחדש את אילן החסידות באדמת ירושלים עיר הקודש, והנטיעה הצליחה למעלה מכל משוער, ועלתה לעינינו כפורחת בירושלים, עיר אלקים.

ואיך באו "הם" והעיזו עוד מלפני הרבה שנים להדביק את השם "ירושלים החדשה" לאותן מקומות הטומאה שלהם! וזה היטב חרה לי, ופגע בצפור הנפש.

אבל לאחר מכן נזכרתי דווקא באימרותיו הקדושות של הסבא בעל ה"שפת אמת", אשר החסידים הישישים הגו בהם תמיד. חזרתי ונזכרתי ברעיונות הנשגבים, החודרים לכל חדרי בטן, והכל הובהר ונתחוור בדיוק נמרץ. הכל מרומז בתורה, וכל המעיין בספר "שפת אמת" יבין הכל על בוריו.

בפרשת "תולדות", בענין של "ויתרוצצו הבנים בקרבה", שזו היתה בעצם ראשית המלחמה בין יעקב ועשו הרשע נאמר בתורה: "ויאמר ה' לה, שני גויים בבטנך ושני לאומים ממעיך יפרדו ולאום מלאום יאמץ" — ועל זאת מדגיש ואומר בעל ה"שפת אמת" בלשון זו (משנת תרל"ד):

"פירוש, שחיזוק כל אום מכוח אום השני, כי וודאי מה שיש כוח לעשו — הוא רק מה שגונב מבני ישראל" — — —

וזה בדיוק דווקא באותו מקום הקרוי "גור" — גורא קאלווואריא התנהלה המערכה הרוחנית, וכי אף השם "ירושלים החדשה" הם גנבו מאת בני ישראל...

וענין מוזר ומופלא זה, כי "גור" נקראה פעם בשם "ירושלים החדשה", נתעורר בחריפות רבה דווקא בשעה כשהתהלכנו אחרי ארונו של כ"ק מרן זצ"ל מגור בחוצות ירושלים עיר הקודש.

מגור ועד ירושלים — נס ההצלה הכביר והעצום הזה אשר מן הדין לעמוד עליו דווקא כעת ביתר כובד ראש — ההשוואה הזאת קיבלה בעיני משמעות עוד בהרבה יותר מעמיקה.

יום זה של ר"ח ניסן שנת ת"ש, ביום שנמלט בחסדי השם כ"ק מרן הזקן זצ"ל מגור מוורשא הנצורה — יום זה ירשם בקורות עם ישראל באותיות זהב כי ביום זה ניצלה רציפותה והמשכיותה של יהדות התורה על אף מבול הדמים הנורא מכל נורא.

כעת רואים כבר בעליל, שהודות לנס זה הובטח המשך רוחני למורשת יהדות פולין המעטירה.

אילן החסידות המפואר, אשר השטן המשחית זמם לעקור אותו כליל מן השורש, ניצל מן התבערה האיומה. ואם זה נכון שהלהבות אחזו בענפי האילן ושרפו הרבה ענפים יקרים על מלוא פריחתם — הרי הגזע העתיק הוצא ברחמי השי"ת מתוך אש התופת ומשהושתל מחדש באדמה הקדושה של ירושלים — עינינו הרואות עד היכן פרח האילן, והניב פרי לתפארה! — —

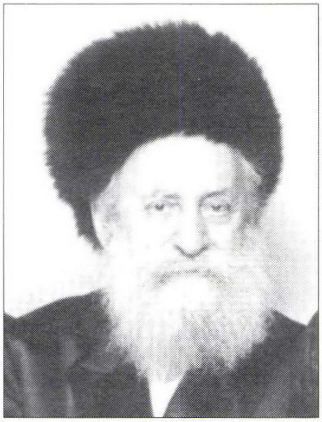
"פנים חדשות" – אלה הם דברים נפלאים, אשר כ"ק מרן זצ"ל רשם אותם בתיקון לצוואתו לאחר שנמלט מעמק הבכא וקבע את מושבו בירושלים עיר הקודש.

"פנים חדשות" – דברים מעודדים אלה שימשו נחמה פורתא ועידוד נפשי לכולנו, אשר ראינו עצמנו כשארית הפליטה, שארית זעומה של יהדות פולין המעטירה.

"פנים חדשות" – דברים אלה הציתו תקוה גדולה בלבבות, כי נשאר שם ושארית לעם התורה, ועתידים עוד לראות במו עינינו דור שיאזור עוז ויקום על מנת להקים את הריסות השואה.

מגור ועד ירושלים – זה מחסדיו הגדולים של השם יתברך, אשר תוך זמן קצר צמח ועלה דור של בני תורה (וכן של בנות נאמנות לתורה), אשר עיצב אכן, "פנים חדשות" וכן "מציאות חדשה" בארץ הקודש.

מאת הרב **פנחס יעקב לוין**
ירושלים

כתבה מיוחדת על
הרה"ח רבי פנחס יעקב הכהן לוין זצ"ל
בכרך ב'

משלהן "חכם" "חריף" "עמקן" וכו' למעלה מהם אלו שהיו באטמוספירה אחרת אלו שהגביהו טפחיים מעל פני הקרקע הגשמית, אלו שהגיעו למדרגות עילאיות ביותר בתורת הנגלה כבנסתר, בחסידות, וביראת שמים וידעו למנות את כל התורה באותיותיה, כלום הללו זכו לתואר נשגב, תואר שביטא, ולו במקצת את מהותם הגבוהה מעל גבוה?!

אכן הללו זכו לשם נדיר: לתואר המעיד על בעליו.

"יהודי חסיד" — "חסידישער אידי". זה היה הכינוי שאמר הכל.

כאשר דובר על יחידי סגולה — אלו — שוב לא נזדקקו להשתמש בכינויים "חכם" "חריף" או "עמקן" הביטוי "יהודי חסיד" כלל בתוכו "הכל" את כל השאיפות הטמירות אליהן חתרה החסידות, רבבות יהודים גידלה החסידות על בירכיה, טפחה על ראשם כעשב שאומרים לו גדל — והכל כדי להוציא מתוכם כמה עשרות "חסידישע אידין" כאלו, הללו היוו את הכתית שבשמן הזך, את הסולת שבקמח, את השמרים שביין.

וכך הכינוי "חסיד" בו נהגו להשתמש כאשר דובר על רבבות שלומי אמוני ישראל, שזכו אך לטעום ממטה הדבש של החסידות ותו לא — שימש אף הוא לתיאור המדרגה העילאית ביותר: תואר זה עורר את כמיהתם וערגתם של צעירי הצאן, אשר ראו ב"חסידישער אידי" את שיא השאיפות והכיסופין.

"השם "חסיד" העיד על בעליו כדבק בתורת החסידות וברבותיה: ואילו הכינוי "יהודי חסיד" תאר אדם שכל מהותו היתה חסידות. "אַ חסידישער אידי" — אדם שהיהדות צועדת אצלו יד ביד עם החסידות, ללא הנתק, אדם שאורח חייו שונה לחלוטין משלנו, אדם שנטש מאחוריו הכל: מחשבותיו אינן מחשבותינו: שאיפותיו אינן שאיפותינו: אדם שקידש את כל איבריו וכל מלה ומלה היוצאת מפיו נשקלת במשקולת זהב.

בגור: עד התקופה האחרונה שקדמה לשואה, עדיין ניתן היה למצוא שריד לחסידי קוצק, ולחסיד קוצק מן השורה — שכן באותה תקופה חיו עדיין מספר חסידים שעדיין זכרו את הרמ"מ מקוצק זי"ע — אלה אחד שנחשב עוד בתקופת קוצק לאחד המיוחדים שבחבורה, היה זה החסיד רבי בן ציון רבינוביץ מאוסטרובה זצ"ל.

רבי ב"צ אוסטרובער היווה, מכל הבחינות התגלמות נדירה של גאונות וצדקות קדושה וטהרה חכמה וענווה: ומעל לכל "אמת" סמלה ודגלה של טומשוב — קוצק.

חסיד אמיתי שהאש בערה בו בשנת השמונים לחייו כבימי נעוריו. רב"צ היה החוט המקשר בין הדורות: החסיד היחידי שהאדמו"ר ה"אמרי אמת" זצ"ל מגור נהג למסור דברי תורה בשמו בעת עריכת ה"טיש" (השולחן) ועוד בנוכחותו. מסביבו התקבצו ובאו חסידים שהיו צעירים ממנו בכיובל שנים ומעלה, חסידים שנקראו בשם "חריפים" "חכמים" וכיו"ב, אך הוא כונה בפי כל "החסיד בן ציון" או "ר' בן ציון חסיד".

וכאמור, תואר זה אמר הכל.

רב"צ אוסטרובער זצ"ל מהווה דוגמא אופיינית — אך לא יחידה, והרשימה

ארוכה... כלום ניתן עוד בדורנו, לאחר התדלדלות השורות הן בכמות והן באיכות. לפגוש בדמות מעין זו, דמותו של "חסידישער איד" במושגי העבר האם הקרקע הגשמית לא נהפכה עדיין לביצה טובענית עד שלא ניתן עוד להרקיע טפח מעליה?

אמרו בשם אחד מרבותינו: חסד עושה עמנו הבורא, בכל דור ודור נוטל הוא נשמה השייכת לדורות עברו ושותלה בדורנו, וכל זאת על מנת להמחיש לנו את מדרגתם הגבוהה של הדורות הקודמים.

וכך החוט שקישר בין טומשוב – קוצק לבין "גור" שבין שתי מלחמות העולם. נשזר הלאה עד דורנו אנו, כך זכינו להכיר דמותם של חסידים אמיתים חסידים שינקו ממקור ראשון את תורת קוצק.

בשם החסידים הראשונים אמרו: משום מה אין מצוות הענווה מוזכרת בתורה? שכן ענוה אינה ענין בפני עצמו, חייבת היא לנבוע מפנימיותה של האדם. כל המצוות צריכות כוונה מלבד הענווה, ענווה שיש בה כוונה – פסולה מעיקרה ואינה אלא גאוה בלבוש שונה.

ועוד אמרו "כל הרודף אחר הכבוד – הכבוד בורח ממנו: וכל הבורח מן הכבוד – הכבוד רודף אחריו (אבות), מילא הראשון, הרודף אחר הכבוד – נידון לעונש, לרדיפה כל חייו אחר הכבוד הנמלט: ברם הענין הבורח מן הכבוד, משום מה נגזר עליו לבלות את ימיו ושנותיו בבריחה מתמדת? – אלא מאי, אף תכונת "הבריחה מן הכבוד" אינה מן המדות המעולות, שכן אדם המכיר באפסותו ובשפלותו, אינו חש עצמו כראוי לכבדו, עד שיש לברוח ממנו, "הבורח מן הכבוד" אינו ענוותן אמיתי, ובשל כך ממשיך הכבוד לרוץ אחריו ואינו מרפה.

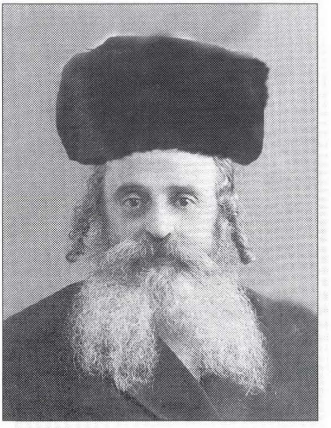
ואולי בשל כך לא זכו אלא מעטים לעמוד על מהותם של זקני וחסידי "גור" אלו חסידים אמיתיים אלו שלא ידעו את הכבוד לא נזקקו לברוח הימנו, ואף לא נרדפו על ידיו.

ואין פלא בכך, כבר לימדונו חז"ל:

"טהרה מביאה לידי קדושה: קדושה מביאה לידי ענוה: ענוה מביאה לידי יראת חטא: יראת חטא מביאה לידי חסידות..." (שקלים פ"ג ה"ג).

בתלמוד ובמדרשים אנו מוצאים את המושג "חסידות" בהקשר לכמה וכמה עיקרי היהדות: ענוה – "אי עניו אי חסיד" (ברכות ו' ע"ב): צדקה וגמילות חסדים – "שלי שלך ושלך שלך" – "חסיד" (אבות ה') ו"למה נקרא שמה חסידה – שעושה חסידות עם חברותיה": עבודת הבורא – "אין חסיד אלא המתחסד עם קונו" (זהר דברים רפ"א): או "חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת ומתפללין" [ברכות ל' ע"ב): ועוד: לימוד התורה – "ולא עם הארץ חסיד" (אבות ב'): פרישות – "המצער עצמו מכל דבר ודבר נקרא חסיד" (תענית י"א ע"ב): זהירות בעניני ממון – "האי מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דנזיקין" או "חסידים הראשונים היו מצניעין קוצותיהן וזכוכיותיהן בתוך שדותיהם" (ב"ק ל' ע"א): חז"ל מדגישים כי בכדי להגיע למדרגה זו זקוק האדם

מורינו הגאון החסיד חריף ובקי רבי יצחק אהרן אפרים פישל היינה זצ"ל

"חתן מרן בעל ה"אמרי אמת" זצ"ל
נולד לאביו החסיד
רבי שמואל שמרי'ה הנגיד זצ"ל בעיר
אוסטרובצה, שהיה אז מפורסם בתור
גאון ומחזיק עניים ותומכי התורה בכל
הגליל ההוא
נפטר י"ד בתמוז תש"ד
נכד הרב הקדוש
בעל "הזכרון שמואל" זצ"ל

עוד בילדותו כשהיה בן שתים עשרה (12) שנה החשיבו אותו כל הרבנים לעילוי, והיישפת אמת" זי"ע כשראה את כשרונותיו הנפלאים לקח אותו לחתן לנכדתו בת כ"ק מרן ה"אמרי אמת" זי"ע.

היה לו קביעות לדבר בדברי תורה עם הרה"צ האדמו"ר מאוסטרובצה זצ"ל, שהחשיבו מאד בין כל תלמידיו. ואף שהיה גדול בתורה, היה פשטן ועניו גדול, גדולה היתה ענותנותו גם אחר כך בהיותו חתן האדמו"ר בעל ה"אמרי אמת" המשיך בצניעותו וענותנותו, היה מעורב בין הבריות, קירב את כל אדם, קבלם בסבר פנים יפות. ב"גור" ישב סמוך על שולחן (קעסט) חותנו הגדול מרן ה"אמרי אמת" זצ"ל, ולמד יומם ולילה ולא התערב בשום דבר, ותורתו היתה אומנותו. הוא היה מתאים את עצמו לכל האנשים, כשדברו בחריפות – ראו אותו כחריף, בחסידות – כחסיד, וכן לכל אדם לפי מדרגתו: כן כשדיבר עם אנשים פשוטים דיבר בתורה דברים יותר קלים, הסתפק במועט ואף על פי כן כשבא לאיזה דבר שבקדושה הידר ליותר טוב, והרבה כסף חילק לצדקה, כל ימיו היה עוסק בעבודת השי"ת ובתורה.

הוא חיבב מאד את תורת רבו הרה"צ מאוסטרובצה זצ"ל והלך בדרכו בלימוד התורה.

כל ימיו היה שייף עייל ושייף נפיק ולא מחזיק טיבותא לנפשיה, ולא התפעל משום כבוד שעשו לו ודקדק במצוה קלה כבחמורה.

הוא חבב מאד את ארץ ישראל, והשתוקק לעלות לארץ ישראל עוד לפני הרבה שנים, אבל הרופאים לא הסכימו שיסע לארץ ישראל לפי שהנסיעה קשה לבריאותו, שהיתה בריאותו רופפת. כשהגיע לארץ ישראל יחד עם חותנו מרן ה"אמרי אמת" זצ"ל אף שנוסף צער על צערו שהשאיר בפולניה את זוגתו הרבנית וחמשה ילדים ונכדים, בכל זאת הסתיר צערו ותמיד היתה בת צחוק על שפתיו, אנשים מלאי צער שבאו לפניו ושפכו את לבם יצאו ממנו שמחים ומרוגעים. הרבה כתבי חידושי תורה אשר חידש בחריפות ובקיאות נשארו בפולניה הדויה ולא הצליחו להצילם. חלק מדברי תורתו, נדפסו ע"י בנו הרה"ח ר' לייבל היינה זצ"ל בסוף ספר "זכרון שמואל" חלק ב'. וקראו בשם "זכרון יצחק". ובשנים האחרונות שהיה גר בירושלים בשכונת גבעת שאול, היה חולה ולא היה בכוחו להעלות על הכתב את חידושי התורה שלו. בשבע עשרה שנותיו האחרונות היה חולה וסבל הרבה צער. חותנו מרן ה"אמרי אמת", זי"ע היה מרבה לבקרו בביתו, וגם כדי לשאוף אויר צח ולהתרענן, כי היה המקום לא מיושב, והיו בו הרבה עצים ונוף, וכל משפחתו היו באים אליו לביתו כי חן המקום על יושביו, היה שם נוף אויר ואוירה דקדושה.

בימיו האחרונים שחליו התגבר עליו והיה המצב קשה ביותר, אמר לנכדו שראה לפני כמה רגעים את האדמו"ר מאוסטרובצה זצ"ל עומד חי לנגד עיניו, שבא אליו.

אף ברגעיו האחרונים לפני פטירתו דיבר עוד בדברי תורה וסיפר דברי חסידות מהבעש"ט הקדוש.

כל ימיו היה עוסק בעבודת השי"ת ובתורה והיה בקי בכל חדרי התורה.

מתוך צוואתו יכולים לראות את גודל ענותנותו צדקתו וקדושתו, בין היתר הוא כותב: "הנני מבקש מחילה גמורה כל מי שציערתי אותו" והוא ממשיך: "לפייס עבורי ולפצות עבורי כל מי שיש לו טענות נגדי" ובהמשך: "אבקש ברחמים מכל יוצאי חלצי לקרב ולכבד כל אדם מכל שכן בן תורה בכל כח". "וגם כן להיות בכל מן הנעלבים ולא מן העולבים חו"ש (חס ושלום)". היה כבן חמישים וארבע (54) שנים בפטירתו בהלוייתו השתתף קהל רב, ובראשם חותנו הגדול כ"ק מרן בעל ה"אמרי אמת" זצ"ל שגם הספידו בדברים נרגשים, נקבר בחלקת המערה אשר קנה מרן ה"אמרי אמת" בהר הזיתים. כן השתתף בהלויתו מרן הרה"צ מוהרי"צ דושינסקי זצ"ל רבה של ירושלים, מכל משפחתו נשאר בנו מורנו הרה"ח ר' לייבל היינה זי"ל.

ומקום מנוחתו הראשון במערה לבית גור ב"הר הזיתים" בירושלים.

מורנו הרה"ח רבי יצחק מאיר הכהן לוין זצ"ל

"חתן מרן בעל ה"אמרי אמת" זצ"ל"
"נשיא אגודת ישראל העולמית"
נולד ט' בטבת תרנ"ד
נפטר י"ז מנחם אב תשל"א

נולד לאביו הגאון הקדוש רבי חנוך צבי הכהן לוין זצ"ל חתנו של בעל ה"שפת אמת" זצ"ל בעיירה "גור" ונקרא על שם סב סבו מרן בעל ה"חידושי הרי"ם" זצ"ל, כששמע בעל ה"שפת אמת" את שמו בקריאתו בברית אמר: "שמו מאיר – שיאיר".

וכך היה.

כילד היה נחבא אל הכלים, אציל במראהו, ילד רציני, שתקן, מתנזר ממשחקים ושוקע בלימודו.

בן תשע היה כאשר נלקח לשמי רום רבם ומאורם של ישראל, מרן בעל ה"שפת אמת" זי"ע. עבור הנכד, כנכדים אחרים הקשורים לסבם הקדוש, היה זה זעזוע קשה.

משמר יצא ומשמר נכנס, ובנו של מרן בעל ה"שפת אמת", מי שהיה לרבן של כל בני הגולה כ"ק מרן אדמו"ר ה"אמרי אמת" זי"ע. הופך למנהיגם של המוני חסידים, בן אחותו ותלמידו, רבי יצחק מאיר, הינו חסיד נלהב ומסור. ארבע שנים מאוחר יותר יילקח כחתן לבתו הצעירה של הרבי, מרת דבורה מאטיל ע"ה ומה שראה בו אז בגיל כה צעיר בעל ה"אמרי אמת", ראו בו ברבות הימים רבבות יהודים. בחמש שנים לאחר נישואיו יושב האברך הצעיר בגור סמוך על שולחן חותנו ושוקד על לימודו בהתמדה, שיעורים קבועים לו אצל חותנו הקדוש מידי יום. רואה רבי יצחק מאיר הכל סביבו, מתעניין ושותק. הלימוד – חברו. השתיקה – שיטתו.

בשבתות וימים טובים הומות הדרכים ל"גור", באים המוני עם לשאוב ממעיינות התורה והקדושה המפכים בבית מדרשו בעוז: מיהם הבאים המוני עם לשחר לפתח הרבי כדי לבקש עצה, לשפוך מר ליבם. אין לו מגע עם הציבור הרחב. שקוע הוא

בעולמו, בתורתו ובעבודתו. מי שכן מושכים את תשומת לבו הינם עסקני צבור חסידים כמו מתנגדים, העושים דרכם אל מנהיגה של יהדות פולין בעניני הכלל, איתם יש לו שיג ושיח. לימים בא ל"גור" רבי יעקב ליפשיץ מקובנה, המבקש לעשות להוצאת עתון חרדי, הלא הוא "המודיע" בפולטבה, שליש מן ההוצאות הבטיח לכסות רבי חיים מבריסק, שליש שני — רבי חיים עוזר גרודזינסקי, ועתה את השליש השלישי הוא מבקש ב"גור". קשרי ידידות עמוקים נקשרים בין העסקן הבא — בימים לבין האברך הצעיר.

לימים מוקמת מזכירות לעיתון, הכל נעשה בחשאי עליה נמנים הג"ר אליהו עקיבא רבינוביץ עורך העיתון רבי יעקב ליפשיץ והאברך הצעיר — רבי יצחק מאיר הכהן לוין. גילו אז, לא עולה על שבע עשרה שנים.

מלחמת העולם הראשונה אשר פרצה בשלהי שנת תרע"ד זעזה בין שאר תוצאותיה את אמות הסיפים של יהדות פולין, רבבות פליטים נוהרים לכוון וורשא, מחפשים מחסה, מתגלגלים בחוסר כל.

אל וורשא עבר גם האדמו"ר מרן בעל ה"אמרי אמת" ומשפחתו, חתנו הצעיר הרי"מ לוין, מארגן ועד עזרה כללי לפליטי מלחמה.

עם תום המלחמה קמה והיתה פולין העצמאית. את ההבטחות בדבר זכויות למיעוטים, בתוכם היהודים, אין הם מקיימים: קמות ארגונים ומפלגות כאלו המאיימות לכבוש כל חלקה טובה בציבור היהודי, ואז קם ועולה ארגון — "שלומי אמוני ישראל" שמאוחר יותר יקרא בשם "אגודת ישראל".

בו בזמן שהכל דואבים את העובדה שספסלי בית המדרש מתרוקנים, ונדמה כי חורבן רוחני צפוי ליהדות זו — מגיח לפתע צעיר עטור זקן שחור כפחם, בעל מראה אצילי ביותר והוא מתחיל לנאום.

נאומיו סוערים, משכנעים, כובשים, ואליהם נוהרים לשמעם אלפים. סביבו מתלכדת חבורת עסקנים צעירים, נלהבים וחרוצים. באותם הימים קבע מקום מגוריו בוורשא, מאז לא חולף יום ללא קשר אישי או בכתב עם חותנו האדמו"ר ה"אמרי אמת". לא זז הרי"מ מתוך ידו ולא פעל דבר מבלי לשאלו. כמו כן עומד הוא בקשר מכתבים רצוף ויום יומי עם רבי חיים עוזר גרודזינסקי בוילנא.

אל ה"סיים" הפולני עיניו אינן נשואות, עסוק הוא בבניינה של ה"אגודה" מסייר ברחבי אירופה, נושא דברים בועידה ההיסטורית שבפרשבורג. והפרנסה מה יהא עליה — זו מצויה שלא ברווח. ממפעל לתה שהקים ולא נושא רווחים משמעותיים. אין ראשו של הרי"מ נתון לתחבולות בהן נוקטים אחרים להגדלת הרווח, הוא מחליט לעבור לעסקי בנק, הבנק המתבסס לאיטו מאפשר לו להקדיש רוב עיתותיו לעסקנות.

הימים היו ימי מבוכה שלאחר מלחמת העולם הראשונה, באחת האסיפות המכינות של אגו"י ישב כ"ק מרן ה"אמרי אמת" זצוק"ל. לידו, כרגיל בחצי גורן, עמדו מלאי

יראת רוממות חסידים נלהבים, מקורבים שהיו דרוכים לקלוט כל הגה היוצא מפי קדשו, וכידוע, שכל מילה אצל מרן בעל ה"אמרי אמת", מדודה היתה בכל מידות שבעולם, ביניהם היה גם צעיר חתניו של הרבי, אברך צעיר, מלא אצילות, רבי יצחק מאיר, בנו בכורו של הגאון הקדוש רבי הערש העניך זצ"ל רבה של בנדין. שנולד חונך וגדל בגור ולא יצא מימיו מד' אמות של תורה וחסידות.

אחד מן הנואמים מביע התנגדותו לעצם רעיונה של "אגודת האורתודוכסים" (כפי שכונתה אז אגודת ישראל) והכל עמדו מצפים בדריכות לתשובתו של האדמו"ר מגור זי"ע. והנה, פונה רבן של ישראל אל חתנו הצעיר, האציל והביישן הניצב לידו מלא הכנעה וקובע:

"ואתה תענה"!... ומאז הוא ענה.

במשך שש עשרות שנים הוא הלהיב והלהיט, הוא ליטף והצליף, חריף היה בויכוח, ללא רחם רדף אויבים לדת.

בורשא, בוילנה, בפרשבורג, בפרנקפורט, במארינבאד, בלונדון, בירושלים או בניו יארק – אף פעם, ממש אף פעם, לא נשאר חייב תשובה. תמיד היתה עמו תשובת אמת, את דברה האמיתי של "אגודת ישראל". כי הרי הרבי קבע:

"ואתה תענה"!... בכל כינוס ארצי, מקומי או עולמי ידע ליישר הדורים – במילים ספורות, להשקיט סערת רוחות – במילה, לשובב את הלב – ב"ווערטעל", להשקיט – בהרמת אצבע.

האיש השקט ביותר בתקופה הסוערת ביותר, ניווט את הספינה בבטחון. לא מתוך הכרה בערך עצמו, אלא מתוך הכרה בערך הרעיון, מתוך אמונה אמיתית וכנה כי זוהי הדרך וזהו הנתיב.

באותן שנים מבקר רבנו ה"חפץ חיים" זי"ע בורשא, סר הצדיק הישיש, החסיד שבכהונה למשרדי האגודה, בסוף סיורו פונה הוא אל הרי"מ ואומר: "החזיקו בחותמה של "אגודת ישראל", זהו חותם קדוש, אל תמסרו אותו לאיש, רק למשיח צדקנו"...

היום, במרחק חצי יובל שנים מפטירתו, במרחק של שמונים שנה ויותר מאז היווסדה של "אגודת ישראל", בעינינו שהורגלו לפוליטיקה של "שנות התשעים" – קשה מאד להבין מה היו פני הדברים. בניגוד למה שמורגלים אנו היום, הוא זצ"ל קורץ מחומר אחר לגמרי. המנהיג הפוליטי, הנציג בעל החושים המחודדים ביותר, שניהל אין ספור מאבקים קשים בשדה המערכה – לא היה מסוג העסקן שהינו גם חסיד המשתייך לחצר זו או חוג אחר, מה שהיה באמת הרי"מ זצ"ל היה ההיפך הגמור מכך: חסיד בכל מאוייו, לומד בכל רגע פנוי, ספר "חובת הלבבות" אינו מש מכיסו, לפני כל דיון חשוב, החלטה מכרעת, מצוי הוא ליד קבר חותנו זצוק"ל במקום בו ניצבים הכהנים נושא תפילה ועם כל המטען האדיר הזה נושא בעול הציבור. הוא קשור ודבוק בכל נימי נפשו בגיסו, כ"ק מרן ה"בית ישראל" זצוק"ל, ממשיך הנהגת הקודש, ושואל

פיו בכל דבר, קטן כגדול. חסיד אמיתי, כולו להט, חדור אמונת חכמים, מן הקודש אל החול יצא, ולא להיפך. לא עמדות, לא תקציבים, ולא כיבודים עניינו אותו. שלוחא דרבנן היה – וכך הגדיר עצמו. זו היתה תמצית חייו.

הוא שנקדש לשם שמים, שכל כולו נמסר על ידי הענק שבענקים, חותנו, האדמו"ר ה"אמרי אמת" קודש לעם ישראל – לא לשש שנים מסרו חותנו כעבד עברי לעם היהודי, כי אם לששים שנה, והוא, עמד באמונה שאין למעלה ממנה, את כל חייו, תמצית לשדו הקדיש לאחדותם של המאמינים בה' ובנצחיות עם ישראל, עד רגעי חייו האחרונים.

ראשיתם של דברים בפולין, כאשר יצא לממש את רעיונו של בעל ה"אמרי אמת" זי"ע, כשליחו, "בבת עינו" הגדיר אותו הרבי זצ"ל חותנו, והוא, בעזרתם של עסקנים נלהבים, נאמנים לרעיון, אכן העלו את היהדות החרדית על המפה בפולין.

לאט, בעקשנות, בשיטתיות הם עשו זאת. כבשו קהילה אחר קהילה, עיר אחר עיר, בדבריו המשכנעים והכובשים הפך ר' איטשה מאיר מטרה מספר אחת לשונאי הדת, אך לא זה מה שמנע הימנו לתת ליהדות החרדית את העוצמה לשאת דבריה בעוז ובכבוד, לפתע הפכה היהדות החרדית בפולין לגורם שאין להתעלם ממנו, מותקפת! מושמצת! אין כל חשש, יש מי שיענה והיה מי שענה.

משפורצת המלחמה העולמית השניה, והוא מגיע לארץ ישראל, אין הוא מרשה לעצמו לשקוע באבל אישי. אין הוא חושב על שיקום אישי. כל מאוייו, מחשבותיו, פעולותיו, ומאבקיו, הם באחת: בניה מחדש.

הרי הוא בלבד גהר על התקופה שנראתה כבר מתה, שם עיניו על עיניה ופיו על פיה והתפלל לה' אלוקי ישראל.

וראינו כיצד פקחה התקופה עיניה, זוררה שבע פעמים והנה היא שוב חיה. ושוב עומד רבי יצחק מאיר הכהן לוין על הבמה האגודאית, ושוב הוא מאחד, מבריק, צועק, דורש, מתחנן, סוכך, שמח על כל פסיעה קטנה שהוא עושה, צוהל כשהוא נוכח כיצד קם דור אגודאי חדש המוכן להלחם, המוכן שוב לשאת בגאון את השם "אגודת ישראל".

"והוא הניף שוב את הדגל, מחה את כתמי הדם בדמעות עיניו, בכה על שיש רק שארית הפליטה, אולם ידע לבכות במסתרים, בבחינת "במסתרים תבכה נפשי אחרי גווה".

"ובפומבי, הוא עמד על הבמה כמנצח על המקהלה הקדושה של אגודת ישראל".

וכך המשיך הרי"מ לוין במאבקים עם הקמת המדינה, ובמאבקים לאחר הקמת המדינה עד פרישתו מן הממשלה ושנים ארוכות אחריה, תמיד הנחה אותו – שם שמים, אך "שיהיה שם שמים מתאהב על ידך".

הפך האיש לסמל, מיצגה של היהדות החרדית, ששים שנה כפף גוו לשאת את מאבקיה וצרותיה ומול גווה כופפו בלית ברירה עיניהם מתנגדיה. בקיץ תש"ז ביקרה

בארץ ועדת האו״מ, לפניה הופיע נציגים שונים של הישוב, הרי״מ לוין זצ״ל נשא את דבריו לפני ועדת האו״מ, האומות המאוחדות, ודבריו תורגמו לאנגלית כדי לאפשר לחברי הועדה להבינם, בכל אחת מהשפות ירדו דבריו עד חדרי בטן וזעזעו את הנוכחים שכן היתה זו שפת הלב החודרת אל הלב: והרי חותנו הרבי זצ״ל קבע ״ואתה תענה״!...

בין דבריו זעק ״אני אחד מאלו שניצלו בנס מתוך הלוע הפעור של חיות הטרף ואינני יודע באיזו זכות עלה בידי להמלט ולא להשרף עמם יחד במשרפות טרבלינקה ואושוינצ׳ום — אולי כדי להיות שליחם ולהביא זעקתם לפניכם״!!

״נשמות ששה מליוני יהודים עומדות וזועקות לפניכם, דמם תוסס, לא ינוח ולא ישקוט, מחריד מוסדות תבל — מליון וחצי ילדים! הנשמע כזאת בעולם! הנהיה כדבר הזה״! האם אתם יכולים לתאר לעצמכם מה פרוש הדבר! מליון וחצי ילדים יקרים. איך אפשר לבני אדם ממין האנושי לסבול סדיזם כזה שלא היה כדוגמתו! ״והם הלכו מאתנו מתוך קידוש השם! אמרו לצוררים — את גופנו אתם יכולים להשמיד, לא את נשמתנו! דמם סוער ומחריד את כל היקום: עולם עולם, איכה״!!!...

״זכות גדולה תהיה לעמים ולאנושות כולה אם תוכלו אז להשיב תשובה חיובית ותעשו עתה צעד לטובת עמנו האומלל...

המדובר בביקור ועדת האו״מ בארץ בקשר להקמת מדינת ישראל ליהודים, וכמובן את תגובת נאומו מתוך לב קרוע ומורתח, אנו מרגישים כיום.

על פי הכרעת ארגון האומות המאוחדות ובתמיכת שתי המעצמות הגדולות, נוסדה וקמה בה׳ באייר תש״ח מדינת ישראל, נאמן להחלטת מועצת גדולי התורה, מצטרף הרי״מ לוין לממשלה הזמנית כנציג יהדות התורה, הוא נבחר כשר הסעד ומעמד יחודי היה לו בתוקף השפעתו המוסרית בנושאים שונים.

בשבועות תש״ח חשכו שמיה של היהדות הנאמנה עת נלקח בסערה לשמי רום כ״ק מרן ה״אמרי אמת״ זצוק״ל. עבור הרי״מ היתה הסתלקותו בבחינת מכה קשה. אבל בתוך אבל, עדיין לא עכלו את השואה הנוראה והנה הסתלק המורה הגדול, המנהיג ומורה הדרך.

רבות עד מאד היו הבעיות בשנותיה הראשונות של המדינה, שאלת גיוס בני הישיבות עלתה בכל חריפותה. את כל כוח השכנוע שלו השקיע הרי״מ לוין זצ״ל עד ששיכנע את ראש הממשלה דאז דוד בן גוריון לשחרר מכל חובת גיוס את בני הישיבות שתורתם אומנתם.

והבעיות עלו וצצו כל אותה עת: בעיית כשרות, בעיית הדת בצה״ל, שאלת החינוך הדתי, ושאלת החינוך התורתי ותלמודי תורה, שאלת גיוס בנות, מעמד הרבנות וכו׳ וכו׳.

הרי״מ לוין זצ״ל הגיע להסכם עפ״י בקשת הגאון בעל ה״חזון איש״ זצוק״ל עם שר החינוך דאז, שלא לכפות על מוסדות החינוך הישן (התלמודי תורה) התערבות ממשלתית.

אולם, למרות הישגים אלו ולמרות שמאחוריו היתה לו תמיכתה של מועצת גדולי

התורה, לא היה הרי״מ לוין מרוצה מן המעמד אליו נקלע. עבורו היה טוב אלף מונים לשקוע בדף גמרא וספרי מוסר וחסידות מאשר להופיע כשר, ״לא עמלתי כל ימי באגודת ישראל כדי להגיע למעמד מוזר כזה״ אמר לא פעם, והתכוון לכך.

פרישתו מן הממשלה, הסירה מהרי״מ לוין עול כבד, לא לרוחו היו גינונים אלו, בחל בכבוד ויותר מכל החנופה, בעבודתו בממשלה ראה שליחות של מצוה, ושליחות זו הסתיימה. הוא מצא סיפוק בעובדה, כי במשרד הסעד נתקבלו יהודים חרדים רבים שלא נראו במשרד אחר. עד כי אמרו הקנטרנים — ״משרד הסעד לבש מעיל ארוך, עטר פיאות וזקן״.

כל ימיו קיבל יסוריו באהבה, בצר לו כשהגיעו מים עד נפש ברח אל הגמרא, אל הלימוד. תמיד ערך לעצמו חשבון נפש, הרבה להבליג על פגיעות מבפנים ומבחוץ. זהיר ביותר היה בשימוש בכספי צבור, נזהר מלנגוע בפרוטה שחוקה שלא לו.

ידוע ומפורסם איך היה נוסע במונית בענין ציבורי ובדרך היה מסדר ענין פרטי, היה מחשב בערב בדיוק מה עליו להוציא מכיסו הפרטי וכמה יש לגבות מן המוסד.

מעולם לא צבר הון ולא ניצל קשריו כשהיה חבר בממשלה. לפני פטירתו התבטא יותר מפעם אל בני ביתו — ״סלחו לי על כי אינני משאיר ירושה כספית הדבר משמח אותי״... כל מה שהקים בידיו, העביר לבעלות ציבורית, מעולם לא חש כי קיים כאן איזשהוא אינטרס אישי. אם כי מחלתו גברה לעת זקנותו, וחולשתו הגופנית נתנה בו אותותיה, לא כן עוז רוחו ואמונתו. גם בימי חולשה לא שינה מסדר יומו, שמר על שיעורים, הרבה בתפילה בדמעות ובבכיות ושקע בספרי מוסר.

על משמרתו עמד האיש עד לרגעיו האחרונים, והיה זה ביום חמישי, י״ד אב התשל״א. אותו יום נלקח לשמי רום הגאון רבי יוסף נפתלי שטרן זצ״ל ראש ישיבת פרשבורג וחבר מועצת גדולי התורה. הרי״מ חיבבו מאד, וביקש להספידו, בהספדו דיבר הרי״מ על אגו״י, בקש בעבורה, סיים דבריו והתמוטט. יממה ומחצה שכב בבית החולים שערי צדק, לא הועילו מאמצי הרופאים ותפילות ההמונים.

בליל שבת, בשעה מאוחרת, בקשו בני המשפחה את הרבנית מאטיל ע״ה, אשת חבר במלוא מובן המילה, כי תפרוש למנוחה מעט. אך הרבנית סרבה בתוקף. ״בשעה ארבע״, אמרה, ״אלך״ ובשעה ארבע בדיוק, השיב את נשמתו הטהורה ליוצרה.

ההמונים שנקהלו ביום שבעה עשר לחודש מנחם אב תשל״א ברחובות ירושלים עיר הקודש, מורכבים היו מעמך ישראל: רבנים ופשוטי עם, חסידים וליטאים, ישישים וצעירים, ספרדים ואשכנזים, — אלפים רבים מאד נקהלו שם כדי ללוות לדרכו האחרונה, שריד לדור דעה, מדברנא דאומתיה, החסיד שבכהונה רבי יצחק מאיר הכהן לוין זצ״ל אל מרומי הר הזיתים, בסמוך לקבר בנו, הבח׳ פנחס יעקב ז״ל שנלקח בדמי ימיו, התנהלה ההלויה הענקית.

הלם ואלם, צער ואבל היו מנת חלקם של המלווים שכן היה ברור להם שבא סוף לתקופה.

מנהיגה ודוברה של יהדות התורה קרוב לשש עשרות שנים סיים את מסכת חייו הסוערים.

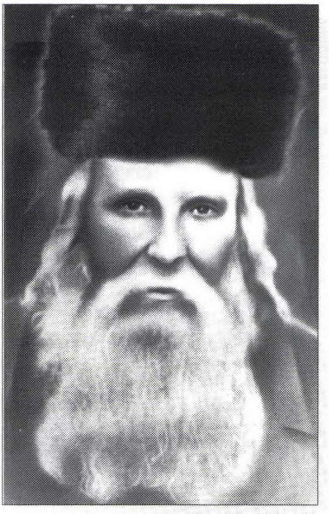
"שומר החותם" שמו מרן בעל ה"חפץ חיים" זי"ע להיות וכך היה: "שומר חותם קדוש לעם קדוש". חותנו מרן ה"אמרי אמת" זצוק"ל קובע: "ואתה תענה"!... ומאז הוא ענה.

ומקום מנוחתו ב"הר הזיתים" בירושלים ליד בנו הבחור פנחס יעקב ז"ל סמוך ונראה למערת גיסיו רבותינו מגור.

ת. נ. צ. ב. ה.

(נכתב ע"י נכדתו **ר. לן** ניו יארק)

הגאון הצדיק רבי שאול משה זילברמן זצ"ל

"הגאון מוירושוב"
הנקרא וויערשאָווער רב
רבי שאול משה זילברמן זצ"ל
נולד ט"ו אלול תר"י בעיר שאדיק
לאביו רבי יצחק אייזיק אלימלך זצ"ל
שהיה חכם בתורה וחסיד קוצקאי
נודע לתהלה
נפטר: כ"ג בתמוז תרצ"ט

בילדותו, בגיל רך מאד, חלה חולי אנוש והגיע עד שערי מות. הרופאים שטיפלו בו, התייאשו מחייו. קם אביו רבי אייזיק וכתת רגליו לקוצק, אל האדמו"ר רבי מנדלי, שהיה מסוגר בחדרו ופורש מבני אדם בעת ההיא. בהיותו נמנה על המקורבים, הורשה רבי אייזיק להיכנס אל הקודש פנימה, עטוף אימה ופחד הזכיר את ילדו החולה, ושמע את השרף מקאצק עונה לעומתו בנשימה אחת!

"אֵי, ער וועט דאך האבען אריכות ימים" – (אֵי יהיה לו אריכות ימים) ברכה שהתקיימה.

היה ילד פלא, בהצטיינותו בתורה, היה עילוי גדול. בהיותו כבן שמונה התחיל לחדש בתורה וחידושיו היו נפלאים מאד.

כשמלאו לו עשר שנים נסע פעם ראשונה בליווי דודו, לשחר פניו של האדמו"ר בעל ה"חידושי הרי"ם" זי"ע שהראה לו אותות חיבה. וביקש לתהות על קנקנו של "העילוי משאדיק" בן העשר. התענין בלימודיו והתפלפל עמו בחידושי תורה קרוב לשלוש שעות, אחר כך שאל אותו אם לומד שו"ע "יורה דעה", הילד השיב, כי למד "יורה דעה" רק פעם אחת ולא חזר לגרוס ולשנות מה שלמד, מכיון שמחבב יותר להתעסק בפלפולא דאורייתא, לחדש חידושים. יעץ לו האדמו"ר ה"חידושי הרי"ם" זי"ע שבכל זאת ישתדל מעכשיו לרכוש בקיאות בהוראת איסור והיתר, כי "מה שלא מספיקים ללמוד בגיל צעיר לא רוכשים אח"כ כי אם בקושי".

כשיצא מחדרו של הרבי, אחרי שהייה כל כך ממושכת, כיתרוהו סיעת החסידים,

שהמתינו לפני הדלת בקוצר רוח, ובראשם ארי שבחבורה הישיש רבי צבי הירש מטומשוב, נאמן ביתו של הרבי ר' מנדלי מקוצק.

"מה אמר לך הרבי"? ביקשו לידע. כשסיפר להם העילוי, שציווה עליו ללמוד "יורה דעה" השתוממו למשמע אזנם – ויאמרו: "זוהי הורמנא, הרבי הסמיכך בזה להיות רב". דודו הנגיד ר' אלחנן מפיונטקי חמיו של רבי ישראל משולם נכד ה"חידושי הרי"ם" שהביאו אז נסיעה לרבי ערך באותו יום סעודה גדולה בבית המדרש בגור לכבוד המאורע, וזקני החסידים ברכו ואיחלו לעילוי "מזל טוב".

עוד יעץ לו הרבי אז כי יסע ללמוד בישיבת "זגירז'ש" שבראשה עומד הגאון הישיש רבי שלום צבי הכהן, מאריות פשיסחה וקוצק שהעמיד אלפי תלמידים במשך קרוב לששים שנה. העילוי עשה כדבריו, נסע לזגירז'ש, אך מפני שרוב התלמידים שמה היו מבוגרים בהרבה וגדולים בקומה ממנו, נתקל בקשיים להתקבל בישיבה, הבחורים סירבו ללמוד בכפיפה אחת עם ינוקא כמותו, ונאלץ לשוב הביתה, אחרי זמן ביקר שנית ב"גור". שאל אותו האדמו"ר הרי"מ. אם לומד בזגריז'ש והשיב בשלילה, אף סיפר לו שנסע לשם ונאלץ לעזוב. אמר לו הרבי: "סע שנית לזגירז'ש ואמור בשמינו לראש הישיבה שתלמד שמה". כאשר שמע רבי שלום צבי את הדברים, לא פקפק אף לרגע, וצרף מיד לישיבתו את ה"עילוי משאדיק" שנשאר ללמוד במחיצתו זמנים אחדים ועשה חיל. לימים בבואו ל"גור" תבע האדמו"ר מרבי שאול משה לחזור על חידוש ששמע מפי רבי שלום צבי, וקילס את מה שהשמיע העילוי באזניו על אתר. עוד פרט מענין, הקשור בדרכי הלימוד שהדריכו ה"חידושי הרי"מ". נזכר באגרת שכתב בזקנותו אל בנו רבי יהושע זילברמן זצ"ל, לאמור: "תזכור לחזור על מסכת "בבא מציעא" שיהיה שגור בפיך כל המסכתא, ועל פי יושר, שתהיה בקי בעל פה ממש, כי כן יש לנו קבלה מה"חידושי הרי"מ" זצ"ל שכל אחד יהיה שגור בפיו מסכת אחת בעל פה ממש, והוא טובה גדולה למאד בזה ובבא – כך אמר – ובחייו כל התלמידים שלו שלמדו אצלו עשו כן...".

בשנת תרכ"ו, בערך, נפתח דף חדש בחייו כשהתחיל לצקת מים על ידו של רבו המובהק ה"אבני נזר" הגאון רבי אברהמ'לי, חתנו של הרבי מקוצק, שהתפרסם בעתיד כאדמו"ר מסוכטשוב.

העילוי משאדיק, התחבב על ה"האבני נזר" ונפש הרב נדבקה בנפש התלמיד, וקרבו וחיבבו כבן ממש. העילוי סעד על שולחנו, והיה ישן בביתו, עוד קבע אתו ביחידות שיעור פרטי לחכמו בתורה. התמדתו בימים ההם היתה למעלה מן הכוחות, היה מנצל כל רגע ללימוד, וישן רק ארבע שעות ביממה ה"אבני נזר" העיר לו פעמים אחדות שיוסיף וישן לפחות שש שעות ביממה. אחרת יסבול מזה בזקנותו, אך מרוב חשק התורה שבער בלבו התקשה העילוי לקיים דברי רבו. וכשהזקין התבטא כמה פעמים שמרגיש עתה אזהרת הרב שיסבול ממיעוט שינה.

רבו ה"אבני נזר" היה לוקחו לכל מקום שנסע בכדי שיהיה לו עם מי להשתעשע בחידושי תורה בדרך נסיעתו, אף כשנסע ה"אבני נזר" פעם ראשונה לאלכסנדר – אחרי

הסתלקות ה"חידושי הרי"ם" — אל האדמו"ר רבי חנוך לקח עמו את תלמידו רבי שאול משה. גם כאן אצל האדמו"ר רבי חנוך מאלכסנדר נקרא לקודש פנימה להתפלפל עמו שעות שלמות בחידושי תורה. אחרי הסתלקות האדמו"ר מאלכסנדר בשנת תר"ל נמשך לחסידות "גור" לבעל ה"שפת אמת" זי"ע. ועד סוף ימיו שמר אמונים לבעל ה"שפת אמת" ובנו ה"אמרי אמת". אבל את רבו בעל ה"אבני נזר" לא עזב, כשהיה נוסע להסתופף בצלו של הרבי מגור פעמים אחדות בשנה, הוא מוצא לנכון לעשות דרכו דרך עיר מגוריו של בעל ה"אבני נזר" האדמו"ר מסוכטשוב בכדי להקביל פניו כדת.

כמו כן עשה רבי שאול משה פרק זמן קצר במחיצתו של רבי ישראל יהושע מקוטנא, וקנה מפיו דרכי הוראה ולימוד.

בחודש אדר שנת תרמ"ט, נקרא לכהן פאר כרב הקהלה היהודית בוירושוב, עיירה בפולין, בעיירה זו כיהן כרב במשך עשרים וחמש שנה, ועל שמה קראוהו עד סוף ימיו "הרב דוירושוב", והקים שם ישיבה כדי לקלוט מאות תלמידים, וגדולי הרבנים בפולין היו תלמידיו. יהודי וירושוב מצאו בו רב להושיע, המהלך בתבונה כנגד רוחו של כל אדם, הוא אביהם של כל בני הקהילה, יכולים לשוחח עמו על כל דבר שבעולם, לרבות העגלון על סוסו שמת, ואפילו ה"מבריח" על המוכסן החדש שיורד לחייו...

הוא שנא את הבטלה שנאה בפועל, מעולם לא התבטל אף לרגע, וכשנזקק לצאת אל הרחוב היה גורס בעל פה משניות וגמרא, גם תפילתו היתה מסכת שצריכה לימוד, אם כי התפלל באופן פשוט, מלה במלה, מתוך הסידור, היו רואים בעליל שכל עצמותיו תאמרנה. גם אכילתו היתה בקדושה יתירה ו"הרבה יגיעה היתה לו אצל רבו ה"שפת אמת" ללמוד ענין האכילה". מיום שהוכתר לרב והתחיל להתעסק בהוראה, עד סוף ימיו בגיל קרוב לתשעים שקד רבי שאול משה להשיב לשואליו "תשובות כדרך הפוסקים" לפי עדות בנו רבי יהושע זילברמן זצ"ל, הביא לדפוס עשרים שנה אחרי פטירתו, את הספר "שו"ת רבי שאול משה" הגיע מספר התשובות לאלפים, אלא "ענוותנותו קא גרמא שלא אספם ולא שמרם ונאבדו והלכו לטמיון", ורק מעט מזעיר ששרד לפליטה מכונס באותו ספר. אפס גם מאותו מעט, יכולים ללמוד על שיעור קומתו כאחד מטובי הפוסקים בדורותיו, אשר גאונים וצדיקים סמכו עליו להלכה ולמעשה ובראשם רבן של כל בני הגולה האדמו"ר ה"אמרי אמת" זי"ע.

ב־136 הסימנים שבספר, קשת מגוונת של נושאים מארבעת חלקי השו"ע, מתגלה כוחו המופלא בהוראה מעשית, בקצת הסימנים שוטח רבי שאול משה שאלות שנדרש להכריע בהם, ומבקש חוות דעתם של זקני הוראה, כדוגמת רבו ה"אבני נזר". ביתרם הוא משיב לחכמי תורה, מהם גדולי הדור, שביקשו חוות דעתו על שאלות שהתחבטו בהן ביניהם רבי מאיר דן פלוצקי זצ"ל, ורבי יוסף אנגל זצ"ל, רבי מנחם זמבא זצ"ל, בני ה"שפת אמת", הגאונים רבי משה בצלאל אלטר זצ"ל, ורבי נחמיה אלטר זצ"ל, ועוד רבים.

בשנת תרע"ב עלה רבי שאול משה זצ"ל פעם ראשונה לארץ ישראל, הוא נסע כשליחו האישי של האדמו"ר בעל ה"אמרי אמת" זי"ע, במטרה ליישר הדורים בין

מנהיגי ה"כוללים" של יוצאי פולין בירושלים, וקדמו לנסיעתו הכנות מדוקדקות. בין השאר דאג ה"אמרי אמת" לקבל הסכמת בני "וירושוב" לנסיעת רבם. במכתבו כותב הרבי אליו, בין השאר, ובלי ספק אנשי עירך יפיקו רצון, כי תתפלל עבורם במקום הקדוש. בנסיעה זו התרחש לו נס, רבי שאול משה עמד להפליג לארצנו הקדושה באניה היוצאת מנמל אודיסה, רוסיה, ויצא משם מפולין ברכבת. על אם הדרך, באחת התחנות של מסילת הברזל, היה צורך להחליף בערב את הקטר משום מה לא חיברו הפועלים את הקרון האחרון, שהיה ריק מאדם, ובתוכו ישב רבי שאול משה לבדו, תפוס שרעפים, מבלי שיבחין מה מתרחש בחוץ, הרכבת יצאה לדרכה, הקרון נשאר עומד כל הלילה בתחנה, ורבי שאול משה בראותו שלא נוסעים, שקע בלימודים ופומיה לא פסיק מגירסא. לפנות בוקר נודע, שהרכבת שיצאה בערב התהפכה מעל הפסים, ורוב נוסעיה הרוגים ופצועים. עובדי התחנה ואנשים מן הסביבה, ערלים, באו אז לראות כולם את ה"ראבין" היהודי הפלאי שבהשגחה פרטית נפלאה ניצל ושרד בחיים. כשהגיע לארץ קיבלוהו גדולי ירושלים בכבוד מלכים, אף הוא התענג ליישב במחיצתם ושהה בארץ הקודש, קרוב לששה שבועות, התפעל ממראה עיניו, ומילא בשלימות את השליחות שהטיל עליו האדמו"ר ה"אמרי אמת" כמיטב יכולתו. בשובו לפולין, גמלה בלבו החלטה לשוב בהקדם לארץ ולהשתקע בה, אך מפני עיכובים שונים נבצר הימנו להגשים את שאיפתו מיד, ונשאר בפולין עוד כשתיים עשרה שנה.

בשנת תרפ"ד אחרי חג הפסח, נפרד מכל קרוביו ומעריציו, ויצא לדרכו להשתקע בארץ ישראל, מרן ה"אמרי אמת" זי"ע כותב לו מכתב פרידה. בהגיעו ארצה, השתקע בעיר החדשה תל אביב, באחת משכונותיה הדרומיות וחי בה כחמש עשרה שנה, עד יומו האחרון. חסידי "גור" מכל ערי ומושבות ארץ ישראל במיוחד בישוב החדש, התרכזו סביבו כגדול העדה. מתפללי השטיבל ברחוב "נחלת בנימין". קיבלוהו עליהם כרועה רוחני, עליתו היתה בשבילם בבחינת "ארי עלה מבבל".

"וייערשובער רב" היה שם דבר בבית "גור" שם המעורר בקרבך יראת הרוממות, החסידים עמדו בדחילו וברחימו לפני ענק הרוח ששרד ובא מדורות קדומים, חד מ"בני היכלא" שעוד הסתופף בצלם של בעל ה"חידושי הרי"ם". הרבי ר' הענך מאלקסנדר, ה"שפת אמת", וה"אמרי אמת" זיע"א, והיה חביב ונערץ בעיניהם.

מכיוון שהחסידים היו רחוקים מרבם האדמו"ר ה"אמרי אמת" שהיה בגור בפולין, התחילו משכימין לפתחו של החסיד הגדול, הידוע כאיש אמונים של הרבי, והיה משיב נפש לכולם מקטן עד גדול, ודיבורו קודש לכולם, התענין במצב כל אנשי שלומינו ברוחניות ובגשמיות, לעזור לכל אחד בצערו, כל דורש עצתו היה מנחהו בדרך הנכונה ודבריו היו משיבי דעת, וממלאים כל אחד רגשי נוחם. התכתב באגרות תורה וחידושים עם ה"באב"ד למקהלות החסידים בירושלים רבי וולוויל מינצברג, כן הצטרף לרבנות בתל אביב, כחבר מן המנין. הוא חי בצמצום רב, התפרנס ממשכורת שקיבל בתפקידו כרב, ונזהר – כדרכו כל הימים – לא להזדקק למתנת בשר ודם. אופיינית בנדון זה היא

הפיסקא בצוואתו ש"להוצאות ההלויה בודאי לא יהיה כסף בעזבון שלי וגם אין ליורשי, לכן תמכרו איזה ספרים שיהיה לצורך הלויה".

כשיזמה "אגודת ישראל" לתבוע מהממשלה הבריטית רשיון להקים קהלות חרדיות עצמאיות, פנה מרן ה"אמרי אמת" אל רבי שאול משה שיפרסם בשמו כי חוב קדוש לסייע בזה "להרבות כבוד שמים" והטעים ש"כוונתי העיקרית בעיר תל אביב מקום מגורך". עסקני אגוד"י בארץ בראשות רבי משה בלוי, נקטו אז בפעולה נמרצת לכונן בתל אביב "עדה חרדית" כדוגמת העדה החרדית שיסדה אגוד"י בירושלים, והמועמד לכהונת הרב הראשי היה רבי שמואל דוד אונגר גאב"ד נייטרא.

רבי שאול משה התנדב לעלות ירושלימה להרצות שיעורים בישיבת "שפת אמת" לתלמידי הישיבה, והיה בעיניו כחוזר לימי עלומיו. במכתב שכותב מרן ה"אמרי אמת" אליו בשלהי אלול תרפ"ט הוא כותב!

"שמעתי כי אתה לומד עם הבחורים בהישיבה – ונכון הוא" – וכשנוסדה בתל אביב ישיבת "חידושי הרי"ם". שנקרא אז "סניף" של ישיבת שפ"א בירושלים, עלז לבו והשתדל בכל כוחותיו לסייע בהקמתה.

בימי מצוקה, כשלא השיגה יד הרמי"ם והמנהלים לספק מזון לתלמידים, אפילו כדי סעודה אחת, והגיעו מים עד נפש, יצא רבי שאול משה מגדרו וביקש לזמן בביתו אסיפת נשים עסקניות מחוג החסידים, בהתרגשות רבה דיבר בפני הנאספות על החובה והזכות לתמוך בלומדי תורה, ולספק צרכיהם, בפרט כשהחינוך בישיבה הוא יסוד היהדות של הדור החדש, והבטיח לכל מי שתטרח במצוה זו "אריכות ימים". מאז ואילך לא היה מחסור באוכל לבני הישיבה. וכפי שמעידים יודעי דבר, הרי שכל אשה ואשה מהנוכחות באסיפה זו – שהקדישו אחר כך מיטב כחותיהן במסירות לטובת הישיבה – הפליגה מעבר לגיל שמונים, ואחדות אף היו למעלה מתשעים שנה, ברוב טובה ונחת, ברכת רבי שאול משה עשתה פרי.

שנה אחת לפני הסתלקותו, זרז רבי שאול משה את החסידים בעיר, שמספרם הלך ורב, להתאחד באגודה מיוחדת, ולשם כך הקהילם באספות. אף הוא כתב בנידון זה אל מרן ה"אמרי אמת" וביקש הסכמתו לאיחוד בלשון זו: "הנה נתחדש אצלינו לעשות איחוד ואגודה מכל אנ"ש "חסידי גור" הנמצאים כאן בתל אביב, בחמשה בתי חסידים, והשקפתינו שיהיה בזה תועלת גדול ברוחניות וגשמיות, וב"ה נתאספנו איזה פעמים, והכל מסכימים על זה בלב ונפש, ושאלתנו ובקשתנו שכ"ק האדמו"ר שליט"א יודיענו הסכמתו, ויופיע עלינו ברכתו ואשר ה' ירחיב גבולנו בשפע ברכה והצלחה וישמחנו כימות עניתנו".

בתשובה לשאלתו כותב הרבי: "הנני מסכים דבר ההתאחדות מאנ"ש שי' שבשם, ושיהיה בלב אחד ואיש את רעהו יעזורו והשי"ת יברך כולכם בכל טוב. נאום אברהם מרדכי אלטר".

בקיץ תרצ"ט, כשנכנס לשנתו התשעים, תקפתו חולשה יתירה, והרגיש שכוחותיו

עוזבים אותו, בליל ששי פרשת קורח, בשעה מאוחרת, כשניסה לירד ממשכבו מעדו רגליו ונחבט. בעקבות הנפילה שוב לא היה מסוגל לילך ברגליו ונאלץ לשכב במיטתו, כעבור ימים אחדים של שכיבה תקפתו מחלת הריאות ומצבו החמיר, יסוריו התגברו, אבל הוא לא פסק מגירסא ולמד כל היום בעל פה גמרא ומשניות.

רבי שאול משה הרגיש כי קרב קיצו ורמז על כך לבני ביתו, הוא ביקש מחתנו רבי ישראל מנדל זצ"ל, למדן וחסיד מופלג, שימהר אחרי הפטירה להודיע על כך להאדמו"ר מרן ה"אמרי אמת" ושיכתוב ככה, שציווהו להודיע תיכף וכי מבקש ש"יעשה לו טובה" כמו שדרש טובתו בחייו. צלילות דעתו לא עזבתו כל עוד רוחו בקרבו אפילו ביומו האחרון ממש הספיק לקרוא מכתבים אחדים, שהגיעו אליו מאישים שונים, והגיב על תוכנם בעירנות מפליאה.

בבוקר יום ראשון בשבת לסדר מטות מסעי, אמר שמשתוקק מאד לילך למקוה, אחרי התפלה קרא לנכדו הרה"ח ר' חיים מנדל שליט"א, ביקש שיגיש לו את השו"ע "יורה דעה" חלק שני, ודפדף בעצמו ופתח ללמוד בהלכות גוסס בחצות היום נתנמנם לשעה קלה, ובהקיצו מלמל דיבורים מופלאים שהעידו כי מתכונן לעבור לעולם שכולו טוב:

"חי חי יודוך" "למה כל כך אור" "עכשיו קר אבל בתחית המתים יהיה חם". בשעות הבאות שכב בעינים עצומות ושפתותיו מרחשות עד שהחשיך ופנה יום, והנה אתא לילה, אור ליום שני כ"ג בתמוז. בחדרו של רבי שאול משה מתאספים הרבה חסידים ואנשי מעשה, מעריציו, כשפיותיהם ממלמלים תפלה ופסוקי רחמים, הוא רומז לקרוא את כל בני משפחתו שיתקרבו אל מיטתו ונפרד מהם, לנכדו הרה"ח ר' חיים מנדל שליט"א דיבר מספר מלים, היה קשה להבין מה שאומר, אבל הנכד שכבן אליו הספיק לקלוט את המילים: "קדוש... קדושה... דעת תורה...". כשסיים השתתק ושכב בלי נוע במשך קרוב לשעה, נשימתו הלכה ונחלשה. אחר ביקש להביא מים, נטל את ידיו והחליק בהם את פיאתיו וזקנו, החסידים בחדר שהבחינו בסימני יציאת הנפש פתחו לקרוא בקול "שמע ישראל" ורבי שאול משה בשפתותיו רחש עמהם מלה במלה וכשהגיע ל"אחד" עצם עיניו בחזקה, בתנועה מיוחדת, ונתגבר קולו והאריך באחד עד שיצאה נשמתו, על פי צוואתו הוליכו את רבי שאול משה לקבורה בירושלים, באחוזת קבר שרכש לעצמו בהר הזיתים, משפחה מפוארת הקים, חלק ממשפחתו ניספו בשואה, בנו הגאון רבי יהושע זילברמן זצ"ל הגיע לארץ תיכף אחרי פטירתו בתרצ"ט, ומילא את מקומו של אביו ברבנות בתל אביב, ושימש כרבם של "חסידי גור" בת"א.

כמו כן: חתניו מורינו הרה"ח רבי אברהם מרדכי אלתר זצ"ל בנו של הצדיק מורינו רבי משה בצלאל אלתר הי"ד חותנו של האדמו"ר מרן בעל ה"פני מנחם" זי"ע, וכן חתנו הרב החסיד המופלג רבי ישראל מנדל זצ"ל, ונינים לרוב.

ומקום מנוחתו: ב"הר הזיתים" בירושלים סמוך ונראה למערת רבותינו מ"גור".

ת. נ. צ. ב. ה.

הרב הגאון רבי יעקב חנוך סנקביץ זצ"ל

ראש ישיבת "שפת אמת" —
וחבר מועצת גדולי התורה
נולד — אדר תרנ"ד
נפטר — א' דראש השנה תשי"ז
פולין — ירושלים

באוסטרובצא העיר אשר בפולין, עמדה ערשו של הגאון הגדול רבי יעקב העניך סנקביץ זצ"ל, שנולד בה בשנת תרנ"ד לאביו הרה"ח המפורסם רבי משה יהודא ז"ל ולאמו מרת שרה ע"ה, אביו נמנה על חשובי חסידי "גור" שבעיר, וביתו היה בית ועד לחכמים, בבית זה גדל הגאון באוירה חמימה של תורה וחסידות.

צעיר לימים היה הגאון כשנכנס לישיבתו של האדמו"ר מאוסטרבצא, הוא הגאון החריף הנפלא קדוש ישראל רבי מאיר יחיאל הלוי זצ"ל, ועד מהרה נעשה חביבו ובן ביתו. האדמו"ר הגאון הכיר בחריפותו המופלגת של התלמיד הרך בשנים, וראה בו כלי מחזיק ברכה, המסוגל לעמוד על דעת רבו ולעקוב אחר חידושיו העמוקים והמחודדים, ועל כן קבע אתו שיעור פרטי בכל יום שנמשך כחמש — שש שעות, אשר למדו בצוותא מלפני עלות השחר עד שעות הבוקר המאוחרות, שיעור זה למד הגאון, אצל הגאון מאוסטרובצא במשך כמה שנים במיטב שנות בחרותו.

שיטת לימודו של רבו הטביעה את חותמה על דרך לימודו של התלמיד וממנה לא זז כל ימיו. עוד בגיל רך מאד התחיל לחדש חידושים ולהעלותם על הכתב, ובין חידושיו נמצאים דברי תורה מחודדים שחידש בהיותו בן עשר שנים, ומהם מובאים בספרו "חידושי הגרי"ח", כבר אז בהיותו עול ימים התפתח כחו הכביר לחדש חידושי תורה בהיקף רחב ועמוק, כמעין המתגבר בלי הפוגות, וכנהר שאינו פוסק.

והוא מחווה מלאכת מחשבת מופלאה של שילוב אופן בתוך אופן, מעשה עבות של פלפולים עצומים הקשורים זה בזה בהמשך אחד המשתרע על עשרות עמודים נדפסים.

אחרי נישואיו, התיישב בוורשא, בה הצטרף לחבורה החריפה של אברכי חסידי

"גור" שבעיר זו, ושקד יומם ולילה על התורה ועל העבודה. הוא נסע לעיתים תכופות ל"גור" להתאבק בעפר רגלי האדמו"ר זצ"ל אשר חיבבו וקירבו מאד, כאן התיידד בין השאר עם הגאון החסיד רבי מנחם זמבה הי"ד מפראגה, אתו נפגש בנסיעותיו הרבות ל"גור" ושם עסקו בצוותא בדברי תורה שעות רבות.

בתקופה זו התפתחו קוי אישיותו שליוו אותו כל ימי חייו, היה בו מיזוג מופלא של חריפות אסטראווצאית עם חסידות לוהטת של "גור". אוסטרובצא, ערש נעוריו, העניקה לו תורתה בשפע פלפוליה הסוערים והמסעירים: ואילו "גור" משכן חייו, הדליקה בקרבו מוקד של מסירות נפש והתלהבות של יצירה, הוא היה נאמן לרבותיו בכל נימי לבבו, ונפשו קשורה בנפשם.

האדמו"ר מאוסטרובצא זצ"ל: התבטא פעם על הגאון, בפני האדמו"ר מגור זצ"ל לאמור: "זה חלקי מכל עמלי". ואלו האדמו"ר מגור זצ"ל כשהחליט בשנת תרפ"ה לייסד את ישיבת "שפת אמת" בירושלים, היה זה הגאון שנבחר על ידו לעמוד בראשה, לאחר שליווה אותו בנסיעתו המפורסמת לארץ ישראל בשנת תרפ"א.

תפקיד לא קל נפל בחלקו של הגאון זצ"ל, פולין החסידית, כמעט לא ידעה אז ישיבה מה היא, רבבות חובשי בית המדרש בפולין למדו כל אחד בעירו, ב"שטיבל" שאליו השתייך, ישיבות מסודרות לא היו, במדינה זו בדורות קודמים, ורק בדור שלפני השואה, נוסדו בפולין ישיבות מספר אשר קלטו תלמידים, אולם כל אלה היו בבחינת התחלות ראשונות, נסיוניות, ללא סדרי לימוד מגובשים ומקובלים, הקמת ישיבה חסידית, פולנית, בירושלים עיר הקדש, באותן שנים, היתה איפה משום חידוש ונסיון נועז, כשעל ראש הישיבה הוטל התפקיד לפלס דרך ולתת צביון מיוחד במינו לישיבה החדשה, משימה קשה זו הוטלה ע"י האדמו"ר מגור זצ"ל על אחד מאריות שבחבורת הצעירים, הוא הגאון זצ"ל, למעלה משנים ושלשים שנה עמד בראשה כשהוא מקדיש לה את מיטב ימיו וכוחותיו, והשקיע במעוז — התורה הזה את דם לבו ותמצית חייו.

"חסיד" נלהב מלא מרץ ואש קודש היה הגאון ר' יעקב העניך זצ"ל, כולו חדור רוח חסידית כאחד החבריא של בני העליה וכזה נשאר גם אחרי שנתעטר בראשות הישיבה, אופיו החסידי החריף לא גרם הקמת מחיצות בינו לבין תלמידיו והוא נשאר חד מן החבורא, עצם מעצמה, ובשר מבשרה.

מלבד היותו שקוע בעולמה של תורה, ועל אף היות שמו ושמעו הטוב ידועים כשמן הטוב, בקרב גאוני ארץ ישראל ומחוצה לה, לא חסך כל מאמץ, בו יביא להתבססותם של מוסדות תורה אחרים בארץ ישראל, ולמען הקל מסבלם של נדכאי ארץ ישראל באותם הימים.

כך מוצאים אנו שמו בינות למייסדי "ועד הישיבות" בארץ ישראל, וכשתדלן למען כלל הישיבות הארצי ישראליות, בין ישיבות חסידיות — ובין ישיבות ליטאיות, לכולם מאור פניו מסביר, את הכל מרבה הוא לעודד. לא ארכו הימים, והינו מתמנה לנשיאה

של קופת רבי מאיר בעל הנס — כולל פולין בירושלים, שהגדיל עשות בימים ההם. כעבור זמן, נבחר לכהן פאר ב"מועצת גדולי התורה" שם מחווה הוא דעתו בכל הנוגע לשטחי החיים היהודיים בארץ ובעולם, ברם, כחסיד אמת משמיע הוא דברו רק לפני שהשמיע כ"ק מרן האדמו"ר ה"בית ישראל" זצ"ל דברו לאחר שאמר הרבי דברו שוב אין לו לרבי יעקב חנוך מה להוסיף, מאמין הוא ויודע כי שכינה מדברת מתוך גרונו של צדיק, ודעתו הינה דעת שמימית שלא מעלמא הָדֵין.

בשנים האחרונות לחייו, השקיע את כל מרצו להקמת בנין חדש לישיבת "שפת אמת", פעמים מספר נדד לאמריקה ואירופה, ובמסירות נפש עלה בידו להקים בנין לתפארת.

בשלהי שנת תשט"ז יצא לארצות אמריקה כדי לאפשר השלמת בנין הישיבה, הוא לא שעה לאזהרות ידידיו ובני משפחתו, לבל יסכן עצמו בנסיעה כה קשה לנוכח מצב בריאותו הרופף, אולם חולשתו ומחלתו לא מנעו בעדו בהשלמת מפעל חייו, ישיבת "שפת אמת" הגדולה בירושלים.

לדאבון לבנו היתה זו דרכו האחרונה.

ימים ספורים לפני ראש השנה של שנת תשי"ז הגיע לסאן פאולו אשר בברזיל המדינה, בשליחות הישיבה הקדושה שעמד בראשה, ביום הראשון של ראש השנה התפלל בבית הכנסת "מחזיקי הדת" ולפני תקיעת שופר נשא דרשה נלהבת בדברי התעוררות, בפני ביהכנ"ס המלא מפה אל פה. "אשרי העם יודעי תרועה" — פותח הוא את דרשתו — "יודעי תרועה" דוקא היודעים להריע, היודעים למה מריעים, המבינים לרדת לעומקה של תרועה זו, הנחרדים לקולה, אין זה מספיק רק לשמוע את התרועה, יש גם להבינה בשמיעה שבלב, שמיעה שבהבנה, מה היא איפה ידיעת תרועה זו — על זה אנו אומרים בתפלת מוסף "אתה נגלית בענן כבודך על עם קדשך לדבר עמם", משמע שעיקר הידיעה היא זכירת מעמד הר סיני, הרגשת שעת מתן תורה, וכבר כתב רבינו סעדי"ה גאון כי אחד הטעמים לתקיעת שופר הוא להזכיר שעת נתינת התורה — "וקול השופר חזק מאד משה ידבר והאלקים יעננו בקול", משה דיבר או מדבר לא כתיב כאן, אלא משה "ידבר" בלשון עתיד כי הוא ידבר לעתיד לעולם, תורת משה לא של העבר בלבד הוא, אלא חובה בהווה וחובה לעתיד, משה ידבר לעולם ועד, ועד כמה "שמשה ידבר" — באותה מדה "האלוקים יעננו בקול" אם נלמוד עם בנינו את תורתו של משה רבינו ודיבורו ישמע על פינו, אז האלוקים יעננו ביום קוראינו אליו, למלא את משאלותינו לטובה, "כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה". יש מדבר ויש מדבר, מקום שאין קול התורה נשמע בו אף הוא מדבר יקרא, יתכן שבנויים שם בניני ענק ותנועה עצומה של המונים שוררת בו, ובכל זאת אין זה אלא מדבר שממה ללא תורת אלקים חיים, ואם במדבר כזה יודעים להקים בתי חינוך ללמד תורה לילדי ישראל, הרי נרקמה בזה ה"ברית עולם", הנזכר בקרא, ומשום כך "הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים", על ידי הבן יקיר, הם הבנים

היקרים המקדישים את ימיהם ללימוד תורה, ע"ז מוקמת הברית עולם אף בארץ לא זרועה, ובטוחים אנו כי "רחם ארחמנו נאם ה'".

משסיים את דבריו הנלהבים, חוצבי להבות אש, עמד על מקומו על יד ארון הקדש, והקהל התחיל ב"למנצח לבני קרח מזמור", אחרי כמה דקות נשמעה זעקת "הצילו" הגאון זצ"ל צנח על כסאו ולא קם עוד, הרופא שהוזעק למקום לא יכול לעזור, נשמתו יצאה במקום הקדוש במיתת נשיקה, זעקת שבר מחרידה פורצת מעשרות פיות, הגאון החסיד ר' יעקב העניך שאך לפני דקות מספר דרש דברי אלוקים חיים — איננו כי לקח אותו אלקים.

בעל האכסניה של הגאון זצ"ל סיפר, כי אורחו הגדול לא שכב על מטתו באותו לילה של ראש השנה שלפני פטירתו, הוא עסק בתורה עד אור הבוקר, נתקיים בו, אכן, אדם כי ימות באהל, אהלה של תורה.

ומקום מנוחתו ב"הר המנוחות" בירושלים.

ת. נ. צ. ב. ה.

הרב החסיד רבי מרדכי ליבטנשטיין זצ"ל

הנקרא ר' "מאטיל אוסטרובער"
"פאר החסידים"
נפטר י' באב תש"ך בירושלים
נולד ב-"גאוואוע" שבפולין לאביו
הרה"ח יצחק דוד ז"ל

בין אנשי הסגולה והתפארת שבקרב עדת חסידי גור, התבלטה ברוב זוהר וטוהר, דמותו התורנית והחסידית השלימה של הרה"ח ר' מאטיל אוסטרובער. כל רואיו ראו בו את ההמחשה החיה לדרך היהדות השורשית, באספקלרייה של חסידות אמיתית, הלוהטת ומלהיטה. "כזה ראה וקדש"! "והיה ברכה"! גדול בכל חדרי התורה, ואף סתרי ורזי החסידות נהירין לו, כשם שנהירין לו ים התלמוד ונהרות ההלכה. והוא דבק ברבותיו הגדולים ענקי הדורות, מאורי ישראל, בכל ביטול ה"יש" ובכל אמונת החכמים העזה ביותר. הלא הם — מרנן ורבנן: האדמו"ר מרן בעל ה"שפת אמת" זי"ע האדמו"ר מרן בעל ה"אמרי אמת" זי"ע האדמו"ר מרן בעל ה"בית ישראל" זי"ע. הוא "פאר החסידים". והוא כולו התבטלות כלפי כל הסובבים אותו. ר' מאטיל אוסטרובער קוראים לו, ע"ש עיר מוצאו, אך היחס אליו כאל יהודי עילאי.

הוא "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה"... כל ענייני עולם הזה טפלים לגבי תוכנו היחיד: לימוד התורה ביום ובלילה.

ר' מאטיל ז"ל התבלט מילדותו בכשרונותיו, בהתמדתו, ובחסידותו, וכולם אהבוהו. הוא רח"ל נתייתם בגיל צעיר, אך זכה מיד לפטרון גדול, בדמותו של הרה"צ רבי "בנציון אוסטרובער" זצ"ל מאחרוני ענקי הרוח מתלמידי "השרף" רבנו מנחם מנדל מקאצק זי"ע — לקחו ר' בנציון לביתו, וגידלו כבן, באהבה ובמסירות עצומה, הוא דאג להמשך חינוכו התורני — חסידי, ואף השפיע עליו שפע קודש מעולם העילאי והקדוש של קאצק — פשיסחא, שהרה"צ רבי בנציון זצ"ל, המשיכו והמחישו, וכל צדיקי פולין התייחסו

אליו בהדרת כבוד מיוחדת. האימרות החסידיות העילאיות של רבי בנציון, שימשו אבני יסוד בעולם החסידות הפולנית, ובעיקר ה"גוריתי", גם אדמור"י "גור" זצוק"ל כללו בדברי תורתם מאימרותיו ושיחותיו של רבי בנציון ובנוכחותו בטיש, (שולחן). כך נצמד מאטיל הצעיר למורו הענק — וַיִגדַל וַיִתעָלֵה במעלות התורה והחסידות.

כאשר רבי בנציון זצ"ל היה נוסע ל"גור" להסתופף בצילו של כ"ק בעל ה"שפת אמת" היה לוקח אתו את "ילדו" את מאטיל. ובכל ההתוועדויות שהוא קיים עם בני הרבי, ועם זקני החסידים, ישב לידו הנער מאטיל — ויספוג לתוכו את כל תוכן הקדוש שהשפיע ר' בנציון מסביבו, בלי הגבלה.

כאשר נערכה חתונתו של מאטיל בעיירה גורובא, נסע אתו ר' בנציון — שכבר היה זקן מופלג — ושמח בשמחתו, וחזר לעירו רק לאחר כל שבעת ימי המישתה. כי הוא ראהו כילדו ממש. ר' בנציון מחסידי קאצק שהיו מוגדרים כך: "הם לומדים תורה עד כלות הנפש והכוחות. הם ישנים כאשר הם נופלים מרוב עמלם בתורה. הם נותנים צדקה כל זמן שיש פרוטה בכיס. כך היו חייו הטהורים של ר' בנציון, וכה חינך וגידל את בנו — חניכו הנער היתום "מאטיל" שכולו תורה וחסידות מילדותו.

ר' מאטיל היה מספר לאברכים שסובבוהו ו"ינקו" ממנו תורה וחסידות מהמקור הקמאי: "18 (י"ח) שעות רצופות היה מורי ורבי ר' בנציון לומד איתי בלי כל הפסק". וכדי שהגוף לא יטריד הצטיידנו בכיכר לחם גדולה של סובין, בדג מלוח שלם, ובבקבוק של יין שרוף נקי. זה היה בהישג יד, וגם לא הצטרכנו ליותר, זה די והותר "להשתיק את הגוף"...

הלימוד התחיל עם התחלת הערב — ונמשך בדביקות עילאית במשך כל הלילה, והיום שלאחריו, במשך 18 שעות. כך התחנך ר' מאטיל וכה ניהל את סדר יומו כל ימי חייו, וכה לימד והנחיל לכל אלה שזכו להיתחמם לאורו.

בסעודת ההילולא של בעל ה"שפת אמת", בליל ה' שבט, היו החסידים רגילים להצטופף סביבו, והוא היה מוסר אימרות ושיחות קודש ששמע בעצמו ממרן זצ"ל, וכן היה מספר סיפורי חסידים נאמנים על הליכותיו בקודש, כאחד ששרד מהתקופה ההיא, החסידים היטו אוזנם כאפרכסת לכל שיחותיו, כי ידעו — האמת מדברת מתוך נפשו. רבי מאטיל ז"ל ישב כל ימיו על התורה והעבודה, וזוגתו הצדקת פירנסה את הבית, ממכירת מעשי מאפה, הוצאה לו כהונת רב בעיירה חשובה בפולין, אך הוא סירב בתוקף. כל ישותו — ענווה וצניעות. בשנת תרפ"ב נפטר אחיו והשאיר לו ירושה גדולה.

רבי מאטיל נכנס לרבו מרן בעל ה"אמרי אמת" ושאלו "במה להשקיע את כסף הירושה הרב שקיבלתי"?

— "עלֵה לארץ ישראל כבעל הון" — היתה תשובת הרבי.

ר' מאטיל קיים מיד את הוראת הרבי. עלה לארץ ישראל, התיישב בתל אביב ובנה בית גדול, בשותפות, ברחוב מרכז בעלי מלאכה.

שמונה שנים גר ר' מאטיל בתל אביב, עד לעלותו לעיה"ק ירושלים. והיה בין מניחי

היסוד לחיים הדתיים והחסידיים בתל אביב ההולכת ונבנית. תקופה מסויימת לימד ר' מאטיל תורה בכיתה העליונה של תלמוד תורה "שארית ישראל" ברחוב שבזי בתל אביב, שנוסדה על ידי "חסידי גור" ומרכז אגודת ישראל הירושלמי. ר' מאטיל לימד את התלמידים בחריפות ובבקיאות רבה, והשקיע בהם עמל ומסירות רבה, והם מצדם העריצוהו ביותר, לפני החגים לימדם, פילפולים מיוחדים, לפני חנוכה היה זה פלפול "מפני יהושע" על מסכת שבת, בסוגיא: "מאי חנוכה". לפני פסח היה זה חלק פלפולי מתוך הספר החסידי הקדוש "ערבי נחל". ההורים נהנו, ואף הפעילים והעסקנים, כאשר שמעו את התלמידים אומרים את החידושים ברגש ובהתפעמות. כבר אז בזמנו הקים כולל שהיום קוראים לזה "כולל בעלי בתים" והיה זה חוט המשולש שלא ניתק במהרה, הלא הם: ר' מאטיל, והרה"ח ר' העניך ברלינסקי זצ"ל, והרה"ח ר' העניך הלמר זצ"ל, ולמדו תורה, בדרגא עילאית כל היום בבית החסידים המרכזי דגור ברחוב גרוזנברג.

בשנת תרצ"א עולה ר' מאטיל ירושלימה, עקב סיבה מיוחדת במינה:

בבנין שבנה בתל אביב, היה משכיר את הדירות לדיירים עולים, אך סעיף ראשי הצמיד לכל חוזה שכירות: שמירת שבת בדירה. כלומר: אסור לעשן בדירה בשבת, להדליק בה אש ולבשל, או להפעיל רדיו בשבת, הפרת התנאי, גוררת מיד פינוי משפטי. על ידי "ההוצאה לפועל", ואמנם גרו בביתו רק שומרי שבת.

פעם אחת, כאשר יצא מביתו לפני עלות השחר ביום שבת קודש, נזדעזע לשמוע מבית שכן קול מרעיש של "פרימוס" שנדלק ומבשל בשבת. מיד החליט: "עד כאן, לא אגור עם מחללי שבת בפרהסיה".

למחרת ביום ראשון לפני הצהרים, ארז את כל חפציו, שכר עגלה ועלה עם משפחתו ירושלימה, בה גר עד יומו האחרון, ובה הלך והתעלה במדרגות התורה, והחסידות, והעלה רבים אל עולמו הזך.

כעבור תקופה מסויימת עולה גם חברו ר' העניך הלמר זי"ל ירושלימה, ומאז היה זה מחזה רב תפארת, לראות בישיבת "שפת אמת" את שני הזקנים לתפארת, ר' מאטיל ור' העניך הלמר לומדים תורה, ביגע ובלהט, כל היום ובהתמדה, והיו לדוגמא חיה לכל הבחורים והאברכים.

מספר נכדו הרה"ג רבי אברהם יצחק שליט"א: פעם הגיע הפונביז'ר רב זצ"ל הרב כהנמן לביקור למרן ה"אמרי אמת" ובדרכו בבית המדרש בישיבת "שפת אמת" ראה את שני הזקנים ר' מוטל ור' העניך עומדים ומתפלפלים בתלמודם, כשה"קצות החושן" פתוח לפניהם, נעמד להקשיב, ולא יכל לזוז ממקומו, בראותו חזיון כמעט נדיר, שני זקנים מתווכחים בהתלהבות בלימוד כמו אברכים צעירים, חיכה בסבלנות עד שנרגעו, ופנה אליהם שלום עליכם "ראשי ישיבות". תמהו והביטו אליו ואמרו, לא יש טעות אנו לא ראשי ישיבות אנו יהודים פשוטים!!! תמה הוא מאד! הלא גם ענוה יש כאן.

ר' העניך ברלינסקי ז"ל המשיך לגור בתל אביב, אך גם היה עולה הרבה לירושלים, ללמוד ולהיות בחברתם של חבריו מתל אביב.

לר' מאטיל היה זכרון על טבעי. הוא היה קצר רואי במידה מדהימה ביותר רוב שנותיו. אולם היה חוזר בעל פה על חלקים רבים מהש"ס ומהפוסקים ומהמפרשים, וכמעט בלי שיצטרכו לתקנו או להוסיף.

כאשר הגיע לזיקנה מופלגת וכוח הראייה נלקח ממנו לגמרי, למדו לפניו נכדיו ובחורים אחרים, והוא זכר הכל בעל פה. מרן ה"ביבית ישראל" היה שולח בחורים נבחרים שילמדו במשמרות עם ר' מאטיל, לעת זקנותו.

בשנותיו האחרונות, כאשר זכרונו העל טבעי "לא נשמע" לו, היה אומר: "ראו סופו של אדם, הולכים בדרך כל הארץ – ונהיים עם הארץ..."

חסידים מספרים: כאשר נסתלק מרן בעל ה"אמרי אמת" בשנת תש"ח בירושלים, הלכו לעולמם, תוך תקופה קצרה, הרבה חסידים זקנים. ר' מאטיל שנימנה גם כן על זקני החסידים שעוד זכו להסתופף בצל קודשו של מרן בעל ה"שפת אמת" נתפס לעגמת נפש. קם ונכנס לקודש פנימה אל מרן ה"ביבית ישראל" שהתחיל להמשיך את מלכות גור לתפארת, ושפך את מרת נפשו, לפניו.

"אתה אברך ותאריך ימים ושנים טובות", – ענה לו מרן ה"ביבית ישראל" בפסקנות ואמנם זכה ר' מאטיל להגיע לגיל פ"ד שנים, והוא בכוחות רוחניים גדולים. מרן ה"ביבית ישראל" העריך ביותר את ר' מאטיל. לאחר הסתלקותו של מרן בעל ה"אמרי אמת" מסר מרן ה"ביבית ישראל" את כובעו של אביו לר' מאטיל, שהיה חובשו לעיתים מיוחדות בדחילו ורחימו, מרן זצ"ל אף היה קורא עליו: "מיין מאטיל" – ("מעטיל שלי") מתוך חיבה יתירה. מרן ה"ביבית ישראל" היה מרבה לבקרו בביתו, כאשר לא יכל כבר לצאת החוצה, אף היה דואג לכל מחסוריו. אף שלח אליו בחורים ואברכים נבחרים, שישוחחו אתו בתורה ובחסידות, "יש הרבה מה לרכוש ממנו" – היה אומר. כאשר נסתלק ר' מאטיל לבית עולמו מִפטיר מרן ה"ביבית ישראל" "אזעס איז שוין נישט דא – (כזה אין כבר) ר' אברהם אסטרלנקער איז אביסעל פאַדאָוונע (ר' אברהם אסטרלנקער קצת דומה)".

חסידים מספרים: ר' מאטיל ז"ל היה מופלג בענוותנותו והתבטלותו, לא נתן בשום פנים שיחכו לו בהתחלת תפילת "שמונה עשרה" ע"י הַחזן, עד שיגמור תפילתו, למרות שהיה הזקן שבקהל, נוסף להיותו הגדול שבחבורה.

פעם אחת לאחר התפילה, קיבל לפתע סחרחורת, נפל מהמדרגות ונחבל, כאשר הוקם, היו דבריו: "הכל בא לי בגלל שחיכו לי בתפילת "מעריב". אנא אל תחזרו על כך, בשום פנים, אל תסכנו אותי"!

סדר היום של ר' מאטיל אוסטרובער ז"ל היה עילאי, היה "מעורר את השחר", וקם לעבודת הבורא, החושך עוד יכסה ארץ, ור' מאטיל כבר צועד – רץ לבית המדרש, ומשקיע כל כולו בעולמה של תורה. הוא ובני חבורתו – אישי הסגולה – שוכחים

עולם ומלואו ושוקדים בלהט קודש את שעוריהם המשותפים, עד ארבע לפנות ערב, בלי כל הפסקה, מפסיקים רק לתפילת שחרית, וסועדים "פת שחרית", ולתפילת מנחה...

ר' מאטיל סועד להחיות את נפשו, כדי שיוכל להמשיך בעבודת הבורא, אך אין ליבו פנוי להרגיש בטעם של המאכלים, כי גם בשעת הסעודה, ראשו וליבו עסוקים בתורה. ומספרים בני המשפחה: שהיו שואלים אותו. "איך האוכל"? "טעים מאד" — היה עונה ר' מאטיל, כדי לגרום נחת רוח לזוגתו, שחלתה שנים רבות, אך מוסרת את נפשה שבעלה הגדול לא יוטרד מתורתו, וכמובן שתשובתו היתה גורמת לה עידוד רב.

כך המשיך בחיים המופלאים של חסידי קאצק, שאת מורשתם הנחילו לו רבי בנציון זצ"ל.

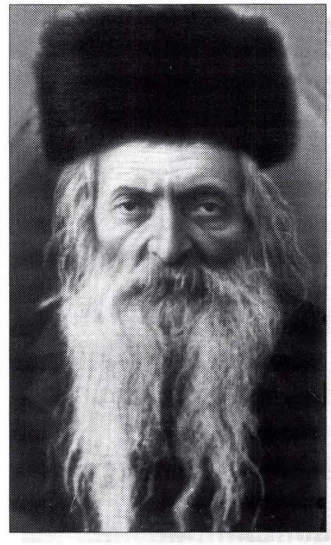
וכך מתוך שיבה טובה, ומתוך נחת מיוצאי חלציו החזיר נשמתו הטהורה לבוראו בקדושה ובטהרה. נטילתו כנתינתו.

בשעת פטירתו הובא לקבורה בחלקה שבהר המנוחות שמרן ה"בית ישראל" קנה עבור כמה מהחסידים בשותפות. ועשו חלוקה בינם: הראשון ליד המעבר נפל בחלקו של ר' מוטל, השני ר' אברהם אסטרלנקער, השלישי ר' כתריאל שטיין, והרביעי ר' חיים מנדל זונשיין.

וכשהגיע זמן קבורתו של ר' מאטיל, אומר ר' אברהם אסטרלנקער שיקברו את ר' מוטל השני במקומו שלו, ואת המקום הראשון של ר' מוטל לפי סדר החלוקה, ישאירו בשבילו עצמו. לשאלתם מדוע אתה מחליף את מקומך אתו. ענה ר' אברהם: היות ומקום הראשון הוא "בשביל המעבר" ולפעמים כשעוברים אנשים, דורכים על קבר, שידרכו עלי ולא על ר' מוטל. "ראו! לא מחשבותם מחשבותינו" ומנוחתו כבוד ב"הר המנוחות" בירושלים שיהא למליץ יושר לכל כלל ישראל אמן.

(נכתב ע"י הרב **אריה אלברט**)

הרה"ח רבי חנוך העניך ברלינסקי זצ"ל

"איש התפארת"
נפטר כ"ו באדר תש"ט
נולד לאביו הרה"ח רבי צבי ברוך זצ"ל
בלודז' שבפולין

דמות תפארת בעולם התורני – חסידי. גדול בכל חדרי התורה, בנגלה ובנסתר, וראוי להיות פוסק גדול בהלכה, אך הוא עוסק ב"ביטול היש", ואינו מרגיש כלל, והוא נשאר כל ימיו "בן תורה חסידי", המתבטל לרבותיו – ותו לא.

זה הספיק לכל עולמו של מעלה, וזה גם הספיק להדרת הכבוד שבה התייחסו אליו החסידים, "העניך" קוראים לו – אך ה"דרך ארץ" שבו מתייחסים אליו – עילאי. בלודז' המעטירה נחשב לפוסק גדול.

התמחה במיוחד בהלכות שחיטה וטריפות. קיבל "קבלה" מגדולי הרבנים. אך כאשר הציעו לו משרות מרכזיות בענף השחיטה ובית המטבחיים, השיב בפסקנות שלילית מוחלטת, וכאשר הקרובים והידידים לחצו עליו. ענה: "יודעני, אם אתחיל לשחוט – לא אוציא ח"ו את שנתי! והקרובים אשר ידעו את האיש ואת דרגתו – נרתעו מיד!

חסידים מספרים: מעשה בהרה"ח רבי חנוך העניך ברלינסקי זצ"ל – האיש המופלא שתורתו אומנותו וחסיד בעל מדרגה – שאשתו הצדקת שהיתה ה"אשת חיל" שפירנסה את הבית, חלתה קשה ומצבה הלך והחמיר והרופאים התייאשו ממנה. קם ר' העניך ונסע לגור אל מרן בעל ה"אמרי אמת" זי"ע ושיטח לפניו בקשת תחנוניו לישועת זוגתו הצדקת. מרן ה"אמרי אמת" בירך בברכת "רפואה שלימה במהרה מן השמים", אולם כאן עשה רבי העניך מעשה חסידי בלתי רגיל, בהתאם למצוקה שריחפה על הבית. הוא חזר ופנה לרבי וביקש: הבטחה חזקה שזוגתו תתרפא.

— "אתה לומד בכל יום"? — השיב הרבי בשאלה. "קצת" — השיב רבי העניך. "תקבל על עצמך להוסיף בלימוד התורה". המשיך הרבי ואמר: "מקבלני על עצמי" — ענה רבי העניך. "אם כן, הנני מבטיחך שבעז"ה זוגתך תתרפא במהרה" — היתה תשובת — ברכת הרבי זצ"ל.

ואמנם זכתה להתרפא, וגם לעלות לארץ ישראל עם בעלה הגדול ומשפחתה, וזכו לאריכות ימים ושנים, ולהקים משפחה לתפארת.

כ"ק מרן בעל ה"לב שמחה" זי"ע, אמר פעם לרגל ענין מיוחד: "כדאי הוא רבי העניך — לסמוך עליו".

כ"ק מרן בעל ה"פני מנחם" זי"ע, למד תקופה מסויימת עם ר' העניך זי"ל לפי הוראת אביו מרן ה"אמרי אמת" זי"ע.

חסידים מספרים: היה מעשה ור' העניך זי"ל אמר: שסוכתו של אחד מקרוביו אינה כולה לפי ההלכה. הענין בא לפני מרן בעל ה"בית ישראל", והוא אמר להרה"ג רבי ישעיה מונדרי זי"ל והרה"ג רבי בעריל שיינברג זי"ל — שהיו מומחים בהלכה — שלמחר ילכו לבדוק את הענין. אך לפתע בהשכמה התחוללה סערה גדולה, וכל הסוכה התפרקה וחדלה להתקיים ואחר כך חזר מזג האויר לתיקונו ולא היה מה לבדוק.

ר' העניך ישב ולמד כל ימיו על התורה והעבודה, וזוגתו הצדקנית ע"ה פירנסה את הבית מחנות ובית מלאכה של מעשי ריקמה. גם בתל אביב היתה ידועה חנות הריקמה של "ברלינסקי", בהתחלת רחוב "נחלת בנימין", מאחורי החנות היתה להם דירה צנועה, אך ר' העניך זי"ל כמעט שאינו בבית, ביתו הוא בית החסידים שם הוא יושב ולומד רוב היום.

כאשר עלה מרן ה"אמרי אמת" לארץ ישראל בסוף תרצ"ה וישב בירושלים עד אחרי חג הפסח תרצ"ו — לא היה גבול לאושרו של ר' העניך. הוא עלה לירושלים ישב ולמד כל היום בישיבת "שפת אמת" והסתופף במחיצת רבו זצ"ל.

חסידים מספרים: ר' העניך היה מתוועד הרבה בחבורת החסידים, שמח ומשמח, מתעלה ומעלה אתו את כולם. נשמעו הרבה דברי תורה וחסידות, זימרו הרבה זמירות קודש — והכל אפוף טוהר וברכת קודש.

באחת ההתוועדויות החסידיות, בחצות הלילה, נגמר המשקה.

וכיצד תימשך ההתוועדות, בלי משקה?

"גדולה לגימה שמקרבת את בעליה" — הן את החסידים זה לזה, והן את היהודים לאביהם שבשמים. והנה — הרגשה לא משמחת. והנה קם רבי העניך זי"ל ומכריז:

"מי שיביא כעת משקה לחסידים, יוושע במה שהוא זקוק" בין המתוועדים היה האברך החסידי — למדני, מלא להט חסידי ופעל הרבה בשדה החינוך התורני — חסידי — הרה"ח ר' ברוך אליהו לנדסברג זי"ל, שהיה כבר בשנה השמינית לנשואיו וטרם נפקד, הוא קם בזריזות, רץ למקום שרץ והביא משקה רב לחסידים, ר' העניך בירכו בברכת קודש, וכל הקהל ענה: אמן! לאחר מעשה זה נכנס ר' ברוך אליהו למרן בעל ה"אמרי אמת", שהרבי יברכו בזרעא חייא וקיימא, וסיפר על ברכתו של ר' העניך

— ״אם ר׳ העניך הבטיח, הבטחתו תקויים״! — ענה מרן ה״אמרי אמת״, ולא ארכו הימים ונולדה למז״ט הבת הבכורה תחי׳. ר׳ העניך חי בעולמו הזך עם סדר יומו של עובד ה׳, בתיכנון גמור של כל הזמן. כפי שהורה מרן בעל ה״אמרי אמת״ הוא לא מחסר שום תפילה עם הציבור, והכל הוא עושה בזריזות, כמו צעיר. לא לחינם קבע את מקום לימודו — אחרי עלותו לירושלים — בישיבת ״שפת אמת״. הוא ״הצעיר מכולם״.

הוא לא נכנע לגוף בשום פנים ואופן, ישב שעות ולמד, בלי הפסק, בעמקות וביגע. ואם מישהו פונה אליו בדיבורים באמצע הלימוד, אינו מפסיק בדיבור, אלא מראה על השפתיים, וכבר מבינים, כוונתו הוא למאמר חז״ל שהמפסיק ממשנתו מאכילים אותו גחלי רתמים. ר׳ העניך מתבודד במועדו, אך כל נפתולי העולם הזה גלויים לפניו, והוא ״משוחח חסידות״ עם אברכים וצעירים ומשפיע עליהם שפע רב של יהדות שלימה וחסידות שורשית.

בתל־אביב הוא אף בין הפעילים המרכזיים לחיזוק היהדות בכל השטחים, ודבריו נשמעים בהדרת כבוד.

מאידך תמים הוא במידה מושלמת. הוא אינו יכול להכיר את הרע ואת האפילה. אינו מאמין שיהודים יכולים להתדרדר ולהתרחק הרבה מהמקור של היהדות, כאשר מספרים לו על אחד מקרוביו ש״החמיץ״, אינו רוצה להאמין. ״כנראה אינו קובע עיתים לתורה בכל יום, כמונו, זה גם חסרון גדול ביהדות, אך לא יתכן שיהודי יזלזל בתורה ובמצוות״! — הוא מכריז וחוזר ומכריז. לאחר שעברו שנים אחדות להימצאו בארץ ישראל, נסע ר׳ העניך ״לגור״ שבפולין להסתופף במחיצת רבו מרן בעל ה״אמרי אמת״, לאחר שנותק ממנו זמן רב, מה שגרם לו צער רוחני עצום ולא ידע את נפשו, לאחר שהייה ממושכת בגור, החליט ר׳ העניך: הוא ישאר בפולין, ויהיה בין היושבים בגור, עד שתגיע השעה, והרבי יעלה להשתקע בארץ הקודש. חיין בארץ ישראל בלי הרבי — אינם חיים!

הוא כותב לזוגתו על כך והציע שהיא תחזור לפולין, אך זוגתו שביססה את העסק שלהם בתל אביב, ונקשרה לארץ ישראל — ענתה לו: ״לא מוחלט״! לאור המשבר המשפחתי, נכנס ר׳ העניך למרן ה״אמרי אמת״ ובקשתו שטוחה: לתמוך בהצעתו. אך הרבי ז״ל אמר לו: ״העניך גם אני מבין קצת באותיות הקטנות... הוציא הרבי את ״השולחן ערוך״ מארון הספרים, פתח והקריא לפניו: ״הכל מעלין לארץ ישראל״!

ר׳ העניך חזר — כמובן — לארץ ישראל, אל המשפחה.

מספר: משמשו של בעל ה״לב שמחה״ כי פעם אמר לו מרן ה״לב שמחה״ בקשר לאיזה ענין: האם אתה יודע מי היה ר׳ העניך ברלינסקי? הוא היה אַ ערליכער איד יותר ממני וממך ביחד, תראו מי מעיד דבר כזה, ואיזה ענווה יש כאן.

היה נוהג לערוך תיקון חצות, ואז נגמר סדר יומו הגדוש — בחצות הלילה, בדיוק נמרץ, מזג כוס יין, העמידה על שולחנו — שהיה כמזבח — ובירך עליה בלהט רב ברכת המזון. וכשהגיע לברכת ״ובנה ירושלים עיר הקודש במהרה בימינו״, היה שם עיניו

הזכות בכוס של ברכה, ואומר ברכה זו בקול רם ביותר, ובלהט רב, וזה היה "תיקון חצות" של ר' העניך ז"ל כל ימיו. היה נוהג לעמוד בחדר של קבלת קהל לפני חדרו של בעל ה"אמרי אמת" תמיד שהרבי היה מקבל קהל, באומרו הרבי מקבל קהל, ואני אשב בבית? בחזרתו משולחן הקודש של מרן ה"בית ישראל" לקה לפתע בשטף דם במוח והשיב את נשמתו הטהורה והזכה לבוראו בירושלים, ובה נטמן.

ומקום מנוחתו ב"שערי צדק הישן" בירושלים.

(נכתב ע"י הרב **אריה אלברט**)

הגאון החסיד רבי שמחה בונים לייזרזון זצ"ל

"דמות דיוקן של חסיד ותיק במעשיו וצעיר בשנותיו"

נפטר כ"ט באייר תש"ו

נולד בלודז' לאביו הרה"ח רבי אברהם יוסף זצ"ל

רבי שמחה בונים זי"ל, רשם מסכת חיים מפוארת לאורה של אותה משנת קודש שהנחיל רבינו הקדוש מרן ה"אמרי אמת" זי"ע.

לדעה הכיצד יישם והכיצד יש ליישם את משנתה של גור הלכה למעשה.

הצבנו שורות אלו לספר על ה"מופת החי" שכמוהו היה ב"גור" תדירות — כיצד נהפכו אברכים וצורבים לבני עליה מסולאים.

אחד הדמויות הבולטות היה הגאון החסיד רבי שמחה בונים לייזרזון זצ"ל שנסתלק בצעירותו והוא בן שלושים שנה בלבד, אבל מלא וגדוש בכל מידה נכונה וטובה. בחסידות וביראת שמים הרפודים בתורה שבגינם — עודנו חי למעשה עד היום הזה.

בבית מדרשה של גור הילכו המקיימים. חסידי אמת אשר מסרו כל כולם לשמור כדבריך. לא הפילו אחור כל מילת קודש ששמעו. היו עמלים בה ויוגעים בה עדי נשתרשה ונקבעה לעד בנימים המוסתרים והחבויים ביותר בכבשונה של נפש.

בינות לאותם חסידים מיישמים. אחד מתוך אותם אריות שבחבורה בדור הקודם הבקיאים בבבלי ובירושלמי בספרי ובספרא, בראשונים ובאחרונים — היה הגאון החסיד, עול לימים. רבי שמחה בונים לייזרזון זצ"ל.

כל זה נכתב כדי ללמוד פרק ממסכת של הוד וגבורה, סימן אחד משולחן ערוך שלם של מסירות נפש והקרבה עצמית כפי שחרטם בדמו אותו גאון וחסיד, על פי הדרך שהורה רבינו בעל ה"אמרי אמת" זי"ע.

אותה אמונת חכמים לוהטת. אותה מסירות אין קץ שהשקיעו חסידים כדי להבין דברי רבם וליישמם לאורחות היום יום. — הינם נר לרגליו של הנער "שמחה בונים".

כמות אבותיו כך גם הוא עמל להבין ויגע לקיים להבין כבשונה של נפש, חותר למצוא כל עקמומיות שבאה בה עם בריאתה וליישרה.

מלעיט עצמו בש״ס ובפוסקים. שוקד על תלמודו שעות הרבה, ותוך זמן קצר הוא מתפרסם בגלילותיה של לודז׳, כעול ימים שעדיו לגדולות ונצורות.

״לא בשמים הוא לאמר מי יעלה לנו השמימה ויקחה לנו וישמענו אותה ונעשנה וגו׳ כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו״ — אימתי בפיך ובלבבך לעשותו? כשאתה מוכן לעלות ולו גם עד השמים כדי להשיגנה, — אמרו חסידים. — אסור שתהיה מניעה לאדם בבואו לעבוד את בוראו. אסור לו שיידע רתיעה מהי ויאוש מהו. עליו לא להרפות, להתמקד במשימתו זו ולהזניח הכל זולתה — ובכך יזכה לתורה. רבי שמחה בונים עמל לקיים זאת הלכה למעשה. הוא אינו נרתע. אינו חוסך בטורח ובלבד שיגיע לכדי מה. כבמעשיו כן גם במחשבתו וברעיונות מעפיל אלי קדושה תוך פרישות וטהרה בלתי פוסקת.

ואת נפשו הוא מלמד להכנע. להתבטל כלא היתה, בפני צדיקו של דור. כשמועיד אביו פעמיו ל״גור״ הריהו לוקח עמו את בנו הרך למען יחזה הוא בזיו הקודש. בעבור שיראה חסידי אמת העמלים בדברי רבם והעושים כל טצדקי שבעולם כדי לזכות להביט הבטה כל שהיא בדיוקנו הטהור.

ימים חולפים, הנער גדל, החסידות נותנת הטון בכל ישותו — והוא נוסע לבדו, ללא לווית אביו שנופל למשכב מתמשך.

שב מגור ללודז׳, והרי כמו נשמה חדשה ננסכה בו, מוסיף מרץ למרץ, עוז לעוצמה, חיל לעוז בשקידתו בתורה הנגלית ובתורת הנסתר.

כעבור שנים הוא מתוודע אל יסודה של ישיבת ״שפת אמת״ בירושלים ע״י כ״ק מרן ה״אמרי אמת״ ונפשו הסוערת שאינה יודעת מנוח כמהה לחבוש ספסליה של אותה ישיבה. רצונו זה מתחזק בו לעת בשנסיעתו השלישית משגר מרן זצ״ל מכתב מארץ הקודש, ובו הוא כותב בין היתר: ״אך זאת ניתן לכתוב כי בבקרי את הישיבה ״שפת אמת״ בעיה״ק ירושלים מצאתי וראיתי יותר ממה שקיויתי כי התלמידים שוקדים בתורת השי״ת כמצווה עלינו״ עכד״ק.

וכשרצונו זה עמו, אזי משהגיע ללודז׳ הגאון רבי מאיר שפירא זצ״ל לבחון בני עליה הבקיאים בש״ס על מנת לספחם לתלמידי ישיבתו המהוללה. ״ישיבת חכמי לובלין״ והוא מציע לרבי שמחה בונים שיבוא עמו לישיבתו. הוא מסרב. נפשו כבר בירושלים, ורק הוצאות הדרך הם המעכבות בידו מלהוציא מן הכח אל הפועל רצונו.

הוא ממשיך איפה להתעלות בתורתו בבית החסידים שבלודז׳. ממתין לשעת כושר, ועד שזו תבוא יעודו לפניו: ״אם אין אני לי מי לי וכשאני לעצמי מה אני ואם לא עכשיו אימתי״.

בנוסף לסמיכת חכמים שהוא מתעטר בה מגדולי וגאוני רבני פולין בהיותו בן ארבע עשרה שנים. אשר לגביו הוא עדות למה שהוא יכול להגיע, ותביעה לאשר עליו לעשות,

הוא מציין לעצמו "סמיכה" נוספת לפיה אם ירצה להשקיע כל כוחותיו הוא מסוגל להצליח בעבודת הבורא יתברך – וזאת ממעשה שהיה: בהיותו שוהה ב"גור" במחיצת רבו הקדוש הגיעה אליו טלגרמה מבית הוריו בלודז' וכתוב: שימהר וישוב לביתו שכן אביו שוכב על ערש דוי, מיהר רבי שמחה בונים להכנס לקודש פנימה ליטול פרידה מהרבי, ולהפתעתו שהיתה מהולה בפחד ואימה, אחזו הרבי בידיו הקדושות, מיששו בלבו, כיפתר צוואורון חולצתו תוך שהוא אומר: "הזהר ושמור על הכל שלא יצא החוצה שלא יתקרר" נתן לו ברכת הפרידה ופטרו לשלום לביתו. רבי שמחה בונים למד פשט באותו מעשה, הבין כי העמיד לו רבו צוואורון חולצתו לבל יתקרר חלילה – ומני אז ועד ליומו האחרון לא התקררה אמונתו ולא הועם להטו בכהוא זה.

עוד הוסיף והלך, גבר והתלהט אותו חום חסידי שמהולים בו אהבת תורה, אהבת הבורא ואהבת ישראל – ללא כחל וללא שרק. בלהטו כי רב סחף עמו רבים מבני חבורתו ורבים מתלמידיו בישיבת "שפת אמת".

לערך בשנת תרצ"ג והוא כבן טו"ב שנים גמר אומר בלבו להוציא מן הכח אל הפועל משאת נפשו. לעלות לארץ ישראל ולקבוע מושבו בינות לתלמידי הישיבה הגדולה "שפת אמת". צרר אי אילו מחפציו המועטין. נטל עמו משא כבד של תורה יראה וחסידות, ועמהם עלה לירושלים. בא לישיבת "שפת אמת" שם קיבלוהו בחיבה ובהערכה ידידיו. גם בעלי תריסין, מופלגים בתורה ובעבודה...

בירושלים הוא נקשר בעבותות בל ינותקו אל כ"ק מרן בעל ה"לב שמחה" זצ"ל, הרבה לשהות במחיצתו – עד שהיה כבן בית בביתו. כמנהגו ואורחותיו בלודז', כן גם בירושלים – יומו קודש ללימוד התורה, כל רגע מן היום מנוצל, כל רגע יקר מני פז. לא ישוב עוד לעולם, היו חסידים מפרשים, מגידים משמו של הרבי רבי חנוך העניך מאלכסנדר:

"ושוב יום אחד לפני מיתתך". וכי מי הוא זה היודע יום מותו אימת? אלא, כל יום שחולף הריהו כמת. יום האתמול לעד ולנצח נצחים לא ישוב, ולפיכך אומר התנא שוב יום אחד לפני מיתתך היום יומית. וכאותה שלמדו בבית מדרשה של "גור" כי אין אמרות – רק כדי ליישם ולקיים, גם הוא הבחור הצעיר עמל ויגע בכל כוחו ובכל להט נשמתו לקיים. "והגית בו יומם ולילה" – לעדי עד לא יהיה מקרא זה יוצא מידי פשוטו. אמת כי כן. כל היום וכל הלילה יהיו קודש לשמים. בפנקסים הרבים שהותיר אחריו רבי שמחה בונים ברכה בכתב ידו, בהם פלפולי אורייתא והנהגות ישרות הוא נותן לכך ביטוי:

אם היו מבינים שהעולם הזה לא שייך לנו רק לתקן עצמינו – אז לא היינו מסתכלים ומתבוננים בעולם הזה כלום, רק להוציא ממנו חיות הקדושה שיש בעניני העולם הזה. כמו שאין אדם בונה ביתו ונוטע שדות במקום מעבר, רק במקום קביעותו. ובכל מקום שנוסע עיקר מחשבתו נתון במה להביא לביתו הקבוע – וזה נקרא חכם. לעומתו הכסיל הוא זה שחושב שאם מניחים אותו לעבוד בעירינו זו, כבר מחשיב עצמו

לתושב ומתחיל להגיד דעות, ויש לו תרעומת על בני המדינה, עד שהם מגרשים אותו משם בטענה צודקת: די לך שעשינו לך טובה והנחנו אותך לעבוד בארצינו, אבל לא שאתה תהיה עיקר הבעל הבית. ועל עיקר זה צריך להיות העבודה ותמיד לזכור את זה. באמת הבנין הנצחית שבידו הוא מגלה על גבי גויליו הגיגים רבים מעין אלו. כל שהוא רושם, אינו עושה זאת בטרם והוא מיישם.

כשבע שנים לאחר הגיעו לארץ ישראל — הגיעו אליה כ"ק מרן בעל ה"אמרי אמת" זצ"ל ובניו האדמורים הקדושים, רבי שמחה בונים זוכה לקירבתם המיוחדת במינה. וזאת לא בכדי:

מעולם לא היה אדם שאמר כי חש הוא עצמו כמיותר ח"ו בבית מדרשה של "גור", לכולם מקום ולכולם אפשרות שעל ידה יתדבקו בצדיקו של דור, אלא שמקום נכבד, מקום עיקרי היא לבני תורה. לאלו שמילאו כריסם בש"ס ובפוסקים. לאלו אשר הקדישו רצונותיהם לעבודת הבורא.

— ושוב מכאן ואילך כל חד וחד לפום דרגא דיליה. הבחור הצעיר, שמחה בונים, בשנותיו המוקדמות עונה לאלו הדרישות, בקי בחדרי תורה ועובד השם מעודו.

את הקירבה לה הוא זוכה הוא מתרגם לשפת המציאות. כל שיחת קודש שהוא שומע הוא חוקקה בנפשו. כך למעשה שראה לומד לירד לעומקו ויחדיו הם מהוים לו תמרורי חיים. נוהגו של מרן ה"אמרי אמת" לצאת מידי יום אל "קרית משה" שבכניסה לעיר, שם, בימים ההם, היה אזור שופע עצים, לנסיעות אלו נלווה כמעט בתדירות רבי שמחה בונים, כ"ק מרן ה"אמרי אמת" קובע לבנו האדמו"ר בעל ה"פני מנחם" שיעור עם רבי שמחה בונים.

שמע גדלותו וגאונותו הפציע גם מירושלים. רבים ידעו על אילן רב פארות הצומח לתפארה בבוסתנה של "גור". בהיכלה של הישיבה הגדולה "שפת אמת". ידעו בני ירושלים כי בינות לכותליה של ישיבה זו מצויים בני עליה מופלגים שאור תורתם עתיד להאיר ולהקרין על פני סביבותם. ידעו גם ידעו כי ביניהם ומשובח בינותם הוא רבי שמחה בונים ליזרזון, אלא שלא ידעו ואף לא האמינו כי האילן הגדול, כי הלב הרחב והמוח הגאוני עתידים להגדע עוד בצעירותם. בכמה וכמה הזדמנויות נותן הביטוי ללמדנותם המופלגת של אותם מבני הישיבה בימים ההם.

בעת ביקורו של מרן ה"אמרי אמת" זי"ע בשנת תרצ"ו בארץ ישראל, ובמהלך ביקורו היה גם בתל אביב. עיר שמייסדיה התפארו שאין בה ולו גם בית כנסת אחד. אלא שהללו לא ידעו כי רבן של ישראל שמושבו ב"גור" אשר בפולין, ופרוסה מצודתו גם על העיר תל אביב, והוא עונה לעומתם: חס ושלום, לא תשתכח תורה מישראל, ולא ידום קול התורה גם בעיר זו. באותו ביקור הודיע הרבי רצונו לראות גם בתל אביב בחורים חסידיים כדוגמת הבחורים בישיבת "שפת אמת" שבירושלים. עד מהרה נוסדה בפקודתו, ועל ידי בנו כ"ק מרן ה"לב שמחה" זצ"ל ישיבת "חידושי הרי"ם", ששימשה בתחילה כסניף לישיבת "שפת אמת". מובחרים מבני הישיבה בירושלים נשלחו לת"א

לצקת היסודות לישיבה הראשונה בכלל והחסידית בפרט בעיר זו: הגאון רבי ישעיהו מונדרי זצ"ל, הגאון רבי גדליה הרץ זצ"ל, ששימש בה ראש הישיבה עד לפטירתו, והגאון רבי שמחה בונים ליזרזון זצ"ל, שיחדיו עמלו ויגעו לממש רצון הקודש של הרבי.

אמון עלי אלו, באות ונשנות ההזדמנויות לעמוד על טיב גאוניותו המדהימה של הגאון הצעיר. אם זה לעת אשר הוא מגיע לביתו של מרן ה"חזון איש" זצוק"ל לפלפל עמו בסוגיות דמסכתא קדשים, ולאחר צאתו הימנו אומר מרן ה"חזו"א" זצ"ל למקורביו – שהיו מהם שלא דימו בנפשם כח תורתם של למדני פולין המעטירה – "אברך כזה לא פגשתי כבר שנים רבות, טרם ראיתי אברך בגילו שיהיה כה בקי בסדר קדשים".

כדוגמת זאת גם בבואו פעם, ביום שבת קודש בשעות הצהריים לפלפל עם הגרי"א הרצוג זי"ל בדברי תורה, על פי בקשתו של ראש ישיבת "שפת אמת" בימים ההם הגאון רבי יעקב העניך סנקביץ זצ"ל, ומשהגיע רבי שמחה בונים לביתו של הרב הרצוג, אמרו לרב כי בחור מישיבת "שפת אמת" בא לבית ורצונו לדבר עם הרב בדברי תורה. השיבם: מישיבת "שפת אמת"?! יכול הוא לחכות!!

המילים עודדו את רוחו, כאב את כאבם של צורבי הישיבה משל פגעו בתורתם הנלמדת בכל הכוחות והחושים – ועל כך בעת שיחתו הראה את כוחו כי רב בתורה. עבר הרב מבבלי לירושלמי, הקשה קושיא חמורה בדברי הירושלמי. רבי ש"ב הראה כוחו גם בתלמוד זה, העיר לרב כי לא אלו כוונת הדברים, ויש ליישבם בדרך אחרת.

תוך כדי שיחתם הפנה הגרי"א שאלה לאיש שיחו:

בן כמה שנים הוא?

השיב רש"ב: בן כ"ב שנה. (22)

חזר הרב ושאל: בן כ"ב שנים בלבד?

השיב רש"ב: הן.

בכבוד רב יצא רש"ב מבית הרב, ואת מהלך אותו ביקור כשהוא פורטו בפני ריע וידיד נאמן הוא מסכם: "האמן לי שום כוונה לא הייתה לי בזה לכבודי אלא אך ורק לכבודם של בני הישיבה".

באותה תקופה דובר בו נכבדות עם בתו של הגאון המקובל רבי חיים לייב אויערבוך זצוק"ל ראש ישיבת "שער השמים" ומגאוני קרתא דשופ יא, סמוך לאותו ביקור דלעייל ביקר אצל הגרי"א הרצוג רבי חיים לייב, והרב הרצוג שעוד היה נתון תחת רישומו של המשא ומתן בהלכה שניהל עם רש"ב. כך שהפליא זאת גם באוזני אורחו רם המעלה, בציינו כוח תורתו של חד מבני ישיבת "שפת אמת", שלא האמין כי ישנם בה שכאלה.

"מה שמו של בחור זה"? –

הקשה הגרח"ל

"שמחה בונים ליזרזון" –

השיב הרב,

מעתה ידע רבי חיים לייב אשר בירר אמיתות השמועות ששמע על המיועד להיות: חתנו — נאמנות הם.

מידת אהבת ישראל בה היה נתון הפליאה רבים, בעוד וכל דקה מיומו מנוצלת עד תום, אינו מביט מחוץ לד' אמותיו, הרי שלמען סייע ליהודי כי מטה מזלו — מצא זמן די והותר כדי ליתן משלו ולהתרים אף את זולתו. דאגה בלבו של איש והשיחה בפניו, אזי הינו מרגיש כי שותף אמת לו לצערו, עוד אחד הנוטל חלקו בסבלו שוה בשוה. בטרם נישואיו הוא מתבטא באזני של ידיד: "רצוני לקיים מאמר התנא, יהי ביתך פתוח לרווחה ויהיו עניים בני ביתך", ובסיועה הכן של זוגתו תחי' עולה הדבר בידו.

בני הבית הרגילים לחייהם של בני תורה שרק תורתם היא מעיינם — גם הם משתאים לגדולתו ואצילותו בכל התחומים, לשלוב המפליא בין תורה ומדות טובות, בין יראת שמים לעבודה של ממש העולים כולם כבקנה אחד עם משנת החסידות. בגפו הגיע רבי שמחה בונים לארץ ישראל — וכ"ק מרן ה"לב שמחה" זצ"ל מחבבו דואג לדאגתו. הוא העומד מצד החתן, והוא אשר מעיד באוזני החותן הגדול לעתיד, על טיבו הנעלה של חתן ועל גדלותו.

הערכה רבה נרכשה לו לאברך גאון זה בבית "גור", והערכה בבית גור — משמעות נעלית לה. בהוראתו של מרן ה"אמרי אמת" זי"ע קובע רבי שמחה בונים שעור מוסר אותו הוא מרצה לפני תלמידי הישיבה בספר "חובת הלבבות". לשיעוריו יש מוניטין, יודעים כל השומעים שאין רש"ב מגיד דבר מה בטרם ויישמו הוא הלכה למעשה, אינו מגיש תביעה בפני הזולת בטרם ועברה כור המבחן והמעשה העצמי, עצם העובדה שמרן ה"אמרי אמת" מורה לו על אמירת השעור — דבר חידוש הוא. אשר נאה היה לרבי שמחה בונים שאישיותו מורכבת ממוסר, מתורה, מחסידות ויראת שמים. מעורבתו בישיבה גדולה הן בהרבצת תורה והן במצוות יחד עם אחרים — יחשוב רק לשלימות עצמו ולא תהיה כוונתו לישא חן בעיני אחרים, באחד מכתביו הוא כותב: "מהתבוננות בעצמיותך נצמח טובה ומהתבוננות באנשים אחרים נצמח רעות — דהינך בא לידי לשון הרע וקנאה ושנאה. עתידו הרוחני של כלל ישראל מהווה עבורו מקור דאגה — הימנו לא נשתחרר עד ליומו האחרון.

מעיד אחד מידידיו הקרובים:

באותם ימים שהגיעה בשורות האיוב, על ידי עדים נאמנים סיפרו על מות הגבורים של אחיו הקדוש רבי זיסמן הי"ד — נכנס אלי רבי שמחה בונים לחנותי, ואמר באוזני דברים שנתקשיתי לעכלם.

— "היות ונודע לי, כי אחי יקירי זיסמן שוב איננו בין החיים, איני מוצא את מקומי ואין לי מנוח. נזדעזתי לשמע הדברים — ממשיך אותו ידיד ומספר — אף ניסיתי להניאו שיחזור מדבריו:

— מדוע תדבר כן, להיפך?

אך רבי שמחה בונים באחת:

– איש לא ישכנעני אחרת...

ואכן, לא ימים מרובים חלפו עד ששכב רתוק למיטתו, אחוז בחבלי מחלת הדם שפקדתו – והימנה לא קם גופו, אך בה נתגלתה נשמתו בזוהרה.

בדאגה מהולה בפחד קבלו בני ירושלים את הידיעה על מחלתו הקשה של הגאון הצעיר, פארם וגאוותם שהכל מנבאים לו גדולות ונצורות. התאספו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות בשפיכת צקון תפלה לשוכן במרומים כי יותיר לפליטה חסידא ופרישא זה – שדוגמתו נאה ויאה לדורות עברו.

מפה לאוזן הילכו אותם שמועות אודות חסיד אמת זה שהקדושה והטהרה יצוקים בכל נים ונים מישותו. שמעו כי למרות יסוריו האיומים ומחלתו ההולכת ומחמירה. הוא מסרב, למשל, ליתן לאחות ליגש למיטתו, שפתותיו דובבות כל העת דברי תורה – וכל עיסוקו, גם בימים קשים אלו, בעסקי שמים. אולם, גברו הארלים ונצחו למצוקים ביום כ"ט באייר תש"ו השיב רבי שמחה בונים נשמתו לבוראה ויוצרה, והוא אך על סף שנתו השלושים. כ"ק מרן ה"אמרי אמת" שמילותיו הספורות שקולות במשקולת הזהב שבפיו הקדוש, התבטא עליו: "לא הניח אחריו כמותו". ולאחר מכך הוסיף: "מקורבים היינו בחיים ואני רוצה שיהא סמוך לנו לאחר מאה ועשרים. – הוא יהיה "שומר הפתח". בהתאם לכך, אכן נכרה קברו בסמוך למערת הקודש, אותה רכש ה"אמרי אמת" במרומי הר הזיתים.

ירושלים היתה המומה. תושביה בוכיים. גדוליה אבלים, הכל ביכו פטירתו של הארז הצעיר, אותו אילן רב פארות שנגדע באבו.

הספדו המר של כ"ק בעל ה"לב שמחה" זצ"ל – הדהד בחוצות קריה על משמעותו, בקוראו עליו מאמרם ז"ל (ירושלמי ברכות פ"ב הל' ה') "יגע רבי בון בתורה לעשרים ושמונה שנה מה שאין תלמיד ותיק יגע למאה שנה".

היה בזה כדי לקפל אישיותו של עול ימים, אשר בעבודת הקודש שאימץ לעצמו אמר לחבוק עולמות, סרב להכנע ולהסכים למוסכמות, ביקש לנתוץ תחומים ולשבר מיני גבולין. מאום לא עמד בפניו בדרכו אלי פסגה של קדושה וטהרה השזורים כדבר המובן מאליו, בתורה.

כ"ק מרן ה"בית ישראל" זצ"ל בעומדו ליד הקבר הפתוח בטרם סתימת הגולל, אמר: "זכיה גדולה הוא להוריד דמעות על אדם כמוהו" – ובשעה זו נשרה מעיניו, עיני הבדולח הקדושות, דמעה שנפלה על התכריכים. עוד קודם לכן, במהלך מסע ההלויה, נטפו כמה טיפות דם מן המיטה – נענה ה"בית ישראל" "דמו הטהור מכפר על רחובות ירושלים כדם עולה וחטאת המרצים ומכפרים". בהספדו של חותנו הגדול רבי חיים לייב אויערבוך זצ"ל אמר בין היתר: כי בתו תחי' אלמנתו העידה עליו "כי חיי הנפטר היו תמיד בקדושה ובטהרה".

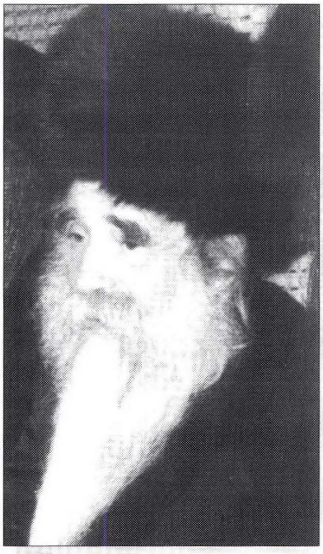
בפתח מערת לבית גור, שם ניצב קברו של "שומר הפתח הנאמן", אשר במותו הותיר אחריו את חייו כמופת וכצוואה: לדעת "מה ד' אלוקיך שואל מעמך כי אם ליראה".

ניצב הוא על פתחה של מערת הקודש, והוא מזכיר לרבים כי חייו והנהגותיהם המה ההמחשה לציווים של קדושי ישראל זי״ע הטמונים במערה הסמוכה, וכי כזה היה ועודנו ציווים של גדולי ומאורי ישראל מאז ועד היום הזה, והוא אותו חסיד אשר קיים הלכה למעשה את משנת החיים כפי שהורה כ״ק מרן האדמו״ר בעל ה״אמרי אמת״ זיע״א.

ומקום מנוחתו ב״הר הזיתים״ בירושלים, בפתח מערת רבותינו הקדושים מגור. שיהא למליץ יושר על משפחתו ועל כל ישראל אמן.

(נכתב ע״י **ישראל אברהם שניידר**)

הגאון הגדול החסיד המפורסם רבי בנימין מנדלזון זצוק"ל

גאב"ד ור"מ קוממיות ת"ו
נפטר כ"ד באייר תשל"ט
נולד ב"פלוצק" שבפולין לאביו
הרה"ג רבי מנחם מנדל זצ"ל

פארם של חסידי גור בדורנו, עמוד התווך, גאון אדיר בנגלה ובנסתר, צדיק נשגב שעוד מנעוריו הצטיין בעבודתו, בקדושתו ובטהרתו, חסיד אמת שחסידותו מרקיעה שחקים ומדת האמת שבו חובקת זרועות עולם, פרוש מעניני עולם הזה, עד שלא היה לו כל ענין בחיזו דהאי עלמא במה שנוגע לעצמו, בעוד שמסר נפשו לרווחתו הגופנית והנפשית של כל יהודי מתוך חסד ורחמים. גדול באהבה וביראה שהתהלך תמיד אפוף עול מלכות שמים בחוש, קדוש יאמר לו, רב רבנן כחד מקדמאי, יושב על מדין, מפוסקי הדור, קלסתר פניו האיר כשמש בצהרים, צורתו הפטריארכלית שיוותה לו הוד קדומים, ענק הרוח, אביר המחשבה, ביטל עצמו בפני רבותינו הקדושים מאורי האומה מצוקי תבל, דבוק היה בכ"ק מרן ה"אמרי אמת" זצוק"ל בכל עוז עד שכל כולו היה חלק מרבו הקדוש וכמו שכתב במכתבו "ידע כ"ת שלדעתי הגיוני לבי אלו נובעים מהלב הגדול כ"ק מרן אדמו"ר זצ"ל והדבר ברור אצלי כ"כ שהייתי יכול לשבע, כך אמר רבי" (אגרות הר"ב מכתב ל"ה) כשהיה מדבר מרבו היתה אש מלהטת סביבו, עם כל גדלותו ומעמדו הרם ועל אף היותו מוקף תלמידים ומעריצים רבים המשיך באופן זה בהיותו חסיד נכנע מתבטל ודבוק אצל כ"ק מרן אדמו"ר ה"בית ישראל" זצוק"ל ואצל כ"ק מרן אדמו"ר בעל ה"לב שמחה" זצוק"ל.

הגר"ב מנדלזון זצ"ל נולד בשנת תר"ס בפולין בעיר ואם בישראל פלוצק יע"א, קהלת פלוצק מהוותיקות והחשובות בקהלות ישראל שבפולין, גאונים צדיקים וקדושים מפורסמים כיהנו בה פאר ברבנות או דרו בה לתפארת, הגה"ק המפורסם רבי לייבוש

חריף זצוק״ל מרבותיו של מרן ה״חדושי הרי״ם״ זצוק״ל, גם כהן ברבנות פלוצק וכמו״כ הגה״ק המפורסם רבי זושא זצוק״ל, שאליו מיועד המכתב הקדוש המפורסם מכ״ק הרבי רבי בונים מפרשיסחא ותלמידיו הקדושים זיע״א המובא ברמתים צופים על תנא דבי אליהו, ואף רבים מילידי פלוצק גדלו לגאוני וקדושי ארץ ואף בדורות האחרונים מצינו בין השאר את הגאונים הקדושים המפורסמים רבי אברהם מצי׳כנוב, ורבי יהושע מקוטנא זצוק״ל, שהיו מילידי פלוצק וגידוליה, ואף הגה״ק המפורסם רבי אלעזר הכהן פלטוסקר זצוק״ל בעל חדושי מהרא״ק מגדולי האריות שבקוצק חתנו של הגה״ק החוות דעת זצוק״ל, שהיה ריעו וחביבו של מרן הגה״ק ה״חדושי הרי״ם״ זיע״א, נשלח ע״י אביו הגאון רבי וולף זצ״ל מוורשא ללמוד תורה בפלוצק, הידועה אז לעיר מלאה חכמים סופרים ולומדים מפורסמים וברבות הימים אף כיהן בה פאר ברבנות וידועים אף מלחמותיו במשכילים שקמו שם.

אביו של הג״ר בנימין מנדלזון זצ״ל היה הגאון החסיד רבי מנחם מנדל זצוק״ל ראש ישיבת פלוצק המעטירה, חותר גזע רבינו הגדול בעל הלבושים זצ״ל ונכד הרה״ק רבי שמעון בעל רחמנות אבי הרה״ק רבי יצחק מוורקא זצוק״ל.

סיפר הרה״ח ר׳ חיים גולדברג ז״ל מחשובי זקני חסידי גור בירושלים תלמידו של הג״ר מנדל זצ״ל אבי הג״ר בנימין מנדלזון זצ״ל שבשנות זקנות של הגר״מ שכבדה ראיתו ל״ע היו שואלים אותו תחילת ענין בתוס׳ בכל המקומות בש״ס והיה ממשיך שקלא וטריא בעל פה. ותלמידו הרה״ח ר׳ נתן גרינברג הי״ו מחשובי זקני חסידי גור בבני ברק מספר, שמידי פעם בפעם היה מכסה עיניו ביד ימינו ואומר ״שויתי ד׳ לנגדי תמיד״, ובכל רגע פנוי היו שפתותיו מרחשין שויתי וכנ״ל וכו׳.

שם בישיבת פלוצק הרוממה נתגבשה גאונותו העצומה, חסידותו הצרופה, ומדותיו המוסריות, של הג״ר בנימין מנדלזון זצ״ל שהיו חזיון פלא כלי מחזיק ברכה, שם יגע בתורתינו הקדושה בהתמדה נפלאה ומדהימה, סיפר הרה״ח ר׳ לוי וורשביאק ז״ל מפלוצק מחשובי זקני חסידי גור בכפר־אתא, ובתל־אביב, שלא היה במציאות ליכנס לבית המדרש של הישיבה בפלוצק ואפילו בשעות הלילה המאוחרות או שעות הבוקר המוקדמות מבלי לפגוש בהב׳ בנימין שלומד בהתלהבות ותשוקה. ובהגיע בפעם הראשונה ״רדיו״ לפלוצק נהרו כל תושבי העיר לראות החידוש של הקול מגלי האתר, והב׳ בנימין לא הלך, לשאלת האנשים ״האם לא מעניין אותך חידוש נפלא כזה״? ענה בפשטות ״מעניין מאד״, אבל ״לימא מתניתין דלא כבן ננס״ מעניין הרבה הרבה יותר. קבל ג״כ הרבה מהגאון החסיד רבי מיכאל רובינשטיין זצוק״ל ראש ישיבת פלוצק מגדולי חסידי גור בימי כ״ק מרן ה״שפת אמת״ וכ״ק מרן ה״אמרי אמת״ זכותם יע״א.

אחרי נשואיו של הגרב״מ ז״ל לבתו של הנגיד הנכבד מראשי חסידי גור בעיר בודזאנוב בפולין הרה״ח רבי משה אהרן חיימוביץ ז״ל התקרב מאד להגאון החסיד רבי העניך נאוורי זצוק״ל הגאב״ד דבודז׳אנוב שהיה מגדולי הרבנים בפולין בכלל ומראשי רבני חסידי גור בפרט, שמינה את הגר״ב לדיין ומורה הוראה בבודז׳אנוב. רבי בנימין

מעולם לא בא על ספוקו בתורה ועבודת הש״י תמיד שאף להתעלות נוספת כששמחה נסוכה על פניו תמיד כמאמר החסיד ״צהלתו״ וכו׳, לא ארכו הימים ורבי בנימין הקים בבודזאנובה עולה של תורה ישיבה לתלמידים הצמאים לדבר ד׳ כשרמי״ם גדולי תורה עוזרים על ידו והוא מכהן פאר כראש הישיבה בבודזאנוב, תלמידי הישיבה החיים כיום עמנו לאוי״ט מספרים על מוחו החריף, זך שכלו, הבנתו העמוקה והבהירה, ישרותו האצילית, עדינות נפשו, ועל כולם השפעתו הכבירה על אף גילו הצעיר, רבי בנימין היה גם מורם ומדריכם המובהק של בחורי ואברכי חסידי גור בפלוצק ובבודזיאנוב, כמו״כ פעל רבות להקמת בתי חנוך ״בית יעקב״ ברחבי פולין תוך קשר עם הגה״ח רבי אלכסנדר זושא פרידמן זצ״ל הי״ד מגדולי חסידי גור. לפי הוראתו של כ״ק מרן ה״אמרי אמת״ זיע״א עלה בשנת תרצ״ד לארץ ישראל. כ״ק מרן ה״אמרי אמת״ אמר לתת לו מהסרטיפיקטים המיועדים לחברי מועצת גדולי התורה באומרו כי הוא בעל נשמה יקרה, בעל השפעה, צריכים אותו בארץ ישראל, רבי בנימין ז״ל קבל על עצמו בשמחה לקיים מצות ישוב ארץ ישראל כמבואר להלכה מדברי הראשונים והפוסקים שנוהגת בזמן הזה ודבק בארץ הקודש באהבה עזה תוך התנגדות עצומה לתנועה הציונית המסלפת.

עם הגיעו ארצה בן שלושים לכח נתקבל לכהן פאר כגאב״ד כפר־אתא (לימים קרית־אתא) שם ניהג נשיאותו ברמה וללא חת כשלבו כלב הארי למען ד׳ ותורתו וחיזוק שמירת הדת והצניעות מחד, ומאידך צעיף של עדנה נפשית מלאה רוך ואהבה, עד שהיה לאביהם של בני קהלתו שלענוותנותו וסבלנותו לא היה גבול, קידש שם שמים ברבים אצל קרובים וגם אצל שאינם קרובים, מענין מכתבו של הרב החסיד בנש״ק רבי העניך ודיסלבסקי זצ״ל לבנו הרב החסיד בנש״ק רבי לייב׳ל וידיסלבסקי זצ״ל שניהם מגדולי ונכבדי חסידי גור נכדי כ״ק מרן ה״יחידושי הרי״ם״ זיע״א, שכתב, שהיות ובעה״י ליד חיפה (כפר־אתא ע״י חיפה) מוקם ישוב חדש בארץ ישראל ומקום פרנסה ומכהן שם רב חשוב מאנ״ש, ע״כ הוא מייעץ לבנו רבי לייביל לעלות לארצנו הקדושה ולהתיישב בכפר־אתא. ואכן רבי לייביל עלה לא״י והתיישב בכפר־אתא ודר שם כל ימיו, רבנותו של הגר״ב ז״ל בכפר־אתא, ובכלל היתה לדוגמא לשם לתפארת ולתהילת הערצה, כבוד ויקר רב רחשו לו בני קהילותיו במקומות כהונתו, גדולי ישראל אמרו עליו שהיה רב כמו לפני מאתים שנה.

היה ממקימי ומבססי הכוללות דחסידי ״גור״ בארץ ישראל לאחר מלחמת העולם השניה, ובין המכתבים שקבל מכ״ק מרן ה״אמרי אמת״ זיע״א ישנו מכתב הערכה בענין זה. הרבה כוחות השקיע לקרב ולחזק פליטי מלחמת העולם השניה אף הרב החסיד בנש״ק רבי חנינא שיף הי״ו משב״ק אצל רבוה״ק, זכה לקירוב וחיזוק אצל רבי בנימין. רבים מהפליטים שהרב זצ״ל השיאם ועזר להם בגשמיות ורוחניות להקים בית נאמן בישראל מוקירים זכרו עד היום הזה, כמו״כ קירב הרבה מהפליטים לרבותינו הקדושים מגור.

החסידים המופלגים מגדולי חסידי גור בארץ ישראל רבי יונה ארליך נכד מרן ה"חידושי הרי"ם" זיע"א רבי יצחק שלמה צישינסקי רבי נחמן דוד מלבסקי זכר צדיקים לברכה עמדו עמו בקשר הדוק, בעניני חיזוק הדת ברחבי ארץ ישראל, בתקופת הסער הסופה והמבוכה של שנות תש"ח והלאה התבלט בלהט בהירות אמונתו התמימה.

כל ימיו שימח לב אומללים בכל דרך אפשרית והיה מרבה לחזור בפני משפחתו ותלמידיו, את דברי הרמב"ם ז"ל בזה.

בשנת תשי"ב נדבו לבו הטהור להקים את הישוב המפואר והמפורסם "קוממיות" ישוב שכל כולו מהוה חטיבה אחת של תורה יראה וחסידות למען שמו יתברך, ישוב שכל גדולי ישראל שבחוהו על מסירות הנפש לשמירת תורה ומצוות ומצוות התלויות בארץ ומצות השמיטה בהידורים נפלאים ובשמחה של מצוה, הרב דקוממיות זצ"ל שגדולי הדור השגיבו פלאים את התמסרותו למצות ישוב ארץ ישראל והמצוות התלויות בארץ ומצות השמיטה עד שֶׁבְּדִבְּרוֹ או עוסקו בעיניים אלו קרן אור שבעתיים. יסד את המפעל הגדול לתפארת היהדות והוא המרכז הארצי לחקלאים שומרי שביעית שבהשפעתו הגענו בס"ד בשמיטה דנן תשמ"ז, לאלפי חקלאים שומרי תורה ומצוות ששמרו את מצות השביעית כהלכתה בדרך הלכתחילה של קוממיות, כמו"כ יסד הרז"ל בקוממיות מוסדות תורה חינוך וחסד, לשם ולתהילה מהם הנושאים את שמו "משאת בנימין" וכו', אף עמד בראש הכולל המפואר ב"קוממיות", ולימד בו שיעורים כסדרן עם תלמידיו שנקשרו אליו בלב ונפש חפצה, אף ישיבה יסד בתחילת בואו לקוממיות, ועמד בראשה ורבים מאנ"ש למדו אצל הרז"ל בתקופה ההיא, כ"ק מרן ה"בית ישראל" זי"ע ביקר פעמים רבות בקורים ארוכים אצל הרב זצ"ל בקוממיות, וכידוע התבטא בבטוים נפלאים על הרז"ל, מזמן לזמן התיעצו בדברים צבוריים ובענינים סודיים ביותר, עם הקמת איחוד מוסדות התורה של חסידי "גור", הוזמן להכריע על פי דין תורה בחלוקת המשאבים ועד היום מסתמכים על פסקו מלפני שלושים שנה, הגאון רבי אברהם אטלס שליט"א מחשובי אנ"ש מתלמידיו החביבים של הרז"ל שהה תקופה ארוכה בקוממיות ללמוד דרכי הוראה ויסודות בחסידות, ומרן ה"בית ישראל" ז"ל היה מתענין אצלו הרבה מהנהגותיו של הרב ז"ל, רבים שראו את הכנותיו והכנעתו של הרז"ל עובר הכנסו לקודש פנימה לרבותינו הקדושים הושפעו עזה ונהיו לחסידי גור נלהבים, ואף בק"פ לא היה מתישב, על אף שרבוה"ק הי"ו מציעים לו כסא. ביושבו בשולחן הטהור (טיש) אצל רבותינו הקדושים, היה לשולחן ערוך חי בתורת החסידות ישיבתו היתה בהתבטלות ובדומיה עד שאפילו את בניו, הגאון רבי מנחם מנדל שליט"א רב אב"ד קוממיות והצעיר הרה"ג ר' ישראל יצחק שליט"א ראש הכוללים, או חתנו הרה"ג ר' יעקב סג"ל קליין שליט"א מירושלים, ונכדו הרב חיים אליעזר זילברשטיין שליט"א, או שאר יו"ח בני משפחתו ומקורביו כולם מחשובי חסידי גור, לא היה מזכירם בפיו בשולחן הטהור כדרך רבים ואף בעת שמחה, אלא יושב בדומיה מוחלטת וכמו שמספר הגאון רבי מאיר זילברשטיין שליט"א מחשובי אנ"ש מתלמידיו החביבים

של הרז"ל שלמד אצלו דרכי הוראה ויסודות בחסידות, מעומדי השורה הראשונה בשולחן הטהור, שכ"ק מרן ה"ביבית ישראל" ז"ל היה אומר הרבה פעמים להרב זצ"ל בעת עריכת השולחן בקשר לאי הזכרת בניו ומשפחתו בטיש, את הפסוק "וללוי אמר תומיך ואוריך לאיש חסידך וכו' ואת בניו לא ידע כי שמרו אמרותיך ובריתך ינצורו". מחזה מרהיב היה בשעות המאוחרות של לילות שבת קודש בשבתות שהרב היה בא נסיעה לירושלים, לרבוה"ק עם סיום עריכת השולחן הטהור (טיש) היו מתכנסים גדולי החסידים בבית גיסו הנכבד הרב החסיד רבי לייבל זילברמן ז"ל, מראשוני תלמידי ישיבת "ישפת אמת" ומחשובי זקני חסידי גור, בנו של הרב החסיד המופלא רבי ישראל יצחק זילברמן זצ"ל מאוסטרובצה, ובאותו מעמד היה הרב חוזר על ה"דא"ח" (הדברי אלוקים חיים) מאמרי התורה (שמועס) שזכינו לשמוע מרבוה"ק בשולחן הטהור והיה מתעמק בדבריהם הקדושים ומסבירם בטוב טעם ודעת, בשפע נהרה רוחנית עילאין עד שכל הבית נתמלא אורה, רבים עדיין מתגעגעים לאוירה מרוממת מעין זו, כ"ק מרן הב"י זיע"א באחת הנסיעות, הוציא מארונו איצטלת שיראין בגד משי ונתן להרז"ל שילבוש זאת בימי השבוע. עם תחילת נשיאותו של כ"ק מרן אדמו"ר ה"לב שמחה" בא לקבל מרות והאדמו"ר ה"לב שמחה" שאלו, אתה עדיין צריך לבא? אתה כבר אינך צריך לבא, (לפי גודל מדרגתו), האדמו"ר זצ"ל אמר לרב זצ"ל כל העדה צריכה חיזוק כולנו צריכים חיזוק, בהמשך דברו בעניינים עמוקים ורמים מעניני צדיקי בית גור, כ"ק מרן אדמו"ר זצ"ל היה מתייעץ עם הרב זצ"ל בעניינים יסודיים, פעמים מספר נסע לבקרו בקוממיות. מן הראוי לציין שכשרבוה"ק היו מבקרים בביתו היה מדליק נרות על שולחנו לכבוד רבוה"ק. אדמו"ר זצ"ל בביקורו בקוממיות בתשל"ח שהה שעות ארוכות בבית הרז"ל.

בספר הקדוש "אמרי אמת" על בראשית מופיע הרב זצ"ל בראש רשימת אנ"ש אשר הואילו לתת את מה שרשמו לעצמם ממאמרי התורה ששמע מכ"ק מרן ה"אמרי אמת" זי"ע בשולחנו הטהור ומהם יצא לאור הספה"ק "אמרי אמת".

הרב זצ"ל פעל רבות ובמסירות למען אגודת ישראל ורעיונה הקדוש והיה מראשי המדברים בכנוסיה, עצרותיה, וכנסיות הגדולות של אגו"י ואף בכתביו השאיר ברכה דברים בענין אגודת ישראל, וכך בדרך זו המשיך עד זקנה ושיבה, במו עיניהם ראו בני הדור האחרון את הארי הזקן משוטט בעולמות העליונים, כשהוד מלכות חופף עליו. קוממיות וכפר – אתא, היו בזכותו לאבן שואבת למבקשי תורה, יראה, דעת, חסידות, מוסר, מדות טובות, והשקפה טהורה, רבים באו לקבל ממנו עצה ותושיה, הכירו בו כאיש האשכולות. תענוג מעודן היה בסעודות מלוה מלכה להיסב במחיצתו כשספורי צדיקים בכלל, וצדיקים שיארצייט שלהם חל באותו שבוע בפרט, קולחים מפיו הטהור בשפה עסיסית וצורה נאה ומושכת, בדרשותיו היה תמיד מעורר את האמונה והצפיה לביאת משיח צדקנו בב"א.

הרה"ח ר' אברהם יוסף אירנשטיין שליט"א משגיח רוחני בישיבות "ישפת אמת"

ו"חדושי הרי"ם" קרוב משפחה, של הרב דקוממיות זצ"ל, מספר עד היום בגעגועים את אופן אמירתו, ברכת התורה, מדי בוקר, שהיה ממש פלאי פלאים וכן ספורים נוספים בעבדות ד' שהיה זוכה לראותם בזמן שבית הוריו ז"ל היה לאושפזוכני להגר"ב מנדלזון זצ"ל.

ובהגיע היום אשר השלים את נפשו לאלקיו עת יצא מן העולם בקדושה ובטהרה ביום שני כ"ד אייר תשל"ט התאספו ובאו ללוותו רבבות מאחינו בני ישראל מכל החוגים ומכל העדות, הלויה יצאה מבית המדרש הגדול בקוממיות, מחזה בלתי נשכח איך בהיות המטה ליד בימת בית המדרש עמדו כל הצבור וגעו בקול גדול בבכיה עצומה ומזעזעת שעה ארוכה, מקוממיות המשיכה ההלויה הענקית לבית המדרש של כ"ק מרן אדמו"ר מגור בירושלים, משם לחלקת הרבנים בהר המנוחות בירושלים.

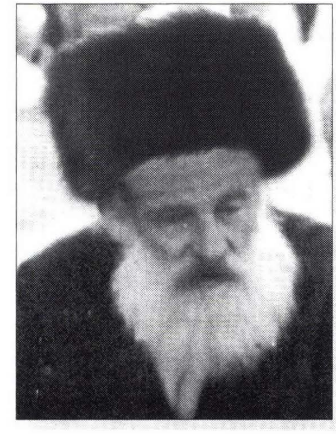
גדולי הדור שהספידוהו מעלים את דמותו של האדם הגדול בענקים אשר האיר פני תבל ואת דרך חייו המופלאים מתוך הערצה עילאית ביותר, בעוד שכל בית ישראל שאהבוהו אהבה עזה, מבכים את האבידה, הגדולה, שמחשבותיו אמרותיו ומעשיו היו כולן רויות אהבה לוהטת לקוב"ה אורייתא וישראל.

מרן כ"ק האדמו"ר בעל ה"פני מנחם" זצ"ל אמר בין השאר, "אם הרב דומה למלאך ד' תורה יבקשו" וכו' מלאך אינו צריך לכלום, הרב דקוממיות זצ"ל לא היה צריך לכלום לשום דבר גשמי, נפטר בערב שבת וכו', הרב נפטר בערב "שבת הארץ" שכה מסר נפשו עליה ערב שנת השמיטה תש"מ.

השאיר אחריו ברכה בכתובים חדו"ת בהלכה אגדה וחסידות שו"ת רעיונות מכתבים, כולנו מצפים שבקרוב יצאו לאור עולם, ע"י בניו משפחתו תלמידיו ומעריציו שליט"א.

ומקום מנוחתו ב"הר המנוחות" בירושלים.

החסיד רבי אברהם דוד פרנקל זצ"ל

"חסיד קדומים" ו"מקובל"
נולד בלוד' שבפולין —
לאביו הרה"ח ר' שמואל מיכאל ז"ל
נפטר במוצש"ק פ' שופטים,
"ג' אלול תשי"ט"

ר' אברהם דוד התייחס כבן משפחה קרוב של הרבי ר' העניך מאלכסנדר זי"ע.

בשנותיו האחרונות שהיה בפולין, עבר להתגורר בעיר פביאניץ, שהמרא דאתרא היה הגה"ק רבי מנדלי אלטר הי"ד אחיו של מרן ה"אמרי אמת זי"ע, רבי אברהם דוד היה אחד מפרנסיה של הקהילה היהודית בפביאניץ, עקב היותו בר דעת, בר אוריין מופלג הבקי גם בספרי קבלה, חסידא ופרישא, גם המטבע לא חסרה בכיסו, אביו היה עטיר ממון, והורישו לו.

רבי אברהם דוד היה מידידיו הקרובים ביותר למרא דאתרא רבי מנדלי, ואיש סודו.

מחשובי צעירי חסידי "גור" עוד אצל מרן בעל ה"שפת אמת" זי"ע. היה ציר בסיים הפולני. גם הגויים החשיבוהו מאד והוקירו את חכמתו וישרותו, וראו בו אדם שכוונתו רק עבור רצונו לעזור לאחיו היהודים, שלא על מנת לקבל פרס, רק לעזור לשני כמה שאפשר.

עד כדי כך הגיעו הדברים בסיים הפולני, שכשהיה רבי אברהם דוד קם ממקומו לאחר הדיון בסיים, נגש אליו ציר גוי ולווה אותו החוצה, ולקח את ה"פעלץ" (מעיל פרווה) והלבישו כאילו היה משמשו.

סיפר הרה"ח ר' אברהם ברסלר ז"ל: שהיה מקורב אצל רבי אברהם דוד כאן בירושלים, ששמע מפיו — שאמר ששמע ממרן בעל ה"שפת אמת" זי"ע "טוהן טובות פאר אידין איז אויך גילערנט" (לעשות טובות ליהודים זה גם לימוד.) מרן ה"אמרי אמת" זי"ע העיד על רבי אברהם דוד במילים אלו: "ר' אברהם דוד הולך במסירות נפש אפילו על ספק ספיקא לעשות טובה לאיש יהודי". ראו מאן דקמסעיד ביה.

עלה לארץ ישראל — מפולין עוד קודם השואה, היה זה כאשר שמע מקריאתו של

מרן ה"אמרי אמת" זי"ע, שמי שביכולתו לעלות לארץ ישראל שיעלה. ומכאן פעל רבות בעניני הצלה, בעת השואה.

גם כאן בארץ ישב ולמד ימים ולילות תורה, ועסק בתפילה, ובעזרה לכלל ישראל.

עסק ב"קבלה" והיה "מקובל" — למד שיעורים בקבלה עם המקובלים בירושלים — המקובל הרב ר' יצחק משה חרל"פ זצ"ל, והמקובל הרב ר' דוד מינצברג זצ"ל.

היה זה פעם, שרבי אברהם דוד, נכנס לקודש פנימה למרן ה"אמרי אמת" זי"ע, לשאול בעצתו של הרבי בענין מסוים, שלחו מרן ה"אמרי אמת" זי"ע אל בנו מרן ה"בית ישראל" זי"ע שישמע מה הוא אומר, ומה שיגיד כך יעשה, רבי אברהם דוד מפציר ברבו כי יגיד לו הוא את דעתו, כי הרי אותו בא לשאול ולא את בנו, והרבי אינו נענה לו, וחוזר על תשובתו הראשונה, שישאל את בנו כפי שאמר מתחילה, כאן ובעוד מקומות, נרמז לרבי אברהם דוד ממרן ה"אמרי אמת" זי"ע, שההנהגה תעבור לבנו מרן ה"בית ישראל" זי"ע, היה הוא מבין היחידים שנרמז להם דבר זה, באחרית ימיו של הרבי.

מספר הרה"ח ר' משה לודמיר שליט"א: שהיה ממקורביו ונמנה על הבחורים והאברכים שחסו בצלו ושאבו ממנו מקור חכמה, תורה וחסידות. ועקב אחרי התנהגותו בפרט בלילות, באיזה צורה התפלל מעריב, כולו שלהבת אש, איך היה קורא קריאת שמע שעל המיטה עם הוידויים וקבלת ארבע מיתות בית־דין ממש במסירות נפש, מחצות הליל ישב ועסק בקבלה בתורת הנסתר עד עלות השחר.

היה זה שהרב הגאון ר' הערש פסח פרנק זצ"ל — נהיה חולה ואושפז בבית־החולים במצב קשה, ביקשו מהבחורים בישיבת "שפת אמת" שיאמרו פרקי תהילים להחלמתו המהירה. אותי ביקשו שאישן אצלו בלילות, בכדי לשמור עליו, כי גר בגפו. עקב זאת ידעתי שהמקובל רבי אברהם דוד פרנקל זצ"ל יושב ולומד "קבלה" בחצות הלילה וירדתי ממיטתי בחצות הלילה, וניגשתי בלהט אליו, והצצתי לראות מה עושה "מקובל" בחצות ליל, ראיתיו שיושב ומעלה עשן כשהסגריה הכמעט נצחית נמצאת בפיו, ובחדר התהווה עשן סמיך מרוב סיגריות, כמעט ואינו נראה, פחדתי להתקרב, כי הרי איני מבין בכגון דא, מה גם שהייתי בחור צעיר בישיבת "שפת אמת".

אחרי שהייה די ממושכת, פקעה סבלנותי וסקרנותי, התקרבתי יותר ויותר אליו, ומיד כשהבחין בי פנה אלי ושאל: פאר וועס גייסטיניש שלופען?(מדוע אינך הולך לישון).

עניתי: הרי שלחו אותי אליך לישון אצלך כדי שאשמור עליך, שגם אתה תנוח, ובאם אתה יושב ומעשן כל הלילה, אין סיבה שאני אבוא לישון אצלך ולהשגיח עליך!! לא אבוא יותר!!

פנה אלי ר' אברהם דוד ואמר: אם תבטיח לי שלא תגלה לאף אחד ממה שאספר לך עכשיו, אגלה לך את סודי, כמובן שהבטחתי.

והוא פתח וסיפר: הייתי אצל הרב פרנק בבית החולים לבקרו, וביקשני שאתפלל עבורו ולרפואתו, והסביר לי הרב פרנק — כי להתפלל על חולה עדיף באמצע הלימוד, ולא באמצע התפילה. מכיוון שבעת התפילה יכולות להיכנס מחשבות זרות ולבלבל את

התפילה. ובלימוד לא נכנס מחשבות זרות ממילא יכולים להתפלל על החולה בכוונה ובצלילות הדעת. וזה מה שאני עושה עכשיו אני מתפלל עבורו. כעבור כמה שעות פונה ר׳ אברהם דוד זצ״ל לבחור משה לודמיר ומספר לו כך: בחלומי אני רואה את הרב פרנק שוכב במיטתו בבית החולים ונאנק ביסוריו, ומבקשני, שאתפלל עבורו, ואמנם כך עשיתי התפללתי עליו, והקב״ה יעזור שיהיה בריא לגמרי ואין לו מה לדאוג, כי שמו ושם אמו ״פסח הרש בן״ בגימטריה ״רפאני ה׳ ונרפא״, ומוסיף ר׳ אברהם דוד ואומר מימי לא עשיתי גימטריות, ונתן לר׳ משה לודמיר שליט״א ניר ועפרון שיעשה חשבון לראות באם זה מתאים, והיה חסר אחד, אמר לו ר׳ אברהם דוד, שיצרף את הכולל המילה הכוללת ואז יושלם הגימטריה.

בבקר קם ר׳ משה לודמיר והלך בשליחותו של ר׳ אברהם דוד פרנקל, לבית־החולים לראות בשלומו של הרב פרנק, ולהפתעתו הגדולה, הרב פרנק, הסתובב בחדר עם מכתב שיחרור לביתו מבית החולים, והבריא לגמרי.

ר׳ אברהם דוד היה חסיד גדול שחסה עוד בצילו של מרן ה״שפת אמת״ זי״ע, וכשאמר את המילה ״רבי״ כוונתו היתה למרן ה״שפת אמת״ זצ״ל.

ר׳ אברהם דוד נהיה חסידו הגדול של מרן ה״ביבית ישראל״ זצ״ל אחר פטירת מרן ה״אמרי אמת״ זי״ע. וידידו של מרן ה״לב שמחה״ זי״ע, ואף הם הוקירהו וכיבדוהו מאד, היו עורכים ביקורים אצלו בביתו, מדי פעם. היה מספר להם מעשיות מסבם הגדול בעל ה״שפת אמת״ זי״ע, פעם אמר להם רבי אברהם דוד: שה״שפת אמת״ זי״ע היה אומר לו פעמים רבות — ״מדארף לערנען תורה מיט יראת שמים״ צריכים ללמוד תורה עם יראת שמים. כמו כן סיפר להם שמרן ה״שפת אמת״ זי״ע אמר לו פעם שהיה אצלו ביחידות, היה זה ביום עשרה בטבת שנת תרס״ה, סמוך ממש לפטירתו שהיה ב־ה׳ שבט תרס״ה. שיתאמץ לשמור את תחילת היום — מיד שישכים בבוקר שיהיה קודש לה׳, הוא הוסיף שהשפ״א זי״ע חזר על כך כמה פעמים: ״עס זאל זיין נאר צום אייבערשטער״ ״נאר צום אייבערשטער״ שיהיה רק לה׳ — רק לה׳.

במאורע שקרה אצלו, בדידו הוה עובדא. מספר ר׳ אברהם דוד כך:

היתה לו לר׳ אברהם דוד קרובי משפחה בעיר תל אביב, ונסע לבקרם בביתם שבתל אביב, ומה נדהם לראות כי נמצא בבית מכשיר טמא וקלוקל כ״רדיו״, גם עיתונים פסולים וחיצונים ראה שנמצא בבית. כאב לו מאד דבר זה וזיעזה את נפשו העדינה הנוגה והחסידית.

בחזרתו לירושלים שם פעמיו אל הרבי מרן ה״ביבית ישראל״ זצ״ל וסיפר את שראה בביתם של קרובי משפחתו, והתאונן בפניו על כאבו לראות את משפחתו יורדים וסוטים מדרך הישר, ומשחיתים את נפשם וגופם בעבודה זרה זו של ״רדיו״ ועיתונים חיצונים. ענה לו מרן ה״ביבית ישראל״ זצ״ל, היות ואני רואה שכואב לך באמת, אל תדאג יותר מזה, אני בעצמי אטפל בזה, להרחיק את הדברים האלה מביתם.

לאחר כמה שבועות נסע שוב ר׳ אברהם דוד לקרובי משפחתו אלה בתל אביב, והנה

עיניו הקדושות אינן רואות יותר את הרדיו, וגם לא את העיתונים, חשב לעצמו ר׳ אברהם דוד אולי משום כבודו החביאו את העבודה זרה הזו מפניו. ותוך כדי שיחה ביקש ר׳ אברהם דוד מבני משפחתו, אולי אפשר לשמוע חדשות מה״רדיו״ כי הרי בבית אין לי ״רדיו״, ענו בני הבית, אין לנו יותר ״רדיו״ ולא עיתונים!! לשאלתו מה קרה מדוע הוצאתם את אלהי הנכר הזה מביתכם? ענו לו כי הרבי מרן ה״בית ישראל״ שלח לבקשינו כי נוציא את זה מביתינו, ובזכות זה נזכה לפרנסה ברווח גדול ולילדים טובים. וכמובן שאנו קיבלנו את דבריו, וזרקנו את זה מבתינו. ומאז נקשר ביותר ר׳ אברהם דוד בנפשו של הרבי מרן ה״בית ישראל״ והיה חסידו הנאמן, לא סר מדבריו ימין ושמאל.

הרבי מרן ה״בית ישראל״ והרבי מרן ה״לב שמחה״ זי״ע כשבאו אליו לביתו תכופות לבקרו, היו מסתודדים עמו ומדברים בעניינים נשגבים, דברים העומדים ברומו של עולם. גם אברכים ובחורים היו אוהבים לשהות בקרבתו ולשמוע מדבריו דברי תורה וחסידות, והיה מתנהג עם הצעירים כאילו הם חבריו, ולא הרגיש שיש בהפרש הגילים משהו שמפריע לו חברותם.

בין המסתובבים אצלו היה גם צעיר החסידים הרה״ח ר׳ אברהם ברסלר זי״ל, שכתב אחרי פטירתו של ר׳ אברהם דוד זי״ל — כי הצעירים שבין החסידים הרגישו בפטירתו, כי נפטר להם ידיד ורע קרוב, למרות הפער הגדול בשנים ביניהם.

ראוי לציין כאן, מתוך כתביו של הרה״ק ר׳ משה רוקח זצ״ל — הי״ד, בנו של כ״ק אדמו״ר רבי אהרון מבעלזא זצ״ל אליו, בחורף תרצ״ט כותב הרה״ק ר׳ משה הנ״ל אליו: בעזהי״ת בעלז רב ברכות וכל טוב לכבוד האי גברא רבא ויקירא ידיד ד׳ וידיד כל בית ישראל המפורסם בתורתו וביראתו הקודמת לחכמתו ותיק ועושה חסד בכל נפשו ומאודו כש״ת מו״ה אברהם דוד שליט״א מכונה פרענקיל בעיר הבירה ירושלים תובב״א. אחד״ש כת״ה נצטויתי מפי כ״ק אדמו״ר שליט״א ולבקש עתרה עבור קרובו אשר הוא בעיר וויען עם בני ביתו שיחי׳ והם בסכנה גלויה כידוע, ושמענו מפי השמועה אשר כת״ה יוכל לפעול עבורם שיוכלו לנסוע משם לארץ ישראל וכ״ק אדמו״ר שליט״א סיים בדבר קדשו לכתוב לכבודכם שזכות גודל המצווה כי רבה היא וזכות אבותי הקדושים זצוקלה״ה יגן עליכם בכל משאלות ליבכם לטובה.

א״ד ידידו הכותב בפקודת כ״ק אדמו״ר שליט״א.

אחרי פסח תרצ״ט כותב הרה״ק ר׳ משה זצ״ל אל ר׳ אברהם דוד זצ״ל:

ב״ה בעלז

החוה״ש לכבוד האי גברא ויקירא ידיד ד׳ וידיד אנשים איש אשכולות אי חסיד אי עניו שמו מפוארים בעדת ישורון כש״ת מו״ה אברהם דוד שליט״א מכונה פרענקיל בעיר ירושלים תובב״א.

אחד"ש כבודו הרמה, אני מצאתי מחויב ליתן לו ת"ח (תודה חמה) על טירחתו ועל הבשורה שבשרני אשר נודה לד' חסדו אשר אי"ה יהי' נשלם רצונו להציל כמה נפשות ישראל מיד עושקיהם ויהי' משולם מד' פעלו ומשכורתו כפולה. גם אודיעהו אשר מלאתי בקשתו ומסרתי הקוויטל של כ"ה לכ"ק האדמו"ר שליט"א וסיפרתי לו את כל מכתבו והבשורה טובה. אשר שמו לנגד את כל בקשתינו ואת כל הקיוויים אשר מקוים חופש עבור כש"ב, והי' למשיב נפש ובירך אתכם אשר חפץ ד' בידם יצליחו ושתזכו שתאריכו ימים. ולעשות צדקה וחסד עד ביאת משיח צדקינו ב"ב. ואחרי זה קרא הקוויטל ובירך אותו ברפואות וישועות, וזיווגים טובים לבניכם ויגדל בנכם לתורה הקדושה ולעבודתו יתברך שמו.

והנני בזה ידידו דוש"ת באהבה ומצפה לשמוע בש"ט מכל אחינו בני ישראל בכל מקומות מושבותיהם.

*הק' **משה רוקח** בן הרב שליט"א מבעלזא*

ר' אברהם דוד זכה לילדים טובים ומיוחדים, ביניהם חתנו אחד מיוחד הגאון חריף ובקי רבי יעקב זאב יוסקוביץ זצ"ל.

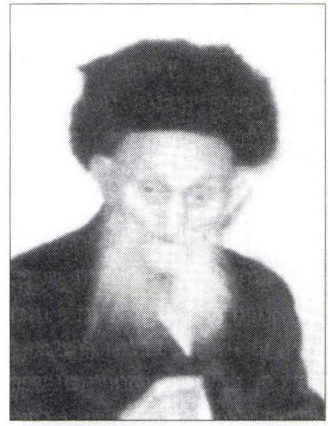
שחיבר ספרים רבים ונפטר באיבו בחיי חותנו ר' אברהם דוד ז"ל, חותנו ר' אברהם דוד ז"ל שאף בכל מאודו להוציא לאור את כתבי וחידושי חתנו הגאון זצ"ל, ולא עלתה בידו, לא אסתייע מילתא, ולא יצא הדבר אל הפועל.

בשבת קודש פרשת שופטים ב' אלול תשי"ט, נחלש ר' אברהם דוד ביותר והרגיש כי שעתו קרובה, כל השבת היה בדעה צלולה, ואמר שמחכה לשמוע הבדלה במוצאי שבת קודש. ואכן, עם יציאת השבת, כשאך הבדילו לפניו, נפטר מיד לבית עולמו.

ומקום מנוחתו: בבית העלמין ב"סנהדריה" בירושלים.

יהי זכרו ברוך.

החסיד הישיש רבי אברהם שלמה ברום זצ"ל

הנקרא: ר' אברהם אסטראלנקער
"זָקֵן חסידי גור"
נפטר בש"ק פר' בשלח שבת "שירה"
י"ז בשבט תשל"ז

אחת מדמויות ההוד שפארו את עדת חסידי גור לפני שנות דור. ספק אם יצטרפו למנין עשרה מכירי שמו המלא: ר' אברהם שלמה ברום. ואולם "ר' אברהם אסטראלענקער" — שם דבר הוא בגור.

ר' אברהם נולד בשנת תר"מ לאביו הרה"ח ר' ישראל יצחק ברום ז"ל איש העיירה אסטראלענקא ומכאן כינויו. בנערותו למד ר"א בעיר אוסטרובה, שם נתוודע לחסיד הישיש רבי בן ציון רבינוביץ זצ"ל, מהבולטים בעדה ואשר נודע יותר בשם ר' בן ציון אוסטרובר. נקשרה נפשו של הנער בנפשו של ר' בן ציון והיה ממש כרוך אחריו. לימים נחלה אברהם הצעיר במחלה קשה ורופאיו נתיאשו הימנו. בצר לו, פנה לרב"צ וסיפר לו בדאגה על מצבו וחוות־דעת הרופאים. יעץ לו רב"צ ליסוע לגור למרן בעל ה"שפת אמת" זי"ע ולהזכיר עצמו לפניו. במוצאי שבת היה מנהגו של ה"שפת אמת" לעבור בין שורות הממתינים לשוב לבתיהם, וזו היתה ברכת הפרידה. רב"צ הדריך את אברהם, שבעבור הרבי לידו יתיצב לפניו ויזכיר את צרתו. אברהם נוסע כעצת מורו ובמוצ"ש נעמד בין השורות. הרבי עובר וכדרכו ממלמל: "פאר געזונטערהייט" (סע בבריאות).

אברהם נעמד בדרכו של הרבי ומתחיל לספר על מחלתו, והרבי מפטיר לעומתו: והרי כבר אמרתי "סע בבריאות"! הבחור שלא הסכין לברכותיו הקצרות של הרבי (בזמנו של ה"שפת אמת" לא היה מקובל שבחורים יגיעו לגור) נותר על מקומו נבוך. אז פונה אליו הרבי פעם נוספת ומברכו: "פאר געזונטערהייט זיי געזונט" (סע מתוך בריאות והיה בריא)! מאז ועד סוף ימיו, כמעט ולא ידע ר"א חולי ומכאוב. רופאיו שחזו לו קיצור חיים רח"ל, שבקו חיים זה מזמן ור"א האריך ימים עד קרוב למאה שנה.

היה זה כשר' אברהם היה ב"גור" אצל מרן בעל השפ"א זי"ע, נכנס ר' אברהם ליחידות לרבי, שאלו הרבי, האם אתה רוצה להיות יהודי? כן ענה ר' אברהם, האם אתה רוצה **באמת** להיות יהודי? חזר הרבי על שאלתו, כן ענה שוב ר' אברהם. פנה אליו הרבי ואמר בפה קדשו כך: "דע לך שהעולם הזה הוא שום דבר" העיקר שתזכור תמיד: "ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך" עכד"ק. וכשר' אברהם סיפר למחבר את דברי קדשו של בעל השפ"א – הוסיף: כבר אז ידעתי שהעולם הזה שלי, לא תהיה סוגה בשושנים. וחייך ר' אברהם באומרו זאת.

מהו סוד גדלותו של ר"א ובמה בלט והתרומם מעל סביבתו? מה הביא לכך שאדמו"רים ורבנים משחרים לפתחו ופרחי החסידים כרוכים אליו? האמנם זקנותו המופלגת היא שהקנתה לו את מעמדו? והרי כבר בצעירותו היה לשם דבר! ושמא למדנותו? ב"ה לא אלמן ישראל, ודורותיו של ר"א משופעים בלמדנים ובני תורה. תאמר: "חסידי", והרי בין באי ביהמ"ד בגור לא חסרו עובדי ה' ובני עליה. אמור מעתה: אדם, שכל אלה ויותר מֵהֵנָּה יש בו, תורה וחכמה, חסידות ועבודה, ענווה, צדקנות ושתקנות, איש האשכולות שהכל בו והוא אינו מוצא מאומה מכל אלו בעצמו.

אמרנו "תורה" לא יודע תורה במובן המקובל, אלא התורה כולה היתה בו: חומש ונ"ך ופרושיהם, בבלי וירושלמי, מדרשים וזוהר, שולחן ערוך ונושאי כליו. ספרי פסיקה והלכה, ראשונים ואחרונים, ספרי מוסר וספרי חסידות, ומכל אלו היה מצטט קטעים שלמים בע"פ! יושבים היינו לפניו תלמידיו – משמשיו כל אחד בתורו, מקריאים קטע והוא ממשיך וממשיך... לא נעלם ונשכח הימנו אף לא תוס' אחד או קטע מהרש"א, וכן בטושו"ע וכך ב"שפת אמת". ואחר כל זאת, האם עיטר אי־פעם את שמו בתאר "הרב הגאון"? יושב היה שעות ארוכות, ואולי נדייק יותר אם נאמר: ימים שלמים, והוגה בתורה לשמה! כל חיותו היתה מהתורה, ממש בבחינת "כי הם חיינו" וממילא נתקים בו גם "ואורך ימינו"... רצה רק ללמוד וללמוד, כי כך ציוה ה' יתברך, וכך צריך לעשות. ר"א לא נשא עיניו אל ההצלחות ואל משרות רבניות וכו' כח התמדתו והרצון ללמוד וללמוד ושוב ללמוד. לנו אין מושגים אנו עניים בדעת, אצלו ראו מה זה לימוד רצוף במשך כל ימי חיותו עלי אדמות. לא הוכתר כרב או כגאון, אבל היה כזה בלי פרסום ובלי שאף אחד ידע, "לעשות רצון אבינו שבשמים זה רצונו" וזה מעשיו.

הזכרנו "חכמה". מופשט היה לגמרי מעניני העולם הזה ולמרות זאת, פיקח ומשכיל בכל הויותיו. אך בטרם כל: "ראשית חכמה יראת ה'", יראתו קודמת לחכמתו ואלו כרוכים יחדיו בענוה טבעית. ראית בו בחוש התגלמות הכתוב: "ואת הצנועים חכמה"!

על חסידותו ופרישותו, ועל עבודת הקודש שלו בתפילה שהיתה לדוגמא ולשם־דבר, נרחיב בהמשך בעז"ה.

היה זה כבר לאחר פטירתו של מרן בעל ה"שפת אמת" זי"ע, ובנו מרן בעל ה"אמרי

אמת״ מנהיג את העדה. המצב הכלכלי בפולין קשה ור״א שריחיים על צוארו ומטופל בילדים רכים נענה להפצרות אחיו הדר באמריקה, לבוא שמה ולמצוא בה את לחמו ביתר קלות. ר״א מחליט לפני כן ללמוד את מלאכת השחיטה ממנה חשב להתפרנס. לאחר שלמד והשתלם בכל ההלכות הקשורות במקצוע זה, נבחן אצל גדולי הרבנים אצלם קיבל כתב ״קבלה״ המאשר כי שחיטתו כשרה כדת וכדין. גם ״חלף״ (סכין השחיטה) הוא רוכש לו, ונכנס לקודש פנימה להימלך ברבו. לשאלת הרבי ״אין וואס האסטו טייען פאר פרנסה״? הוא מספר שלמד כבר הלכות שחיטה על בוריין. הרבי מברכו בברכת פרידה ומפטיר:

״קיין בעסערע פרנסה האסטו נישט געטראפען״? (״יופרנסה מוצלחת מזו לא מצאת לך״?) ר״א החסיד הנאמן, נוסע לאמריקה אולם ללא הסכין, אותה נטש בפולין... עקב מצב הכשרות הירוד שם, מקבל עליו ר״א שלא לאכול בשר. למעלה משישים שנה מאז ועד סוף ימיו שומר הוא על החלטתו זו גם בהגיעו לאה״ק, (ועל זה בהמשך). לימים מוצא הוא את פרנסתו ממפעל לעניבות ומצבו החל להשתפר.

חתנו של הרבי, מוה״ח רבי יצחק מאיר אלטר, בנו של הרה״ק רבי משה בצלאל, נוסע לאמריקה בשליחות חמיו — הרבי, לפקח על עניני חנות ספרים. טרם נסיעתו, מורה לו הרבי שיראה להתחבר שם עם ר״א, ואכן בבואו נמשכת לה ידידות אמת ביניהם. כי ר׳ אברהם היה מתאכסן אצל מורינו רבי יצחק מאיר אלתר בגור בבואו נסיעות לרבי. ר״מ יושב בחנות הספרים ובין קונה לקונה לומד בחברותא עם ר״א המגיע מדי יום.

יום אחד ותענית תשעה באב היה, יושב לו ר״א בחנותו של ר״מ. שעת אחרי הצהרים מגיעה ור״א מתכונן לצאת. לשאלת ר״מ משיב ר״א כי עדיין לא התפלל תפילת מנחה, והריהו הולך עכשיו להניח תפילין ולהתפלל מנחה. מושיט לו ר״מ זוג תפילין ומציע לו להשאר בחנות ולהתפלל. ר״א מניח את התפילין ונעמד בצד ומתפלל. לאחר התפילה פונה הוא לר״מ בשאלה, מהן תפילין אלה ושל מי הן? ״למה זה תשאל״? מתעניין ר״מ. מספר לו ר״א כי מעודו לא הרגיש בתפילתו התעלות נפשית כמו בזו הפעם. אם כך משבחו הר״מ ביסטו אַ ״מבין״ (אתה באמת ״מבין״) כלומר, בעל הרגשה דקה ועדינה, אלה ״פשעווארסקער תפילין״ (תפילין שנכתבו בידי הרה״ק ר׳ משה מפשעווארסק, ויחוסן רב) וכאן מספר לו הר״מ כי התפילין היו של חותנו בעל ה״אמרי אמת״, שנתן במתנה ליהודי שהתאונן לפניו שאינו יכול להשיא את ילדיו, מחמת חסרון כיס הרבי יעץ לו למכרן לחתנו הר״מ, שבוודאי יפדם במחיר רב. אכן, כך עשיתי מסיים ר״מ אלטר ומאז התפילין בחזקתי.

גם לחתנו הר״מ לוין, הנוסע לאמריקה לפעול עבור תנועת ״אגודת ישראל״, מיעץ הרבי להתחבר אל ר׳ אברהם. עובדות אלו מעידות על ההערכה הרבה שרחש מרן ה״אמרי אמת״ לר׳ אברהם.

ר״א נקלע למשבר במפעל שבבעלותו וכפסע בינו לבין פשיטת רגל. בצר לו הוא נוסע לפולין ומספר לרבי על קשייו. מתעניין הרבי מהו הסכום שלהערכתו יוכל להקימו על

רגליו ור"א נוקב בסך מסויים. להפתעתו מציע הרבי לתת לו את הכסף. מהתנהגותו של ר"א הנבוך מבין הרבי שאין הוא שש להצעה. לשאלת הרבי, הוא עונה, ששמע מזקני החסידים שאם מקבלים כסף מהרבי הרי יש בזה סימנא מילתא להמשיך להיות מן המקבלים ולא מן הנותנים... "אל תחשוש, איני נותן זאת במתנה אלא בהלואה למשך שנה, ואז תחזיר לי", פוסק הרבי. כאן קם הרבי ממקומו ונכנס לחדר הסמוך ובשובו מושיט לר"א את הסכום המדובר בצרוף ברכתו. מעודד שב ר"א לאמריקה ותוך תקופה קצרה העסק מתחיל להתאושש. בינתיים חל משבר כלכלי בפולין ומטבע ה"זלאטי" החל מאבד מערכו. ר"א החושש מהנזק שיגרם לרבו, מתאמץ להשיג את הסכום וממהר לפולין. להפתעתו מסרב הרבי לקחת ממנו, באומרו: "אתה הרי זקוק עדיין לכסף"! כעבור תקופה חל פיחות נוסף במטבע הפולני, ר"א מנסה שוב להחזיר את הכסף וגם כאן הרבי מסרב. תמיהתו של ר"א גדולה על סירובו של הרבי למרות ההפסד הכרוך בכך. כאן הוא נזכר שהרבי אמר בזמנו שההלואה היא לשנה והצדיק לא ישנה מדיבורו, ואכן רק לתקופת השנה נאות הרבי לקבל את הכסף.

בשנת תשי"ג מחליט ר"א לעלות לארץ ולחונן את עפרה. לקראת עליתו הוא רושם ע"ג חוברת, את הגיגיו המלאים ערגה וכסופים לארץ הקדש. בצניעותו האפינית אין הוא מציין את שמו במפורש ורק ראשי התיבות של שמותיו ושם אביו (**א**ברהם **ש**למה ב"**ר** **י**שראל יצחק) מרומזים בשם החוברת: "אשרי המחכה". לכותב השורות (המחבר ר. א.) זכורה אפיזודה הקשורה בקונטרס זה. בישבי לפניו פעם בעת למוד הגמרא, הקראתי באוזניו את המהרש"א ואז הפסיקני באומרו שבחוברת שחיבר מובא קטע המהרש"א שזה עתה קראתי, ובקשני להביאה לפניו. כשהבאתיה ציין לפני את העמוד בו מופיע הקטע והורה לי להמשיך ולקרוא בה.

בהגיעו לארץ. והיה זה בשנות הנהגתו של מרן ה"בית ישראל" זי"ע, מקבלו הרבי בחביבות ובסבר פנים יפות ומבטיחו לדאוג לכל צרכיו. בהזדמנות אחרת יאמר: "הישאר כאן עמי ונהיה יחד בזה ובבא" (ועוד יקבלו הדברים הללו משמעות נוראת הוד, ועל כך בהמשך). ר"א סועד בשבתות על שולחן הרבי. בשבת הראשונה לבואו הגישו לפניו בסעודת הלילה מרק ובשר ור"א אינו טועם. הרבי, השם לכך לב, שואלו: "וכי אצלי לא כשר, אברומל'ה"? ר"א נבוך ואינו עונה. לשאלת הרבי בשנית, הוא עונה בקול רפה כי מזה שנים רבות שאינו טועם בשר. הרבי מורה מיד להביא מאכלים לא־בשריים, ולמן אותה שבת ואילך מבשלים בבית הרבי מאכלי "פארווע", במיוחד עבור ר' אברהם. ועד סוף ימיו הכינו לשבת גם טשולנט ומרק פרווה בבית הרבי, בנוסף לבשרי.

סדר יומו מתחיל ב־3 לפנות בוקר. לאחר ברכות־השחר מכין עצמו לתפילת שחרית, תהילים ומעמדות, "שפת אמת" וספרי מוסר. עבודתו בתפילה היא עד כלות הנפש ממש. מתפלל הוא בקול רם ובהתלהבות עצומה. מקמץ ידיו ומנפנף בזרועותיו, מקפץ ברגליו וכל גופו רועד ומזדעזע. פרחי החסידים שאינם מרגלים בכגון־דא, מציצים בהתפעלות דרך חרכי ביתו. גם בבית המדרש אין הוא משנה מהרגלו. כששואל הרבי אחד

מהמקורבים: "מה תאמר לתפילתו של ר"א"? משיב הלה כי הוא מתפלל "בתנועות משונות" והרבי נענה: אכן, "פארצייטישער קאצקער חסידים" כך היו מתפללים (כך היתה תפילתם של חסידי קוצק הותיקים).

הרבי היה משבח את כח תפילתו של ר"א ומתיחס לזה בהערצה. באחד מהביקורים של הרבי אצלו סיפר לו שרבה של קוממיות רבי בנימין מנדלסון זצ"ל היה אצלו בלווית יהודים נוספים מהמושב. היה זה כבר בחודש שבט בשנת השמיטה והשמים נעצרו ממטר. אז פונה הרבי לר"א ואומר: "הבה נעתיר שנינו בעבורם"! ר"א מחווה בידיו כאומר "מי ומה אני"? אך הרבי אינו מניח לו, עשו מה שעשו, ובצאת הרבי מבית ר"א והגיע לביתו החל לרדת גשם זלעפות. ובפעם אחרת פונה אליו הרבי: אברומל'ה "פגע", אין פגיעה אלא לשון תפילה, שכתוב "ויפגע במקום". יוסף דוב חולה וזקוק לישועה. ר' יוסף בער שטיצברג ז"ל, מזקני החסידים, ורב דביהמ"ד ומידידיו הקרובים של ר"א. כשמראה ר"א תנועות של מבוכה פוסק הרבי: "אַ גוטער פריינד קען העלפען מער פון אַ רביין" (חבר טוב מועיל בבקשתו יותר מאשר רבי) ומזכיר שמו ושם אמו.

מדי יום זוכה הוא לביקורו של האדמו"ר זצ"ל ולעתים אף פעמיים ביום. עקב היותי (המחבר ר. א.) ממשמשיו של ר"א זכיתי להיות סמוך ונראה לפני קדוש ישראל זי"ע. הרבי היה עומד ומביט בעד החלון לראות את הבחורים עולים במעלה הרחוב לישיבה. פעמים היה מעיר לי שאראה לזרז תלמיד זה או אחר ללימודיו, לאחר שראהו מאחר. כן נוהג הייתי ללכת מדי שבת בשבתו עם שני צלחות לבית הרבי ה"ביתית ישראל" זי"ע ומסרתי למשמש בקודש הצלחות והרבי הניח בהם 2 חתיכות קיגל אחד עבורו ואחד עבור משמשיו.

היה זה בערב תשעה באב, שלח מרן הרבי ה"ביתית ישראל" זי"ע שליח אל ר' אברהם אסטלענקער זצ"ל, שאולי לא כדאי שהוא יצום בט' באב משום חולשתו, שהיה ר' אברהם חלש מאד אז, והיו לו בעיות בריאות קצת. ור' אברהם לא רצה להפסיד צום ט' באב אחרי כל כך הרבה שנים שהוא צם — ואכן צם כן באותה שנה. למחרת ט' באב, בא הרבי לבקרו, ור' מאיר גרשון שרצקי גם נמצא ויושב לידו כתמיד.

פונה הרבי לר' מאיר גרשון ואומר לו: מדוע הרשת לר' אברהם לצום בט' באב? הרי חלש הוא ואינו צריך היה לצום?

ענה בהכנעה ר' מאיר גרשון לרבי: פניתי אליו כמה פעמים בט' באב עצמו, ואמרתי לו שלא יצום ויטעם משהו או ישתה לפחות!! ואפילו הרבי שלח להגיד לך שלא תצום ומדוע זה אתה מתעקש כן לצום?

ענה לי ר' אברהם: הגמרא במגילה אומרת: — ביקש רבי לעקור תשעה באב, ולא הודו לו. נהנה וחייך הרבי ה"ביתית ישראל" מאד מתשובתו זו של ר' אברהם. כך סיפר ר' מאיר גרשון לכותב שורות אלו המחבר.

גם כ"ק מרן האדמו"ר בעל ה"לב שמחה" זי"ע (לפני הנהגתו את העדה) היה מבקרו לעיתים תכופות בדרכו לביהמ"ד לתפילת מנחה. היה מביא לו פירות, מקלפן בידיו

ומפציר בו לאכול. פעם שאלו על בחור ממקורביו (של ה"לב שמחה") האם הוא מבאי ביתו, וכשנענה בשלילה הגיע למחרת עם אותו מקורב ובנוכחותו של ר"א אמר לו: "כאן מקומך, ראה להיות ממשחרי פניו"! והשאירו אצל ר' אברהם, והלך לו לבדו.

מבעד חלון ביתו של ר"א היתה לפעמים נראית דמותו של ה"לב שמחה" מהלך בדרכו. פנה ר"א לאותו מקורב באומרו: הכתוב אומר "שמח זבולון בצאתך", יהודי זה – והחווה בידו על ה"לב שמחה" – פועל ביציאותיו ובהילוכו, דברים נשגבים למעלה בשמים, ואולם "וישששכר באהלך", בחורים צריכים לשבת וללמוד! ולא להסתובב ברחובות!.

מספר אחד ממשמשיו הקרובים ביותר: היה זה פעם באמצע לימוד ה"ישפת אמת" על התורה, אמר לי ר' אברהם לקרוא עוד קטע ועוד, אני הייתי עייף וגם לא הבנתי הכל בדיוק, ורציתי כבר להפסיק את הלימוד, ואז התחלתי לקרוא במרוצה את השפ"א, פתאום נפתחת הדלת ומופיע במלוא הדרו מרן ה"לב שמחה" זי"ע וממלמל כאילו לעצמו: ער זאגט און ער זאגט (הוא אומר ואומר) כונתו היתה שאת פירוש השפ"א לא אומרים, זה זקוק לעיון וללימוד רציני ולהבין את הכתוב בו ולא סתם לקרוא.

כמו כן זכה ר"א ובין מבקריו נמנו כ"ק אדמו"ר מביאלא זצ"ל, כ"ק אדמו"ר מאמשינוב זצ"ל וגדולי תורה ורבנים. מיודד הוא ר"א עם זקני העדה כהרה"ח רבי מרדכי ליכטנשטיין (ר' מוטל אוסטרובר), רבי כתריאל שטיין, רבי חיים מנדל זונשיין, ר' העניך לוסטיג, ר' שלום איזדובא, ר' אברהם יצחק נימצקי, ר' יוסף מנדלקורן, ר' מאיר גרשון שרצקי ועוד גדולים וטובים, זכר כולם לברכה.

נכנס פעם ר"א עם שלושה מחבריו הנזכרים, להימלך בעצת קדשו של מרן ה"בית ישראל", אם לרכוש בחייהם חלקות קבורה סמוכות. הם נענים בחיוב כשהרבי מוסיף: אני בעצמי אבחר עבורכם את השטח! הרבי עולה להר המנוחות ובורר מקום בסמוך ונראה לציון חלקת כ"ק אדמו"ר רבי אהרן מבלוא זי"ע הספון שם. הארבעה מסכימים ביניהם על סדר משכבם: ר' מוטל אוסטרובר – ראשון בשורה, ר' אברהם אחריו, השלישי – ר' כתריאל שטיין ור' חיים מנדל זונשיין הרביעי לאחר פטירת ר' מוטל ע"ה לב"ע, מבקש ר"א לשנות את הסדר ולקבור את ר' מוטל בחלקה השניה המיועדת לר"א בהטעימו, כי היות המקום הראשון מצוי ליד שביל מעבר, אין זה מן הראוי שידרכו על מצבתו של ר' מוטל, ועדיף שידרכו עלי... ראו מחשבותיו, שדואג לכיבוד חברו גם לאחר מותו, וכ"ש בחייו.

ר"א מכין את מצבתו בחייו ומורה לחקוק את התיבות: "איש יליד פולין מעיר אסטראלענקא שמו אברהם שלמה בן ר' ישראל יצחק ע"ה, ולאחר אריכות ימיו להוסיף כמקובל את האותיות פ. נ. וכן את תאריך הפטירה (י"ז שבט תשל"ז) תנצב"ה. כמו כן הוסיף שלש שורות בהן נכתב: "זקנים אלו שבשורה זאת הם שהיו נוסעים עוד להשפ"א, זכותו יגן עליהם למעלה".

תקופת־מה לאחר מכן הוא חוזר בו, קורא לי, (למחבר ר. א.) נותן בידי סכום כסף

ומבקשני לגשת אל הממונים ולהורות להם למחוק את השורות האחרונות. לשאלתי, ענה כי במרומים דורשים מהנפטר להוכיח את אמיתות הדברים הכתובים על המצבה, ואין הוא רוצה שיקיפוהו בשאלות. הקשיתי לו מדוע א״כ לכתחילה ציוה לחקוק כך, ואז ענני תשובה מתוחכמת: ״גם ממך אינני חפץ בשאלות״! מסיבות שונות לא הזדרזתי לקיים את בקשתו. מאידך, הציקה לי החידה לפשר ההוראה התמוהה. שבת קודש פר׳ בשלח (שבת שירה) י״ז בשבט תשל״ז. לאחר חצות קורא ר״א לבחור א. מ. ט. הישן בחדר הסמוך, ושלא כהרגלו מבקשו שיגיש לו מים ליטול ידיו. הבח׳ ממהר לעשות רצונו, ומלא פליאה. ר״א מעולם לא נתן להעיר את משמשיו משנתם. גם ביום היה ממעט לבקש שישמשוהו. נותר א. מ. עומד במקומו. ר״א נוטל ידיו ומתחיל באמירת ״אז ישיר״. הבחור מהרהר שהסיבה היא בודאי בגין שבת שירה אך משתומם כאשר בסיום שירת הים ממשיך ר״א באמירת ״נשמת כל חי״. הוא מעיר את אזנו של ר״א שעכשיו עדיין לילה ו״נשמת״ אומרים ביום. ר׳ אברהם מגיב אֵי ומבטל בידו את דבריו כאילו מתכוון לומר וכי מה אתה יודע מה עומד להתרחש כאן, ומרמז לו לבל יפריענו וממשיך עד כלותו ואז נרדם. הבחור חזר למיטתו. באשמורת הבקר מבחין הוא לחרדתו שר״א שוכב עדיין במיטתו, בשעה בה רגיל הוא מכבר להתעורר. לאחר שהנסיונות להעירו לא מועילות, ממהר הוא בחשש כבד להבהיל את ד״ר זילברמן, רופאו האישי של ר״א הגר בסמוך. הרופא קובע שזה כבר כמה שעות לאחר הפטירה...

״לא ידעו ולא יבינו בחשכה יתהלכו, ימוטו כל מוסדי ארץ״ (תהילים מ״ח). ידעו כולם על הקשר הנפשי העמוק שהיה בין הרבי ה״בית ישראל״ זי״ע לבין האי גברא רבא, אך לא שיערו עד היכן הדברים מגיעים: בשבת בבקר מספרים לרבי, ולאחר תפילת שחרית הוא מתאונן בביתו כי ״לא יכל להתפלל היות ור״א איננו״. באי ביתו של ר״א נזכרים, כי בשבוע הקודם כשבא הרבי כדרכו לבקרו, שאל ר״א את הסובבים אותו מי בחדר. כשעונים לו שהרבי נמצא כאן, מראה בידיו תנועה המרמזת שאינו יודע במי המדובר... בצאתו מהדירה נאנח הרבי אנחה משמעותית באומרו: ״ר״א אינו מכירני עוד״!. אחרים מזכירים שהרבי אמר פעם לר״א בהאי לישנא: ״כל זמן דו ביסט דָא, בין איך אויך דָא״ (כל זמן שאתה כאן גם אני כאן).

הלויה מתקיימת במוצאי שבת, ולמחרת ביום א׳ י״ח בשבט נרעשו המוני החסידים לקרוא בעיתון ״המודיע״, בכתבה המספרת על פטירתו של ר״א והלויתו ״בהשתתפות כ״ק מרן האדמו״ר מגור זצ״ל״ [עיין מהרש״א קידושין ל״א ד״ה מכאן ואילך יאמר זכרונו לברכה לחיי העולם הבא וכו׳ גם בחייו מצינו שי״ל זכרונו לברכה כמ״ש גבי ואברהם היו יהיה לגוי גדול ובמותו מוסיף לחיי העולם הבא, ע״כ].

בגליונות שנשלחו לבני ברק הספיקו למחוק התיבה זצ״ל, ובירושלים אף תקנו: שליט״א, ואילו ברחבי הארץ והעולם הופיע העתון עם השגיאה האיומה. סוערים הלבבות ואינם משערים בנפשם את העומד להתחולל. רק בהמוט מוסדי ארץ, שבועיים לאחר מכן, ביום המר והנמהר ב׳ באדר תשל״ז, עת נלקח ארון האלוקים וכ״ק מרן

המודיע

בטאון אגודת ישראל / סמ״ק, יום א׳ פ׳ יתרו ריח שבט תשי״ז / שנה מיה גליון 7889

ת ע ו ל מ י ת / הגה היומי: שמות פ״ח (6 בפב. 77) / 140 אגורות כולל מע״מ

הגה״ח רבי אברהם ברום (אוסטרלינקר) זצ״ל

זקן חסידי גור, הרב הנאון הח״ח מו״ה רבי אברהם ברום (אוסטרולנקר) זצ״ל נפטר בשבת קודש לפנות בוקר בביתו בירושלים בשנת ה׳100 לימי חייו.

בהלוויתו, שנערכה במוצאי שבת השתתף קהל רב בראשות כ״ק מרן אדמו״ר מגור זצ״ל. קברו נכרה ב׳ מרומי הר המנוחות, בחלקת הקבר אשר רכש עוד לפני שנים רבות בסמוך לקברי ידידו הקרובים, מחסידי בעל ה„שפת אמת״ זצ״ל.

הגה״ח רבי אברהם שלמה ברום זצ״ל נמנה על האברכים המצויינים שהסתופפו בצד קודשו של האדמו״ר בעל ה„שפת אמת״ זצ״ל, עשרות שנים עסים נסע לאדמו״ר בעל „שפת אמת״ בגור, הצטיין בשקידתו ובחסידותו, עובד ה׳ בכל כוחו, למדן מופלג, שהדהים בבקיאותו.

בן כ״ח היה עת נאלץ לעזוב את פולין ונסע לארה״ב, שימש כשו״ב אבל בכל שנות שהותו באמריקה לא טעם טעם בשר, יומם ולילה שקד על התורה ועל העבודה, אישיות נ״ד דיהה, מורם מעם.

בשנת תשי״ג עלה לירושלים, ימים ולילות ישב ולמד, ולא יצא מד׳ א׳ מות של תורה וחסידות, דבק בכ״ק מרן אדמו״ר מגור שליט״א.

בעוב ימיו החלו באריביתו, ב׳ חורים ואברכים ששימשוהו, להעלות על תכתב ולרשום דברי תורה וחסידות ששמעו מפיו, ואף הספיקו להדפיס חלק מהם בשני כרכים ספר „אמרי א״ש״.

שימו לב לתאריך: יום א׳ פ׳ יתרו י״ח שבט תשל״ז

ה״בית ישראל״ זי״ע עלה בסערה השמימה, נפטרו התעלומות שאפפו דברי חכמים וחידותם.

בעת הלויתו של ר״א להר המנוחות במוצאי שבת, פגשתי (כותב השורות — ר. א.) בחתן חורגו של ר״א, הרה״ח ר׳ משה בורשטיין הי״ו מחשובי חסידי ברסלב (הגר בעיר העתיקה בירושלים). הוא משיח לי לפי תומו שכשנודעה לו פרשת רכישת החלקות ע״י ר״א וחבריו, הזדרז לקנות לעצמו חלקת קבורה באותה שורה, כי איזה למשכב לו סמוך לאותם חסידים ואנשי מעשה. בשמעי זאת פרצתי בהתרגשות: ״אכן, נודע הדבר״!. סיפרתי לו על בקשתו של ר״א למחוק את שלש השורות הנזכרות ועל פתרון החידה שנתחוור לי זה עתה: שהרי ר׳ משה הנזכר לא הסתופף בצלו של ה״ישפת אמת״. ר׳ משה רכש את החלקה השביעית. (גם בחלקות החמישית והשישית טמונים חסידים שנסעו עוד למרן בעל ה״ישפת אמת״: הרה״ח ר׳ חיים יששכר פיש מניו־יורק, והרה״ח ר׳ יעקב נובק זצ״ל ומקום השמיני טמון הרה״ח ר׳ דוד דב פינקלשטיין זי״ל. כל אלה זכו להסתופף בצל השפ״א זי״ע).

לאחר כשבוע וחצי מפטירתו של ר״א, היה זה יום רביעי האחרון של הרבי, נכנסתי

(המחבר ר. א.) לקדש פנימה לספר על צוואתו של ר״א שלא קיימתיה. הרבי שמעני בקשב רב ובקשני לחזור בשנית. חזרתי. ושוב מצווה עלי לחזור בשלישית ומוסיף והפעם באיטיות. ״אַ ביסל פמאעלעכער״ לשאלתו, מדוע לא קיימתי את ההוראה, עניתי שר״א לא נתן לי די כסף עבור המחיקה ולכן נדחה הדבר. הרבי מהרהר רגע ומפטיר: ״והרי ממילא לא מקימים עכשיו את המצבה... ״! בשבר אשר נשברנו ארבעה ימים לאחר מכן עם הסתלקותו, הבנתי את כוונתו במילים האחרונות, כאומר: הרי שאלה זו לא שייכת אלי...

בהגיע עת הקמת המצבה הצגתי שאלתי בפני הרבי ה״לב שמחה״ זי״ע והורה לשאול רב כדת מה לעשות, וההוראה שנתקבלה היתה להשאיר את שלש השורות חקוקות, רק בתחילתן להוסיף מילה אחת, וכך נכתב: **ארבעה** זקנים אלו וכו׳, שכך הרי היתה כוונתו של ר׳ אברהם.

על ארבעת הזקנים המוזכרים לעיל, שהיו חברים בחייהם, ובמותם לא נפרדו. אחרי מלחמת ששת הימים, כש״הר הזיתים״ נמצא ברשות ישראל, שואל ר׳ אברהם את מרן הרבי ה״ביבית ישראל״, אולי לקנות חלקת קבר ב״הר הזיתים״ עבורו כי ב״הר הזיתים״ עדיף להיטמן?

— בין חברים יותר טוב — עונה הרבי בפסיקה.

ר״א השאיר בכתובים חדושים רבים בכל מקצועות התורה שהמחבר ר. א. זכה לכתוב אותם בתוך פנקסים גדולים ועבי כרס, שזכה ר״א לראותם נדפסים עוד בחייו. נערכו והו״ל בידי תלמידו הר״ר דוד הי״ו מבני ברק. את ספרו — לקוטי אש (ר״ת אברהם שלמה) — מעטרות הסכמותיהם של כ״ק מרן ה״פני מנחם״ וכ״ק האדמו״ר מביאלא, זכותם תגן עלינו.

לא נמנע טוב מלהזכיר את פרחי החסידים אשר שמשוהו ונאותו לאורו: הרה״ח ר׳ יצחק מאיר (בר״ש) אלתר הי״ו נו״נ לרבוה״ק בעל ה״אמרי אמת״ ואחיו הרה״ק ר׳ משה בצלאל זכרם לברכה. כבר נזכרה לעיל ידידותו העמוקה של ר״א עם ר״מ אלתר הי״ד חתנו של הרבי, וידידות זו נמשכה לנכדו זה. הם היו מנעימים זה את זה בהלכה ובמילי דחסידות. הרה״ג רבי אברהם יצחק ליכטנשטיין שליט״א (נכדו של ר׳ מוטל אוסטרובר ע״ה, מידידיו הקרובים של ר״א כנ״ל). הר״ר ר׳ ברוך יצחק צישינסקי הי״ו, הר״ר ר׳ שלמה צישינסקי הי״ו, הר״ר ראובן פלדמן הי״ו, הר״ר חיים נחום ליכטנשטיין הי״ו, הר״ר שמעון גולדברג הי״ו, הר״ר יצחק מ. הרץ הי״ו, הר״ר אברהם מרדכי טננבוים הי״ו (שזכה לשמשו ברגעי חייו האחרונים כנ״ל) הר״ר דוד הידה הי״ו שהו״ל את ספרו כנ״ל, הר״ר שמואל ברוך לנדאוי הי״ו, הר״ר מרדכי דוד פוקס הי״ו והר״ר ראובן איינפלד הי״ו (מחבר הספר) ועוד רבים וטובים. תגן זכותו על כולנו.

זכה ר' אברהם והשאיר אחריו דורות ישרים מבורך, בתו פייגא ע"ה ובעלה חתנו הרה"ח ר' ישראל ספיר ז"ל שהיה גבאי בשטיבל "גור" "49" בבורו פארק, נכדים ונינים מבניו: הגרים כולם באמריקה זרע ברך ה' הולכים בדרך התורה.

כ"כ נכדתו מבתו פייגא ע"ה, מיסיס חני תחי' ובעלה הר"ר צבי אלימלך זייף הי"ו, ובנם־נינו הבחור היקר יהודה אריה נ"י. שזכו לברכתו של מרן הרבי ה"ביבית ישראל" זי"ע, ונתקיימה ברכתו, גרים באמריקה ועוסקים בתורה ובמצוות, יעזור השי"ת ויצליחו בעסקיהם ויעלו מעלה מעלה מתוך בריאות ונחת מבנם.

נכדו: בן בתו פייגא ע"ה הר"ר ד"ר מוטל (מרדכי) ספיר הי"ו, שזכה לקירבה יתרה מהרבי מרן ה"ביבית ישראל" זי"ע (יחד עם ידידו הנגיד הרה"ח ר' שלמה ורדיגר הי"ו).

יזכה ויצליח לרפאות חולי עמו ישראל, מתוך בריאות אושר ועושר ונחת מכל יוצ"ח אמן.

כ"כ זכה לדורות ישרים יבורך נכדים ונינים ההולכים בדרך האבות התורה והמצוות.

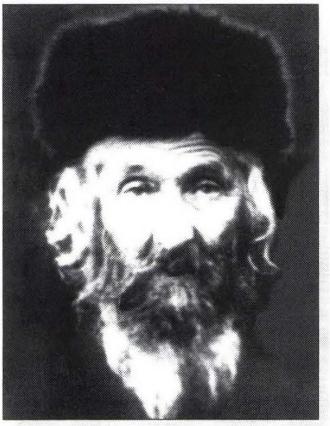
עם הסתלקותם של ר' אברהם וחבריו הנזכרים, נחתם דור דעה של חסידים, יראים ושלמים, אשר זכו להסתופף בצלו של מרן בעל ה"שפת אמת" זי"ע ואנו, בני הדור זכינו להציץ לעולמם הנפלא. יהא זכרם ברוך!

ומקום מנוחתו ב"הר המנוחות" בירושלים.

תמונת מצבתו של ר' אברהם זצ"ל

הרה"ח רבי חיים מנדל הלוי זונשיין זצ"ל

בהרה"ח ר' אברהם שלום הלוי
נולד בלודז' שבפולין
נפטר י"ב בכסלו תשכ"א

הודי חסיד גדול ושתקן מופלא, שלא הרבה בדברים, אלא במעשים, נמצא בחבורת החסידים, ואנשי מעשה, מזקני חסידי "גור" וידידם של זקנים אלו, ה"ה: ר' מוטל אוסטרובער זצ"ל, ור' כתריאל שטיין זצ"ל ור' אברהם אסטלנקער זצ"ל, וכן גם במותם לא נפרדו, כי קבורים הם יחד באותה שורה.

סיפר בנו הרה"ח ר' יודל זונשיין: כשהיה אבא ז"ל ילד כבן שתיים עשרה שנים, נסע אביו החסיד נסיעה לבעל ה"שפת אמת", לסוף ימי חג הסוכות, ביקשו אבי ז"ל את אביו שיקח גם אותו אל הרבי, הסביר לו אביו, שאין לו מספיק כסף עבור הוצאות הנסיעה, התחנן הילד על נפשו שחשקה נפשו לנסוע אל הרבי לראותו ואביו מבינו רק פשוט אין לו כדי הוצאות הנסיעה, וכך מסביר לילד שוב ושוב, והילד אינו מתרצה וממשיך בבכיו, לקח אביו את צרורו בידו ונפרד מבני ביתו, ונסע לעיר סמוכה כי שם עומדת הרכבת שנוסעת לוורשא, והילד לא נרגע וממשיך בבכיו, אמו ששמעה את בכיו ואינה מצליחה להרגיעו, יעצה לו עצה בכדי להרגיעו, באמרה לו, תנסה לרוץ אחרי אבא אולי בדרך יתרצה לך, הילד לא חושב פעמיים אלא מתחיל לרוץ מיד לכיון אותה העיר שהרכבת עומדת לצאת לוורשא, בריצה שנמשכה כחצי שעה, הגיע הילד לתחנת הרכבת, עוד לפני שהספיקה להתחיל בנסיעתה, מסתובב הילד בין הקרונות ומחפש את אביו, וכך הוא מסתובב עד שמגיע לקרון בו יושב אביו, ואביו בראותו את בנו מתפלא הוא איך הגעת לכאן? ועבור מה באת? הרי אמרתי לך כי אין לי מספיק כסף עבור כרטיס נוסף לרכבת, מוציא אביו מכיסו, קופיקא (מטבע קטנה) ואומר לבנו קח את הקופיקא וסע בחזרה הביתה, הילד כמובן אינו מסכים עם אביו, ויורד מהרכבת ופורץ בבכי היסטרי, עד שנהיה

מהומה, וניגש הכרטיסן של הרכבת ושאל מה המהומה הזאת הסביר לו אביו של הילד כי הילד רוצה גם לנסוע אתו ביחד ואין לו כסף עבור הכרטיס, נכמרו רחמיו של הכרטיסן הפולני על הילד, ואמר לילד שבקרונות האחרונות של הרכבת, נמצאות ״פָּרות״ שמובלות לוורשא, אם אתה רוצה אתה יכול להכנס לשם, ושם הרי אין בקורת של הכרטיסנים, וכך תגיע עד וורשא, לא היסס הילד וקפץ מיד לקרון האחרון וישב שם בצד עם בהמות המובלות לוורשא, ושמח שהצליח לנסוע אל הרבי, הוא לא שם לב שהוא נהיה מלוכלך מראשו ועד רגליו, וגם את פחדו הפיג באיזה מנגינת גור, והעיקר שנוסע לרבי, כשהגיעו לוורשא קפץ הילד מן הקרון, ורץ לחפש את אביו, וכשנפגשים האב עם בנו, נעשה לאביו חושך בעינים, בראותו איך נראה בנו, כל בגדיו מלוכלכים ברפש וגם נעליו, ומה יהיה עכשיו איך יכנס לרבי כך בבגדים מלוכלכים, מיד התארגנו החסידים וכל אחד הוציא ממה שבידו, אחד הוציא מכנסיים, ואחד הוציא כותנת. וכך כל אחד תרם להלביש הילד, ובין החסידים הנוסעים לרבי נמצא גם קוצקער חסיד אחד, ומלמד כבר את הילד חסידות ממעשה זה עצמו, ואומר לו: ״דע לך בני שאם מתלכלכים בעולם הזה עבור איידישקייט, אז באים נקיים לעולם הבא״. וכך הגיעו לרבי לקבל שלום.

בשמחת תורה: עמד הילד בצד והחזיק בידו המחזור והסתכל בתוכו, וכשהגיע ההקפה של הרבי השפ״א זי״ע, תפסו לילד בידו ולקחו אתו בהקפה מסביב לבימה, ומיד התחילו החסידים להתפלא על זה, ולתמוה מי זה הילד? כי הרי ידעו שזה לא אחד מנכדיו של הרבי, ולכן התמיהה היתה גדולה מאד, ואחרי התפלה התחילו מבררים מי זה הילד, עד שהגיעו לאבי הילד, ושאלו אותו לסיבת ריקודו של הרבי עם בנו מה זו עושה? וסיפר להם איך שהילד הגיע לכאן, לרבי, באיזה מסירות נפש, ואז הבינו שהרבי הרגיש בזה ולכן לקחו לרקוד עמו.

עוד מספר בנו: את כל מעשיו עשה בצנעה ובהשקט, היה רגיל לשים מטבעות כסף בחוץ בחלון ביתו עבור העניים הסובבים על הפתחים, וכששאלתי את אבי ז״ל, מדוע שם הוא את הכסף בחוץ? ענה לי אבי, בכדי שהעניים לא יתביישו, ולא יראו מי נותן להם, גם שאני לא יראה מי הם העניים הזקוקים לזה.

ר׳ חיים מנדל ז״ל היה גר באזור ״בית ישראל״ שבשכונה ליד מאה שערים, ולא היה תמיד בכוחותיו לכתת רגליו עד הבימ״ד שנמצא בשכונת מחנה יהודה, היה נוסע נסיעות לרבי לפני שבת ומגיע בערב שבת סמוך לביהמ״ד והיה מתאכסן אצל הארי שבחבורה הרה״ח ר׳ זליג שטיצברג זצ״ל שהיה נותן לו את חדרו ומטתו בישיבה וכך היה בשבת אצל הרבי.

פעם באתי לירושלים לשבת, וחשבתי להתארח אצל אבי ממשיך ומספר הרה״ח ר׳ יודל הגעתי לביתו של אבי וראיתי שהדירה נעולה, פניתי מיד לשכנו הטוב, הרה״ח ר׳ יענקל נייהוז זצ״ל שהיה גר דלת לידו, ושאלתיו מה קרה עם אבי והיכן הוא נמצא ענה לי ר׳ יענקל נייהוז, כי אבי לא הרגיש בטוב כל השבוע, והיום בבוקר לקחו אותו לבית

החולים "הדסה" בהר הצופים. היות והשעה היתה כבר קרוב לכניסת השבת, ולא היה סיפק בידי לנסוע לביה"ח, חשבתי לעצמי שמחר בבוקר אחרי התפלה אלך רגלי לביה"ח, הלכתי לביהמ"ד, לקבלת שלום, ולתפלת מנחה של ערב שבת, בעלותי במדרגות המובילות לביהמ"ד, ירד ממולי האדמו"ר מרן ה"ביבית ישראל" זצ"ל ושאלני מה שלום אבי, עניתי לו את שחשבתי לעשות, לילך מחר בבוקר לביה"ח כי היום כבר לא היה סיפק בידי להגיע לביה"ח, אמר לי ה"ביבית ישראל" כמפטיר לעצמו צריך לברר מה שלום החולה, והמשיך ללכת. נכנסתי לקודש פנימה לרבי זצ"ל ה"אמרי אמת", לקבלת שלום, ואז פונה אלי בפה קדשו הרבי, מה שלום אביך, ועניתי לו שוב את מה שחשבתי לעשות, ומחר בל"נ אלך רגלי לביה"ח, והרבי בשלו, "צריך לראות מה שלום חיים מנדל", הבנתי שהדבר לא פשוט, והתחלתי לחשוש כל מיני חששות, אבל ללכת רגלי בלילה להר הצופים היה זה סכנת נפשות ממש, מפני סכנת הערבים. בבוקר הלכתי להתפלל בביהמ"ד ד"גור" שבאזור מחנה יהודה, אחרי תפלת שחרית, ניגש אלי מרן ה"ביבית ישראל" זצ"ל ושאלני נו מה חדש אצל אביך ומה שלומו, עניתי שאני אחרי התפלה הולך לביה"ח, לראות בשלומו, סיפר לי מרן ה"ביבית ישראל" שהרבי אביו זצ"ל דיבר בלילה הזה מאביך ר' חיים מנדל ז"ל, הרבי זצ"ל ביקש באמצע הלילה שיורידו אותו מהמיטה, כי הוא לא יכול להירדם, כי חיים מנדל צריך רפואה גדולה.

הלכתי בזריזות לבית החולים הדסה בהר הצופים ברגל כמובן, וכשהגעתי לביה"ח, ניגשתי מיד לרופא ושאלתי על אבי, מה מצבו ואיך הוא מרגיש? אמר לי הרופא: הלילה הזה היה קשה מאד (ז"א בליל שבת), הוא היה בעלפון עמוק ומחוסר הכרה, והיה לו חום גבוה, ודלקת ריאות קשה ביותר, אבל במשך הלילה הוא הזיע מאד, והחום ירד, ואם הוא הצליח לעבור את הלילה הקשה הזה, הוא בעהשי"ת יבריא ממחלתו זה, כי השעות הקריטיות והקשות כבר מאחוריו, נכנסתי לאבי לחדרו, ושאלתי אותו להרגשתו, ולמצבו, ואמר לי אני ב"ה בסדר אבל תגיד לי מה קרה לרבי? — הוא נמצא כאן בביה"ח, ומה מצבו, התפלאתי לדבריו, ואמרתי לו שאני בא עכשיו מהבימ"ד ושם התפללתי שחרית עם הרבי ביחד, והרבי ב"ה מרגיש טוב ולא נמצא בביה"ח, והתעקש איתי ואמר לי אתה רוצה להחביא ממני הדבר, וזה לא יצלח בידך, אמור לי מיד מה שלום הרבי ומה סיבת בואו לביה"ח, ואני מנסה להרגיעו שהרבי ב"ה בבית ולא בביה"ח, ומדוע איפה אני שואל, עלה במחשבתך שהרבי נמצא בביה"ח, וסיפר לי שבלילה הזה בליל ש"ק, היה מצבי קשה מאד הרגשתי שאני עומד להחזיר נשמתי לבוראי, והתחננתי ובקשתי מרבון כל העולמים, כי אני רוצה לחיות עוד, בכדי שאוכל להתפלל וללמוד עוד בתורה הקדושה, ואז פתאום עומד לנגד עיני האדמו"ר הרבי זצ"ל ואמר לי "אתה עוד תחיה ותתפלל ותלמד עוד תורה". עכד"ק.

אז אתה רואה שהרבי נמצא כאן בביה"ח, ומה הוא עושה פה, שכנעתי אותו שהרבי לא בביה"ח, ואני חוזר עכשיו ברגל בחזרה לרבי, להודיעו ממצבך שנהיה יותר טוב. הגעתי לביהמ"ד, תיכף ומיד נגשו אלי כמה אברכים ואמרו לי, ה"ביבית ישראל" ביקש

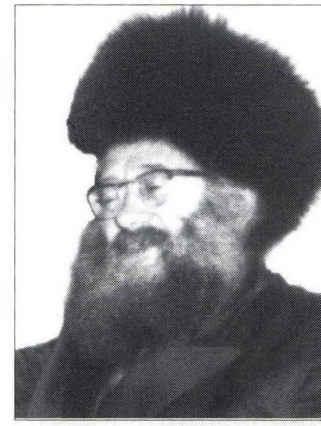
מיד כשתבוא, הוא רוצה לפגשך, נגשתי אליו מיד, ושאלני משלום אבי, סיפרתי לו את הסיפור הזה, מה שאבא ביקש בלילה, ומה שהאדמו״ר הרבי הבטיח לו.

אמר ה״בית ישראל״ בפה קדשו: נו מילא, דער טאטע איז אַקונצען מאכער. (נו מילא האבא הוא יודע לעשות ניסים), והכוונה שהיה יכול להיות גם בבית וגם בביה״ח באותו זמן. והוסיף ה״בית ישראל״ כי הוא נכנס לרבי למסור ממצבו של אבי: אני כמובן חיכיתי בחוץ, והנה קוראים לי לקודש פנימה, שהרבי רוצה שאני יכנס אליו, ושאלני לשלום אבי, ואמר לי בזה הלשון ״הוא עוד יוכל להתפלל וללמוד״ ורציתי באותו רגע לספר לרבי, ממה שאבי סיפר לי שקרה אתו בלילה הזה, ולא נתן לי הרבי אפשרות להגיד זאת, כי מיד התחיל לדבר מדברים אחרים, כגון: איפה היה אבא גר בלודז׳ ואני חיכיתי כל הזמן להזדמנות, כדי לספר לרבי ממה שהיה אצל אבי, ולא היה באפשרותי לספר, כי שאל עוד שאלות, על סבי ומשפחתו, ולבסוף נתן לי ידו הקדושה וברכני לשלום, ויצאתי החוצה, ובחוץ נזכרתי שלא סיפרתי מאבי כלום, ואיך זה נשכח ממני, ואז הבנתי שהרבי לא רצה שאני אדבר מזה. והשכיח ממני הסיפור הזה.

ומקום מנוחתו ב״הר המנוחות״ בירושלים.

ת. נ. צ. ב. ה.

הגאון החסיד רבי אברהם בנימין זילברברג זצ"ל

הנקרא: "פיטסבורגער רב"
נולד בוויערשוב שבפולין לאביו
הרה"ג רבי מיכאל משה זצ"ל
נפטר ליל יום הכיפורים תשכ"ג

חונך על ברכי אבי אביו הגאון הצדיק הנודע רבי נפתלי מווירשוב זצ"ל לפי המסורת של משפחה רבנית מפוארת זו. בילדותו הספיק לנסוע כמה פעמים אל מרן ה"ישפת אמת" זי"ע.

בגיל צעיר התבלט כעילוי – והגאון רבי אפרים שרגא לוינטהל רבה של אינובה המפורסם לקחו כחתן לבתו. בגיל צעיר הוסמך לרבנות על ידי הגאונים רבי שאול משה זצ"ל מוויערושוב, ורבי מאיר דן פלאצקי זצ"ל. שנות נעוריו עברו עליו בישבו לילות כימים על התורה ועל העבודה.

כשירד משולחן חותנו, נתקבל כרבה של טוליטשקוב, ומשם עבר לכהן כמו"צ בוורשא, כבר אז התבלט בלמדנותו ועסקנותו המסועפת. בוורשא הדפיס את ספרו הראשון "שו"ת מהרא"ב".

שנים מספר לפני פרוץ השואה עבר לפיטסבורג שבארה"ב, ושם כיהן פאר עד ליומו האחרון.

הוא התבלט בגדלותו בתורה ובמעשים, בעזרה שהגיש למוסדות התורה והחסד.

היה מנאמני "אגודת ישראל" ותמך בה בכל מרצו, לבו ונפשו, שימש כחבר הנשיאות המצומצמת של "אגודת ישראל" באמריקה.

בימים ההם היה קשה הטיסות לארץ, היה זה ממש מסירות נפש להגיע לארץ ישראל, ה"פיטסבורגער רב" שהחליט לנסוע לרבי נסיעות, לא הפריע לו שום מכשול, ושום עיכוב לא עיכב בעדו מלהגיע לרבי לירושלים, קבע את נסיעותיו בעיקר בימי החנוכה, ובחג השבועות, ומסביר מדוע בחר דוקא בימי החנוכה "שזמן חנוכה ידוע שמסוגל ביותר". ובכל נסיעה שהגיע קרבו הרבי מאד ואף הזמינו לסעודות השבת

בביתו. היה עומד בפני הרבי ביראה ופחד, למרות שהיה רב גדול באמריקה, היה תמיד מפליג ואומר: שאזכה להיות כל שנה אצל הרבי ולהנות מזיו השכינה.

רבות ביקר בארץ, ובהזדמנות זו השמיע את שיעוריו בישיבת "שפת אמת" ובכולל בית הוראה בבני ברק. אהב את התורה, והסביר פנים לכל בן תורה.

הג"ר אברהם בנימין זצ"ל נחשב לאחד מגדולי התורה בדורינו, ורב כוחו בפילפול ובחידוד הלכה. שימש ברבנות כחד מקמאי. יגיעתו בתורה בכל עת, עם כל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו, היו בבחינת "כל עצמותי תאמרנה".

כן נודע כפוסק בעל שם, כאשר מכל רחבי תבל הציגו בפניו בעיות הלכתיות סבוכות, ועל כולן השיב בגאונות מפליאה מערכות שלמות המתובלות בכל מקצועות התורה, הנגלה והנסתר, כפי שניכר בספרי השו"ת שפירסם, מקרב שואליו נמנו גם גדולי תורה מפורסמים.

רב גווניותו היתה גם בכך, שמלבד היותו בקי עצום בהלכה, עסק תמיד גם בצד המעשי, שכן טען כי גם מי שלמד כל חלקי השו"ע אינו יכול לפסוק הלכה למעשה כל עוד לא התנסה בפועל במצוות התורה. כך נודע כמוהל מומחה, שוחט ובודק, (שו"ב) סופר סת"ם, בעל תוקע ועוד.

פרק מיוחד בחייו היה התקשרותו לרבותינו הקדושים לבית "גור". הכנעתו והתבטלותו בפניהם היה לשם דבר.

בראשית הנהגתו של כ"ק מרן ה"בית ישראל" זי"ע היה מגיע תכופות לירושלים ל"נסיעות", ולמרות היותו רב מפורסם בעל שיעור קומה, משכמו ומעלה, ניצב בפני הרבי כעבדא קמיה מריה, עפר ואפר תחת כפות רגליו. והיווה דוגמא חיה לאמונת חכמים במובן הנעלה של המושג.

עובדה שפחות ידועה, היא שהגאון זצ"ל עמד בקשר רצוף עם מרן ה"בית ישראל" זצ"ל ושימש עבורו כ"שר חוץ". כל שליחות גלויה או חשאית שביקש הרבי לבצע באמריקה, היתה מוטלת על שכמו.

נכדו הרה"ג ר' שמואל זילברברג שליט"א, שנהג בילדותו ללמוד עמו מדי יום לפנות בוקר בביתו, מספר כי כאשר היה מגיע ללמוד, ניכר היה שהסבא כבר עמל שעות לילה ארוכות בתורה. אופן לימודו היה ב"קולות וברקים".

רק דבר אחד גרם שהקולות יחדלון: מברק בהול שהגיע מירושלים, מכ"ק האדמו"ר זצ"ל. הפסיק מיד מלימודו וקרא את המכתב בעיון רב. בסיימו, נהג לסגור את ספריו, ובלי אומר ודברים ארז חפציו ונסע לאי – שם לבצע שליחות. לעיתים היה שב כעבור יומיים – שלושה, מבלי שאיש ידע היכן שהה. נכדו הבחין בכתובת הרבי מגור שצויינו על גבי אותם מכתבים שהיו פזורים בשפע על שולחנו של הגאון. לא אחת נכתב בשולי האגרת: "נא להשמיד המכתב אחר הקריאה". יצויין, כי מברקים ממרן ה"בית ישראל" זי"ע היו מגיעים לפעמים פעמיים בשבוע...

יום אחד הגיע מברק מה"פיטסבורגער רב" לרבי ובו נכתב כי הרב אושפז בבית החולים עקב התקף לב, מיד התחילה מערכת שלימה של מכתבים מהכא להתם, בנו

הרה״ח ר׳ אפרים שרגא ז״ל כתב מדי יום ויום אגרות לרבי ממצבו של אביו הרב, הרבי מרן ה״ביבת ישראל זי״ע שבחו מאד על כך באמרו: טוב שאתה כותב לי הרבה, כי אני רוצה לדעת יום יום ממצבו של אביך.

באחד מן המכתבים ששלח הרבי להתם, כותב בין שאר דבריו, כי הוא מצוה על הרב להפסיק התנהגותו הידועה במיעוט אכילה ושינה, אלא חובה עליך לשמוע בקול הרופאים, וגם בקול משפחתך הרוצים כולם בטובתך, ומסיים הרבי במילים אלו: ״כאשר תשמע ותעשה כפי שמייעץ לך ידיד נאמן ודורש טובתך״.

הקהילה היהודית בארה״ב של אותה תקופה, חשוב לציין, לא היתה מפותחת כהיום. שלא לדבר על חסידות. אך הוא זצ״ל חינך את כל צאצאיו ונכדיו לתורה ויראת שמים ועודד אותם להתקשר לאדמו״ר ה״ביבת ישראל״ זי״ע ולחסות בצלו, כפי שאף כתב והדגיש בצוואתו המפורסמת ובהקדמה שכתב לספריו.

באותן שנות צנע כלכלי בארץ ישראל, דאג הרב מפיטסבורג לכל ענייני חסידות גור בכלל, ולרבי זצ״ל בפרט. כך גם נהג להעביר סכומי כסף ניכרים להחזקת ישיבת שפת אמת — והיה נשיא הישיבה באמריקה — וכן תמך בסניף התל־אביבי (לימים — ישיבת חידושי הרי״ם).

כך גם היה מממן מכספו כל שהיה דרוש לבית גור. כאשר מלחין בית גור ר׳ יעקב תלמוד התקשה בעבודת ההלחנה, שיגר לו הגאון זצ״ל מארה״ב מכשיר הקלטה ״גרונדיג״, מכשיר גדול עם סלילים גדולים כפי שהיה בימים ההם שהיה יקר המציאות באותם ימים.

זקני החסידים זוכרים כמה היה מפציר ברבי זצ״ל להתחיל בהקמת בית המדרש ברחוב מלכי ישראל רלב״ח. אך הרבי רמז כי אין בכוחו, לפי שעה להשיג את הכספים הנדרשים לבנין. יצא הגאון מפיטסבורג, ובעבור כמה שעות שב למעון הרבי ה״ביבת ישראל״ ברחוב דוד ילין. והניח על השולחן $3,000 דולר מזומנים, טבין ותקילין, שהיו סכום אגדי באותה תקופה. הרבי חייך והפטיר: ״אם כך, נתחיל עכשיו בבנית הבית מדרש״ ברחוב רלב״ח פנת גאולה.

בליל יום הכיפורים תשכ״ג, בין תפילת ״כל נדרי״ ל״מעריב״, עמד הגאון על הדוכן לבוש בקיטל לבן מבריק אחרי טבילה במקוה טהרה וכדרכו בקודש, נשא דרשה חוצבת להבות אש ובדמעות שליש עורר את הלבבות לתשובה. לפתע, בעיצומה של דרשתו, התמוטט וכרע על משמרתו. נדם הלב הגדול עד יבוא ינון.

בבית הגאון בפיטסבורג עבד ״שבת גוי״ וותיק, שבמרוצת השנים, בהיותו מוליך ומביא את דברי הדואר, עמד על הקשרים של הגאון עם הרבי מגור בירושלים. מבלי לשאול איש, כתב בליל יום הכיפורים מברק לירושלים לעדכן את הרבי בפטירת הרב, ולמחרת במוצאי יום הכיפורים המברק כבר הגיע ליעדו. או — אז הודיע הרבי: ״אין דער לוויה פון דער ״פיטסבורגער רב״ איך וועל שוין מטפל זיין״ (בקשר להלויה של הרב מפיטסבורג אני כבר אטפל בזה).

למחרת יום הכיפורים לפנות בוקר, יצא הרבי להר המנוחות והחל לחפש חלקה הולמת. התהלך אנה ואנה והתקשה למצוא את מבוקשו. איש הח"ק שנכח במקום, הציע לרבי מקום פלוני. הרבי סרב: "בחורף נשפך פה הרבה מים. זה לא מתאים לרב כה גדול". אז אולי אפתח חלקה חדשה, הציע איש הח"ק. אולם הרבי לא הסכים. לבסוף, אחרי לבטים, החליט הרבי: "ליד קברו של רבי מנחם זמבא הי"ד זהו המקום המתאים ביותר". אבל תנאי התנה, שישאירו שטח ריק בין קבר הגאון מפיטסבורג לקבר הגאון ר' מנחם זמבא הי"ד.

בטרם הלוויתו, הגיע הרבי לישיבת "שפת אמת", שם היה מוטל ארונו של הגאון, והחל מספידו כהלכה: "אדם כי ימות באהל, עליו נאמר מה שאמרו חז"ל: אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה", והמשיך להפליג בשבחו. חסידים אמרו: הדברים שאמר הרבי באותו מעמד היו מדהימים משום שלא נאמרו על רבנים וגאונים מפורסמים.

בהלויתו שיצאה מבית המדרש ד"גור" בירושלים ליווהו קהל רב מכל החוגים והעדות. ורבים מחסידי "גור" ובראשם כ"ק מרן ה"בית ישראל" זי"ע וכ"ק מרן ה"לב שמחה זי"ע וכ"ק מרן ה"פני מנחם" זי"ע שליווהו עד אחרי הקבורה בבית החיים.

השאיר אחריו משפחה ענפה בנים ובני בנים ונינים ובני נינים כולם תולדותיהם כיוצא בהם.

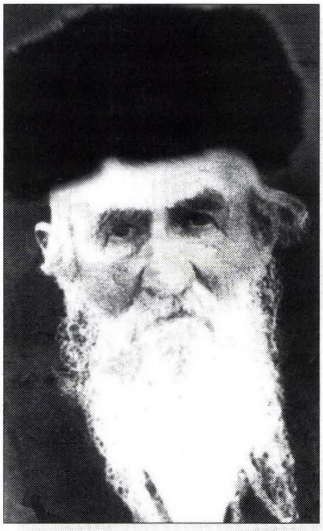
ת"ח מופלגים אנשי מעלה, עוסקים בתורה ובמצוות ומעשים טובים בין אדם למקום ובין אדם לחברו, ובין איש לאשתו.

מדריכי ומחנכי הדור הצעיר, מקימי מוסדות תורה וחסד ובעלי צדקות מיוחדים במינם והכל בזכות האבא-הסבא הגדול שהשאיר את חותמו חותם הקודש על כל משפחתו העניפה. וממנו ראו וכן יעשו.

ומקום מנוחתו: ב"הר המנוחות" בירושלים.

יהי זכרו ברוך.

החסיד הישיש רבי מרדכי מורדוביץ זצ"ל

הנקרא: מוטל (מוטל'ה) מורדוביץ
זקן חסידי "גור". בן 101 שנים בפטירתו
זכה להסתופף עוד בצלם של מרן בעל
ה"חידושי הרי"ם זי"ע, וממשיכי דרכו
מרן בעל ה"שפת אמת" זי"ע,
מרן בעל ה"אמרי אמת" זי"ע,
ומרן בעל ה"בית ישראל" זי"ע

ר' מוטל נולד ב"ווועצלבעק" שבפולין, לאביו החסיד רבי צבי זצ"ל, שנמנה על חסידי "קוצק" החריפים.

הוא היה חסיד חריף ובר דעת, חכם ופיקח, שזכה עוד להסתופף בצלו של רעיא מהימנא מרן בעל ה"חידושי הרי"ם" זי"ע, אביו רבי צבי שנמנה על חסידי "קוצק" והסתופף בצלו של ה"ישרף מ"קאצק" זי"ע, ולאחר מכן אצל ממשיך דרכו מרן בעל ה"חידושי הרי"ם" זי"ע, לקחו יחד עמו נסיעה למרן בעל ה"חידושי הרי"ם" לשבת קודש, נזכר רבי מוטל ומספר: הייתי אז כבן 4 שנים.

וזכורני טוב את השבת הזו, קיבלתי כף מרק ממרן בעל ה"חידושי הרי"ם" זי"ע, מחייך ר' מוטל ומספר: זכור לי כי לא יכולתי ללגום מהמרק כי היה מלוח מאד, הרי הייתי בסך הכל ילד כבן ארבע שנים בלבד. (מפי הרה"ח ר' יוסף איידליס הי"ו מתל אביב, ששמע מפיו של ר' מוטל בעצמו) ומשם שאב ר' מוטל את חיותו לכל ימי חייו המרובים והמלאים.

יהודי שאר רוח מימי פולין הסוערים בים התורה והחסידות, שם צמח וגדל ר' מוטל מורדוביץ זי"ל. חכם ופיקח היה ר' מוטל ואת זאת ניצל לדברים נשגבים בתורה ובחסידות. יהודי תלמיד חכם במלוא מובן המילה, שכל רז לא אניס ליה, ובקיא בכל מכמני התורה והחסידות.

עלייתו לארץ ישראל הייתה בימים ההם של העליה הגדולה של יהודי פולין לפני השואה האיומה. וקבע את מקום מגוריו בעיר תל אביב החילונית דאז, בשכונת שפירא בדרומה של העיר תל אביב — שם התקבצו ובאו יהודים חסידים שעלו מפולין ומשאר

ארצות, ושם איוה למושב לו. קרוב למקום מגוריו מצא בית חסידים בשם "קהל חסידים" ששם קבעו מקום תפילתם חסידים ולומדים מופלגים ואנשי מעשה, מיוצאי פולין, ביניהם היה החסיד הישיש רבי ישראלקי'ה טאומן זצ"ל ועוד... בשנים שלאחר מכן שימש כרב בית החסידים "קהל חסידים" הרה"ג רבי ישראל מנחם קיהן זצ"ל.

עד מהרה נהפך ביתו של ר' מוטל כמקום עליה לרגל — ולתל תלפיות — לבחורי ואברכי חסידי "גור" בשומעם את דברי בושם ונועם דיברותיו, ידעו כי הגיעו למקום תורה וחסידות המשתלבת יחדיו ללא הנתק. וכאן יוכלו להתבשם ולשאוף אל קרבם את דברי התורה והחסידות של "גור" כפי שהיה מקובל ומסור בדורות שעברו ואינם עוד. כאן נשפכו סיפורי צדיקים מרבותינו הקדושים, ומחסידים ישישים מחסידי קוצק טומשוב וגור סיפורי הוד ומופת בשפע רב מתובלים בדברי תורה וחסידות, כידו הטובה של ר' מוטלי'ה הנקרא כך בפי המון העם, בתוספת דברי חכמה ופיקחות עצומה, מתוך שמחה ואושר. פניו קרנו מאושר, פניו תמיד בשמחה, אין הוא מראה פנים זועפות אפילו פעם אחת, כחסיד אמיתי היודע לשמור תוגתו בלבו, אבל פניו תמיד שוחקות, ודבריו נעימים למשמע אוזן.

בחורים מישיבת "חידושי הרי"ם" בתל אביב שברחוב פרץ 13 קבעו ומצאו אצלו בביתו מקום מסתור מפגעי הזמן והרחוב, ושאבו אל קרבם, תורה וחסידות יחדיו, סיפורי הוד ומופת מהימים ההם ימי פולין. לאושרו של ר' מוטל לא היה גבול בראותו את פרחי החסידים המגיעים לביתו ושומעים בצמא את דבריו, שנאמרו מתוך שמחה והתרוממות הנפש, אף פעם לא נשמע מפיו אנחה — או תרעומת כלשהי, אף פעם לא נשמע מפיו שאלה מסוג, מדוע באתם עכשיו? אין לי כח היום! בואו בפעם אחרת!! תמיד מקבל את הבאים בשמחה ובטוב לבב, הבחורים והאברכים נהנים לבוא אליו כי הרי תמיד שרוי ר' מוטלי'ה בשמחה הנראת על פניו העדינות. דבריו שופעים בשפע רב ובנועם תוך כדי שירבוב דברי בדיחותא כי ידע ר' מוטלי'ה את מאמר הגמרא: "טוב מלבין שיניים ממשקהו חלב" כאן נשכחו דאגות היום יום, כאן אין מקום לדאגות המטרידות גם בחורים וגם אברכים, כאן מקבלים חיזוק חסידי אמיתי המחשל את הגוף והנפש לימים ושנים רבים. ור' מוטלי'ה בגיל זקנה מופלגת זו של קרוב למאה שנים מראה לצעירים את כוחו ומלמדם להשקיע עכשיו בצעירותם כוחות רבים, כי זה מה שנשאר לגיל הזיקנה — "אם לא עכשיו אימתי". ויכל ר' מוטל להתהדר ולומר "אשרי ילדותינו שלא ביישה את זקנתינו".

זכה ר' מוטל לביקוריו לעיתים תכופות של מרן בעל ה"ביבית ישראל" זי"ע, שבכל פעם יצא הרבי מביתו שמח — בהפטירו: "שמחה אפשר לשאוב מיהודי זקן מופלג זה". היה פעמים שהסתגרו שניהם לבדם בחדרו הדל, ולא ניתנה רשות אף לא למשמשים להיות נוכחים בשיחתם, ואחרי שהרבי נפרד והלך ממנו, כשהיינו נכנסים אליו ושואלים וחוקרים ומנסים לדלות פרט אחד או שנים משיחתם, הייתה תשובתו של ר' מוטל בחיוך הנסוך על פניו: לו היה רוצה שתדעו מה שדיברנו היה משאיר את הדלת פתוחה

ומכניסכם לחדרי. אבל מפירות השיריים שהביא הרבי עמו עבורי כן תקבלו ממני, כי גם לכם מגיע שיריים מהרבי — כי על כן באתם בצל קורתי ואתם מנעימים לי.

בהיותו אלמן — עשו בחורים מהישיבה תורנות לינה אצלו בביתו, למען לא ישאר גלמוד גם בלילות, והיתה זו מסירות נפש ממש, כי דר בחדר בודד ועלוב, ללא תנאים מינימלים — כיום לא ניתן להבין איך יהודי חסידי כזה גר בצורה כזו, ותמיד שמח בחלקו, באומרו אני עשיר הכי גדול, וכשהיינו שואלים אותו במה עשיר אתה? היה עונה בדברי הגמרא: איזהו עשיר כל שיש לו ביה"כ סמוך לשולחנו... ונהנה מאימרתו זו. היות ושירותיו היו מחוץ לחדרו בחצר הסמוכה כמו בימים ההם, ובהגיע ימות החורף היה קר לו לצאת החוצה בפרט באמצע הלילה, התקינו לו ארגז מיוחד עם מושב לעשות צרכיו, והארגז היה נסגר לגמרי מכל צדדיו עד לבלי הכר עבור מה משמש הארגז, והיו דוחפים אותו מתחת לשולחנו, וזה היה כוונתו איזהו עשיר כל שיש לו... ובנוסף היה עשיר השמח בחלקו, אף פעם אינו מתאונן על מצבו, או על חסרונו, תמיד טוב לו ואינו חסר מאומה. לומד הוא ומתפלל לבוראו, ושכניו הטובים דואגים לכל מחסוריו מבשלים לו את ארוחותיו בימות החול ובשבתות וימים טובים, כאן יזכרו לטובה שכניו אלו: ה"ה הרה"ח ר' גיציל ביבלה ז"ל והרה"ח ר' משה טויב ז"ל ויבל"א הרה"ח ר' יוסף אידליס הי"ו מתל אביב, שעמלו וטרחו הם ובני ביתם שיחיו שלא יחסר לר' מוטל'ה דבר ממה שהיה צריך, ומה כבר היה צריך החסיד העתיק ר' מוטל? קו חרובין מערב שבת לערב שבת... גופו צנום ורזה, אין הוא רוצה לספק לתולעים בקבר את מזונם כך היה טוען תוך כדי שהוא מחייך חיוך רחב, ומסתפק במועט שבמועט ואף פחות מכן. כל הנכנס אליו מתפעל מאופן מגוריו ומכליו הנמצאים בחדרו הדל, מיטה שולחן וכיסא, ועוד איזה ארון רעוע, ועל שולחנו מונחים ספרי הקודש שבהם מעיין הוא תמיד ואינו מורידם משולחנו ומסדר יומו, כי זה מזונו הרוחני וממזון זה אוכל הרבה. בין חפציו המונחים על שולחנו נראים שני דברים בולטים, האחד קופסת טבק מכסף שקיבלו במתנה בהגיעו לגבורות שמונים שנה, ועל הקופסא חרותה יום היוולדו בהגיעו לגיל שמונים, ועל פי זה ידענו את תאריך גילו המופלג. עוד מונח על שולחנו מראה (שפיגל) לשאלתו של אחד הבחורים, ר' מוטל איך מגיע ליהודי חסידי כמוך שפיגל על השולחן? עונה הוא בחכמתו המרובה: בעבור מה הנך בא אלי? הרי בכדי לראות איך נראה יהודי בין 100 שנים!! גם כשאני רוצה לראות איך נראה יהודי בן 100 שנים אני מסתכל בשפיגל ורואה!... ומחייך את חיוכו הנצחי, ומוסיף מיד אחרי שכולם מחייכים ונהנים מרעיונו זה, כי האמת היא כי השפיגל משמש לי בבקר כשאני מניח תפילין ואין איש בביתי, מסתכל אני לראות כי התפילין של ראש עומדות במקום הנכון.

באחד מבקוריו של הרבי מרן ה"ביבית ישראל" זי"ע אצל ר' מוטל'ה שואלו הרבי שאלה זו: "המדרש אומר שהאחים השבטים כשמכרו את יוסף אחיהם, קנו בכסף שקיבלו ממכירה זו מנעלים לרגליהם — שואלו הרבי: מדוע קנו הם דוקא מנעלים לרגליהם? ולא דבר אחר? ענה ר' מוטל על אתר: כי היות והאחים רצו לשכוח מהר מן

המכירה הזאת, לכן קנו מנעלים שמנעלים נקרעים מהר, וממילא שלא ישארו המנעלים לרגליהם ישכחו הם מהמכירה. חייך הרבי ונתן לו דחיפה על מצחו ואמר: "הראש שלך עובד ב"ה טוב בלה"ע".

צעיר החסידים שנהג להנות מזקני החסידים וללקט מפיהם שיריים של דברי חכמה וחסידות ה"ה רבי אברהם ברסלר ז"ל היה בין הבאים אצלו לשבור בר לעיתים קרובות ביותר, ונשנש ממנו הרבה סחורה וסיפורים אוטנטים. באחד מביקוריו מני רבים, פנה ר' מוטל אל רעו הצעיר ר' אברהם ואמר לו כך: אגיד לך את האמת, להיות זקן מופלג אינו דבר פשוט כלל וכלל לא – דרוש לכך כמה וכמה דברים – ראשית לכל, צריכים לחכות לזה הרבה זמן. והיה זה אחד מאמרותיו השנונות והשופעות חוש הימור, שלא מש מפיו כל ימי חייו, לדאבונינו לא זכה ר' אברהם ברסלר ז"ל לזה כי נפטר בדמי ימיו. ופעם שינן לשונו באמרו כי זקוק הוא עבור אחד מבניו ל"קינדער דוקטור" (לרופא ילדים) באמרו כי בנו לא מרגיש בטוב – ובנו הוא בן שמונים שנה. ועד לרגעיו האחרונים לא משה מפיו חכמת חייו והיא שעמדה לו עד סוף ימיו.

בהגיעו קרוב ממש לגיל 100 שנים ביקש מהסובבים אותו שרוצה לזכות עוד פעם אחת בחייו לנסוע נסיעה לרבי שבירושלים מרן ה"בית ישראל" זי"ע לקחו הרה"ח ר' יוסף אידליס הי"ו כרצונו לרבי לירושלים. בהגיעם לדירתו של הרבי ביקש ר' מוטל שרוצה להכנס אחרון מבין הבאים לרבי, היות ורוצה הוא קצת להתעכב אצל הרבי ולשוחח עמו, אין רצונו לגזול מזמנו של מאן דהוא מבין המחכים בתור לרבי. וכך נכנס ר' מוטל האחרון מבין הבאים לרבי לחדרו, הרבי בראותו קם מפניו, ושמח על בואו וכיבדו בכיבוד ובכבוד רב, ושוחחו ביניהם זמן מסוים, ובהפרדם ליווה הרבי את חסידו הנאמן ר' מוטל עד המכונית שחיכתה לו בחוץ, ורק אחרי שנעלמה המכונית חזר הרבי לביתו. כעבור שבועות מספר החזיר לו הרבי ביקור בביתו. היה זה בשבת האחרונה לחייו שקודם פטירתו, עת שהו בביתו בחורים מהישיבה בתקופה האחרונה לחייו לא הניחוהו אפילו לרגע אחד לבד, ולא עקב מחלה או חולשה אלא על פי דבריו, שהתחיל אומר שבועות מספר קודם פטירתו שזמנו קרב ובא, ונתן כסף לבחורים שיקנו נרות לרוב שיהיה בבית לעת הצורך המתקרב ובא. כן היה מצביע לעבר הארון ואומר ששם בארון מונחים תכריכיו המוכנים ליעדם ליום ההוא המתקרב ובא... באותו שבת האחרונה לימות חייו לא פסק לדבר ממרן הרבי ה"בית ישראל" זי"ע וטען כי הרבי יהיה אצלו ביום ראשון הקרוב, לשאלתם של הבחורים הסובבים אותו, האם קיבל מסר או רמז לכך? ענה כי לבי והרגשתי אומרים לי כי הרבי יבוא אלי ביום ראשון הקרוב! ואכן נתאמתה הרגשת לבו, והרבי הגיע אליו לביקור ביום ראשון בשבוע האחרון לימי חייו בשעות הצהריים, והסתגרו ביניהם לבדם בחדרו, כשאף המשמש לא הורשה להכנס לחדר.

יום ששי ערש"ק האחרון לימי חייו דרש כי ירחצוהו בחמין כל גופו. ודרש שילבישוהו בבגדים חדשים לגמרי מראשו ועד רגליו, כי מתכונן הוא לבואת, עשו

כרצונו, ושמו בראשו כיפת סמט (פלוש) חדשה וגבוהה, וישב בראש השולחן ושפע דברי תורה וחסידות כיד ה' הטובה עליו, ואין רואים שום שינוי אצלו, בשעה מאוחרת אחרי חצות הלילה עלה על יצועו ונרדם ובו בזמן החזיר את נשמתו בטהרה ובקדושה לבוראה במיתת נשיקה. בשבת לפנות בוקר בראות הלן אצלו כי ר' מוטל לא קם כהרגלו לפנות בוקר, ניגש למיטתו וראה כי לבו נדם. בו בשבת זו נדם לבו של ידידו מנוער החסיד הישיש רבי כתריאל שטיין זצ"ל בעל תוקע ב"גור" שני חסידים ישישים שזכו להסתופף בצלו של מרן ה"שפת אמת" זי"ע תלמידי חכמים מובהקים. היו שאמרו אז כי היה זה באותה שעה בדיוק שזמן יציאת נשמתם היתה יחדיו בליל שבת כ"ה שבט תשכ"ד.

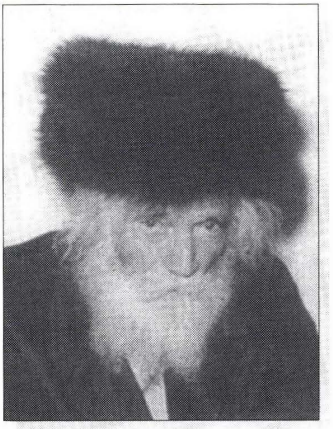
ומקום מנוחתו: ב"הר המנוחות" בירושלים.

ת.נ.צ.ב.ה.

זקן חסידי גור ר' מוטל מורדוביץ בהגיעו לרבי מרן ה"בית ישראל זי"ע באחד מימות החול בפעם האחרונה לפני פטירתו

הרה"ח הישיש רבי כתריאל שטיין זצ"ל

ר' כתריאל "בעל תוקע"
בהרה"ח ר' יצחק יהודה
נולד בקליש קונין שבפולין
נפטר כ"ה בשבט תשכ"ד
בן צ"ד היה בפטירתו

בוקר טוב ר' כתריאל, לאן פניו מועדות בשעה כה מוקדמת?

— לאן, למקוה.

השעה היתה שעת עלות השחר. עוד לא העיר השחר, את דמותו מרחוק הכרתי, השתוממתי למראה עיני, שרבי כתריאל ילך לו ברחוב בשעה כה מוקדמת, ובפרט בזריזות שכזו, המתאימה רק לבחור צעיר לימים, מן הסתם דברים בגו.

כשהתקרבתי יותר קרוב אליו, אחזתני היראה מגשת אליו, וזה — משום מראה הזיו של רוממות נפש והתקדשות, אשר אפפה אותו.

הוא כולו כלפיד אש ואינו מרגיש מה שנעשה סביבו. פעמיים הוכרחתי לקרוא לעברו, עד שהפנה את ראשו אלי, ואז באה תשובתו: "מהמקוה".

ככל שאנו מתקרבים יותר לביהמ"ד, כן הליכתי נעשית נמרצת יותר, ולפתע פונה הוא אלי ואומר: "השומע הנך את קול התורה הבוקע מביהמ"ד"? והוסיף בלשונו:

"אוי, אוי, מה טוב להיות יהודי יראי־שמים, ובפרט חסיד"! — ובינתיים, התיישב, תופס הוא אחת הפינות של ביהמ"ד. ומיד התחיל הוא להתנועע בהתלהבות ובשמחה אין קץ. פניו קרנו, מלימוד התורה, כי כל אות ואות מחבב הוא, מתעמק בתורה עד להבנה יתירה.

כזה היה מיודענו, רבי כתריאל ז"ל. כוחות עלומים רוננו בקרבו לתורה ולמעשים טובים. אפילו בזמנים הקשים ביותר, כאשר כוחו תש, והיה חלוש למדי, והרופאים אסרו עליו כל התאמצות, והזהירו אותו שבל יתאמץ, משום שסכנה נשקפת לחייו, בכל זאת לא ביטל אף רגע אחד משיעוריו ומסדריו היום יומיים.

היה כולו תורה, כולו חסידות, כל תנועה מתנועותיו היו לשם שמים. סדר יומו היה מסודר להפליא, מבוקר עד ערב, משעת קימה ועד שעת שכיבה. בשעה שתים לפנות בוקר, נדלק האור בחדרו, לאחר דקות ספורות נשמע קולו המתוק והמרתק באוירו של העולם הרדום, בעוד כל בני ישוב נמים את תנומתם העמוקה, הולך הוא להתפלל במנין "ותיקין".

בשעת הבוקר לאחר התפילה הצליח מישהו בבית המדרש לחטוף שיחה קלה עמו, שיחת חולין של ת"ח, אשריו וטוב לו. עצם ישותו הישרתה מידת הבטחון וחוסן האמונה.

תמיד, בשעת רצון זו שלאחר התפילה, היתה בדיחא עליו דעתיה, והשמחה שרתה במחיצתו, וממנה השפיע לכל מר נפש, ושבור לב, במלה אחת הצליח להפוך את המדוכא למעודד. בלבביות, ובחבה יתרה, דיבר הוא עם כל מי שפגש בדרכו, ואשר דרש בשלומו.

תמיד מצא שפה משותפת, בינו, לבין העומד מולו בין לגדול, ובין לקטן. בין שהיה זה בחור ישיבה, שחסרה לו מילת התעלות להתמדתו, בין שהיה זה, איש עסקים, שהצלחתו עזבתו לשעה, ומידת הבטחון חסרה לו בשעת המצוקה, אשר פקדתהו. ואצל רבי כתריאל, מצאו כולם את האוזן הקשבת. כזה היה רבי כתריאל, וכמה שנאמר בפרקי אבות: "כל שרוח הבריות נוחה הימנו, רוח המקום נוחה הימנו. יראת חטאו היתה קודמת לחכמתו, ומעשיו מרובין מחכמתו. וקויים בו מאמר התנא באבות (פרק ג' כ"ג), אבל כל שמעשיו מרובין מחכמתו, וכו', שאפי' כל הרוחות שבעולם, באות ונושבות בו, אין מזיזין אותו ממקומו. ואכן כזאת מצינו בו בשלימות שאפי' כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו, כל הדאגות, הצרות והיסורים, שפקדוהו, אין מזיזין אותו ממקומו, לא הזיזהו מדרכו דרך הסוגה בשושנים. וסדר יומו לא נפסק בזאת, אלא ממשיך הוא בביתו, אשר היה בימות השנה הפשוטים, במושב הזקנים, אשר ברחוב העבודה, בתל אביב.

תמיד, באיזה שעה משעות היום, כשעברת בשערי המושב זקנים, הי' קול התורה בוקע, או מחדרו, אשר בקומה השניה, או מבית הכנסת דשם, שהיה בקומה הראשונה.

מספר שכנו לחדר — אשר בא להתגורר במושב הזקנים, בשנים האחרונות — כשבאתי לפני כשלוש שנים, בפעם הראשונה, לשערי המושב זקנים, — לוודא את המצב השורר שם, ואם אוכל להסתגל להלך החיים אשר שם — פגשתי את רבי כתריאל, יוצא מחדרו לעבר בית הכנסת, כנראה שהוא הרגיש בי, ועל כן סטה קצת ממסלולו, לעברי, ניגש אלי ר' כתריאל — שמו לא ידעתי אז, ופונה אלי בדבריו ואמר, שלום עליכם יהודי, החזרתי לו עליכם השלום רבי, וישאלני לפשר בואי הנה, והשבתיו, כי אני מחפש יהודי, מבין גרי המושב זקנים, אשר יתאר לי בקצרה על הנעשה פה, כי ברצוני להיכנס למושב זקנים, פנה אלי באמרו, אקוה שגם אני אוכל לתאר לך את הנעשה בכאן. הנה כאן בחצר, עומד ספסל, בא ונשב עליו, ונשוחח כרצונך, בהתישבם על גבי הספסל, אמר רבי כתריאל, להיושב על ידו, ראה, זה כשלושים שנה, שאני מתגורר כאן במושב

הזקנים, וזו לי הפעם הראשונה, שאני יושב על ספסל זה, שנמצא כאן עוד מקדם בואי הנה, ואחר כך המשיך שיחתו בענין המדובר, ״מעודי לא ישבתי כאן על ספסל״. מחמת חוסר הזמן, שהי׳ צריך למלאות בו את סדר יומו, הגדוש ומלא בתורה, לא יכל להרשות לעצמו, להתיישב על הספסל אשר בחצר, ולהתחמם בשמש, כדרך שאר הזקנים.

סדר היום שלו, הי׳ מלא וגדוש, בתוכן מגוון למדי, מפרשת חומש, ועד לעין יעקב, דף יומי, ודף גמרא בעיון, תהילים, מעמדות, משניות, ספרי חסידות, ספרי מהר״ל, ואף לא פסח ביומו הגדוש, על ספרי למדנות. ובכך עברו עליו ימי חייו. מימי נערותו, ועד יומו האחרון ממש, שלם ומושלם, קיים אשר למד, ולימד את אשר ידע, לצמאים לדבר ה׳. בכל יום הי׳ אומר שיעור במשניות, לפני הזקנים שהתגוררו שם, עמל ויגע עם כל אחד, לתת לו הסבר מקיף, ומלא, עד להבנה. בסבר פנים יפות ובחיבה יתרה, ענה לכל שואל, ותהיה שאלתו מה שתהיה. אף בימיו האחרונים, כשחליו הכביד עליו, לא רצה לבטל מאמירת שיעורו זה. ועוד ביום חמישי האחרון, לפנות ערב, יום לפני פטירתו, אמר את שיעורו האחרון לפני הזקנים, אשר הוקירהו, והעריצוהו, עד למאד.

כשקרבו ימי חודש אלול — מי שנמצא בקרבתו, ראה והרגיש את התכונה הרבתית אשר השתררה בו, דביקות, פשפוש במעשים, תשובה, וכולו אחוז רטט ורעדה, עצם הדבר, שבעוד ימים ספורים, עומד הוא לנסוע ירושלימה, ולהסתופף בצל רבו האדמו״ר מגור גרמה בו התרגשות גדולה.

ההכנות היו גדולות, כי אכן נסיעה זו, אינה פשוטה כל כך, נסיעה לחודשים תמימות, ער״ח אלול, ועד ער״ח חשון, אכן! לנסיעה שכזו, יש צורך בהכנה נפשית וגופנית כאחת. הכל הי׳ תוסס ורענן, וכל אנשי המושב זקנים, כבר ידעו, כי רבי כתריאל עומד לנסוע לרבו, בעוד ימים ספורים, ירושלימה. צורתו קיבלה אז גוון מיוחד, רוממות הנפש ושמחתה לבת אש, כל כולו יוקד ובוער, בעבודת השי״ת בימים אלו.

והנה יום ער״ח אלול הגיע, אורז הוא את חפציו האישיים וביניהם מונח השופר, כי הרי הוא ״הבעל תוקע״ בבית מדרשו של הרבי מגור.

בחרדת קודש עטף הוא את השופר והניחו במזודתו, מתעטף הוא במעילו, נוטל מקלו בידו, והנה עולה הוא ירושלימה, אכסניתו משנים רבות, היתה בביתו של החסיד ר׳ יצחק דריימן ז״ל, שקיבלו לביתו בסבר פנים יפות.

אכסניתו זו, הפכה במשך זמן קצר, לזירת כוננות, מיוחדת במינה, הכל דרוך וממושמע למוצא פיו של הזקן, היושב בחדרו המיוחד שהוקצה לו, ולומד עתה את תיקוני הזוהר, ואת הזוהר, על תקיעת שופר ביום ר״ה.

כל ילדי הבית, כולם ניצבים, מוכנים מגדול ועד קטן, למלא בקשתו ומשאלתו. אישיותו האצילה, הטהורה והקדושה, השפיע מהודה על בני אכסנייתו.

דממת קודש השתררה בבית, כל זמן שהותו בה, ואף השאירה רושמה לאחר מכן, והוא גם לא חסך מטובו, והוקיר לבני הבית טובתם, אשר עושים לו, וקבע עמם שיעורים, בתורה, ומוסר, והדריכם ביראת השם. בהתקרב ימי ראש השנה, כולו קרן,

פניו בערו כלפידי אש, עיניו יקדו, וכולו רועד ורוטט, מוסיף קדושה על קדושתו, ופרישות על פרישותו, אפי׳ רגע אחד אין הוא מבזבז לריק, בכל השנה כן, על אחת כמה וכמה בשעה זו, שעתה, רק לומד ולומד ולומד, לומד הלכות שופר, מהמקור, בגמ׳, שו״ע, ועד לאחרון האחרונים, לא מחסר כלום. ובהתקדש ליל החג ר״ה, אין באפשרות להכירו, לובש צורה, ופושט צורה, ניצוצות אש ניתזים מעל פניו, נשמתו ורוחו, גבוה מעל גבוה, שם בעולמות הטמירים והעליונים. ולאחר התפלה, כשמברכים איש לרעהו, בברכת כתיבה וחתימה טובה, כולו רוקד משמחה, ומאציל מברכתו, לכל עובר על ידו, ובהתרגשות עילאית בירך לכל.

לאחר קריאת התורה השלך ״הס״ בבית המדרש. בחיל וברעדה מתנונע רבי כתריאל לאיטו ובקול חנוק מדמעות, מרים את קולו החלש, בקריאת ״למנצח לבני קורח מזמור״. ובבת אחת, פורצת מכל פיות הקהל, שאגה אדירה, המלווה באנחות השוברות לבו של האדם, ״למנצח״. לשיא מגיעה התסיסה, בפעם השביעית לאמירת למנצח, בכולם עוברת חלחלה וצמרמורת, כשהגבאי ר׳ יהושע נח, נותן דפיקה, ומכריז ״שקט״. והנה בתוך הדממה הגדולה, נשמע קולו של רבי כתריאל, שהתחיל הברכות ברוך אתה ה׳ אמ״ה... לשמוע קול שופר. — ״אמן״ נשמע קולו האדיר של הקהל, שהיה דרוך וממושמע לברכותיו של הבעל תוקע. וממשיך הוא בברכה השניה, באה״א מ״ה ״שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה״. — ״אמן״ — נשמע שוב קולו האדיר כרעם, שפרץ מפי קהל המתפללים. כל מלה ומלה, שיצאה באותה שעה, מפיו הקדוש והטהור של רבי כתריאל, העבירה קור בעצמותיו של כל אחד ואחד, ומי האיש אשר לא ימס לבבו בקרבו, כששומע את הברכות מפיו של ר׳ כתריאל, ובפרט את ברכת השהחיינו... המקריא, הרה״ג רבי יהושע זילברמן זצ״ל הויערשווער רב פתח באמרו ״תקיעה״, וגם הוא הוסיף נופח משלו בקריאתו הרוטטת ״תקיעה״ ״שברים״ ״תרועה״ ורבי כתריאל המשיך אחריו בתקיעתו, וכך עברה התפילה, עד סיום תפלת המוסף, ברטט וזיע, בחיל ורעדה, ומשסיים הש״ץ תפלתו, מיד הקיפוהו אלפי האנשים, בברכת חג שמח, יישר כח, ושנזכה לשנה הבאה, וכך עברו עליו ימי הדין, ר״ה. כזה היה האיש, שרבי כתריאל היה שמו. שכשאך פתח את פיו הקדוש, במלתא דקדושתא, מיד הרהר השומע בתשובה, ומגיע לידי חשבון הנפש. וזאת, משום היראת שמים, האמונה והבטחון, אשר קישטה את רמ״ח אבריו, ושס״ה גידיו, כל תנועה מתנועותיו, וכל הזזת אבו׳ מאבריו, הכל לשם שמים.

והנה עברו ימי ר״ה, ונכנסים אנו לימי עשי״ת, ומתקרבים ליום הקדוש, ״יום הכיפורים״. וכל שמתקרב היום, כן נעשה הוא מופשט מהעוה״ז.

והנה היום הקדוש בא, ורבי כתריאל הולך לו לאיטו לתפילת כל נדרי, ומתכבד לעמוד מימין הש״ץ, ולומר יחד עמו ״על דעת המקום״. וגו׳. וכך עבר עליו גם היום הקדוש, כשהוא חלוש למאד, מן הצום, אך מתחזק הוא בשארית כוחותיו הדלים, ועוד במוצאי יוה״כ, לאחר תפילת ערבית, משתלב הוא במעגל הרוקדים, ושש ושמח, על שנחתם בספרן של צדיקים גמורים, לאלתר לחיים טובים.

ועתה, הננו מתקרבים לחג האסיף, ימי חג הסוכות ממשמשים ובאים, מהדר הוא לקנות אתרוג מהודר, בלתי מורכב, עם פיטם, ויהיה מחירו אשר יהיה, לולב ירוק וישר, הדסים משולשים, וערבות לבלוב. והנה בא החג, ״הראשון לחשבון עוונות״. רבי כתריאל נכנס לסוכתו, ובחרדת קודש, מזמין את האושפיזין, לסעודתו, ובהתלהבות מברך שהחיינו... ובלילה אין הוא יכול לישון מרוב ציפיה וכליון לאור היום בו יוכל לברך על הלולב... והנה בא יום שמחת תורה, ומי לא ראה באיזו התלהבות נוראה, רקד רבי כתריאל, כשספר התורה בידו, כולו אפוף גיל ורעדה, חרדת קודש.

בחג שמחת תורה האחרון בדרך הליכתו לקריאת התורה, נושא השיחה בפיו היה אודות הרב יעקב תלמוד ז״ל שנפטר כמה ימים קודם לכן, בדבריו הרבה לשבחו ולהללו, על הזכות שהיה לו, להיות מלחין בחצר גור. בין הדברים סח לי כדלהלן, איתה בגמ׳, דכל הקובע עיתים לתורה, בהאי עלמא, גם למעלה יקבל חופשה בזמנים שקבע לתורה, ובשם המגיד מקוזניץ, איתא שאמר, דהוא הדין גם בחסיד הנוסע להסתופף בצל רבו, דכמה זמן שבזבז על כך בהאי עלמא, גם שם יקבל חופשה בזמן זה, והוסיף רבי כתריאל ז״ל ואמר, בטוחני, שכמו כן גם הדין לגבי הרב יעקב תלמוד ז״ל, שבזבז רוב זמנו על יצירת ״ניגונים חסידיים״. בקדושה וטהרה, בטוחני גם שהיום בתפלת ״גשם״. בזמן שהמקהלה תשיר את ניגוניו היקרים, דבודאי יעמוד הוא מלמעלה, וינצח על המקהלה מלמטה.

הרבה לדבר עם בני הנעורים, ולהחדיר בהם תורה. יר״ש, קדושה, טהרה, וחסידות, ודרכו היה, בכל שיחה של דברי התעוררות, וכדומה, לומר לצעיר העומד על ידו, החושב אתה שדברי מכוונים רק אליך, אדרבא, יותר חושב אני את עצמי בדברי אלה, כי גם אני עדיין רחוק מנקודת האמת, וממרום פסגת העליה, וכמה שאני עובד יותר, עוד יותר מתברר לי המרחק מן המטרה, וכי עוד רחוק הדרך למאד, וכמה שכבר עברתי, עדיין אוחז אני בהתחלה, באות ה״א״. וכך נהג רבי כתריאל ז״ל לדבר על לב הצעירים, ולהעלותם לדרכו דרך הסלולה. היה נוח לשמים, ונוח לבריות, וכולם השתוממו לענוותנותו המופלא, ובפרט אנשי המושב זקנים בו דר, שהרבה מהם רחוקים מדרך החסידות, כולם כאחד, היו מלאי פלא והשתוממות, על האיש ״קדוש עליון״ המתהלך בתוכם, והיה מעניין לראות, את הכבוד שחלקו לו, כשבכל פעם כשנסע מתוכם, נעמדו כולם בחצר המושב זקנים, כדי לקבל ממנו ברכת פרידה, ושיאציל לכל אחד ברכתו מלבו הטהור.

בשנתו האחרונה, ראש השנה תשכ״ד, כמידי שנה הוזמנו כל כלי הקודש, שעוסקים בעבודת הקודש בימים הנוראים, בעלי התפילה, בעל התקיעות, ובעל המקריא, והמקהלה, להכנס לקודש פנימה, לערוך ״קידוש״. באמצע הקידוש, פותח הרבי ה״בית ישראל״ ואומר: שלשה דברים היו בראש השנה הזה חוץ לדרך הטבע, ומתחיל מונה, ״הניגונים״, ״התקיעות״, ״והתאונה״. שנכנסה מונית לעבר הקהל שעמד ברחוב לאחר אמירת לשנה טובה, ופגעה באנשים, ולא קרה אסון. התקיעות: שהיו טובים וחזקים בלי

שום חזרה על תקיעה. והניגונים: שהיו מיוחדים בטעמם וטיבם. ואז מוזג הרבי כוסית קוניאק ומושיט לר׳ כתריאל, ומוזג עוד כוסית ונותן לר׳ יענק׳ל תלמוד, ובעל השחרית ר׳ אליהו מאיר דרסלר מושיט את ידו בכדי גם לקבל, עונה לו הרבי בחריפות אֵי!! עסאיז נישט פאר דיר (אֵי זה לא בשבילך), ר׳ כתריאל הבין את הרמז ובצאתו החוצה מהקידוש, זלגו עיניו דמעות. באותה שנה בחוהמ״ס סוכות נפטר ר׳ יענק׳ל תלמוד, ובחודש שבט נפטר ר׳ כתריאל, ור׳ אלי׳ מאיר דרסלר חי אחרי זה עוד שמונה עשרה שנה.

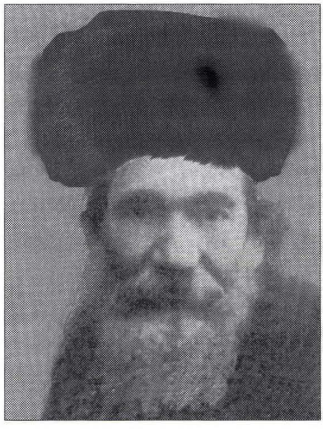
היה קשור לאדמור״י בית גור בכל נימי נפשו, כן היה תקופה מסוימת משגיח בישיבת ״שפת אמת״ בירושלים. ונאמן אגודת ישראל בכל מאודו, עם פטירתו, אבדה היהדות בכלל, וחצר גור בפרט, את אחת הדמויות המופלאות של הדור הקודם, דמות של חסיד מובהק, ונאמן לרבו, בכל רמ״ח אבריו, ושס״ה גידיו, ת״ח ובעל מדות, אשר האציל מאישיותו על כל יודעיו ומכריו, במשך כמה דורות.

ראה סיפורו בהקדמת הספר בענין התמונות שהכנסנו בספר של חסידים שהיו נגד הצילום.

ומנוחתו כבוד ב״הר המנוחות״ בירושלים.

(מפי תלמידו **אברהם יוסף דריימן**)

החסיד רבי יוסף נחמן קליקשטיין זצ"ל

"דמות חסידית לתפארת"
נולד לאביו החסיד
רבי משה פינחס זצ"ל
בעיר "וורשא" שבפולין
נפטר י"ד טבת תש"ב

בין חסידי גור בוורשא בירת פולין, התפרסם שמו של הרה"ח רבי יוסף נחמן קליקשטיין ז"ל, כחסיד בשלימות וכעושה חסד למעלה מיכולתו. רבים נעזרו ושוקמו ע"י "רבי יוסף וורשווער". רבו מרן בעל ה"אמרי אמת" זי"ע — שבו דבק באמונת חכמים עזה בכל דרכיו — היה ממליץ באופן אישי, שיעזור בהלוואות מיוחדות לאנשים שנזקקו לעזרה גדולה ומהירה, כדי להצילם מהתמוטטות, והוא שש לקיים פקודת צדיק במילואה.

"יוסף: למה אינך עולה לארץ ישראל" — פנה, לפתע מרן ה"אמרי אמת" אל החסיד ר' יוסף נחמן ז"ל באחת מנסיעותיו הרבות לגור, ומרן זצ"ל המשיך ואמר לרבי יוסף נחמן: שעמד כולו נרעש ולא הרהיב להשיב מאומה — כדרכם של חסידים מושלמים, שביטלו דעתם וציפו רק לשמוע את הוראת רבם.

— "בעז"ה חיתנת כבר את כל בניך, אין לך יותר מה לעשות בפולין. עלה לארץ ישראל ותעסוק בישוב ארץ ישראל"!.

"הגיע הזמן שנעלה לארץ ישראל". — אמר ר' יוסף נחמן לרעיתו הצדקנית. עזר כנגדו בכל הליכותיו הנעלות, בחסידות ובמעשי החסד — "מה פתאום"? שאלה בתדהמה — למה לא נמשיך לגור בוורשא"?

— הרבי ציווה עלי: "לעלות לארץ ישראל"!

— השיב ר' יוסף נחמן במתינות. ומיד החל המיפנה, כרגיל במשפחות החסידיות.

— אם הרבי מצווה לעלות לארץ ישראל — בטלה דעתי. "אני מסכימה בכל ליבי ונפשי". והוסיפה הבנים שלנו הסתדרו כבר כאן, וקשה לנתק אותם כעת מפולין, אולם

את בננו הצעיר שמואל, שרק שנתיים קודם התחתן, וטרם הסתדר בעסק כלשהו, ניקח איתנו, יחד נגור ויקל לנו במקום החדש.

ומיד עמדו ועשו, חיסלו את בית מסחרם הסיטונאי לגלנטריה (הלבשה) ועלו כבעלי הון לתל־אביב ההולכת ונבנית, במדבר החולות שעל שפת הים.

בוורשא נחשב כעשיר גדול סוחר סיטונאי לגלנטריה (הלבשה). פעם שכר חנות למכירת סחורתו בקומה גבוהה בוורשא, לשלוש שנים. כאשר הודיע על כך לזוגתו. נזדעקה: "חנויות כל הסוחרים הם למטה, מי יטרח ויחפש אותך כה גבוה"!

מיהרה ונסעה להרה"ק מראדושיץ זצ"ל שהיה מפורסם לפועל ישועות וביקשה ברכה, בטענה: "הכל עלול ח"ו להתמעט"!!

בירכה הרבי זצ"ל: "הכל יתרבה"! ואמנם במשך שלושת השנים זכו לברכת ה' גדולה ביותר. עלה לארץ ישראל בשנת תרפ"ד עם הרבה כסף, בנה בית גדול ברחוב אלנבי 14, אך בפרוץ המשבר הכספי הגדול בפולין, איבד הון רב, ונאלץ היה "להיפטר" מהבית, כדי לפרוע המשכנתאות. גורל זה נפל אז בחלקם של רבים מעולי פולין, שנתדלדלו בין לילה.

בגיל שיבה נאלץ להתחיל במסחר מחדש, וקיבל יסורי ארץ ישראל באהבה, עבר לגור בפשטות ב"מנשיה" (נוה עוז) הערבית, ששם שכר הדירה היה בזול, כי דגל בחיים של הסתפקות במועט, ביחוד בארץ ישראל.

כאשר פרצו מהומות הדמים של הערבים בשנת תרצ"ו עד תרצ"ט, הצליחו בני המשפחה להימלט בעזה"ה בשעה האחרונה, וכאשר פרצו הפרעות ביפו ובשכונות המעורבות, עזבו את ביתם. ובמשך הזמן הקים בית משפחתי בשכונת "נחלת גנים" ליד בני ברק "דמות חסידית לתפארת", תלמיד חכם חשוב וחסיד מעמיק בכל הליכותיו, סמל חי לחיים חסידיים של שלימות. נזהר בכל כוחותיו מלצער למישהו, או מלדבר לשון הרע ח"ו, מתרחק ממותרות מאד מאד, ונותן צדקה למעלה מיכולתו.

בליל שבת קודש, היה ישן קצת לאחר הסעודה, ואח"כ עסק בתורה כל הלילה, כך נהג כל ימיו. כן היה שקוע תמיד בלימוד תורה, כאשר היה לו פנאי.

ר' יוסף נחמן הצטיין בהליכות חסידות מושלמת בכל חייו. אף לבש שטריימל (ספודיק) בשבת קודש והויזען אין זאקען (מכנסים בגרבים) בתוככי תל־אביב החילונית של אז, וקידש שם שמים ברבים תמיד ולא נרתע. בנו הרה"ח ר' ראובן הי"ד היה חתנו של מורנו רבי משה בצלאל אלתר הי"ד בנו של בעל ה"שפת אמת" זי"ע ואחיו של בעל ה"אמרי אמת" זי"ע. ר' ראובן היה בארץ ישראל ונסע זמנית לפולין עם משפחתו, אך שמה נספה על קידוש השם.

מספרים נכדיו: לרבי יוסף נחמן זי"ל הציעו עבור בתו שידוך, בן של חסיד עשיר, ההצעה נראתה בעיניו ובעיני זוגתו, כרגיל, נסע החסיד ר' יוסף נחמן לרבו — בתקופה ההיא היה זה מרן בעל ה"שפת אמת" זצ"ל לשאול לדעתו, אך להפתעתו ענה לו מרן ה"שפת אמת": ולמה לא, "ברוך"! הכוונה היתה לבחור המצוין ברוך

גולדברג ז"ל מנכדיו של מרן ה"יחידושי הרי"ם" ר' יוסף נחמן אמר, שקשה לו לקבל על עצמו עול גדול, כי אז טרם התבסס, אך מרן ה"שפת אמת" ענה לו: "אתה עשיר, אל תפחד"!

– "אני מסכים", היתה תשובתו המהירה והמוחלטת של ר' יוסף נחמן.

כאשר חזר ר' יוסף נחמן לביתו, הודיע לאשתו שיש לו תשובה בענין השידוך. "אם כן" – אמרה זוגתו – יש להודיע למחותנים על כך.

אך מה גדלה הפתעתה, כאשר שמעה את דברי ה"שפת אמת", בדבר ההצעה לברוך גולדברג, אולם מיד ביטלה דעתה: "כדברי הרבי – כך יהא".

ר' יוסף נחמן זכה לזיקנה מופלגת לגיל פ"ו בשנת תש"ב פרשת "ויחי" יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה – שבע עשרה שנה לעלותו לארץ הקודש נגמרו אז.

ומקום מנוחתו ב"נחלת יצחק" בתל אביב.

הרה"ח רבי רפאל הלוי הורביץ זצ"ל

"מי האיש החפץ חיים" —
ה"חפץ חיים" של דורינו
בעל שמירת הלשון הגדול בדורו דורנו,
ומרביץ תורת שמירת הלשון, והלכות איסורי רכילות.

ה"ה הרה"ח רבי רפאל הלוי הורביץ
זצ"ל, נולד בקראקא לאביו הצדיק רבי
בנימין איש לוי זצ"ל
שהיה מחשובי חסידי "גור"

נפטר ט' ניסן תשמ"ג

אחרי חתונתו, היה גר בבנדין, ולפי עצתו של כ"ק האדמו"ר מגור בעל ה"אמרי אמת" זצוק"ל, עבר לעיר מולדתו קראקא, שם עסק בהוראה כמלמד דרדקי, בשנת תרח"צ, חלה במחלת שחפת קשה, ורופאיו קבעו שרק נסיעה ל"דבוס" שבשוויץ, שהיתה אז מקום מרכזי לחולי שחפת — תוכל להציל את חייו, וכך בצווי של הרבי נסע ל"דבוס", כשהוא יחידי שמתהלך בלבוש "חסידי" מובהק, בודד, בנכר, כשאת שפתם בקושי יכל להבין.

אחרי שהבריא, הריץ תכופות מכתבים לאדמו"ר זצוק"ל, בו הוא מבקש רשות לחזור לפולניה, וזאת עקב שמועות שהיו אז בכל העתונים, שהיטלר ימ"ש, יפלוש תחילה ויתקוף את שוויץ. אולם מספר פעמים נענה מהאדמו"ר זצ"ל "לי לא ידוע על כך אין לחוש לזה". ואכן שוויץ היתה המדינה היחידה שלשם לא נכנסו הגרמנים כלל, וכך נצלו חייו. אך משפחתו — אשתו ובנו יחידו עלו על מזבח העקידה, עם עוד אלפי ומליוני קרבנות קדושים וטהורים.

רבי רפאל ישב ב"שוויץ" כשסדר יומו מלא וגדוש, למן עלות השחר היה לומד תורה, הלכה, מוסר, וחסידות, וזאת עד לשעה 11 בלילה, הכין עצמו לישון. היה לומד כשעתיים מסכתות "קדשים", לימוד שהוא סגולה לנשמה, כפי שהתבטא פעם. גמר מסכתות "זבחים מנחות" יותר ממאה פעם, סדר יומי זה היה אצלו יום יום בקביעות מפליאה, עד שנותיו האחרונות, בהם התייסר ביסורים גדולים ששבשו את אורחות חייו.

מי האגם ב"דבוס" היו לו למקוה טהרה, בימים הללו, אשר בימי החורף הגיעו לפעמים גם ל־20 מעלות מתחת לאפס, וכל זאת לא מנע ממנו להטהר, להתקדש, ולעלות בתורה, חסידות, ויראת שמים. כאשר הגיעו אליו הבשורות האיומות מגיא ההריגה על משפחתו הוריו, ישב שבעה בבית המדרש, שם היה נמצא במשך היום, אך הקדיש לא אמר, ואף בתפלתם לא השתתף, לברכו ולקדושה לא קם ולא זע, וזאת מפני הציבור שהיו אנשים מחללי שבת בפרסיה, כל כך "בודד" היה, תרתי משמע, ממשפחתו ומחברה טובה. את עצמו סיגף כדי להשתתף בצערן של ישראל, כדוגמא: שם בכל מאכל ושתיה כמויות גדולות של "מלח" כדי שלא להנות בזמן כה קשה ומר ליהודים, אך הרופא הראשי הזהירו על סיכון לבריאותו ונאלץ לאיים על סלוקו מהסנטריום (בית החלמה) ועקב זאת הפסיק.

"ואת רפאל שלח לפניו גושנה" להכין לו הדרך, ובית להורות בו – כשהחלו מגיעים פליטים, משרידי מחנות הזועה וההשמדה, חולים ונחשלים, שבורים בגופם ובנפשם, אחרי שעברו שבעת מדורי גהינום, התגלתה אישיותו הזוהרת והמקרינה של רבי רפאל בכל מעלותיה, הוא הפך להם לאב רחמן ומסור, הדואג לכל חסרונם, אזר חלציו והשקיע כל מרצו וכוחותיו ופעל לשיקומם בגשמיות וברוחניות, יש ושמר על חולים קשים בלילות והשתדל לעודדם ולחזקם, וזאת בזמנים קשים במיוחד שאין לתארם, גם לחולים שאבדו כל, ושרדו אחד מעיר ושתים ממשפחה, וגם הוא עצמו עם אחיו ששרדו יחידים ממשפחתם העניפה, דבריו היו כטל מחיה לנפשות אומללות אלו, סבלנות, ומתינות, בלי סוף היה צריך כדי להתקשר לאלו החולים אשר "דרך ארץ" היה מהם והלאה. התנהגותו ומסירותו אליהם הביאה הערצה והתפעלות, גם מצד הגויים, והפרופסורים במקום, שתמהו "מנין לו כוחות כבירים אלו"!

סיפרה אשה אחת שפגשה לפני שנים מספר ב"שוויץ" רופאה גויה, פנסיונרית ב"דבוס" ובתוך כדי שיחה הגיעו לדבר על ר' רפאל זצ"ל אוי... הוא היה "איש אלקים" אמרה, וסיפרה: המשטר בבית החולים בפקודת הפרופסור היה חזק מאד מה גם שהחולים היו יוצאי מחנות, והטיפול בהם היה קשה במיוחד, על שעות המנוחה הקפידו שם מאד, ולמשל בין 4-2 שרר שקט מוחלט אסור היה להסתובב, או לעשות תנועה, ולו הקלה ביותר – "המנוחה" היתה חיונית לחולים, (שלעפ שתונדא) אך על ר' רפאל זצ"ל לא חלו כל הדברים והכללים הללו, הוא היה "היחיד" שעשה שם כרצונו, ומעולם לא הפריעו לו הרופאים, ולא העירו לו על זה הפרופסורים, ולהיפך – עצם נוכחותו והמצאותו במקום היתה למנוחת החולים, זאת סיפרה גויה שהיתה אחות ראשית, כעבור שלושים שנה...

ואכן איש אלקים היה, לצד דאגתו לגשמיותם ובריאותם דאג גם לרוחניותם, החל ממאכלות כשרים, תפילין, קביעת שיעורים לתורה, והיה לומד עם כל אחד כחצי שעה ביום, ולאלו שהתקדמו היה נותן חלשים מהם ללמוד, ועל כל הארגון של הלימוד ניצח הוא לבדו והפיח רוח חיים בין הסובבים אותו, לזה עידד, ולזה חיזק, אותו החזיר

מלימוד, ואחר קרא ללימוד, הוא גם תמך בהם שילכו למופעי ספורט וטיולים ביודעו שרק כך יוכל לקרבם ולהחזירם למוטב, הסתובב בין בתי הבראה של גויים לחפש ולצוד יהודים זרוקים ועזובים ללא משען ומשענת. ומעשה היה בערב אחד הוקרן בחדר האוכל סרט ליוצאי המחנות ובסמוך ישב לו בבית המדרש ר' רפאל כדרכו בקודש הוגה בספריו ואינו משנה ממנהגו מאומה, לפתע נכנס פנימה לביהמ"ד הקטן והריק, איזה צל אדם עם בלורית שחורה אשר בתחילה לא ייחס אליו ר' רפאל תשומת לב מיוחדת, לשאלתו מה תבקש ענה הלה קופת צדקה, ואז הבין ר' רפאל כי מזרע היהודים הוא, וכי דופק היהודי פועם בליבו, בשיחה קצרה עם הלה נודע לו כי נמצא הוא בבית הבראה של גויים "ומה עם אוכל כשר"? שאל ר' רפאל, ענה לו אני חולה שחפת ונמצא בסכנת נפשות, "ואם אני אביא לך אוכל כשר"? ובתוך זמן קצר דאג לו לאוכל כשר, תפילין, לימוד תורה, עודדו אימצו וחיזקו – אני הוא אותו בחור סח הלה כשהוא טופח על זקנו, חמישה בתים של אברכים חסידים יראים ושלמים, זכה כבר להקים, כשעוד שני ילדיו עומדים קרוב לפרקם.

"ויעש להם בתים". – משפחות רבות שהנהיגו בתים יראים ושלמים ובניהם ונכדיהם מפארים כיום את מוסדות התורה והחסידות נזקפים לזכותו של ר' רפאל זצ"ל, גם לאחר שהבריאו רבים מ"בניו" אלו שטפחם כילדיו, והתפזרו להם זה לפה וזה לשם, המשיך הלאה לשמור בקשר הדוק ואמיץ, וכך קנה לו מעריצים בכל העולם, בארץ, באמריקה, קנדה, ארופה, ואף אוסטרליה הרחוקה, "וכמים הפנים אל פנים" זכרו אלו את ר' רפאל ולא שכחוהו, ומדי פעם כשבאו לארץ נכנסו לבקרו בביתו וישבו לפניו בהכנעה, ואהבה, ללא גבול, היו מוכנים לעשות הכל עבורו, אך הוא דחה כל טובת הנאה מאיזה סוג שלא יהיה.

אחד הדברים שקיבל על עצמו החשובים ביותר ואולי המרכזיים בחייו היה לימוד ספרי ה"חפץ חיים" ו"שמירת הלשון" כאן נשקפה חסידותו הצרופה והכנעתו לרבותיו לבית "גור" זצ"ל, אחרי מכתבו הידוע של מרן בעל ה"אמרי אמת" שמעיד עליו שמים וארץ שאחרי לימוד "שמירת הלשון" הרגיש תועלת בעצמו, אמר ר' רפאל: האדמו"ר זצ"ל שכל מוצא פיו היה שקול ומדוד הרגיש פעולה לטובה, אנו אזובי הקיר מה נענה אבתריהו? וזו המשימה לקח על עצמו בכל מאודו ומרצו. בכל מקום לשם הגיע הנהיג שיעורים בספרי ה"חפץ חיים" ו"שמירת הלשון", בארץ, ובחוץ לארץ, אם זה בצירך, לוגאנו, בזל, ישיבת לוצרן, ולאחר שעלה ארצה הנהיג שיעורים בישיבת "שפת אמת", "חידושי הרי"ם", בישיבת "אמרי אמת" בב"ב. בשטיבלאך של "גור" הפזורים ברחבי הארץ, ונסע להרבה מקומות לומר שיעורים כשהוא מסרב לקבל אפילו דמי נסיעות, ספריו של ה"חפץ חיים" היו שגורים על פה בפיו מלה במלה, כאשר שמע שמדברים בסביבותיו שיחות הנשמעים כלשה"ר מיד הרים עינו וזעק "וואס טויגען די מעשיות? (מה התועלת במעשיות אלו)?.

דביקותו באדמוריים לבית "גור" היתה לשם דבר, חסיד הקשור בכל נימי נפשו

לרבו, כאשר הגיעה אליו הידיעה על פטירתו של מרן בעל ה״אמרי אמת״ זצוק״ל בירושלים, בשנת תש״ח, קרע קריעה וישב על הארץ, לא אכל ולא ישן, התאבל וביכה מרה את רבו האהוב, והיה נראה כאדם שחרב עליו עולמו כליל.

בהגיעו ארצה, עד שהתחתן היה סמוך לשלחנו של כ״ק האדמו״ר מרן ה״בית ישראל״ זצ״ל, סעד על שלחנו בשבתות ומועדים.

היה זה ערב בחירות: והגיע הוראה מהרבי להצביע כמובן עבור רשימה ג׳ ״אגודת ישראל״ ולעשות פעלים לרשימה. הסתובב ר׳ רפאל ברחובות ופנה לאנשים ובקשם שיצביאו עבור הרשימה של ״אגודת ישראל״, עברו ימי הבחירות, למחרת בבוקר פגשו יהודי שר׳ רפאל בקשו להצביע ושאלו נו, ר׳ רפאל זה עזר מה שדיברת עם אנשים, והיה הצלחה? ענה ר׳ רפאל: זה הרבי לא אמר. הרבי אמר לעשות ״אבל לא אמר שזה מוכרח להצליח. הגיע דבריו אלו לרבי ה״בית ישראל״ זי״ע. הפטיר ואמר הרבי: נו, עסאיז נאך דא אַ איד אַ חסיד, אַ בר דעת, וואס מען קען גיין מיט אים צום טיש (נו יש יהודי חסיד בר דעת שאפשר ללכת אתו לשולחן).

יהודי גבוה משכמו ומעלה בשני המובנים, גם בחצוניותו וגם בפנימיותו, היה גבוה, מעורר כבוד, ודרך ארץ, כל שרואהו הבחין בו כי לא אדם פשוט הוא, חזותו מוכיח עליו, כירא שמים מרבים, דיבורו בנחת, לימודו בנחת, אבל עם התלהבות דקדושה, ובקול רם, מפאריה של חסידות ״גור״, גם כשהיה בא נסיעות לרבי בירושלים, כיבדוהו שילמד שיעור בהלכות לשון הרע בביהמ״ד לפני הקהל, וכך לפני תפלת מנחה בשבת אחה״צ, עלה לבימה ובלי שום התפעלות, ובלי התרגשות, מסר את שיעורו בספר ״חפץ חיים״ כזקן ורגיל, ודבריו קולחים כשוחה בים, הלכות איסור רכילות, וכולם, קטנים וגדולים עמדו משתאים לראותו ולהקשיב לשיעורו הנאמר בטוב טעם ודעת, גם את בני התשחורת, שבה בנועם אמרותיו, מתוך בקיאות עצומה, חדה וקולעת, ויכלנו לראות את החסידים, שהננו בראשם כמסכימים, לכל דבריו ולכל משליו.

פעם התאונן לפני הרבי ה״בית ישראל״ זצ״ל שבאיזה שטיבל בת״א, שהוא מוסר שיעור פעם בשבוע, אנשים לא באים לשיעור, ואולי שיפסיק לנסוע לשם, כי הנסיעה טרחה רבה עבורו. ענה לו מרן ה״בית ישראל״ זצ״ל, תמשיך לנסוע לשטיבל כי אפילו בשביל יהודי אחד ששומע גם כדאי הטרחה, ובנוסף אני אשלח להגיד לחסידים שיבואו יותר, והשיעור מאז הלך וגדל מיום ליום, עד שהשטיבל התמלא בכל יום שלישי בערב מפה לפה.

היה נזהר מאד משיחה בטילה בשעת התפילה והקריאה בתורה, ולא היה סובל שמסביביו היו מדברים באמצע התפילה, וברוך פניו העדינות וצורתו הענוגה? היה פונה, בבקשה לסובבים אותו, ומחוה בידיו, על פיו, שלא כדאי לדבר עכשיו, ורמיזותיו היו יוצאים מהלב, ונכנסים מיד ללב.

אחרי המלחמה הנוראה והאיומה, כשהאדמו״ר מ״סטמאר״ זצוק״ל, הגיע לשוויץ ממחנות ההשמדה, ונכנס לבית המדרש, וראה שם את רבי רפאל זצ״ל יושב ועוסק

בספר "שמירת הלשון" עם אחד מניצולי השואה, נתמלא האדמו"ר זצ"ל, בשמחה, ופניו זרחו בראותו את ה"גחלת" שממשיכה לבעור.

שש שנים לפני פטירתו, חלה, וגם כאשר הבריא, לא היה מסוגל לעזוב את ביתו מפאת חולשתו, הרופאים יעצו לו ליסוע ל"שוויץ" למנוחה, אבל היה בספק אם מסוגל לכך, לעמוד בטילטולי הדרך, אך כאשר רבינו ה"בית ישראל" זצ"ל ייעץ לו לנסוע, אזר כוחו במתניו, ונסע ל"שוויץ" ואמנם בדרכו מציריך לדבוס, בלווית אחד מתלמידיו, נאלץ לעצור מספר פעמים, בצידי הדרך, כאשר התעלף ברוב חולשה.

דברי הרבי, היו לו לאורים ותומים, וכל אשר יצא מפיו הטהור היה לו לצווי על, שתחתיו הכניע את כל ישותו ועצמותו. מבקש להזכיר עצמו לפני הרבי וכשפעם ענה האדמו"ר שישאל לרופא, תיכף ומיד שלח לקרוא לרופא, והרופא הציע לו שיירד קצת למטה, החוצה מהבית, גרר עצמו בשארית כוחותיו האחרונים ויצא מביתו למטה, ואמר הלא זה היה רצון הרבי ומצוה לשמוע בקול חכמים.

בראש השנה האחרון, לקחוהו בכסא גלגלים לביהמ"ד "גור" בירושלים, וגם עלה לתורה וזאת ע"פ הוראותיו של הרבי, דביקותו היתה באדמו"ר בחייו, וגם לאחר פטירתו, כאשר בביתו בארון היו מוכנים שלשה בקבוקי יין שצוה להכניסם לאדמו"ר אחר פטירתו. אותם הכין חמש־שש שנים לפני פטירתו. השתדל כמה שפחות להטריח אנשים, פעם בימיו האחרונים, כששכב ביסורים גדולים בביתו, והיה צריך לטלטלו מהכיסא למיטה, ישב אצלו יהודי ורצה לעזור לו לתמוך בו, אך הוא סירב, וחיכה כחצי שעה, לערך, עד שבא אדם נוסף ואז הסכים, הסיבה לעיכוב — האדם שישב אצלו היה "כהן" וכתיב "וקדשתו" ולא רצה שישרתו... לפני פטירתו, התבטא רבות, ואף ביום פטירתו, "אחרי 120 שנה שלי, שלא ילמדו אחרי משניות, ומי שרוצה לכבדני ילמד "חפץ חיים" ושמירת הלשון".

בשנותיו האחרונות, כשהתקשה ללמוד, היה קורא משניות, גמרות, וקטעים מספרים קדושים, הכין את עצמו לדרכו האחרונה, ובימיו האחרונים, היה קורא תהילים, בעל פה, כשלפעמים הוא פוסח על הזכרת השם בחוששו שגופו לא נקי. הוידוי שאמר בימיו האחרונים, היה בו כדי לזעזע את שומעיו, בשכבו מתפתל ביסורים קשים התפלל בהכנעה "רחום וחנון רחם עלי ועל כל ישראל, אב הרחמים, יוצרני הקדוש הקל נא קצת מעלי"... כך סבל כשכולו תהילה — דומיה.

לאחר פטירתו התבטא עליו כ"ק מרן האדמו"ר בתשובתו על שעת ההלויה שיצאה בערב, "אדם חשוב שאני"! ואכן הלויתו של ר' רפאל נערכה בזמן שקורין קריאת שמע, ואנשים לומדים את הדף היומי שלהם, אך "אדם חשוב שאני" וראוי הוא לכבוד הגדול שנעשה לו לאחר פטירתו, אלפים אלפים שהלכו אחר מיטתו, שחוחים וכפופי קומה מול דמותו הגבוהה התמירה ומעל לכל "הנערצה".

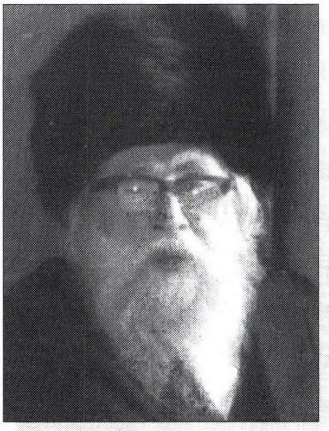
שתילים רבים שתל ר' רפאל זצ"ל בידיו, והם שהוקירוהו בחייו, וכיבדוהו לאחר מותו, בשנות חייו שהגיעו לגבורות, זכה להדליק נרות רבים, הדולקים בבתים המפוזרים

ברחבי הארץ והעולם. והם הם יאירו דרכו בעלמא דקשוט, תעמוד זכותו על מעלליו ופעליו של גדול בענקים הרב הצדיק רבי רפאל הלוי הורביץ זצ״ל.

ומקום מנוחתו בבית החיים ״זכרון מאיר״ פונביז׳ בבני־ברק.

ת.נ.צ.ב.ה.

הגאון החסיד רבי מנחם מנדל כשר זצ"ל

בעל "מכון תורה שלימה"
נפטר: כ"ז חשון תשמ"ד

ר' מנחם מנדל כשר זצ"ל נולד בפסח תרנ"ה לאביו הרה"ג רבי יצחק פרץ זצ"ל בוורשא שבפולין. עוד בהיותו עול ימים התבלט בכח זכרונו ותפיסתו המהירה, תגובת רוחו הפליאה רבים, חריצותו ושקדנותו היו לשם דבר עוד משחר נעוריו. בהירותו, חכמתו, רוחב דעתו הדהימו את כל רואיו ויודעיו.

גולת הכותרת של יצירתו הספרותית הענפה הוא מפעל חייו "תורה שלימה" שעבורו הקים מכון מיוחד וקראו בשם "מכון תורה שלימה". למעשה הותוותה תבנית הכרך הראשון של מפעל מונומנטלי זה כבר בשנת תר"ע, והוא נער כבן 15-16 שנה!! אף זכה הגאון הצעיר רבי מנחם מנדל להסכמות נלהבות של גאוני הדור ההוא. וביניהם: הגאון הצדיק בעל "דרכי תשובה", הגאון רבי מאיר אריק זצ"ל ועוד... רבי מנחם מנדל כשר זצ"ל טרח ועמל על חיבורו זה "תורה שלימה" למעלה משבעים שנה. בשל היות עיכובים שונים נדחתה הוצאתו לאור בימים ההם.

בהגיע לפרקו נלקח לחתן לבתו של הרה"ג רבי ברוך פיירמן זצ"ל.

ידיד ורע היה מאז ומקדם לגאוני עולם, למן גדולי פולין: למד בחברותא עם ידידו הגדול מגדולי למדני פולין, הגאון רבי מאיר דן פלוצקי זצ"ל מחבר הספר החשוב "כלי חמדה". כן היה ידיד לרבי מנחם זמבא זצ"ל, רבי ירוחם פערלא זצ"ל ועוד... כן שימש כמזכיר מועצת גדולי התורה בפולין. בהכירם את גודל שכלו הישר שבא יחד עם תלמודו הרב, בהיותו ידען גדול בכל מכמני התורה והחסידות, אישיותו הקיפה גוונים וגווני גוונים, חובקי זרועות עולם. לכן נבחר על ידי חברי מועצת גדולי התורה בימים ההם להיות מזכירם הנאמן, ורבי מנחם מנדל עשה את עבודתו כדבעי, לשביעות רצון כל חברי מועצת גדולי התורה.

בהיותו בגיל עשרים שנה בלבד קבל לידיו את עריכת כתב העת התורני "דגל התורה" בו השתתפו גדולי התורה והחסידות בפולין. כתב העת "דגל התורה" שימש אכסניה לעשרות ומאות מגדולי פולין – ובו השתתפו בין היתר: האדמו"ר מגור – האדמו"ר מסוקולוב – גאוני התורה רבי יחיאל מאיר מאוסטרובצה – רבי מנחם זמבה – ועוד... ואף הוא רבי מנחם מנדל כשר העורך את כתב העת "דגל התורה" נושא ונותן עימהם בתורה כשווה בין השוים.

כן נמנה היה על מייסדי המתיבתא בוורשא שהיתה מרכז תורני חשוב לצמיחת גאוני פולין ולמדניה.

בשנת תרפ"ה קיבל את שליחות הקודש של רשכבה"ג מרן בעל ה"אמרי אמת" זי"ע לצאת לארץ ישראל, להקים ישיבה חסידית ראשונה בירושלים ולעמוד בראשה. בעת פרידתו מהרבי, ביקשו הרבי לקרוא שם הישיבה על שם אביו מרן בעל ה"שפת אמת" זי"ע. רבי מנחם מנדל עולה לארץ ישראל בשליחות קודש ומקים את שליחותו, אוסף הוא ומלקט תלמידים מבני ירושלים, ומיוצאי פולין, עמם לומד ושוקד הוא על התורה ועל העבודה, במשך שנתיים ימים. ובכך היה ראש הישיבה הראשון של ישיבת "שפת אמת" המעטירה עד היום הזה. והיתה זו הישיבה הראשונה החסידית שממנה יסוד ופינה לעשרות ישיבות אחרות בארץ ישראל. וממנה יצאו: אדמורים, גאונים, רבנים דיינים, משגיחי ישיבות, סופרים, מוהלים, שוחטים, יראי שמים, ומזכי הרבים, עד היום הזה.

כעבור שנתיים ימים כאשר הישיבה שהקים התגבשה ועלתה על דרך המלך, ועשה את שליחותו הנאמנה כפי ציוויו של המשלח הרבי זי"ע, בשנת תרפ"ז הוציא לאור את הכרך הראשון של סדרת הכרכים הענקית והמפוארת "תורה שלימה".

תקופה מאוחרת לאחר מכן נסע לארה"ב של אמריקה. שם עמד בין השאר, בראש אחד מפעולות ההצלה הגדולות בת דורינו, הוא ניצב בראש "ועד ההצלה" למען הוצאתו של רשכבה"ג מרן ה"אמרי אמת" ובניו זי"ע ומשפחתם מגיא ההריגה בפולין. בתקופה זו שקד על הכרכים הבאים של "תורה שלימה" ועליהם הוסיף מפעל נוסף: ההדרת כתבי תורתו של הגאון רבי יוסף רוזין "הרוגאצ'ובער". ביטויו – בהיקף ובתוכן יצירותיו לא ידעו גבולות, נותן דעתו לכל המתרחש: למן בעייתם של בני הישיבות שנקלעו בסערת המלחמה "שנחיי" והתלבטו באשר לשאלת קו התאריך הבינלאומי, ועד לשאלות ההלכתיות ומחשבתיות הכרוכות במציאות אדם על הירח. על אף שהיה שקוע בד' אמות של תורה והלכה היתה דעתו מעורבת בין הבריות: נתן דעתו, בהיקף ובבקיאות כדרכו, על בעיות התקופה ומשמעותה. פעל והפעיל בכל דרך שהיא את רעיון אמירת "שמע ישראל" בכל שכבות הציבור. הדריך ולימד, בדעת תורה מובהקת, היאך מקרבים בנים תועים לאביהם שבשמים.

בעלותו לארץ ישראל מארה"ב כדי להשתקע בה, קבע מגוריו ב"ירושלים עיר הקודש" בה הקים לו בנין לתורה ולתפילה – ובו שיכן את מפעלו הגדול מכון "תורה

שלימה" היה זה ברחוב מלאכי שבשכונת גאולה. ובו ספריה ענקית בכל מקצועות התורה. כמה מרנין היה זה לראות את רבי מנחם מנדל כשר שקוע בין ספריו הרבים הפתוחים לפניו על שולחנו הגדול, עד כי לא הרגיש בכניסת אדם אליו, והלה יכל לעמוד זמן די מרובה עד שהרים עיניו מן הספרים, ורק אז גילה כי אי מי נמצא בחדרו ומחכה לו, והוא בענוותנותו התנצל כי לא שמע ולא ראה שנכנס הוא אליו וביקש את סליחתו. קבע את מקום תפילתו בבית המדרש הגדול ד"גור" של רבותינו אדמורי "גור". היה זה בעת הנהגתו של רשכבה"ג מרן בעל ה"בית ישראל" זי"ע, עת הגיע רבי מנחם מנדל לארץ ישראל, בראות הרבי את רבי מנחם מנדל זכר לו חסד נעורים ובהכירו לו טובה על עזרתו למען הצלת אביו הרבי זי"ע והצלתו, נהג בו במדת הכבוד והדרך ארץ, והעמידו בעת התפילה בקיר המזרח הסמוך לארון הקודש. והיה מראה לצעירי הצאן לא להתקרב אליו למען לא ידחוקוהו, בהיות הדוחק רב בבית המדרש, בשבתות ובימים טובים מפעם לפעם היה עובר סמוך אליו ושומרו מפני צעירי הצאן שנדחקו לראות את פני מלכם הרבי. והוא רבי מנחם מנדל מרוב ענוותנותו לא הגיב אף פעם באם היה נדחפים עליו שלא במתכוון, רק היה זז הצידה, ומיד הרבי היה מגיע למקום ומחווה בידו לצעירים הנדחפים לזוז הצידה כדי שלא יפגעו חלילה בו, כי תלמיד חכם גדול הוא וצריך דרך ארץ מפניו.

דמות תורנית מיוחדת במינה שהתגלמה באישיותו רבת האנפין והאשכולות, בקיאות בש"ס ופוסקים, בכל מכמני התורה. בנגלה ובנסתר, בכל ספרי ההלכה ומחשבת ישראל, אגדה וחסידות — היתה נפלאה ומעוררת השתאות, התורה כולה היתה פתוחה לפניו, בבלי, ירושלמי, מדרשים, תוספתא, ראשונים ואחרונים, ספרי קודש בכל מקצועות התורה והחסידות, ואוקיינוס היהדות. בכל אלה היה בקיא וידע לצטט בעל פה במהירות מסחררת, תוך הסבר מאיר עינים. כח זכרונו הנפלא ותפיסתו המהירה, השלימו יחדיו את כושרו התורני הנדיר — ובזכות אלה זכה להשאיר אחריו יבול תורני מבורך, כמעט ללא תקדים, של תשעים ספרים וחוברות אותם חיבר וערך בגאונות עצומה, בחריפות רבה, בתקופה של למעלה משמונים שנה.

מעטים יודעים עד כמה גדול בצדקה היה, הכל בהסתר ומבלי יודעין, היה משגר תרומות לנזקקים, בעיקר לבני תורה, ולבני ירושלים בפרט, אשר לא ידעו כלל מי הוא הנדיב הסועדם. תצוין עובדה לא נודעת, כי מיד בקבלו את פרס ישראל לספרות שזכה בו על מפעל חייו "תורה שלימה" מיהר לתתם ביד אחד ממקורביו על מנת שיחלקם בין לומדי התורה שבירושלים.

היה לשריד דור דעה, משרידי החסידים המופלגים מחסידות "גור" שזכה להסתופף בשנות ילדותו בצילו של מרן בעל ה"שפת אמת" זי"ע וזכרו. יחד עם אביו נכנס בין החסידים הראשונים למרן בעל ה"אמרי אמת" זי"ע בפולין מיד בתחילת הנהגתו. וכן היה כאמור חביבם ומהמקורבים הנכבדים אצל מרן בעל ה"בית ישראל" זי"ע, ואצל מרן בעל ה"לב שמחה" זי"ע, ואצל מרן בעל ה"פני מנחם" זי"ע.

גם כאן בארץ ישראל היה חביבם של כל גדולי התורה והחסידות, וכן של חברי מועצת גדולי התורה. ידידו הנאמן – הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל היה קורא עליו את שם התואר: "חד בדרא" אחד בדורו היה, לא הניח אחריו כמותו.

נעים הליכות סבלן נוח לשמים ונוח לבריות, עדין נפש כל מידות נעלות אלו ניכרו בפניו העדינות המפיקות חן וחסד ורחמים. אין לשער ואין לתאר את סבלנותו של האיש המורם מעם. אינו מתערב במה שאינו מתבקש, ואפילו אינו מחווה דעה מבלי שנתבקש. וכאשר נתבקש לומר דברו, היה אומרה בהכנעה מרובה מפני הסובבים אותו, בהראותו אי נוחות – כי מה הוא כי יחווה דעה בענינים העומדים ברומו של עולם, ומסביבו מנהיגי עולם.

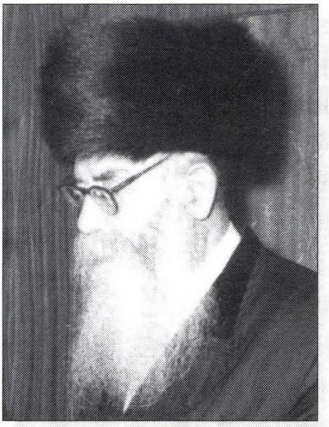
בהלוויתו שיצאה מביתו בית מכון "תורה שלימה" ברחוב מלאכי בירושלים ליווהו קהל עצום של חסידי גור בראשם, לומדי תורה, ו"עמך", חסידים ומתנגדים, כל חוגי הציבור לגווניו השונים נאספו ובאו, הכל שזכו להנות וליאור מאור תורתו השלימה המשוקע בספריו ובחיבוריו הרבים. ירושלים לא ידעה זה שנים רבות הלויה כזו שנתכנסה לכבודו, כבוד תורה, כבוד חכמה, כבוד ענווה, כבוד לב טוב, כבוד של אדם ישר, כבוד של אדם כשר, כשמו כן היה "כשר" היה רבי מנחם מנדל כשר זצ"ל.

בהספדו של מרן בעל ה"פני מנחם" זי"ע הגדירו בהגדרה מופלאה שהיה אחד ומיוחד ומיחידי הסגולה בדורנו, רב רבנן שיגע ועמל בתורה, פסק הלכות, והרביץ תורה. עכד"ק. נפטר בשיבה טובה והוא כבן תשעים שנה.

ומקום מנוחתו: ב"הר המנוחות" בירושלים.

שיהא מליץ יושר על כל כלל ישראל.

הגאון רבי ישראל יהושע הרצברג זצ"ל

נולד ב"שראז" שבפולין לאביו הרה"ג רבי משה שלמה זצ"ל שריד לדור קודם.

נפטר: ז' אדר תשכ"ז

בה' שבט, בשנת תשכ"ז, ביום ההילולא של האדמו"ר מגור זצ"ל, בעל ה"שפת אמת", בסעודת מצוה, בבית החסידים דגור ברח' הקישון 33 בת"א, זכינו עוד להשתתפותו של הרב הגאון הצדיק רבי ישראל יהושע הרצברג זצ"ל, ולהתבשם מדברי תורה וחסידות שהשמיע, דברים נעלים בתורת הנגלה והנסתר – לא עברו חודשיים ואנו מתאספים להספידו ולבכות על הסתלקותו לשמי מרום.

אין מי שידע להעריך את דמותו הגדולה ואישיותו המזהירה של האי גברא רבא, אחד מזקני הרבנים, מהשרידים היחידים של רבני פולין מהדור הקודם, שעם כל הליכותיו והנהגותיו הזכיר לנו את דמותם וצורתם של רבני פולין, גדולים בתורה ובחסידות, שלצערינו וכאבנו הלכו מאתנו ואינם עוד.

הרב הרצברג זצ"ל היה מהשרידים של הדור הקודם שעוד זכינו להכיר, רב שבצורתו ובכל הוויתו סימל את הרבנים של הדור הקודם, עלייתו לארץ הקודש היתה בשנת תרפ"ה עם העליה החסידית, ביחד עם ר' יצחק גרשטנקורן ז"ל, אהבתו לארץ הקדושה לא ידעה גבולות, וכאן החליט הרב הרצברג זצ"ל, שתפקידו ומקומו בעיר ת"א החילונית, ובה יש לפעול למען הרבות היהדות בארצינו הקדושה, הוא לא הסתגר בפינה חרדית, אלא פתח את דלתי ביתו בפני כל יהודי ויהודי, ופעל בכל דרך להכניס יהדות בלבות אנשי סביבתו, גם שמצבו הכלכלי היה קשה מאד – לא עזב את עירו ואת אנשיו הפקר – שכר חמורים והוביל זיפזיף לסלילת כבישים ובניית בנינים, ובאותה שעה למד שיעורי תורה עם בחורי ישראל.

הרב הרצברג זצ"ל היה סמל ודוגמא של רב בישראל היודע ומבין מה הוא תפקידו,

חסיד אמיתי בכל לבו ונפשו, היה הרב הרצברג זצ"ל, קשור היה בכל נימי נשמתו לאדמו"ר גור זי"ע מונהג ומושפע מהם על כל צעד ושעל. זכורני כשהיינו ילדים מתפללי שטיבל הקישון 33 היינו עולים אליו כל שנה בליל פסח לפני עריכת הסדר לקבל ממנו מנת חרוסת שקיבל כל שנה כמות גדולה מהאדמו"ר מרן הבעל "בית ישראל" זי"ע, והוא היה טוב עין מצידו היה נותן בתוך הצלחות שהבאנו עמנו לכל אחד שיריים מהרבי. כן היה האדמו"ר מרן הבעל ה"בית ישראל" זי"ע בא אליו תכופות לבקרו, ויחד עסקו בענינים רמים מאד שאף המשמשים לא ידעו מה שחו. היה מרן בעל "בית ישראל" מפנה אליו כל מיני שאלות הילכתיות הלכה למעשה. וכן עולים אליו מכל שכבות הצבור ומכל החסידים לסוגיהם לשאלו שאלות היתר ואיסור וכו'.

היה בידידות גדולה עם האדמו"ר מרן בעל ה"לב שמחה" זי"ע וזכה להערכה גדולה ויחס נפשי מצדו והיה בא לבקרו הרבה מאד, והוא הרב הרצברג זצ"ל היה עומד לפניו כתלמיד לפני רבו כעבדא קמי מריה.

בשנים האחרונות לרגל מצב בריאתו לא היה הרב הרצברג זצ"ל כל כך פעיל כפי שהיה בכל השנים, כרבו של מרכז מסחרי בת"א, בכל הנוגע לכשרות האטליזים, ושאר ענייני תורה, אבל גם בשנים האחרונות לא נס ליחו וטעמו לא פג, ביתו היה תמיד פתוח לפני כל ותמיד הבית היה מלא באנשים שבאו לשאלו בכל עניני התורה. ולשאול שאלות חכם ולהתייעץ בכל מיני דת ודין, תל־אביב איבדה בהסתלקותו, רב גדול ומורה הוראה מכובד, הבקי בכל מכמני התורה והחסידות, חסידות גור ספגה מהלומה קשה בפטירתו כחסיד אמיתי מן הדור הקודם, ורב פולני מהדמויות של הימים ההם בפולין המעטירה, נוצר חלל גדול עם הליכתו מאתנו.

ומקום מנוחתו: בבית החיים "נחלת יצחק" בתל־אביב.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן!

ת.נ.צ.ב.ה.

החסיד המופלג רבי משה ראובן פרקל זצ"ל

נולד ט"ו אייר תרנ"ט לאביו הרה"ח רבי אברהם יצחק זצ"ל בעיר "ויינגרובע" שבפולין.

נפטר ז' תמוז תשמ"ב אוסטרובה ירושלים

מתלמידיו המובהקים של החסיד הקוצקאי ר' בן ציון אוסטרובער זצ"ל. ואמר משמו שאין יהודי זקן אלא יש שני אינגעלייט שלשה אינגעלייט (שני אברכים שלשה אברכים). לפי מספר השנים אך יהודי בשום אופן אינו זקן.

בין כסא לעשור היה מכין את עצמו בכל לילה ליום המחרת כשהוא לומד ומפרש את פזמוני הסליחות ליום הבא והיה משחזר את גדלות הימים הללו, הן בחצרות "אדמורי גור", והן במחיצת רבו הגדול ר' בן ציון זצ"ל.

תלמיד של ר' בן ציון? בעיני ר' משה ראובן נראה תואר זה מופרז ומוגזם, בקושי רב עלה בידך לאלצו להודות כי זכיתי לשמש מעט את ר' בן ציון זצ"ל, צא וראה כשמקלסים פלוני ענו על תורתו ומעשיו, מה דרכו להשיב? — "אל תקלסוני במה שאין בי, לא זכיתי עדיין להגיע למדרגה זו, איני אלא תלמידו של ..." ברם, בעיניו של ר' משה ראובן אף התואר "תלמיד" נראה גדול על פי מידותיו.

ואכן, מדת הענוה היתה אחת התכונות הבולטות באופיו של חסיד אמת זה. הענוה לא היוותה אצלו אתגר מסוים, עליו יש לעמול ימים ושנים, היא נבעה מעצם טבעו, כתלמידו של חסיד קוצק, היוותה נקודת האמת אחד מעיקרי העיקרים, ולפיכך התבטלותו ושפלותו לא היו מן השפה ולחוץ. ר' משה ראובן האמין בכך, לא ראה עצמו אף כבינוני, כ"חציו חייב וחציו זכאי".

העילויים שנפגשו עמו בשלושת בתי המדרש בהם ישב רוב ימיו — ראו לפניהם דמות של גאון שבגאונים, אשר — ללא כל הפרזה — ידע את כל התורה שבכתב ושבעל פה, ישר והפוך, "איזהו תלמיד חכם" — קובעים חז"ל — "זה ששואלים אותו דבר הלכה בכל מקום ואומרו" (שבת קי"ד ע"א) ר' משה ראובן זצ"ל ידע לא רק "דבר הלכה

שבכל מקום". אלא גם מימרות חז"ל בלתי ידועות בעניני מוסר ואגדתא, המפוזרים במדרשים שונים, וידע תמיד להצביע על מקורן, בצורה מדוייקת להפליא, מעולם לא טעה בכך, את בקיאותו זו רכש במשך שנים רבות: מדי יום ביומו נהג ללמוד שיעור קבוע בתנ"ך כך הכיר בע"פ, כמעט את כל כ"ד כתבי הקודש — דבר נדיר בין חסידי פולין, ברם לא כל אלה שהכירו צד זה באישיותו ידעו להעריך את תכונותיו האחרות:

לעומתם, אלו מצעירי הצאן, שספק אם הכירוהו בהיקף המדהים של ידיעותיו בתורה, — ראו בו יהודי אמיתי מן הדורות הקודמים, צדיק עתק, איש אלקים, המוסיף מדי יום ויום קדושה על קדושתו, טהרה על טהרתו. ואילו היהודים הפשוטים, שנהגו להתפלל עמו בבית הכנסת — ספק אם ידעו עד כמה הדברים מגיעים ככל שמדובר בתורתו — ובחסידותו — הללו הכירו, לעומת זאת, יהודי תם, בעל חסד ובעל מידות תרומיות נדירות, ומן הראוי להרחיב מעט את היריעה בנושא זה.

גמילות חסד: — לימדונו רבותינו — אינה מתבטאת אך ורק בעזרה מוחשית, אם על ידי נתינת צדקה ואם באופנים אחרים, לעיתים חשובה יותר גמילות חסד — רוחנית, עידוד לנזקקים לו, יד מסייעת לחלכאים, ר' משה ראובן זצ"ל לא הסתפק מעולם בגמילות חסד במובנה הפשוט של המילה, הוא לא אמר די בסעודות שערך בביתו הדל בסדובנה שבפולין, לנוודים, קשיי יום שנקלעו למקום, והם רעבים וצמאים — אך לעיתים שבעים יותר מבני ביתו שלו, לא די היה לו בכך שהפכו את ביתו לבית תמחוי לכל נצרך, ומיטתו — יותר מששימשה אותו שימשה לאורחים. — ואלו אורחים!? לא, ר' משה ראובן זצ"ל אינו מסתפק בכך, הוא מתחלק עם האחרים בכל אשר לו — ומה היה לו לחלק מלבד כמה פרוסות מלחמו הדל? — הוא מתחלק עם האחרים ברוחניותו.

מאי משמע? מדי שנה בשנה, משך תקופה ארוכה, נהג לשבת בצוותא, בסעודת ה' שבט יום ההילולא של מרן בעל השפ"א זצ"ל עם כל אביוני ודלפוני סדובנה עירו. החסיד העילוי, מבית מדרשו של ר' בן ציון זצ"ל, החליט שלא לנסוע לאוסטרובה הסמוכה, לשבת עם חבריו החסידים החריפים ולהגות עמם בתורת השפ"א עד אור הבוקר אלא העדיף לכנס בביתו את כל פשוטי העם, לערוך לפניהם שולחן ולהטעים בפניהם, באיטיות, ובסבלנות, מי היה בעל ההילולא ואת חשיבותו של יום.

וכמנהגיו בסדובנה ובאוסטרובה — כן מעשיו בירושלים, למרות התדלדלות השורות, עדיין נמצאו כמה מניניי חסידים תאבי דעת שהקיפוהו, קבעו עמו שיעורים, ושתו בצמא את דבריו. סיפק היה בידיו למלא את כל סדר יומו בלימוד גפ"ת ופוסקים, ספרי יראים וחסידות עם חבריו ותלמידיו, ברם לא איש כמוהו יסתפק בזאת, וכך אפשר היה לראותו מדי יום ויום יושב בחברת בעלי בתים ולומד עמם... "עין יעקב"... בשטיבלך "זכרון משה".

...וכל מי שלא נכח אי פעם בשיעורו עם בעלי הבתים — לא ראה הכנעה מהי, ר' משה ראובן זצ"ל ישב עמם כשווה בין שווים, מדי פעם הינהן בראשו לשמע "סברה

טובה" מפי יהודים קשי יום, ומעולם לא התיר לכנותו בשם "מגיד שיעור" אין זו אלא חברותא – מרגלא בפיו.

אכילתו היתה בבחינת "כאכילתכם כן תורתכם" וזוהי מידתו של אותו חסיד ר' משה ראובן, לא נהג להוסיף תעניות על אלו שנקבעו בימי חז"ל ופעמים רבות שמעו ממנו דברים כדרבנות בנושא זה.

ואם אכילתו כעבודתו, מה טיבה של עבודתו?!

עבודת הבורא של ר' משה ראובן זצ"ל תורה היא בפני עצמה ולימוד היא צריכה, תפילותיו – בבחינת "רק שפתיה נעות וקולה לא ישמע". אש פנימית יוקדת בעצמותיו בעוד חיצוניותו קרה כקרח, רק מי שהביט מקרוב בפניו היוקדת בעת תפילותיו ידע עד היכן הדברים מגיעים, העינים היוקדות הסגירו את המתרחש פנימה, אך לעיתים, כשנאלץ להתפלל ביחידות ולא ידע על נוכחותם של אנשים נוספים בחדר, נהג בצורה שונה, ואז ניתן היה לחוש באויר את דברי נעים זמירות ישראל: "כל עצמותי תאמרנה, ה' מי כמוך".

וידוע – זו היתה תכונתה הבולטת של קוצק.

היחס שלו לכל יהודי היה כאל בנו היקר של הקב"ה, ולכן כיבד כל אדם, כל יהודי – כך אמר – "יקר בעיני ה'" וכששמע שמדברים סרה ביהודי, תמה והוכיח: איך אפשר לדבר רעות על בן של הקב"ה? וכי איזה אבא רוצה שידברו רע על בנו? כל מי שנכנס לבקרו, היה מכבדו בקימה, והקפיד להפרד מכל אחד בליווי ממש.

"אורך רוח ומוחל על עלבונו" – היה עניו גדול ומעביר על מדותיו, סולח ומוחל על הכל – אבל קפדן על כל דקדוקי המצוות כקוצו של יוד, ובכך לא היו פשרות.

באוסטריה אחרי השואה, אסף את כל הילדים הפליטים במקום, הקים שם כעין "חדר" ולמד אתם, אחרי שהמשיך כך מספר חדשים, קיבל סכום כסף מסוים מה"גוינטע" עבור התפקיד הזה, והנה פגש בדיוק באותו זמן את קרובתו שהגיעה לשם עם כמה מילדיה, אך בלי בעלה שנותר כנראה בסיביר, ר' משה ראובן ריחם עליה, הוציא את כל הסכום שקיבל זה עתה מה"גוינטע" ומסר לה, כדי שיהיה לה במה לקנות אוכל לילדיה.

ועוד מעשה חסד שעשה באוסטריה: במחנה הגדול בו התרכזו פליטי השואה היה בחור יתום, ונתנו לו תפקיד, לחמם כל בוקר בעצים את בית הכנסת במקום, והיה מקבל על כך תשלום, נתמלאו רחמיו של ר' משה ראובן זצ"ל על הבחור, שמא לא יצליח לחמם בזמן את ביהכ"נ ואז האנשים עלולים לכעוס עליו, לכן היה קם לפנות בוקר ובמשך שעות מספר היה מחתך את העצים ולבסוף מסיק אותם בביהכ"נ, ובכך עזר לאותו בחור.

אחד מחשובי "חסידי גור" סיפר, ששמע מפי קדשו של מרן בעל ה"בית ישראל" זצוק"ל שהעיד על ר' משה ראובן זצ"ל שיש לו "פה קדוש" וכאשר פיהו של האדם קדוש – כולו קדוש.

אנשי ביתו מספרים: שכאשר קרא קריאת "שמע" והגיע למלה "אחד" העיד על הקב"ה שהוא אחד, יחיד, ומיוחד, והדגיש זאת כ"כ עד שקירות הבית רעדו, וגם הוא רעד כולו, ובאותו רגע היו מרגישים כזו קדושה עילאית וחשבו כאילו המלה "אחד" מרחפת באויר...

מידת הכנסת אורחים: מעשה היה בתלמידי ישיבת נובהרדוק שבליל חורף קר ושלגי אחד הלכו ברגל מהלך רב מישיבתם שבאוסטרובה ומגמת פניהם העיר סדובנה מקום מגוריו של ר' משה ראובן זצ"ל את הדרך הארוכה עשו כשהם לבושים בדלות, תלבושת שלא התאימה למזג האויר הסגרירי, ובכן כשהגיעו למחוז חפצם, העיירה סדובנה, מצאו עיירה נמה את שנתה, ולאן פונים יהודים? לביהכ"נ, כמסתבר, ומי מאריך לישב יחידי בביהכ"נ ולהגות בתורה בשעת חצות לילה? — ר' משה ראובן כמובן, מגיעים הבחורים יגעים וקפואים ור' משה ראובן רץ מהר הביתה, מעיר את אשתו וילדיו ומבקש להעמיד במהירות קדרה מלאה מים, לקלף תפוחי אדמה, ולבשלם מהר מהר, למען יתאפשר לבחורי הישיבה לסעוד את לבם, וכשהתבשיל מוכן אצה כל המשפחה, עם הקדרה לביהכ"נ, ובמהירות מפליאה ממלאים בני המשפחה צלחת אחר צלחת מהתבשיל המהביל. ור' משה ראובן מכניס לביהכ"נ ומגיש לבחורים, מחזיר צלחות ריקות ומזרז את בני המשפחה העושים במלאכה שמחוץ לביהכ"נ להמשיך ולמלא את הצלחות, עד שהוא בטוח שהכל כבר סעדו את לבם ושבעו. וכשמדובר באיזה אורח הסובב בעיירות אשר נותר בביהכ"נ ומצפה לאי מי שיאסף אותו הביתה, ר' משה ראובן המאחר לשבת בביהכ"נ עד אחרון המתפללים נוטל מצוה זו על עצמו ומזמין את האורח אליו הביתה, ובביתו — דלות, אין הקומץ משביע אף את בני הבית, אך שהאורח לא יגביל את עצמו בעת הארוחה בהרגישו כי אין הסעודה מספקת לבעלי"ה נוטל ר' משה ראובן את הכף ומגישה אל פיו — והכף ריקה, אין כל בה — רק מעמיד פנים כאילו הוא אוכל, שלא יבוש האורח. ובירושלים כשבא אורח היה מקבלו בשמחה ובצהלת פנים פעם אמר שאין שואלים לאורח "האם אכלת כבר"? שמא יתבייש להשיב שלא אכל, אלא כך יש לומר "מסתמא עוד לא אכלת היום, שב לאכול". וכך נהג, והיה עומד ומכבד את האורח במאכל ובמשקה בעין יפה ובנפש חפצה.

שמחה: "החכם צהלתו בפניו ואבלו בלבו". וכן היה ר' משה ראובן כשהיה פוגש אדם, היה מקבלו בשמחה ובסבר פנים יפות, סיפר אברך מת"א, שבכל פעם שר' משה ראובן היה פוגש אותו בביהמ"ד בשבת בבואו לנסיעה לרבי היה נותן לו "שלום עליכם" בכזו שמחה כאילו הוא האדם החשוב ביותר. וכן כשהיה לומד היה פניו קורנות מאושר, ובפרט כשהיה מסביר פשט בגמ' — זה היה ממש בפנים שוחקות, כך גם כשהיה מוסר שיעור ב"זכרון משה" היה נוהג לספר בסוף השבוע מאמרים על פרשת השבוע, והיה אומר זאת בכזאת שמחה שעוד ועוד אנשים נמשכו והתישבו סביבו לשמוע הפירושים.

מסירות נפש: — השמירה על המצוות בסיבר, ובמיוחד על המצוות המיוחדים בחגים, היתה כרוכה בסכנת נפשות, אך ר' משה ראובן הקפיד לקיימן בכל דרך לא דרך.

אסור היה בסיביר גם לבנות סוכה, מה עשה ר׳ משה ראובן? הקים מקש סוכה קטנטונת בגובה י׳ טפחים, במקום סתר, שכדי להגיע אליה היה צריך לעבור מרחק רב בשלג ובכפור, אל הסוכה נכנס בזחילה, ובלבד לברך על ה״כזית״ ״לישב בסוכה״. כשחזר מסיביר הגיע למחנה גדול, בשבת הודיעו להם שהם חייבים לנסוע משם הלאה, אחרת יחזירו אותם לפולין, שם עוד היו פרעות, רובא דרובא נסעו, כי זה נחשב ל״פיקוח נפש״ אך ר׳ משה ראובן בשלו אין הוא נוסע בשבת, ואכן בסוף התברר שזו היתה מחשבת זדון של הציונים שיסעו בשבת, ואילו ר׳ משה ראובן נסע משם למחרת ביום א׳.

שמירת עיניים: פעם בהלכו ברחוב והגיע למקום צר מאד אשר אין דרך לנטות ימין ושמאל ובמעלה המדרכה באה מולו פלונית — הפנה ר׳ משה ראובן את ראשו לגמרי — כשהוא נשען בידו על מקלו ובשניה הוא מחזיק במעקה ונדחק לכוון המעקה שבצד המדרכה — מתוך הקפדתו המופתית על ענין שמירת העיניים.

חברים: ״הוי דן את כל אדם לכף זכות״ — מעולם לא הקפיד ר׳ משה ראובן זצ״ל על דבר, בכל יהודי חיפש ומצא את הטוב שבו, לעולם היה מבטל עצמו מפני אחרים ואמנם היה אהוב על כולם, את דבריו ומעשיותיו שתו בצמא אנשים מכל החוגים, חסידים, בצד אנשי מעשה, אברכים ובני תשחורת, וסתם ״עמך״ וכלם העריצוהו ולמדו מנועם הליכותיו.

בשבת האחרונה חזו בגבורתו הנפשית המופלאה, כשבהיותו מוקף ביסורים האריך לישב בחבורת חסידים בעת הסעודה השלישית, בלי שאחרים יחושו בכלל כי לפניהם אדם הסובל יסורים קשים, ובקושי מסוגל לשבת על הכסא, וזאת כדי שלא לגרום לאחרים צער והרגשה בלתי נעימה, — כה דקדק בענינים שבין אדם לחברו, תמיד ראה עצמו כלפי כל אחד, כאילו השני יותר טוב ממנו, ואמר בשם הרב״צ אוסטרובער זצ״ל שאמר בשם ה״חידושי הר״ם״ זצ״ל שחסיד אחד בעיירה — זה קצת מדי, שני חסידים — זה יותר מדי, אלא צריך שיהו חסיד וחצי דהיינו: שהחסיד יאמר: אני החצי והשני השלם.

סיפר חסיד ״גור״ מת״א: על ר׳ משה ראובן, פעם בעיירה ״גור״ כאשר ר׳ בן ציון זצ״ל היה שם וסבבו אותו חסידים ושוחחו, ור׳ משה ראובן עמד בצד: אמר להם ר׳ בן ציון מה אתם אומרים על משה ראובן שלי!

״גור״: ר׳ משה ראובן זצ״ל היה קשור בכל נימי נפשו ברבותינו הק׳ לבית גור, כל דבר וכל מעשה היה נושק על פיהם, וכשעמד להכנס אל הרבי, לקודש פנימה, היה קודם לכך הכנה נפשית וביטול עצמי מוחלט כדי לקבל עליו מרות הרבי והוראותיו ללא ערעור כל שהוא.

דביקותו באדמו״ר הרא״מ זצוק״ל — נשגבה ועילאה.

חמש פעמים בשנה שם פעמיו ל״גור״. להסתופף בצל הרבי ולהתבשם בקרבתו, וזאת בשעה שבבית שררה דחקות רבה, אבל ר׳ משה ראובן היה אומר:

בשבועות — חג קבלת התורה, שלא במחיצת הרבי להיות!
בשביעי של פסח — הלא חובה לנסוע!
יום הכיפורים או הושענא רבה — הרי ברור הוא מאליו!
ובחנוכה ובפורים — איך אפשר שלא!

וכך קבץ ואסף את מעותיו לצורך הנסיעה, ולעיתים תכופות לקח כסף בהלואה לשם כך.

בימים ההם התפרסמה קריאתו של הרבי זצ"ל שמי שיש היכולת בידו רצוי שישתתף בקנית חלקות אדמה בארץ ישראל, ור' משה ראובן שמקור פרנסתו מצומצם היה ותנאי המחיה של המשפחה קשים היו, לצו נחשב לו דבר הרבי, ומיהר ומסר את כספו שקיבל בנדוניה מהורי אשתו, עבור הקניה המשותפת שארגנו החסידים.

הוכרז על הצורך ליסד בתי ספר "בית יעקב" עפ"י החלטות הכנסיה הגדולה של אגוד"י, ובעידודו של הרבי זצ"ל ור' משה ראובן משתדל בכל כוחו לבצע את ההחלטה הזאת ולייסד "בית יעקב" בעיירתו, והכסף מנין תמצא? עורך ר' משה ראובן סעודה בביתו ומזמין את כל תושבי העיירה, נושא דברים, לפניהם, ומתרים את כל בעלי היכולת, ע"מ שיובטח תשלום משכורת למורָה. ובטרם נסיעתו ערב פורים ל"גור" אל הרבי, מזכיר ר' משה ראובן לבני המשפחה לשלוח משלוח מנות לרב העיירה, ולמורָה "בבית יעקב".

מדברי תורתו: ר' משה ראובן זצ"ל היה תמיד אומר בשם ה"חידושי הרי"ם" זצ"ל "מוקפות חומה מימות יהושע בן נון" שצריכים להיות חזקים בדרך התורה ולא לזוז מדרך הישרה, רק להיות כמו חומה ולהחזיק עצמו חזק "כימות יהושע בן נון" והוסיף, אפשר להגיד שצריכים להיות קשורים גם לאדם גדול, כי הוא יעבור לפני העם, "קח לך" שצריכים להיות קשורים ביחד.

במוצש"ק פרשת כי תבוא שנת תשל"ט כשנכנסו אליו אברכי משי אחרי הסליחות אמר להביא משקה (יי"ש) ושתה עם האברכים "לחיים" והסביר שהענין לשתות לחיים אחרי סליחות הוא על פי מאמר מקוצק בקשר למה שאומרים בסליחות: "משיח צדקך אמר לפניך" ובסוף אומרים "עמך ונחלתך רעבי טובך צמאי חסדך" "תאבי ישעך יכירו וידעו כי לה' אלקינו הרחמים והסליחות", עמך ונחלתך — כלל ישראל שרעבים לטוב וצמאים לחסד, תאבי ישעך — שתואבים לכוס ישועות (כוס לחיים) יכירו שמרוב שתיה ישתכרו וילכו לישון, וידעו — שצדיקים כשהם ישנים — הם יודעים יותר מכשהם ערים, ומה יהיה עם הסליחות? "כי לה' אלקינו הרחמים והסליחות", והקב"ה ירחם ויסלח. ועוד אמר ר' משה ראובן בשם ה"חידושי הרי"ם" זצ"ל שצריך לתת את כל הנוחיות לאברכים ולבחורים העיקר שיתנהגו כמו יהודים. ועוד הוסיף בשם ר' ב"צ זצ"ל כאשר חסידים מתאספים — אזי אפשר לבקש את הכל. פעם ביקש מורנו הרה"ח ר' אברהם יוסף אירנשטיין שליט"א משגיח רוחני בישיבת "חידושי הרי"ם" בת"א מר' משה ראובן לפני ראש השנה ברכה שיברך אותו, ושאלו מה צריכים לבקש ולכוון בערב

"ראש השנה" ור' משה ראובן ענה לו שצריכים לבקש שהרבי שליט"א יהיה בריא ושתהיה לו נחת מאתנו.

פעם אמר ר' משה ראובן, לעיניים יש רק הסגר אחד, ואילו לפה יש שני הסגרים: אחד הם השיניים והשני השפתיים, זה מלמד אותנו שצריכים להשגיח יותר על הסגר הפה, ולא לדבר מה שלא צריך, ולכן יש הסגר כפול.

על שבעה הרועים האחרונים הביא ר' משה ראובן משל: כמו האושפיזין אברהם – יצחק – יעקב – משה – אהרן – יוסף – ודוד – הכיצד?

אברהם – היהודי הקדוש כמו שאברהם התגבר לעבודה זרה ואת היהודי הקדוש קוראים איד. כי הוא התרחק מכל אבזרייהו דע"ז.

יצחק – הרבי ר' בונים ששניהם היו סגי נהור.

יעקב – הרבי מקוצק. איש תם יושב אהלים.

משה – החידושי הרי"ם. תורה

אהרן – הרבי חנוך מאלכסנדר. כהן.

יוסף – השפת אמת. יסוד.

דוד – האמרי אמת. ששניהם נפטרו בשבועות.

בעוד שכל חייו של ר' משה ראובן זצ"ל היו "עבודת הכנה" לעוה"ב הרי בימיו האחרונים הוסיף על כך בעשותו הכנות אחרונות. ביום ששי האחרון, כשחולשתו גברה מאד, התגבר לפתע כארי, לבש את בגדי השבת.

וביקש להביאו לכותל המערבי, ושם ניגש תוך מאמצים כבירים עד הכותל והתפלל בדבקות תפלת מנחה, שהוותה את הפרידה ממקום קדוש זה. ומשנכנסה שבת היה כולו זוהר כלבת אש, משל כאילו ידע כי זו שבת האחרונה – בשבת זו החליט לשבות בבית בתו וחתנו יבלחט"א כדי להיות קרוב לביהמ"ד ד"גור" ו"להרויח" עוד תפלת שבת בביהמ"ד. בשבת בבוקר רצה לקום וללכת להתפלל בביהמ"ד, אולם משניסה לקום מהכיסא נוכח כי לא יכול ללכת התיישב לרגע, וניסה שוב... אך גם הפעם נוכח כי לא יכול להתחיל לפסוע, וכן היה מספר פעמים, ולפתע כשראה בשעונו שהשעה קרובה ל־9.00 בה תחל קריאת התורה בביהמ"ד, התרומם במסירות נפש, תוך מאמץ עצום, אך בהחלטה נחושה לא לסגת ובלי לשים לב להרגשת חולשתו, ויצא בדרכו לביהמ"ד, שם זכה אף להתכבד בעלי"ה לתורה בענותנותו הרבה שאל לאחר מכן בפליאה, מפני מה הגיע לו כבוד זה האם לא היה אנשים אחרים שיכלו לכבדם בעליה זו?! בשבת אחרי הצהרים כשחש פתאום ברע ויסוריו חזרו אליו בכל מאודם התיישב ואמר "וידוי" אולם לבית חולים לא הסכים בשום פנים ללכת, שמא יגרם חילול שבת כלשהוא בגללו.

ביום ראשון האחרון הוטב לו קימעא והחל שוב להקפיד על שיעוריו ולדפדף בספריו המסומנים, אך ביום שני בהשכימו קום לפנות בוקר נתקף ביסורים עזים: ברם להצעה להגיע לבית חולים, סרב בתוקף תוך תמיהה: "האם אינכם רואים"? "לשם מה בי"ח"?...

בהרגישו כי רגעיו ספורים ציווה לקרוא אליו את בנו ונכדו יבלחט"א יחד עמם קרא

"קריאת שמע" עד הסוף, שניות מעטות בטרם צאת נשמתו ביקש לחלק לצדקה את הכספים שהכין בכיס בגדו, כי זה היתה מהותו, תורה ומצוות, עד הרגע האחרון, במסירות, עד כלות הנפש.

ובהגיע הרגע המר, בו נצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון הקודש יצאה נשמתו בטהרה, כשהוא מתאמץ ואוזר את שארית כוחותיו שהלכו ועזבוהו, מרים ידיו וקורא שוב בקול ענות גבורה: "שמע ישראל"

מאחרוני תלמידי החסיד רבי בן ציון אוסטרובער זצ"ל ומשרידי דור דעה שהיה דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים בורר לו מכל חלק את העידית שבו, אותו חסיד, בעל רוח נעורים, ומלא בינת ישישים — היווה שילוב נדיר בין אלו לאלו: בין חריפיה של פולין ובין נקיי הדעת שבירושלים.

בהלוייתו השתתף כ"ק מרן ה"לב שמחה" ואמר לבנו האדמו"ר שליט"א לומר קדיש, כי היה לו שיעור אתו, וכל המלמד את... כאילו יולדו. (שימו לב לתאריך ז' תמוז בתאריך זה אומר ה"לב שמחה" לבנו לומר קדיש כעבור 10 שנים ז' תמוז תשנ"ב אמר בנו האדמו"ר שליט"א קדיש) לבסוף אמר קדיש מרן ה"לב שמחה" זי"ע. "רוכב ערבות שש ושמח בבוא אליו נפש נקי וצדיק".

שיהיה למליץ יושר עלינו ועל כל ישראל אמן.

ומקום קבורתו ב"הר המנוחות" בירושלים.

רבי חיים בנימין וירניק זצ"ל

חסיד אמת — נוח למקום ונוח לבריות
נפטר ב' מנחם אב, תשכ"א

בשנת תר"ס נולד רבי חיים בנימין וירניק בעיירה "ווישקוב" שבפולין, לאביו הרב החסיד רבי אברהם פינחס זצ"ל. אביו רבי אברהם פינחס, נצר משלשלת יוחסין מפוארת, ידוע היה בצדקותו הרבה ובהתמדתו העצומה בתורה. בהיותו אברך התאונן פעם בפני רבו מרן בעל ה"שפת אמת" זי"ע, כי בהתגוררו בעיירה קטנה אין לו חברותא עם מי ללמוד. השיב לו מרן ה"שפת אמת" בזה"ל: "קח לך חברותא את אביי ורבא".

מפורסם היה רבי אברהם פינחס בחכמתו הרבה ובטוב לבו, כשכל מי שהיה זקוק לעצה ותושיה, או נצרך לעזרה, ידע לפנות אל רבי אברהם פינחס הי"ד, אשר שם לילות כימים בהתמדתו העצומה בתורה, ואשר אף ברגעים הקשים ביותר, בעת שווישקוב הופצצה ע"י הגרמנים, לא רץ למצוא מחסה, אלא המשיך לשבת ליד הגמרא, מבלי לחוש את הנעשה סביבו הועלה על המוקד ע"י הנאצים ימ"ש כשהוא עטוף בטלית ותפילין וקורא "קריאת שמע".

את התמדתו בתורה, את פקחותו הרבה, ואת טוב לבו, תכונות אלה הוריש רבי אברהם פינחס הי"ד לבנו יחידו רבי חיים בנימין וירניק זצ"ל.

טוב לבו של הנער, לבו הפתוח כאולם ונכונותו לסייע לזולת בכל יכולתו ועוד מעבר לכך — לצד התמדתו ויגיעתו המופלאה בתורה, ניכרו בו עוד משחר נעוריו. אותם ימי הנעורים, המנוצלים על ידי בני גילו למשובות ילדות, הוא מהווה כמעט את היפוכם הגמור. רציני הרבה יותר, מחשבתו מעמיקה חשוב ומעמיקה חדור, הוא חושב רבות בטרם כל מעשה שעושה, ימיו קודש ללימוד ולהתעלות משל הוא גדול מבני גילו בשנים הרבה. כשהוא כבר מגיע לכדי הסקת מסקנא לאחר מחשבה מעמיקה — הינו עמל

ליישמה. את שעות יומו הוא מבלה בינות לספרים הקדושים, נפשו נפש של מתמיד, רצונו רצון של ברזל, ומוחו מוח בריא ועירני.

רבי נפתלי יוסף פריינד זצ"ל רבה של רוז'אן, כשהוא מחפש חתן לבתו איטה חיה, הוא עושה על פי הכללים בהם בחר חתנים לבנותיו הגדולות. שיהיו גדולים בתורה, מופלגים בחסידות, נחונים בשאר רוח ובמדות טובות ונכונות. לא חולף זמן רב מאז לקח אחר כבוד את רבי חיים בנימין להיות חתנו ועד שהוא מכיר כי אכן כיוונו השי"ת ברחמיו לאפיק נכון. חתנו החביב הופך להיות ליד ימינו, בעשותו למען הצלתם של בני רוז'אן לתורה ולתעודה.

הימים ההם היו ימים של טשטוש מוחות שנבעו מטשטוש תחומים ומושגים. קמו ועלו זדים הרוצים לפרוץ פרצות בכרם בית ישראל, אומרים על טמא טהור ולהיפך, על אסור מותר ועל הכיעור הדר. היו אלה מבשרי הציונות וגרוריהם ודומיהם שהביאו דעות כוזבות שעל ידם זממו לבקוע בקיעים באמונת חוסן, לחולל שמות בעם, לפלגו ולהרסו חלילה. איש אמיץ היה רבה של רוז'אן, לא אדם כמותו ירשה זאת להעשות. אולם למול מעשי שטן ותחבולותיו יש להציב נוגדנים לו, יש לחבל תחבולות יושר לעומתו, צריך למצוא אותם דרכים שבהם יחושו בני הנעורים גאווה עילאית על היותם יהודים חרדים כפי שמנסים לנטוע בהם היפוכם של דברים חורשי רעתם.

רבי נפתלי יוסף זצ"ל, האמון עלי זאת – פועל בעירו הנתונה לאיומם של המפקרים בעם. הוא אינו יודע פחד מהו למול האמת שבלבבו. לכך הינו משים אותם רקים ופוחזים על מקומם הנכון, מציגם ללעג וקלס. אלא שלצד ה"סור מרע" יש צורך גם ב"ועשה טוב". בכך הוא מוצא עזר וסיוע רבי ממדים מחתנו כבנו רבי חיים בנימין, הנרתם למשימה. אותו אברך משי שישוב היה על תורתו ועל עבודתו בבית החסידים ד"גור" ברוז'אן, עוטה עליו אדרת ויוצא לרחובה של עיר להתמודד בבעיה. כאמור, היה רבי חיים בנימין איש המחשבה, לא עשה דבר ולא התפעל ממאום בטרם עמד על טיבו. בעל אופקים רחבים ואיש חזון, הוא מבין למאי ראה רבו הקדוש מרן בעל ה"אמרי אמת" זי"ע בעיניו הצופיות למרחוק להקים ולייסד את "אגודת ישראל". אלא שאכן לא לשעה הקימה אלא כי אם לדורות הבאים, ולא רק בעבור חסידי גור כי אם לכלל ישראל יסדה, והיה לפטרונה. עשה זאת הרבי בראותו הסכנות הצפויות לעם, ראה אותם מרשיעי ברית שתחת מסוה ההתארגנות יאמרו ח"ו להוריד את העם במדרון המוביל שאולה, ולפיכך בחר אותו נשק שלהם לנצלו לצרכי יהדות, "אידישקייט".

והדברים עשו את שלהם, רבים רבים מבני ישראל ניצלו ממלתעותיהם הכזבניות של הציונים וגרוריהם ודומיהם, בכך שמצאו מסתור ומפלט בדמותה של "אגודת ישראל".

משהבין רבי חיים בנימין משמעותם של דברים, הרי שהוא ידע אשר לפניו ובמה לעסוק. בהשפעתו של חותנו הרב נתייסדה בעיירה חברת "תפארת בחורים" בהם מאוגדים ומאורגנים בחורי העיירה, יחדיו עמלים בתורה, ויחדיו עושים הם למען הזולת

ולהחדרת ערכי היהדות. יחדיו באים לבית המדרש ללמוד שיעורים יומיים קבועים, מי בקל ומי בקשה, כל חד וחד לפום רום ערך השגתו. בשבתות וימים טובים אורגן מנין מיוחד לבחורים ולצעירים, והם שימשו כחזנים וכגבאים. בכך ניתן לצעירי העיירה תחליף ל"עצמאות" שרצו להעניק להם דוברי הציונים והשמאל. התארגנות צעירים זו תרגמה כעבור זמן רבי חיים בנימין לתנועת צעירי אגודת ישראל, שלזכותה נזקפת הזכות של מגינת עם ישראל ונוטרתו מפני זרים המזידים לקעקע יסודותיו.

ואם לנוער היתה כבר מסגרת חינוכית, הרי שצריכים לדאוג גם לבנות ישראל הכשרות, הטמיעה איימה על ראש כל בית יהודי.

על פי הכוונתו של חותנו הגדול, מקים רבי חיים בנימין סניף ברוז'אן לסמינר של "בית יעקב" בקראקא. לימודי הסמינר התנהלו אמנם רק בשעות אחרי הצהריים, שכן השלטונות הנהיגו חוק חינוך חובה. אולם די היה בשעות אחר הצהריים כדי לנטוע אמונת חוסן בליבותיהם ולחנכן על הכתוב: "כל כבודה בת מלך פנימה".

בני העיירה מרימים גבה בפליאה רבתי: היתכן, כלום אכן הוא זה אותו אברך משי מופנם, חתנו של הרב? כלום זהו האברך שכל שעות יומו שוקד על מבועי התורה? שיהיה נחון בכושר ארגון יוצא מגדר הרגיל, וגם החילונים שבעיר, שלמדו את המלאכה ימים רבים, אינם מגיעים לקרסוליו? — תמיהתם היתה תמיהה ואילו מעשיו היו לעובדה, אלא שאכן לא היה זה הוא, היה זה כח רבו הקדוש מרן ה"אמרי אמת" זי"ע שפיעם והתסיס כל נים ונים שבישותו.

חותמו של הרב בסיוע של חתנו ניכרים: רוז'אן ומרבית בניה ניצלו לתורה ולתעודה.

במסילת חייו הגיע גם לעיירת הולדתו "ווישקוב" הסמוכה לרוז'אן. גם בה עשה כבראשונה: שוקד הוא על התורה, ומתעלה בחסידות, בצוותא עם החסידים ד"גור", ובאירוח לחברתו של המשפיע החבד"י הנודע רבי חיים מאיר ליס זצ"ל — הם עמלים לרכוש קניני נצח ועוד יותר עמלים להקנותם לאחרים.

לא ספק קל שבקלים מקנן בלבו של האברך הצעיר: אם אמר האדמו"ר הקדוש שכאשר יגיע לעולם האמת ויישאל שם מה פעל בזה העולם, ישיב: את "אגודת ישראל", ודאי שהוא עבד המתאבק בעפר כפות רגליו — יוכל להתהדר בשבח זה. הוא משקיע כל כולו ל"אגודת ישראל", ולרעיונה הכביר, עושה כל שביכולתו לפשר היכן שמצוי המפריד להתעלות היכן שטמונה הקטנוניות, ובכלל לעזור ולסייע לכלל ישראל באשר ישראל הוא.

רבי חיים בנימין מתגלה בתכונותיו הנפלאות, הבאים לידי ביטוי מוחץ. שם בעמק הבכא. עם משפחתו גלה רבי חיים בנימין לערבות סיביר הקפואה, אמר למצוא שם מסתור מאימת הצורר הנאצי, כמחשבת אנשים כי שם ינצלו מהרג ומאבדן.

בימים אלה מוצא רבי חיים בנימין כר נרחב לפעילותו. ראשית עליו לנפוח אמונה בלבבות הקפואים, להחם אותם בחומה הלוהט של אמונת חוסן — והוא עושה זאת משל היה נמצא ב"גן עדן" עלי אדמות. אי אלו אנשים נדים לו בראשם, כסבורים

נסתתרה בינתו ח"ו מעוצמת העבודה והנגישה. אחרים משתכנעים, רואים כי אמת דובר הוא בפיו ובלבבו, נסחפים עמו בהתלהבותו בציפיה לקראת הבאות.

הדוחק והמחסור הקיימים, מקשים על מלאכתו במקצת, לכן פותח הוא במסע התרמה כביכול, יש להתרים את פלוני כדי לסייע לאלמוני, יש לקחת מהנותנים ולהביא למקבלים. לזה חסר מעט אוכל, לשני מעט עצים להסקה, לשלישי נפשו עגומה עליו – לכל אחד ואחד טיפול משלו, ורבי חיים בנימין עמל ויגע משל לו עצמו לא היו כל אותן בעיות. בני ביתו אינם מתרעמים. עוד משחר נעוריו למדו להכיר נפשו הסוערה של אביהם, את טוב לבו ואהבת ישראל הטבועה ומושרשת בו, בכל גיד ובכל נים. הם מוותרים על שלהם ובלבד שיוכל אביהם לעשות את שלו, לעסוק נאמנה במלאכתו. זוגתו הרבנית ע"ה מסכימה בלב ונפש חפצה, מוכנה לוותר על שאחרים אינם מוותרים, ובלבד שימשיך בעלה בעיסוקו הנוסך בו חיים וחיות.

ובאשר ליראתו ולתורתו, גם אז אזי שעל אפו ועל חמתו של הצורר, אין רבי חיים בנימין מחלל חלילה שבת, אין הוא מתגעל במאכלות אסורות ואין הוא משבית תלמודו.

ומערבות סיביר הקפואה גלה לבוכרה עם משפחתו. גלות בוכרה היתה חוליה נוספת בין הגלויות שגלתה משפחתו, גלות קשה ואיומה אף מזו אשר בסיביר, באשר הרעב והמצוקה הורגשו כאן במלוא חריפותם, ורבים היו בבוכרה חללי רעב מחללי חרב.

לגבי רבי חיים בנימין אין זו גלות חדשה, אלא שליחות חדשה. מדמה הוא בנפשו, שהוא בא לבוכרה בשליחותו של רבו הקדוש בעל ה"אמרי אמת" זי"ע. הוא מרגיש "כי למחיה שלחני אלקים", לעזור לאחינו בני ישראל ולעודדם לבל יפלו חלילה ליאוש במצבם הקשה.

רבי חיים בנימין דימה בנפשו, כי נשלח לבוכרה כדי למלא שני תפקידים נעלים: לעזור לגולים מבחינה מעשית וגם לעודדם מבחינה נפשית. לשני תפקידיו אלה נרתם בכל להט נפשו, ואף סחף עמו את כל בני משפחתו.

העזרה המעשית התבטאה, בין היתר, בהקימו בביתו הדל מטבח בו סיפק אוכל לכל דיכפין, כשאת המצרכים למטבח זה הוא חוסך משולחנו. את פת הלחם של בני ביתו מחלק הוא למנות זעירות כדי שיספיק גם לאורחיו העניים. ילדיו הקטנים חונכו להסתפק בחצי פרוסת לחם, כשאת המחצית השניה אפשר וצריך לתת לעני. הרגיל הוא את ילדיו, שיש לוותר גם על הפרוסה היבשה, המשמשת כפת ערבית, ובלבד שהאורח לא ילך לישון כשהוא רעב.

רגיל היה רבי חיים בנימין בשבתות וחגים להשאר אחרון בבית הכנסת ולקחת עמו כאורחים את החולים והנדכאים, אלה אשר איש לא הזמינם לביתו. שבורי הלב והנפש אשר איש לא שם לבו אליהם, אלה היו אורחיו של רבי חיים בנימין.

בבואו לביתו שמח וטוב לב בלוית אורחיו המסכנים, אשר בחלקם הטילו אימה על רואיהם מפאת צורתם העלובה, ידעו בני ביתו, כי כל מה שיש בבית, פירורי הלחם היבש, הדיסה המימית, אלא יתחלקו בין בני המשפחה והאורחים. הלחם הדל לא

הספיק אמנם לשבור את רעבונם של אורחיו, אך את החסר ידע רבי חיים בנימין להשלים במזון רוחני, בהצליחו לעודד את אורחיו ולהזינם במטען של בטחון בחסדי השי"ת.

ובערבי פסחים כשה"מרור" מילא את בתי ישראל בגלות בוכרה, אך חסרות היו המצות, זכר רבי חיים בנימין, כי נמצאים יהודים בבתי החולים, יהודים אשר אין להם כזית מצה, ואולי אף אין הם זוכרים כי פסח היום. אך כיצד מגניבים מצות לבית החולים! וקשה היא יותר השאלה, איך מגלים בבית החולים מיהו יהודי! רבי חיים בנימין, בחכמתו הרבה מצא אף לזה פתרון: לקח אתו את בתו תחי', אשר החביאה את המצות בין בגדיה, והסתובב איתה בחדרי בית החולים כשהיא ממלמלת פסוקי תפילה בעל פה, וכך הצליחו לזהות ולגלות את היהודים מבין החולים, את אלה אשר הזדעזעו קמעא בשמעם לפתע פסוקי תפילה מפי הילדה. לאלה הצליח להעביר כזיתי מצה באין רואים.

ובליל הסדר נשארים בבית הכנסת כמה יהודים אשר מרוב צרות איבדו את שפיות דעתם, ואין מי שיארחם בבית. אלה מקומם בליל הסדר ליד שולחנו הערוך של רבי חיים בנימין, המפרש את המילים "כל דיכפין" פשוטן כמשמעותן, ומזמינם לביתו מתוך שמחה.

רבי חיים בנימין למד בבית מדרשה של "גור" הכיצד צריכים להיראות פניו של יהודי אמיתי, הוא רצה להיות כזה בכל מצב ובכל תחום מחייו — וכנגד רצון של ברזל לא עמד כלום. הוא היה עסקן במלוא מובן המילה — ושום סממן מאותם סממנים שלילים אינו נדבק בו. הוא היה חסיד במלוא המובן והמשמעות — כל מילה של רבו קודש היא אצלו והוא נכון לבוא למען קיומה באש ובמים ובשניהם גם יחד. הוא לומד תורה — והתמדתו אינה ידועת גבולות. הוא מגיע להישגים ולמעמד — אך ממשיך בעניוותו ובהצטנעותו.

ומהו הסוד אשר היה בכוחו להחזיק מעמד בעמק הבכא, בכזאת התלהבות והתעוררות? — סימוכין יש לדבר, במעשה שהגיד מרן בעל ה"לב שמחה" זי"ע בעת שמחת סעודת "שבע ברכות" לנכדו של רבי חיים בנימין זצ"ל הרה"ח ר' נפתלי יוסף הי"ו. וכך סיפר הרבי: "היה ומצבו של רבי חיים בנימין בסיביר — החמיר ביותר, דחקו היה גדול, מה יעשה? להגיע לירושלים לרבי — אינו יכול, לפתור בעצמו בעיותיו — גם אינו יכול. עמד ורשם "קוויטל" טמנו בחללו של עץ ביער, ואמר: "רבי יכול לראות גם מרחוק"...

אמונת חכמים זו, היא היא אשר בכוחה לחשל עוצמתה ועיזוזה של נפש.

והוסיף מרן בעל ה"לב שמחה" זי"ע, "גם נתק"ה חסיד היה כך, הוא יכל לשמוע ה"שמועס" מרחוק, ואכן רבי יכול לראות מרחוק. גם הסבא ה"שפת אמת" אומר (פר' בא תרמ"ד) שהאבות שמחים בשמחת בניהם, וגם ר' חיים בנימין נמצא כאן ומשתתף בשמחה".

הרבה סבל ויסורים עברו עליו ועל בני ביתו עד אשר הגיעו לארץ ישראל. כשהגיעו היה זה לאחר שנתוודעו אל כל אותם בשורות איוב ממה שחולל השטן הנאצי בפולין. שבור היה בנפשו, עגום ודואב על שבר בת עמי – ובתוך שברונו זה, בידו הרחימאית והאבהית של מרן האדמו"ר בעל ה"בית ישראל" זי"ע, נתן כתיפו לשאת במשימת ההתחדשות וההמשכיות.

בהכנסו לראשונה, לאחר השואה והגלות, לחדרו של הרבי מרן ה"בית ישראל" זי"ע למד להכיר בצו נצחי: "חיי התורה והקדושה חייבים להמשך", אסור להם למאורעות – ואפילו שיהיו איומים ביותר – להעיב על העתיד, יש להגביר תעצומה, להוסיף חיילים לאורייתא. יש ליטול את העבר המפואר והנפלא ולעשותו מורה דרך בו יתוקן ההווה וישופר העתיד. אין זו מלאכה קלה לאיש מישראל שעל בשרו ועל משפחתו חזה באימי הימים. אין זו משימה המושגת כלאחר יד לקבל דוקא בימים של היום אותה החלטה רבת משמעות שאותו חדלון מעגים ומייאש אסור לו להמשיך, מאחר וחיי דור הבא תלוי בו. במסירות נפש ובהקרבת הרגשות – עשה זאת רבי חיים בנימין זצ"ל, מאום לא עמד בדרכו בלכתו לקיים רצון רבו הקדוש, מרן ה"בית ישראל" זי"ע, בדרך ארוכה וקשה הילך עד אשר זכה והגיע לתואר נשגב ועילאי: "עבד נאמן להי ולתורתו".

את פורקן נפשו הסוערת הוא מוציא במסגרת קדושה המוכרת לו מימים עברו: "אגודת ישראל" בצורה טבעית והמובנת ביותר הוא מתמנה להיות מנהל מחלקת הארגון של התנועה. באמצעותה הוא הולך לכל מקום בו דרים ישראל, ומבשר שם בשורתה של התנועה בכלל ובשורת ההמשכיות הנתבעת בפרט. רבי חיים בנימין הינו מאותם בני אדם שעיתותיהם קודש, שיומו מחולק לפרודות המנוצלות כולם לעבודת הבורא – ויחד עם זאת הוא מוצא זמן להפוך עיסוק "אפרורי" למלאכת שמים של ממש. נאמנותו ומסירותו ל"אגודת ישראל" אינם יודעים לא תחומים ולא גבולות. בדרכי נדודיו הרבים בכל ערי ארץ ישראל הוא מתוודע אל שבט שרחוק מ"אגודת ישראל" אולם קרוב אל אביו שבשמים. הוא חוזר ממסעו נפעם ונרגש, מודיע לבני שיחו שבמשרדי "אגודת ישראל": "מצאתי את בני עדות המזרח"! הוא אינו מסתפק במציאה, הוא אינו מתרגש מן התגלית כתגלית, הוא כולו נרעש מן הפוטנציאל העצום הטמון בהם ובכורח לתרגמו לשפת מעשים.

בברכתם של גדולי ישראל, לאחר ששאל בקודש פנימה אצל מרן ה"בית ישראל" זי"ע, ולאחר שהשיח בנדון עם חברי מועצת גדולי התורה – הוא ניגש להרים הנטל על שכמו.

שותף למשימה – זו שאת תוצאותיה מוצאים אנו עד היום הזה בשילובם של אחינו בשרינו בני עדות המזרח כמעורים ושותפים למרקם חיי התורה והקדושה בארץ ישראל – הוא מוצא בהרב יעקב מזרחי זצ"ל, מטובי בניה של יהדות תימן המעטירה, הנסחף בלהטו של החסיד הפולני, ששפתו שפת הלב מסבירה את שפת הפה שללא שפת הלב

אינה מובנת לשניהם. הם חורשים את ישובי העולים, נכנסים ויוצאים במעברות ובשאר הריכוזים ומודיעים על קיומה של "אגודת ישראל", מלמדים משנתה ומשננים תכליתה ויעודה. והשבטים רבים היו ושונים זה מזה: לא הרי אותם היהודים הנדחים בערבות סיביר, ששמעו מפיו בפעם הראשונה בחייהם כי "אכן יש ה' במקום הזה", כהרי יהודי בוכרה, שדמות יהודי חסיד מפולניא זרה ומשונה היתה להם, ובקושי רב מסוגלים היו להבין שגם הוא יהודי. ולכל אלה אשר גם הם והוריהם כבר היו בבחינת "תינוק שנשבה" ניכר היה רבי חיים בנימין זצ"ל ולמד לדעת מאיזה שבט הוא ואם הגון הוא. ביטוי לשותפות זו מוצאים אנו בקטע עתון מתוך המאמר שפירסם הרב יעקב מזרחי בעתון "המודיע" במלאות שנה לפטירתו של רבי חיים בנימין וירניק וכך הוא כותב שם: "...זכורני היטב את עבודתינו המשותפת בין עדות המזרח במיוחד, אשר שימש כאפוטרופוס לעדות המזרח כלפי התנועה. לא היתה כל בעיה שלא עמד בתוקף על פתרונה, והכל כדי לקרב את בני עדות המזרח לרעיונה של "אגודת ישראל". הוא אמר לא פעם, שהוא לא נברא בעולם אלא בשביל עדות המזרח. ממנו והודות לו שאבתי עידוד וחיזוק, הדרכה ויעוץ בעבודת התנועה".

ההצלחות אותם הוא נוחל, העובדה שהוא מצליח להכות שורשים בכל מקום אליו הגיע כתוצאה ממסירותו, אינה מובילה אותו למצוא מנוח ורגיעה, אינה דוחפת אותו להפסיק ולנוח על זרי דפנה – להיפך, הוא יודע שההצלחה זו חייבת לשמש תמריץ להמשך, הוא מכיר בכך שלא כוחו שלו עשה את החיל הזה, אלא כוחם וברכתם של גדולי ישראל שבקולם שמע ובמצוותם הלך.

חיבתם של גדולי ישראל לחסיד מופלא זה – גדולה. הוא מתמנה לשמש כמזכיר מועצת גדולי התורה, תפקיד שבאמצעותו מכיר היה באחדות ישראל, בתוקפה של האחריות הכלל ישראלית, ובכל הטוב והיפה הגלום ביהדות החרדית.

לא ימים מרובים חולפים מאז מכהן בתפקידיו במסגרתה של "אגודת ישראל" – והסובבים אותו עומדים על כך שאין הוא עסקן ככל העסקנים, שאין הוא שליח גרידא. הם רואים בו סמל, מופת עילאי לדמותו של העוסק בצרכי ציבור באמונה. יש ועסקנים ציבוריים קשה להם להצטמצם ו"לרדת" לאותם נושאים התופסים מקום בעולמו של הפרט. על אף רצונם הטוב ואהבת ישראל השוררת בלבם, קשה להם לצמצם את מחשבתם הרחבה לאפיקים צרים של עניני הפרט, והיהודי האינדיבידואלי מבין את זה יפה וידע בעצמו שיכול הוא להפנות את תשומת לבו של אותו עסקן או אחר לעניינים כללים וציבוריים בלבד, אך לא לעניינים של מה בכך, אף כי לו עצמו חשובים הם עד מאד. יהודים אלו ידעו תמיד, שישנו גם איש ציבורי יוצא מן הכלל. הם ידעו שאם יפנו לרבי חיים בנימין וירניק, הוא ימצא כבר שעה פנויה בין ישיבות מועצת גדולי התורה לבין ביקורו באיזה סניף של "אגודת ישראל", בין ישיבת הועד הפועל לבין אסיפת בחירות, ובאותה שעה בה יישב אתו, יתענין רבי חיים בנימין אך ורק באותם פכים קטנים החשובים לאותו האיש.

מתפלאים היו לראות, שיש לו סבלנות יוצאת מהכלל לשבת ולהאזין כה הרבה על עניני הפרט, אך האמת היא שכלל לא היה זקוק לשם כך למידת הסבלנות, כי סבלנות דרושה לו לאדם להקשיב לדברים שאינם מעניינים אותו, אבל רבי חיים בנימין אמנם התעניין בכל נימי נפשו בנושאים שהעיקו על לב אנשי שיחו, ומסיבה זו גם לא דחקה לו השעה ולא היה אומר לחברו כי ממהר הוא לדרכו. אלה שהכירו את רבי חיים בנימין זצ"ל ידעו להעריך עד כמה הצטיין במידה זו של "שמוע בין אחיכם". מי שדיבר אתו, בין גדול ובין קטן, הרב או הבעל מלאכה, העסקן החשוב או הסוחר הקטן, ויהא מכל עדה שהיא בישראל — הרגיש היטב את ה"שמוע" של רבי חיים בנימין, ומתוך כך הרגיש שבדברו אתו נמצא הוא "בין אחיכם". כל מסכת חייו לפרקיה הרבים והמגוונים שזורה היתה בחוט השני של הפסוק "שמוע בין אחיכם ושפטתם צדק בין איש ובין אחיו ובין גירו". הוא הגשים והמחיש כל מילה ותיבה בפסוק זה במעשיו הטובים למען הכלל והפרט.

דמות רבת גוונים היתה דמותו הקורנת. מחד, הוא חסיד אמת, מעייניו נתונים לעסק התורה, להתמיד בלימודה ולהתעלות בקיומה ולהעפיל במעלה הקדושה והטהרה, שבבית מדרשה של "גור" למדו לנסכה לתוך חיים היום יום. מאידך הוא איש המעשה ואיש "עמך", עם כולם הוא מוצא שפה, לכולם הוא מאיר פנים.

בעבור כל זולת יש לו עצה טובה, או סיוע ממשי. את טובו ואוצר ידיעותיו הוא אינו מתכוון לרגע לשמור לעצמו, לוקחו עמו לכל מקום בו ישובים בני ישראל, בא לחלוק עמם חלק כחלק — בכל מצביהם ולכל ארצות מוצאם.

באותה סגולה בה היה נחון, בבואו בין המוני העם, בה הצטיין גם בשמשו בקודש כשליח — מצוה של מועצת גדולי התורה, בהתאבקו בעפר רגלי גדולי ישראל. גדולי ישראל ראוהו כחסידו ואיש סודו של כל אחד מהם בנפרד, וגם הם "הכירוהו".

סגולה נוספת היתה לו לרבי חיים בנימין — הפשטות החסידית שמצויה היתה בדורות הקדומים. הנה יוצא הוא מביתו של אחד מגדולי הדור, עמו שוחח זה עתה על ענינים העומדים ברומו של עולם, וכבר נפגש הוא עם אחד מדלת העם ומדבר אתו באותה הרצינות והכנות על ענינים הנוגעים לאותו האדם, ואף אם הם ענינים שבין תנור לכיריים. השכיל הוא לדעת ולהבין, שאותם ענינים שהם קטני ערך כלפי הכלל — חשובים הם עד אין שיעור לגבי אותו האדם, ובשבילו הם הם הדברים העומדים ברומו של עולמו הוא.

המאמץ האדיר נותן בו אותותיו, מחלת מעיים פוקדתו בנוסף לחולשתו הפיזית, אך הוא אינו מוכן להתקפל, לא חושב להניח מלאכת הקודש אותה עשה עד הנה במסירות נפש. רבי חיים בנימין זצ"ל המקורב ביותר לרבו מרן ה"בית ישראל" זי"ע רואה בחוש עד כמה שהוא מחשיב פעילותה ופועלה של "אגודת ישראל" — ועל ראיה זו הוא מוכן לבוא באש ובמים. הוא לא הפסיק, לא חדל לפעול עדי חדל לבו מלפעום.

"את תפילתו האחרונה בחייו סיים באמירת "קדיש" שלאחר תפילת מוסף דר"ח

מנחם־אב, ביום הזכרון של ילדתו הקטנה ע״ה, שנפטרה בבוכרה, ולמחרת ביום שבת קודש ב׳ מנ״א החזיר את נשמתו בטהרה״.

בהספד שנשא עליו הגאון רבי זלמן סורוצקין זצ״ל אב״ד דלוצק וחבר מועצת גדולי התורה, (מובא בספרו, ״הדעה והדיבור״ חלק ג׳) ״מת בדרך מצוה״ כל ימיו עסק בעבודת הקודש לפתוח בתי תלמודי תורה, ובית יעקב, וחברות של נוער, ובעלי בתים ללימוד התורה ולחיזוק דת קדשינו. יומם לא נח ולילה לא שקט ובהיותו בדרך, דרכה של תורה, בעיצומה של מלאכת הקודש, כרע נפל בתל אביב בערש״ק והרופאים עשו לו ניתוח ומצאו שניקבו בני מעיו, ונראה לעין כל שגם במצב כזה לא עזב מלאכת הקודש. וממשיך גאב״ד דלוצק ואומר ופוסק: ״ומזה עלינו להסיק שאפשר לעלות למדרגות גבוהות במובנים ידועים לא דוקא על ידי גאונות וגדלות בתורה וכד׳, אלא גם על ידי עבדות, ותוארים: ״עבד ה׳׳, ואפילו ״כעבד לפני המלך״ המה די גדולים. ובפה מלא נוכל להגיד על הנפטר הרב ר׳ חיים בנימין וירניק ז׳׳ל, שהקדיש כל ימיו כעבד נאמן לה׳ ולתורתו — להגדיל תורה ולהאדירה ביסוד ת׳׳ת וב׳׳י ושעורי תורה בחו״ל ובא״י, ובארגון היהדות החרדית, ועבודתו זו היתה במסירות נפש ממש. הוא עצמו הסתפק ב״קב חרובין״, וכל מעייניו היו בקדוש שם שמים ושם היהדות החרדית. הוא היה עסקן למופת שקשה למצוא דוגמתו בזמנינו. והרי הוא דומה כעבד לפני המלכים, מאן מלכי רבנן, שהיה שכיח בבתי הרבנים הגדולים והאדמורי״ם לקבל מהם ״פקודות״ והיה עבד נאמן להגשים בחיים את דברי חכמים בעניני חיזוק התורה והדת, ועלינו לאמר: ״מי יתן לנו תמורתו״?!

מרן ה״בית ישראל״ זי״ע מגיד עליו דברים נשגבים ביותר: ״כל זמן שהיה ר׳ חיים בנימין ז׳׳ל בחיים ידעתי מהנעשה ב״אגודת ישראל״...

ואילו מנהיגה ונשיאה של התנועה מוהרה״ח רבי יצחק מאיר לוין זצ״ל מתבטא אודותיו: ״הוא חסר לנו בכל צעד ושעל״...

מרן ה״לב שמחה״ זי״ע אומר אודותיו מילים שאינם נשמעים: ״וירניק״ בפולנית ״וואהר״ — אמת, נאמנות, רבי חיים בנימין היה חסיד אמיתי״! עכד״ק.

כאלו היו חייו של החסיד האמיתי, בעל הלב הרחב והנפש הגדולה שחלקה את שלה עם זולתה. כזהו רסיס ממשנת חיים עשירה ותוססת שרקמה במסירות נפש ובהקרבה, חסיד לוהט שלהטה נשמתו באש הקודש הגוראית. כאלו היו חייו שהותיר אחריו כסמל וכמופת, כצוואת חיים לדורות אחרונים.

נביטה נא איפה לאורחותיו של חסיד אמת במה שיש לנו הסדק להביט בהם, נלמד דרכיו בקודש ונציב שם ושארית לנצח — מלבד אותם שם ושארית שנשארו חקוקים בדמות פועלו — להאי גברא רבא ויקירא, הוא ניהו רבי חיים בנימין וירניק זצ״ל ומקום מנוחתו: ב״הר המנוחות״ בירושלים.

החסיד רבי ישראל טאומן (תאומים) זצ"ל

הנקרא: "ישראלק'ע טאומן"
נולד לאביו הרה"ח ר' יצחק מאיר זצ"ל,
בחנצ'ין שבפולין וגר בקלץ
נפטר י"ז אב תשכ"ד

כד כ"ק מרן בעל ה"חידושי הרי"ם" זצוק"ל שריד מחסידי קמאי, שאגר בתוכו, מהטוב והיפה שבאהלי שם, תורה וחסידות, עדינות וענווה טבעית, דרישת טובת הזולת ורדיפה אחר צדקה וחסד.

אביו ר' יצחק מאיר זצ"ל היה בן אחותו של כ"ק בעל ה"שפת אמת" זי"ע, מרת רייציל ע"ה, וזכה ר' ישראלק'ע לחסות בצלו של בעל ה"שפת אמת" זי"ע בנעוריו. דברי תורתו ושיחותיו, לא משו מפיו, לא היתה שיחה, כמעט, שלא היה ר' ישראלק'ע מתבל בה את דבריו של בעל ה"שפת אמת" זצ"ל, אם כאסמכתא וראיה להנידון, ואם כאתקפתא ופירכא, השתעשע בהם תמיד, ומצא בהם תמיד הארות חדשות בתורה ובחסידות, להאיר בהם נתיב דרכו הלכה למעשה.

וכשעלה לשמי רום בעל ה"שפת אמת" זצ"ל, דבק במשנה עוז בבנו כ"ק מרן בעל ה"אמרי אמת" זצוק"ל, ממנו קיבל רוב חכמתו בחסידות, התאבק בעפר רגליו, ושתה בצמא את דבריו – הדרכתו – ועצתו – במשך יותר מארבעים שנה.

כל דרכיו ועניניו הרוחניים והגשמיים גם יחד, כילכל כמשפט עצתו והדרכתו, שלא נע ולא זע מהם אף כמלא נימה.

בנו המופלא ר' אהרן פינחס הי"ד היה מהאברכים המופלאים ב"גור", וכתב הרבה פנקסים מתורת מרן ה"אמרי אמת" זצ"ל ושלחם לאביו רבי ישראל לארץ ישראל, וחלק ניכר מהפנקסים אלו שימשו להוצאת הספרים "אמרי אמת".

וכשעלה על כס הנשיאות כ"ק מרן בעל ה"ביתַ ישראל" זצוק"ל התקשר אליו בקשר אמיץ, וקודש דבריו נר היה לרגליו בחייו היום יומיים, הן במילי דשמיא והן במילי דעלמא. לא בכדי זכה להתקרבות יתירה מצד רבותינו הקדושים זצ"ל.

ובמשנה תוקף אצל כ״ק מרן בעל ה״בית ישראל״ זצ״ל שהחזיקו לאיש אמוניו, וגילה לו אותות אהבה וחיבה. כמוזכר לעיל היה קרוב משפחה של הרבי, ובהגיעו נסיעה לשבת לירושלים, היה מכבדו הרבי לשבת בטישים בעת עריכת שולחנותיו הטהורים, גם בלילה וגם ביום. פעם בהגיעו לשבת נסיעה לרבי, ניגש אליו הגבאי רבי יהושע נח בינקה זי״ל ואמר לו, תיכנס לשָבָת בשני הטישים, היום, ומחר. ובכלל מתי שאתה בא לירושלים, אתה יכול לשבת בטישים, ואתה לא צריך לחכות להזמנה מיוחדת, וכמובן שהגבאי לא עשה שום דבר מדעתו. הגיע ר׳ ישראלקע לשבת לרבי, ולא נכנס לטיש. כידוע הרבי ה״בית ישראל״ זי״ע היה מסתובב לפני הטיש ואחרי הטיש בביהמ״ד, לאחר הטיש פגש בר׳ ישראלקע, לשאלתו של הרבי איפה היית בטיש? ענה כאן בביהמ״ד, שאלו הרבי והיכן עמדת בשעת השמועס? (אמירת התורה) ענה ר׳ ישראלקע עמדתי מאחורי השורות (שורעס) פנה אליו הרבי בבת שחוק, בכוונה השארתי אותך בחוץ ולא קראתיך לשבת בטיש, כי רציתי לדעת האם שומעים אותי גם בריחוק מקום האם שמעת את השמוס ענה ר׳ ישראלקע חלק שמעתי, חזר שוב הרבי על השאלה האם שומעים מרחוק גם? ענה ר׳ ישראלקע ״אז מען ביקט זיך הערט מען״. (אם מתכוופפים שומעים). הרבי אף ביקר בביתו מזמן לזמן.

באחד מביקוריו של הרבי מרן ה״בית ישראל״ זי״ע אצל ר׳ ישראלקע, לא קיבל הודעה מראש, כי הרבי מתכונן להיות אצלו בביתו, והגיע הרבי לביתו, ולא נמצא בבית באותה שעה. בהגיעו לביתו יותר מאוחר שמע שהרבי היה בביתו, והוא לא היה. מיד בירר איפה נמצא הרבי, וכששמע שהרבי נמצא בבני ברק אצל הרה״ח ר׳ הרשל ריגל זצ״ל, נסע מיד לבני ברק, לקבל נזיפה, כי הרי הרבי בא אליו לבקרו, והוא לא היה. דוגמא חיה להכנעה ולביטול לרבי מיהודי ״חסידי אַ חסידישער אידי״.

דמות דיוקנו הקורנת והמזהירה של הרה״ח ר׳ ישראלקע טאומן זי״ל נכדו של בעל ה״חידושי הרי״ם״ זצ״ל שגילם בתוכו איש חסיד זה, וכחסיד אמיתי סיגל לעצמו בין השאר גם הסגולה העיקרית של הני חסידי ישישי, להסתיר ולהצניע חותם בתוך חותם, קניני הנפש שמלאו, לבל ירגישו בהם מלבר, אף דרך חרך כלשהו.

ר׳ ישראלקע היה בבחינת ״ואש המזבח תוקד בו״ בתוך תוכו ולא מבחוץ.

במיוחד הורגש דבר זה, להמתחקה אחריו בעת התייחדותו עם קונו, בעבודה שבלב זו תפילה.

בוער ולוהט היה אז, בסתר לבו בדבקות עצומה ובגעגועים עזים לאדון כל, ואילו מבחוץ עטוי ועטוף היה במעטה של פשטות, וענן של הסתר סיכך בעד התבערה, לבל תצא הלהב החוצה. בפנה צדדית, במערב בית המדרש ״קהל חסידים״ שבתל אביב בדרומה של העיר, חבויה מעין צופיה, שם קבע מקום לתפילתו שנאמרה תמיד, בשברון לב, בהכנעת ראש ובעינים מושפלות, כעומד לפני מלך.

חוט של חן חסידי קדום, היה נסוך אז על כל ישותו, שזהרהוריו בכוחם היו, לחמם לב ולרומם מוח המתבונן והמרגיש בם.

ופשטות טבעית זו, פרושה היתה על כל דרכי חייו של ר' ישראלק'ע, אם זה בשעה שהשמיע לקחו לרבים, שיעורים תמידין כסדרן, בבתי המדרש "אהל שרה" שהיה ממוקם ברחוב "נחלת בנימין" פנת רחוב וולפסון, ו"קהל חסידים" בתל אביב, שנאמרו בנעימות ובמתינות תוך השתתפות ערה של כל המשתתפים ואם זה בשעה שהיה מיסב בצוותא בסעודות חסידיות שגם בהן התמקם תמיד, בסתר חביון, בקצה השולחן, מלוא החופן תענוג רוחני והנאה עילאית, היו מקבלים בישיבה בסעודות אלו, בצוותא חדא עם ר' ישראלק'ע, שופע היה אז שפע של שיחות קודש ועובדות מאלפות מרבותינו זצ"ל, שמסרם כהויתם, והשמיעם בנועם זיו ובלהט פנימי שחדר אל פנימיות מאזיניהם, והרעיפו טל של תחיה, על לב שומעיהם.

ואף בשעת שיחת חולין רגילה אתו, הזדקרה לנגד עיניך פשטותו, דבורו היה תמיד בנחת, מדוד ושקול, מגלה טפח ומכסה טפחיים, וממדה זו לא מש, גם במצבים בלתי רגילים בשעת התרגשות. כח וגבורה היתה עמו למשול ברוחו, ולשלוט במצבים כאלו שלטון גמור על רגשותיו, לבל יפרצו גדר ומחיצה, בדרך כלל עומד היה כמאובן במקרה כזה, מבלי להוציא הגה, ואם אמר מה שאמר והעיר מה שהעיר, הרי ספורות היו המילים, ובשלות נפש נאמרו.

כי אכן פשטות טבעית וענוה בלתי מעושה קיננו בו, ועמדו בכור המבחן בכל המצבים. הרבה צער ועגמת נפש עבר בשנות חייו, כששיכל את אשת נעוריו בת החסיד ר' יחיאל שיינפלד גיסו של מרן בעל ה"שפת אמת" זי"ע, וכן שיכל בחייו את רוב ילדיו, כשנפטרו על פניו ממחלות, או נהרגו בשואה, גם פרנסתו היתה בדוחק ובצימצום, הסתפק בפת חריבה, כשכל בקשתו לא להגיע לידי מתנת בשר ודם, וגם לא לידי הלוואתם חלילה, ועם כל זה עבד את בוראו בשמחה בהכנעה "כשאבלו בלבו וצהלתו בפניו".

וכאן טמון סוד ההערצה וההערכה שרכש ר' ישראלק'ע, מצד חוג רחב של ידידים ומעריצים, שלמשמע דבריו, הטו אוזן קשבת ביראת הכבוד, והתייחסו כלפיו כאל מנהיג בלתי מוכתר.

ר' ישראלק'ע פעל רבות ועשה במעשה "צדקה וחסד" גם בתוככי בית המדרש "קהל חסידים" בשכונת שפירא בתל אביב, ומחוצה לה, מלבד פעילותו הקבועה, במשך שנים רבות כגבאי כבוד למען ישיבת "שפת אמת", היה גם לאחיעזר ולאחיסמך, לכל מוסדות התורה והחסד.

בערכם מגביותיהם השנתית בבית המדרש, הוא היה המדרבן והממריץ, המתרים והמסייע, תמיד עלה בידו לקבץ סכומים ניכרים, כאשר לא היה איש שיסרב לו.

כמו כן ניהל גמ"ח פרטי מלבד הגמ"ח הקיים בבית המדרש, ממנו נהנו ונושעו רבים, בסכומים נכבדים ובתשלומים נוחים מאד. שונה היתה קופה זו מכל הקופות, שזכות קביעת מועד התשלום, היתה ביד הלווה, ולא ביד המלווה, כמקובל.

וקרה לא פעם שאף הגיע מועד התשלום ור' ישראלק'ע הריח שמצבו העכשוי של הלווה אינו מאפשרו לפרוע, סירב בתוקף לקבל את התשלום.

ועובדא ידענא מספר רב דבית המדרש "קהל חסידים" הרב ישראל מנדל קיהן זצ"ל: איך דרך קופה זו עלה בידו לקיים בחכמה דינא דגמרא (כתובות ס"ג) הנפסק בשו"ע יו"ד רנ"ד ש"עני שאינו רוצה ליקח צדקה מערימין ונותנים לו לשם מתנה או לשם הלוואה".

שנים רבות שימש גם כגבאי צדקה ראשי בקופת "מתן בסתר" פעולות נשגבות עשה דרך קופה זו, בהשכל ודעת, ובמזימות שונות הצליח לחדור לפתחי נצרכים צנועים ונכבדים, ולתומכם בעין יפה וברוח נדיבה בדרך כבוד.

גריס באורייתא תדירה, כל שעה פנויה, קודש היתה לו לתורה ולחסידות, וזאת בעמקות וביגיעה לעומק ולרוחב, ובצער גדול הצטער, שעליו התלונן, שבזמן האחרון בגלל חולשתו היתירה קשה עליו העיון, כפי שהיה רגיל מימים ימימה.

לא החזיק טיבותא לנפשיה, ולא הסתפק ר' ישראלק'ע בשיעוריו הפרטיים, אלא זיכה גם את הזולת.

כשלושים שנה בערך מאז עלייתו לארץ ישראל, הרביץ תורה ברבים, תמידין כסדרן, מדי יום ביומו, מתבל את דבריו לרוב מדברי רבו בעל ה"שפת אמת" זצ"ל.

קהל שומעי לקחו קשורים היו אליו בעבותות אהבה והעריצוהו מאוד, ואף שכשעבר לגור בבית בנו בצפון העיר, לא נתקו עמו קשר, והיו באים לבקרו לעיתים תכופות, ואף הוא התמיד בהחזקת הקשר עם מתפללי בית המדרש "קהל חסידים" בהמשיכו לכהן כגבאי ה"כוללות" דגור, וגבאי צדקה וחסד.

בהגיעו לגיל ע"ה (75) ביום הולדתו נסע לרבי מרן ה"בית ישראל" זי"ע עם בנו הרה"ח ר' הענך שליט"א מבני ברק להתברך בשנים טובות נוספות, נכנס לקודש ואמר שנהיה היום בן ע"ה שנים, והושיט לרבי שתי שטרות של (50) חמישים ל"י (אז זה היה השטר הגדול ביותר) לקח הרבי השטרות מידו, והחזיר לו סך של (25) עשרים וחמש ל"י, פנה ר' ישראלק'ע לרבי ואמר: יברכני הרבי עד מאה ועשרים שנה. הסב הרבי פניו אל בנו ר' העניך ואמר בלחישה: "יארעך איז גוט געזונטע יארעך" (שנים זה טוב שנים בריאות) וכעבור כמה חודשים נחלש וחולשתו הלכה ונתגברה עליו, עד שהחזיר את נשמתו לבוראה, בהשאירו אחריו דור ישרים יבורך הממשיכים דרכו דרך חסידות גור, והמסייעים במוסדות ובחסידות "גור".

לאחר פטירת ר' ישראלק'ה, פגש מרן ה"בית ישראל" זי"ע את אחיו של ר' ישראלק'ע, הרה"ח ר' יעקב משה ז"ל, ואמר לו כך: האם אתה זוכר את הקטרים של הרכבות שהיו בפולין? כמה קרונות הם יכלו לסחוב אחריהם 40-50-60 קרונות? אחיך ישראלק'ע יכל לסחוב אחריו 70-80 קרונות.

ומנוחתו כבוד בבית החיים "שומרי שבת" בבני ברק.

הרה"ח רבי יצחק שלמה צישינסקי זצ"ל

הנקרא: "איטשע יהודא בע"רס" — "איטשע גבאי"

בהרה"ח ר' יהודא דב ז"ל

נולד בעיר קורצ'וב שבפולין — וחי באוטבוצק במשך שנים.

נפטר כ"ד טבת תשכ"ט

יש מעין — ויש מעין

יש מעין המפחה מים חיים זכים, טהורים, אבל קרירים, והם מטהרים את האויר, מרעננים את היקום, את היצירה כולה, מבלי להסעיר או להרעיד דבר. מעין כזה אינו מעלה אדים סביבו ואינו מסתתר מבעד לערפל מזוכך.

ויש מעין המפחה מים חיים זכים, טהורים, אבל רותחים, תוססים ומסעירים, המעלים סביבם אדים רבים ויוצרים ערפל סמיך מזוכך אבל מסתיר, מעין כזה בכוחו לטהר מכל מעין אחר, אין הוא משאיר אחריו כל זוהמא, הוא מסיר לכלוך — הוא מטהר —

כזה היה ר' "איטשע יהודא בערס" "איש חסיד היה"

ר' איטשע היה בחינת מעין מים זכים טהורים, רותחים ותוססים ומסעירים, המעלים סביבם אדים רבים, הוא שנפשו היתה גדושה בתורה ויראת אלוקים, טיפוס סוער וחם, מטהר! קוצקאי היה וקיים במלואו את הכתוב "לא תגורו מפני איש".

הוא יצא לכבוש ולזכך ולטהר ולהשפיע מים חיים בשממה הרוחנית והמוסרית בעיר החול תל אביב.

עוד מימי פולין לאחר נשואיו עם בתו של הרה"ח ר' שמואל יואל לוין הי"ד המשיך להתגורר בעיר פאלניץ שבו גר חמיו, ובני העיר היו קוראים לו "איטשע השחור" או "איטשע מן השמים" — כי מיד לאחר נישואיו החל לעמוד בפרץ ולגדור גדר, ולהציל את ילדי ישראל מכפירה ורקב מוסרי, ומשכם לבית המדרש ולמדם תורה ויראה.

ר' איטשע השיב מעוון נערים רבים, שהוציאם מן המועדון הקומונסטי, ועשאם

חסידים ובני תורה ויראה, והוליכם אל כ״ק מרן ״האמרי אמת״ זצוק״ל לעיירה ״גור״. קשור היה בכל נימי נפשו לאדמור״י ״גור״, וגם הם העריכוהו והוקירוהו והריצוהו מאד כי חסיד נאמן, והיה מכניע כל כולו בפניהם, וברמז קל שבקלים היה רץ לעשות כל מוצא פיהם.

איש חינוך היה ר׳ איטשע עוד בשחר נעוריו, וצעירים רבים נמשכו אחריו, והוא ניצל את זה עד תום, לקרב את הנוער הצעיר לתורה ויראת שמים. גם את בנות ישראל לא הזניח ויסד עבורם ״בית יעקב״ ברוח היהדות החסידית.

בקיץ תרצ״ה עלה לארץ ישראל, והשתכן בתל־אביב, ונהנה מיגיע כפיו בפתחו מאפיה ללחם וחלות בשותפות יחד עם שני אחיו הרה״ח ר׳ יעקב יואל ז״ל, והרה״ח ר׳ שמחה ז״ל.

באותם הימים של אוירה חילונית לוחמת שהציפה את כל אשר נחשול הלאומיות המתנכרת, ושטף במלוא עוזו את בתי ישראל בכללן גדולים וקטנים, תל־אביב החילונית של אז בימים ההם: מטרפולין של חולין כל כולה, ואוי לו ליהודי חרדי לבוא בתחומה, יש מהם שנגרפו במציאות המתנכרת, ואחרים השתדלו שלא להבליט את זהותם כדי שלא להיראות כיוצאי דופן תמהוניים וכדי שלא לשמש מטרה ללעג וגידופים. יש הנדים בצער לשארית הפליטה הקובעת משכנה דווקא בעיר זו תל־אביב החילונית. מעטים היודעים כי רק לפני דורותיים, סבינו וזקנינו — בדי עמל ויזע לחמו בעוז רוח את מלחמת קיומם דווקא בעיר הבזה לכל דבר שבקדושה.

ראויים אלו המתעקשים לשמור שהגחלת היהודית לא תכבה בעיר תל־אביב, לדעת מי היה הנחשון שהתווה אז את הדרך, עמוד האש שהילך לפני המחנה היה הרה״ח ר׳ איטשע צישנסקי זצ״ל הוא עטה על עצמו עזות דקדושה כדי לעמוד במלחמת חרמה זו.

באותם הימים, היה זה בשנת תרח״צ, יסד ר׳ איטשע עם עוד קבוצת אברכים, שיצאו לכבוש את השממה הרוחנית והמוסרית. את בית החסידים הידוע בתל אביב בשמו ״שטיבל הקישון דריי און דרייסיג״ ונקרא כך בגלל מיקומו ברחוב הקישון 33 בדרום תל אביב בשכונת פלורנטין. יסוד השטיבל היה בהשראת ובברכת מרן ה״אמרי אמת״ זי״ע. כך הפך בית החסידים ברחוב הקישון למבצר של תורה, של יהדות ללא פשרות, ושל גמילות חסדים.

בני חבורת דריי און דרייסיג נתנו עיניהם בר׳ איטשע למנותו לגבאי ומנהיג לבית החסידים כי זה האיש דרוש לנו כאויר לנשימה אמרו בני החבורה, אף כי הוא דובר אמת וחד לשון ועתיד להגיד דברים קשים כגידין.

ואכן ר׳ איטשע תקן תקנות וגדר גדרים שלא לזוז זיז מדרך אבותינו ורבותינו זי״ע. כמה עזות דקדושה דרושה היתה כדי לבצע את כל הכרוך בכך!!

אחד מעשרה ראשונים של השטיבל בשם ל.ס. מספר: כי בערב שבת הראשונה לבואו לתל אביב, בעת לכתו מביתו לפנות ערב לשטיבל הקישון ״לצלותא דמעלי שבתא״ והוא

חובש שטריימל לראשו, היו אנשים פורקי עול זורקים בו אבנים ומשסים בו כלבים, ופחד שוב ללכת בתלבושת החסידית, היה ר׳ איטשע אומר על כך:

במסכת ברכות דף ל״ו אומרת הגמרא: ״כי הקליפה נעשית לעיתים השומר לפרי״ ולפיכך צדיקים רבים החמירו שלא לשנות את הלבוש החסידי הישן וחיזק ועידד את כל המתפללים בשטיבל לחבוש את השטריימל ולא להתבייש מאף אחד, היש דבר נעלה מזה להפגין את היהדות והחסידות בחוצות העיר?!

פעם בשבת בבוקר עיכב ר׳ איטשע את התפילה והורה לכל המתפללים לשוב לבתיהם ולחבוש שטריימלין לראשיהם וקרא להם ״שלא להתבייש בפני המלעיגין״. כדי להמחיש את העזות של הקדושה ש״לא ליבוש בפני המלעיגין״ ולהמחיש את יחס הביטול להפקרות המשתוללת אז. יצא פעם ר׳ איטשע בליל שביעי של פסח, עם החסידים בריקוד סוער ונלהב ברחובות העיר עד שפת ימה של תל אביב לשירת הים, ותוך כדי סחף ההתלהבות, צווה על כולם להוציא את הטלית קטן וללבשה על הקפוטה כדי ש״לא ליבוש בפני המלעיגין״.

המאמצים של ר׳ איטשע נשאו פרי, חסידות גור היתה לשם דבר בתל אביב. וזכתה לראות דור שני ושלישי נושא ברמה ובקנאות את רוח החסידות.

היה זה לפני בחירות לכנסת, בעת סעודה שלישית בשבת, ביקש ר׳ איטשע שכל אחד יגש לבימה ויאמר דבר מה, אחד האברכים לא רצה לגשת מטעמים של פחד ובושה, אמר לו ר׳ איטשע: אין לך לפחד וליבוש לגשת, אתן לך עצה טובה, בכל פעם שניגשים לבימה, אומרים ״קפיטל תהילים״ ואז בודאי שמצליחים ונעלמים הבושה והפחד, — וכך גם אני עושה ובעזרת השם מצליח. כך היה מחשל ר׳ איטשע את בני התשחורת לא להרתע ולא ליבוש לשאת דברים בחוצות ולהשמיע קולם בשעה שידרשו.

בין שאר מעלותיו של ר׳ איטשע בלט במיוחד טוב ליבו השופע, ככל שנראה תקיף בדעתו על אידישקייט, כך היה לבו רך כקנה בעל אוזן קשבת לכל נזקק וקשה יום, רודף צדקה וחסד בגופו ממש, הוא זה שעמל להחדיר בשטיבל ״33״ את התודעה להרתם ולהחלץ חושים למען הכלל והפרט, אם למוסדות תורה וחסד, אם למען הזולת הזקוק לעזרה. ״הנתינה״ בשטיבל ״33״ היתה לשם דבר בכל הארץ. ולכן הגיעו מנהלי מוסדות ועסקני ציבור מכל שכבות הציבור החרדי ולאו דוקא מחסידות גור, עבור צרכיהם הם, צרכי ציבור המרובים. והם ידעו מראש כי כאן בשטיבל ״33״ יקבלו את פניהם בסבר פנים יפות ויזכו לנתינה שיש בה ממש, כי כך חינך אותם ר׳ איטשע הגבאי. בעקיפין גרם ר׳ איטשע בזה, שילדי ואנשי השטיבל יראו עוד יהודים במלבושיהם הירושלמיים, ואינם מתביישים מפני איש וזה גם עזר לכפות את דעתו על אנשי השטיבל לחבוש את השטריימל ולא להתבייש מפני המלעיגין.

בבקר בבקר — היה קורא ר׳ איטשע, וביקש למהר ולהביא את נדבתם למען יוכלו לזכות במצוה זו ולהחיות אנשים רבים, ולאפשר להם ללמוד, באם זה היה עבור חדר או ישיבה. ר׳ איטשע פעל בכל כוחו להכניס את עניני נתינת הצדקה למתפללים אתו

בשטיבל, ואכן הצליח להחדיר גם לדורות הבאים בני השטיבל, משום שזה נכנס בדם עורקיהם, וגם זה ה"גירסא דינקותא". באחת המגביות שנערכה למען "ישיבת חידושי הרי"ם", אמר מנהל הישיבה דאז: "הקישון זה הקישון אין שום דמיון בין נתינת הצדקה של הקישון לנתינות אחרות".

גמילות החסדים בבית החסידים הקישון "33" לא הניחו דוגמא כמותם בשום מקום אחר בארץ, אותם יהודים שפרנסתם באה להם בקושי ובעמל, תפסו מקום ראשון בכל מגבית, ונתנו תרומותיהם בעין יפה.

ר' איטשע אף היה דואג לאנשים, מקרב אותם ומבססם. סיפר פעם ידידו: "בבואי הנה בעלותי ארצה, היה ר' איטשע מהראשונים שפגש אותי, באהבה גלויה הזמין אותי לביתו ודאג לי ואף נתן לי לאכול ולשתות ומקום לינה, זוכר אני בימי קדם אלו, לילות של שיחות גלויות, שר' איטשע החדיר בי ועזר לי. הוא עשה את זה מתוך ליבו הטוב והרחום והרגיש חובה וצורך לעשות זאת.

לוחם מלחמת הדת: ר' איטשע לחם מלחמת קודש — היה לוחם בעד ביצור חומות הדת, בעיר החילונית תל־אביב. לילדי תל־אביב זכור עוד את ההפגנות ברחוב הרצל בתל אביב וברחוב אלנבי בשבתות נגד נסיעות של רכבים ציבוריים אוטובוסים ומוניות, את ההתגודדויות נגד מחללי השבת ועוזריהם המשטרה, ללא מורה ופחד ותחת קבלת מכות ממקלות ואלות השוטרים. ר' איטשע היה יוצא מדי שבת בשבתו בראש חבורת החסידים מ־"33" למחות נגד אלו שהעזו לפתוח חנויותיהם בשבת ולא זזו מהמקום עד שנסגרו כל החנויות.

בעת ההיא אשר קם שלטון יהודי בארץ ישראל, היו שטעו וחשבו כי שלטון וצבא יהודי בארץ ישראל הוא "גואל ישראל" היחידי, והיתה צפויה סכנה לאמונה בדברי הנביאים, בביאת המשיח, ובתחיית המתים, ר' איטשע היה מן המעטים שראשם נשאר צלול באותם ימים טרופים אלו והיה דורש ומסביר כי אין כאן גאולה אלא מקסם שוא משום שעדיין לא הוגשם הכתוב: "מלאה הארץ דעה את ד' כמים לים מכסים" אבל ארץ ישראל מלאה בכפירה.

ועל כך לחם ר' איטשע בחומרה רבה ובעוז ללא משוא פנים וללא חנופה, לא תגורו מפני איש התקיימה אצלו במילואה.

חינוך ילדים: כשם שלחם את מלחמת השבת, כן לחם את מלחמת חינוך הבנים והבנות, חינוך טהור וחסידי, שיגדלו הילדים מלאי "אידישקייט" וספוגי יראת שמים, יש לזכור שבימים ההם זו היתה מלחמת קיום לעצם החינוך החסידי, ור' איטשע היה מסור לחינוך זה, שפתו וגישתו מצאו גם נתיבות לליבות הרבים, ברבות השנים ראה פרי בעמלו וזרע ברך ד' של פרחי חסידי גור. ר' איטשע התעניין בלימודיהם, הוא היה עוקב אחרי התקדמותם בלימודים. היה זה כשילד דיבר בשטיבל באמצע התפילה או בזמן קריאת התורה ואפילו בין הקרואים היה מפסיק את קריאת התורה באמצע, או הפסיק את המי שברך, ופתח זוג עיניים לכוון המדברים, ולפעמים אפילו היה נשלח לעבר הילד

סטירת לחי, למען ישמעו ויראו, ואכן זה עזר. עד היום הזה ידוע בכל העולם כי בשטיבלעך של גור אין דיבורים, לא באמצע התפילה ולא בקריאת התורה ואפילו לא בין הקרואים, כי כך הורו לנו רבותינו אדמו״רי גור, ור׳ איטשע שם דגש מיוחד על זה בין יתר הדברים שטיפל ועמל למען הציבור באמונה וביושר.

ומצד שני ראו את טוב ליבו הרחום, בראותו ילד עונה אמן יהא שמיא בקול היה מחייך אליו בחֹם ומנענע לו בראשו כי כך צריך להיות, וניגש לילד ונותן לו לטיפה על לחיו, ומושיט לו את קופסת הטבק להרחה, בכדי שיקח קמצוץ טבק, ומספר לאביו אחרי התפילה בנוכחות הילד כי ילדו ילד טוב ועונה אמן בקול כמו שצריך ומגיע לו פרס, כך היה מעודד את הילדים, ילדי השטיבל היו אוהבים אותו אהבה מיראה, כי ידעו כי כוונתו טובה ורצויה.

וברוח זה של דאגת חינוך הבנים והבנות ברוח ישראל סבא: היה פעיל נמרץ ביותר עבור ה״חינוך העצמאי״ מאז הקמת החינוך העצמאי, לקח על עצמו את המשימה לרכוש למפעל ״ידידים״ באזור תל אביב, ולמטרה זו הקדיש את מיטב כוחותיו. ובתפקיד זה התמיד עד יומו האחרון, התמסרות ללא ליאות, ר׳ איטשע ראה בכך שליחות נעלה — קיום מצוות גדולי הדור, מייסדי החינוך העצמאי שראו בו ערובה וקיומה של תורה בארץ הקודש והחזקת תורה מפיהם של תינוקות של בית רבן הממשיכים את דרכם לישיבות הקדושות. ואכן הרבה יוצאי עדות המזרח חבים לו את חייהם שנשארו בעיר תל אביב והמשיכו במסורת אבות, וכן גם יוצאי אירופה שבאו לאחר המלחמה והקימו בתים בישראל וגרו בתל אביב דאז חבים לו את חייהם שנשארו באידישקייט.

ידידו הרה״ח ר׳ י.מ.א. העיד עליו בהספדו כי הוא הניח את היסודות לתורה וחסידות בתל אביב, וזה השפיע גם על כל הארץ.

כאשר באה גזירת גיוס בנות ישראל לצבא, עמד ר׳ איטשע ונלחם על כך בתוקפנות, ואף אירגן אסיפות מחאה, ר׳ איטשע ניצב ונאם לפני קהל רב, ללא פחד ומורא, באחת האסיפות שנערכה בישיבת ״היכל התלמוד״ שברחוב יהודה הלוי בתל אביב, קרא את דברי חנניה, מישאל, ועזריה, כשקראו לפני נבוכדנצר: ״מלך אתה עלינו למיסים וארנונות, אבל לעבוד עבודה זרה, את וכלבא שוים״ לא רבים העזו לדבר כך נגד השלטון בימים ההם, רק ר׳ איטשע העז, למען חינוך הטהרה של בנות ישראל מסר נפשו.

ר׳ איטשע לא היה רק עסקן מן השורה שטיפל בצרכי הציבור במסירות נפש, אלא גדול בתורה היה האיש, תלמיד חכם מופלג, כבר בצעירותו ניכרו בו כשרונות מפליאים כאשר התפלפל בדברי תורה וירד לעמקם של דברים ואף הקשה קושיות — ותירצם. בעודו בחור צעיר זכה ללמוד בישיבתו של הרב מפאבניץ, שידוע היה שלישיבתו התקבלו רק בחורים מובחרים ועילויים, ור׳ איטשע היה אחד מהם. בני הדור של השטיבל ״33״ זוכרים עוד כשנזכרים בשיעורו של הגבאי ר׳ איטשע כל ערב אחרי תפילת ערבית, שם

ישבו עשרות חסידים ושמעו מפי ר׳ איטשע שיעור בדף היומי מילה במילה מוסבר בשפה המובנת לכל איש ונער, בקול רם ונישא שנשמע למרחקים שקט מוחלט שרר בשיעור, ובקשב רב הקשיבו החסידים, זקנים, מבוגרים, נערים, וילדים לכל הגה היוצא מפיו הטהור, גמרא, רש״י, ותוס׳ עם הסברים של שאר המפורשים, יהודים עמלי וקשי יום שעמלו קשה לפרנסתם מן הבקר עד הערב, לא החסירו אף יום כמעט את שיעורו של ר׳ איטשע בדף היומי. ר׳ איטשע גם עמל לפרנסתו קשה מאד, אופה לחם וחלות היה במקצועו, שכידוע צריכים לעמול קשה יום וליל, וזה החידוש, שאם כל זה היה לו זמן גם לעסקנות ציבורית ענפה, וגם למסור שיעורים בקר וערב בשטיבל שם זה היה מבצרו. ר׳ איטשע היה עוסק גם ב״מעשה מרכבה״ כלומר: היה רוכב ונוהג בעגלה הרתומה לשני סוסים ומחלק את תוצרתו לחנויות המכלת, לחם וחלות לכבוד שבת. גם שמות קרא לסוסיו למי שעוד זוכר, והיה זה אומץ רב להתנהג בצורה שר׳ איטשע התנהג.

ר׳ איטשע היה בבחינת ״עמוד אש״ כפי שהגדירו פעם מרן ה״ביה ישראל״ זי״ע כשנכנס לשטיבל ״33״ וראה שר׳ איטשע לומד שיעור עם הציבור בדף היומי אחרי תפילת מעריב. ומה האש בבחינת שורף ומאיר — כך ר׳ איטשע שורף ומאיר — בעוז ללא חת משלח חיצים נגד פורקי עול כשמטרתו לכלות את הקוצים המחבלים בכרם בית ישראל.

העמוד האש במדבר האיר לבני ישראל את הדרך, אף ר׳ איטשע האיר את הדרך לצעירי הצאן שהתרפסו עליו באהבה ושתו בצמא את דברי תורתו אשר הרביץ בהם, וכן הורה להם מדרכי התורה והחסידות. אפשר לומר עליו כי הוא הציל את הדור הצעיר בימים ההם, כי היה רועה נאמן וכוונתו לשם שמים, ללא שום משוא פנים.

ביתו היה פתוח לרווחה לכל דורש ולכל נדכה וקשה יום, לאכילה ושתיה ולינה, בימים ההם כאשר פליטי המלחמה הגיעו שבורים ומיוסרים היה זה ר׳ איטשע שחיזקם ועודדם והכניסם לביתו והאכילם והישקם והפיח בהם חיות דקדושה לבל יפלו ברוחם, ושמחם ועזר להם להקים בתים בישראל.

בליל ״שמחת תורה״ במשך כל השנים, לפני תפילת ערבית והקפות, היו מתאספים בביתו ברחוב ״סמטת מוייאל״ שכונת העובד שליד רחוב ״סלמה״ ולוגמים משקה ור׳ איטשע היה מתבשם, ואז היתה פורצת מפיו תורתו ויראתו, מאמרי חז״ל מכל הש״ס.

פעם פירש מאמר חז״ל בדרך משלו ואמר: בתחילת מסכת ״בבא קמא״ כתוב: ״אבות מכלל דאיכא תולדות, גבי שבת תנן — תולדותיהם כיוצא בהם, גבי טומאה תנן — לא כיוצא בהם. כלומר: במקום הקדושה והטהרה שווים הבנים לאבותיהם, ״תולדותיהם כיוצא בהם״. ואילו במקום טומאה אין הצאצאים דומים לאבותיהם. לפתע הרים ר׳ איטשע את קולו ושאל: ״הכא מאי תולדותיהם״? כלומר תולדותינו — בנינו כאן בשטיבל זה ״הקישון 33״ מה הם? והשיב: יש כיוצא בהם, אך כאן לא רק כיוצא בהם אלא מה? הילדים כאן יהיו טובים יותר מאבותיהם, יראי אלוקים יודעי

תורה וחסידים יותר מאבותיהם. ומביתו היה רוקדים כל הדרך חזרה לשטיבל, מחזה מרהיב באותם ימים בלב ליבה של העיר תל אביב החילונית.

ר׳ איטשע חסיד גדול היה: התגלמות מיוחדת של אישיותו היתה דביקותו ברבותיו — מרן ה״אמרי אמת״ זצוק״ל ומרן ה״בית ישראל״ זצוק״ל, הוא היה שותה בצמא את דבריהם ואף מוכן היה למלא כל מוצא פיהם, ר׳ איטשע לא היה משנה מאומה מאמרותם ומבקשותיהם ושש על כל מילותם כמוצא שלל רב. מדי פעם בפעם היה נוסע נסיעות לירושלים לשחר פני רבותיו, והם מצידם הראו לו אותות אהבה וחיבה וקירבוהו, והשיבוהו אצלם ב״טיש״.

כך אירגן גם לחסידים בשטיבל שיכלו לנסוע לרבי על טהרת הקודש ״אוטובוס״ מיוחד בימים ההם (כיום זה לא חידוש) הגיע האוטובוס עד השטיבל לרחוב הקישון ״33״ ומהשטיבל הוציאו ספסלים והכניסו באמצע האוטובוס כדי שיהיה מקום לעוד חסידים לשבת וכך היו נוסעים יחד לירושלים לרבי. גם כלים ואוכל לחג ושבת לקחו עמהם, ואחרי טילטולי הדרך שערכה כשעתיים ויותר, הגיעו בשלום לרחוב ״דוד ילין״ ששם היה הסטנצ׳יה (האכסניה) של השטיבל שנקרא על שם ראש החברה בשטיבל הרה״ח רבי וואוע (זאב) זילברשטיין זצ״ל ״וואווס׳ סטנציה״ היה זה מרתף עמוק שירדו לשם כעשרה מדריגות, אבל היה זה ירידה לצורך עליה ועוד איזה עליה — עליה שאחזה כמה שבועות טובים את החסידים בלב תל אביב החילונית והמגושמת שהיו צריכים שמירה יתירה, עד הנסיעה הבאה שלאחר מכן.

וכשנבנה בית המדרש החדש דאז ברחוב רלב״ח, מכרו את הסטנציה הזו ברחוב דוד ילין וקנו סטנציה חדשה, סמוכה ונראית לבית המדרש ברחוב רלב״ח, ממש מול בית המדרש. (כיום משמש המקום לבנק)

ר׳ איטשע איחד וחיזק את החסידים מהשטיבל ״33״ היה מרגלא בפומיה המשל הידוע בילקוט שמעוני: מקלות דקים אפשר לשבור אותם כשהם כל אחד לעצמו, אבל כשמחברים את כל המקלות הדקים יחדיו, אי אפשר לשבור אותם.

ר׳ איטשע היה חזק לעצמו ולכן היה יכול לחזק אחרים גם, כי היה טופח על מנת להטפיח, כך ראו עליו, של״ע נפלה עליו מחלה בגרונו, ועבר ניתוח בגרון, ולא יכל לדבר כבעבר, לא נפל ברוחו, והמשיך בעוז להנהיג את השטיבל בתנועות ידיו וברמזים, וגם

בפיו שנשמע קולו חלוש מאד ובקושי רב יכלו לשמוע מה שרוצה, רק הבינו אותו ברמזיו ובתנועות ידיו ועיניו שהיו בורקים וגבותיו הגדולות מכסים כמעט את כל עיניו, כך המשיך להנהיג את החסידים כמקודם ביד רמה ובשפה ברורה ובנעימה. עד שברבות השנים נחלש יותר ויותר, והגיע זמנו לעבור לעולם שכולו טוב, ולקבל את מקומו הראוי לו בגן העדן. היה זה ביום שלישי יום מר ונמהר — בכ״ד טבת תשכ״ט השיב את נשמתו הטהורה ליוצרה, והשאיר את אנשי השטיבל וכל חסידות גור ואת כל אנשי תל אביב מוכים ושבורים על הסתלקותו של אחד מיוחד שלזכותו אפשר לזקוף את המשך הדורות עד היום הזה. בהלוויתו שהתקיימה בתל אביב נשאו הספדים: חתניו — הרה״ח ר׳ אהרן לייב אבוביץ ז״ל שהמשיך אחריו כגבאי בשטיבל ״33״, וחתנו הרב נפתלי פיגנבוים שליט״א. מסע ההלויה יצא מבית חתנו הרה״ח ר׳ דוד דויטש ז״ל מרחוב טיומקין בת״א והמשיך לעבר ישיבת ״חידושי הרי״ם״ ברחוב פרץ 13 — ומשם לעבר השטיבל ברחוב ה״קישון 33״. קהל רב ובראשם כ״ק מרן ה״בית ישראל״ זצוק״ל, אדמורי״ם ורבנים מכל שדרות הציבור.

מהתייחסותו של מרן ה״בית ישראל״ זי״ע אחרי פטירתו של ר׳ איטשע נראה גדלותו, אחרי הלוייתו אמר הרבי למקורבו הרה״ח ר׳ יוסל סקולסקי ז״ל: ״האט מיטגענומען מיט זיך עפעס״ (הוא לקח אתו משהו). בימי השבעה לפטירתו, נכנס אחד מחסידי גור אל הרבי ה״בית ישראל״ לעורר ולבקש רחמים על בנו ששכב על ערש דווי, הפטיר ה״בית ישראל״ — מיתת צדיקים מכפרת — כשכוונתו לפטירתו של ר׳ איטשע ז״ל, לאחר השבעה נכנסו בני המשפחה אל הקודש פנימה אמר הרבי: לאביכם היו הרבה זכויות בעולם הזה — והוא לא הצטרך להזדקק להם כאן בעוה״ז (כמובן שבעוה״ב כן) על כן יעמדו זכיותיו אלו לכם הילדים.

ומקום מנוחתו בבית החיים ״שומרי שבת״ בזכרון מאיר שבבני ברק.

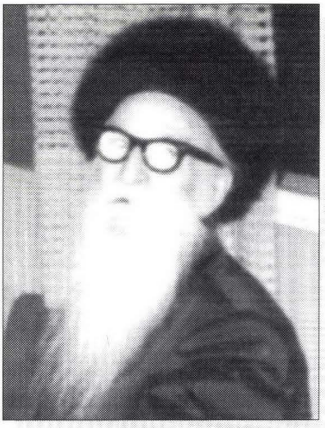
(נכתב ע״י נכדתו ל. אבוביץ)

״כי יישבו אחים יחדיו״

בתמונה נראים האחים החשובים: ה״ה רבי איטשע — רבי יעקב יואל — ורבי שמחה — צישינסקי

הרה"ח רבי מאיר וידיסלבסקי זצ"ל

מייסד "בית יעקב" בחיפה
נפטר ב'י"ב שבט תשל"ח

רבי מאיר וידיסלבסקי נולד לאביו הרה"ח המפואר הנגיד רבי חנוך הענ"ד זצ"ל בעיר לודז' שבפולין. מצאצאי מרן בעל ה"חידושי הרי"ם" זי"ע.

אביו שהיה מנגידי פולין ותלמיד חכם גדול, שביתו היה בית ועד לחכמים, וספוג בתורה וחסידות, בשילוב של מסחר ב"טקסטיל" חובק עולמות, על אף עשירותו המופלגת, הקפיד על חינוך ילדיו. אמו צפורה היתה בתו של ר' איטשקה בוימגולד, גיסו של מרן בעל ה"שפת אמת" זי"ע, בתה של דבורה מלכה אחות הרבי המפורסם מ"גור". רבי איטשקה בוימגולד מיקירי וורשא. תורה וגדולה במקום אחד, חסיד גדול, בעל מוסר נפלא, דבוק בתורה בכל רמ"ח אבריו, טבול ביראת שמים בכל שס"ה גידיו. לא לחינם נעשה חתנו של צדיק יסוד עולם, רבי אברהם מרדכי זצ"ל בנו של מרן בעל ה"חידושי הרי"ם". בבית אביו רבי חנוך הענך היה "שטיבל גוראי" שבו מצאו את מקומם גדולי החסידים, מחסידי קוצק – גור, החריפים והלמדנים.

בבית גדול ונישא זה גדל רבי מאיר והתחנך על ברכי התורה והחסידות והכנסת אורחים, בית שעושים עבור כלל ישראל, ולא רק עבור עצמם, וזה למד רבי מאיר בצעירותו.

בשנת תרפ"ט עלה רבי מאיר מפולין לארץ ישראל שאיפתו ושאיפת אביו היה לעלות לארץ הקדושה ואכן מימשו חלום זה. רבי מאיר התיישב בעיר חיפה האדומה, שהיתה חילונית לגמרי, ועל היותה עיר נמל שלשם הגיעו האניות עם העולים, התיישבו שם גם חסידים שעלו מפולין.

מיד בהגיע רבי מאיר לעיר חיפה, התחיל לטכס עצות ולבדוק מה צריכה העיר חיפה החרדית, ואיך לשמור ולהגדיל את הקיים בין החרדים לדבר ה', כי המצב ברחוב היה נורא ומסוכן עבור ילדי העולים וגם החרדים, מחוסר מסגרת מתאימה.

ר' מאיר אינו שוקע במחשבות רבות כי עם בעשיה מידית. וכך מתחיל לפעול למען חינוך בנות ישראל הכשרות, ומייסד הוא את "בית יעקב" הראשון בחיפה.

רבי מאיר הכיר את תנועת "בית יעקב" עוד מפולין שמשם בא מעירו "לודז'".

ומעשה שהיה כך היה – כשהתגורר בעיר לודז', באה לעירו הרבנית שרה שנירר ע"ה, כדי לעודד ולעורר על הקמת "בית יעקב" שם. זוגתו ע"ה התרגשה כל כך מהדברים שדיברה הרבנית שרה שנירר, אודות הצורך בהקמת "בית יעקב" עבור בנות ישראל בתקופה ההיא, עד שהסירה ענק יקר ערך מצווארה, ומסרה לידה של הרבנית שרה שנירר, כתרומה ראשונה לקרן הבנין. בראות נשים נוספות שהיו באסיפה זו, עשו אחריה וגם הוציאו את תכשיטיהן ומסרו לרבנית שרה שנירר, והודות לכך הוקם "בית יעקב" הראשון בעיר "לודז'".

מכאן ניתן להבין אולי במקצת את דמותו האצילית, התקיפה והמסורה של החסיד רבי מאיר, וכיצד אמנם הצליח להקים בחיפה החילונית רשת של "בית יעקב" שהיא לתפארת עומדת וקיימת, משגשגת ופורחת, עד היום הזה.

מסירות נפשו למען ועבור חינוך בנות ישראל לא ידעו גבולות, ועיקר מסירותו היתה בעובדה זו, ששלח את בתו היחידה תחי' אשת חבר לכ"ק האדמו"ר מסטריקוב שליט"א הרבנית לנדא תליט"א, לסמינר "בית יעקב" בקרקוב שבפולין, הגם שהיה זה כרוך בהוצאות מרובות, סכנת דרכים, ופרידה מבת יחידה, כל זה לא מנעו מרבי מאיר לתת לבתו את החינוך השורשי כפי שראה וקלט בבית אביו רבי חנוך הענך זצ"ל, רבי מאיר לא חסך שום דבר מבתו זו, העיקר כדי לתת לה חינוך שורשי עמוק. וכשבתו חזרה מלימודיה בקרקוב שבפולין, פתח אז ר' מאיר את בית הספר הראשון "בית יעקב" בחיפה, היה זה אז ברחוב "גלעד". רבי מאיר היה היוזם של הקמת בית הספר, וגם היה מנהלו בפועל, רבי מאיר לא סמך על איש בדבר רגיש וחשוב הזה, הוא שהיה קרוץ מחומר אחר משאר בני אדם שחומרו נקרץ עוד בבית אביו הגדול והמפואר, היה טבוע בעורקיו חינוך הבנות ולא סמך על איש שיעשה את מלאכתו הוא, רק הוא בחוזקו, בחוזק עמידתו על עקרונותיו של החסיד והלמדן הזה ששמו רבי מאיר, הוא המבין לבנות ישראל והוא הוא הרוצה לדאוג להם ולכל מחסורם, כפי שיסופר בהמשך.

מספרים: שרבי מאיר היה מגיע יום יום לשטיבל בשעה מוקדמת מאד כדי ללמוד ולהתפלל. פעם שאלו אותו רבי מאיר מדוע הנך מקדים להתפלל בשעה כה מוקדמת? ורבי מאיר עונה בפקחותו הרבה: "הרי צריך אני להתפלל שגם המורָה, גם הילדים, וגם העוזרת – כולם יהיו בריאים, רק אז אני יכול להיות מנהל"!.

הקו הבולט שהיה אצל רבי מאיר היה – "סדר"! "איש הסדר" היה. למרות שהקפיד מאד על הסדר, אף פעם לא העיר למורות על איחור, אלא היה מביט בשעונו, וזה היה מספיק יותר מכל גערה.

רבי מאיר היה מופיע תמיד הראשון לבית הספר והיה הולך האחרון, מפתחות בית הספר היו נמצאים אך ורק אצלו. כל מה שהיה צריך להעשות בבית הספר, הוא היה

עושה, כמו שאצל יוסף הצדיק נאמר: כל מה שאסירי המלך היו עושים הוא היה עושה. רבי מאיר לא בחל בשום מלאכה בבית הספר, ושום מלאכה לא היתה בזויה עבורו, כשאין מנקים לבית הספר, היה רבי מאיר בעצמו ובכבודו מנקה את בית הספר — : כי איך תלמדנה התלמידות בבית ספר מלוכלך — לא יתכן — ולכן לקח את המטאטא וניקה את בית הספר. ואל לנו לשכוח כי לא באדם פשוט עסקינן — אלא באדם מורם מעם — תלמיד חכם עצום — חסיד גדול — ענוותן ושפל ברך בפני כל, אבל כשזה אמור עבור בנות ישראל הכשרות, הכל אין ואפס עבורו, ואינו משגיח על כבודו — כי זה כבוד האמיתי היה טוען.

הוא העריך את בנות ישראל עד כדי כך שהיה אומר: שלתלמידות ״בית יעקב״ מגיע ללמוד ב״ארמון״ — היה בטוח שביום מן הימים יבנה עבור ״בית יעקב״ בנין פאר — רק צריך קצת סבלנות היה טוען. רבי מאיר היה פדגוג יוצא מן הכלל, כאשר הציע תפקיד חדש, מקצוע חדש, או כיתה חדשה, בחר דוקא את זאת שהתנגדה לכך בטענתה שאינה מוכשרת לכך, ולא את זאת שחשבה שאין הדבר קשה ובקלות תוכל להסתדר עם זה. הוא הבין שדוקא מי שניגשת לענין כאל אתגר חדש וקשה תוכל להתמודד אתו בהצלחה!.

רבי מאיר שם לב לסדר ולנוי, וכשעמדה על הפרק בעיית התלבושת האחידה לבנות הלומדות בבית ספרו, ביקש שישאלו ויבררו בקשר לדוגמאות וצבעים, כי לא רצה להחליט מהר, אלא רק אחרי ״מחשבה״ מעמיקה, כי מלבד הצניעות בלבוש, צריך לשים לב גם לצד החזית המכובדת אמר, ובפרט בעיר כחיפה האדומה בימים ההם, שיהיה קידוש השם, גם בלבושם, ולא רק בהתנהגותם ובמעשיהם. איש ה״מחשבה״ היה רבי מאיר ושום דבר לא היה נעשה ללא מחשבה תחילה, תגובתו מהירה תפישתו חדה, אבל ללא מחשבה לא עושים שום דבר, כך היה טוען, ״סוף מעשה במחשבה תחילה״ היו נר לרגליו, ומחשבתו עמוקה, ובוחן את כל צידי הבעיה, מכל צדעיו, ורק לאחר מכן באה המעשה, שהיה שקול ומדוד כפלס מים, וממילא המעשה היה נעשה על הצד הטוב והמועיל ביותר, לטובת בנות ישראל.

רבי מאיר לא רק מנהל את בית הספר של תלמידות ״בית יעקב״ אלא הוא גם אב רוחני וגשמי למורות בית הספר. רבי מאיר מתעניין אודותם ובמצב ביתם, וילדיהם, האם זקוקים הם למשהו, והאם יש להם מחסור באיזה שהוא דבר, והאם ילדיהם בריאים, ואיך הבעלים שלהם, האם הם זקוקים לדבר מה? יודע רבי מאיר כי אם יש בעיה כל שהיא בבית, המורה אינה יכולה לתפקד כראוי, ולתת את נפשה וכוחה למען תלמידותיה, ומרגיש הוא חובה לדאוג להן, כי הוא הרי המנהל של הבית ספר, ואיך ידפוק הכל על הצד היותר טוב אם וכאשר יש לאיזה מורה בעיה בבית או ברפואת ילדיה ואו בעלה, לכן מתעניין הוא, על כל אחת ואחת, וכן דואג להן ומחזקן, שכאשר יש להם איזה בעיה כלשהיא, אנא הודיעו לי ואשתדל לעזור כמיטב יכולתי, והם ידעו כי מיטב יכולתו הוא לעזור עד הסוף, בדבר קטן ובדבר גדול, הכל המנהל הדגול רבי

מאיר עוזר ומסדר על הצד הטוב ביותר בדאגתו את דאגת בית הספר, שיתפקד כמו שצריך לחנך ולגדל בנות ישראל כדי שתקימנה בתים בישראל לפי התורה המסורה לנו מדור דור.

כשנתקבלה מורה חדשה בבית הספר – התעניין אצלה במצבה הכספי, והאם השיגה דירה ושאר אביזרים הזקוקים למגורים, וכשענתה המורה שהכל יסתדר בע"ה, העביר על ידי מישהו אחר הצעה להלוואה לטווח רחוק בסכום גדול מאד להשגת הדירה והאביזרים הנלוים אליה. כי איך תוכל ללמד את התלמידות כשראשה נתון איפה להשכיב את בני ביתה. כזה היה החסיד רבי מאיר... המתחסד עם בריותיו של הקב"ה.

נקודה נוספת היתה שזורה בו ברבי מאיר שקנתה שביתה אצלו עוד מבית אביו רבי חנוך הענך זצ"ל והיא: הגאוה היהודית שבו. כידוע לנהל בית ספר תיכון חרדי אינו מהדברים הקלים, ובמיוחד בימים ההם, ומיוחד שבמיוחד בעיר כחיפה. בעיות רבות נבעו גם מהמגע עם המפקחים החילונים, אשר דרישותיהם לא עמדו בקו אחד עם החינוך החרדי והשקפותיו, שאנו שונים מהם בתכלית השינוי והחינוך.

רבי מאיר כאיש חזק וכשאר רוח, לא הוא אשר יקבל את תכתיבם, ולא עבורם הוא הקים את "בית יעקב", הוא המחליט מה ילמדו בבית ספרו ומה לא ילמדו, הוא המכתיב את תכנית הלימודים ולא הם, כאן בבית ספרו אשר על טהרת הקדש נוסד, וכך ישאר לעולמי עד. רבי מאיר עמד מולם בגו זקוף, ובראש מורם, ללא התרפסות וללא מורא, ובקולו הרם היה נשמע שדבריו הם הם מה שמחליטים ומה שעושים בבית הספר, ולהם אין שום דעה בנושא בית הספר. לא דבר פשוט הוא זה, היום זה נשמע כאילו מגוחך, מי שואל אותם מה לעשות? אבל בתקופה ההיא היו צריכים יהודים כרבי מאיר שיש להם עזות דקדושה – ושומרים מכל משמר על טהרת בנות ישראל. ובזכותו ובזכות עוד כמה יהודים כאלו שהיו בזמנו, אם עזות דקדושה הצילו את הדור ההוא – ואנו רואים את הדור הזה שלנו ב"ה שגודל ומתפתח בקצב מהיר בנים ובנות ישראל קדושים, כיום נראה שזה כך צריך להיות וזה נוסע כרכבת מהגן ועד הכולל דרך הישיבות והסמינר וכך הלאה ונראה פשוט מאד – נא לא לשכוח את היהודים האלו שהשקיעו את כוחם ומרצם רק בכדי שנוכל לראות היום את הדור שלנו, כממשיכים דרכי אבותינו בידינו, כבימי פולין – וליטא – ושאר ארצות מהימים ההם. ליהודים האלו כרבי מאיר וידיסלבסקי זצ"ל מגיע את כל הכבוד והיוקרה – כי שלי שלכם ושל כולנו – משלו הם. זכות יוצרים היא לו כל הדור הזה, הוא ועוד יהודים טובים שהיו ה"שפרה והפועה" של הדור ההוא.

פעם סיפר רבי מאיר: על פגישתו עם הממונה על החינוך התיכון במשרד החינוך, אשר חיבר ספר לימוד, שהומלץ לכל בתי הספר התיכונים, ולא רק הומלץ, אלא אף היה הכרח ללמוד בספר זה, כי הרי הוציא את זה אחד מהמפקחים החינוכים של מדינת ישראל!! מה עושה יהודי מחנך דגול כרבי מאיר שספר לימוד זה אינו נראה לו כשיר

ללימוד בבית יעקב החרדי בחיפה? רבי מאיר מחליט להיפגש עמו במשרדו בירושלים, ללא הזמנת פגישה כנהוג, אלא בעת שהותו בירושלים בבואו נסיעה לרבי מרן בעל הִ״בית ישראל״ זי״ע, מחליט להיכנס למשרדו של המפקח הלזה, לוקח אוטובוס ונוסע לעבר משרד החינוך ששם מקום ישיבתו של המפקח, נכנס הוא לבנין ומגיע לדלתו של המפקח, נוקש הוא באצבעותיו על דלתו, ואינו מחכה לתגובה, פותח את הדלת ונכנס, פונה רבי מאיר למזכירה, ואומר לה שתמסור למפקח שהמנהל מאיר וידיסלבסקי מחיפה נמצא כאן במשרד ורוצה להיכנס לשוחח עמו בנושא מסוים, לשאלתה האם הזמין פגישה עמו, ענה רבי מאיר: באתי לרבי, הדר בירושלים והוא הרבי מגור, ובדרך אגב שהוא בירושלים הוא רוצה להפגש עם המפקח. הפגישה סודרה בו במקום, ורבי מאיר נכנס למפקח, באמרו אליו כך: באתי לרבי, הרבי מגור מרן בעל ה״בית ישראל״ זי״ע, והחלטתי לנצל את שהותי בירושלים כדי להיכנס אליו, בהדגישו זאת בכוונה, להראות לו כי לא בא אליו במיוחד, והוא אינו כורע ומשתחוה לו, אלא בא אליו כבדרך אגב. בשיחה שנסבה ביניהם דובר אודות ספרו של המפקח – רבי מאיר בהסבריו נתן לו להבין, שלא שייך בכלל להכניס ספר כזה לבית ספרו, שהוא על טהרת הקדש. ולא יעזור שום טענות ומענות, ואם אני אומר לך כי לא אכניס את ספרך אצלי בבית הספר, אז זה לא יכנס. זכור מה שהמנהל מאיר וידיסלבסקי אומר לך. עדיף לך להסתלק מכוונתך זאת כי היא לא תיצלח. כן בקשו ואמר לו כי יאשר במקום זה השימוש בבית הספר ב״סיכומים״ משוכפלים, מה שהביא עמו והראה לו למפקח את ה״סיכומים״ המשוכפלים, כמובן שרבי מאיר השיג את כל מה שביקש באותה פגישה עבור בנותיו תלמידותיו. אין ספק בדבר, כי דוקא גישתו היהודית האצילית והחסידית היא שפרצה את כל המחסומים והמכשולות שעמדו בדרכו, להרים קרנן של בנות ישראל.

מקרה מפליא קרה פעם בבית ספרו: הוצע ספר לימוד, עבור התלמידות, אשר התגלה מיד אחרי חלוקתו בין התלמידות שקנו את הספר בדמים, כי אינו מתאים לרוח בית הספר, וכשהעירו למנהל רבי מאיר על כך, נכנס לכיתה, הודיע שטעה, הודה ולא בוש, דוגמא חינוכית ממדריגה ראשונה של מנהל בית ספר ״בית יעקב״ בחיפה יהודי בעל צורה תלמיד חכם, חוכמת פניו תעיד בו, כי מאנשי רוח הוא, אינו בוש בפני תלמידותיו הצעירות ממנו בשנים רבות, ומודה בפניהם: טעיתי – ואוסף את כל הספרים מתלמידות הכיתה, וגונזם בגניזה. תוך זמן קצר רכש ספרים חדשים אחרים שמתאימים לבית ספרו – ועל חשבון בית הספר נקנו הספרים האלו, כי מדוע שההורים יקנו פעם נוספת עקב טעותו. כששאלוהו, מה עשה עם הספרים הקודמים? ענה: כי גנזם, שהרי לא יתכן לסייע להפיץ ספרים פסולים – ואפילו לחילונים הקונים אותם בלאו הכי. כי רבי מאיר החסיד איש חינוך הוא.

רבי מאיר ראה חשיבות עצומה בחינוך ״בית יעקב״ פעם אמר: שמורות ״בית יעקב״ מקיימות מצוה השקולה כנגד מצוות רבות מהתורה.

זכה רבי מאיר שביתו שבחיפה היה בית ועד לחכמים, וביתו שימש כאכסניה

לאדמוריים לבית "גור" בשהותם בחיפה. רבי מאיר נמנה על זקני וחשובי מפארי חסידי "גור" וגם בשנותיו המאוחרות כשעבר להתגורר בבני ברק ברחוב ברסלב.

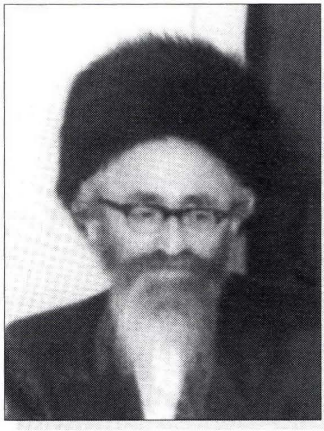
זכה לביקוריהם של אדמוריי "גור" בהחשיבם אותו מאד, ועודדו אותו בסבלו הרב שסבל. היה מגיע מדי יום ויום לשטיבל שנפתח אז ברחוב "עזרא" לאברכים, כי רבי מאיר היה מחזיק עצמו לכשני אברכים או כשלושה אברכים, כפי שאמרו חסידי קאצק כי אין מושג של "אלטער איד" יהודי הוא אף פעם לא אלעט, יש מושג של שני אברכים או שלושה הכל לפי הגיל, וכך לימד דוגמא אישית רבי מאיר את האברכים בשטיבל, איך צריך יהודי להתנהג, והיה יושב תמיד על יד הגמרא הגדולה ולמד בחשק עצום, כי כל יום יהיו בעינך כחדשים ולא כישנים. כן היו מתקבצים סביבו פרחי החסידים ושואבים ממנו, דברי חסידות, וסיפורי מעשיות של צדיקים מפעם ושל חסידים שרבי מאיר זכה להסתופף בצילם, עוד בבית אביו רבי חנוך הענך זצ"ל. היה מספר נפלא מלא חן וכושר מציאותי כאילו היה זה רק עתה, והיה מצייר ציור נפלא כי הנה עכשיו מתרחש. אם לא שהיה קם ממקומו ואומר מספיק, צריכים גם לעשות מעשים ולא רק דיבורים, היו האברכים יושבים ולא קמים ממקומם, כי ריתקם אליו, במתק לשונו ובנועם דיברותיו, ידען גדול היה רבי מאיר, ומידיעתו חלק לאחרים, בידעו כי הדור הצעיר אשר לא ידע את יוסף, צריכים לדעת כל זאת, ולהמשיך את שרשרת הזהב עד ביאת גואל צדק במהרה בימינו.

בשנים האחרונות סבל סבל רב, אבל צהלתו בפניו נכרה עליו כחסיד אמיתי, כן כשבאו לבקרו בחליו, לא פסק פומיה מלספר סיפורים מהעבר שלו מה שזכה לראות בבית אביו בפולין. ביום י"ב בשבט תשל"ח החזיר את נשמתו הטהורה לבוראה, תוך כדי זיכוך ביסורים. בהלוויתו השתתף קהל רב מחסידי "גור" ו"סטריקוב" ובראשם חתנו כ"ק האדמו"ר מסטריקוב שליט"א.

ומקום מנוחתו בבית החיים "שומרי שבת" בבני ברק.

שיהא מליץ יושר עבור כל כלל ישראל.

הרב החסיד רבי נחמן דוד מלבסקי זצ"ל

רב דשטיבל "הקישון 33" בתל אביב
נולד לאביו הרה"ח ר' דוב שמואל ז"ל
בצ'כנוב שבפולין
נפטר י"ז בסיון תשכ"ו

נתייתם בגיל חמש מאביו, וקיבל חינוכו אצל סבו הגדול הרב רבי יוסף פרלמוטר זצ"ל רבה של צ'כנוב יותר משלשים שנה. מפיתו אכל ומימיו שתה, ולא זזה ידו מתוך ידו, למד אתו ביחד כל השיעורים מהשכמת הבוקר עד שעה מאוחרת לתוך היום, ואחר כך ניגשו להתפלל מתוך אימה ויראה, כל רואיו התפעלו ממנו, ועליו נתקיים פירוש המהרש"א על מאמר חז"ל ר' יוחנן כי היה מסיים ספרא דאיוב אמר הכי: אשרי מי שגדל בתורה ועמל בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו וגדל בשם טוב ונפטר בשם טוב מן העולם, ועליו אמר שלמה המלך "טוב שם טוב משמן טוב" ויום המות מיום היולדו, ומפרש המהרש"א ומסיים שגדל בשם טוב ונפטר וכו' דהיינו שמנעוריו ועד זקנותו שנפטר בזמנו היה כל ימיו בשם טוב. שעליו נאמר טוב שם טוב וגו' ויום המות וגו' שיהיה לו השם טוב מיום היולדו עד זמנו ביום המות.

כשעלה רבי נחמן דוד לארץ קיבל יסורי ארץ ישראל באהבה, ולא שינה את דרכו, עבודתו בקודש.

בכל יום היה קם בשעה שלש (3) טבל במקוה טהרה, והלך לשטיבל "הקישון 33" ופתח את השטיבל ולמד שיעור בשו"ע או"ח עד זמן התפילה בשעה שש (6), ואחרי התפילה עוד נשאר ללמוד איזה לימודים, סידר את קופת הצדקה, ורק אחרי כל זה, הלך לעבודתו, שהיה מנהל חשבונות בחברה.

בערב חזר לשטיבל ולימד את שיעוריו בדף היומי לפני שומעי לקחו, בניגון מתפתל ויורד עד עמקי הנשמה, וניגון זה משך תשומת לב לכל באי שערי פתח השטיבל והכניס תאבון להתיישב בשיעורו ולהקשיב וללמוד.

רבי נחמן דוד זצ"ל היה הרוח החיה בשטיבל, וכמעט הכל נעשה על פיו, לא היה דבר קשה וקל שלא היו מביאים בפניו, ולבקש את עצתו והדרכתו בכל ענין וענין פרטי וציבורי.

והוא בנועם פיו ובשכלו הישר והזך, ענה לכל שואליו אחרי מחשבה רבה, דבר דיבור על אופניו על הצד היותר טוב. וכשאינו יודע להשיב, אינו נרתע מלענות איני יודע מה לייעץ בדבר זה, תשאלו אנשים יותר מבינים ממני, כי ברוב חכמה ענוה, וענוותנותו גדלה שבעתיים.

היה ראש המדברים בכל מקום ובכל עת – קיים במלואו במקום שאין אנשים השתדל להיות איש. ודבריו נשמעו בכל עוזם – כי איש אמת היה וכל דבריו אמת וצדק.

שנא את הבטלה, ואף גער בילדים בשטיבל שביטלו את זמנם לריק – היה אומר לילדים או ללמוד או לשחק – אבל בשום אופן לא לבטל את הזמן, כי הזמן יקר מאוד וצריך לנצלו.

בכל עת היותו בשטיבל לא פסק פומיה מגירסא ומתפילה.

רבי נחמן דוד ז"ל לא נשא בתואר – "רב" ולא בתואר "גאון" אלא נקרא בפי כל ר' נחמן דוד, כי ר' נחמן דוד בורח מפני הכבוד היה, ולכן הכבוד רדף אחריו והשיגו, ידעו כל מתפללי השטיבל להעריך את גדלותו של האיש הצנוע והשקט שחוסך במילים דעלמא ואינו חוסך במילי דשמיא – תורה וחסידות כל היום.

חסיד ודבוק ברבותינו זצוק"ל בכל מאודו ונפשו, נוסע נסיעות לרבי מרן ה"בית ישראל" בכל שבת רביעית לא החסיר כמעט אף פעם "שבת מברכין" שלא היה בירושלים אצל הרבי זצ"ל, שהחשיבו והעריכו מאוד, ותמיד בבואו לשבת מברכין היה מכבדו הרבי בישיבה בטיש, וכן היה מכבדו בעליה לתורה.

ובנוסף לשבתות אלה היה נוסע כמובן נסיעות בחגים ובימים טובים ובשבתות של ארבע פרשיות, וחוזר לשטיבל עם מטען רוחני רב מנסיעות אלה.

ובשטיבל בשעת "רעוא דרעוין" היה חוזר על השמוס ששמע בעצמו בשבת בטיש אצל הרבי ומסרם כהוייתם ומה נחמד היה לראות את המחזה המרנין הזה, שר' נחמן דוד יושב בשולחן בשטיבל בשלש סעודות, ואין בקושי כזית לחם שחור לכל אחד ואחד – ואין מתאונן על כך כי ר' נחמן דוד השביע את רעבון כולם בדברי תורה שקלחו מפיו בלי הפסק, ולא דבריו שלו, אלא את דברי השמוס של הרבי שנאמר בירושלים בטיש, וכולם קבוצים סביבו ונדחקים לשמוע כל מלה ומלה היוצאת מפיו בדיוק רב, מבלי להחסיר אף אנחה שיצאה מפי קודשו של הרבי, וכל מקום שעשה הרבי אתנחתא, כך עושה גם ר' נחמן דוד. עם ניגון שובר לב נאמר השמוס של הרבי בירושלים, כמו כן גם ר' נחמן דוד אומר עם ניגון חודר ללב אנשים וילדים כאחד, וזה חינך את הילדים בשטיבל להיות חסידים ואנשי מעשה כשראו איך יהודים בעלי צורה וזקנה מתכופפים לשמוע את דברי השמוס של הרבי, נעמדו הילדים גם מן הצד ועושים אוזנם כאפרכסת,

אולי גם הם יקלטו משהו מן הדיבורים של ר' נחמן דוד, ואינם יוצאים לחוץ לשחק — אלא רק אחרי שר' נחמן דוד גומר את דבריו.

בשטיבל זה השרעפער "הקישון 33" מתפללים יהודים בעלי צורה ובעלי תריסין, עמוסים בתורה וחסידות ויראת שמים, חסידים מופלגים, שאין להם בעולמם אלא ד' אמות של הלכה, ובתוך כל אלה נתנה עטרה לרבי נחמן דוד זצ"ל, כי מורם מעם הוא, ועליו כמובן מחכים כשגומר תפילת "שמונה עשרה" רק אז מתחיל השליח ציבור את חזרת הש"ץ.

רבי נחמן דוד ז"ל מנהיג בשטיבל חידוש גדול, כשנוסעים לרבי נסיעה לירושלים בימים הנוראים ובחגים, נסיעה שהשטיבל "דריי און דריסיג" נסגר על מנעול ובריח מארגן הוא אוטובוס מיוחד מחברת "אגד" שיבוא לרחוב "הקישון 33" ליד השטיבל, ומשם נוסעים כולם ביחד לרבי, אין ללכת לתחנה המרכזית, צריכים לשמור על העינים, ולא לראות מה שאין צריך לראות. מכניסים ספסלים מהשטיבל באמצע האוטובוס ושם גם נדחקים ויושבים, ואף אחד אינו בא בטרוניא.

ערב ראש השנה תשכ"ה, מתכוננים לנסיעה לראש השנה לרבי, האוטובוס הנ"ל מתמלא באנשי שלומינו, פתאום שוד ושבר, יהודי מהשטיבל ר' שמואל אלימלך לוינטל מרגיש ברע, ולא עובר זמן רב ומחזיר את נשמתו לבוראו, בתוך האוטובוס.

מתארגנים לסדר ההלויה ונשארים לארגן הרה"ח ר' בנציון איינפלד ז"ל ויבל"ט הרה"ח ר' העריש אירנשטיין שליט"א והרה"ח ר' דוד קוטיינר ז"ל.

החסידים האחרים ממשיכים דרכם לרבי לירושלים לראש השנה, מיד בהגיעם לירושלים ונכנסים לרבי לקבלת שלום, מקבל עבור כל השטיבל רבי נחמן דוד "פסק" מהרבי, מדוע לא נשארתם ללויה, יהודי מהשטיבל נפטר ולא נשארים ללויה!? כי רבי נחמן דוד אחראי על כל השטיבל ולכן סופג הוא את הפסק עבור כולם. ר' דוד קוטיינר הספיק לחזור לירושלים לראש השנה, ור' בנציון ז"ל ויבל"ט ר' העריש שליט"א לא הספיקו להגיע לירושלים לראש השנה ונשארו בתל אביב, ובהגיעם ליום הכיפורים, קיבלו "טיש" בערב יום כיפור.

היה זה ביום טוב הראשון של סוכות, מגיע זמן התפילה 7.30 בבוקר, ורבי נחמן דוד אינו נמצא בשטיבל, חידוש גדול מאד, מה קרה ומדוע אינו מגיע? מודאגים אנשי השטיבל, מתחילים להתפלל. והנה לפני "ברוך שאמר" נכנס רבי נחמן דוד, וניגש ישר לבימה, ודופק בידו על הבימה, שקט מוחלט נהיה בשטיבל, ורבי נחמן דוד מרים את קולו, "איך אפשר להתפלל כאן כאשר בחוץ בונים ביום טוב"?! לא מתפללים ממשיך רבי נחמן דוד, וכולם יוצאים החוצה להפגין, עד שתופסק העבודה. אין מסרבים לגדול, וכולם בלי יוצא מן הכלל, זקנים, אברכים, נערים וילדים, כולם יוצאים לרחוב הסמוך למחות.

יהודי החליט להחליף את המרצפות בחנותו במסעדה, ביום טוב הראשון של סוכות, וחשב שילך לו, אחרי דין ודברים שהתפתח בין רבי נחמן דוד לבדו זמן רב, והלה אינו

מתרצה להפסיק את העבודה ביום טוב. וזה סיבת איחורו לשטיבל, רק אז החליט רבי נחמן דוד לגייס את כל השטיבל, וכאן בראות היהודי הבונה, את מאות האנשים שבאו על טליתותיהם, וילדיהם, נבהל ונרעד, ומבטיח שמפסיק מיד עבודתו. ראה מסירות נפש של יהודים שומרי יום טוב, והירהורי תשובה חדרו ללבו לב האבן. הסכים מיד לסיים את העבודה בהבטיחו שמהיום והלאה ישמור שבת וחג. זה היה האיש על העדה הקדושה החסידית שהתפללה ודרה באזור של דרום תל אביב "שכונת פלורנטין" נקראה אז בשמה, והיה זה כעין "בני ברק" של היום.

יהודים של מסירות נפש למען היהדות הצרופה והחסידית, שלא שינו — שמם — ולבושם — והקפידו על כל קוצו של יוד בהלכה, במנהג ובחסידות, ומזה צמח דור הקיים היום. משטיבל זה יצאו קדרים קדרים של רבנים, ומגידי שעורים חסידים, ואישי ציבור דגולים, כי היה להם ממי ללמוד.

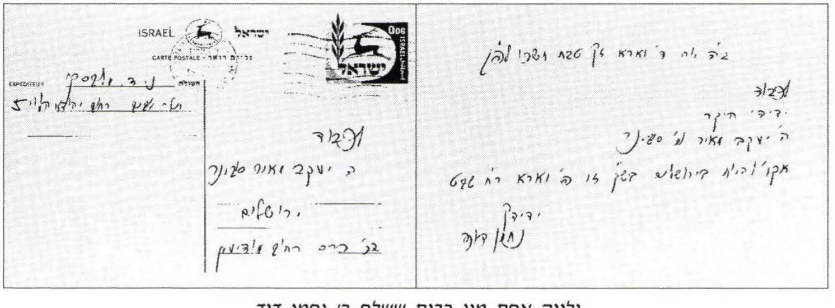
בהגיע ר' נחמן דוד לירושלים כדרכו בכל שבת מברכים החודש, היה מתאכסן באכסנייתו של הרה"ח ר' יעקב מאיר סבינר ז"ל. מספר בנו: לא היה פעם אחת כמעט שר' נחמן דוד לא היה שולח גלויה קודם בואו לר' יעקב מאיר סבינר להודיעו כי בשבת מברכים זה הוא מגיע לשבת, ונא להכין עבורי את סעודות השבת, ומיטה. נמצא בידו הגלויות ששלח ר' נחמן דוד עד היום הזה, על אף שהיה ידוע לר' יעקב מאיר ז"ל שר' נחמן דוד מגיע קבוע אליו בכל שבת מברכים. יש מה ללמוד מזה לדורות הבאים.

מפי השמועה שמרן ה"ביה ישראל" זי"ע התבטא פעם על ר' נחמן דוד כי אינו עובר על מצוה קלה דרבנן.!!! ראו גברא רבא דמסעיד עליו דבר זה...

רבי נחמן דוד נראה יהודי זקן בא בימים כשזקנו מלבין ונראה כבן שבעים שנה — ולדאבוננו לא לגיל זה הגיע, כי בגיל ששים ושלש נסתלק כי לקח אותו האלוקים בהשאירו את צאן מרעיתו כואבים ודבויים.

בהשאירו אחריו דור ישרים יבורך, כולם מאנ"ש.

ומנוחתו כבוד בבית החיים "שומרי שבת" בבני ברק.

גלויה אחת מני רבות ששלח ר' נחמן דוד

הרה"ח המופלא רבי זאב "וואוועע" זילברשטיין זצ"ל

הנקרא: וואוע ה"קומדאנט" — "וואוועס' חברה"

נפטר: א' כסלו תשל"ז

נולד בעיר לודז' שבפולין,
לאביו הרה"ח ר' ישראל גרונם זצ"ל
שהיה מחשובי חסידי "גור" בעירו

כבר מנעוריו הסתופף בדביקות ובמסירות בצל קודשם של רבותינו הקדושים מ"גור".

נודע כחסיד נלהב, חדור יראה זכה ובעל אופי איתן. חבריו בני גילו מצאו בו מופת לדמות חסידית לוהטת, טופח על מנת להטפיח, וראו בו "ארי שבחבורה" — ומינוהו עליהם "קומדאנט" (מפקד בשפה הפולנית) והוא הדריך אותם לאורך שנים ארוכות, עד ליומו האחרון היה ה"קומדאנט" מדריך ומנווט את הנקרא והידוע בשם "וואוועס' חברה".

חסיד לוהט מכבשונה של חסידות "גור" שבפולין, דבוק במסירות, ומקורב לרבותינו אדמורי "גור". בוער כולו ביראת ה', ובעל אמונה צרופה ואיתנה.

בעלותו ארצה כמצות רבו מרן ה"אמרי אמת" זי"ע היה זה בשנת תרצ"ד, התיישב בעיר העברית הראשונה, תל אביב החילונית.

תל אביב של שנות ראשית, עיר שכולה חול. (תרתי משמע) — ובטיבורה של עיר החולין הלזו רחוב ובו חצר. והרחוב — רחוב "מסילת העולים" ונאה שם הרחוב לדרי החצר, כי אכן, שם במסילה עלו והתעלו...

והחצר — רחבת ידים, מוקפת צריפים מטים לנפול. ובאחד הצריפים ששם של חיבה ניתן לו — ה"וילה" — גר ר' וואוועע...

ואל החצר הזה נאספו העדרים. כאל אבן שואבת נמשכו לחצר זו ילדי הצריפים, וחבריהם מן הצריפים ומן הבתים האחרים שברחובות האחרים. כי כאן בחצר שונה היתה האוירה לחלוטין מכל החצרות שבתל אביב כולה. כאן גם שונים היו המשחקים בתכלית, ולא היה מקום שישווה אליהם.

כאן משחקים הילדים בשעות בין הערביים בלהט ובמרץ בלתי נלאה, נעמדים הם בשורות ארוכות הנסמכות לגדר הרעועה, ודוחפים כדי להיכנס... ומזיעים... ומתגלגלים... בחיל וברעד נדחפים ודוחפים, אך בלחש, בלאט, ללא קול, כפי שראו במו עיניהם הבוגרים שבהם. אותם שזכו כבר להגיע לירושלים, ל"נסיעה" ולחזות בטיש של הרבי הדגול היושב שם.

ובמשחקים של אותם ילדי חמד, משוחזרים כל הסממנים המקודשים שהלבבות עורגים אליהם. כי אמנם, אותם לבבות צעירים – מדריך מעולה יש להם, ה"קומדאנט" מזה עשרות שנים – הלא הוא – רבי וואווע זילברשטיין – והוא המדריך אותם בין היתר גם ברגעי המשחק הללו.

בין היתר... כי כן, חבריהם של בניו הצעירים באים לאותה חצר יחודית בעיקר משום שיודעים הם ששם יזכו גם לשמוע "וואוארט" שאומר הרבי ב"טיש" ואו בקידוש בקודש פנימה, וכן את אימרתו הידועה החוזרת ותובעת מכל הורה שבא אליו פנימה עם ילדיו... "זאלעסט זען צאובען גיטע חברים" (ראו שיהיה לכם חברים טובים), וה"וואוארט" יאמר להם בלשון הקודש, לשונם. כדי שוודאי יוכלו לומר שאכן מבינים הם היטב ויורדים לסוף דעתו של הרבי.

ושם בחצר עומדת ה"וילה" של ר' וועווע, ובה שני חדרונים בלבד, מיטותיהם של הילדים עומדים בשטח החדר כולו, והגנבים המנסים מפעם לפעם לגנוב את הדלות שבצריף, נזקקים לעמוד פרושי ידים על החלונות, כי כאשר תרדנה רגליהם הרי שידרכו הם על ילד ישן ויעירוהו.

כך חי ר' וואווע. זה שבשורות הבאות נכירו כנגיד לודז'אי מן העבר.

אלא שהמצב הכלכלי אין לו כל שיח ושיג עם הרוחניות ששוררת בצריף, וארון הבגדים יוכיח: אותו ארון בגדים שנשען הוא על החלון האחד שבחדר, וכסה את כל כולו, והיה החום התל אביבי גובר ומעיק, אך החלון, כאמור, אינו מעביר אוירו אל החדר. רק לאחר שנים הוברר הסיבה: בבית הסמוך השתכנה משפחת עולים חדשה, שגדרי הצניעות לא היו נהירים לה כל עיקר, וחששו ההורים שמא תכווינה עיני ילדיהם מראיה שאינה טהורה, ואטמו את החלון אטימה שאין להסירה...

חם היה בבית, האויר מבחוץ לא נכנס, אך הקדושה לא יצאה! שם נותרה היא במיטבה!

אלו היו חצרו וביתו של ר' וואווע ה"קומדאנט", זה שכל פסיעה משלו אמרה דרשני. ואמנם גם חצירו וביתו בתל אביב שכולה חולין נדרשו תמיד לשבח.

ודומה שלא פלא הוא, כי כל הצריפים האחרים שחברו לאותה חצר נהרסו ושוב אינם, במקומם נבנו בתים רבי קומות, ושאכן גם דייריהם הקודמים – הרה"ח ר' לייבל סבינר־קורניק ז"ל, והרה"ח ר' שמואל לייב ספיר ז"ל עברו להתגורר בבתים אחרים, רק לצריפו של ר' וואווע לא יכלו הדחפורים הכבידים, וכמזכרת נצח מימי העבר עומד הוא עד היום הזה. וכאותו סנה שהאש לא אכלנהו, כך לא אוכל הצריף

שברחוב ״מסילת העולים״ בתל אביב שממנו עדיין עולה הקדושה וזוהרת. כי היה הבית ההוא בית חסידי לתפארת, ממנו יצאה יראת שמים ללב תל אביב, והחזיקה והחייתה את העיר, כי קשר ישיר היה בינו לבין השטיבל החריף שברחוב ״הקישון 33״ — דריי און דרייסיג!! שהרי ר׳ וואווע שהיה בין מייסדי השטיבל קבע בו את תפילתו ואת סדר לימודו מדי יום ביומו, והיה לו השטיבל לביתו הראשון, וביתו ב״מסילת העולים״ רק מעין מקום מגורים של ארעי.

בשנת תרצ״ד כשעלה ר׳ וואווע ארצה בחר להתיישב בתל אביב, ביודעו כי העיר צריכה לזקופי קומה שכמותו, למען ישלהב את הניצוצות שפזורים היו פה ושם. והוא — בנפש ה״קומדאנט״ שפיעמה בו עוד משנות בחרות ואברכות בפולין, וכשליח רבותיו מצא כר נרחב לפעילותו, דוקא בשממה הרוחנית הנוראה ששררה בתל אביב של אותם ימי התחלה.

כך הוקמה החברה שנודעה ברבות הימים כ״וואוועס׳ חברה״.

הם ישבו זה בסמוך לזה, צפופים ודחופים, פעורי פה ומח, לגמוע כל מילה ומילה היוצאת מפיו הקדוש, חסידים יראים ושלמים, שהתנשאו וגבהו במעלות התורה והחסידות, והוא להם ה״קומדאנט״ — ראש החברה. כן ישבו הם ועסקו בלימוד, וגם ערכו סעודות מריעים שכל כולו דברי תורה וחסידות, ומתבלים פה ושם את פיתם במליח... בפגישותיהם של החברה חזרו אנשיה על דבריו של האדמו״ר זצוק״ל ושננו לעצמם מה רצונו מהם. ור׳ וואווע — כראש החברה מבאר ומסביר את כוונותיו של הרבי בכל אמירה ואמירה. שהרי לא רבים כמותו הבינו הבן היטב למה מתכוון הרבי בתשובותיו, ואילו ר׳ וואווע שעלה לארץ ועזב את כל משפחת הוריו העניפה רק מכח קריאתו של מרן בעל ה״אמרי אמת זצוק״ל, רבו שביקש מחסידיו לעלות ולקומם עפרות ארץ הקודש. כך נטש הוא ר׳ וואווע גם את בית החרושת הקטן שהיה בבעלותו וזה שעשאהו ל״נגיד קטן״ — כלשונו... לבו לא נפתה לחשוב כי מסכן הוא את מצבו הכלכלי המבוסס מאד.

כי די היה לו בתשובתו של הרבי: ״אם יש אפשרות של פרנסה... למה לא״? ״פאר וואס נישט״? אלא, שבבואו ארצה הוטלה על כתיפיו של אברך משי זה, המלחמה בקשייה ובמצוקותיה של הארץ. נגד מלחמת קיום יומיומית זו עמדה לו רק זכות זו של אימרתו של הרבי ״פאר וואס נישט״? ואכן למה לא? אם אפשר לו לצורב הותיק מבית מדרשה של ״גור״ הלוהטת והלוהבת להמשיך ולהיות גם בתל אביב החולין, מופת של דמות חסידית לוהטת, בבחינת טופח על מנת להטפיח, מה לי להלין על קשי הפרנסה?

משום כל אלו טבעי היה לראות את בני חבורתו הישובים סביבו באימה ויראה כשהם מכירים באמיתותו של האיש הדובר אליהם, ומקשיבים לכל מילה ומילה היוצאת מפיו שהרי ״נכרים דברי אמת״ ודבריו — אמת לאמיתה היו, עד שאף מרן בעל ה״לב שמחה״ זי״ע העיד עליו לאחר פטירתו ״דרכו היתה אמת״.

ברגעי האחוה של ״שבת אחים גם יחד״ היו דברי האמת שלו מושמעים בשופי

ובנחת. כי גם הוא ביודעו שהרי "דברי חכמים בנחת נשמעים" ואכן — חכם אמת היה ר' וואווע. וכשהושמעו אמיתותיו ירקו עיניו אש קודש וכל כולו לבת אש. אך עם כל זאת נותרה גם התלהבותו כל כולה בנחת, היאך אפשר הדבר?! מתלהב — ובנחת? היתכן?! אמנם כן, אצל חסיד אמיתי כר' וואווע יתכן היה הדבר ללא עוררין, כל רואהו התרשם למראהו כי לא באדם מן השורה עסקינן.

חדור, נראה הוא כלפיד אש הבוער כאש תמיד אך יחד עם זאת מחזיק את חומו בתוכו. רק כשמצוי היה בין בני חבורתו הוציא, להעביר את חומו גם לאחרים. ובאחוז בו הלהט, הסגירו גם עיניו הלוהטות כי איש מורם מעם הוא. באמת, שתקן מופלא היה, חוסך ומקמץ בדברים, כי תמיד היה זוכר לשמור פיו ולשונו, וכבר יצא הוא נשכר מלדבר דברים אסורים ולשון הרע.

אך ברגע בו כן החל לדבר, ידעו מיד כל שומעיו — מבוגרים ונערים — כי דברי קודש יוצאים מפיו, אז נאספו צעירי הצאן החסידים עטרוהו מכל צידיו כדי לשמוע דברי קדשו שנאמרו בשקט ובעדנה, כשהוא מסביר כל אמיתותיו עד שאין שאלות אחריהן והכל ברור ומובן, רק אם נותרו אי אלו מילים לא מובנות, ידעו מיד הכל כי ודאי יש מאן דהוא המבין ויודע שאותן מילים מכוונות אליו, והכל בכדי למנוע מהאחרים להבינן נאמרו הן ברמז דק, הממוען לכתובת הפרטית המיוחדת.

ותפילתו של איש חסיד כר' וואווע — כיצד היתה היא?

בפינה בשטיבל עמד ר' וואווע והתפלל. בפינה? הן. אין הוא מאנשי ה"מזרח" די לו בפינתו המצניעה אותו, אך גם שם אין קולו נשמע, אין הוא זע אף לא לרגע, עומד הוא בהתנעה ומשיח לבו לפני קונו. רק שפתיו נעות, ואף עיניו נפתחות ונסגרות, עולים למעלה ויורדות למטה, ככהן המניף תנופתו, כך מניף ר' וואווע קטעי תפילתו מעלה מעלה, וכל הרואהו בשעת "עבודתו" לומד פרק נוסף מפרקי יחודיותו.

אך יותר מכל — חסיד הוא ר' וואווע. חסיד במשמעותם המלאה של המושג: כזה הנוהג בכל הליכותיו לפנים משורת הדין. ואף בביתו שהוא בית ועד לחסידים, למדים הבריות היאך תורה, עבודה, וחסידות מתמזגים יחד, שם שומעים הם מפיו דברים כדרבונות, ללא פשרות וללא ויתורים, שם אין מתירים בנקל התנהגויות כל שהן. שם יש סייגים וגדרים, ושם נלמדים הכללים בברור, כללי תורה, הלכה, מידות וחסידות, ורק מי שמוכן להשתלב במסגרת גדורה זו מוצא בה את מקומו. ואכן החבריה בתל אביב הלוהבת, זו ששמה אותו לראשה, נותרו עד היום כ"שם דבר". כאותה שאומר אחד מבני חבורתו: אחרי הפצרות מרובות של מחבר הספר, מהרה"ח ר' ר.י. הי"ו אנא ספר נא לי כמה עובדות מהאיש החסיד ר' וואווע זילברשטיין, למען יעמדו ימים רבים, ולמען ידעו דורות הבאים, מי היו חסידי "גור" המיוחדים. וכך היא תשובתו בקצרה: אתה רואה אותי, איך אני נראה? זה הכל בזכות ר' וואווע, וכך סיים: אמרתי לך כבר הכל. ודי"ל.

ועוד מספר אחד מבני חבורתו הרה"ח ר' ב.י. הי"ו ושוב אחרי הפצרות מרובות: יש הרבה מה לספר מר' וואווע אבל... פיו נעלם דום, ואינו יכול להוציא הגה מפיו, משפשף

הוא את מצחו, ועוצם עיניו, פתאום קופץ הוא ואומר: דבר אחד אני לא יכול לשכוח — עליתי פעם לביתו בכדי להזמינו לאיזה שמחה שערכתי לבני יחי׳ — דפקתי בדלתו דפיקה חלשה באימה ובדרך ארץ, והנה ר׳ וואווע פותח את הדלת, ושואלני מה רצונך? עניתי באתי להזמינו לשמחתי, מה? אתה צריך לבוא אלי להזמינני? הלא זהו שמחתי שלי עצמי... בניך ולא בני? כך היתה קירבה של ראש החברה לבני חבורתו. נו... נו... המשכתי אני התחלת לספר על ר׳ וואווע אנא המשך עוד משהו... מחטט הוא שוב במוחו לדלות עוד משהו, ואינו מצליח. אחרי הרהור אומר לי, הגד נא לי זה כשלעצמו אינו מספיק, הרי איפה נשמע כדבר הזה ודברים כאלה? הרי רק אצל ר׳ וואווע אפשר לשמוע דברים כאלו. מסיים הוא את דבריו:

אותה ״וואווע׳ חברה״ שכל אנשיהם ועמם ילדיהם ונעריהם — משתוקקים לקירבתו של ראש החברה ר׳ וואווע כי האיש — אמת, ודיברותיו — אמת, והאמת שבו קורנת ומקרינה מזיוה אף עליהם. והרי האש הלוהטת בו עוד מכבשונה של ״גור״ שבפולין, הן הוא כבר ״שם״ הנהיג חבורות של בחורים שהסתופפו בחצר מרן ה״אמרי אמת״ זי״ע כ״קומדאנט״ נבחר. וככזה יש לו גם מה להעביר הלאה. כאן בארץ ישראל, החל משנת תרצ״ד, הלבבות הצמאים לחסידות של אמת, יודעים כי מעיינו של ר׳ וואווע לא מאכזב.

מכירים אנשי חבורתו של ר׳ וואווע את ראש חבורתם, יודעים הם כי כחסיד אמת, יש גם לדאוג לפרנסת ביתו, אין הוא מוותר לעולם אף על כמלוא נימה, וכל עניני החסידות כמו בנפשו הם. לעולם ימצאוהו גם בחנות בה מכר פירות וירקות למחייתו כשהוא עומד במלוא תלבושתו החסידית, כאילו מצוי הוא בשטיבל באותה שעה... החלטאל לגופו ומגבעתו לראשו בחום התל אביבי הי׳וקד, כך משרת הוא את לקוחותיו. וכשאין קונים בחנות, מתעמק הוא באחד הספרים שנטל מהערימות המוגבהות המצויות בין ארגזי הירקות, רק קול הזזת הארגזים מסגיר לאזניו כי מאן דהוא נכנס לחנותו, אז שואל הוא לרצונו של הקונה כשמבטו מושפל ארצה, ואין הוא רואה כלל מי עומד לפניו, שהרי לדידו סוגיית ״שמירת העינים״ מלובנת על בוריה. כך שוקל הוא את פרטי הקניה ומחווה בידו לעבר הכלי שבו נתונים המטבעות, כשמדת החסידות שבו מטביעה חותמה על כל הליכותיו.

כלום תינה ר׳ וואווע לדרוש מן האחרים התנהגות חסידית, הם עצמם ראו עד כמה נאה דורש הוא מעצמו, ומצאו בו סמל של דמות חסידית מימי עבר, כזו הבוערת כולה ביראת ה׳.

ומעבר לכל אלו ידעו הכל עד כמה מפעמת בלב ראש החבורה ההכנעה העצומה לרבי, למילתו, לדרישתו, ולרצונו. ודומה כי הכנעה זו היא שהיוותה את שורש מהותו, ״הרבי אמר״... ״הרבי כתב״... ״בנו של הרבי״... דער רעבענס אַ קינד... — הירא שאחזה בו בהזכירו כל מה ששייכות יש לו לרבי היתה מדבקת גם את שומעיו, והזהירות בכל אלו היו הופכים גם לנחלתם. כי דבריו של הרבי — הלא מדברי אלוקים

חיים הם, ואיך לא יראו? כך חינך גם את הקרובים אליו, וכך למדו גם הם לדעת יראה ואהבה מה הם. והכל — לפנים לפנים משורת הדין, כחסידי אמת.

כך נזכרים אנו בדבריו של בן חבורתו הרה״ח ר׳ דוד ארליך ז״ל ששמע מאביו הרה״ח ר׳ יונה ארליך ז״ל שאמר לו אביו בהאי לישנא: ״איני צריך את שעת לימודך הפרטית עם ר׳ וואווע, צריך אני את שיחותיו של ר׳ וואווע איתך״. כי כן שיח חסידי יחודי מעין זה רק במחיצתו אפשר היה לכמוה אליו.

וכל כך נתקשרו אליו אנשיו בשל דמותו החינוכית המושלמת, עד שבשעה שחלה ר׳ וואווע, והיה צריך לרחמי שמים, נכנס הרה״ח ר׳ ירחמיאל פשדנובק ז״ל למרן ה״ביתׁ ישראל״ זי״ע, נעמד בקודש פניימה נפחד ונרעד מבלי לפצות את פיו, שואלו הרבי ״רחמיאל וואס ווילסטו״? ״רחמיל מה רצונך״? התפרץ ר׳ ירחמיאל בבכי ואמר: ״וואווע זאל זיין גיזונט״, והוא ר׳ ירחמיאל מבוגר ממנו, את עצמו אינו מזכיר, מעצמו הוא שוכח, רק ה״קומדאנט״ ר׳ וואווע, הוא רוצה שיהיה בריא, הרי מצוי הוא בנקודת לבו, ואיך זה לא יזכירו לרפואה אצל הרבי?

כך נקשר אליו בלב ונפש הרה״ח ר׳ לייביל צישינסקי ז״ל בנו של הגבאי מהשטיבל דריי און דרייסיג ר׳ איטשע דבערס׳ — כשהוא מגיע לביתו בת שני החדרים מדי ליל שבת בשעה 3.00 לפנות בוקר ולומד איתו שעות ארוכות, כשקול לימודם הערב מנעים על הילדים את שנתם, והקשר הנפשי שביניהם נרקם לשנים של מסירות נפש, וכן גם כל האחרים אנשי חבורתו הנאמנים, כשהוא להם ראש וראשון לכל בקשה ותפילה.

יזכרו לטוב בני חבורתו הנאמנים ה״ה: הרה״ח ר׳ מאיר זינטיג (לבנברג) ז״ל, הרה״ח ר׳ דוד ארליך ז״ל, הרה״ח ר׳ יחזקאל סוכצ׳בסקי ז״ל, הרה״ח ר׳ לייבל וקשטוק ז״ל, הרה״ח ר׳ דוד דויטש ז״ל, הרה״ח ר׳ יוסל׳ה בורזיקובסקי ז״ל, — ויבל״א הרה״ח ר׳ הערש אירנשטיין הי״ו, ואחיו ר׳ ישראל אירנשטיין הי״ו, הרה״ח ר׳ נפתלי קויפמן ז״ל, הרה״ח ר׳ יוסל׳ה רושצקי הי״ו, הרה״ח ר׳ יענקל ברייטשטיין הי״ו, הרה״ח ר׳ לייביל רוזנבלום הי״ו, הרה״ח ר׳ יהושע ארשטיין הי״ו, הרה״ח ר׳ יוסל לפה הי״ו ועוד...

אכן, לא בכדי זכה ר׳ וואווע לפאר את חסידות ״גור״ בבנים העומדים בשורה הראשונה (תרתי משמע) כי עליו אמרו חסידים: ״שאם זוכים לבנים תלמידי חכמים שכמותם, הרי אין זה מאכילה יתירה״. שכן בניו שליט״א רבנים נודעים, בנושאם תפקידים רבניים חשובים בחצר ״גור״.

בנו בכורו הרה״ג רבי שלמה שליט״א — רבם של חסידי ״גור״ בבני ברק, וראש הכולל דחסידי ״גור״ בעיר. והוא חתנו של הרה״ח רבי מאיר שצ׳רנסקי ז״ל ממייסדי סמינר ״בית יעקב״ בתל אביב, וחותנו הוא לנינו של מרן ה״אמרי אמת״ זי״ע מורינו הרה״ח ר׳ משה זאב יוסקוביץ שליט״א בנו של מורינו ר׳ נח בן מורינו ר׳ שלמה ז״ל, חתנו של מרן ה״אמרי אמת״ זי״ע.

בנו הרה״ג רבי חיים שליט״א רב ברבנות הראשית בתל אביב, וממונה על כשרות מקוואותיה של העיר, וחתנו של הרה״ג רבי אברהם קופרמן זצ״ל מטבריה.

חתנו הרה״ג רבי מרדכי דוד קמינסקי שליט״א מחשובי תלמידי החכמים בביהמ״ד הגדול בירושלים.

בנו הרה״ג רבי מאיר שליט״א רבם של חסידי ״גור״ בירושלים ובית שמש, ורב ביהמ״ד הגדול שבירושלים, חתנו של הרה״ח ר׳ אלימלך לוכסנברג זי״ל. ומחותנו של כ״ק מרן אדמו״ר שליט״א, בנו הוא חתנו של כ״ק אדמו״ר שליט״א.

בנו הרה״ג רבי אברהם שליט״א ראש כולל ״גור״ בחיפה, חתנו של הרה״ח ר׳ מרדכי מונציק זי״ל.

בנו הרה״ג רבי יצחק שליט״א מרמי הישיבה הגדולה ״שפת אמת״ בירושלים, חתנו של הרה״ג החסיד רבי אלעזר ביין זצ״ל.

בנו הרה״ג הנגיד רבי ישראל גרונם שליט״א מחשובי מקימי השטיבלך בבני ברק, חתנו של הרה״ח ר׳ איטשע יוסקוביץ זצ״ל.

אכן בנים הראוים לאביהם שהיה ממקימי עולה ואהלה של תורה וחסידות, בימי הראשית, ומלוחמיה הראשונים של יהדות התורה למען ביסוס אורח חיים חרדי שורשי בישוב החדש שבארץ ישראל ברוח ישראל סבא. מבני העליה שהאירו את הדרך לציבור החסידי החדור תחושת אחריות לביצורם של קודשי ישראל, הדרך בה הורוהו רבותינו, זה ששימרה מקוריותם והעבירוה במיטבה לדורות הבאים אחריו, וכל זאת חרף היותו שתקן מופלא ומצניע לכת, וכל דרכיו בהסתר וללא היתראות.

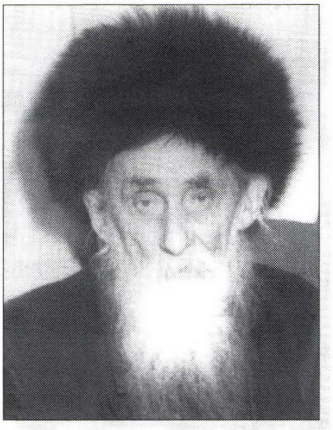
מספר בנו רבי מאיר שליט״א: שכאשר אביו ר׳ וואווע נפטר שהה מרן ה״לב שמחה״ זי״ע ב״טלז סטון״ הסמוכה לירושלים, היה זה בתקופה בה נזקק למנוחה בשל מיחוש ברגלו, פנה מרן ה״ביה״ק ישראל״ זי״ע לבנו כ״ק אדמו״ר שליט״א — ואמר לו: אל תודיע לאביך שר׳ וואווע נפטר, כי הוא ירצה ודאי לבוא להלויה, והוא זקוק למנוחה וקשה לו להלך על רגליו, תודיע לו רק אחרי ההלויה, כי ר׳ וואווע נפטר.

אחרי ששמע מרן ה״לב שמחה״ זי״ע את השמועה הקשה הזו אחרי ההלויה הפטיר: ״דרכו היתה אמת — כי הוא היה איש אמת״.

בהלוויתו השתתפו רבים מחסידי גור ובראשם כ״ק מרן ה״ביה״ק ישראל״ זי״ע שזה לו פעם האחרונה שהיה ב״הר המנוחות״ תהא נפשו צרורה בצרור החיים ויהא מליץ יושר לכלל ולפרט. בצוואתו ביקש ר׳ וואווע מבניו שלא לכתוב אודותיו דבר. משום כך לוקה הכתבה בחסר, מחד כי חסרות בה עדויותיהם של בניו שליט״א, וכן של בני חבורתו הי״ו — אך יש בה — קיום צוואתו של דגול מעם.

ומקום מנוחתו: ב״הר המנוחות״ בירושלים.

הגאון החסיד רבי יחיאל מאיר וינגורט זצ"ל

הנחבא אל הכלים.

רב דחסידי גור בבני ברק.

נולד בכ"ז באדר תרמ"ח, נפטר בכ"ד בטבת תשל"ג, בעש"ק פר' שמות, ונטמן על־יד קבר אביו ר' ישכר מנחם זצ"ל במרומי הר הזיתים

בן שמונים וחמש היה בפטירתו.

נקרא יחיאל מאיר ע"ש האדמו"ר מגוסטנין שהיה דודו ונולד חמשה שבועות אחרי פטירתו.

בן למשפחת הרבנים המפורסמת מבית וינגורט מדורי דורות

הרה"ח ר' יצחק הלוי לובינסקי זצ"ל מחשובי חסידי גור בעירו לקחו חתן לבתו. אצילותו והתייחדותו בד' אמות של תורה וחסידות היו למופת. כמעט לא ראו את הרב וינגורט זצ"ל מחוץ לביתו ובית מדרשו, למרות היותו אחד מרבני העיר, רחוק היה הרב זצ"ל מהופעות רשמיות, ולא רצה בגינונים בולטים ובשררה.

את קנין התורה קנה רבי יחיאל מאיר זצ"ל במיוחד בישיבתו של בעל ה"אבני נזר" זצ"ל מסוכטשוב, כבר אז למרות גילו הצעיר, נחשב לאחד הבחורים המצוינים בישיבתו של שר התורה בעל "האבני נזר" זי"ע.

כל ימיו השתוקק לעלות לארץ ישראל ובשנת תרצ"ה זכה ועלה בידו למלאות משאלות לבו. עוד שנים רבות לפני כן התחיל ללמוד בעיון רב, להלכה במצוות התלויות בארץ, כהכנה לעליתו לארץ ישראל.

היה במשך כארבעים שנה מורה הוראה בבני ברק, ונחשב כפוסק ובקי בכל מכמני התורה ומקובל על כל החוגים בעיר.

לאחר פטירתו של הרב מברוק הרה"ג רבי שמואל נחמן יעקב מיאדוסר זצ"ל, ששימש כרב החסידים בעיר בני ברק, בעידודו ובהשתדלותו של האדמו"ר מרן בעל ה"ביבית ישראל" זצוק"ל מגור נתקבל כרב חסידי גור בבני ברק.

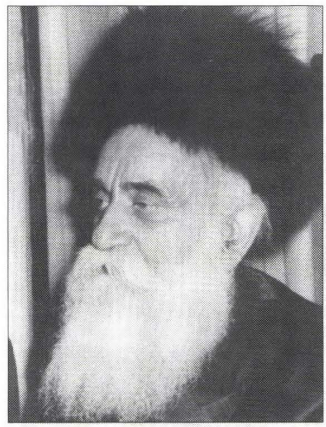
עד ימיו האחרונים השיב כהלכה ופסק שאלות, למרות גילו המופלג לא נס ליחו ולא פג טעמו. הרב יחיאל מאיר וינגורט זצ"ל החמיר על עצמו, אך לאחרים השתדל תמיד

למצוא צד להקל. הוא אכל על שולחן חותנו אחרי נישואיו, ולמד עם גיסו הרב לעוי, רבה של סלופצא. באה לפניהם פעם שאלה על עוף וגיסו הרב הורה והטריף את העוף, באותו לילה חלם הוא כי העוף בא אליו בטענה כי אפשר היה להכשיר אותו, וכשהוא קם בבוקר ראה שהעוף ניקרה לו באצבע הקטנה של הרגל, ונראו סימני דם ברגל, מאז הם לקחו על עצמם לחפש עד כמה שאפשר להקל.

השאיר אחריו ספרים רבים בכתב יד, הכוללים חידושים על כל הש"ס, הרמב"ם, ועניני הלכה ואגדה ובפרט מצוות התלויות בארץ.

ומקום מנוחתו ב"הר הזיתים" בירושלים.
ת.נ.צ.ב.ה.

הרב הגאון החסיד רבי שמואל יעקב גליקסברג זצ"ל

"רב ביהמ"ד דגור בירושלים"
נפטר ה' באדר תשל"ד

נולד בתחילת שנת תרנ"ה בעיר מקוב מזוביעצק שבפולין לאביו ר' יצחק ז"ל מחסידי גור, איש "צנוע ומעלי" ודמות חסידית של הדור ההוא. סבו היה חסיד קוצק נודע ר' בונם מקובער (רכטמן) וסיפר החסיד הישיש ר' מאטל אוסטרובער (ליכטנשטיין) שזוכר הוא מילדותו "סעודה" מיוחדת שנערכה בבית החסידים דגור לכבוד בונים מקובער "מהולכי קוצק" שנזדמן לעירם. מנהג זה היה שמור לכבודם של "בני החבורה מקוצק", שבהזדמנות זו היו מספרים ומוסרים לדור הבא את מה שראו ומה ששמעו בקוצק.

כבר בילדותו התעלה הנער שמואל יעקב בשקדנות מיוחדת בתורה ובכשרונותיו הברוכים והמיוחדים, תפיסה מהירה ובהירה, זכרון מופלא וכושר ריכוז והעמקה מיוחדים, ונודע בכל הסביבה בשם "העילוי ממקוב".

בגיל בר מצוה כבר הוסמך להוראה על יד הרב בעירו, ולימים, כשנסע רבה של מקוב לביקור בארץ ישראל למשך שנה אחת, מסר את הרבנות בהוראה ובפסיקה לבחור שמואל יעקב, למרות שעדיין לא נישא, ויהיה הדבר לפלא.

בתקופת הבר מצוה נוסדה במקוב ישיבה בנוסח לימוד ליטאי ע"י הגאון ר' נטע למוז'ער ושמואל יעקב הצעיר היה התלמיד המצטיין באותה ישיבה. והוסיף שם העמקה יתירה בדרך לימוד זו. ומאז היה קשור בקשר מכתבים בדברי תורה גם עם גדולי ליטא כגון ר' שמעון שקופ ז"ל ועוד.

מרן האדמו"ר "האמרי אמת" זצ"ל נתן בו עינו לטובה וקרבו מאוד. הרבי זצ"ל שלח אותו "לשימוש בהוראה" אצל גדול מורי ההוראה בזמנו בפולין, הגאון רבי נח מפיאסעצנא זצ"ל, שהיה כבר בימי "השפת אמת" ראש הרבנים בפולין, ודרכו בקדש של אותו גאון היתה להסמיך להוראה רק לאחר תקופה של שתי שנים לערך שהיו משמשים

לפניו בהוראה למעשה. הנער שמואל יעקב שהה שם מגיל 15 עד שמלאו לו 17 שנה. ובאותה תקופה לא זו בלבד שפסק בכל השאלות שבאו לפני רבו ע"י אנשי העיר, אלא שגם נצטוה ע"י רבי נח לענות בכתב תשובות לשואלים הרבים מרבני פולין שהיו מריצים לשם את שאלותיהם, ואמנם נפלאים הם הדברים שכתב עליו רבו זה במלאת לו אך זה עתה שבע עשרה שנה.

כל אותה העת היה מתעניין בו מרן הרבי ה"אמרי אמת" זי"ע ועוקב אחר התפתחותו. ויצויין, שכאשר חיתן הרבי זצ"ל את אחד מצאצאיו באותו זמן, במכתב ההזמנה ששלח לרבי נח היתה הוספה בכתב ידו הקדוש "נא להביא עמו את הבחור שמואל יעקב נ"י".

כשהישיבה בגור היתה לתפארת ובראשה עמד הקדוש ר' מנדלי הי"ד אחי האדמו"ר, שנודע אח"כ כר' מנדלי מפאביניץ, אז נתבקש הבחור שמואל יעקב להגיד שיעור בישיבה לפני בחורים שהיו צעירים ממנו בשנתיים ימים. והיה שם ממש "ילד שעשועים" בתורה בלמדנותו העמוקה. והרבי זצ"ל אף קבע לו "שיעור" פרטי עם בנו – מרן אדמו"ר ה"לב שמחה" זי"ע וגם היה בידידיות אישית גדולה עם בן גילו מרן "הבית ישראל" זצ"ל.

לאחר תקופת הישיבה "בגור" עבר לדוואהרט, שם נתקבל רבי מאיר דן פלוצקי זצ"ל לרב והיה שם "כולל" מצומצם של כחמישה אברכים בחורים ביניהם היה גם שמואל יעקב, שהיו מתעלים בתורה תחת עינו הפקוחה של מרן "האמרי אמת" זי"ע, שהיה מתכתב עמם בדברי תורה לעתים תכופות ועמד על התפתחותם. פעם שהה אצלם ימים אחדים הגאון הנודע מפולטוסק, וכשבא להגדיר את החבורה אמר: יש שתי דרגות בלומדות: יש מי שיודע "לדבר בלימוד" "קען רעדן אין לערנען", ויש למעלה מזאת, מי "שיודע ללמוד", ושמואל יעקב במדרגה של יודע ללמוד "קען לערנען".

לאחר נישואיו עם בת ר' ישראלצ'ע רוזינער, מחשובי חסידי אמשינוב, הוסיף לשקוד על התורה, כשהוא סמוך על שולחן חותנו, וזוגתו מסייעת במסחר עם אביה כמנהג הימים ההם.

פעם אמר לבניו: כשהיינו לומדים תורה היינו אוכלים תורה שותים תורה ישנים תורה ונושמים תורה, ולא היה לנו שום דבר בעולם מבלעדיה.

כשנשאל על חויה מיוחדת במחיצת האדמו"ר זי"ל השיב: כשנסעתי פעם ראשונה לרבי לאחר החתונה הייתי תמה אם אזכה שהרבי יפלפל עמי בדברי הלכה, כי זה היה מנהגו עם המיוחדים שב"לומדים", ובאותה תקופה היה בזה מעין "מבחן וסימן" אם זוכים ל"הכרה" למדנית מהרבי. הגעתי ביום ששי ונכנסתי "לשלום" מיד כשהושיט לי הרבי את ידו שאל במפתיע מה הנך לומד כעת? עניתי: חלק שני של יורה דעה. אמר לי הרבי: יש לי באמת קושיה חמורה בהלכות רבית, ושאל קושיה עמוקה על דברי התוס'. התרגשתי מאוד משיחה זו פנים אל פנים וממש היה קשה לי להוציא דברים מפי (להתפלפל עם הרבי) הרבי הרגיש במבוכתי ואמר לי: איני מתכוין לעכשיו (שהרי היה

יום ששי) אלא לאחר הבדלה. ואמנם מיד לאחר הבדלה נכנסתי והצעתי בירור הסוגיא כפי שאני מבין אותה והיתה שיחה נפלאה. והיו הדברים שמחים וכו' וגם עידוד רב להמשיך ולעמול בתורה.

לפי הצעת ר' מנדלי ז"ל מפביאניץ נתקבל הרב שמואל יעקב גליקסברג זצ"ל לרבנות ראשונה בעיירה "יונובה". לימים היתה שם שריפה ובעלי הבתים ירדו מנכסיהם ולא היה בידם לקיימו, והוא בענוותנותו לא רצה להטיל עצמו על העניים.

תוך כדי הוראתו במקומו היה עומד בקשרי משא ומתן של הלכה עם גדולי הדור בפולין כרבי מאיר דן פלוצקי וכרבי מנחם זעמבא ועוד. כ"כ היה קשור עם גדולים מליטא כהגאון מלומז'ה, הגאון ר' שמעון שקופ מגרודנה. כן היה קשור עם הגאון ר' חיים הלר בתקופה שר' חיים היה קשור עם האדמו"ר בעל "אמרי אמת" שתמך בבחירתו לרבנות לומז'ה.

רוב כתביו וחילופי המכתבים עם גדולי הדור ההוא אבדו בשואה וחבל על דאבדין. שואת יהדות אירופה טלטלה את הרב ובני ביתו לרוסיה. ובתקופת רוסיה היה עוסק ממש במסירות נפש בתלמוד תורה ובהדרכה רוחנית, עד כמה שאפשר היה באותם תנאים קשים. כמו כן היה מוצא שבילים אל לב פקידים בכירים ואף קציני בולשת ומשטרה מזרע ישראל, שלמרות היותם קומוניסטים בלתי מאמינים כביכול, היה הוא ז"ל ברוב אהבתו מוצא את הנקודה היהודית שבתוכם והיה מנצל קשרים אלו כדי לשחרר ממאסר יהודים בני תורה שנאסרו על עוונות שונים ומשונים.

אף בהיותו בסיביר זכה לקבל מכתב מ"הרבי" שהגיע באותה עת לירושלים. הוא השפיע על צעירי ישראל במקום גלותו באיזור ארכנגלסק שלא לעבוד בשבת וכמעט שנתחייב על כך בנפשו, ורק ההסכם בין רוסיה לפולנים לשחרור האזרחים הפולנים מסיביר הציל את נפשו.

בגלות בוכרה פגש ברב מטשיבין זצ"ל ועסקו יחד בדברי תורה ובמעשים שונים לטובת הכלל, בקשרי נפש נקשרו השניים.

בשנת תש"ז זכה לעלות לארץ ישראל ביחד עם עוד כמה מחשובי החסידים, וכשנכנס לרבי "האמרי אמת" ז"ל אמר לו הרבי זצ"ל "דיר דערקען איך" (אותך אני מכיר) ונאנח אנחה עמוקה, ומאוד התרגש באותה פגישה מרן "הבית ישראל" ז"ל. יש לזכור שבאותם ימים לא נהג הרבי להגיב ולהתייחס על שהיה טרם שואה.

לאחר שנענה לעצת גדולי הדור וקבל על עצמו את רבנות בואנוס איירס בארגנטינה, שהיה בה ציבור יהודי גדול יוצאי מזרח אירופה שהשתוקקו לרב כדמותו, זכה לפעול שם גדולות ונצורות בעניינים שבקדושה. הוא עסק במסירות נפש רבה בכל תחומי הרבנות, בבתי הכנסת, במוסדות החינוך התורניים ובשטח הכשרות. במיוחד התמסר ליסד השחיטה למען ארץ ישראל בהידור רב ואף זכה לבטל ענין השחיטה התלויה שבאמריקה נהגו בה היתר.

כוחו היה רב בהעמדת ה"בית דין" על יסודות איתנים למען קדושת חיי המשפחה

היהודית בגיטין, נישואין, חליצות. על היסודות שהוא הניח בנויים הדברים ב"ה עד עצם היום הזה. ורכש לו שם של מומחה עולמי בעניינים אלו. כ"כ היה מוסר נפשו על היתר עגונות בחיפוש אחר בעלים שנעלמו במדינות ההן בהשאירם משפחותיהם עזובים וגלמודים, והוא זצ"ל הצליח להשפיע בטוב ובמוטב ולפתור ממש אלפי מקרים קשים בתחומים השונים של חיי המשפחה, גם כאלה שעוד לא הגיע הזמן לגלותם בעניינים אלו. היה עומד בקשרי מו"מ עם גדולי הפוסקים, במיוחד עם ידיד נפשו הגאון ר' צבי פסח פרנק זצ"ל, רבה של ירושלים, והיתה קיימת ביניהם הערצה הדדית יוצאת מן הכלל, שמצאה ביטויים רבים ושונים, ולחלק מהדברים מצויינים בספרי הרב פרנק זצ"ל.

לאחר שתיארנו את גדולתו בתורה ובמעשים למען ישראל, ראוי לומר שהיה חסיד בכל מעשיו, מנקיי הדעת של דור דעה, שכל חייו היו חיי רוח ונשמה, והיה רחוק מכל הנאות העולם הזה. בכל העניינים הגשמיים היו צריכים לדאוג לו, הוא לא ביקש לעצמו דבר מעולם. נהג כבוד אפילו בילדיו שלו, מכל שכן שלא פגע בכבודו של אדם, והוא היה בבחינת פה טהור. היה מצטיין בהכנסת אורחים, ומידת נפשו היתה מידת האצילות.

ביתו בארגנטינה היה בית ועד לחכמים ואכסניה לכל הבאים מארץ ישראל. דביקותו באדמו"י גור היתה מיוחדת.

פעם בא אליו חסיד אחד ושאל אותו בחיי ה"בית ישראל", הלא אתם הייתם בחבורה עם הרבי שליט"א, תגידו לי בבקשה בן כמה בדיוק הרבי? הרה"ג שמואל יעקב זי"ל. הסמיק וענה: "מעולם לא דברנו בגור כדברים האלה".

אף בימיו האחרונים, כשהיה משותק רחמנא ליצלן ולא דיבר מאומה עם איש, כשבא מרן ה"בית ישראל" לבקרו היו שניהם בהתרגשות גדולה ועיני הרבי היו לחות מדמעות, וכשיצא אמר "דער גערער רבי איז דא גווען" וממש אורו פניו.

באחרית שנותיו, בהיותו בירושלים עיר הקודש בבית מדרשו של הרבי, זכה להעמיד תלמידים וכמה מן הלומדים המובהקים למדו אצלו שו"ע יו"ד כדי להגיע להוראה.

וידוע לכל באי בית המדרש דגור בירושלים הכבוד הגדול שהיה נוהג מרן ה"בית ישראל" בהרה"ג ש.י. גליקסברג זצ"ל, שקבע לו מקום ע"י האחים הקדושים ונהג בו מנהג של "רבי" בית המדרש, וביותר מרן האדמו"ר ה"לב שמחה" זי"ע נהג בו כבוד רב עד יומו האחרון של הרה"ג שמואל יעקב זצ"ל.

מספר בנו הרה"ג רבי יוסף שליט"א רבה של גבעתיים: כי אביו זצ"ל סיפר לו: כי מרן ה"לב שמחה" זי"ע. היה אדם "מאד טוב", כי כשהיה בימי בחרותו בגיל חמש עשרה (15). היה מוציא בלילה מהמטבח של אמו הרבנית, מוצרי אוכל ונותן לבחורים עניים לאכול שזה היה מזונם כל היום. מבלי שאף אחד יידע. כך נהג זמן רב.

ויסופר כאן סיפור נפלא להראות היחסים העמוקים נפשיים ביניהם.

הרה"ג שמואל יעקב זצ"ל נפטר בה' אדר שנת תשל"ד, וכשנפטר אחרי זה מרן ה"בית ישראל" ב' אדר ל"ז.

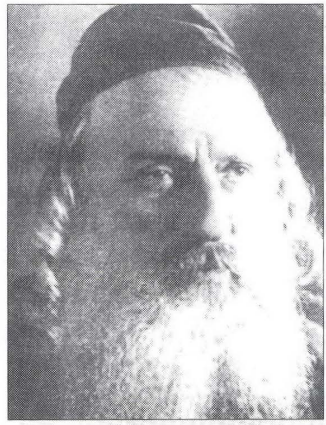
בשובם מעליה על קבר אבות בהר הזיתים בחלקת כולל פולין לא רחוק מן "המערה", קיימו בני הרב גליקסברג "נחום אבלים" בבית "הרבי".

הרבי ה"לב שמחה" זי"ע הושיב את בנו הרב יוסף גליקסברג רבה של גבעתיים יבלח"ט על כיסא על יד רב אחר שהיה במקרה אף הוא מארגנטינה, הרב פינק זי"ל מחיפה, וכשאמר הרב מגבעתיים "אנו באים כעת מציון אבא ז"ל", ענה הרבי זצ"ל "נו, ער האט דאָך שוין געקריגען צו זיך "זיין חברי" דעם "ברודער" – נו, הרי כבר קיבל אליו חברו – אחינו. ומרן ה"פני מנחם" זי"ע חזר על דברי אחיו זצ"ל שנאמרו במהירות רבה, והדברים גרמו להתרגשות רבה אצל כל הנוכחים.

ומנוחתו כבוד ב"הר הזיתים" בירושלים סמוך ונראה למערת גור.

שיהא למליץ יושר.

הרב הגאון רבי נחמן שמואל יעקב מיאדסער זצ"ל

"ברוקע רב" —
"הרב השני של בני ברק"
נפטר ג' ניסן תש"ח
בן הרה"ג רבי שלמה זצ"ל
נולד בוורשא שבפולין

כל ימיו שאף רבי נחמן שמואל יעקב זצ"ל לעלות לארץ ישראל ורק בשנת תרפ"ה עלה הדבר בידו, הגשים את מאוויו והתיישב בעיר העתיקה בירושלים.

ימים רבים הפצירו בו עד שבשנת תרצ"א נעתר וקיבל על עצמו לשבת על כס הרבנות בעיר בני ברק.

כי אמנם היה הרב מיאדסער ראוי לשמש את העדה של המושבה בני ברק. — איש כרוחם אשר כיהן כרבה של עיירה בראק שבפולין, ומכאן שנקרא על שם העיירה "ברוקע רב". תלמיד חכם חביב לרבו הגדול רבי אברהם מסוכטשוב בעל ה"אבני נזר". כן הוסמך להוראה על ידי גדולי התורה דאז, ובראשם רבי אברהם מפוריסוב, אשר כידוע נמנע מלהעטיר בסמיכת חכמים, אלא ספורים, ורק לאחר שעמד על גדולתו בתורה של הרב מיאדסער, ובמשך ימים רבים עמד על ידיעותיו ובקיאותו בש"ס ובפוסקים, וכן בחנו בשימוש מעשי — עמד וקרא עליו "יורה יורה ידין ידין" ואף העניק לו את ברכתו.

הרב מיאדסער גם למד תקופה מסויימת אצל הגאון מאוסטרובצה זצ"ל. ואף כי היה אברך זכה להימנות על יושבי שולחנו הטהור של האדמו"ר מרן בעל ה"שפת אמת" זצוק"ל. הוא נמנה על גדולי החסידים ורבני פולין. וחתימתו מופיעה על הכרוז המפורסם של רבני פולין לבל יהין איש לרכוש לעצמו כהונת רב בקהילות ישראל בכסף. הוא היה מיוצאי חלציו של גאונה של פראג רבי יהונתן אייבשיץ בעל ה"אורים ותומים" וה"כרתי ופלתי". בשנות שבתו בירושלים התיידד עם רבניה ועם התלמידי חכמים שבה. ומשנבחר לכהן ברבנות בני ברק סמכו הכל את ידם על הבחירה.

כאן בבני ברק מצא מקום נרחב להפיץ מידיעותיו בתורה. חביבים היו עליו בעיקר בני הישיבות אשר ביקרו תכופות בביתו והוא קירבם ועודדם בחומר וברוח. בביתו התאכסנו ואצלו למדו יורה דעה תוך כדי "שימוש". ביתו היה פתוח לרווחה בפני כל, וגדולי ישראל שביקרו בבני ברק התאכסנו אצלו. כשביקר האדמו"ר מרן בעל ה"אמרי אמת", בארץ ישראל והגיע לבני ברק, היה ביתו של הרב מיאדסער — אכסנייתו. כן ביקר אצלו רבה של פאבניץ רבי מנחם מנדל אלתר הי"ד, האדמו"ר מרן בעל ה"בית ישראל" זצ"ל, והאדמו"ר מרן בעל ה"לב שמחה" זצ"ל.

כשערך שבע ברכות לנכדו הרב יצחק מאיר הי"ו הגיע במיוחד כ"ק מרן ה"לב שמחה" זי"ע "לשבע ברכות" ואמר: שאביו ה"אמרי אמת" ביקש ממנו לנסוע לבני ברק ולהשתתף בשמחה. הוא אף הביא דורון דרשה קופסת בשמים מכסף.

הרב מיאדסער היה אהוב ונערץ על כל תושבי בני ברק אשר קיבלו תמיד את הכרעתו בדין באהבה גמורה. ביחוד דאג לצד הרוחני של המושבה, ושם מבטו על צעירי הצאן, אותם גידל כבניו. את נפשו נתן באהבת התלמידים ועמד על לימודם מידי שבוע בשבוע. לפיכך ראה חובה לעצמו לדאוג לתלמוד תורה ולמלמדים, הוא עצמו כיתת רגליו לפתחי נדיבים כדי לשלם — כנהוג בימים ההם — מדי שבוע בשבוע את המשכורת, פעמים רבות לא היה די כסף לתשלום אז הוציא מכיסו כספים רבים ובלבד שלא לאחר התשלומים.

סיפר ר' זלמן קוריץ ז"ל אשר שנים רבות ניהל את התלמוד תורה. — באחד מימי יום חמישי והכסף לא הספיק לתשלום המשכורת, באתי כרגיל לביתו של הרב, הנה קרב ובא יום ערב שבת ולמשפחות המלמדים לא יהא עם מה לקבל את השבת. שחתי לפניו את הבעיה, אולם הפעם גם הרב לא יכול להושיע. "האמן לי, ר' זלמן — אמר בכאב — אין פרוטה אחת בקופה ואף הכיסים שלי ריקים. כבר כיתתי רגלי בבוקר כדי להשיג איזה הלוואה, אבל כולם השיבוני בשלילה". אמרתי לו: "רבינו — מה איפה אומר למלמדים, אחרי שאשוב מביתו ריק".

אף הרב פכר את ידיו והוזיל דמעות מעיניו: "מה אעשה — אני מבטיח לך כי לעת ערב שוב אלך מבית לבית בתקוה כי הפעם לא ישיבוני ריקם והקב"ה יעזור לי להשיג מעות". הרבנית יעצה לו ללכת לביתו של פלוני ולומר לו כי הוא זקוק לכסף לצרכי עצמו. עמד ועשה כן והמתין שעה ארוכה עד שובו של אותו בעה"ב לביתו, והלה אמנם סיפק לרב גמ"ח לכמה ימים. לפנות בוקר בא הרב לביתי המשיך ר' זלמן לספר — ודפק פעמיים ושלוש על הדלת עד שהתעוררתי וניגשתי לפתוח הדלת. ומה מאד תמהתי שבשעה זו כבר עומד הרב ומושיט לי את צרור המעות שקיבל בהלוואה. הרב אף אמר: "כל הלילה לא מצאתי מנוח לנפשי בידעי כי למלמדים אין כסף לקנות צרכי שבת — בקשתי ממך, הא לך הכסף וצא מיד וחלק למלמדים את הכסף".

וסיים ר' זלמן: "מי שלא ראה שמחתו של הרב בשעת שחר זו — לא ראה שמחה מימיו, אף אני הבטחתי לו לעשות חפצו ורק לאחר שראה בעיניו כי אמנם אני הולך מיד לבתי המלמדים, נרגע והלך להתפלל".

הרב דאג רבות לעניי המושבה, היה אביהם של אלמנות ויתומים ולא חס על כבודו וכחו וכיתת רגליו, כדי לאסוף כספים, מיד לאחר הפורים החל לעסוק ב"קמחא דפסחא", בימים ההם רבים היו כאלה אשר הפת לא היתה מצויה בביתם וקל וחומר צרכיו המרובים של חג הפסח.

הוא השכיל לחלק את התמיכה במתן בסתר ובאופן שלא תהא הרגשה נחותה של מקבלי הצדקה או התמיכה.

תקופה מסויימת שימש הרב גם כראש הועד לאחר משבר בהנהגת המושבה, בעת ההיא הופיע כנציג המושבה בפני מושל המחוז הבריטי כתובע את צרכיה של בני ברק ותושביה. הופעתו היתה מרשימה בהדרתה, – גבוה משכמו ומעלה, צורתו מאירה ומלבבת ועטורה פיאות מסולסלות היורדות על צידי פניו ועל זקנו המשתפל, גם דיבורו היה בהבעה תמה ומרשימה אשר הועילה לו הרבה בשיכנוע להצדיק את דרישותיו ותביעותיו.

למרות מעמדו הרם הוא פיקח אישית על הכשרות במושבה, הוא עמד בבית המטבחיים בשעת השחיטה וכל השאלות הקשות הביאו אליו.

בידידות רבה היה עם מרן ה"חזון איש" זי"ע ותכופות ביקרו איש אצל רעהו, ושוחחו בדברי תורה, ובצרכי ציבור. ה"חזון איש" זכר תמיד את מיטיבו הראשון הרב מיאדסער, אשר בביתו קבע את דירתו הראשונה בבני ברק.

ביתו היה בית ועד לחכמים בו היו מתכנסים נכבדי המושבה. כשהיו מתכנסים במוצאי שבת בעיקר, היו משוחחים לא רק בדברי תורה ובשיחות חכמה וחסידות, אלא גם בעניני המושבה וצרכיה, ומכוונים את הדרכים להיטיב עם הבריות ולהתפתחותה של בני ברק.

ציבור הבאים אליו היו זוכים לתה מהביל לקיים "חמין במוצאי שבת מלוגמא", ותוך כדי הרוויה היה הרב מספר סיפורים מצדיקים ואדמורי"ם, מהם רבים אשר זכה להכיר ולהימצא במחיצתם. להרב מיאדסער היה פה מפיק מרגליות ושתו בצמא את דבריו – סיפוריו, שהיו מתובלים באמרות טהורות מפרשת השבוע ובאימרות קודש מפי צדיקי הדורות.

פעמים היתה מתארכת השיחה שעה ארוכה עד שהרבנית היתה צריכה להזכיר לנוכחים כי עבודה קשה לפניהם – מלאכת הקמת העיר בני ברק בעיצומה...

בהגיע ימי החגים היה ביתו של הרב מיאדסער כמרקחה, הללו באים והללו יוצאים לשאול ולדרוש בעניני החג. במיוחד גדלה השמחה בימי שמחת תורה ופורים, אז היתה ה"אתערותא דלתתא" שופעת באדיר. רבים מבני המושבה באו לחלוק כבוד ל"חתן תורה", וה"חתן" עצמו חילק כיבוד למברכיו, עד שיצאו בשירה וריקודים מתוך שמחה של מצוה שלא ידעה גבולות. עוד ימים רבים לפני החג היו טרודים בני משפחת הרב, בהכנת דברי מתיקה והמזונות לכבוד האורחים.

בסעודת הפורים השתתפו נכבדי המושבה, ומשלוחי המנות אשר הביאו התושבים

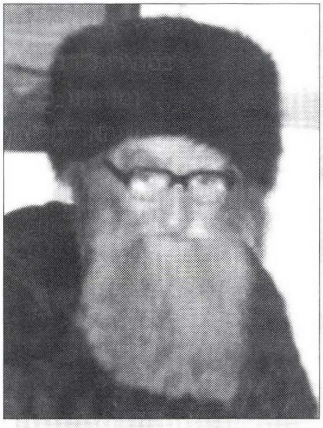
נערמו על השולחן, הרב היה בהשראה קדושה של שמחה וחדווה, ו"תורות – של פורים" אשר הרב היה מחונן גם ביצירתם בחריפות מופלגת, נאמרו בשטף זה אחר זה, לשמחתם של כל הנוכחים. הדוחק בבית הרב היה גדול מאד בפורים, והמאחרים לבוא אף היו לא מעט בגלופין ונדחקו להכנס דרך החלונות, הרב היה מקבל את כולם בסבר פנים יפות, ומוסיף להשקותם כמצוות היום, השמחה הלכה ורבתה עד שהכל יצאו בריקוד סוער, הבית שהיה צר מהכיל את שורת הרוקדים, כך שגם בחצר ובפרדס התעגלו מעגלי רוקדים בשמחת הפורים, אף כי כל ימות השנה היה הרב וביתו מסתפקים בצמצום, הנה משהגיעו ימי החג היתה הרווחה, וביד רחבה כיבד את כל הבאים לשחר את פני רבם, ומרגליה בפומיה של הרב: "מאשר שמינה לחמו – והוא יתן מעדני מלך", היינו לאשר עצמו היה הלחם עם שמן ולא נזקק לשום דבר זולתו, די לו בפת לחם להשיב נפשו, אבל והוא יתן, בשעה שנותן לאחרים – מעדני מלך, ביד רחבה כלבני מלכים הוא נותן.

זכור רבי נחמן שמואל יעקב מיאדסער לטובה לבני ברק ותושביה, כאיש אשר הרביץ תורה ופעל רבות למען החינוך החרדי, והנהיג עדתו ברמה ושמו ינון כאחד המיוחד אשר חלקו רב בקביעות צביונה המיוחד של בני ברק לתורה ולחסידות.

ומנוחתו כבוד בבית העלמין "נחלת יצחק" בתל אביב.

(נלקט מסיפרו של הרב יצחק מאיר הי"ו על חומותיך בני ברק)

החסיד רבי יעקב יואל צישינסקי זצ"ל

הנקרא "יעקב יואל גערער"
נולד לאביו הרה"ח ר' יהודה דב ז"ל
נפטר ה' כסלו תשמ"ט

"גור" – מהותה: שאיפה ותשוקה להתעלות במדרגות הקדושה. לימוד תורה בטהרה וביגיעה, בצינעה ובסילודין.

"גור" – מקור החיות, אליה נוהרים רבבות הצאן המקושרים ליעקב צדיק הדור, ליהנות ולהתחמם מזיו קדושתו.

"גור" – כור היתוך, ובית היוצר לתורה ותפילה וחסידות. מרכז תעשיה המייצר עובדי השם: בחורים, אברכים, וזקנים המחזיקים עצמם כאברכים, זקנים שככל שמזקינים דעתם מתיישבת עליהם. נקיים מכל רבב מלאים חכמה, ללא שום פירכוס.

אחד מן המיוחדים שבחבורה מאותם "זקנים אברכים" היה ר' יעקב יואל זצ"ל המכונה בפי כל ר' יעקב יואל גערער ע"ש שהיה יושב בגור והיה גר בגור אחרי נשואיו שחותנו הרה"ח רבי חיים מאיר בנט ז"ל היה מתושבי "גור". ר' יעקב יואל עוד זכה להסתופף בצילא דמהימנותא של כ"ק מרן ה"שפת אמת" זי"ע.

כבר משחר נעוריו ניכר עליו שחסיד אמת הוא, ועוד בהיותו כבן עשר שנים היה מתלוה לאביו ר' יהודה דב ז"ל לנסיעותיו לגור להסתופף בצל ה"שפת אמת" זצ"ל. כשהגיע לעול המצוות שם את פעמיו ל"גור" והיה מחובשי ספסלי בית המדרש הנקראים "יושבים" שאינם משים מד' אמות של תורה ועבודה. עד מהרה נעשה להי"מתמיד", היה יושב ולומד בהתמדה, מעלות השחר עד חצות הלילה כשלא מענין אותו מכל הנעשה סביבו, וכשהיה גומר את סדר יומו אחרי 17 שעות של לימוד תורה היה קשה לו להרים את ראשו שהיה כפוף כל היום על הגמרא.

באותם הימים הומצאה הספינה הפורחת באויר הנקראת "אוירון" וכשעבר האוירון מעל ביהמ"ד בגור הלכו רבים לראות את נפלאות הבורא, אך הבחור יעקב יואל נזכר

בדברי המשנה באבות "המפסיק ממשנתו ואומר מה נאה אילן זה" וכו', והמשיך בלימודו כאילו לא אירע דבר. מסופר עליו שפעם בעת לימודו בביהמ"ד בגור, נעמד לידו רבינו ה"אמרי אמת" זצ"ל והאזין ללימודו ואמר עליו: הוא לומד טוב, הוא יודע ללמוד, ור' יעקב יואל שקוע כולו בגמרא ואינו מרגיש כלל שהרבי עומד לידו.

לאחר כמה שנים עוד בהיותו בחור כשהיה המצב דחוק בבית אביו ז"ל ביקשו אביו שיעזור לו במלאכתו – מלאכת האפיה. בשעת לימודו אינו פוסק בדברי שיחה, ואף לא בדברי "חסידות" כפי שהיה שגור על פיו בשם ה"שפת אמת" זצ"ל, שחסידות באמצע הלימוד זה גם כן דברים בטלים.

כאמור לאחר נישואיו עם בת הרה"ח ר' חיים מאיר בנט ז"ל מגור, היה סמוך על שולחן חותנו, וחזר להיות מן ה"יושבים" ראשונה במלכות.

באותה תקופה נישא הרה"ח ר' פנחס ורשביאק ז"ל עם בת הרה"ג רבי יעקב מאיר בידרמן זצ"ל חתן ה"שפת אמת" וגם הוא אכל "קעסטי" בגור. וכשהרגיש עצמו בבדידות, הזכיר עצמו אצל דודו רבינו ה"אמרי אמת" שאין לו עם מי להתחבר – ענה לו רבינו: "לך וקנה לך חבר את ר' יעקב יואל", וכך עשה, וזמן ממושך היה להם שיעור קבוע, לאחר שהושלמו ימי ה"קעסטי" והיה צריך לעשות לביתו, פתח את מאפייתו ב"גור", והיה נהנה מיגיע כפיו, אך את תורתו אינו עוזב, ורוב ימיו עשה על התורה ועל העבודה. וגם במאפיה היה לומד בכל רגע פנוי, כאשר הגמרא מונחת לידו בעמדו ליד התנור.

בשנת תרצ"ה עולה לארץ ישראל יחד עם שני אחיו הרה"ח ר' איטשה ז"ל והרה"ח ר' שמחה ז"ל צישינסקי.

וקובע מקום מגוריו בתל־אביב, וגם כאן פותחים האחים מאפיה ומתחילים לייצר את מיני מאפה הכשרים למהדרין.

לאחר כמה שנים עובר לגור בירושלים עיה"ק לשכונת "בית ישראל" ופותח מאפיה בירושלים לפרנסתו. אהבת התורה אינה פוסקת ממנו, כאשר סדר יומו מתחיל כמה שעות לפני עלות השחר, בלימוד תורה בהתמדה.

היתה תקופה שלא היה לו פרנסה מפני שבעל הבית של מאפייתו לא רצה להמשיך להשכיר לו את המקום ואז היה יושב ולומד במשך כל היום בביהמ"ד בשטיבלך בשכונת "בית ישראל", ולאחר כמה שבועות ניגש אליו הגבאי ואמר לו: הרי אתה לומד כאן בקביעות ולמה אינך בא לקבל התמיכה החודשית כשאר היהודים הלומדים כאן. ור' יעקב יואל אינו מבין איך אפשר לקבל כסף עבור הלימוד אף שאין לו פרנסה, ומאז עבר ללמוד בביהמ"ד אחר.

בתור אופה מומחה היה משמש באפיית המצות "שיבר" (מכניס ומוציא מהתנור) אצל כ"ק האדמו"ר ה"בית ישראל" וכן אצל כ"ק האדמו"ר ה"לב שמחה", אף שהיה זקן מופלג והיה קשה לו בכל זאת לא ויתר על הזכות והתענוג לאפות מצות לרבי.

לעת זקנותו בהיותו קרוב לגבורות היה מגיע מדי יום ביומו לביהמ"ד ד"גור" לפנות

בוקר בשעה מוקדמת מאד, והשערים היו עדיין סגורים והיה מטפס על השער כדי להיכנס ללמוד, עד שהבחין בכך הרבי ה"ביתי ישראל" וציווה לתת לו מפתח של השערים לביהמ"ד. וכאשר רבינו ה"ביתי ישראל" היה רוצה לדרבן את הצעירים לקום לפנות בוקר לעבודת ה', היה מראה להם דוגמא את ר' יעקב יואל.

בגילו היה זקן, אבל בכל מהותו וישותו היה מלא התחדשות, ועבד את בוראו בן צ"ו (96) כבן כ' (20), היה לומד את דף היומי בבוקר וחוזר עליו הרבה פעמים, ובכל פעם היה נראה עליו כאילו הוא לומד הדף הזה בפעם הראשונה בחייו.

היה ספר מוסר חי לכל רואיו, והיו צעירי הצאן מסתופפים אצלו לקבל מוסר ודבר ה', אך הוא אינו יודע מה רוצים ממנו, הרי אינו רב ולא ראש ישיבה, אלא יהודי פשוט, אכן "הוא" הגיע לדרגת "יהודי פשוט", אך הלוואי ונזכה להגיע גם אנו לפשטותו.

על אף זקנותו המופלגת היה דורש מעצמו, התעלות ללא הרף, ולא אמר די, לא דרש כבוד לעצמו אף מנכדיו שהיו מרבים לבקרו, ולא רצה להטריח עבורו אף אחד כשהיה יכול לעשות בעצמו, קשור ודבוק ברבותיו בכל נימי נפשו, ובאותה הכנעה והתקשרות שהיה לו לרבו ה"אמרי אמת" אותה הכנעה היתה לו לרבינו ה"ביתי ישראל" ולרבינו ה"לב שמחה" על אף שהיה מבוגר ממנו בגילו, לא סר מהוראתו כמלא נימה, בכל עת היה מתעניין משלומו של האדמו"ר ה"לב שמחה", והיה מתפלל לרפואתו, ואם היו אומרים לו שאצל הרבי יש שיפור ומרגיש יותר טוב, היה מלא שמחה.

היה מבדיל בכל מוצאי שבת ויו"ט בבית המדרש ד"גור" בירושלים, והיה מוציא את כל הקהל ידי חובתם בהבדלה, כשהאדמורים לבית גור נמצאים בביהמ"ד בזמן הבדלתו. התאמץ לומר ההבדלה בקול רם ובשפה ברורה כדי שכולם ישמעו ויצאו ידי חובתם.

"כחיצים ביד גיבור כן בני הנעורים" —

מסביר הרבי מקוצק — כמו שבחץ ככל שמותחים ומרחיקים החץ מהקשת יורה החץ יותר למרחוק, כמו כן אדם ככל שבימי נעוריו מרחיק עצמו יותר מתאוות עולם הזה, ועוסק יותר בעבודת ה', כך זה נמשך יותר לכל ימי חייו. והוא אמנם הרחיק עצמו בנעוריו מכל תאוות עולם הזה, ולכך זכה שבימי זקנותו יעבוד את בוראו בכח נעורים. ואף כשלא היה יכול לזוז ממקומו מרוב חולשה, היה מקפיד במסירות נפש להתפלל עם מגבעת, חליפה, ואבנט. סופו העיד על תחילתו: המסירות נפש לעבודת ה', צלילות הדעת עד ליומו האחרון, העיד על עבודתו ויגיעתו בימי הנעורים, היה גיבור מנעוריו — גיבור הכובש את יצרו.

הגמרא במסכת שבת אומרת: אמר רבא בשעה שמכניסים אדם לדין אומרים לו: נשאת ונתת באמונה, קבעת עיתים לתורה, עסקת בפו"ר, ציפית לישועה, פלפלת בחכמה, הבנת דבר מתוך דבר, ר' יעקב יואל קיים את כל הדברים האמורים.

נשא ונתן באמונה: ר' יעקב יואל היה שונא בצע במלא מובן המילה, לא פינק את עצמו בפרוטה מיותרת. היה עוסק במלאכתו רק כדי מחייתו, בידעו כי לא כל המרבה בסחורה מחכים.

קבע עיתים לתורה: ר' יעקב יואל היה מתמיד ושקדן עצום, שאף להתעלות כל ימי חייו, אף בימים שהיה מוכרח לעבוד למחייתו היתה מלאכתו ארעי ותורתו קבע. כשרבינו ה"בית ישראל" רצה לעורר את הציבור ללימוד התורה ביקש מר' יעקב יואל לדבר בסעודת ה' שבט יארצייט של ה"שפת אמת" זצ"ל, ולעורר את הציבור על ג' דברים: קביעת עיתים לתורה, איסור הדיבור בעת התפילה, ואיסור הקריאה בספרים ועתונים חיצוניים.

עסק בפו"ר: ר' יעקב יואל העמיד דור ישרים יבורך ההולכים בדרך התורה והחסידות, בנים ובני בנים נינים ובני נינים הממשיכים בדרכו.

ציפה לישועה: ר' יעקב יואל היה מצפה בכל יום לביאת המשיח והיה מדבר מענין זה בכל עת מצוא, בזמן האחרון היה אומר לנכדיו: אם תשמעו בחוץ שהמשיח בא תמהרו לבא להודיע לי, וג' דברים היו תמיד לנגד עיניו: הקב"ה, המשיח, והרבי.

ר' יעקב יואל היה דבוק לתורה במשך (96) תשעים ושש שנות חייו, וכל מעשיו ודיבוריו שקולים ומדודים.

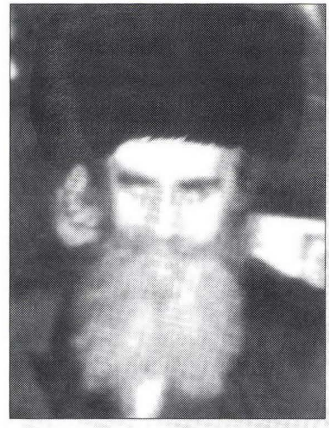
נסתלק לבית עולמו זקן ושבע ימים
ונטמן ב"הר המנוחות" בירושלים.
יהא מליץ יושר.

(נכתב ע"י נינו י.מ. קנופניצקי)

רבי יעקב יואל ובנו משה

הרב הגאון רבי יהושע זילברמן זצ"ל

"הווירשובר רב"
בעל מקריא בביהמ"ד "גור".
בהרה"ג רבי שאול משה זצ"ל
נפטר ב'כ"ו סיון תשל"א

"גדול ועניו ותמים"

בחסידות גור שלפני השואה, התבלטה במיוחד חטיבת הרבנים אשר בתוכה, אריות שבתורה, חריפים ובקיאים, גדולים ביראה ובדעה – ובכל זאת עמלים עם הציבור ולמען הכלל, לפי שיטת רבם הגדול כ"ק האדמו"ר מגור זצ"ל בעל ה"אמרי אמת" הרב רבי יהושע זילברמן זצ"ל היה נקרא בפי כל הווירשובר רב היה אחד מאותו סגל חבורה של רבנים שהיינו רגילים לראותם בגור, וכברא כרעיה דאבוה, ליד אביו הגדול הגאון האמיתי הרב רבי שאול משה הרב מוויערשוב זצ"ל, רבנים גדולי תורה אלו היו כפופים לאדמור"י גור, חיכו למוצא פיהם ושתו בצמא את דבריהם בכל מה שנוגע לעיניני ציבור ולעבודת הכלל, וכיצד ואיך עליהם להתנהג כרבני ורועי ישראל בבחינת "איש על העדה", סגולתו העיקרית היתה "ענוה" הרב מוויערשוב זצ"ל היה איש צנוע מצניע לכת וענוותן לדוגמא ולמופת. כרב, מורה הוראה, גדול בתורה ובחסידות – לא התגאה מעולם ולא התרומם מאיש, ואף את קולו לא הרים על איש, ונתקיים בו דברי התרגום "יונתן בן עוזיאל" על הפסוק בתורה "ויקרא משה להושע בן נון יהושע" אומר התרגום – "וכד חמא משה ענותנותיה קרא משה להושע בן נון יהושע", וכך נאה גם לשמו ששמו כידוע יהושע.

והיה גם גדול וגם עניו שני התכונות גם יחד, בשם הרבי מקאצק זצ"ל אומרים, מדת "קנאות" "ושלום" הן שתי מידות קיצוניות המתנגדות זו לזו, ולכן פנחס שהוכיח עצמו כקנאי, מקנא קנאת ד' צבקות "נתן לו ה' גם מדת שלום, כדי להביא איזון ושווי משקל במדותיו, להטותו לדרך הממוצע.

זה אפשר לומר על הרב מווירשוב זצ"ל — מצד אחד היה איש השלום, בעל לב טוב, איש רך ונעים הליכות, אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה, ואילו מצד שני היה כולו להט ולהב, אש סערה בעבודת השם שלו.

"תמים תהיה עם ה' אלוקיך" פסוק זה תפור ממש על רבי יהושע זילברמן זצ"ל ה"ויערשבער רב" אינו מתחכם ואינו יודע חכמות, ואינו רוצה לדעת חכמות, כי הלא מקרא מפורש הוא "תמים תהיה עם ה' אלוקיך". אז רק בדברי תורה הוא חכם הארזים ובקיא נפלא, אבל במילי דעלמא מאן דכר שמיא.

וכך מספר הרה"ח ר' שבתי שינפלד הי"ו נכד מורינו רבי יצחק מאיר לוין זצ"ל בן לחתנו מוה"ר משה זאב שינפלד שליט"א: היה זה בלילה מאוחר בגמר שמחה משפחתית שנערכה בביתו של מוה"ר משה שינפלד שליט"א שבה השתתף גם רבי יהושע זילברמן הוירשובער רב, ניגש הרב למארח ר' משה וביקשו בדברו בנחת כתמיד, האם יכול הוא להביאו למשרדי "ועד הקהילה" (הכוונה למשרדי הרבנות שכך היו קוראים בפולין לרבנות) לתמיהתו של ר' משה בחשבו כי שכח דבר מה שם, שאלו מה הרב מחפש בשעה מאוחרת כזו ב"ועד הקהילה"? ענה בתמימות האופיינית לו, כי משם מ"ועד הקהילה" יודע הוא את דרכו הביתה, ואילו מכאן אינו יודע איך להגיע לביתו.

ועוד מספר הנ"ל: היה זה בזמן שעברו להשתמש בכיריים גז — והרבנית זוגתו של הרב קנתה כיריים גז אלו לבישול, כי עד אז בישלה בפתיליה של נפט כמו כולם בישול איטי ועכשיו הבישול מהיר יותר. והנה בוקר אחד מגיע לביתו של הרב אברך תל אביבי מאנ"ש ורואה כי השולחן ערוך לארוחת הבקר, רצה האברך ללכת בכדי לא להפריע לרב לאכול את ארוחת הבוקר, אבל הרב לא הניחו לילך, ושאלו האם אכל כבר היום, ענה שהולך הוא לאכול אחר כך, ביקשו הרב כי יאכל עמו את ארוחת הבוקר, לא יכל לסרב האברך לרב ונשאר לאכול יחד עמו. באמצע האכילה מסביר הרב לאברך כי הוא מאד מצטער שהוא לא יכול לכבדו בכוס קפה, עקב זאת שהרבנית הלכה מוקדם לרופא, ואת ארוחת הבוקר היא הכינה על השולחן, אבל את הקפה לא, כי היה מתקרר עד שהיינו ניגשים לאכול. ענהו האברך אני יעשה לכם ולי כוס קפה. מה? התפלא הרב! האם אתה יודע להפעיל את ה"מעשין" (מכונה) הזה? הכוונה להדליק את הגז!! ענה האברך כן יודע אני להדליק את הגז. התפלא הרב שוב ושאל: מנין אתה יודע להפעיל את המכונה הזו?

ועוד סיפור מעניין מרבי ישוהל'ה: זוגתו הרבנית ע"ה נתנה לסופר לכתוב "ספר תורה", ובסיומה לקראת החגיגה של הכנסת ספר תורה, חידשה גם לבעלה הרב מלבוש חדש, ושטריימל חדש לראשו חידשה לו. בראות ר' משה שינפלד יחי' את השטריימל לראשו של הרב שהוא גבוה ויפה, ברכו בברכת תתחדש, והוסיף נו עכשיו אתם נראים כמו הרבי בשטריימל כזה. כעבור שבועיים ימים נפגשו שניהם שוב בבית המדרש הגדול בירושלים, ור' משה רואה את הרב כשהוא חבוש בשטריימל הישן שלו, לשאלתו מדוע

הרב לא חבש את השטריימל החדש בבואו לירושלים לרבי? ענה בתמימותו: הרי אמרתם לי כי לרבי יש כזה שטריימל, וחשבתי שאין זה מן הראוי שאני והרבי נלך אותו שטריימל ומחזי כיהורא.

ר' משה היה צריך לעמול קשה בהסבריו שלא התכוון שזה אותו השטריימל כמו של הרבי – רק התכוון כי זה יפה וגבוה.

היה בעל מקריא בבית המדרש הגדול בגור בירושלים שנים רבות, ובקולו הענוג והנעים הכניס רטט בלב כל מתפללי בית המדרש, המילים שהוציא מפיו הקדוש תקיעה שברים תרועה תקיעה זעזו כל לב עוד לפני שהספיקו לשמוע את קול השופר בבחינת משה ידבר והאלוקים יעננו בקול. וההרגשה היתה ממש של מתן תורה, ואחרי התפילה נגשו כל הקהל אליו וברכהו שיזכה בשנה הבאה שוב להמשיך ולהקריא, ודרך תשובתו וברכתו לכל אחד ואחד עם תשומת לב לכולם היתה ממש מפליאה, לא רואים בדורינו צורה נפלאה זו ולחיצת יד וברכה, כאילו עומד רק איש אחד לפניו, והרי קהל קדוש גדול היה בירושלים בביהמ"ד, וכך בלי יהירות ובלי שמץ של גאוה רק דרך עניוות ענה לכל אחד ואחד ומבלי למהר רק בסבלנות מפליאה שלא נמצא אח וריע כדוגמתו.

היה אחד מחשובי הרבנים ומגדולי תלמידי החכמים בכלל, ובת"א בפרט מחשובי רבניה, שעבודתם בקודש בדמותם וביישותם פיארו את העיר משרידי כנסת הרבנים הגדולה בפולין שלפני הרעש, דמות רבנית מעוררת כבוד בעצם הופעתו, דמות רב שהיינו רגילים לו בפולין, כרב שמרגיש האחריות הגדולה הרובצת על שכמו כרב ומורה הוראה בישראל, כרב הצריך לשמש מופת לרבים בתורתו וביראתו הקודמת לחכמתו.

בפטירתו של הרב מוויערשוב זצ"ל היא אבידה מבחינת "תלמיד חכם" שמת – מי יתן לנו תמורתו, הסתלק מאתנו אדם גדול, חסידא ופרישא, אחד מיוחד בתוככי קהל חסידי גור. לכולל האברכים בת"א של חסידי גור בשבילם פטירתו הוא בבחינת "אבל יחיד עשי לך", הסתלקותו הוא אבידת יחיד ואבידת נשיאם. עד כמה היה מסור למען קיום הכולל וביצורו, דאגתו ומסירותו לעזור במובן הכלכלי היו לאין שיעור – לא חס על עצמו וכוחותיו וכיתת רגליו לאסוף כספים ותרומות לקיום הכולל, הוא היה מראשי הדואגים העמלים לקיומו של הכולל, ויותר מזה, הרב מוויערשוב זצ"ל היה הנשיא, הפטרון, והמשפיע הרוחני על אברכי הכולל, התפלל יחד איתם ושוחח איתם בדברי תורה והלכה. וההשפעה הכי גדולה שהשפיע היתה באישיותו בהנהגותיו והליכותיו בקודש – כי בעצמו, ביישותו היה המחנך והדוגמא הכי טובה עבור אברכי הכולל, דמותו היתה מחנכת את כל רואיו – כי כל כולו היה גדול בתורה וביראת השם טהורה, וגדול בחסידות ובמעשים טובים, היה דמות חסידית מהדור הישן והיה כפוף ונכנע לאדמו"ר גור וכן לבו ונפשו היה קשורים לאדמו"ר גור היה משרידי רבני פולין מבית מדרשה של גור, עליו אפשר לומר כנאמר בקינת דוד על אבנר בן נר

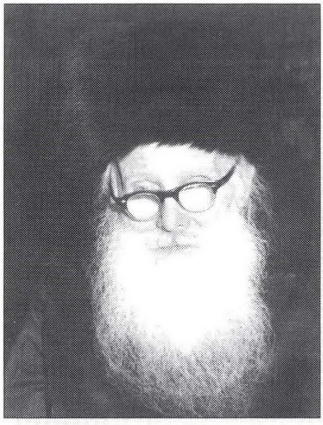
(שמואל ב') "הלא תדעו כי שר וגדול נפל היום בישראל" ההדגשה הוא על המילה "היום" בודאי תמיד – בכל עת ובכל זמן – כשנפטר ומסתלק גדול בישראל, הכאב והצער הוא גדול מאד, אבל "היום" אחרי החורבן הגדול והשואה האיומה של יהדות פולין כשכל גדולי הרבנים והצדיקים נלקחו מאתנו, ואם נשארו שרידים, גם הם הולכים ומסתלקים מאתנו, הכאב הוא כפול ומכופל, ומהלב מתפרצת הקינה שר וגדול נפל "היום" היום בדור יתום זה, כמה יש להצטער ולבכות על כך, "וי חסרא ארעא דישראל גברא רבא".

היה קובע מקום לימודו ותפילתו בשטיבל "נחלת בנימין".

ומקום מנוחתו ב"הר הזיתים" בירושלים סמוך ונראה למערת רבותינו מ"גור".

ת.נ.צ.ב.ה.

הגאון החסיד רבי שלמה זלמן הלוי פישר זצ"ל

"תורה מונחת בקרן זוית"
(דברי ה"לב שמחה" זצ"ל)
נולד בקליש שבפולין, לאביו הגה"ח רבי אליהו יעקב זצ"ל מחשובי חסידי גור, ות"ח מופלג
נפטר כ"ה אייר תשנ"ג

שנות ילדותו של רבי זלמן, עד גיל 16 למד בישיבת "מגן אברהם" שהייתה קיימת בעירו ונתייסדה ע"י תלמידי בעל ה"אבני נזר" זצ"ל, בשנת תרפ"ו בהיותו בגיל 16 עלה רבי זלמן עם כל משפחתו לארץ ישראל.

לקראת נסיעתו לא"י הצטייד רבי זלמן בתעודה מהישיבה הנ"ל, בה מפליגים מנהלי הישיבה הצטיינותו בתורה ויר"ש.

בהגיעו עם כל משפחתו לארץ, היתה זאת שנת יסוד ישיבת "שפת אמת" ע"י מרן ה"אמרי אמת" זצ"ל. שלשת האחים לבית פישר ר' שלום, ור' עקיבא, ור' זלמן, היו מראשוני תלמידי הישיבה.

קודם נסיעת אביו מו"ה אליהו יעקב ז"ל לארץ ישראל נסע ל"גור". ושאל את הרבי ה"אמרי אמת" זצ"ל לנסיעתו זו, ואחר שקיבל את הסכמתו של הרבי לנסיעה, קָבַל ר' אליהו יעקב ושאל והיכן ימצא ישיבה עבור בניו?

הרגיעו הרבי "לזה אנו דואגים", בקרוב תוקם שם ישיבה עבור בני העולים מפולין. סיפרו תלמידי הישיבה שלמדו בעת ההיא עם רבי זלמן – היה מתמיד בצורה מופלגת מאד, והיה פרוש מכל עניני עולם הזה, ולא ידע מאום מהנעשה סביבו, כי אם בתורת ה' חפצו, ובהיותו בעל כשרונות נעלים מצא כדי מדתו, ולאחר כמה שנים היה שגור הש"ס ומפרשיו על פיו, וכשבאו חבריו לשאלו במקומות מפוזרים בכל הש"ס, היה עונה בשופי ובהבנה ובבהירות בכל מקום, כמי שלמד דבר זה רק עכשיו. יחד עם זאת שינס מותנו ללמוד עיון בפלפול עמוק – גודל עיונו אפשר לראות בחידושיו – בתרצו שלושים ושבע (37) תירוצים על קושיית הרשב"א ריש קידושין.

הגאון רבי יעקב העניך סנקביץ זצ"ל ראש ישיבת "שפת אמת" כשהיה משמיע את שיעורו בישיבה, היה ר' זלמן יושב ומקשיב בשיעוריו וכשהפליג הראש ישיבה בפלפול עמוק מענין לענין ולא זכר היכן עומד ובאיזה סוגיא התחיל הפלפול, היה מבקש מרבי זלמן להזכירו היכן עומד. כשהיה הראש ישיבה מכין את השיעור, אמר לעצמו כך: "אם רבי זלמן יקשה לי כך אתרץ לו כך וכך" מפי עד שמיעה ששמע בעצמו את הדברים מפיו של הראש ישיבה.

מרן ה"אמרי אמת" זי"ע בביקוריו בארץ ישראל ביקש מרבי זלמן להכנס אליו מפעם לפעם כדי לשוחח בדברי תורה.

כמו כן מרן ה"אמרי אמת" היה קם מפניו כאשר היה נכנס לחדר קודשו, וזה פלא גדול כי רבי זלמן עודנו בחור טרם נישואיו.

בין התלמידים דאז רווח סיפור מהימים ההם שפעם אחת פגש מרן ה"אמרי אמת" את רבי זלמן בחצר הישיבה, ושאלו כמה תירוצים יש לו על קושיית התוס' בסוגיא דכבתה? ענהו רבי זלמן יותר ממאה תירוצים. ציוהו מרן ה"אמרי אמת" להתחיל לומר, ורבי זלמן החל להרצות עשרות תירוצים, עד שהפטיר מרן ה"אמרי אמת" שוין גענוג. (די מספיק) בהזדמנויות שונות היתה הנהלת הישיבה יוזמת משלחת מופלגים מתלמידי הישיבה לפלפל בד"ת עם גדולי ירושלים, ובכל המשלחות היה כלול רבי זלמן פישר זצ"ל, הם ביקרו אצל הרב הרצוג ז"ל, הרב בנגיס ז"ל, וכן אצל האדמו"ר מסטאמר זצ"ל כשביקר בירושלים. רבי זלמן היה לו שיעור בישיבה עם האדמו"ר מוהר"י מרחמיסטריבקה, ומהר"ם מזוויהל במכתב שכותב ראש הישיבה רבי יעקב העניך סנקביץ זצ"ל להגאון רבי יעקב מאיר בידרמן זצ"ל כותב כך: "אני שולח מכתבו רצוף עם מכתבי", והוא מכנהו "תלמיד המצויין ביותר בישיבתינו מו"ה זלמן פישר נ"י".

לאחר נישואיו גר תקופה קצרה בירושלים ולאחר מכן עבר להתגורר ביפו שם היה קיבוץ חסידי, וקיבל על עצמו מלאכת כפים לפרנס את משפחתו.

במשך השנים עבד קשה למחייתו והתפרנס בצמצום, אולם את תורתו לא זנח והיתה שעשועיו ולחם חוקו יום יום.

כל ימיו שאף וציפה מתי יוכל לפרוש מעיסוקיו. עוד לפני הגיעו לגיל הפנסיה, פרש מכל עיסוקים והקדיש יומו ולילו לתורה ועבודה. קבע לו סדר יום עמוס וצפוף בלמודים שונים. למד לעצמו שיעורים קבועים במתכונת שהציב לעצמו והיה לומד כל יום עשרות דפים גמרא, ולא ברפרוף והעברה בעלמא, אלא בהבנה עמוקה.

ובהרבה מקומות היה מתענג על זכרונו המופלג, שבכל ענין שדיברו עוד היה מצוי בתוכו כמי שעכשיו גמר ללמוד סוגיא זו, לבאי ביתו היה מעיר הערות ושאלות בנושא לימודו, וכאשר היו באים להשיבו אחר יום יומיים, היה משיב עכשיו אתה בא להשיבני, בזמן שחלף כבר הספקתי להתקדם עשרות דפים.

היה משכים קום לאמירת תהילים, ואחר תפילת שחרית בשטיבל היה יושב שעות רצופות ובתורתו יהגה יומם ולילה.

הוסיף עוד לימודים על סדריו הקבועים, בספרי הזהר הקדוש וספר השל"ה הקדוש.

ממידותיו: היה שיף עייל ושייף נפיק ולא מחזיק טיבותא לנפשיה, ניחון בענווה טבעית מופלגת וכוחו בהצטנעותו היה באופן בלתי מצוי. בימי השבעה הפליאו השומעים גודל למדנותו ואיך הצליח להסתיר זאת. ויפה השיב על כך אחד מהחבורה שבעצם הוא לא הסתיר מאומה, כי הפשטות והענוה היו חלק מעצמיותו, ואכן היה מעורב בין הבריות ומשוחח בחביבות עם כל אחד אפילו עם ילדים.

אל מרן ה"בית ישראל" זי"ע היה חסיד מקושר מאד והיה נוסע אליו נסיעות כמה פעמים בשנה. ובכל אימת שבא לירושלים היה מכבדו הרבי לשבת בטיש (שולחן).

ה"בית ישראל" זצ"ל התבטא פעם אודותיו "תשתפכנה אבני קודש בראש חוצות".

עם מרן ה"לב שמחה" זי"ע היה לרבי זלמן קשרים מיוחדים מאז מקדם, משנות לימודיו בשנות התר"ץ, וכידוע היה מרן ה"לב שמחה" דר כמה שנים בארץ ישראל בתקופה ההיא. בכמה הזדמנויות התבטא מרן ה"לב שמחה" אודות רבי זלמן.

כאשר הקים את הכולל למצויינים בבני ברק וירושלים במטרה לאפשר ליחידי סגולה להתעלות במעלות התורה בלא דאגות פרנסה, התבטא מרן ה"לב שמחה" שביסוד כולל זה הוא מתכוון לבל ישוב משגה וטעות כפי שאירע עם רבי זלמן פישר שהיה מופלג בתורה והוכרח לבקש פרנסתו מיגיע כפים, ועל ידי זה הפסיד העולם התורני כח גדול שהיה יכול להאיר ולחמם. אחד ממשמשי מרן ה"לב שמחה" סיפר ששמע שיחה שהיה בין מרן ה"לב שמחה" לבין אחד מראשי ישיבת "טלז", ונושא השיחה היה שכיום אין רואים מופלגים כדוגמת הדור הקודם, ותפס מרן ה"לב שמחה" דוגמא כרבי זלמן פישר, שהיה למופת בלמדנותו. בהזדמנות אחרת התבטא מרן ה"לב שמחה" אודות רבי זלמן "תורה מונחת בקרן זוית"!!!

ואכן רבי זלמן בחר לו קרן זוית, וכך חי לו את חייו הצנועים והנסתרים. במשך עשרות שנים לא יצא מעיר מגוריו לשום מקום שהוא כדי להתאוורר או ליהנות.

כל ימיו היו שרשרת אחת של עמל ויגיעה. נסיעותיו מחוץ לעיר היו אך ורק לירושלים עיה"ק, להסתופף בצל קודשם של רבותיו הקדושים מרן ה"אמרי אמת" ובניו מרן ה"בית ישראל" ומרן ה"לב שמחה" זי"ע.

בשלש שנותיו האחרונות באה עליו חולשה וכך נחלש בהדרגה, עד שנפטר באופן פתאומי במיתת נשיקה.

בהלויתו השתתפו רבים ממוקיריו ובראשם כ"ק מרן בעל ה"פני מנחם" זי"ע שאף נשא את המיטה בהפטירו "מאן דמתני לית ליה שיעורא". עכד"ק. מרן ה"פני מנחם" זצ"ל שלח מכתב תנחומין בימי השבעה, בו נאמר בין השאר "האבידה היא לא רק למשפחה, חסרה ארץ ישראל גברא רבה בת"ת, במדות, נהנה מיגיע כפיו ועדין הנפש,

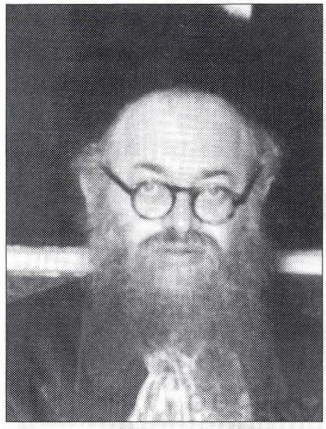
חבל על דאבדין וכו׳׳. גם אחר השבעה בהכנסם בניו אל הקודש פנימה התבטא הרבי: על רבי זלמן מלבד שהיה ת״ח גדול היה גם בעל מדות ועדין הנפש, וסיים בקריאה ״חבל על דאבדין ולא משתכחין״.

קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל ״גבעת רוקח״ ״יהושע״ בבני ברק.

ומקום מנוחתו: ב״הר הזיתים״ בירושלים,

שיהא למליץ יושר על כל כלל ישראל.

הגאון החסיד הדיין רבי ישעיהו הלוי מונדרי זצ"ל

רבי ישעי' מונדרי נולד ב"מלאבה" שבפולין בשנת תרע"ו, לאביו הרה"ח רבי פנחס זצ"ל, שהיה ממניחי היסוד וממעצבי החינוך החרדי בתל אביב.

נפטר י"ז בתמוז תשל"ג — יום שנשתברו בו הלוחות.

מיוחדת במינה היתה דמותו האצילית של רבי ישעי'. דמות מופלאה ונדירה מבית היוצר של תורה וחסידות "גור", היה עילוי מופלג, הבקי בכל מכמני התורה שבכתב ושבע"פ, וכל רז לא אניס ליה.

כבר בגיל צעיר נתגלה בו כשרונות נדירים ומוח חזק ומיוחד, בבית אביו החסידי, למד שתורה וחסידות הולכים יחד בלי הנתק.

בנערותו למד ב"מתיבתא" בוורשא, שם התבלט בכשרונותיו המצויינים, והכל נבאו לו עתיד מזהיר. כעבור שנים עבר ללמוד בישיבת "חכמי לובלין" המעטירה.

וכשנבחן על ידי ראש הישיבה רבי מאיר שפירא זצ"ל ניבא לו גדולות, והניח את ידיו הקדושות על מצחו ואמר: מכאן יצא פסקי הלכות. עד מהרה נהיה לאחד מטובי התלמידים שם. שקדנותו המופלגת בלימוד התורה היתה לשם דבר בעולם התורני של פולין. וכך גדל עד שבגיל (20) עשרים היה בקיא בש"ס עם תוספות בעל פה. ידידיו לספסל הלימודים, יודעים לספר על זכרונו המופלג, עד כי את פרקי הרמב"ם ידע לומר בשטף, כתפילה השגורה על פה.

נראה מוגזם היום בדורינו? אבל אין שום הגזמה בדבר, כן כן רבי ישעי' מונדרי זצ"ל אכן ידע בגיל עשרים (20) את כל הש"ס עם תוספות בעל פה.

פעם סיפר לבנו בכורו ברגש: כשלמדתי במתיבתא הייתי קם בזריזות ממטתי, שובר את הקרח, ונוטל את הידים. היה רגיל לקום מוקדם בשעות שבני אדם נמים את שנתם, ואז האויר והאוירה נקיה, והראש יכול לקבל ולסבול עוד לימוד ועוד... הלימוד באשמורת הבקר היתה אצלו עבודה גדולה, רגיל היה לומר שבבקר האויר עוד נקי והזמן מסוגל ללימוד.

סדר שלם היה לו לפני התפילה, ספרי מוסר: חובת הלבבות, ראשית חכמה, שערי תשובה, משניות, שולחן ערוך, ועוד... ורק אחר כל זה ניגש להתפלל בכובד ראש, תפילתו היתה ברגש פנימי, אע"פ שמבחוץ היה נראה מתון, פעמים התפרצה השלהבת שבפנימיותו, והיה ניכר על פניו רגש של דביקות.

עוד סיפר לבנו: שסוד הדברים, שהיה רגיל ללמוד סדרים של שש שעות בבת אחת, וזה היה קבוע אצלו ללמוד בהתמדה. גם בחלק העיון, היה מנתח כל דבר לעומקו. נמצא בידי בנו, מחברת חידושים על כל הש"ס כמעט, שכתבו שהיה בגיל (18) שמונה עשרה שנה, כשעל המחברת כותב "התחלתי להעתיק בשנת תרצ"ה".

בשנת תרצ"ה עולה רבי ישעי' לארץ ישראל – ונכנס ללמוד בישיבת "שפת אמת" שבירושלים. ונהיה לאחד מן התלמידים המופלגים, אשר מפיהם קנו הצעירים דברי תורה וחסידות.

בין המשלחת שנשלחו לפלפל בלימוד עם הגרי"א הרצוג זצ"ל היה גם רבי ישעי' והרב הרצוג התפעל ממנו מאד. כעבור תקופה שולח הרב הרצוג מכתב אל רבי ישעי' וכך כותב לו: ב"ה כ"ב כסלו ת"ש, לידיד נפשי העילוי המצוין הרב עדיו לגאון מוה"ר ישעי' מאנדרי הי"ו תל אביב, רח' מזרחי 2 אחדשה"ט יואל נא להודיענו מה מצבו עכשיו ומתי יזדמן לו להיות בירושלים בשבוע הבעל"ט יודיעני לי מקודם וגם הזמן בדיוק כדי שאפנה מעסקי לקבלו שלא יצטרך לחכות הרבה כי חוששני מאוד ליקרא דאורייתא, ידידו המוקירו מאד מאד.

יצחק אייזיק הלוי הרצוג הרב הראשי לישראל

בשנת תרצ"ו עת ביקר מרן בעל ה"אמרי אמת" בארץ ישראל, ואמר: שברצונו לראות בתל אביב בחורים חסידיים, ניגש מרן בעל ה"לב שמחה" אל רבי ישעי' ואמר לו: סע לתל אביב והתחל לומר שיעור לבחורים בישיבה שנקרא אז הישיבה ה"סניף" של ישיבת "שפת אמת" שבירושלים. וכשפנה ראש הישיבה של ישיבת "שפת אמת" רבי יעקב העניך סנקביץ זצ"ל למרן בעל ה"לב שמחה" ואמר: איך אפשר לשלוח אותו הרי יש פרעות של הערבים שפורעים ביהודים, כשכוונתו שאינו רוצה לוותר על העילוי רבי ישעי' מישיבת "שפת אמת", ענה מרן בעל ה"לב שמחה" "שלוחי מצוה אינן ניזוקין". וכך נהיה רבי ישעי' מונדרי למגיד שיעור הראשון בישיבת "חידושי הרי"ם" אז ה"סניף".

מכיריו משכבר הימים סיפרו: שזה דבר נדיר לראות "מתמיד" כזה, ואיש שיחה שהיה שרוי תמיד בשמחה, שבת שחוק תמיד על פניו. כן סיפרו מכיריו ויודעיו: על היותו זהיר בלשון הרע, ובמעשרות.

את ביתו בנה בירושלים עם נינתו של הגאון הצדיק רבי יוסף חיים זוננפלד זצוק"ל רבה של ירושלים. לאחר נישואיו עבר להתגורר בתל אביב, ולא רצה לעשות מתורתו קרדום לחפור בה, ולכן חיפש ומצא, גם וגם, ונהיה מחנך בתלמוד תורה של החרדים

בעיר תל אביב. כך שלראשונה נכנס לחיי הציבור. הרבה משרות חשובות ונכבדות כאשר מנהלי ישיבות חשובות בארץ ישראל פנו אליו, ובקשוהו להיות ראש הישיבה שלהם, והוא לא הסכים בשום אופן לקבל את הצעותיהם, גם שהיה כרוך בזה כלכלת ביתו. כי רבי ישעי' היה נחבא אל הכלים ולא רצה שיתפרסם שמו ברבים, ישוב בד' אמות של הלכה ובורח מן השררה.

מידותיו המצוינות ותכונותיו המופלאות הובילוהו אל אהבת חיי התורה הקדושה. בה שיקע את עצמו בכל נפשו ומאודו וממנה צמח והיה לאחד המיוחדים מבני העליה המועטין, אשר משחירין פניהם בפרוזדור כדי להתקין עצמם לטרקלין.

בכשרונותיו הרבים הצליח עד מהרה לתפוס מקום בכיר בחינוך, וכעבור תקופה מסויימת, כאשר יסד אביו רבי פנחס רשת החינוך החרדי בתל אביב, שנקרא בשם "סיני" ברח' הקונגרס 29 (וכעבור שנים רבות שביה"ס "סיני" התדלדל מתלמידים, פתח בה מרן ה"לב שמחה" ישיבה קטנה על שם מרן בעל ה"ביית ישראל" זי"ע בשם "נזר ישראל") נהיה שם רבי ישעי' למחנך, וכעבור תקופה קצרה נהיה למנהלה של הת"ת "סיני" שלמדו בה אז כ־400 תלמידים, כשהוא מראה דוגמא חיה לתלמידים למורים המחנכים ולהורים. באצילותו, בעדינותו, בגאונותו, במידותיו, בישרותו, ביחסו למורים, הורים, ותלמידים, הכל בחיוך הנסוך על פניו. גם בהליכתו ברחוב מביתו – למוסד "סיני" הלך ברחוב באיטיות ולא בחפזון, שכל ראשו תפוס בשרעפים, ואם כל זה לא פסח על מי שפנה אליו בברכת בוקר טוב או שאילת שלום, תמיד היה עונה עם חיוכו הכובש לב אנשים. פניו תמיד היו אדומים, כלפיד אש דקדושה, בהליכתו ברחוב היה מקדש שם שמים, אנשים ברחוב נעמדו להסתכל עליו לראות את צורתו הנוראית, גם אנשים שלא מאנ"ש ראו בו אדם מורם מעם, ואיש קדוש. גם כשהיו עוצרים אותו תוך כדי הליכתו, ושאלוהו שאלה, היה עונה לכל אדם בסבר פנים יפות ושוב הכל תוך כדי חיוך הנסוך על פניו תמיד. פוסע רבי ישעי' ברח' אט אט כשראשו תפוס בשערפים ומוחו עובד בקדחתנות, כיום קוראים לזה "מחשב" אלקטרוני, זה היה מוחו וראשו תמיד. עונה הוא בלחש בשפה רפה, ואינו מגביה את קולו, רק בענוה, ובהתבטלות לפני כל אדם, קטן כגדול, ילד כמבוגר, וכך מעמיד הוא קדרים קדרים של ילדי תל אביב מהימים ההם, צאן קדשים, שגדלו לשם ולתפארת.

כ"כ הוא המשיך לתת ידו ליסודות חינוך בתל אביב. כן היה אחד ממקימי "ישיבת חידושי הרי"ם". ואחרי כמה שנים נהיה לאחד מדייני "ועד הרבנים בתל אביב", לצידם של הגאון רבי מאיר קרליץ זצ"ל והגרא"י שלזינגר זצ"ל, כשר' ישעי' הוא הצעיר שבהם.

בשנת תש"ח שהוקמה המדינה, הבטיחו לקבל שני דיינים, ולבסוף קיבלו רק את הרב שלזינגר, ואילו את רבי ישעי' מונדרי לא רצו לקבל, עקב היותו "דיין קנאי" מאד וכן גם חרדי וחסידי, כעבור שנים של מאבק שהגיע עד לכנסת הציונית (וכמובן שלא הוא ניהל את המאבק הזה) הסכימו לקבלו בתור "דיין" והוא היה ה"דיין" הראשון מאגודת ישראל, שהתקבל לבית הדין הרבני, שהיה בשליטת המזרחי דאז.

בשבתו כ"דיין" בבית הדין הרבני בתל אביב, התפלאו ממנו כל רבני ישראל, איך שהוא היה פוטר בעיות קשות ומסובכות, שלכאורה היו צריכים לשבת ולדון בזה ימים ולילות, ורבי ישעיה היות והוא כן ישב ימים ולילות בצעירותו, וזכר וידע את הכל על בוריו, לפיכך פתר הוא להם את בעיותיהם הקשות והמסובכות.

הכל עשה מתוך צניעות וללא התרברבות, הכל בהצנע לכת, מעורב בין הבריות, אוהב ואהוב על הבריות. היה תקופה שצם שני וחמישי, מבלי שאף אחד ידע מזה, הדבר נודע רק כאשר היו דיונים בין הרבנים, ואו בהפסקות שבין דיון לדיון, הביאו בפני הרבנים כוסות תה חם לשתיה, ורבי ישעי' אף פעם לא לוקח ולא שותה, לשאלתם מדוע אינו שותה? ענה, איני צמא, בפשטות כזו, ואחרי שהדבר חזר ונשנה כמה פעמים, הבינו הרבנים והדיינים, שכנראה הוא צם ולכן אינו שותה.

וכך כותב עליו ידידו הגאון רבי שמואל וואזנר שליט"א: וכבר יצא בנעוריו בעטרה שעטרתו אמו "ישיבת חכמי לובלין" והיה מן המצויינים ושמו הטוב יצא מלפניו בעוד שחר טל הילדות, הוא הגבר שכבר בעבר הקים עול התורה ומשפטיה בביד"צ ת"א וכבר ישב כסאות למשפט ונהנו ממנו עצה ותושיה בינה וגבורה ומלחמתה של תורה בשער בין זקני עמי, ידיד נעורי עמית בתורה ויראה טהורה הרב הגאון המופלא חריף ובקיא עצום בכל פינות הש"ס והפוסקים בעל סברא ישרה ובעל מידות תרומיות מדות שמנו חכמים לקנין תורה מוהר"ר ישעי' מונדרי.

במכתב שכותב לאחד מידידיו עוד בצעירותו, המכתב שמור אצל אחד מהבנים, הוא כותב כך: אף שאין לי פנאי לעסוק כעת בפילפולים, בפרט בחילוף מכתבים, כי ראוי לעסוק במבחר שנות האדם בש"ס ופוסקים תחילה...

כעבור שנים מעתיק את דירתו לעיר בני ברק הסמוכה לתל אביב, כדי להנות מאוירה של שבת בבני ברק, כמו גם להיות בין אלפי תלמידיה וחכמיה. גם בבני ברק על רבותיה ותלמידי החכמים שבה, מוצא רבי ישעי' את מקומו בשורה הראשונה בשורת הרבנים הגאונים בעלי שם.

כחסיד "גור" אמיתי דבוק הוא בכל רוחו ונפשו באדמורי "גור" ולא זז כמלוא נימא מדבריהם. כך גם מגיע הוא נסיעות לשבתות וחגי ישראל לאדמו"ר מרן בעל ה"בית ישראל" זי"ע, המכבדו ומעריכו ומוקירו, ומכבדו תמיד בעליה לתורה ללוי, כמו כן מכבדו לשבת אצלו בטיש, ומושיבו כמעט תמיד ממולו, כי נהנה הרבי לראות את פניו המאירים כלפיד אש, והיה רבי ישעי' מבטל עצמו בפני הרבי, כעבדא בפני מריה.

כך המשיך לעמול בתורה הקדושה עד לשעות המאוחרות של הלילה, כשהשכנים, רואים תמיד את החשמל דלוק כל הלילה, וכך השקיע את כל מרצו בלימוד, וכך גם בכתיבת חידושי תורה על אף חולשתו ויסוריו, עד שלפתע כרע ונפל, ביום י"ז בתמוז יום שנשתברו בו הלוחות, כשהוא עדיין במיטב שנותיו, בשנת החמישים ושבע (57) לחייו.

קהל רב ונכבד מסלתה ומשמנה של היהדות החרדית בתל אביב, ומבני ברק, ליוו

בכאב וביגון את הגאון החסיד רבי ישעיהו הלוי מונדרי זצ"ל מבכירי ותיקי הדיינים בארץ ישראל, ומגדולי הרבנים, ומחשובי חסידי "גור". בהלוויתו נראו גדולי התורה והחסידות מכל הארץ, אשר מהם היו רעיו לספסל הלימודים בישיבת "חכמי לובלין" המעטירה. המיטה נלקחה בידי תלמידיו הרבים, מביתו שברח' רבי עקיבא 5 לעבר בית החסידים ד"גור" שבאותו רח' מס' 56. שם קבע מקום תורתו ותפילתו רבי ישעי', כאן נשא עליו מספד מר הרה"ג רבי שמואל וואזנר שליט"א, רבה של זכרון מאיר בבני ברק. באומרו יום שנשתברו בו הלוחות לקחו לנו את הלוחות האלו את רבי ישעי'...

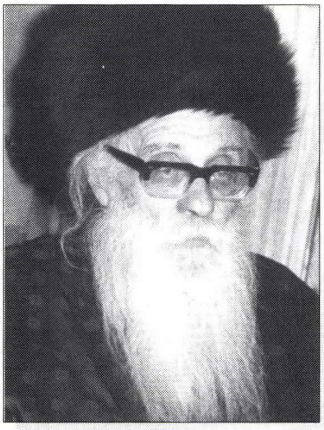
משם המשיך מסע ההלויה לבית העלמין שבזכרון מאיר "שומרי שבת" כאן נסע מספד מר תלמידו וידידו הרה"ג רבי שלמה זילברשטיין רבם של חסידי גור בבני ברק בקוראו עליו את הפסוק "אם יתן איש את כל הון ביתו בוז יבוזו לו". בדימוי קולע אמר על המנוח אם יתן איש את כל הון ביתו בעבור האהבה של המנוח לתורה, בוז יבוזו לו.

נקבר לצידו של העסקן הדגול הרה"ג רבי זלמן ינקלביץ זצ"ל.

זכה והשאיר אחריו דור ישרים יבורך תלמידי חכמים וחסידים כולם מאנ"ש.

ומקום מנוחתו: בבית העלמין "שומרי שבת" בבני ברק.

הרה"ח רבי גודל אייזנר זצ"ל

"המשגיח"
בהרה"ח ר' יצחק שלמה ז"ל
נפטר כ"ד אדר תשמ"ה

לא לחינם קשורים אליו תלמידיו, לר' גודל ה"משגיח", בכל נימי לבם ונפשם, בכמה אהבה, סבלנות, לאין סוף, ומסירות ללא ליאות, חינך אותם ר' גודל לקרבם לאביהם שבשמים, להעלותם ולרוממם, מעל לכל תחלואי העולם השפל, ולחקוק בלבם אמונה זקוקה, ויראת שמים טהורה, שתשמש להם למגדל אור לכל אורך דרך חייהם, ובם ימצאו משענת איתנה וחזקה, לעבור את מצוקת העיתים החולפים על כל יהודי, באשר הוא שם, ברוחניות ובגשמיות, להתנער מהבלי העולם ולא להסיח דעת משליחות נשמתו, בכמה וכמה חיבה הוא מתמסר לכל נפש ונפש, כמו שהיה רגיל לפרש מאמר חז"ל, שכל "המלמד את בן חברו כאילו ילדו" דהכונה הוא שכדי ללמד בן חברו, צריכים להתייחס אליו כאילו ילדו, כמו לבן ממש, וכאשר נאה דרש כן נאה קיים, מטפל בתלמידיו כבניו ממש, ויותר מזה, עד שכל אחד יכול להרגיש אפילו בתוכחותיו המגולות את האהבה המוסתרת. אינו יודע שום הגבלה של כוחות וזמן, שעות על גבי שעות רצופות, ימים שלמים, שבועות וחדשים מסוגל הוא, להוריד את עצמו לדרגתו של הבחור הצעיר, בכל מצב שהוא, אפילו אלו שעדיין שקועים בחומריות ואינם להוטים עדיין אחר האמת, מטפל בהם, ומשתעשע אתם, ואט אט, מגניב בתוך לבם שורשים עדינים, כל כך שהלה בעצמו אינו מבחיך בכך, וככה מטה אותם אל הטוב, נימה אחר נימה, נדבך אחר נדבך, בלי להתעייף מגודל העבודה, ובלי להתיאש, אף פעם, עד שמעלה אותו ומעמידו על רגליו, כך הוא מדתו של ר' גודל המשגיח. כה חשובה אצלו יראת בוראו, שכדאי הוא לו לעמול ללא ליאות חדשים ושנים, להכניס זיק של יראת שמים, כה קטן שיהיה, בתוך לבו של נשמה יהודית אחת, את עצמו הוא שוכח, כלל, כרב הדומה למלאך ה' צבקות שאין בו שום

פניה עצמית, וכל מחשבותיו נתונים להשריש אמונה בלב תלמידיו, לחזקם ולעודדם, אינו מכיר בשום שיעבוד של אכילה ושתיה, שום שיעבוד של זמן תמיד הוא פנוי להטות אוזן קשבת ללב נשבר, אף פעם אינו ממהר, ומבלה שעות אחר שעות רצופות, כשיש צורך בכך, עד שהעומד לפניו יוצא מחדרו עם לב שמח ופנים מאירות, ורצון עז להתחיל מחדש, ולהתמסר לעבודת בוראו.

כשהיה כבר בשנות השבעים לחייו! כמה שיחות פרטיות שהיו לו עם בחורים, שנמשכו כ־7-8 שעות רצופות! וכדי לעמוד על מדת התמסרותו לתלמידיו עד כדי ביטול כל עצמותו עבורם, די להזכיר מה שענה בעת הגיעו מפריז, וקיבל משימת ההשגחה בישיבת "חידושי הרי"מ" בת"א ביוזמת כ"ק האדמו"ר ה"לב שמחה", כששאל אותו מאן דהו מהו תפקידו בישיבה, ענה לו: עדיין איני יודע — הכל תלוי בצרכיהם של הבחורים — אם יהי' להם צורך במשגיח, אהיה להם משגיח, ואם יצטרכוני כמגיד שעור, אהיה להם מגיד שעור, ואם יחסר להם מי שיחלק להם אוכל, אחלק להם אוכל! ... ראו בו פירוש חי על מאמר חז"ל "חכם עדיף מנביא" ידע והבין כל תהפוכות הלב של כל אחד ואחד, באיזה גיל שיהיה ובאיזה מצב שהיה נמצא, כאלו קורא על מצחו כל ספקי לבו, ידע לפטור ולענות על כל בעיותיו של תלמידו בלי שיצטרך לשמוע ממנו מה שמעיק על לבו, וכאשר התבטא פעם "איני צריך לדבר עם בחור בכדי לעמוד עליו, די לי להסתכל על צורת הליכתו בשביל לדעת מה שנעשה בלבו" — והפליאה הגדולה ביותר כיצד ידע ענק רוח זה, שהיה גבוה מעל גבוה, דבוק בבוראו, בכל כוחו וגופו, משכמו ומעלה, מורם מעם, ולא סבל שום נקודה של "שקר", איך השכיל וידע לרדת אל העם ולהבין כל נפש ונפש, כל פיתוויי היצר של כל צעיר וצעיר, להבין ולהסיר כל המכשולות העומדות בתחילת דרכם של גדיי הצאן, הקשורים עדיין להבלי העולם, מטפל בכל אחד ואחד כפי מצבו, ומעמדו, באשר הוא שם, כמו שהיה רגיל לומר שמחנך צריך לדעת שבעים לשונות, לדבר עם כל אחד ואחד כפי לשונו והבנתו.

ר' גודל זצ"ל אינו נותן פתרונות לבעיותיו של הבחור, רק פותח עיניו עד שרואה שאין כאן בעיה כלל, כל דרכו בקודש, לעלות ולרומם את הבחור מעל גבי הדאגות עד שנגלה לפניו שהכל יש לפניו, ונכנס בלבו חדוות החיים, להמשיך בעבודת בוראו עלי אדמות, ובלי לשים לב לבעיות הקטנטנות של עולם שפל זה.

גם במצבים הכי קשים, גם במחנות השמד של השואה, יודע ר' גודל להפיח רוח חיים ולרומם האדם, מעל כל הסבל הנורא שמסביבו, פעם סיפר שבהיותו במחנה ניגש אליו אחד הבחורים, ושהיה מאוחר יותר גבאי באחד מבתי החסידים באירופה, וכבר הלך לעולמו לפני כמה שנים, שהיה מהקבוצה שחסו בצל השפעתו, וסיפר לו שכאשר נתקרב לגדר המחנה, ירה בו אחד השומרים, וכמעט שפגה בו הכדור, וענה לו ר' גודל בבדיחותא: "נו א פלעשעל ברוינפען" (עליך לתת בקבוק יין שרף), וכשהפליט הבחור כאילו לעצמו "איני יודע אם לא היה מוטב שהכדור אכן יפגע במטרתו", אז געד בו ר' גודל בנזיפה, האם גם אתה מדבר ככה, הלא על האדם לראות את יופיו של העולם בכל

מצב שהוא, שהרי כן רצונו יתברך — ולימים אחדים שלח לו הבחור בקבוק בירה שהתאמץ והשיג, לאות פיוס עבורו.

אולם טועה בו העולם, ברי גודל, טועה בו העולם בזה שמשבח ומהלל אותו על פקחותו הרבה, על לשונו המתוק שמפיק מרגליות, על כשרונותיו המופלאים בתחום החינוך, אמנם כן הוא שחכמתו האירה סביבו, שאמרותיו השנונות העידו שמחה וחיים בכל פינה בה נשמעות, אמנם אמת הוא שלא קם כמוהו מחנך דגול, אשר שמו הלך לפניו, עוד בהיותו אברך צעיר בפולניה לפני שנים ושלשה דורות, אולם אין זה גדולתו של ר' גודל, כל אלו אינם אלה מלבושים חיצונים אשר בהם הסתיר את פנימיותו ואת גדלות רוחו וטוהר נשמתו.

על אף היותו תלמיד חכם מופלג, שבגיל שש עשרה כבר עבר על כל הש"ס כולו, בקי בכל מקצועות התורה, גמרא ופוסקים, נגלה ונסתר, מחשבה וחסידות, אף פעם לא התבלט, לא הראה את כוחו, לא משתתף בויכוח תורני, עושה את עצמו כאילו אינו יודע — רק מי שעקב אחרי שיחותיו, מי שהתמיד לשמוע אמרי פיו, היה נדהם לראות היקף ידיעותיו, כל גמרא, או מאמר חז"ל, שמזדמן בתוך שיחתו, מיד הוא מרצה את תוכן כל הסוגיה בבהירות רבה ובדייקנות נפלאה, כאלו רק אתמול למד אותה, מאמרי זוהר רבים נשפכים מתוך פיו, פסקי הלכות מב"ח וש"ך, מ"א ופמ"ג, תורתו של המהר"ל, רמח"ל, ושפ"א, שגורים על פיו, תשובות גאוני פולין וקדמונים, ומה לא, בכל מקום שהוא מגיע, אם בסעודה של חתונה, או אסיפה כל שהיא, תמיד בורח מ"הלומדים" היושבים במזרח, ומתיישב בין פשוטי העם, עמם הוא שח על דא על הא במילי דעלמא, — רק מי שהטיב להכירו ידע שאין זה אלא לבוש אשר בו הוא מסתיר עצמו מבני אדם — וכאשר סיפר פעם על הרה"ק רבי אברהם מפוריסוב מאדמור"י פולין, שאמר על עצמו "אני אוכל כדי שלא ירגישו בני אדם שאני יושב בתענית". הפטיר ר' גודל כלאחר יד "גם אני מדבר ומדבר כל כך הרבה שלא ירגישו האנשים שאיני מדבר"!.

מסתיר הוא את דרכיו אינו נותן לעין הזולת לפגום את עבודתו, כחסידי קוצק של הדורות ההם, ממעט ככל האפשר בתנועות ופעולות חצוניות, וכל עבודתו רק בינו לבין קונו, כמו שהוא עצמו הוא מפרש, מה שאנו אומרים "וכל קומה לפניך לבד תשתחוה", היינו להשתחוות לפניו יתברך באופן שרק הבורא לבד יראה, ההשתחויה הזאת, לפניך לבד.

תמיד היה חותר אל האמת, ולא סבל שום נקודה של "שקר" — מרבה הוא לחשוף את הפניות המתלוות לכל דבר, ואינו נותן ליצר להסתתר תחת גלימה של מצוה, כתורתם של "קוצק" שגרסו "אל תונו איש את עמיתו". עם אחד היה מלגלג על כל העולם, ולא רבים הטיבו להבין כי היה זה מחמת בוחלו מן השקר המסתתר בכל פינה, בהאי עלמא דשיקרא, עם כל זה נזהר הוא בכבודו של הזולת עד להפליא — הרבה פעמים נמנע הוא מלהתעסק באיזה ענין מחשש של חלישת דעתו של מאן דהוא. משתתף הוא בשמחתו של כל מי שמזמינו, אפילו בשנותיו האחרונות כשהדבר עלה לו עם הרבה

יגיעה, כדי שלא יחשוב ההוא שאין הוא מחשיבו, — (רק כשאחד מתלמידיו המקורבים עשה שמחה כשהיה תשוש כח אומר הוא: אליו אני יכול לא ללכת — הוא יבין אותי שבאמת לא היה בכוחי לבוא...)

מסירותו למצוות יכולים ללמוד מפרשת הנחת תפילין שקיים במחנות השואה, כשויתר כל יום על חצי מהמנה היומית הדלה (שאפי׳ בהיותה שלימה לא הספיקה אלא בקושי רב לקיום הגוף בלבד) כדי לשחד מאן דהוא עבור קיום מצוות תפילין, נוסף לסכנה החמורה לשלם בחייו באם היו מבחינים בו, מיום עמדו על דעתו עד לרגעיו האחרונות ממש אינו מסיח דעת מעבודת בוראו אפילו רגע אחד — דורש מעצמו שבירת המדות וחותר לצאת משיעבוד הטבע, — גם בתלמידיו מחדיר הוא את יסוד שבירת הרצונות הגשמיים. הוא עצמו נהפך כולו לרוחני, ומתעלה מעל גבי שיעבוד הגוף — אמונה טהורה בוערת בקרבו, ואינו נפסק ממנו בשום עת — גם כשעובר בהסתרים הכי גדולים, אינו זז ככל שהוא מאמונתו — מרבה להסביר לתלמידיו שאמונה הוא דבר שאינו פוסק, מלשון ״הוא אמן את הדסה״, שהוא לשון המשכה, להיות תמיד נמשך אחר ה׳ בלי שום הפסק, — דאם מאמין לפעמים, ובשעת ההסתר מתרפה מאמונתו, אין זה אמונה כלל, — רק אפילו כשנראה לעיניים שהכל נגד אמונה, גם אז אין להרפות מאמונה בה׳ ולזכור כי הוא מחיה ומנהיג הכל.

גם במשכבו בבית החולים, בימיו האחרונים, כשכולו אכול יסורים והרופאים מנסים לרפאותו, לועג הוא לכל פעולותיהם — מצהיר הוא וחוזר ומצהיר שלא רופאים ולא רפואות יכולים לעזור ולהושיע, כי הכל בידי שמים, והכל תלוי ברצון הבורא, אינו תולה תקוה כל דהוא בכל מעשיהם ואינו מסיח דעתו רגע אחד שיש מנהיג לבירה ואם כל זה נזהר מאד שלא לפגוע בכבודם, ואף צווה בימיו האחרונים לתת מתנה לכל אחד ואחד מהרופאים אחים שטיפלו בו במסירות. לאחד ממבקריו חוזר הוא על דברי האבן עזרא, כמעט מלה במלה, על הפסוק (שמות כ״ג כ״ו) ״ועבדתם את ה׳ אלוקיכם וברך את לחמך ואת מימיך והסירותי מחלה מקרבך... הדברים כותב שם האבן עזרא״... בעבור שגוף האדם מבעולם השפל והנשמה העליונה קשורה בו... והשם הנכבד נתן התורה לחזק ולהגביר ולהגדיל הנשמה העליונה ואז לא ימשול הגוף עליה ואם לא תהי׳ התורה נשמרת אז יגבר הגוף על הנשמה... והשם יתעלה למען חסדיו בחר בישראל והורם תורתו, וכאשר ישמרוה ימצאם חכמתם וידריכם דרך ישרה לכל דרך שלא יזיק להם — והכלל שיהי׳ גופם סר אל משמעת הנשמה, ולא היפך הדבר שהנשמה סרה אל משמעת הגוף — ובהתאמץ הנשמה יתאמץ כח השומר הגוף... והנה כל התחלואים באים בעבור אוכל הנכנס בגוף, והנה לא יפחד שומר התורה מהם, וזהו וברך את לחמך, ויש תחלואים באים מחוץ לגוף בעבור שינוי האויר, וע״ז כתוב ״והסירותי מחלה מקרבך״, — והנה שומר התורה אין לו צורך לרופא, עם השם הנכבד, על כן כתוב גם בחליו לא דרש את ה׳ כי אם ברופאים...״ מבאר הוא ר׳ גודל זצ״ל על מיטת חליו, נאמר במשנה: ״יפה שעה אחת בעולם הזה בתשובה ומעשים טובים יותר מכל חיי העולם הבא, דאין

הפירוש שהעולם הזה יותר טוב מחיי העולם הבא, דבודאי ודאי טוב הוא העולם הנצחי יותר ויותר מכל חיי העולם הזה, רק הפירוש "יפה" היינו שהוא נאה יותר (עס איז שענער), ולמה יפה הוא בכלל שכן הוא רצונו יתברך שיחי' האדם בעולם הזה בתשובה ובמעשים טובים, ווייל דער אייבערשטער וויל אזוי (בגלל שהשי"ת רוצה כך).

רק כיומים לפני פטירתו, כשהיה בין החיים למות, ואיחל לו אחד מתלמידיו על יד מיטתו שיתחזק כוחו, שואל הוא כאלו לעצמו "בשביל מה הנני זקוק לכח? ומתרץ "כי כשאין כח, האדם מתרשל ונמשך אחר הגוף, ואינו יכול להחזיק ראש, להחזיק את המוחות..." מתכונן הוא בדעת צלולה לפרידתו מן העולם, ועמידתו לפני כסא הכבוד, מרבה הוא לומר "הלואי תהא יציאתי מן העולם כביאתי לעולם", ומזכיר הוא שגדול החסידים ר' בן ציון אוסטרובער זצ"ל היה מבקש להיות בדעת צלולה עד רגעיו האחרונים.

ענק רוח, דבוק כל כולו בבוראו, ובכל זאת ענו ושפל רוח, בפשטות כה נפלאה — בטל הוא ומבוטל לרבותיו מבית "גור", עומד הוא לפני דלת רבו כולו רועד ובקושי מעיז ליכנס לקודש פנימה, ולצאת במהירות, — מספר הוא בימיו האחרונים, שכבר לפני שמונה שנים, התחיל מחלתו להתפשט בו, רק בפעם האחרונה שנסע לרבו מרן ה"בית ישראל" זי"ע, מעכב אותו האדמו"ר זצ"ל ומתענין אצלו אודות אחד החסידים שחלה אז (הרה"ח ר' דוד ורשביאק ז"ל) ולבסוף הפטיר מרן ה"בית ישראל": ואתה, גודל תהיה בריא לגמרי! — ומאז אומר הוא, נעלמה כליל המחלה — רק עכשיו לאחרונה שוב חזרה אליו מחלתו.

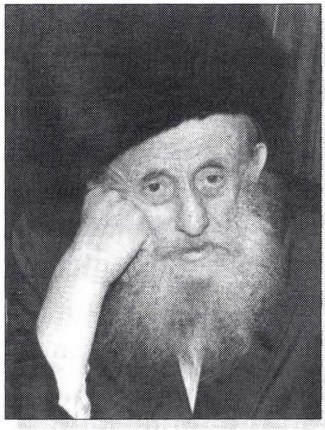
כשהוא שולח לבקש מכ"ק האדמו"ר ה"לב שמחה" ברכה לרפואה שלימה, מנמק הוא, שהוא משלם "כוללות" (כסף חודשי שנוהגים חסידים למסור לגבאי הכוללות) — לא מצא זכות אחרת.

איש קדוש זה שהפיח רוח טהורה ויראת שמים באלפי נשמות במשך כשישים וחמש שנים, לא מצא זכות אחרת שיהיה ראוי, להתפארות, אלא זהו שהוא נמנה בין משלמי הכוללות!

איך לא נבכה מרה על האי קדישא ופרישא שהסתלק מאתנו — הבו גודל לאלוקינו, נלקח ר' גודל לאלוקיו, אליו כַּסַף כל ימיו להתדבק — אבל אנחנו, נשארנו כיתומים בלא אב וכצאן בלי רועה — לא נשאר לנו אלא לחרוט בעמקי לבנו את מסכת תלמודו הארוכה, משנת חסידים, רצופה פרישות ואמונה, אשר בו חי והחיה גם אחרים, ולזכור לנצח כי ראה ראינו והכרנו "חסיד אחד יחיד ומיוחד", חסיד אמת מהדורות ההם, "איש אלוקים קדוש הוא".

ומקום מנוחתו בבית העלמין ב"קרית שאול" בתל־אביב חלקת החסידים.

הרה"ח רבי יעקב מרדכי שוירץ זצ"ל

"גבאי ומייסד שטיבל אחד העם"

ר' יעקב מרדכי נולד לאביו הרה"ח הגביר הידוע ר' חיים יצחק שוירץ בעיר "וושיגרוד" שבפולין.

שהיה מחשובי חסידי מרן בעל ה"שפת אמת" זי"ע

נפטר כ"ט טבת תשל"ו

עוד בהיותו עלם צעיר, נודע שיש לעלם זה ראש מיוחד, חריפותו ופיקחותו עשו להם שם בכל המדינה, ורבים רצו לזכות בחתן כזה עבור בתם.

שמו הטוב הגיע לחצר "גור" ושמע זאת אחיו הצעיר של הרבי ה"שפת אמת" מורינו רבי שלמהל'ה אלתר על אף גילו הצעיר, לקחו לחתן עבור בתו, והיה חביב עליו כבנו, לא זזה ידו מידו, ביודעו ומכירו את פקחותו המיוחדת וטוב לבו, הכניסו לביתו למגורים קבועים, במשך כעשרים שנה גרו יחד באותה דירה בעיר וורשא.

אצל חמיו ר' שלמהל'ה בוורשא – היו מתאספים כל שבת בסעודה שלישית מחשובי זקני החסידים, בין הבאים היה גם הגאון מורינו רבי יעקב מאיר בידרמן, ור' שלמהל'ה שהיה עניו מאד, מרוב ענותנותו היה יושב בצד בצניעות רבה, ובדרך ארץ לפני גדולי החסידים, ואז חתנו ר' יעקב מרדכי היה מטפל באורחים, הכניס את המאכלים וסידר הכל על הצד היותר טוב. בפיקחותו ידע למי לתת קודם ואיך להתנהג עם כל אחד ואחד, וגם המסובים הרגישו בפעולותיו את פיקחותו ואת טוב לבו. עקב זאת היה מיודד מאד עם גדולי החסידים, וגם עם זקני החסידים הגדולים שנשארו עוד מתקופת הרבי מקוצק זי"ע זכה לראותם ולהכירם ולהסתופף בצילם, ולנשנש מהם דברי תורה וחסידות, ומנהגים שונים. וגם הם בידעם שלפניהם עומד עלם צעיר עם ראש חריף ופיקח, לא מנעו ממנו דברים, כי ידעו שזה ישאר לדורות הבאים, ושר' יעקב מרדכי יעביר זאת היטב מתוך הבנת הדברים וכנותם, ולא שיהיו כחסידים שוטים. ועל כן היו תוחבים

בו דברים מיוחדים במינן למרות גילו הצעיר, אהבתם והוקרתם אליו היו גדולים, והם אהבוהו וכיבדוהו.

בהגיעו לגיל הצבא, רצה להתפטר מן הצבא, ועשה עצמו כאינו שפוי בדעתו על מנת לקבל את הפטור, בצבא כמובן לא האמינו לו, ולא רצו לשחררו, התחיל ביתר שאת לעשות עצמו, עד שהחליטו לשלחו לבית חולים לחולי נפש בוורשא – לראות היאמנו דברי מרדכי, וזוגתו הצדקת בתו של ר׳ שלמהל׳ה היתה מביאה לו לבית החולים מדי יום ביומו אוכל מהבית.

היה זה בערב יום הקדוש יום הכיפורים התעכבה זוגתו מלהביא את האוכל כמנהגה יום יום, וכשיצאה מביתה עם האוכל בידה הבחינה כי שכחה לקחת כף עבור אכילת המרק, שבה על עקבותיה וחזרה לביתה לקחת הכף, כשהגיעה לביתה ראתה את אביה ר׳ שלמהל׳ה עומד שלא כדרכו במרפסת הבית (כנראה שלא עמד אף פעם במרפסת להסתכל מה נעשה בחוץ) ומראה לה בידו, לכי לכי כבר מאוחר, עוד מעט קרב הזמן של הפסקת האכילה, וכשהגיעה אל בעלה היתה כבר שעה די מאוחרת, ומחמת מצות אכילה של אותו היום ״כל האוכל בתשיעי כאילו התענה תשיעי ועשירי״ לקח בידיו את המרק עם האטריות שהיו בתוכו ותחבם לתוך פיו במהירות כדי לא לאחר את זמן האכילה. באותו רגע עבר מנהל בית החולים במקום תוך כדי סיורו אצל החולים, וכאשר ראהו אוכל מרק ביד ללא כף, אמר זה לא שפוי בדעתו ואין מקומו להיות בצבא, והרי אינו מזיק ואינו מפריע לאף אחד מדוע אני צריך להחזיקו כאן בבית חולים, מיד רשם מכתב שחרור מבית החולים, וכן מכתב עבור הצבא שיתנו לו פטור מיד כי אינו שפוי בדעתו, באותו ערב שוחרר מבית החולים והיה ביום הקדוש בביתו ובבית המדרש.

בהגיעו נסיעה לרבי מרן ה״אמרי אמת״ זי״ע לגור, מיד לאחר הסיפור הזה, סיפר לרבי שקיבל פטור מהצבא, ובאיזה צורה קיבל את הפטור, נענה לו הרבי בחיוך בהזכירו את הפסוק: ״לדוד בשנותו את טעמו״. היה מקורב מאד אצל הרבי מרן בעל ה״אמרי אמת״ זי״ע, והיה שולחו מפעם לפעם לכל מיני שליחויות כי ידע שאפשר לסמוך עליו, וכי בחכמתו ידע לסדר הענין על הצד היותר טוב והמועיל. היה זה ב״שמחת תורה״ ר׳ יעקב מרדכי מגיע נסיעה לרבי לגור בהגיע זמן ההקפות מורה הרבי לגבאי לתת לר׳ יעקב מרדכי ״הקפה״.

ר׳ יעקב מרדכי היה מיודד מאד עם בני הרבי, ובפרט עם בכור האחים מורינו רבי מאיר הי״ד היה מיודד ביותר, כן היתה לו גישה מיוחדת להגאון רבי יעקב מאיר בידרמן זצ״ל אשר לא כל אחד היה יכול להגיע אליו, ר׳ יעקב מרדכי שאני!!

פעם התבטא ר׳ יעקב מרדכי באומרו: ״איני יודע איזה חן נתן לי ה׳ יתברך שנמצאתי חן בעיני כולם״.

כשעבר פעם בנו של מרן בעל ה״חפץ חיים״ זצוק״ל בוורשא על יד חנותו של מורינו ר׳ שלמל׳ה אלתר, ולפתע רואה בחנות את חתנו ר׳ יעקב מרדכי שוירץ, שמח אתו שמחה רבה, והרעיף עליו דברים ושבחים, כששאלו מה מעשיו כאן בחנות, ענה לו כי זה

חנותו של חותנו ר׳ שלמל׳ה. אמר לו בנו של ה״חפץ חיים״ זי״ע אני חייב להכנס אל חמיך, ולספר לו איזה חתן יקר יש לו, נכנס לתוך החנות ואחרי שהציג את עצמו, סיפר לו: ראה מה שחתנך עשה עבורי, היה זה לפני מלחמת העולם הראשונה הייתי נוסע מעיר לעיר למכור את ספריו של אבי הקדוש ה״חפץ חיים״, ותוך כדי שאני מסתובב בעיירות אני מגיע בין היתר גם לעיירה בשם ״ווישגרוד״ ושם אני פוגש בחור צעיר, שמקבלני בשמחה ובמאור פנים ונותן לי ״שלום עליכם״ ושואלני מה אני יכול לעזור לכבוד הרב, סיפרתי לו שאני נוסע לעיירות למכור את ספרי אבי הצדיק, מיד אמר לי ״אני יעזור לך למכור את הספרים כאן בעיר שלנו״ ואכן מכרתי הרבה ספרים בעיר ״ווישגרוד״ וזה אודות לחתנך היקר. באותו זמן פרצה המלחמה מלחמת העולם הראשונה, ואני איני יודע מה לעשות, יש לי הרבה ספרים ואיך אני עכשיו בעת מלחמה יכול להסתדר עם המשא הזה עד וורשא, גם כאן בא על פטרונו הענין הזה של אכסנת הספרים, חתנך היקר אומר לי, יש לנו בבית מחסן גדול נכניס לשם את הספרים ואי״ה אחרי שיפסק המלחמה, תוכל לקבל את הספרים בחזרה. אוי זה היה עבורי ישועה גדולה, וחזרתי לביתי לוורשא, בנתיים המשיכה המלחמה, ואני כמעט והתיאשתי מן הספרים שנמצאים אצל ר׳ יעקב מרדכי במחסן איך זה יגיע אלי בפרט בזמן מלחמה, והדרכים בחזקת סכנה. תושבי העיירה ״ווישגרוד״ עזבו את בתיהם עקב המלחמה וברחו לוורשא, והנה יום אחד דופקים בדלת ביתי ועומד יהודי בדלת ומודיע לי כי ברחוב זה וזה עומד עלם צעיר ועל ידו חבילות חבילות ״ספרים״ וביקשני להגיד לכבוד הרב שיבוא ויגיד לו איפה לאכסן את הספרים כי הם שלו, מיד הלכתי לאותו מקום וראיתי את העלם ר׳ יעקב מרדכי שוירץ עומד ברחוב עם חבילות הספרים כשהם ארוזים יפה יפה, וזה ממשיך לספר לחותנו כי ברוב טוב לבו של חתנך היקר על אף הזמן הבהול של אמצע המלחמה, לא התעצל וארז את כל הספרים והביאם לוורשא. וגם שם שמר עליהם מכל משמר עד שהגעתי אני לקחתם.

אחרי פטירת חמיו ר׳ שלמהל׳ה בשנת תרצ״ה עלה ארצה, וקבע את מושבו בעיר תל אביב.

בשעת פרידתו מן הזקנים החסידים, ומבני האדמו״ר ובתוכם ידידו הקרוב בנו בכורו של הרבי מורינו רבי מאיר הי״ד, יעצוהו שבהגיעו לארץ ישראל יפתח מיד ״שטיבל״ עבור חסידי גור הנמצאים שם בארץ ישראל, ושהוא יהיה הגבאי, כי ידעו שיש בכוחו ובחכמתו להחזיק את בית החסידים כפי שהיה נראה בפולין.

ואומנם כשהגיע ר׳ יעקב מרדכי לארץ פתח את בית החסידים ד״גור״ ברחוב ״אחד העם״ 56 השטיבל הזה היה ידוע בתל אביב ושמעו הלך לפניו בכל המדינות כשטיבל שיושבים ולומדים כל היום יש שם שיעורים כפי שהיה נראה שטיבל בפולין, ושם גם מתפללים גדולי החסידים שזכו להסתופף עוד אצל מרן בעל ה״שפת אמת״ זי״ע ה״ה הרה״ח ר׳ יצחק מאיר גרינוולד ז״ל הנקרא ר׳ יצחק מאיר שוחט – והרה״ח ר׳ אברהם מקאוער ז״ל ועוד הרבה חסידים ישישים, וגם הרבה צעירים פליטים שזה מקרוב באו

ואין בידם ולא כלום, ור׳ יעקב מרדכי הגבאי דאג וסיפק להם כל צרכם, בגשמיות וברוחניות עודדם וחזקם שלא יפלו לזרועות היאוש ח״ו.

גם לילדים בשטיבל דאג ביודעו כי זה דור העתיד של עם ישראל, טיפל במסירות וברכת בילדים כדי שיהיה להם חשק ללמוד ולהתפלל. בפקחותו הרבה ידע להלך לכל אחד ואחד לפי דרכו, ורוחו, למי בדברי מוסר, ולמי במילי דבדיחותא, ולמי בעצה טובה ועידוד, כך שכולם היו קשורים אליו באהבה רבה. והיה ביניהם כמלך בגדוד. עד כדי כך הגיעו הדברים!! שמעשה בחסיד אחד ממתפללי השטיבל שנסע לירושלים לרבי מרן ה״ביתי ישראל״ זי״ע להתייעץ בעניני מסחר, השיח את שאלתו ובקשתו לפני הרבי, ותשובת הרבי היתה: הרי יש לך בשטיבל את הגבאי ר׳ יעקב מרדכי שוירץ תוכל להתייעץ אתו. כך ניהל ר׳ יעקב מרדכי הגבאי את השטיבל ברחוב ״אחד העם״ בתל אביב, שטיבל גדול של מתפללים כמאה וחמישים איש התפללו בשטיבל שחלקם הניכר היו מבוגרים ממנו בשנים, אם כל זה מה שהיה אומר בהנהגת השטיבל היה קדוש בעיני כולם, כי ידעו שהכל עושה במחשבה תחילה ובפיקחות מירבית.

בשבת קודש היה מקבל צורה אחרת לגמרי מימות השבוע, שעתיים לפני כניסת השבת היה יושב בשטיבל ומתכונן לשבת קודש, מרנין היה לראותו יושב ובידו מחזיק את הספר הקדוש ״שפת אמת״ על התורה ולומד בשקיקה רבה, ופניו בוערים כלהבה, ומתלהב ומתעמק בדברי ה״שפת אמת״. — באם היתה זו שבת מיוחדת כגון: שבתות של ארבע פרשיות או שבת ראש חודש או שבת חנוכה, היה מתחיל בהכנות לשבת כזו כבר בראשית השבוע, התחיל לדבר בשטיבל איזה שבת מגיעה השבת וצריכים להתכונן כי שבת ראש חודש זה שבת מיוחדת, וכך משך אחריו בהתלהבותו גם את מתפללי השטיבל שנסחפו יחד אתו.

מכניס אורחים גדול היה ר׳ יעקב מרדכי, היות והיה הגבאי, וגם בתקופה ההיא היה זה חסר ולא מצוי בכל בית, הבין ר׳ יעקב מרדכי כי רק לתת עצות, ודברי מוסר זה לא מספיק ומזה לא שבעים, הגוף זקוק גם לגשמיות אכילה ושתיה ושינה, כך אנו מוצאים את מתפללי השטיבל עולים לגבאי לסעודות השבת בלילה וביום, כמו גם ״פארטוגס״ שבת לפנות בוקר לשתות תה חם ומהביל לחמם את הגרון, ותוך כדי שתיה מדברים החסידים המופלגים בעניני חסידות, ובבית ניתן למשש בידים את קדושת השבת, ואחרי התפילה בשבת בבוקר היה ידוע שעולים לגבאי ר׳ יעקב מרדכי ל״קידוש״, ובמרוצת השנים נהפך קידוש זה לשם דבר.

היה חביבו של שכנו כ״ק מרן האדמו״ר רבי אהרן רוקח זצוק״ל מבעלזא אשר בית מדרשו היה בשכנות ובצמידות לבית החסידים שלו. האדמו״ר מבלז היה מעריכו ומחשיבו מאד, והיה שולח תמיד נרות לגבאי עבור השטיבל, ר׳ יעקב מרדכי היה דואג גם לחסידי בעלז שבאו נסיעה לשבת לרבי לתל אביב, והיה מאכילם ומשקם אצלו בשטיבל, כמו כן סידר להם מקום לינה בשטיבל. וכשבאו זקני חסידי בעלז לרבם בהצעה שאולי יעזוב את תל אביב החילונית ויעבור לירושלים ואו לבני ברק, בגלל

״אידישקייט״ ענה להם הרבי מה רע בתל אביב יש כזה שטיבל של גור כאן בסמוך אלי, ויש שם גבאי כזה כר׳ יעקב מרדכי, ובשטיבל יש כאלה חסידים גדולים וישישים שזכו להסתופף בצל בעל ה״שפת אמת״ למה לעזוב את תל אביב, איני רואה צורך בזה, ונשאר בתל אביב ולא הסכים לעזוב. אחרי שנים שחסידות בעלז גדלה והמקום נהיה צר מהכיל את החסידים עבר האדמו״ר מבלז לירושלים.

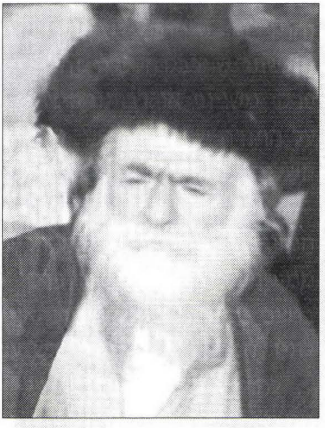
ביום כפור היה מנהגו לא לצאת מבית החסידים מכניסתו ועד צאתו של יום הקדוש, מאחרי מנחה של ערב יום כיפור עד מוצאי הצום, ואת סעודת המפסקת היה אוכל בבית החסידים וכמובן שלא לבדו אכל. כך ניהל את בית החסידים כארבעים שנה.

נפטר בשם טוב בשנתו השמונים בהשאירו בנים ובני בנים ונינים הולכים בדרכו דרכי אבות בנו הרה״ח ר׳ חיים יצחק הי״ו שגר עד היום בתל אביב, ומתפלל בשטיבל שיסד אביו ז״ל, ובנו ר׳ שלמה הי״ו שגר באמריקה. וכשישבו שבעה בא כ״ק מרן ה״לב שמחה״ זי״ע לנחם את האבלים והזכיר את מאמר חז״ל:

במס׳ ״כתובות״ אומרת הגמ׳ ״מת ופניו כלפי העם סימן יפה לו״ והוסיף: ״גבאי זה תמיד פניו היו כלפי העם״.

ומקום מנוחתו: בבית החיים ״קרית שאול״ בתל אביב.

הרב החסיד הצדיק המקובל רבי יעקב ישראל שניאור זלמן שובקס זצ"ל

הנקרא: יענקל ר' דובש'ס
בהרה"ג הדיין רבי דוד זצ"ל
נפטר ב' שבט תשמ"ה
אביו הדיין ר' דובשא שימש כדיין בעיר "קוצק" בימי חייו של הרבי מקצאק

רבי יעקב שובקס זצ"ל היה משרידי הדור הישן בירושלים עיר הקודש. עסק כל ימיו בתורה ובחסידות ובפרישות יתירה, את כולל "עץ חיים" איוה למושב לו, כל ימי חייו. שם למד בצוותא עם שופרא דשופרא מיקירי קרתא דשופריא, ה"ה הרה"ח רבי חיים שמואל תפילנסקי זצ"ל שעל ספרו "קונטרס הצוואה" התבטא מרן בעל ה"יחזון איש" זי"ע בזה"ל "לא ידעתי שירושלים אוצרת בתוכה אדם גדול כזה". אתו למד במשך כל שעות היום. וכן גם עם הרה"ח רבי יודל הולצמן זצ"ל – אשר עסק כל היום בתורה כשהוא מעוטר בתפילין. והיה מיחידי סגולה בגאונותו בתורה, ביראתו הטהורה, ובמיוחד בענוותנותו – אשר היה ממשכימי פתחו של רבי יעקב שובקס זצ"ל, שעות ספורות אחר חצות הלילה, ושיעורם היה נמשך עד כשעה לפני נץ החמה. בהגיעו לשנת העשרים ואחת לחייו, הוכתר בכתר הוראה ע"י הרה"ג הצדיק רבי שמשון אהרן פולנסקי זצ"ל המכונה בשם "טעפליקער רב", אשר שמו נישא בפי כל כגאון עצום ונורא. ידוע כי לא בנקל היה אפשר לקבל ממנו היתר הוראה, כי אם אחר מבחנים קשים ומייגעים. אולם רבי יעקב שובקס זצ"ל זכה הימנו לכתר הוראה עתיר תשבחות, ובה כתב בין השאר, בכתב ההוראה שלו, "בקי להורות הלכה למעשה ומשנתו זכה וברורה וגם ידיו רב לו להתפלפל בפלפול וסברא, חכם וסביר מדעת, להבין הסתומות מן המפורשות, וראוי לסומכו בסמיכת זקנים, וראוי לסמוך עליו בכל פנות הוראה, ואפילו שלא בשעת הדחק כאחד המורים המובהקים בישראל, וגם גדולה שימושה יותר מלימודה כי שימש את אביו והרבה עסק בהוראה לפניו, וכל מן דין סמוכו לנא...". שבע עשרה שנה שימש בהוראה אצל הגאון רבי יחיאל מיכל זאב

הורביץ (המכונה ר' מיכל דיין) רב ומו"צ בשכונת "כנסת ישראל" עמו התייעץ הגה"צ רבי שמואל סלאנט זצ"ל בעניני איסור והיתר.

גם מלימוד חלק הנסתר שבתורה לא מנע הרה"צ רבי יעקב זצ"ל נפשו, ומשך תקופה ארוכה למדה עם חכם המקובלים דאז ה"ה רבי אהרן גזלוטקין זצ"ל באשמורת הבקר בהחבא. תורתו היתה אומנותו, בה התענג והשתשע תמיד, גם בשכבו על מיטתו בלילות לא הסתפק בקריאת ספר קודש כל שהוא, אלא "יחדיו יהיו תמים" הגמרא הגדולה והוא, עד שנרדם, בסוף ימיו נחלש מאד ממחלתו והיה רתוק למיטתו, אך למרות חולשתו שהכבידה עליו והקשתה עליו את הדיבור ואת הזכרון, גם אז מלמלו שפתיו פרקי משניות או דברי חסידות, כשאחד מנכדיו הקריא לפניו מספר "אור החיים" הקד' על התורה שהיה רגיל בו, ידע רבי יעקב זצ"ל להעמידו על האמת כשטעה בקריאה, ואף השלים לפעמים בעצמו מזכרונו את המילים האחרונות שבקטע.

רבי יעקב שובקס זצ"ל גדר עצמו בכל מיני מעלות וגדרים שבקדושה, מנהג לא קל הנהיג לעצמו: כשהיה מתעורר בלילה באמצע השינה, בכל שעה שהיא, נטל ידיו וירד ממיטתו ללמוד או לומר פרקי תהילים גרידא לשעה קלה או יותר, הדבר היה תלוי במצב בריאותו. כדי להמעיט את הנאתו מאכילה היה רבי יעקב זצ"ל מערבב קפה טחון לתוך המרק, הכלל של "קדש עצמך במותר לך" בא לידי ביטוי בכל הליכות חייו.

להוט היה רבי יעקב זצ"ל אחר מצוות ומעשים טובים בלתי שיגרתיים: בשכונת מגוריו ידעו בנות ישראל — ולאו דוקא מחוגים חרדים בלבד, — שכאשר עליהם להצהיר בלשכת הגיוס שהן שומרות שבת, ירוץ רבי יעקב זצ"ל להעיד עבורן. בלשכת הגיוס היו מגיבים על בואו במילים "הנה הצדיק השכיר הופיע"...!

בערבי שבתות וחגים היה ממציא עצמו לתלמידי כולל ישיבת "עץ חיים", בכדי להיות לעזר בהלוואה לנזקקים שבהם, לצרכי ההוצאות, מלמדי התשב"ר היו מקבלים ממנו סכומים לא קטנים לרכישת מגדים עבור צעירי הצאן, כדי להגביר בלבם את חשקת התורה במיוחד שמח רבי יעקב זצ"ל בעת שזכה להיות מתומכי רבנן וממביאי דורון — אלו הביכורים — לפני צדיקי דורו, פעם אף לווה (עפ"י היתר עיסקא) שלש לירות — סכום ניכר בימים ההם, — כדי שיוכל להביאן לפני האדמו"ר הרה"צ רבי נחום מרחמסטריבקא כי על כן גדולה וחזקה היתה התקשרותו לצדיקי דורו, ואמונת הצדיקים פיעמה בלבו כל ימי חייו, במיוחד הסתופף בצילם של אדמורי "גור" ואף זכה להערצתו המיוחדת של מרן בעל ה"בית ישראל" זצוק"ל, שאמר פעם לאחד מגבאיו על רבי יעקב שהוא "איש מורם מעם".

קיבל תמיד באהבה יסוריו ומכאוביו, רב היה סבלו אך את הכל קבל בדומיה, והאחרון הגדיל בעת ששיכל את בנו החשוב רבי משה זצ"ל ראש ישיבת "בעלז" בירושלים, בערב שבת, אמר לנכדיו דאי' בספר "בית אהרון" שלא להוריד דמעות לנגד עיני אנשים, בליל שבת לא הלך להתפלל בבית המדרש הגדול ד"גור", כדי לא לגרום לצער לידידיו ואנ"ש כשיראו אותו, ובהליכתו בשבת לתפילת שחרית, אמר למלווהו

ש"צריכים הכל לקבל בשמחה", וחזר באידיש על פירוש המלים של ברכות השחר "שלא עשני גוי" – "שלא עשני עבד" וכו' בהטעימו כי דברים אלו גורמים שמחה ליהודי!!!.

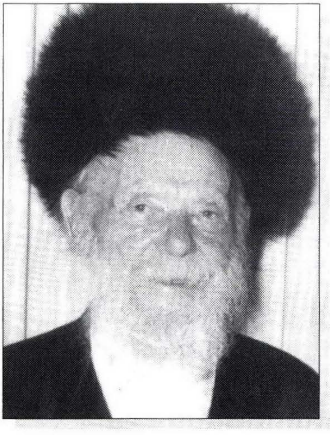
חי את חייו בפשטות ובצניעות, מימיו לא ידע מותרות, כולו היה ספוג בתורה ובחסידות, אותם קיבל בבית אביו, אותו גאון וחסיד הגה"צ רבי דובש'א שובקס זצוק"ל מגדולי ההוראה שבדור העבר, שזכה להורות הלכה בביתו של השרף הקדוש מקוצק זי"ע. וכיהן כאב בית דין בבית דינו של גאון הדור בעל "תורת חסד" זי"ע בירושלים עיר הקודש, ומרוחו זה האציל על ביתו אחריו – בניו ובנותיו ונכדיו, תפארתו של רבי יעקב זצ"ל היה בבניו: הרה"ג רבי משה שובקס זצ"ל שנפטר עוד בחייו, ויבדל"א הרה"ג רבי דוד (דובש'א) שובקס שליט"א ר"מ בישיבת "שפת אמת" שבירושלים. ותפארתם של בניו היתה באביהם: הרה"צ רבי יעקב ישראל שניאור זלמן שובקס זצ"ל שכעבור עשרה חדשים מפטירת בנו היקר רבי משה זצ"ל הלך אביו בעקבותיו לעולם שכולו אמת.

קבע מקום תורתו ותפילתו בביהמ"ד הגדול שבירושלים.

ומקום מנוחתו ב"הר הזיתים" בירושלים.

ת.נ.צ.ב.ה.

הגאון החסיד רבי שמאי גינזבורג זצ"ל

נולד ב"לוקוב" שבמחוז בריסק.
לאביו הרה"ח ר' ישראל חיים ז"ל.
נאמן ביתו ומשב"ק כ"ק מרן ה"אמרי אמת" זי"ע
נפטר כ' בשבט תשנ"ז

נולד בלוקוב שבמחוז בריסק. לאביו הרה"ח ר' ישראל חיים ז"ל.

בגיל צעיר ביותר גמר את הש"ס, יחד עם עוד כמה חברים בצותא.

כעבור זמן נכנס ללמוד בישיבתו של הגאון רבי שמעון שקופ זצ"ל בגרודנא, ומיד עם כניסתו לישיבה, הכיר הגר"ש שקופ בבקיאותו העצומה והזמינו להיות סמוך על שולחנו.

סבתו, אם אביו שהיתה אחייניתו של כ"ק מרן ה"חידושי הרי"ם" זי"ע, שלחה אותו לחצר "גור". להסתופף בצל ה"אמרי אמת" זצוק"ל. כשבדרך היה משנן עשרות דפי גפ"ת בע"פ. כמו כן היה מקורב להגאון רבי מנחם זמבא זצ"ל.

בשנת תרפ"ז עלה יחד עם בני משפחתו לארה"ק, ומתוך חיי דחקות ועוני עמל בתורה לילות כימים, עד מהרה התפרסם כחד בדרא, בבקיאותו העצומה בכל מכמני התורה. בבלי, ירושלמי, זוהר, ומדרשי חז"ל, ד' חלקי שו"ע ופוסקים וכו', וכיוון "דהכל צריכים למרא דחטיא", שימש כאנציקלופדיה מהלכת, וכל דורש ומבקש מראה מקום, בכל חלקי הפרדס, היה מקבל מיידית תשובה ברורה ומפורטת.

פעם התבטא עליו כ"ק מרן ה"פני מנחם" זי"ע כי בשנים עברו כל מי שהיה נזקק למראה מקום, היה פונה להגאון רבי שמאי זי"ל.

פעם אמר כ"ק מרן ה"ביבית ישראל" זי"ע למקורבו בשעת לילה, "רצונך לדעת מהי התמדה אמיתית"? לקחו והלך עמו אל שכונת בית ישראל הירושלמית כשעה אחרי חצות הלילה, ונעמדו אצל חלון ביתו של רבי שמאי וראוהו יושב כפוף אל השולחן ולומד בהתמדה.

כעבור יותר משעה, כך סיפר בהתרגשות מקורבו של הרבי, נטלני שוב מרן ה״בית ישראל״ זי״ע אל אותו הבית, ועדיין יושב רבי שמאי באותו מקום ופניו להבים ולומד — עד עלות השחר ...

בשנת ת״ש נתמנה לשמש כנאמן ביתו של כ״ק מרן האדמו״ר ה״אמרי אמת״ זי״ע. והיה בבחינת ״דולה ומשקה, ומפרש מתורת רבו לאחרים״.

בשעה שהגיע האדמו״ר הרייי״צ מלובוויטש זצ״ל לארץ ישראל, הבחין מיד בדקות הראיה מיהו האברך הצעיר רבי שמאי, ואף שלא היה חסיד חב״ד, ולא נמנה על המקורבים, לא הסתיר את התפעלותו, עד כי ביקש הימנו שיהא הוא ה״חוזר״ שלו על דברי תורתו, כאן בארץ וכך הוה.

זכה לקירוב מיוחד ולהערכה רבה ממרן ה״אמרי אמת״ ובניו האדמורי״ם ה״בית ישראל״ ה״לב שמחה״ וה״פני מנחם״ זכותם יגן עלינו.

כשעבר אירוע מוחי ומצבו היה קשה, והרופאים המליצו כי עליו לעבור ניתוח בראשו, התבטא מרן ה״לב שמחה״ כי ״ספר תורה לא חותכים״, וב״ה החלים ממחלתו בלי ניתוח.

על שקדנותו העצומה התבטא פעם מרן ה״פני מנחם״ כי ״לאבא היה משב״ק שהיה מנצל כל רגע ורגע פנוי ללימוד התורה״.

מרן הגרש״ז אויערבך זצ״ל כותב בהסכמתו לספריו ״אמרי שמאי״ ״מאד השתוממתי כאשר כבוד תורתו ברוב ענוותנותו ביקש ממני לשמוע חוות דעתי העניה על דבריו היקרים, הרי טרם מש מזכרוני שעוד בימי בחרותו כבר נודע בעולם הישיבות לעילוי בבקיאותו העצומה...״

ענוותנותו של רבי שמאי לא ידעה גבולות, ״שמאי״ כינוהו כולם היו שהוסיפו ״ר׳ שמאי״ ללא הזדקקות לתוספת תארים כאמור בהקדמה לספר זה.

שכן ירושלים התורתית כולה — על חכמיה וסופריה, חסידיה ומתנגדיה — מודעת היתה לאותה תופעה בלתי רגילה של גאונות ופשטות הכרוכות להן יחדיו, באותה אישיות מיוחדת במינה ו״ר׳ שמאי״ שמה.

לא פסח על אף יהודי בבית המדרש שלא הושיט לו את ידו לברכת ״שלום עליכם״ בין לגדולים ובין לקטנים במאור פנים ובחיוך שנסוך על פניו תמיד.

היה זה עת מסובים היו חסידים סביב לשולחן שבת, ושוחחו אודות אותה תופעה מופלאה ו״ר׳ שמאי״ גינזבורג שמה.

סיפר אחד הנוכחים: שאלתי אותו פעם למקור ״מאמר מסוים״ — ״וכהרף עין נענתי, כי בש״ס בבלי המאמר אינו בנמצא. כנ״ל בירושלמי, במדרשים, בספרא, ספרי וכו׳ וכו׳, ואין זאת אלא שהמאמר מופיע בדברי הזוהר בחלק פלוני עמוד אלמוני ... וכאשר אמר — כן נמצא״!

חלפו מספר שנים, מספר אחד שהיה מן המסובים: הייתי אז ילד, וכשבגרתי ונעשיתי בחור בישיבה, באחת השבתות נזדמנתי לבית המדרש של **״גור״** בירושלים.

וכאן בינות למאות ואלפי החסידים, זכיתי ונתודעתי מקרוב לאותה תופעה שהכרתיה עד לאותה שבת אך ורק מפי השמועה.

סמוך לפתח היציאה מביהמ"ד ישב יהודי עטור זקן שפסי שיבה נזדקרו בו, מסביבו יושבים צפופים – עושים אוזנם כאפרכסת – מספר צורבים צעירים הבולעים בצמא כל מילה היוצאת מפיו של זה המבוגר.

"אתה רואה את היהודי הזה, קוראים לו ר' שמאי גינזבורג" מסב את תשומת ליבי ידידי, מבאיו הקבועים של בית המדרש הגוראי, מה אומר ומה אדבר! הדיספרופורציה שבין הדמות עליה שמעתי כה רבות, לפשטותו החיצונית של בעל השיחה לה הייתי עד אותם רגעים, היה ממש בכדי להדהים.

לא! לא היתה זו שיחה שדמתה לשעור שבין רב לתלמידיו, אף לא כשיחתו של מדריך לחניכיו, כי אם שיחה – שלפחות כלפי חוץ – נראתה כשיחת חברים בעלמא, שום דיסטנץ לא נראה בין הרב לתלמידיו, ר' שמאי ישוב היה נינוח, בחיוכו המקסים השיב אחת לאחת לכל השאלות שהובאו בפניו, לזה יעץ להשלים ידיעתו בנושא המדובר ולעיין בגמ' פלונית, לאחר – במדרש אלמוני, כביכול המושג "דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר", אינו קיים אצלו כלל ועיקר. הוא כשלעצמו היה בכל מקום ובכל ספר בבחינת עשיר שבעשירים.

מחד, גאון עולם שכל רז לא אניס ליה, הבקי בכל מכמני התורה פשוטו כמשמעו, ומאידך התבטלות גמורה ומוחלטת של חסיד אמיתי בפני רבו. מרן ה"אמרי אמת" זיע"א.

בחריפותו כי רבה ובידענותו המופלגת זוכה הוא לקלוט כראוי ולהבין כדבעי כל רמז ונדנוד עפעף מצדו של ראש גולת אריאל, אותו קדוש אשר שפתו שפת הרמז והשתיקה. הרי בשעות מופלאות אלו זוכה ר' שמאי ושכרו מובטח לו על אתר, בדמות אותה בת חיוך של קורת רוח והכרת תודה המזדהרת על פני דיוקנו של הרבי זצ"ל, ומזיגה מופלאה זו של חריפות גאונית מחד וחסידות תמימה מאידך, אינה עוזבתו גם כאשר המשמר היוצא מפנה מקומו למשמר הנכנס, ועול הנהגת העדה נופל על כתפי כ"ק מרן ה"בית ישראל" זיע"א.

כאשר רבי שמאי ממשיך במסורת לומר ולחזור על השמוש שאמר הרבי ה"בית ישראל" בטיש, יורד הוא למטה לחצר בית המדרש, בישיבת "שפת אמת" ומסביבו מסתופפים זקני וצעירי החסידים ובולעים כדגים מים – ואין מים אלא תורה הנאמרים ממש מילה במילה כפי שנאמרו על ידי הרבי.

וכולנו יודעים את כוונת המילים לחזור מילה במילה אחרי השמוש לאו מילתא זוטרתא היא.

רבי שמאי מקבל הצעה להמנות על סגל הנכבד ביותר שבמערכת השפוט הרבני במדינה, ותשובתו של רבי שמאי היתה קצרה ופסקנית: "אינני נושא את עיני למשרה זו".

להפצרות הרבות לקבל את המשרה הזו, ענה רבי שמאי – "כי אין בידו כל הוראה בנושא האמור מפי כ"ק הרבי ה"בית ישראל", הרי אין הוא חושב כלל ועיקר על השתלבות כלשהיא במערכת האמורה.

ולבקשה כי ייכנס לרבי לשאול בדבר, ענה: כי אם אכן היה זה מקומו הראוי, בודאי כבר היה שומע על כך מכ"ק הרבי, ואם לא ניתנה כל הוראה בנדון, אין זאת, אלא שאין זה מקומו ולפיכך, הוא מצדו לא יזום כל פעולה שהיא במטרה לקבל את המשרה.

חסיד באמונתו יחיה...

בשנת תשל"ד התחיל להוציא את ספריו "אמרי שמאי" והותיר אחריו עוד הרבה כתבים בכל מקצועות התורה.

נפטר בשם טוב כשכל הקהל קורא עליו "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו"

השאיר אחריו את בנו ר' יעקב הי"ו. וחתנו האדמו"ר מאשלג שליט"א רבי יחזקאל, נכדים ונינים ההולכים במורשת אבות.

ומקום מנוחתו ב"הר הזיתים" בירושלים.

הגאון החסיד רבי דוד קרקובסקי זצ"ל

הנקרא: דוד שוחט — דוד פאריזער
נפטר כ"ג חשון תשמ"ו

רבי דוד נולד לאביו הרבני הנגיד רבי משה מאיר ז"ל בעיר "בוזיעקאוו" שבמחוז צ'נסטאחוב שבפולין. אביו שהיה מחשובי חסידי ראדומסק עוד אצל בעל הסה"ק "חסד לאברהם", רבי דוד נולד בשנת תרנ"ה, בחג השבועות, חג מתן תורה.

ונקרא שמו בישראל "דוד" על שם סב סבו הגדול הוא ניהו הרה"ק רבי דוד מלעלוב זצוק"ל.

רבי דוד עשה את ימי נעוריו בעיר קוניצבורג. כבר משחר נעוריו ניכר בו כי ילד פלא הוא, אשר כשרונותיו מבורכים ויתירה על כך התמדתו ויראתו, משל אדם גדול היה.

אביו שהקפיד בחינוך בנו, היה עושה עמו שעות ארוכות בלימוד התורה — והבן רבי דוד היה זוכר לאביו זאת לטובה כל ימי חייו. כחסיד נלהב ודבוק ברבותיו לבית ראדומסק, הטעים האב את הבן מטעמה הטוב של חסידות והיה נוטלו עמו כבר בצעירותו בנסיעותיו ראדומסקה להסתופף בצל קדושתו של רבו הרה"ק בעל ה"כנסת יחזקאל" זי"ע. בערוב ימיו, היה מספר לבאי ביתו כי זכה לא פעם לכנוס מתחת לטליתו של הצדיק מראדומסק בשעת ברכת כהנים "ועד לרגע זה אני מרגיש בעצמי קדושת המעמד", היה מפטיר.

שחרותו של עובד השם מופלא. שהילך כל ימיו בצידי דרכים, בעינוות חן מיוחדת ובצניעות אופיינית, בקי היה בכל מכמניה של תורה ובכל מקצועותיה, עובד השם אשר יגע ועמל לשעבד לבו ונפשו ורוחו לבורא עולם ומתאמץ וחרד לבל יסיח דעת ממנו יתברך. חסיד אמת, היוגע בשיעבוד החומר אל הרוח, קשור ודבוק בכל נימי נפשו ורוחו לרבוה"ק מגור.

כל מעייניו של ר' דוד זצ"ל היו נתונים לתורה ועבודת השם יתברך. היה משכים

קום, מאז שחר נעוריו, וכל עוד עמדו לו כוחותיו באחרית ימיו, בשעה 3:00 לפנות בוקר כדי ללמוד ולשקוד על משנתו ביגיעה עצומה. בהיותו עוד נער בבית אביו, היה עושה בשעה זו את הדרך מביתו לבית החסידים כשהוא מבוסס בשלגים הנערמים בצידי הדרכים ונר דלוק מהבהב בידו. בעמלו הנדיר הזה, רכש לו קניני נצח בכל מכמניה של תורה. לא הכל הכירוהו, אך מי שהכירו, בהם גדולי ישראל, לומדים מפורסמים ויושבים על מדין, ידעו גם ידעו כי רבי דוד זצ"ל אוצר במוחו בבלי וירושלמי, ספרי וספרא, שותי"ם ופסקי הלכה, שולחן ערוך על נושאי כליו, ספרי חסידות ומשנת ראשונים על בוריין, ספרי קבלה וח"ן.

בצניעותו המיוחדת לא חשף רבי דוד זצ"ל מעולם את ידיעותיו. אך כל מי ששאל, בכל מקום ששאל, ובאיזה נושא ששאל, היה מקבל הימנו מענה מקיף ומעמיק באותה סוגיא, משל היה רבי דוד עצמו לומד אותה סוגיא באותה שעה. על עצמו מיעט לדבר, זעיר פה וזעיר שם, יכלתי גם אני מספר תלמידו ומשמשו, הרה"ח ר' נחמן ארנרייך הי"ו לשמוע ממנו אגב שהוא מאלף מוסר: "בגיל 18 ידעתי את ספר השל"ה הקדוש ישר והפוך – ופלא הוא שבימים אלו אין התלמידים לומדים הספר הקדוש הזה על בוריו שהרי הוא כולל כל התורה כולה", היה אומר. לאחר נישואיו והוא כלי מלא וגדוש בתורה, ויראה, בחסידות ובעבודת השם, עבר להתגורר בלודז' ולמחייתו לאחר שסירב בתוקף לכל איצטלה של רבנות, עסק במלאכת השו"ב (שוחט ובודק) טרם כניסתו למלאכתו שקד ימים ולילות על לימוד הלכותיה והיה כל שולחן־ערוך יורה דעה על נושאי כליו והמסתעף שגורים במוחו ובפיו ישר והפוך. במלאכתו זו ראה מלאכת קודש. היה יוצא לעיירות ולכפרים הסמוכים ללודז' כדי לפקח על השחיטה ולהעמיד שוחטים חדשים, לאחר שנתפרסם שמו כמומחה במלאכתו לצד יראתו בה.

במהלך נסיעותיו הרבות, כמו גם בנסיעותיו לראדומסק התיידד וקשר קשר אמיץ עם גדולי הדור ופארי הלומדים ובהם הגאון מוהר"מ שפירא מלובלין זצ"ל, גדולי בית ראדומסק ראדושיץ זי"ע ועוד... היה רבי דוד עצמו מספר כי לא פעם עמדו בשעת אחה"צ לשוחח בדברי תורה ועד שנפנו כה וכה – הבחינו כי הפציע עמוד השחר...

בלאדז' שלפני המלחמה ידוע היה כראש וראשון לכל דבר שבקדושה. היה השו"ב דמתא, הבעל קורא, בעל תוקע, בעל מוסף – כאשר כל אלו אופפים את היותו גאון עצום שכל רז לא אניס ליה. במלחמה הארורה בה באו ששה מליון מאחינו בני ישראל מוקדה של אש, הקריב גם הוא קרבנו בשתייתו כוס התרעלה עד תומה וזוגתו ושלושת בניו באו על קדושת שמו יתברך ע"י הצוררים ימ"ש, נותר הוא וארבע בנותיו. כחסיד נאצל ועובד השם מסולא, עמד בנסיונות מרים אלו בגבורת נפש אדירה, כשהוא סוחף עמו בגבורתו עוד אחרים עמו, מעודדם ונוסך בהם סם חיים.

בגיטו דאג למחסוריו של אחיו המדוכאים, ברוחניות ובגשמיות, היה מגיד שיעורים בסתר ובמחתרת, כאשר מאידך הוא שם נפשו בכפו כדי להביא מעט אוכל לפיות רעבים,

אנשים נושאי צלם אלוקים שבאו על סף הכפן. על פרק זה בתקופת חייו הסוערת, היה רב דוד זצ"ל מרבה לדבר, למען לא ישכח העבר ולמען ילמד דור זה משהו על טיבה של מסירות נפש ושמירת קוצו של כל יוד בכל מצב ותנאי שלא יהיה.

לאחר אימיה של המלחמה ארורה זו, שב רבי דוד מדוכא ומיוסר לעירו לאדז', אך בראותו את שארית הפליטה הדוויה שהתקבצה לה לעיר המעטירה שנראתה כעיר רפאים – הטיל על עצמו את המשימה להפיח בהם סם חיים, לחזקם באמונה, לעודדם בבטחון ויחד עמם לשקם עולם שחרב ולהרימו מרמץ משרפות, הוא הפך והיה לרוח־ החיה בעיר. תכונותיו המופלאות, אותם טרח להסתיר כל ימיו, נחשפו פתאום והאדם שכה חלוש היה וכך גם נראה – ניבט בפתע כגבור חיל, הוא יסד שיעורים, פתח בית מדרש, היה בעל תפילה ומשמש, מרביץ תורה ומנקה – הכל ממש.

כתום המלחמה עבר להתגוררר בעיר "פריז", שבה היה עד מהרה למוקד מרכזי וצומת חשוב להמוני פליטים מפולין, שהגיעו שבורים ורצוצים, ביתו היה לכתובת מרכזית במשך שנים לכל מר לב ושפל רוח. בין אלה שנתקבלו על ידו היו גם ניצולי השואה מעיר לודז' ובתוכם הגה"ח הנודע רבי גודל אייזנר זצ"ל, שביתו הפך עבורם לבית פתוח לרווחה. כאן הקים שוב את ביתו עם רעיתו בזיו"ש.

רבני פריז שנתוודעו אל האוצר היקר שכל רז לא אניס ליה ועובד הוא את בוראו עד כלות החושים, ביקשו למנותו לרב עליהם ועל בני קהילתם, אלא שרבי דוד סרב. הוא העדיף לחזור למלאכת השו"ב ונתמנה כראש השוחטים, ואף העמיד אחריו שוחטים חדשים יראים ושלימים למען תהיה הכשרות כדבעי. תלמידים רבים הותיר רבי דוד אחריו בפריז. מהם צורבים מופלגים, מהם עובדי השם מסולאים, מהם בקיאים ברזי ח"ן. ביתו בפריז הפך לבית מקלט ומחסה, המעניק סעד גשמי ורוחני כאחד, לפליטי חרב שהגיעו לעיר זו לאחר המלחמה.

מאז ומעולם סרב לכל משרה, כשם שסרב לכל תואר. ידוע היה כ"ר' דוד שוחט", ומי ממכיריו שהיה מזכיר שם זה, ידע שאינו משיח דברים בעלמא כי אם מציין שמו של מיוחד בבני עליה, חסיד ישיש, שריד לדור קדומים של מקדשי שם שמים בגלוי ובסתר, במעשה ובמחשבה.

כעשרים שנה לפני פטירתו מן העולם הזה, עלה לארץ ישראל, והגיע לירושלים ליד בית המדרש הגדול ד"גור" קבע מקום דירתו, ברחוב "האמרכלים" שם מקום מושבו. כל הנסיונות שנעשו לבקשו שיטול לידיו משרה תורנית – נדחו על ידו והעדיף לשבת על התורה ועל העבודה בביתו ובבית המדרש. לעסוק יומם ולילה בלימודים ושיעורי תורה, בנגלה ובנסתר. גדולי ישראל שליט"א שיגרו אליו בעיות קשות בסוגיות שונות והוא ידע להשיב עליהן בבהירות ובבקיאות נדירה. פעמים רבות היה נראה מטייל ברחוב בה היה גר בהתעטפו בחלטאל משי בקיץ, ובחלאטל צמר בחורף, עם כיפה סמט גדולה לראשו, ומדבר אל עצמו, ומשנן סוגיות קשות ומסובכות, שרק תוך כדי טיול באויר הירושלמי החריף יכל לצמצם את מוחו החריף ולהגיע לתכלית הענין תוך כדי

הסתובבות במרחב של הרחוב אנא ואנא, היה זה מחזה מרהיב עין לראותו במעמד זה, פניו האדימו כחמה ועיניו הבריקו כלבנה, וחיוכו התמידי נסוך על פיו בשמחת התורה, על שהגיע לעומקם ותחליטם של דברים המוקשים לו.

עולמה של גולת פולין חרב. רבי דוד, חסיד אמת ידע כי אין לו לאדם יכולת להרקיע בעולמו להשגות רוחניות באם לא יקשר עצמו ורוחו לצדיקו של דור שינחהו בדרך אמת. רבי דוד זצ"ל – הגיע לבית מדרשה של גור, קישר עצמו בכל נים ונים שבו, בכל הרמ"ח והשס"ה לכ"ק מרן בעל ה"ביבית ישראל" זי"ע – ושוב לא עשה דבר בעולמו מבלי שישאל ומבלי שיקבל מענה. אחר הסתלקותו בסערה השמיימה של רבינו מרן ה"ביבית ישראל" זי"ע דבק בכל ישותו בכ"ק מרן בעל ה"לב שמחה" זי"ע, אשר חיבה יתירה נודעה לו לרבי דוד אצלו בשנים קדומות כשהיה בפריז.

אמונת חכמים בלתי מסויגת היתה לו לרבי דוד זצ"ל קניני תורתו וחסידותו לא הביאוהו מעולם להחזיק טיבותא לנפשיה. כ"ק מרן ה"ביבית ישראל" זי"ע היה שולח את גבאו הרה"ח ר' חנינא שיף שליט"א לשאלו כל מיני שאלות, ועל אף ששמע גם תשובות מרבנים אחרים על אותם שאלות, היה סומך על פסקיו, כך העיד הגבאי בעת הספדו בהלווייתו.

גם תלמידיו גם באי ביתו, גם באי בית המדרש דגור בו קבע רבי דוד מקום לתורתו ותפילתו, לא נתקלו בשאלה ששאלוהו או מראה מקום שביקשוהו באיזה מקום שהוא – ולא השיבם על אתר, הכל כמונח בקופסא בזכרונו, הדברים שהשמיע, אם פלפול תורני, חידוש או סברה מבריקה, פרק בחסידות ושיעור בעבודת השם – הכל בטעם מיוחד, מלא חיוניות, חודר עמוקות לנבכיו של לב ולחביונה של נפש. כדברי הספרי פ' עקב פמ"ח "דברי תורה כל שמתיישנים בגופו של האדם משתבחים".

מקום נכבד בפרקי חייו, שלא נפרטם כי רצה בכל נפשו להסתירם בחייו, תופס עמלו בקיום מצוות צדקה וחסד, בעל חסד מאין כמוהו, בעל לב רחום שזוכך בעמל מייגע כדי להגיע ל"הדבק במידותיו". סייע רבות לנצרכים, תמך במוסדות תורה, כספו וממונו פיזר לאחרים, בעוד לעצמו מסתפק הוא במועט שבמועט. ניהל קופת גמ"ח שבאמצעותה סייע לרבים. רבי דוד מגיע לשיבה טובה, לשנת צ"ב לחייו, ומתחיל להרגיש חולשה כללית, יום אחד לפנות בוקר כדרכו בהשכמה, מעיר הוא משנתו את בן ביתו ומתלונן על קשיי נשימה, אמבולנס מוזעק, ומעבירו לבית החולים, אך המאמצים היו כבר לשוא. כעבור שעה קלה נסתלק לבית עולמו תוך כדי שהוא ממלל פרקי תהילים. ובהירות מחשבתו וצלילות דעתו אתו עד הרגע האחרון.

כ"ק מרן ה"לב שמחה" זי"ע ששומע על פטירתו של רבי דוד קרקובסקי – שוחט – פריעזע, דיבר בשבחו כיהודי יקר, שהגיע לגיל שיבה, והוסיף, כי הוא חי גם שם ובודאי יהא למליץ יושר לכל משפחתו, רעיו, מכריו ותלמידיו. כן אמר שהיה תלמיד חכם שיש לספוד כהלכה. עקב חולשתו של הרבי ביקש מאחיו מרן בעל ה"פני מנחם" זי"ע שישא דברי הספד. בהספדו העלה את גודל האבידה לחסידות "גור" בפרט,

וליהדות התורה בכלל, שאבד להם אחד מנקיי הדעת שבה סמל לחסידים מדור קודם שיהא למליץ יושר לכלל ישראל.

לאחר מכן הספיד משב"ק רבותיה"ק לבית גור הרה"ח רבי חנינא שיף שליט"א שעמד על ערכה של האבידה הגדולה, ומעלת צניעותה.

בהלוויתו השתתפו קהל רב מבין חסידי גור, ורבים מבני ירושלים, אדמור"ם רבנים, וראשי ישיבות, הלויה המונית שעברה דרך בית המדרש "גור" בשכונת גאולה ושם נערכו ההספדים, ומשם המשיכה לבית החיים ב"הר המנוחות" שם נטמן בחלקת החסידים שרכש בחייו.

(נכתב ע"י תלמידו נחמן ארנרייך)

הרה"ח רבי זאב הלוי (וועלויל) פרנקל זצ"ל

הנקרא: "וועלויל פרנקל"
נפטר י"א שבט תשכ"ז

הרה"ח ר' וועלויל פרנקל נולד לאביו הרה"ח ר' יהודה הלוי בעיר לודז' שבפולין. נצר לגזע רב היחס, נין ונכד רבי פישל מסטריקוב זצ"ל ממשפחת לוויים מיוחסת של רבנים בפרנקפורט דמיין, שעברה לפני כשלוש מאות שנה מאשכנז לפולין.

משחר נעוריו שרוי היה באהלה של תורה, מתחמם לאורה בפולין הקרה, וממנה כל חיותו וחיונותו הנפשית, והיא נתנה את אותותיה באורח חייו היומיומים.

לא תורה של דף ליום או לשעה, אלא דורשת את כל ישותו של האדם, של המתת עצמו בעיסוקה, בלימודה, בהבנתה, בהתעמקות בה, והחדירה אל ההלכה הברורה. כל זה קיים ר' וועלויל מתוך רצון לעלות ולהתעלות בציווי הבורא ללמוד וללמד לשמור ולעשות, ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה, ולא בכדי לעשות קרדום לחפור בה, ושלא על מנת לקבל פרס.

בר' וועלויל ראו למדנות מופלגת, עסיסית, תוססת מסוגם של בעל "אנגלי טל" "חלקת יואב", לעמוד על סוף דעת אומריהם חילוקי הדעות ופלוגתתם של התנאים והאמוראים וכל חד אליבא דשיטתיה, וכי קאי רבי וועלויל ז"ל בהא מסכתא, וקשיא ליה טובא, ומוצא תירוצו במסכתא אחרינא.

ר' וועלויל היה מהלמדנים של פולין בעת ההיא, שזכה להסתופף עוד בצל קודשו של מרן בעל ה"שפת אמת" זי"ע, והיה אחד מני רבים כאלו שהסתופפו בצל מרן ה"שפת אמת" זי"ע.

רצה הקב"ה להראות את המשכיות הדורות ואיך היו נראים הדורות הקודמים שתל בכל דור ודור זקנים למדנים גאונים חריפים חסידים כאלו, להראות לדור הבא "כי לא בשמים היא" וכל הרוצה ליטול את השם יבוא ויטול, יכול כל אחד ואחד להגיע

למדריגות כאלו ולהשגות בלימוד תורתינו הקדושה בטהרה וקדושה כמו אלו ״זקניך ויאמרו לך״.

ר׳ וועלויל יושב ומתעמק בעומקה של תורה, ולפעמים ירחיק נדוד, ואחרי הרהור בטהרה ועלתה במחשבתו תוספתא נדירה, או מכילתא בלתי ידועה, היה כותב על קוויטל (פיתקא) לפני כניסתו לרבי מרן בעל ה״אמרי אמת״ זי״ע את אי ידיעתו היכן זה נמצא התוספתא ואו המכילתא, והיה מניחו על שולחנו הטהור. הרבי הרבה ברכתו עליו, קם מכסאו והזמין את חסידו הנאמן והאהוב עליו במאד, לפני ולפנים, לחדר בתוך חדר, ושהה אתו שעה ארוכה, בפילפולא חריפתא וחידושי אורייתא.

ר׳ וועלויל עולה לארץ ישראל אחרי שקיבל את הסכמת רבו מרן ה״אמרי אמת״ זי״ע, היה זה עוד בהתחלת שנות העשרים, היה מהחסידים הראשונים כמעט שעלה ארצה מפולין.

ר׳ וועלויל מקים ביתו בתל אביב החילונית דאז, בשכונת ״נווה שלום״. בייסדו תעשיה זעירה וממנה פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו. היום היה מוקדש לעבודה ולמלאכה, ובערבים אחרי עבודתו המפרכת, היה יושב רכון על הגמרא תוספות ומהרש״א, ולומד לאורה של מנורת נפט קטנה, ״אמר ריש לקיש, לא נבראה הלבנה אלא לתלמוד, והיה לן בעומקה של הלכה כל זמן שמנורת הנפט דלקה.

ר׳ וועלויל פרנקל אינו מסתפק רק בלימוד עצמי, צריכים לעשות גם עבור אחרים ולחזקם, אי לכך נרתם הוא להקים בית חסידים מקום תורה ותפילה, והוא מבין המייסדים והמקימים את בית החסידים ד״גור״ ברחוב ״גרוזנברג״ בתל אביב. מקום תורתו ותפילתו של הרה״ג רבי שאול משה זילברמן זצ״ל רבה דוויערשוב. כן הוא מקורב לוויערשובער רב יוצא ונכנס הוא בביתו, ולומדים ומתפלפלים הם בצוותא במילי דאורייתא.

היה זה בשנת תרח״צ — יומא דהילולא של מרן ה״שפת אמת״ זי״ע ה׳ שבט היה זה במוצאי שבת נערכה סעודת ההילולא בשטיבל שברחוב ״גרוזנברג״ השתתף בה רבה הראשי של תל אביב בימים ההם הרב מ.א. עמיאל זי״ל שהשמיע שקלא וטריא הלכתית ברוחב ובעומק, ובסיימו התחיל ר׳ וועלויל שישב לציידו, לשוחח אתו באותה סוגיא, ומתבל את דבריו, בחידושים הערות והארות, מספרי ״חידושי הרי״ם״, ״אבני נזר״, ״ישועות מלכו״, ״שו״ת נפש חיה״, ״חידושי רבי עקיבא איגר״ ועוד ועוד... נעמד הרב עמיאל וחיבקו שעה קלה באמרו למסובין: ״שמעתי שבין חסידי ״גור״ נמצאים תלמידי חכמים מובהקים, והנה אחד מהם יושב לפנינו, למדן מופלג, מלא תורה הכמה ודעת, צנא מלא ספרא״...

עם כל מעלותיו אלו היה ר׳ וועלויל נחבא אל הכלים, הולך בצידי דרכים, נועם הליכות, איש צנוע ועממי, נפגש עם יהודי ״עמך״ המוניים לרגל מסחרו, ולעיתים עם ידידים משכבר הימים, משוחח הוא אתם כשווה בין השוים, ובתוכו אש להבה של תורה, חסידות, ויראת שמים.

יושב הוא בשטיבל ושונה פרקו בדומייה, בניחותא, לא מרים קולו וכל דברי תורה שיצאו מפיו, האירו את העיניים וחיממו את הלב, בחריפות ההמצאה ובהברקת בזק. תפיסתו מהירה, זכרונו להפליא, ומחשבתו בהירה, תורת אמת היה בפיהו, עוסק בה ומהרהר בה תמיד, עד לרגעיו האחרונים.

כניסתו לשטיבל ויציאתו מהשטיבל בסתר ובהחבא, מבלי שירגישו בו, שוקד הוא על משנתו, ללא התבלטות, ואינו מחזיק טובה לעצמו.

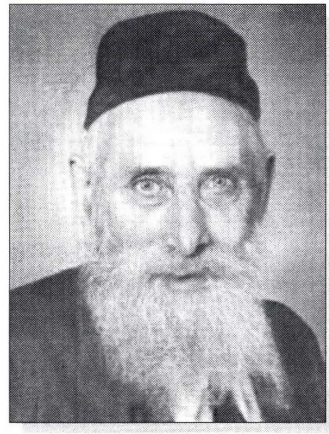
ר' וועלויל נופל למשכב, ומחלתו הולכת ומתגברת שוכב הוא במיטתו וסובל ומקבל יסוריו באהבה, והנה נכנסים אנשים לבקרו, פותח הוא ואומר: "מילין דאורייתא משכיחין מכאובי" והתחיל לחזור לפניהם את חידושו בסוגית הש"ס: "והכא בדם התמצית מצוי לרבות על דם הנפש קא מפלגי" (זבחים פ' התערובת) בשארית כוחותיו ובטיפת דמיו האחרונים, ופניו האירו באותו רגע וקרנו מאושר, ששיפתותיו דובבות דברי תורה עמוקים.

גופו נחלש יותר ויותר עד שהשיב את נשמתו לבוראה, ונסתלק לבית עולמו, עם הסתלקותו נעדרה דמות תורנית מפוארת ואצילית, שרבים התבשמו מדברי תורתו ואוזנם היתה כרויה למשמע דברי תורתו. היה אחד מזקני תלמידי חכמים שכל זמן שמזקינים דעתם מתיישבת עליהן, ועליו אפשר לומר "אשרי ילדותו שלא ביישה את זקנותו". היה מאותה סגל חבורה מצומצמת חסידי "גור" של פעם, וכולה תורה ועבודה ואמונת צדיקים.

וי לארעא דישראל דחסרא גברא רבה ויקירא.

ומקום מנוחתו: ב"הר המנוחות" בירושלים.

הרה"ח רבי מתתיהו טננבוים זצ"ל

בהרה"ח ר' משה זצ"ל
נפטר ט"ו סיון תש"ח

רבי מתתיהו טננבוים נולד ב"גארוולין" שבפולין, הנמצאת על אם הדרך שבין וורשא ללובלין, לאביו הרה"ח רבי משה זצ"ל.

רבי מתתיהו זצ"ל נצר למשפחה מיוחסת במינה, שורשיה מסתעפים ומתעבים דרך "רדזימין" ורבי מנדלי מוורקא – לרבי מנדלי מוורקא זי"ע היה חתן בשם רבי נטע טננבוים, שהוא הענף שהניב פירות מתוקים, למשפחת טננבוים, הידועה עד ימינו אנו. כשאנו מכירים את הרה"ח רבי מיכאל יצחק טננבוים שליט"א משפחתו הכבודה ומשפחת זיספיין הנכבדה.

השורש הזה ממשיך ויונק עוד מגדולי עולם, מהם רבי משה זאלאשינער זי"ע – ורבי משה יוניבער תלמיד החוזה מלובלין זי"ע – חלק מנכדי רבי משה יוניבער אימצו לעצמם את שם משפחתם בשם ינובסקי על שם העיר "יוניב" כדי להדגיש בכך שהם נכדי וצאצאי רבי משה יוניבער זי"ע, והחזיקו זאת כזכות, ולכן אימצו את שמם למשפחת "ינובסקי". זה היה היחוס מצד האבא – מספר בנו רבי מיכאל טננבוים שליט"א. ומצד האמא: היה עוד יחוס: בפולין היתה חסידות ידועה בשם "נסכערזעין" שהיתה מגזע רבי יחזקאל מקואזמיר, נסכערזעין היה חלק מקואזמיר. כמו כן מגזע היהודי הקדוש זי"ע. אחד מנכדי היהודי הקדוש זי"ע היה נקרא בשם רבי יוסף אליעזר זי"ע ה"זוריקע'ר" רב. גם לרבי משה מזאלושין זי"ע נכדים אנו משפחת טננבוים.

מספר רבי מיכאל שליט"א: אחי הגדול היה נקרא בשם "דוד יוסף" הי"ד "דוד" על שם שנולד בחג השבועות "דוד המלך" – ו"יוסף" על שם הסבא רבי יוסף אליעזר זי"ע. נכד היהודי הקדוש זיע"א.

רבי מתתיהו זצ"ל גדל ונתעלה בתורה ובחסידות וביראת שמים בחסידות "גור" שבפולין. וזכה עוד להסתופף בצלו של המאור הגדול בעל ה"שפת אמת" זי"ע.

נזכר רבי מיכאל שליט"א: כי אמו מרת בריינה פרימט ע"ה סיפרה לו כך: יום אחד הגיע אבא הרה"ח רבי מתתיהו זצ"ל הביתה עצוב מאד לא פרש דרישת שלום כהרגלו בהיכנסו הביתה, מיד חלץ מנעליו, והתיישב על הרצפה כדרך האבלים כשיושבים שבעה, ובכה ובכה ללא הפסקה, ולא יכל להירגע, בני הבית נבהלו מאד בראותם את התנהגותו זו, וכששאלוהו מה זה ועל מה זה? מי נפטר שאתה נוהג מנהג אבלות ממש? בקושי הצליח לחלץ מפיו כמה מילים "הרבי נפטר" הכוונה למרן בעל ה"שפת אמת" זי"ע, כך היה רבי מתתיהו קשור לרבו זה. "ובא השמש וזרח השמש" שמשו של מרן בעל ה"אמרי אמת" זי"ע התחילה לזרוח בשמי פולין, ורבי מתתיהו זצ"ל ממשיך לקבל מרותו ונהיה לחסידו המובהק והנאמן, כל מילה היוצאת מפיו וכל רמז קל שבקלים הנראת מפני הרבי הקדוש מיד מיישם רבי מתתיהו אותם בדרכיו בביתו ובהליכותיו.

בהגיעו לפרקו לקחו רבי אברהם ישעיהו פרל זצ"ל חתן לבתו החסודה מרת בריינה פרימט ע"ה, ואז עובר רבי מתתיהו לדור בעיר חותנו בעיר "רוזישאן" חותנו רבי אברהם ישעיהו פרל זצ"ל היה עסקן ציבורי ראשון במעלה, מסור ונאמן, וכך חתנו רבי מתתיהו הצעיר עוזר כנגדו במעשה החסד עבור יהודי העיר "רוזישאן". כאן מתבלט רבי מתתיהו בחכמתו המרובה ובשכלו הישר, ומתמנה על ידי הקהילה לשמש כ"יועץ לראש העיר ה"גוי" של "רוזישאן". חמשה יועצים יש לו לראש העיר שלשה גוים ושני יהודים — אחד מהם היה רבי מתתיהו טננבוים הנחשב לחכם מחוכם, שראש העיר הגוי מתחשב בדעתו ונוהג על פיו.

שתי בנים ובת נולדים לרבי מתתיהו וזוגתו מרת בריינה פרימט: הבן "דוד יוסף" הי"ד — ויבדל"א רבי מיכאל יצחק שליט"א מניו יארק, הבת: מרת רחל זיספיין תחי' מניו יארק אשת רבי אברהם זיספיין ז"ל מחשובי ונכבדי חסידי "גור" באמריקה. (ראה כתבה נפרדת).

רבי מתתיהו נוסע נסיעות לרבו מרן ה"אמרי אמת" לעיירה "גור" ובנסעו לוקח עמו את בניו רבי דוד יוסף הי"ד ויבדל"א רבי מיכאל יצחק שליט"א, כדי שיתחנכו וילמדו מחסידים ישישים חכמה בינה ודעת ויראו את מנהיגם של הדור, צדיק הדור, הרבי, וכך יהיו לחסידים יראי השם. רבי מתתיהו אינו מסתפק בכך אלא שולח את בנו רבי מיכאל יצחק שליט"א לישיבתו של הגאון הגדול והמפורסם רבי מאיר שפירא מלובלין זצוק"ל לישיבת "חכמי לובלין" המעטירה. רבי מיכאל היה בין ראשוני תלמידיה של הישיבה המפוארת הזאת והיה גם אחד מבין מפאריה, עד מהרה תופס הבחור מיכאל יצחק את מקומו בין חשובי וטובי הבחורים בישיבה, מצטיין הוא בש"ס ובפוסקים, בסברא ישרה, ובאמרי פיו המלאים חן, עד היום ועד מאה ועשרים שנה מתוך בריאות הגוף והנפש ונחת מכל יו"ח, שומעים את דבריו של רבי מיכאל שליט"א באומרו את דבריו, בשמחות אצל ילדיו בנו ובנותיו יחיו, ובשמחות חנוכת הבית שעורך למוסדות תורה וחסד בארץ ובחוץ לארץ באמריקה, ובבית יעקב שבירושלים שעל שמה של זוגתו היקרה ע"ה "בית פסיה" טננבוים. דברים של טעם מתובלים בגמרות ומדרשים ואמרות חז"ל, דברים

היוצאים מן הלב ונכנסים ללב השומעים. כותב שורות אלו היה נוכח בכמה שמחות נכדיו של רבי מיכאל שליט״א בנם של בנו יחידו ה״ה הרה״ח ר׳ מרדכי (מוטל) שליט״א ברא כרע דאבוה, כשרבי מיכאל נשא את דברו הנאמרים בטוב טעם ודעת, לעומד מן הצד או לזר המגיע תוך כדי דבריו יכול לתפוש מיד כי מדובר בתלמידו המובהק של הגאון הגדול רבי מאיר שפירא זצוק״ל מלובלין. אופן דיבורו ועומק מחשבתו נאמרים כחד מחשובי תלמידיו של מהר״ם שפירא מלובלין. כן אפשר לראות את חידושיו בספרו המפואר שהוציא לאור בשם ״הדרש והרעיון״ דרושים, רעיונות ודברי עיון לפי סדר פרשיות התורה. בהסכמתו של הגאון רבי שמואל וואזנר שליט״א מבני ברק. על הספר כותב כך: ״הנה שמחתי לראות כתב יד חידושי תורה מאמרים ורעיונות על סדר פרשיות התורה, מידידינו עוז גדול בלימוד התורה הקדושה, וגדול בחסד וחיזוק התורה, זך הרעיון״, קורא עליו הרב וואזנר שליט״א. בהסכמתו של הגאון רבי שאול אלתר שליט״א ראש ישיבת ״שפת אמת״ שבירושלים על ספרו כותב: מאד נשאו הדברים חן בעיני, כאשר יש בהם מטעם זקנים, וראויים הדברים להפיצם ולפרסמם, לא רק למשפחתו הקרובה, (בהקדמה לספרו כותב רבי מיכאל ברוב ענוותנותו כי את ספרו כותב עבור משפחתו הקרובה) אלא לכלל הציבור, אשר בוודאי יתענגו למקרא אמריו הנעימים. רבי מיכאל מודה לה׳ על העבר ומבקש על העתיד, באמרו כי מבקש הוא מאת הבורא יתברך שמו שיתן לו בריאות ויוכל להמשיך ולהפיץ מרעיונותיו חוצה, וברצונו לזכות ולהוציא לאור את חידושיו הרבים על מסכת ״פרקי אבות״ אנו מברכים אותו מכל הלב שיזכה למלא שאיפתו מתוך בריאות ונחת אמן.

רבי מתתיהו עסק לפרנסתו במסחר ״עורות״ היתה לו חנות והיה מוכר עורות עבור עשיית נעליים. ובזה מצא את מחייתו ומחיית בני ביתו בכבוד כיאה לאיש חסידי מחסידי ״גור״. בזמן מלחמת העולם השניה ה״שואה״ האיומה מוגלה רבי מתתיהו לסיביר שברוסיה, גם שם בסיביר הקרה והקפואה, המנוכרת לדת וליהודים, שומר רבי מתתיהו את תורת השם וחסידותו, ואינו נותן למצב העגום ולמקום הקפוא לשלוט עליו, להיפך הוא שולט על המצב ועל המקום, ומתחזק בתורה ובחסידות. וגם את משפחתו אינו מזניח מלחזקם בתורת ה׳, לוקח הוא את שתי נכדותיו, בתו של רבי מיכאל שליט״א מרת ברגמן תחי׳ מטורונטו שבקנדה, ואת נכדתו מרת ציווייאק תחי׳ בת בתו מרת רחל זיספיין תחי׳ (אשת הרה״ח ר׳ יצחק מאיר ציווייאק שליט״א) ומלמדם יהדות, תפילת ״קריאת שמע״ ועוד...

משגיח הוא עליהם שיהיו יהודיות טובות, ואכן מצליח בכך, היות והוא מוסר נפשו עבור ״אידישקייט״ כן מסר בעת המלחמה שיעורי תורה לחבורה ב״עין יעקב״ יהודים ששהו ב״לאגערס״ ב״מחנות״ ההשמדה. כעבור שנים עבר להתגורר ב״זאלצבורג״ אסטרייך (אוסטריה) ושם קבע מקום מגוריו.

היה זה בחג השבועות תש״ח עת הגיעה הידיעה המרה על חשכת המאורות בירושלים, שהרבי הזקן מרן בעל ה״אמרי אמת״ זי״ע נסתלק לשמי רום, לא יכל רבי

מתתיהו לשאת סבל נורא זה, ולקח ללבו מאד את דבר פטירתו של רבו הגדול והנערץ ונחלה בלבו והלך ונחלש עד כי ביום ט״ו סיון תש״ח עלתה נשמתו לשמי רום לצור מחצבתה, ואל רבותיו הגדולים מרן בעל ה״שפת אמת״ זי״ע ומרן בעל ה״אמרי אמת״ זי״ע. במקום פטירתו שבאסטרייך שם קברו בנו רבי מיכאל שליט״א בקבורה ״על תנאי״ וכעבור שנתיים ימים העבירו את ארונו של רבי מתתיהו זצ״ל לארץ ישראל דרך יהודים שגרו באסטרייך ועלו להתגורר בארץ ישראל, וקבעו מושבם בעיר ״חדרה״ ולכן קברו את רבי מתתיהו טננבוים זצ״ל בעיר ״חדרה״. זוגתו מרת ברוינה פרימט ע״ה עברה לגור בבאלטימור שבארה״ב עד זיקנה ושיבה ונפטרה בבאלטימור מקום מגוריה ונקברה שם ״על תנאי״ ואחרי שנים העבירה בנה רבי מיכאל יצחק טננבוים שליט״א לארץ ישראל לעיר ״חדרה״ ליד אביו ובעלה רבי מתתיהו זצ״ל.

זוגתו היקרה מרת פסיה ע״ה מנוחתה כבוד ב״הר המנוחות״ שבירושלים. רבי מיכאל שליט״א בנסיעותיו התכופות לארץ ישראל פוקד מיד בהגיעו את קברי אביו ואמו, מכבדם בחייהם ומכבדם לאחר מותם. ומקום מנוחתם בבית החיים בעיר ״חדרה״.

יהי רצון שימליצו טוב על בנם הדגול יחי׳ ובתם תחי׳, ועל כל יו״ח ההולכים כולם בדרכם דרך התורה והמצוות המסורה מדור דור עם עשיית צדקה וחסד בפורמט ובהקף גדול מאד. כן ימליצו טוב על כל ישראל אמן.

החסיד רבי שמואל מרדכי שרצקי זצ"ל

הנקרא: ר' מוטל שרצקי
נפטר: י"ג שבט תשמ"ג

רבי שמואל מרדכי שרצקי נולד לאביו הרה"ח רבי צבי שרצקי ז"ל בעיר זידונקה – וולה שבפולין. אביו שנמנה על נכבדי וחשובי חסידי "גור" בעירו, חינך את בנו שמואל מרדכי בדרכו שלו, דרך התורה העבודה והחסידות, הנער גמא בצמאון רב את דברי אלוקים חיים, ועד מהרה התפרסם שמו בקרב בני עליה, כי נער מופלא מתהלך ביניהם, השם ימים ולילות בעבודת השם, ובחסידות. את שיעוריו הקבועים קבע בשטיבל של "גור" בעירו, כמנהג הימים ההם, ושם התעלה במעלות התורה והיראה והחסידות. לשביעות רצון אביו החסיד.

ברבות הימים גולה ר' מוטל למקום תורה, שם פעמיו לעירו של הגאון האדיר רבי שאול משה זילברמן זצ"ל הנקרא ברבות הימים ה"ווירשועבר רב", שכיהן אז בעיר "קוזמונעק", כאן מוצא הנער מוטל'ה מנוחה לנפשו הרעבה, ומשביע עצמו בש"ס ובפוסקים. אחרי שמילא כריסו בש"ס ובפוסקים, שם פעמיו לרבו לעיירה "גור" למרן בעל ה"שפת אמת" זי"ע, בגור מתמוגג הוא בין זקני החסידים החריפים והמופלאים שנשארו עוד מימי מרן בעל ה"שרף" מקאצק, ומתחכך בהם, ושותה בצמא כל מילה ומילה היוצאת מפיהם הקדוש, וכל ניד וכל זיע מהם מכניס הוא אל לבו הרחב והפתוח לקלוט עוד ועוד, ומגיע לספירות עליונות. "מידות" ו"דרך ארץ" "תורה" "עבודה" "יראת שמים" ו"חסידות". ומאז שם פעמיו מדי פעם ל"גור" לרבו מרן בעל ה"שפת אמת" זי"ע ולבנו ממשיך דרכו מרן בעל ה"אמרי אמת" זי"ע, ומכניע עצמו כעבד בפני אדוניו, אינו סר מאמרותיהם ומשיגם כמלא נימה, רמז קל שבקלים היוצא מהם מיד מבין הוא בפקחותו הרבה את כוונתם, ועושה רצונם מבלי לסטות קימעא, דעתו איננה קיימת בפני רבותיו, על אף שדעתו רחבה ופקחותו יתרה, אבל כל זה אינו שווה בפני רבותיו, מבטל דעתו, ויתר על כן, אין הוא מכניס את דעתו

לחדרו של הרבי, משאירו הוא מחוץ לדלת, וממילא אינו צריך לבטל דעתו מפני דעת רבו. כן זהו מושגים של פעם, של חסידים אמיתיים, היודעים את רבם הגדול, ומתקשרים אליו בעבותות אהבה וחיבה, ואין להם בעולמם רק את הבורא כל עולמים ונביאו משה רבינו של אותו הדור, ויאמינו בה' ובמשה עבדו.

בשנת תרפ"א אחרי שקיבל את הסכמתו וברכתו להצלחת דרכו של רבו מרן בעל ה"אמרי אמת" זי"ע לעלות לארץ ישראל, אורז ר' מוטל את מטלטליו המעטים ועולה לארץ הנכספת ארץ הקודש, שומע הוא כי יש ישוב חסידי בעיר "פתח תקוה" שהוקמה ע"י חסידים מפולין, ובין הדרים שם נמצאים כמה מחבריו עוד שהיו נוסעים בצוותא חדא ל"גור" למרן בעל ה"שפת אמת" זי"ע, שקבעו מקום מושבם בעיר "פתח תקוה" מחליט ר' מוטל כי מקומו שם ביניהם בין החסידים ואנשי מעשה, ביניהם נמצא גם החסיד רבי אברהם ביקובסקי (בנקטוב) ז"ל ועוד... וקובע את מקום מגוריו ב"פתח תקוה" דאז.

לפרנסתו פותח הוא חנות "מכלת" בעיר ומתפרנס בכבוד, אופן התנהגותו בחנותו תורה היא ולימוד היא צריכה, בין קונה לקונה מעיין הוא בספריו הפתוחים לפניו ולומד בהם, אם זה גמרא, משניות, ספרי חסידות, וכדומה... אינו מבטל את זמנו לריק אפילו לא לרגע אחת, גורס הוא את תלמודו עוד ועוד... משקיע הוא את ראשו ומוחו בתורה הקדושה, ובקושי מרגיש כי מאן דהו נכנס לחנותו, ובהבחינו באדם הנמצא פונה הוא אליו ושואל למבוקשו ומשרתו בנאמנות. כך יכלו למצוא אותו בחנותו יושב ומזמר בדביקות עילאית ניגון גורי שיצאה ממקור בעירתו שבער כלפיד אש בתורה ובחסידות, כי הרי יודע נגן הוא ר' מוטל'ה, וכך תוך כדי לימוד משתפך מפיו שירה חסידית לוהטת היכולה לסחוף עמה את כל הבאים במחיצתו.

ובשטיבל בין החסידים המסולאים אלו שוחה הוא ר' מוטל כדג במים, אינו מרגיש כי נמצא הוא בעיר "פתח תקוה", חש הוא את עצמו כנמצא ליד רבו הגדול בפולין, יושב הוא בחבורה זו ולומדים יחד וסועדים יחדיו סעודת מרעים ומתעמקים בחסידות וביראת השם, היתה זו קבוצה מיוחדת ומעניינת במינה, חסידים אלו שזכו להסתופף בצלו של מרן בעל ה"שפת אמת" זי"ע ושל מרן בעל ה"אמרי אמת" זי"ע עושים דרכם יחדיו ונוסעים לרבם בירושלים מרן בעל ה"ביית ישראל" זי"ע ועושים במחיצתו בשבתות ובחגים, מתבטלים הם אליו כדרכם להיבטל בפני קודמיו רבותיהם הקדושים מ"גור", והוא מצדו מראה להם אותות חיבה וקירוב, כי בחסידים גדולים עסקינן, היודע ערכם ומכבדם בישיבה ב"טיש" אצלו, ובקירובים נוספים. זוכרים הם אותו עוד בימי נעוריו בפולין, ושמעו כבר אז הלך למרחוק, כי רבי גדול יהיה בעתיד.

וכך חי לו ר' מוטל את שנותיו בטוב ובנעימים חיים מאושרים כשימיו מתמלאים עוד ועוד בתורה ובמצוות ובמעשים טובים, בהיותו חשוך בנים, תורם הוא לישיבת "שפת אמת" בירושלים שני חדרים עבור הבחורים הלומדים בישיבה הנקראת על שם רבו הנערץ "שפת אמת".

בהגיעה זמנה של זוגתו ע"ה להחזיר את נשמתה לבורא העולם, נשאר אלמן גלמוד, אבל לא יהודי כר' מוטל שרצקי החסיד ישבר מכך, אלא מתחזק הוא עצמו ומחזק את האחרים, הבאים לנחמו כי כך דרכו של עולם דור הולך ודור בא. שכניו המכירים בגדלותו נערכים מיד לסייעו, ולהכין את צרכיו הבסיסים. משפ' טירנואר שמה של המשפחה שגרה בסמוך אליו והיא אשר לקחה על עצמה את הזכות הזאת לשמש תלמיד חכם וחסיד מהדור הקודם, וכך מתחילה אם המשפחה לבשל לו את ארוחותיו, וגם את ילדיו הקטנים שולחים הם אליו בלילות ללינה, למען לא להשאירו בודד בביתו. ר' מוטל מעריך ומוקיר את שכניו אלו העושים למענו הכל מבלי שיתבקשו על ידי מאן דהו, וגומל להם בהכרת הטוב, ובמאור פנים, לומד הוא אתם ובוחנם במה שלמדו בחדר, מעודדם ללמוד ולהתפלל כדבעי, ולוקחם יחד אתו בנסעו לרבי בירושלים מרן ה"בית ישראל" זי"ע בימות החול, ומספר לרבי כי אלו ילדי שכניו הטובים המבשלים עבורו את ארוחותיו גם הילדים האלה לנים אצלו בביתו, הרבי מקרבם אף הוא אליו, ופותח בסדרת שאלות, ותביעות. כך נמשכו הם לחסידות "גור" המעטירה ונהפכו לחסידי "גור". כל אורחות חייהם השתנו לבלי הכר, כך מספרים בני משפ' טירנואר: כאן נהיינו חסידים, וכאן בנינו את בתינו עם משפחות חשובות מחסידי "גור" וגם עם משפחת הרבי.

נזכר אחד מהם ר' אלי: פעם לקח אותי ר' מוטל'ה לרבי בירושלים, היה זה בתאריך ה' בשבט יומא דהילולא של מרן בעל ה"שפת אמת" זי"ע, בהיכנסינו לקודש פנימה לחדרו של הרבי, קם הרבי מכסאו ואמר: מוטל'ה איז דא (מוטל'ה נמצא) אתה הרי היית מסתופף בצלו של בעל ההילולא מרן ה"שפת אמת", וקרא למשמשים בקודש וציווה להם להכין את השולחן לסעודת ההילולא, מיד הועלו על השולחן הטהור מכל טוב ארץ ישראל, וגם השיחות קלחו ביניהם בשטף, אני כמובן לא הבנתי אפילו מילה מדיבוריהם, כי את שפת האידיש לא הבנתי, רק את המילה ה"שפת אמת" שמעתי חוזרת על עצמה הרבה פעמים, ולכן הם יכלו לשוחח ביניהם כנראה בדברים נשגבים אודות בעל ההילולא, כשנוכחותי אינה מפריעה להם, כי הרי אני לא מבין את שפתם. מפעם לפעם פנה אלי הרבי בשאלה בעברית, וגם נתן לי שיריים ממאכלו. ר' מוטל ישב אצל הרבי אז באימה ויראה, ראיתי זאת בעיני בעצמי, ופליאה היתה זאת בעיני, יושב לו יהודי זקן ונשוא פנים עם הרבי מגור ומדוע הפחד הנורא הזה, אודה ולא אבוש אז בזמנו הייתי ילד צעיר ולא שייך לחסידות, ולא הבנתי זאת, ומאז החילותי להבין מה זה דרך ארץ בפני רבי.

כשגדלנו ונסענו לישיבות ללמוד, החליט ר' מוטל להיכנס ל"בית אבות" שבקרית ויז'ניץ בבני ברק. כאן מצא ר' מוטל בקעה להתגדר בה, ושאף אל קרבו וכרעיו מלא נחת דקדושה וטהרה היה זה עוד בחיים חיותו של מרן בעל ה"אמרי חיים" זי"ע מויז'ניץ. התחיל ר' מוטל להסתופף במחיצתו ונהיה לחסידו הנלהב. והיה מגיע מדי שבת בשבתו ויושב אצלו ב"טיש" לא החסיר כמעט אף פעם את השולחן הטהור שערך כ"ק

האדמו"ר מויזניץ זצ"ל. כ"ק האדמו"ר מויזניץ שליט"א היה יושב ומסתכל ב"טיש" לעברו של ר' מוטל'ה, לראות איך חסיד גדול יושב ב"טיש" אצל רבי. אחרי הסתלקותו לשמי רום של מרן בעל ה"אמרי חיים" זי"ע. המשיך ר' מוטל שרצקי ביתר שאת את התדבקותו בכ"ק האדמו"ר מויזניץ שליט"א, ושוב היה מגיע כל ליל שבת ל"טיש", והרבי שליט"א היה מכבדו לשיר, והיה שר ניגון קבוע בהתלהבות שמשכה איתה את כל הקהל הקדוש, היה זה שיר דבקות רגשי של הקומפוזיטור לבית "גור" ר' יענקל תלמוד ז"ל. עד עצם היום הזה מורה כ"ק האדמו"ר מויזניץ שליט"א לשיר את שירו של ר' מוטל'ה בשבת שלפני הייארצייט שלו, כיבוד נאה מאד מכבדו לאחר מותו, זכות גדולה לעלית נשמתו של ר' מוטל ז"ל.

כידוע בחסידות "ויזניץ" המעטירה נערך בליל שבת שני "טישים" ור' מוטל היה מגיע רק ל"טיש" הראשון, לשאלתו של הרבי מויזניץ מדוע אינו נשאר ל"טיש" השני ענה ר' מוטל: כי קיבל רשות מהרבי מגור ל"טיש" אחד. הזמינו הרבי מויזניץ שישאר גם ל"טיש" השני, מיד נענה להזמנתו, ואמר "טיש" אחד עבור הרבי מגור, כי הרי חסיד "גור" אני, וטיש אחד עבור הרבי מויזניץ. ומאז נשאר ר' מוטל בשני ה"טישים" בליל שבת. כ"ק האדמו"ר מויזניץ שליט"א היה מרמז ומחווה לצעירי הצאן באמצע ה"טיש" על ר' מוטל שיסתכלו אליו וילמדו איך חסיד יושב ומתנהג ב"טיש" אצל רבי.

כאן בבית אבות ב"ויזניץ" זכה לביקורם של מרן בעל ה"בית ישראל" זי"ע ומרן בעל ה"לב שמחה" זי"ע, לעיתים תכופות. מרן ה"לב שמחה" זי"ע היה מבקרו עוד לפני התחלת הנהגתו. גם כ"ק האדמו"ר מבעלז שליט"א לאחר נישואין, התגורר בשכון ויזניץ בבני ברק, ובא אליו לבקרו ולהנות ממנו חכמה ובינה, זקן שקנה חכמה ובינה מהדורות הקודמים. והשתעשע עמו בדברי תורה וחסידות. שם בחדרו של ר' מוטל בבית אבות ויזניץ, נפגשו מרן בעל ה"בית ישראל" זי"ע, ויבלח"א כ"ק האדמו"ר מבעלז שליט"א.

היה זה בעת שר' מוטל קיבל "ברעך" וחשקה נפשו לראות את רבו מרן בעל ה"בית ישראל" זי"ע לקח עמו אחד מבחוריו החוסים בצלו וממשמשיו, ונסעו לירושלים לרבי. קיבלם הרבי בכבוד גדול, ושוחחו ביניהם שיחת קודש. וכשיצאו מן הקודש, פנה ר' מוטל אל הבחור המלווהו ואמר: היות ואנו נמצאים בירושלים, עלתה בדעתי לבקר אצל כ"ק האדמו"ר מבעלז שליט"א, בא וניסע אליו. הגענו לרבי מבעלז שליט"א לביתו, והרבי מבעלז שליט"א כיבדו מאד ושמח לבואו, וישבו ושוחחו ביניהם זמן ממושך, תוך כדי דיבור מוציא הרבי מבעלז "קופסת טבק" מזהב מהודרת ומגישה לר' מוטל להרחה. בצאתינו מבית הרבי מבעלז שליט"א מספר לי ר' מוטל מהי סיבת נתינת קמצוץ טבק להרחה זו. והסיבה כי את קופסת ה"טבק" הזו נתן מרן בעל ה"בית ישראל" זי"ע כמתנת נישואין להאדמו"ר מבעלז שליט"א בחדרי בבית האבות בויזניץ, כשנפגשו באחת הפעמים אצלי.

באחד מביקוריו של מרן בעל ה"בית ישראל" זי"ע אצל ר' מוטל בבני ברק אומר לו

הרבי: מוטל'ה אינך צריך להטריח עצמך אלי לירושלים, אני הרי בא אליך לכאן, ומתי שאהיה בבני ברק אבוא לבקרך בל"נ. הראה ר' מוטל פנים נפולות, ושאל ואם יתפוש אותי "ברען" וארצה לראות את הרבי מה אעשה? חייך הרבי, ופסק! כשתרצה לנסוע לירושלים אלי תיכנס לשאול את האדמו"ר מויז'ניץ רשות על כך. כעבור תקופה חטף ר' מוטל "ברען" ורצה ליסוע ירושלימה לרבו. קרא לבחור המשמשו ואמר לו רוצה אני שתיסע עמי לירושלים לרבי מגור. השיבו הבחור: הרי הרבי אינו מרשה לך להגיע אליו לירושלים, ומדוע אתה רוצה ליסוע? ענה ר' מוטל: בזאת איני יכול להענות לו כי חסיד אני של מרן בעל ה"שפת אמת" זי"ע ואליו עוד נסעתי נסיעות, וכך גם עכשיו אני מוכרח ליסוע כי נפשי בוערת בקרבי רצוני לראות את מלכינו. נסענו לירושלים וחזרנו מיד חזרה לבית האבות בבני ברק כשר' מוטל חבול ופצוע, כי בדרכו נפל ונחבל. ר' מוטל החסיד לא שמר את נפילתו ופציעתו בסוד אלא פירסם הדבר בין צעירי הצאן והאברכים, וחיננם ואילפם רואים הנכם, צריכים לשמוע בקול חכמים – "מדערף פועלגען וואס הרבי זועגט".

כמעט רוב הפעמים שבא הרבי מגור לבקר אצל הרבי מויז'ניץ בעל ה"אמרי חיים" זי"ע בבני ברק היה לוקח את ר' מוטל שרצקי עמו, ויחד שלושתן נסגרו בחדר לבד, ללא אף משמש ביניהם!!!

באחת הפעמים שואל ר' מוטל את רבו מגור שאלה: היות ואני הולך ל"טיש" אצל הרבי מויז'ניץ בליל שבת קודש, ואז אני בולט בחבשי "ספודיק" גבוה, ושם כולם הולכים חבושים "שטרימיל" דק יותר, האם אוכל להחליף את ה"ספודיק" ל"שטרמיל"? חייך הרבי ה"ביית ישראל" זי"ע וענה לו: מוטל'ה לך זה לא יזיק יכול אתה לחבוש "שטרמיל". כך שב"טיש" היה חובש "שטרימל" ובבית האבות היה חובש "ספודיק".

ר' מוטל היה מרבה בהדלקת נרות רבים מאד עבור הקדושים שהלכו לעולמם, ועבור הייארצייט של כל האדמורים שבכל יום ויום, ענין גדול היה לו בזה.

יחסו של ר' מוטל לכ"ק מרן האדמו"ר מויז'ניץ שליט"א לא ידעה גבולות היה קשור בו בעבותות אהבה וחיבה יתירה נודעת לו עוד בחיי אביו מרן בעל ה"אמרי חיים" זי"ע, ואת חיבתו זו לא הסתיר מצעירי הצאן חסידי ויז'ניץ. גם האדמו"ר מויז'ניץ שליט"א החזיר לו אותות חיבה וריעות.

בעת שהותו של האדמו"ר מויז'ניץ שליט"א בעיר "ערד" למנוחה, מסר שיחת קודש בפני תלמידי ישיבה קטנה "גור" היה זה בר"ח אייר תשנ"ז באמרו: אני נזכר בר' מוטל שרצקי יהודי שעבר את גבורות שמונים. פעם אמר לי אני חסיד "גור", איני חסיד "ויז'ניץ", אבל מלילות שבת קודש פה בויז'ניץ אני שואב חיות לכל ימות השבוע. ועבור מה שאב חיות? ללמוד בחשק, להתפלל בכוונה, וכיצד הגיע לכך? כי גם בצעירותו ובימי אברכותו התלהב בחום – "האט ער אוכט געקאכט און גבערענט" בשבת קודש "בבקר בבקר" כ"ק האדמו"ר מויז'ניץ שליט"א זימר את התנועה כפי שר' מוטל שרצקי היה רגיל לזמר. והמשיך הרבי מויז'ניץ שליט"א לתת מוסר לבחורים, ובאם לאו, חלילה, אזי

יושבים שם על המרפסת וסופרים כמה מכוניות עברו, הלוך ושוב, עד שמתבלבלים בספירה, וכך מכינים עצמם לעולם הנצחי... אכן כן, אם מתקיים באדם רישא דמתניתין, "התורה משמרתו מכל רע בנערותו", מתקיימת הסיפא, "ונותנת לו אחרית ותקוה בזקנותו", (קידושין פב) ומכלל הן אתה שומע לאו... עכד"ק.

בפתיחת זמן החורף י"ג טבת תשנ"ח אמר כ"ק האדמו"ר מויז'ניץ שליט"א לבחורי ישיבת ויז'ניץ: "דער יסוד פון אַ מענטש איז אינגערהייט" (היסוד של הבן אדם הוא בנערותו) אני זוכר עוד את ר' מוטל שרצקי ע"ה שאלתיו פעם, איך היה נראה בנערותו? מה הוא עשה בצעירותו? ממשיך הרבי ואומר: הוא סיפר לי... והבנתי איך יהודי נראה בגיל 87 כשהכל החל מנערותו. זה לא הולך בפעם אחת ולא עפים לשמים לבורא העולם מיד, הוא סיפר לי איך הוא בער בצעירותו לבורא העולם, (ווי אַזוי ער האט און געברענט אינגערהייט).

דוגמא חייה הייתה דמותו של ר' מוטל שרצקי זצ"ל בקרב חסידות "גור" ובפרט בחסידות "ויז'ניץ" בשנותיו האחרונות לימות חיין שם בילה את זמנו ושם שאב מלא חופניים רוחניות וחסידות. כ"ק האדמו"ר מויז'ניץ שליט"א מזכירו לטובה עד עצם היום הזה בפני הבחורים והאברכים בשיחות קודש הנאמרת מפיו בפניהם, ובתוך הדברים מוזכר תמיד כמעט ר' מוטל שרצקי כדוגמא חייה ליהודי חסידי מהדורות הקודמים **אַ חסידישער איד**, ואיך שצריכים להיראות בזקנה, וזה מתחיל כמובן בצעירות, ולא מתחיל בגיל שמונים, כדבריו הקדושים: **"הוא היה אַ חסידישער איד אַ ווארימער, מען ווערט נישט געבוירען ביי די אכטציג יאר אזוי".**

סיפר ר' מוטל על עצמו: זה שנים שסובל אני ממיחושים בעיניים, ואין אני לוקח תרופות לזה, התרופה היחידה שאני לוקח, ועוזר לי מאד, זה בקבוק "יין" שאני מקבל מהרבי מרן ה"בית ישראל" מדי פעם. ומהיין הזה לוקח אני פעמיים ביום "כף אחת מלאה יין" וזה תרופתי לעיניים בפרט, ולכל מיחושי בכלל, וזה עדיף מכל התרופות שבעולם. חסידי ויז'ניץ מספרים שהיה ר' מוטל טוב עין וגם להם היה נותן מהתרופה הזו, כשהתאוננו על מיחושים שונים וביקשו את ברכתו, הושיט להם כף מה"יין" התרופתי הזה ונרפאו, באמרו להם דעו לכם כי זה לא תרופה פשוטה, כי אם תרופה רוחנית ממקור קדוש, מהרבי מגור.

ויהי היום ובנם הצעיר של משפ' טירנואר ר' אלי הי"ו הגיע לזמן של האיש מקדש, לפני חתונתו נכנס למרן בעל ה"בית ישראל" זי"ע להיפרד כי נוסע הוא לסידורים לבני ברק, וגם בדעתו להיות אצל ר' מוטל שרצקי בכדי להזמינו לחתונתו, בשמעו זאת קם הרבי מכסאו ותפסו לבחור בידו ושאלו – מנין אתה מכיר את ר' מוטל שרצקי ומה לך אתו? ענה הבחור: לנתי אצלו בהיותי ילד קטן, כשהוא התאלמן, הוא היה גר בשכנות אתנו בפתח תקוה, וגם אמי היתה מבשלת לו את ארוחותיו יום יום. ניגש הרבי לארון שבחדרו והוציא מתוכו בקבוק יין גדול, והוציא עוד בקבוק קטן ריק, ומזג מהגדול לקטן וסגרו, ופתח דלת שניה בארון חדרו והוציא עוגה עגולה שלימה (לעקד) ובצעו

לשניים, עטפו יחד עם הבקבוק יין, ומסרו לבחור באמרו: זה תמסור לר' מוטל'ה ממני עם פריסת שלום.

הבחור בקבלו את השליחות מהרבי, נסע ישירות לר' מוטל למקום מגוריו בבית האבות "ויזניץ" ומסר לר' מוטל את הדורון ששלח הרבי. ר' מוטל קיבל בהתלהבות מרובה את המנחה מהרבי, ושמחה אפפה את כל ישותו, ומשיח לבחור שֵב ואספר לך "מופת" מהרבי. מחכך ר' מוטל את ידיו זו בזו, עוצם עיניו בחזקה, ומתחיל להתנונע על כסאו, נראה היה כמי שמכין עצמו לתפילה, כעבור דקות מספר פותח הוא את עייניו, ומתיישר בכסאו, ופותח דבריו ואומר: היום בבקר לקחתי את כף ה"יין" האחרונה שהיה לי בבקבוק היין מהתרופה של הרבי, וחשבתי לעצמי מה אעשה בלילה? כי לוקח אני לרפואה גם כף אחת בלילה — והנה נכנס אתה עכשיו ובידך בקבוק יין מהרבי שזה רפואתי, ועוד שיריים לעקך (עוגה) נו! מה אתה אומר? האם זה לא "מופת" מהרבי? כן! השיב הבחור בהתפלאות. אם כך מצווה ר' מוטל לבחור, תמסור לרבי בשמי את הסיפור הזה ותאמר לו כי אני אמרתי שזה מופת מהרבי, כן כך תאמר לרבי משמי, המבטיח אתה לי כי תעביר את דברי המופת האלה לרבי? הבחור ניסה להתחמק מתשובה, כי הרי חשב לעצמו איך אספר לרבי דבר כזה הרי מורא רבך עלי, ועל כל הנלוים אליו היה מורא רבי גדול מאד ומי אני כי אספר לו על מופת שהוא הראה בגלוי? ר' מוטל כאילו קרא מחשבותיו של אותו בחור, תפשו בידו ואמר איני מניחך לצאת מחדרי ללא הבטחה מצדך כי תשמע בקולי ותספר לרבי זאת, בלית ברירה הבטיחו הבחור לעשות כדבריו לספר לרבי את דבר המופת.

למחרת "פארטאגס" (לפנות בוקר) בדרכו של הבחור לעבר ביהמ"ד הגדול ד"גור" בהגיעו לרח' "מלכי ישראל" שבשכונת גאולה, נסגרו עיניו של הבחור עקב סינוור על ידי פנס רב עוצמה, והנה ברקע נשמע קולו המרטיט של הרבי בשאלה נו! האם היית אתמול אצל ר' מוטל'ה? התקרב הבחור בזריזות לרבי והשיב, הן, הייתי אתמול אצל ר' מוטל. ממשיך הרבי בשאלתו נו! מה שלומו ואיך הוא מרגיש ומה הוא מספר? כאן התחיל לספר הבחור לרבי את סיפור המופת שר' מוטל ביקש ממנו לספר לרבי, והוסיף כי דרש ממנו בתוקף לספר לרבי בשמו את דבר המופת. הניח הרבי את ידו הקדושה על כתיפו של הבחור המספר, ובידו השניה האוחזת את המטה אשר תעשה בו את האותות, שראשה מצופה בכסף טהור, הרים את המטה, והניחו על הבחור בחוזקה — ושאלו — דו גלייבסט!! (אתה מאמין) והמשיך הרבי ואמר: "ווער עס גלייבט העלפט דאס אים" (מי שמאמין זה עוזר לו).

היה זה כשבועיים או שלושה לפני הסתלקותו לשמי רום של הרבי מרן בעל ה"בית ישראל" זי"ע, בא הרבי לבקרו בבית האבות, כדרכו מימים ימימה. תוך כדי שיחה שואל הרבי את ר' מוטל, מוטל'ה וואס הערט זיך אין ויזניץ? צווי בריעדרס רביס'? (מוטל'ה מה נשמע בויזניץ שני אחים רביים) ר' מוטל נדהם מהשאלה ואינו יורד לסוף דעתו של הרבי! והרבי ממשיך ואומר: "און וואס שאדט מיר, וועז מיין ברודער וועט אויך אַ

רבי, און נעמט מיר אראפ אַ האלבען עול פין קאפ" (וכי מה היה איכפת לי אם אחי היה נוהג באדמורות ומוריד ממני חצי עול מהראש) פליאתו של ר' מוטל גדלה שבעתיים מאמירה זו ששמע עכשיו מהרבי, ואינו מבין למה חותר הרבי בדבריו, דברים סתומים לכאורה. כעבור שלשה שבועות רעדה האדמה בפטירתו של רשכבה"ג מרן ה"ביתישראל" זי"ע. וזרח השמש והאדמה התייצבה על עומדה על ידי מורה מורינו ורבינו מרן "הלב שמחה" זי"ע, שהנהיג את העדה ביד רמה ובזרוע נטויה, וכעבור שבועות מספר בא לביקור אצל ר' מוטל שרצקי בבית האבות בויז'ניץ. סיפר ר' מוטל לרבי ה"לב שמחה" את דבריו של הרבי ה"ביתישראל" והוסיף: הרבי השאיר אצלי צוואה בעל פה.

וכך חי לו ר' מוטל את חייו ושנותיו בטוב ובנעימים בזקנה ובחרות – בתורה ובעבודה – בחסידות ויראת שמים – עד שנחלש והגיע זמנו למסור את נפשו לבוראה היה זה ביום י"ג בשבט תשמ"ג מסר את נפשו בקדושה ובטהרה, בהלוויתו השתתף קהל עצום ורב מחסידויות "גור" ו"ויז'ניץ" והובא למנוחות עולמים בבית החיים "סגולה" בפתח תקוה, שם מספרים בני משפחתו כי אנשים רבים באים לפקוד את ציונו ולבקש על תחלואיהם.

עד עצם היום הזה נערכת סעודה לעילוי נשמתו ע"י אברכים וחסידים מחסידי ויז'ניץ, כמו כן גם הוזכר לעיל שכ"ק האדמו"ר מויז'ניץ שליט"א מזכיר מדי שנה בשנה בשבת שלפני הייארצייט שלו לזמר את שירו של ר' מוטל שהיה שר בטיש את "הילוכך" בימי חיותו, כבוד עשו לו במותו.

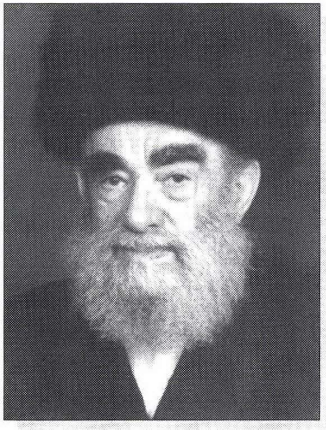
כותב שורות אלו המחבר, ביקש מיהודי אחד מחסידי ויז'ניץ את תמונתו של ר' מוטל שרצקי עבור ספר זה, תשובתו היתה: "תמונתו חקוקה לי בליבי" ואין לי צורך בתמונה שלו על נייר. עד כדי כך חקוק ר' מוטל שרצקי בקרב עדת חסידי ויז'ניץ המפוארת, כן מספר הוא כי בכל שנה בשנה ביום הייארצייט של ר' מוטל אני מארגן מנין חסידים ועולים על קברו.

ומקום מנוחתו בבית החיים "סגולה" בפתח תקוה.

שיהא מליץ יושר על כל כלל ישראל אמן.

הרב החסיד ר' יהודה אריה לייב ציוויאק זצ"ל

הנקרא: ר' לייבל ציוויאק
נולד ר"ח אדר תרס"ח
נפטר ערש"ק פ' נח ה' חשון תשנ"ז

בווישקובה שבפולין נולד ר' לייבל לאביו החסיד ר' יחיאל ברוך ז"ל בן החסיד המפורסם ר' יצחק מאיר שו"ב מווישקבה ז"ל מחשובי חסידי מרן ה"שפת אמת" זצ"ל, ולאחר מכן אצל ה"אמרי אמת" זצ"ל. ר' יחיאל ברוך שהרבה בנסיעות ל"גער" היה מופלג בתורה וחסידות, ובהיותו גם בעל זכרון נפלא, זכה והיה מרושמי ה"שמועסען שנאמרו מפי קדשו של מרן ה"אמרי אמת" היו סומכין עליו, ולוקחים ממנו את ה"שמועסען", שהעלה הוא על הכתב.

בימי בחרותו נסע ר' לייבל ללמוד במתיבתא בוורשא, והסתופף בצל קדשו של מרן ה"אמרי אמת" זצ"ל, מרן ה"בית ישראל" היה ידיד קרוב לאביו וזקינו, ומידי בואם לוורשא היה סועד עמם על שולחנו של מרן ה"בית ישראל", לימים אמר מרן על ר' לייבל "ער איז אַ ידיד פון דורות".

בהגיעו לפרקו נשא את בתו של החסיד המפורסם רבי דוב בעריש פערקאל (פרקל) זצ"ל מרוז'שאן, שהרבה לנסוע למרן ה"שפת אמת" זצ"ל ועבר לגור בעיר מגורי חותנו, שם מתעלה הוא בתורה וחסידות. כאן יצא שמו כאברך שספר ה"תניא" שגור על פיו בעל פה, וכבקי ומתעמק בספר ה"שפת אמת".

תקופה קצרה לפני מלחמת העולם עשה מאמצים לעלות לארץ הקדש, כרצון מרן ה"אמרי אמת" אף חפציו היו כבר ארוזים, וכבר מוכן היה לנסיעה, אך ברגע האחרון נבצר ממנו הדבר. עם פרוץ המלחמה נמלט לסיביר שברוסיה עם בני משפחתו — שם עמד בנסיונות רבים, ושמר על היהדות ועל השבת, במסירות נפש ממש, כשמחזק הוא אחרים, ודואג להם בגשמיות וברוחניות.

בשנת תש"א כתב מכתב מסיביר שהגיע בדרך לא דרך, למורינו הרה"ח ר' יצחק

מאיר לוין זצ״ל שימסור עבורו קוויטעל לחותנו מרן ה״אמרי אמת״ – כמובן כיון שלא יכל לכתוב על מצבו האמיתי, כתב שהכל אצלו ובני משפחתו בסדר – ורק הוסיף ליד שמו יהודא ארי׳ לייב בן רבקה – ר״ר – שהכוונה היא ״רחמים רבים״ ר׳ יצחק מאיר בקבלו את המכתב הכניסו למרן. ר׳ יצחק מאיר כותב לו בחזרה מכתב תשובה ממרן הרבי, שהגיעה אף הוא לאחר טלטולים רבים ליעדה. ור׳ לייבל שמר עליו כל ימיו.

וזה לשון המכתב:

ב״ה ב׳ תולדות

כבוד ידידי היקר ר׳ לייביל נ״י

דיין קארטל האבע ערהאלטין, איך האב דיך מזכיר גיווען אצל כ״ק מו״ח שליט״א ער האט דיר אנגעווינטשען און מיך גיהייסען דיר שרייבען דאס עטץ זאלט אייך מחזק זיין און האפפין צו השי״ת ער וועט אַ וודאי אונז אלעמען העלפען.

א״ד ידידושה״ט בלונ״ח ע״ב כט״ס ונזכה לישועה וכט״ס

יצחק מאיר הכהן לעווין

בתרגום ללה״ק: גלויתך קבלתי, הזכרתיך אצל כ״ק מורי וחמי שליט״א ובירך אותך וציווני לכתוב לך שתתחזקו ותקוו להשי״ת הוא בודאי יושיע את כולנו.

כשהגיעה תשובה זו לידו בסיביר לא יכל לכלוא את רגשותיו פנימה ויצא בריקוד נלהב – הוא ראה בזה הבטחה כי יעבור את המלחמה בשלום.

מילים אלו נסכו בו כוחות חדשים, ומחוזק בברכה זו עבר את שנות המלחמה בעבודת פרך בערבות סיביר, וכשמחוזק, הוא נוסך תקוה ועוזר ליהודים רבים אחרים שחייבים לו את הצלתם.

לאחר המלחמה שב לפולין, ומשם לצרפת, שם יסד בשנת תש״ו בסן־ז׳רמן שליד פריז מחנה פליטים שהיו כולם שבורים ורצוצים וביניהם גם גדולי תורה וחסידות. ור׳ לייבל כמו בסיביר מחזק ומעודד מדריך ומכוון, כך גם בסן־ז׳רמן מעודד ומחזק, כי הרי יש לו מכתב ברכה ממרן הרבי, וזה נוסך בו את הכוחות להמשיך הלאה בחיים. את המחנה הזה ניהל ר׳ לייבל עד שנת תש״י שאז עבר לארה״ב.

אפיזודה מעניינת קרא עם ר׳ לייבל, וכדאי לציינה, כעובדה המסמלת את התקשרותו הפנימית למרן ה״אמרי אמת״. בחג השבועות תש״ח בתפילת ״יזכור״ כשעושים ״מי שברך״ לגדול ציבור כנהוג, במקום הנוסח המקובל, טעה ואמר ״בעבור שנודרים צדקה בעד הזכרת נשמתו״... וכשהעירו לו, ועמד מיד על טעותו, לא ידע את נפשו מרוב צער ועגמת נפש ולא יכל לעצור בעד דמעותיו שקלחו מעיניו, על טעותו שעשה, כל היום־טוב היה לו צער ועגמת נפש מזה. למחרת בוקרו של אסרו חג נסע למשרד אגודת ישראל שבפריז וכשנכנס ראה את המברק שהגיע זה עתה־מירושלים, עם הידיעה הנוראה שהכתה את כולם בתדהמה מהסתלקותו של מרן ה״אמרי אמת״ זצוק״ל מיד חזר לביתו שבסן־ג׳רמן ישב לארץ ובכה מאין הפוגות כל היום.

לשנה הבאה שהה מרן ה״לב שמחה״ בחג השבועות עם הפליטים בחבורתו, לפני החג אמר מרן לר׳ לייבל בזה״ל: ״סעיז דעם טאטענס ערשטע יארצייט, מעך אַ סעודה כסעודת שלמה בשעתו, מ׳וועט זיך וואשען און עסען אלע צונזאמען״. תרגום ללשון הקדש: ״הרי זה יום היארצייט הראשון של אבי, תעשה סעודה כסעודת שלמה בשעתו, ניטול הידיים ונאכל כולנו ביחד״. והייתה זו הפעם הראשונה שסעדו כל החסידים שם בצוותא חדא אחר השחרור, כשמרן ה״לב שמחה״ נוסך בהם תקוה ועידוד.

כשהגיע ר׳ לייבל בתש״י לאמריקה התיישב בשכונת ווילמסבורג היהודית.

בשנת תשט״ז כשביקר מרן ה״לב שמחה״ באמריקה, ביקש מר׳ לייבל לייסד ״בית חסידים״ בה״וועסט סיידי״ שבמנהטן. ואכן כך עשה הקים וניהל שם בית החסידים ד״גור״ לתפארת, שהיה מקום תורה וחסידות, כשר׳ לייבל מנהלו במסירות, וכדרכו מחזק שם לבבות נשברים, ומקרבם לאביהם שבשמים. היו ידידים שלא ראו בעין יפה דרכו זה לקרב ולהחזיר יהודים שונים, לאחר ששאל את מרן ה״בית ישראל״ הורהו להמשיך בדרכו, ואכן קירב רבים והשיב אותם לכור מחצבתם. עידוד לדרכו זו קיבל פעם כבדרך אגב מהרבי — היה זה בעת ה״טיש״. כידוע בעת חלוקת הפירות היה מרן ה״בית ישראל״ מפנה את מבטו לצדדים והיה שולח מידי פעם פירות למי שמצא לנכון. בפעם ההוא פנה הרבי להרה״ח מורינו ר׳ לייבל היינה ז״ל שישב לציידו כשהוא שואלו על אדם לא מוכר שנדחף ב״שורה״ ענה ר׳ לייבל היינה ער איז אַ פרעמדער (כוונתו שאינו מוכר). הישיר רבנו את מבטו לר׳ לייבל ציוויאק, שישב ממולו, כשהוא מראה באצבעו לעברו של ר׳ לייביל ואמר: ״ער זאגט אז סעיז נישט דָא קיין פרעמדער״, ושלח פירות לאדם ההוא מלוא חפניים.

כדאי לציין פרט חשוב: שבשנת תשט״ז לפי בקשת מרן ה״לב שמחה״ עמל רבות לאסוף ולקבץ את כל אנשי שלומינו — האודים המוצלים מהאש, אחד מעיר ושנים ממשפחה שנותרו מהמלחמה ונפוצו לכל רחבי מדינות אמריקה. באולם גדול ומרווח כינס ר׳ לייבל ציוויאק ז״ל למעלה מחמש מאות איש!! שהגיעו מכל רחבי אמריקה. באסיפה הזו הוצת מחדש בחלק גדול מאד מהמשתתפים האור של תורה וחסידות, שהאיר בהם לפני המלחמה ועומעם בשנות הזעם. מרן ה״לב שמחה״ נשא בפניהם דברי התעוררות חיזוק ועידוד, והייתה זו להם התחלה חדשה להסתופף בחצר ״גור״ שנתחדשה בירושלים על ידי מרן ה״בית ישראל״.

מארה״ב הרבה ר׳ לייבל בנסיעות לארץ ישראל למרן ה״בית ישראל״ שכיבדו והעריכו מאד, בין היתר מידי בואו היה סועד על שולחנו בקודש פנימה, ומכבדו תמיד בעליה לתורה.

בהיותו איש אשכולות — שהכל בו נתחבב על גדולי התורה והחסידות בארה״ב ללֹא הבדל חוג ונשא חן בעיניהם. פעם בשיחתו עם האדמו״ר מקאפטשניץ זצ״ל אמר לו האדמו״ר במה אברך אתכם, ברוזין הברכה הגדולה היא ״נשיאת חן״ וזה הרי יש לכם.

בשנת תשט״ז נתבקש על ידי הגאון האדיר רבי אהרון קוטלר זצוק״ל שיסד את הביהמ״ד גבוה בלייקווד לבוא לעזרתו בבנין הישיבה ובהנהלתה, לאחר ששאל חוות דעתו של מרן ה״בית ישראל״ ובהוראתו נטל על עצמו את המשימה הכבידה, ומאז התמסר כולו לבנות מרכז התורה באמריקה השוממה. בצוותא חדא עם הגאון רבי אהרן קוטלר, ולאחר פטירתו עם בנו הגאון רבי שניאור זצ״ל שפעמים רבות התבטא: כי הרב ציוויאק היה שותפו הנאמן של אבי זצ״ל בבניית התורה באמריקה. בשנים אלו שהיו שנות בנין התורה באמריקה גם עמד בקשר עם שאר גדולי ישראל שהעריכוהו עד למאד. שליחויות רבות עדינות וסודיות נמסרו לידו לבצעם ביודעם כי איש אמונים הוא. מסירות אין קץ השקיע בכך וראה פרי בעמלו, ועל כך הוקירוהו הם מאד. פעם בעת שליווה כ״ק האדמו״ר מסאטמר זצוק״ל את הגאון ר׳ אהרן קוטלר למכוניתו לאחר אסיפה חשובה בבית האדמו״ר, שאל האדמו״ר את רבי אהרן למצבה הגשמי של הישיבה בלייקווד? ענה רבי אהרן ברוך השם ברוך השם, אמר האדמו״ר כשהוא שם את ידו על כתיפו של ר׳ לייבל ציוויאק! ״אַ וודאי מיט אזא מענטש איז ברוך השם״. (בטח אם כזה בן אדם אז ב״ה).

אף רבי אהרן מצידו הוקירו מאד ותמיד הכיר לו טובה. נוהג היה רבי אהרן בביקוריו בארה״ק להפגש עם מרן ה״בית ישראל״. באחד מביקוריו ביקש ממקורבו שרצונו לבקר את מרן ה״בית ישראל״ היה זה כשהרבי לא נמצא במעונו שבירושלים, ביקש רבי אהרן שיבררו עבורו את מקום היותו של הרבי כי רצה הוא לשוחח עמו דבר מה, לשאלתו של מקורבו הרי הייתם לא מזמן כאן בארץ ואז שוחחתם ארוכות, ומה לו לרבי אהרן לטרוח לנסוע למקום שהותו של הרבי מגור ענה לו רבי אהרן: יש לנו בהישיבה את ר׳ לייבל, וחוץ מעבודתו עבור הישיבה עוזר הוא לי מאד בעבודתי למען ה״חינוך העצמאי״, ואין הוא חפץ בשום גמול עבור זה על אף הפצרותי החוזרות ונשנות, לפני נסיעתי ארצה כשהפצרתי בו שוב, אמר לי ר׳ לייבל: אם יש באפשרותו של ראש הישיבה להזכירו לטובה אצל רבי האדמו״ר מ״גור״ והיה זה שכרי, זו הסיבה שרצוני להיות בביקורי זה אצל הרבי מ״גור״.

אף במילי מעלייתא אהב הגאון רבי אהרן להשתעשע עמו. עובדה מעניינת היתה פעם – כשהגיע רבי אהרן להישיבה למסור שיעור וכבר התנוססה המודעה בישיבה על הנושא שידובר. באופן מפתיע הורה הגאון רבי אהרון להסיר את המודעה התולה כבר בישיבה, ומסר מודעה חדשה אחרת מקודמתה, שימסור היום שיעור בענין ״אמונת חכמים״. את השיחה פתח בסיפור באמרו: הרב ציוויאק סיפר לי מעשה נורא בענין ״אמונת חכמים״ כאשר סבו הרה״ח ר׳ יצחק מאיר שו״ב במישקובה העיר, שמע שרבו האדמו״ר מ״גור״ מרן ה״אמרי אמת״ זצ״ל ציווה לקנות העיתון היומי החרדי ״דאס אידשע טאוגבלאט״ רץ מיד לקיים דברי חכמים, אך לא רצה לבטל מזמנו היקר לקרוא עיתון, שכל רגע היה מנוצל לתורה ועבודה, מה עשה בחזרתו מקניית העתון היה קורעו לגזרים, הרי הרבי לא ביקש לקרוא העיתון אלא רק לקנותו, אזי כל יום היה חוגר את

אבנטו, נכנס לחנות וקונה את העיתון באמרו: "מצוה לשמוע בקול חכמים" והיה קורעו לגזרים. רבי אהרן נתפעל כל כך מעובדה זו עד שדחה את שיעורו שהיה אמור לשאת בישיבה, ועל נושא זה בנה את שיחתו.

בשנת תשכ"ט עבר ר' לייבל לגור לבורו פארק כשיושב ועוסק בתורה ומתעמק בספרי חסידות, ובפרט בספרים הקדושים החביבים עליו, שלא משו מתחת ידו ה"ה: "תניא" ו"שפת אמת". את מקום תפילתו קבע בביהמ"ד של גיסו כ"ק האדמו"ר רבי יצחק מאמשינוב זצ"ל. כן היה עובר לפני התיבה בתפילות הימים הנוראים בבית מדרשו של גיסו בתפילות שהביאו רבים לידי התעוררות.

בשנותיו האחרונות התפלל בביהמ"ד של נכדו האדמו"ר מסקוליע שליט"א. בסוף ימיו נחלש ובערש"ק פ' נח ה' חשון תשנ"ז השיב את נשמתו הטהורה ליוצרה.

בהלוויתו שהתקיימה תחת מטר עז השתתף קהל עצום ביניהם אדמורי"ם, רבנים, וראשי ישיבות, חסידים, ואנשי מעשה, מכל החוגים שראו בו איש רב פעלים שגדול חלקו בהקמת התורה והיהדות באמריקה.

ארונו הועלה לירושלים, ובהלויתו השתתף קהל רב בראשות כ"ק האדמו"ר שליט"א. הניח אחריו דור ישרים יבורך. בנו החשוב הוא הרה"ח ר' יצחק מאיר ציוויאק שליט"א.

ומקום מנוחתו ב"הר הזיתים" סמוך ונראה למערת רבותינו "אדמורי גור".

ת.נ.צ.ב.ה.

החסיד הר"ר מרדכי יהודה איינפלד זצ"ל

בהרה"ח ר' משה אברהם זצ"ל
נולד בסקרנביץ שבפולין
נפטר י"ט ניסן תשל"ט,
חול המועד פסח
(סבו של המחבר ר.א.)

בין האברכים שסובבו בגור הילך לו ר' מרדכי יהודה ז"ל, וכולו תפוס שרעפים. בלבו בוער רצון עז לחזות בפני הרבי הקדוש. הכסופים לוהטים בו אך כיצד עושים זאת, הרבי מוקף תמיד בצעירים נמרצים ה"שומרים" את צעדיו, ומי זה שיבקיע את ה"חומה"?...

רעיון נועז ניצת בו: להתגנב לחדרו של הרבי בעת סעודת ליל שבת, ואז מי הוא זה שיפריע בעדו, הוא יכנס לתוך גן העדן פשוטו כמשמעו. הלב מתחיל להסס, איך? וכיצד? ואני האברך? ואם? אך רצון הברזל שלו ותשוקתו הגדולה הסיטו את כל ההיסוסים והניסו את הספקות. החלטתו היתה נחושה, ולא במעט אומץ לב, הוא רץ בליל שבת לאכסנייתו קידש במהירות ו"חטף" את סעודתו ומבלי לגלות אוזנו של איש, צעד לדירתו של הרבי דרך החצר מסביב. היה זה בתקופה הקצרה כשלא נוהלו שולחנות (טיש) בליל שבת, הכל מסביב היה שרוי בדומיה צובטת.

החסידים התפזרו לאכסניות, ואף הבחורים שכרגיל בשעה זו שמרו מקום בשורה הראשונה שליד השולחן הטהור, מפאת ביטול השולחנות בתקופה זו, פנו כבר מבית המדרש לאכסנייתם, רק אחד פוסע לו בצד לעבר הדלת וכולו כאחוז חלום, בלבו מתגנבת התקוה, ואולי?

פתאום הוא נעצר צעדים מספר ליד הדלת. קולו של הרבי מהדהד באוזניו, הרבי לומד בחדרו תורה, וקולו נשמע למרחוק בדממת הלילה, ומי זה יוכל להמשיך לצעוד כשהקול הכובש בקדושתו מגיע לאוזניים וחודר לכל הרמ"ח, אך חובת השעה הוא להמשיך, שאלמלא כן כל התכנית הנועזת בטלה לה.

האברך ר׳ מרדכי יידל מתקרב אל הדלת, פתחה בלאט, הציץ פנימה וברוך השם אין איש, הכניס רגל ועוד רגל אט אט ועיניו תרות אחר מקום של מחבוא, כשהיה כבר בפנים, ראו עיניו את השולחן הערוך בחדר הסמוך. והנה רבי מאיר, בן הרבי בא לקראתו, נבהל ר׳ מרדכי יידל, אך רבי מאיר הובילו בבת שחוק לאחת הפינות וביקשו שלא יזוז משם, נו! ב״ה הגיע לחוף מבטחים. הלב האיץ דפיקותיו, כולו סהרורי, הרבי יורד מחדרו כשבקבוק יין בידו וגביע מעטרו, הוא מניח את הבקבוק על השולחן ובזריזות אומר ״שלום עליכם״ ו״אשת חיל״ כשהוא סובב בחדר הלוך ושוב, מניח לרגע קט את ראשו על ידו המחזיקה בארון הספרים ופניו מאירות וזוהרות, ואחר כך הוא מתחיל לקדש. לאחר אכילת הדגים בחן הרבי את נכדיו שהסבו לשולחן, כל נכד במסכת שבה הוא לומד, לאחד הנכדים הוא אומר: פירוש נפלא שכזה בתוספות חייב להיכנס לכל האברים... והרבי האריך בדבריו על אותו תוספות שבמסכת פסחים.

ר׳ מרדכי יידל שָׁקְרָן כולו מאושר שלא מעלמא הדין, העז לפסוע לעבר השולחן, ואמנם קיבל שיריים ונהנה מזיו השכינה. בהגיע עת חלוקת הבשר, פנה הרבי לר׳ מרדכי יידל ואמר: ״גוט שבת, גוט שבת״. הבין ר׳ מרדכי יידל את הרמז, יצא ופניו כלפי הרבי, הוא הספיק להתענג מאותו מעמד עוד רגע ועוד...

למחרת נודע הדבר בבית המדרש, והגיעו הדברים לאוזני החסיד הישיש רבי בן ציון אוסטרובער זצ״ל, הוא קרא אליו את האברך ר׳ מרדכי יידל המוצלח ואמר לו:

שמעתי את אשר העזת אתמול לעשות וכן שמעתי שיצאת לפני גמר הסעודה, שב לידי ואספר לך מה שבדידי הווה עובדה:

בימי מרן בעל ה״חידושי הרי״ם״ זצ״ל נהוג היה שכמה מן התלמידים היו נכנסים לחדרו אחר עריכת השולחן. גם אני זכיתי לכך וכיוון שהייתי זעירא דמן חבריא, עמדתי רחוק קמעא. לאחר שגמר לומר דברי תורה אמר הרבי ״שבתא טבא״ ורמז לחסידים לצאת, הערגה להמצא במחיצת הרבי היתה כה עזה, שאף אחד לא זז ממקומו, לאחר מספר רגעים שוב בירך הרבי את החסידים ב״שבתא טבא״ וגם הפעם נשארו כולם מקיפים את הרבי ולא ניאותו לעזבו, אז קם הרבי, ניגש אל דלת היציאה, הגביה ידו והניחה על מזוזת הדלת ומיד יצאו החסידים אחד אחד, כבקרת רועה עדרו. אני, ממשיך ר׳ בן ציון שהייתי הצעיר בחבורה, יצאתי אחרון וזכיתי לשמוע את הרבי אומר: ״בפשיסחה היינו נוהגים אחרת, אף במקלות לא היו מצליחים להרחיק אותנו, בפשיסחה היינו דבוקים לרבי ולא זזים״...

מדברי כ״ק מרן בעל ה״לב שמחה״ זי״ע בחזרתו מן ההלויה בחול המועד פסח תשל״ט: ״אויף מרדכי יידל איז דא אַסאך צו פארציילען. עס איז נאך נישט דער צייט צו פארציילען אלעס״. (על מרדכי יידל יש הרבה מה לספר, עוד לא הזמן לספר הכל) ע״כ דברי קודשו. וזה היה קו המנחה שלנו בסיפורינו עליו, נגלה רק מעט.

ר׳ מרדכי יידל היה חסיד נלהב לבית ״גור״ ולאדמוריה, עלה לארץ הקודש לפי פקודתו של מרן בעל ה״אמרי אמת״ זצ״ל. ולא יכל לשבת במנוחה כאן בארץ הקודש,

ביודעו כי הרבי נמצא ב"גור" בפולין. ולכן ארז את מטלטליו ונסע כמה פעמים נסיעות לפולין לרבי. באחד מנסיעותיו לקח גם את בנו הרה"ח ר' בן ציון איינפלד ז"ל — אביו של המחבר — שהיה אז בן תשע שנים. כמו כן הביא יחד עמו דורון לרבי, מפירות ארץ ישראל, שני בקבוקי יין מאדמת הקודש. בקבוק אחד לקחו לו המוכסים בפולין, ובקבוק שני החביא בתוך "הויזען אין זאקען". (המכנסיים בגרביים) ואת זה לא גילו במכס. ובבואו אל הקודש פנימה הניח את מנחתו לפני הרבי, ששמח מאד עם המנחה הזאת שכידוע חביבותו של מרן ה"אמרי אמת" לארץ ישראל ולפירותיה. ובשבת זו קידש הרבי ביין זה שהביא ר' מרדכי יידל, וכששלח לרבנית יין מהקידוש, שלחה הרבנית לשאול על איזה יין קידש השבת הרבי, חייך הרבי ואמר: היא מבינה גדולה וכי הרגישה שיש ביין קדושה מיוחדת. ר' מרדכי יידל היה חביבם של כל משפחת האדמו"ר לבית "גור", וקשרים מיוחדים היו לו עם הגה"ק מורינו רבי משה בצלאל אלתר זצוק"ל בנו של השפ"א ז"ע ואחיו של מרן ה"אמרי אמת", והיה שליחו בדברים מיוחדים. כמו כן: קשריו עם הגה"ק מורינו רבי נחמיה אלתר זצוק"ל חותנו של מרן ה"לב שמחה" ז"ע היו בשיאם, היה ידידו הטוב. היה תקופה שרבי נחמילי"ה גר בארץ ישראל ועמד בראשות ישיבת "שפת אמת", ואחרי תקופה חזר לפולין ור' מרדכי יידל, קנה ממנו את ארונותיו ומטלטליו והתנה עמו תנאי, כי תיכף ומיד יחזור בחזרה לארץ ישראל, ואחזיר לך את כל הארונות והמטלטלין.

פרצה מלחמת העולם השניה. הצורר הנאצי רודף את היהודים, ומחפש את הרבינער אלתר בנרות לתפשו. ר' מרדכי יידל נמצא בארץ ישראל ומטכס עצות מה לעשות משהו להציל את הרבי מפולין הבוערת. בארץ שולט המנדט האנגלי. רץ ר' מרדכי יידל לנציב העליון האנגלי, כשסביב ביתו מוקף בשומרים חמושים, הוא אינו יודע פחד מהו, הרי הוא הולך בשליחות קודש להציל, לעזור, ולעשות ככל האפשר עבור מנהיג העולם, "הרבי". השומרים עוצרים אותו ושואלים להיכן אתה הולך? והוא בעזות דקדושה אומר בטון בטוח שאינו משתמע לשתי פנים, "אני צריך דחוף להיכנס לנציב העליון, הענין אינו סובל דחוי. פחד ומורא נפל על השומרים מדרישתו הנמרצת של יהודי הדור פנים שפיאותיו המסולסלות נשאות ברוח, ומכנסיו תחובים בתוך גרביו, ומקלו בידו. מיד מעבירים אותו מאחד לשני, ותוך מספר דקות, הוא ניצב בפני הנציב העליון, בלי הזמנה מראש ובלי קביעת ראיון. והנציב שואלו למבוקשו. ור' מרדכי יידל מתחיל לשפוך את מר לבו, "אדוני הנציב, "מלך היהודים" נמצא בצרה בגיא ההריגה, אתה חייב לשלוח מיד סרטיפיקט עבורו ועבור משפחתו, זה יהיה לטובתך גם, זכור טוב מה שאני אומר לך", הדברים יצאו מלב חם, כואב, ואמיתי.

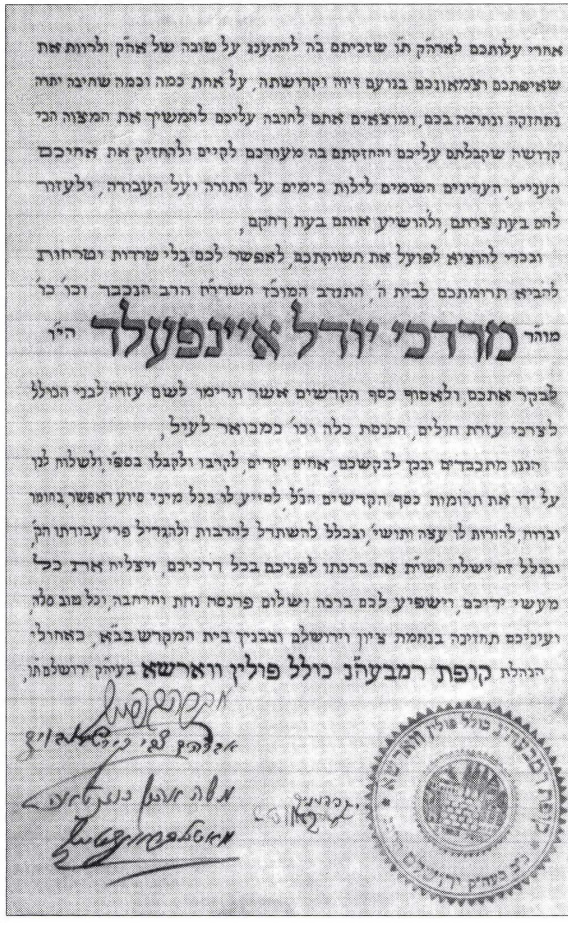
בשנת תש"ח ערב שבועות נפטרה עליו אמו ע"ה. באותו שבועות מר ונמהר של הסתלקותו של הרבי מרן ה"אמרי אמת". והיתה חובתו להתפלל לפני התיבה, מסיבה זו היה הולך באמצע הטיש (שולחן) אצל מרן ה"בית ישראל" בשלש סעודות לזכרון משה להתפלל במנין. פעם קוראו מרן ה"בית ישראל" ושואלו: "מרדכי יידל, מה הסיבה

שאינך נמצא בטיש אצלי בשלש סעודות"? השיבו ר' מרדכי יידל: "אני חיוב, בשנה על אמי ואני הולך במוצאי שבת לזכרון משה להתפלל". פונה מרן ה"בית ישראל" אליו: "אל תלך לזכרון משה, אני אשלח לך מנין למטה להתפלל מעריב, ותשב בטיש כל פעם שתרצה". מכאן שנתנה לו רשות לשבת בטיש, והוא ניצל את זה עד תום.

היה עובד ה' בשמחה, ובכל לבו בהתלהבות דקדושה היה מתפלל ולומד, בהשכמת הבוקר היה מתחיל את יומו הגדוש, בשטיבלך "ישועות יעקב" במאה שערים, באמירת תהילים אצל חברת תהילים של הרה"ח ר' מנדל גפנר זצ"ל.

וכך המשיך את יומו, בתפילה ובלימוד תורה, ועשית מצוות ומעשים טובים, יש הרבה אנשים שחבים לו, כי הוא ממש הצילם אם בגשמיות, ואם ברוחניות.

כשבאו הפליטים אחרי המלחמה לארץ ישראל, היו אוכלים ולנים אצלו בביתו על אף דירתו הקטנה, ומשפחתו הגדולה. כשהיה יהודי מבקשו טובה היה עוזב הכל ועושה כפי יכולתו לעזרה לזולת, היה שליח דרבנן של כולל פולין וורשה בירושלים, בנסעו לפולין, וקיבל הסכמתם של גדולי הדור בזמן ההוא...

אחרי עלותכם לארה"ק תו"ב שזכיתם בה' להתענג על טובה של אהבה ולראות את
שאיפתכם וצמאונכם בוערם זיוה וקרושתה, על אחת כמה וכמה שחיבה יתה
נתחזקה ונתרבה בכם, ומוצאים אתם לחובה עליכם להמשיך את המצוה הבי
קדושה שקבלתם עליכם והחזקתם בה מעודכם לקיים ולחזק את אחיכם
העניים הערירים השמים לילות כימים על התורה ועל העבודה, ולעזור
להם בעת צרתם, ולהושיע אותם בעת רחקם,
ובכדי להוציא לפועל את תשוקתכם לאפשר לכם בלי שדות ומרחבות
להביא תרומתכם לבית ה' התנדב המוכ"ז השריח הרב הנכבר וכו' כו'
מוהר מרדכי יודל איינפעלד הי"ו
לבקר אתכם ולאפוף כסף הקדשים אשר תרימו לשם עזרה לבני הטולל
לצרכי עזרת חולים, הכנסת כלה וכו' כמבואר לעיל,
הננו מתכבדים ובכן לבקשתכם, אחים יקרים, לקרבו ולקבלו בסבר ולשלוח לנו
על ידו את תרומות כסף הקדשים הנ"ל, למייע לו בכל מיני סיוע ואפשר בחופר
וברזח, להורות לו עצה ותושי' ובכלל להשתדל להרבות ולהגדיל פרי עבודתו הק'
ובגלל זה ישלח השי"ת את ברכתו לפניכם בכל דרכיכם, ויצליח את כל
מעשי ידיכם, וישפיע לכם ברכה ושלום פרנסה נחת ורחבה, וכל טוב סלה,
ועיניכם תחזינה בנחמת ציון וירושלם ובבניך בית המקדש במ"א, באחולי
הנהלת קופת רמב"ן כולל פולין ווארשא בעיה"ק ירושלם תו"ב

היה חביבם של כל גדולי האדמורי״ם, ורבנים, אצל כולם היה לו מקום נכבד, ואף הם הוקירוהו. התפרנס מיגיע כפיו, ועבד קשה לכלכל את משפחתו. הרבה אדמורי״ם ורבנים חשובים היו קונים אצלו, ״מצות לפסח״.

בימים ההם ור׳ מרדכי יהודה יושב בשערי ״וורשוער הייזער״ (בתי וורשא) בירושלים. ומגיע לשבת כ״ק מלאך הא־לוקים מרן האדמו״ר רבי אהרן רוקח זצוק״ל מבעלז ועורך את שולחנו הטהור בשטיבל של החסידים בבתי וורשא וקהל גדול מבני ירושלים נדחקים לראות פני קודשו, והדוחק גדול והחום שורר בכל. בנוסף לחום הטבעי שהיה בחוץ בחודשי הקיץ, נוסף גם חום על טבעי מרוב אנשים הנדחפים לראות פני צדיק שבא לשבות שבתו בירושלים עיר הקודש והמקדש. בראות ר׳ מרדכי יידל את הדוחק והחום, רץ מיד לביתו שבאותו שכונה בתי וורשא מס׳ 30 ונכנס לבית שכתוב מעליו על לוח שיש קטן ״בית משפחת איינפלד״ ועושה שבתו חול ומביא בידו ״סיפונים מלאים סודה״. אז בימים ההם היו בקבוקים עם ברז צמוד לבקבוק וכך היו שואבים את תוכנו של הבקבוק שהיה ממולא במים עם גז והיה נקרא ״סלצר״ בלע״ז (סודה), כי הרי בחול היה מוכר סיפונים כאלה בביתו.

ובא בריצה לשטיבל של החסידים במקום שהרבי מבעלז עורך את שולחנו הטהור, ומניח את ה״סלצר״ על השולחן ליד הרבי, ונעמד בצד כאילו לא הוא היה המביא ולא הוא שעשה דבר חריג, הרי טבעו עשה את שעשה כי מזגו היה לעשות רק טובות לבני אדם ומה שאפשר לעזור עוזר הוא, ואין מגיע לו שום תודה וכבוד עבור זה. ״זה תפקידי בעולם הזה״ היה נוהג לומר ״לעזור לבני אנוש במה וכמה שאפשר שלא על מנת לקבל פרס״.

ויהי היום ור׳ מרדכי יידל מגיע לרבי מבעלז בתל־אביב ברח׳ אחד העם כי שם ביתו ובית מדרשו בימים ההם, ורוצה להכנס לקודש פנימה לשאול שאלה בענין שידוך שהוצע לו בחור חסיד בעלז עבור בתו תחי׳, והמשמש בקודש ר׳ שלום פוייגל אומר לו שכרגע אי אפשר להיכנס לרבי כי סגור אצל הרבי, שואל ר׳ מרדכי יידל מתי יהיה פתוח אצל הרבי? עונה המשמש איני יודע, אי אפשר לדעת אצל מלאך הא־לוקים דבר זה. מתי שאומר לפתוח פותחים, זה יכול להיות גם בשעת לילה מאוחרת. פתאום נשמע קולו של הרבי שקורא ״שלום״ והכוונה היה למשמש שעומד בדלת, מיד נכנס המשמש לקודש פנימה, שואלו הרבי שמעתי את קולו של ר׳ מרדכי יידל, האם עומד בחוץ? ענה לו המשמש ״כן״. אמר הרבי, תן לו להיכנס אלי כי הרי החייה את נפשנו בשבת כשהיינו בירושלים והביא ״סלצר״ (סודה) לשתות לי ולכל הקהל הקדוש. מיד נכנס ר׳ מרדכי יידל לקודש, ושאל על הבחור שהוצע לבתו. ענה לו ה״בלזער רב״ זי״ע בהאי לישנא: ״ר׳ מרדכי יידל, בשידוכים צריכים להסתכל על כמה דברים. אחד מהם על המשפחה, לא הכרתי את אביו של הבחור כי נהרג הוא בשואה האיומה, אבל, שמעתי שהיה ״וואיילער איד״ (יהודי טוב) כמו כן על בריאות צריך להסתכל, אני מכירו ואני אחראי על בריאותו התקינה, וגם כסף זה דבר חשוב, יש יהודי שהוא אפטרופסו והוא ישיאו וינהֵגו תחת

החופה והוא יהודי אמיד ובעל אמצעים ור׳ חיים פרידמן שמו, מיד עשה ר׳ מרדכי יידל את השידוך וזכה לחתן טוב הרה״ח ר׳ מיכל אייזנבך ז״ל.

היה זה בראש השנה שנת תשי״ח. ביהמ״ד הישן בישיבת ״שפת אמת״ היה צר מהכיל את כל הקהל הקדוש, וביהמ״ד החדש שנבנה אז לא נגמר. ניקו את החצר למטה בביהמ״ד החדש ברח׳ רלב״ח, ושם התפללו אותה שנה. בהגיע לשמוע קול שופר, ניצב על הבימה הבעל מקריא ה״ויערשוב רב״, רבי יהושע זילברמן זצ״ל והתוקע רבי כתריאל שטיין זצ״ל. ומעשה שטן מצליח והתקיעות אינן יוצאות, מנסה רבי כתריאל עוד פעם ועוד פעם, ולא עלתה בידו. ניגש הרבי מרן ה״בית ישראל״ לר׳ מרדכי יידל ומחוה בידו לאות כי ינסה הוא כוחו. ר׳ מרדכי יידל ניגש לבימה, והבעל מקריא מקריא, תקיעה, והנה פורצת תקיעה שזיעזעה את כל הלבבות. שברים תרועה, והקולות ממשיכים כפי שהחלו. תקיעה גדולה, והתקיעה בוקעת מן השופר ללא הפסקה, וללא פספוס מיותר.

מספר ר׳ אברהם מינצברג לחתנו הרה״ח ר׳ זימל רוטשטיין הי״ו:

בערב פסח תשל״ט עמדתי במרפסת ביתי בבתי וורשא והנה פתאום נראה לי דמות דיוקנו של מרן בעל ה״לב שמחה״ זי״ע ומחווה לי בידו כרוצה לומר לי משהו, ירדתי מהר למטה ונגשתי לרבי מרן ה״לב שמחה״, ואמר לי: ״בא ונעשה מצוות ביקור חולים אצל ר׳ מרדכי יידל״, ונכנסו שניהם לביתו של ר׳ מרדכי יידל, ורמ״י מספר לרבי כי חושב הוא לנסוע לבני ברק לבתו לפסח. וה״לב שמחה״ עונה לו ״איך ווייס נישט צי וואס״ (אני לא יודע עבור מה) ושלח לו אח״כ ממצות של ערב פסח, ולהזכיר למי שלא יודע ולא זוכר, רמ״י היה משכיר את התנור של ר׳ לייבל סלונימער בשכונת בית ישראל בירושלים שנים רבות. גם בערב פסח בחצות לאפיית מצות של ערב פסחדיגיע מצות, ואז כ״ק האדמורי״ם לבית ״גור״ היו אופים אצלו ערב פסחדיגיע מצות, שכידוע הרבי מרן ה״בית ישראל״ זי״ע היה אוכל כל הפסח מצות שנאפו ערב פסח ממש.

מספר נכדו של רמ״י ש.ב.א.: לקחתי את הסבא רמ״י ברכבי הפרטי בערב פסח לבני ברק, וכשעברנו ליד ביתו של הרבי ה״בית ישראל״ זי״ע, אמר לי הסבא לעצור, ולקחת מהרבנית פערל תחי׳ חרוסת לליל הסדר, כי יש לי חזקה לקבל כל שנה חרוסת מהרבנית. נעצרתי ליד הבית של הרבנית ונכנסתי לרבנית תחי׳ ואמרתי: סבא בחוץ ומבקש חרוסת כבכל שנה ושנה, שאלה אותי הרבנית האם הבאת כלי עבור החרוסת! עניתי ״לא״. אמרה לי הרבנית תחי׳: כנראה שלסבא יש צלחת עבור החרוסת. יצאתי למכוניתי ואז פנה אלי הסבא בשאלה: ואיך תיקח את החרוסת? מה רצת מבלי לקחת צלחת? ונתן בידי צלחת של פסח להכניס בה את החרוסת, וכשחזרתי לרבנית תחי׳ אמרה לי ידעתי שלסבא שלך יש בטח צלחת כי הוא תמיד אדם מסודר, ובפרט שזה פסח, וצריכים שמירה יתירה, ואין מערבים כלים בכלים של אחרים, כי לפסח יש דין אחר לגמרי מכל השנה.

היה שמח בשמחתו של כל יחיד ויחיד, וכן ח״ו להיפך משתתף בצערם של אחרים, לא החסיר שום שמחה במשפחתו, אצל נכדיו או אצל ניניו ובני ניניו. את כולם הוא

שימח ועם כולם שמח. ברכותיו שקלחו מפיו בעת שמחה נהפכו לשם דבר בגור ורבים מברכים ומזכירים את שמו וברכתו בשמחותיהם. וברכתו היתה "זאל זיין שמחה מיט שמחה". (שיהיה שמחה בשמחות). ופעם נכנס אל הרבי מרן ה"ביתּ ישראל" בנו ר' בן ציון ז"ל עם הזמנה לחתונה שחיתן בן. ענה לעומתו הרבי: "איך וועל דיר וואנטשען אַזוי ווי דיין טעטא וואונטשט שמחה מיט שמחה". (אני אברך אותך כמו שאביך נוהג לברך שמחה בתוך השמחה.)

בכל השמחות שהשתתף אצל צאצאיו היה חובש את הספודיק והולך להשתתף בשמחה. לאנשים שהתלוצצו עמו על הספודיק שחבש באמצע השבוע בזמן השמחה, ענה: תתלוצצו, גם בהלוייתי יילכו כולם עם הספודיק. ואכן בהלויתו שהיתה בחול המועד פסח תשל"ט ליוו אותו כולם לבית עולמו עם הספודיקים. בהשתתפות קהל רב מאד ובראשם כ"ק מרן האדמו"ר ה"לב שמחה" זצ"ל וכ"ק מרן האדמו"ר ה"פני מנחם" זצ"ל. כשהאדמו"ר מרן ה"לב שמחה" משתתף אף בקבורה בהר הזיתים ליד המערה, בחול המועד פסח.

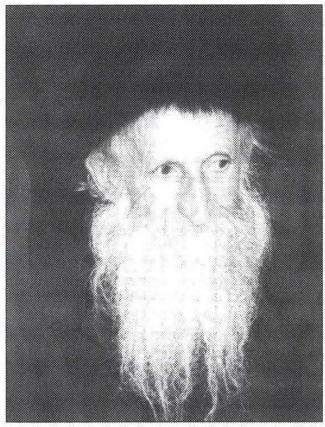
בתמונה נראה כ"ק מרן ה"לב שמחה" זי"ע מסתכל בקבורתו של ר' מרדכי ידיל ז"ל ב"הר הזיתים" בחול המועד פסח תשל"ט

זכה להשאיר משפחה ענפה מאד, שכולם הולכים בדרך אבות, דור חסידי וממשיך דרכו. וכשהאדמו״ר מרן ה״לב שמחה״ בא לנחם, אמר למחבר ר.א. לפני כן כי רוצה הוא לבוא לתפילת ערבית, ואחרי תפילת ערבית למד משניות בבית המנוח.

ואמר בפה קודשו: כתוב אצל יעקב אבינו ״ויקומו כל בניו וכל בנותיו לנחמו״ זאת היתה הנחמה הכי גדולה, שראה את ״כל״ בניו ו״כל״ בנותיו הולכים בדרך הישר. כך פה אצל ר׳ מרדכי יידל, ״כל״ בניו וכל בנותיו הולכים בדרך הישר, זה הנחמה, שיהיה מליץ טוב על משפחתו ועל כלל ישראל, ומקוס מנוחתו ב״הר הזיתים״ בירושלים סמוך ונראה למערת רבותינו הקדושים לבית גור.

הגאון החסיד רבי זעליג שטיצברג זצ"ל

"הארי שבחבורה"

נולד לאביו הגאון החסיד רבי יוסף דב זצ"ל שהיה רב ביהמ"ד הגדול בירושלים, באוסטרובה שבפולין

נפטר ל' שבט תשמ"ד

"אבל יחיד עשי לך" – על האחד המיוחד שבחבורה: איש חסיד היה. הוא רבי זעליג זצ"ל, אלפים הילכו שחוח אחר מיטתו והכל כאחת: לא הניח אחריו כמותו: היינו דאמרי: "מעשה בחסיד אחד" וכה אומר עליו כ"ק מרן אדמו"ר בעל ה"לב שמחה" זי"ע: "הוא היה יחיד".

רבי זעליג פרשה עמוקה הוא. שצריכה לימוד לדור זה ולבאים אחריו. לא כרוכלא נחשוב וניזיל. אלא מקצת מאורחותיו של אותו חסיד מופלא שבחבורה.

"מי מנה עפר יעקב" – "וכן לובש בגדים של שבת ושל מועד. ונכנס ומתאבק בעפר. לשמוע לזקן ולשמוע דברי תורה, הוא שיעקב אמר לישכר: מי גרם לך להיות בן תורה? – שאתה רובץ בעפר ובאשפתות, ישכר חמור גרם, למה? שרובץ בין המשפתים" (ילקו"ש)

עור ועצמות, כחוש ודל בשר, והוא כארי מתייצב תמיד ב"שורה" הראשונה אל נוכח פני רבוה"ק בעריכת ה"שלחן" הטהור, צעירים ואיתנים אינם עוצרים כח: קשה העמידה בלחץ הכבד, ואולם עבור רבי זעליג הקשיש לעולם אין קשה מדאי. אין הוא ניצב בכוחות גשמיים שאינם עמו, רק כוחות הנפש מותירים אותו על עמדו. עור ועצמות אך "כל עצמותי תאמרנה", ורבנו כ"ק מרן ה"ביתי ישראל" זיע"א רואהו נכחו ומצווה לחד ממקורביו "הבט בו, ממנו ניתן ללמוד".

"קנה לך חבר" אומרים חז"ל, ר' זעליג קונה לו חבר את ידידו הטוב רבי רפאל יעקב הכהן שפירא, יחדיו לומדים שיעורי תורה, יחד מתייגעים בחסידות, יחד ניצבים הם בשורה הראשונה מול הרבי בטיש, יחד עוסקים במעשי צדקה וחסד, יחד עושים מעשים לטובת מוסדות "גור" יחד ערים בלילות ולומדים תורה, תמיד כשנכנסים לבית

המדרש בין בימות החול, ובין בשבת ומועד, תמיד רואים ושומעים את קולותיהם וצורתם של חברים אמיתיים, ר' זעליג, ור' רפאל יעקב.

ושפיל לסיפיה דקרא: "ומספר את רובע ישראל". במקום שאתה מוצא התפלשותו בעפר צדיקים, שם אתה מוצא טהרתו וקדושתו, פרישותו וצניעותו שמתעלה ומתקדש גם במותר לך בהתעלות נשגבות, שמזכך אבריו וגידיו, מסגפם ומייסרם לטהרם ולקדשם, לעולם אינו יושב אלא על קצהו של כסא ומקפיד לישב דוקא על שאינו מרופד. בשבועותיו האחרונים כשכל עצמותיו דואבות ודוויות, אנוס היה לישב על כסא רפוד והוא מבקש להצניע הנהגתו: "כסבורים אתם שהנהגה מיוחדת בשבתי על כסאות עץ? פשוט, הכסאות הרפודים לא היו נוחים, אבל אם מביאים כסא שהוא נוח – שאני"!...

זריזותיה וצניעותיה בלכתו לבית הטהרה, כאשר בזריזות עצומה יוצא כמעט לפני שנכנס. וגם בכל מקום, שומר שלא לחלוץ אף פוזמקאות זולת מתחת לשמיכה. כך גם בבית החולים במצב הקשה ביותר, שלא הניח שאחיות יטפלו בגופו הטהור, על כך איך רבותא. אלא שהוא שרוי בביה"ח בבגדיו שלו, מהמסד ועד הטפחות, ואינו יורד אפילו לבית הכבוד, בלא חלאטל שעליו, כובע לראשו וגרביו התקועות במכנסיו.

צוות הרופאים והאחיות, מלא חרדת כבוד מפניו, ומתירים זאת. זוכרים אותו מלפני 7 שנים, "זה האיש עם האינפוזיה והמכשירים והספר "בידו" – הם מזכירים", שכן אז, בהיותו מחובר למכשירים ואף מכונה שואבת דם מבני מעיו לעיניו, אין הוא מסיח דעת, מחזיק בספר ומתעמק בו, כך גם בעת מחלתו האחרונה, נזהר ביתר זהירות שלא להסיח דעת, בשעת הבדיקות והצילומים – ספר בידו והוא הוגה.

"מה טובו אהליך יעקב". ביתו הוא בבית המדרש, בישיבת "שפת אמת", בשטיבל, כשמשגר אליו הרבי מרן ה"בית ישראל" זי"ע מכתבים, אין "כתובתו" בביתו של חמיו הרה"ח ר' העניך אירנשטיין ז"ל שבתל אביב, ברחוב "מרכז מסחרי", אלא דוקא כותב על המעטפה בכי"ק: "בית החסידים דגור, הקישון 33" תל-אביב. אף הוא, בהיותו חלוש וכואב ושואלים לו, מדוע הולך היום לישיבה ללמוד, כמנהגו להגות בתורה בין כותלי ישיבת "שפת אמת" . הוא משיב: "שם זה מקום הנופש שלי"... ובעת התגבר מחלתו, שיסוריו התגברו עד כדי כך, שלימודו אינו משכיחם, זה עבורו הוכחה והבדיקה שהוא זקוק לרפואה ושולח להזכירו בקודש פנימה לרפואה שלימה.

"משכנותיך ישראל" – ממשיך על עצמו אמונת חכמים ודבקות ההנהגה של שושלת אדמור"י בית "גור", כי"ק מרן ה"אמרי אמת" זיע"א שהוא נוסע אליו מישיבת חכמי לובלין, שבה למד במסירות נפש. כי"ק מרן ה"בית ישראל" זיע"א שהוא דבוק בו בכל נפשו. כי"ק מרן ה"לב שמחה" זיע"א שהוא מקושר אליו בלב ונפש ודבוק במחשבתו תמיד.

"עם כלביא יקום וכארי יתנשא" – זריזותו הנפלאה בהשכמת הבוקר כל ימיו עד ימיו האחרונים, שכל עליותיו בהשכמה היו.

לידתו בשנת תרע"ז בבית אביו הגה"ח רבי יוסף דב זצ"ל, באוסטרובה שבפולין, עם

פרוץ המלחמה, נמצאים הם בעיר צחנובדקה, שם מגלה הבחור המתמיד, כי הבלן במקוה הטהרה, מיחם את המקוה בעצם יום הש״ק. הוא מחליט כי במקום זה אין הוא יכול לסמוך עוד על הכשרות ושאר ענייניו, והוא גולה למקום תורה, לוילנה. דבר ראשון, מקים ישיבה עבור בחורים חסידיים, התנאי הראשון: סדר לימוד רצוף, לא פחות משבע שעות. הגאון רבי חיים עוזר גרודזינסקי זצוק״ל, רואה את הישיבה ואת המשטר החזק בה, והוא פותח כל השערים עבור הבחור, מצווה לתת לבחור החסידי הכחוש כל שנצרך, מקופת הציבור שרבי חיים עוזר זצ״ל ממונה עליה.

כששומע כעבור שנה כי מרן ה״אמרי אמת״ בארץ הקודש. מחליט לנסוע שמה בכל מחיר, שני בני עירו, מגדולי המחנכים הרה״ג רבי דוד מינצברג ורבי אברומ׳לה פצינר מנסים להניאו, מחמת הסכנות, והוא בשלו: רצונו לנסוע אל הרבי, החליטו לשלוח אל אביו, שכבר היה בגלות סיביר, שיניע בנו בגזירת כיבוד אב מהנסיעה, אם לא אנא יכתוב, והם ילוו לו את סך הכסף הגדול עבור הוצאות הנסיעה. רבי יוסף דב אביו חוכך בדעתו, ומשיב בבקשה, כי ילוו לו את המעות והוא ישלח בקרוב חזרה את המעות.

הנסיעה... היתה דרך מוסקבה ומשם לתורכיה. בהגיעו למוסקבה, הבחינו יהודים במהותו בלכתו לבית הטבילה להוסיף טהרה על טהרתו, בזריזותו ובהנהגתו המיוחדת והחליטו מבלי שנתבקשו לעזור לו בהוצאות נסיעתו. מיד שולף הבחור את הסכום שבידו ושולחו אל אביו, שמע שאחיו יבדלחט״א ר׳ לייבל הי״ו נישא בטשקנט והוא שולח להוצאות החתונה.

משם ממשיך הוא לתורכיה, מקום בו עוסק לחיזוק הדת ושולח חבילות רבות לאחינו שבמצוקה, הבחור החשוב פנחס יעקב לוין זצ״ל בנו של רבי יצחק מאיר הכהן לוין זצ״ל נכדו של מרן ה״אמרי אמת״ זי״ע ידידו ורעו כנפשו מישיבת חכמי לובלין, משתדל עבורו להשיג ״סרטיפיקט״ (רשיון עליה לארץ ישראל). כשהגיע לשערי הארץ, כבר לא היה הבחור היקר בין החיים, כ״ק מרן ה״אמרי אמת״ מוציא ממגירתו ״קויטעל״ ומראה לרבי זעליג, כיצד כתב נכדו הב׳ פנחס יעקב להזכיר — כי זעליג יגיע בשלום, ומפטיר: ״היה לך ידיד אמת״.

בארץ ישראל, ממשיך לשלוח חבילות. יהודי חיפני כהיום, שיגר אליו מכתב ממקומו ברוסיה, והתשובה היתה חבילה. ליהודי אחר שכותב אליו הוא משיב בזירוז וחיזוק בזמנים הקשים מכח השמחה שבבשורת נשואי בנו של הרבי מרן ה״אמרי אמת״ זי״ע בחתונת בנו מרן ה״פני מנחם״ זי״ע.

ר׳ זעליג מקים את חבורתו המופלאה בישיבת ״שפת אמת״. חבורה הנושאת את שמו עד עצם היום הזה, ונקראת ״זעליגיסטים״ ונודעת בהנהגות החסידיות הקיצוניות לטובה.

בהגיעו לפרקו, מציע כ״ק מרן ה״אמרי אמת״ להרה״ח רבי העניך אירנשטיין הי״ד את הבחור הצנוע והמתמיד, במלים: ״וואס טויג נישט זעליגל״? (כששאל על שידוך אחר

שהוצע לו) והאדמו"ר מברך בברכת מזל טוב, ושותים "לחיים" עוד טרם שכל הנוגעים בדבר יודעים מאום. כך הקים ביתו, שעמדה לימינו בכל שנותיו במסירות ובנאמנות וליותה כאשת חבר את כל הליכותיו בקודש, ע"ה.

גריס באוריתא תדירא

התמדתו ושקידתו להפליא. בתורכיה, הלכו כל בני הישיבה לראות מלך בעוברו, "לעולם ירוץ אדם לקראת מלכי עכו"ם". הבחור זעליג נותר ליד גמרתו, שואלים לו, והרי את הגמרא תוכל ללמוד גם אח"כ, ואילו המלך הוא מצוה עוברת, והוא משיב: "את המלך אזכה לראות, אם אלך, אך את הנסיון אפסיד"!...

בעלותו בספינה, כשנגלים חופי הארץ, רצים הכל לחלונות ולסיפון, לראות הארץ הנכספת.

הבחור זעליג ליד גמרתו, רק כשהגיעו לחוף קם מהגמרא עוזב את האניה ומתעניין על בית מדרש קרוב, עולה לשם וממשיך בלימודיו עד הערב, ורק אז פונה לאכסניא שלו. רבי וועלוויל מבריסק זצוק"ל מפליא את פלא התמדתו "הבחור הזה נושא חן בעיני, אין הוא בחור פשוט"!

אחרי כן, ממשיך בישיבה ובבית חמיו בתל אביב. חותנתו מרת חנה אירנשטיין ע"ה משכימה לילות שלמים יושבת בחדר השני, לשמוע כיצד חתנה זעליג לומד. "אם אין אני זכאית ללמוד, למצער ייכנסו דברי תורה באזני". בירושלים קובע שיעוריו בישיבת "שפת אמת" מהשכמת הבוקר. בזריזות נפלאה משכים כל בוקר, עושה תורתו קבע ומלאכתו בקושי ארעי אין הוא מדבר לפני התפילה. ראשית, לומד כל יום מכתב ממרן ה"שפת אמת" זי"ע: אומר פרק תהילים במתיקות והתלהבות, ושוב פרק תהילים וברכות השחר. אחר קטע קבוע מהסה"ק "נועם אלימלך" ב"ליקוטי שושנה": "ארבעה מידות בהולכי ביהמ"ד" וקטע ב"חובת הלבבות" סדר זה, נמשך כחצי שעה. ואחריו, סדר לימוד של כמה שעות בקול רם ובהתלהבות, עם אחד מבחורי הישיבה, עד תפילת שחרית. אחר התפילה, סעד דבר מה ושוב חזר לשיעור, ורק לשעתיים — שלוש פותח את חנות הספרים למחייתו.

וכך מעיד עליו כ"ק מרן האדמו"ר ה"לב שמחה" בבואו לנחם את האבלים "הוא עסק עם ספרים, תורתו אומנותו, הוא היה כולו תורה רק תורהדי"ג, תורה ומידות, שיהיה למליץ יושר" עכל"ק.

ואכן כל כולו תורהדי"ג גם בחנות, הליכותיו כחסיד, בסבר פנים יפות, שומע ומשמיע "וארט" דבר תורה. רבים נכנסים לא כדי לרכוש ספר, אלא כדי להתבסם מהאיש.

אחה"צ ובערב, שוב מתעלה בלימוד הגמרא. תמיד לומד בהתעוררות ומקפיד ללמוד דוקא עם "שותף" כל הזמנים כשרים ללימוד ו"זמנים טובים" ביותר. כך הוא גם מטיף לתלמידיו, בני החבורה, לנצל כל הזמנים הטובים ולא לילך בטל. "אין יודעים להעריך

עוצם התועלת מניצול זמנים אלו״. כך גם מטיף ללמוד בערש״ק ובש״ק. הוא עצמו, לומד עם חברותא, תלמיד הישיבה, מקצת אחר חצות היום ועד כניסת השבת — ברציפות.

באחד מימי חודש אב, מזמין את התלמיד ללימוד בביתו בליל ש״ק התחילו ללמוד משעה תשע לערך והרצף נמשך עד לערך 12:30. זוגתו מעירה לו, כי אפשר שהבחור עייף, כפי שמעיד אותו תלמיד, שאכן עיניו בערו כבר מעייפות, אך רבי זעליג משיב: ״הן עתה לפני ראש השנה. וכי רוצה הבחור לישון״?! —

והימים ש״לפני ר״ה — ימי אב הם״...

כך הוא חוזר ומשנן תלמודו לפני ה״זמנים הטובים״. לומד בעיון טור ובית יוסף, הלכות חג בחג, כל ערבי חגים, במשך שנים רבות. לעולם אינו ייעף מלחזור. כך לומד עם ה״חברה״ 25 פעם קטע אחד של ״בית ישראל״ ומסביר לעומקו ולרוחבו: כך לומד את הרמב״ן על הפסוק ״למען ספות הרוה את הצמאה״ במשך 3 שעות רצופות: כך לומד שער ״חשבון הנפש״ שבחובת הלבבות מאות פעמים, כפי שמעיד תלמידו שזכה הוא עצמו ללמוד עמו במשך כמה שנים כ־1000 פעמים! וכך לומד מדי שבוע בשבוע, במשך שנים, את כל הרמב״ן, והאוה״ח הקדוש עה״ת, ומדרש.

העיד אותו תלמיד אברך עול ימים, על כל ידיעותיו ובקיאותו להפליא היו, מעולם אינו נזכר כאילו מיד במקום המדוייק. בתקופה האחרונה כשהוא מקריא באזניו, שכן קשה עליו הקריאה, הוא מקדימו תמיד בשתיים שלוש מלים ומתקנו אם הוא שוגה, כך במשניות, חובת הלבבות, שפת אמת, בית ישראל.

בנסיעה, תמיד נוטל עמו ספר ו״שמועס״ — שיחת של כ״ק מרן אדמו״ר בעל ה״לב שמחה״ זי״ע מתעמק ממש כיושב בביהמ״ד. פעם אחת לא נטל עמו, מבחין תלמידו, כיצד הוא ממלמל בע״פ את ״אגרת הרמב״ן״ ו״צעטיל קטן״ מה״נועם אלימלך״.

כך, ניצבת דמותו כסמל חי, לפני בני הישיבה ועדת חסידי גור. ניגוד מושלם ושילוב של זריזות ומתינות, ישוב הדעת מופלג, אין דיבור ותנועה ללא מחשבה ומאידך — זריזות גדולה. כל תנועה מחושבת ב״שויתי ה׳ לנגדי תמיד״. עובד ה׳ מופלא.

לתלמידו אומר: ״מקלל אביו ואמו״ — נידון בסקילה, ואילו ״מכה אביו ואמו״ שלכאורה חמור יותר רק בחנק, הכיצד? הרמב״ן מיישב, כי במקלל שהוא בשמו של הקב״ה, עובר על איסור ״לא תשא״. ורבי זעליג מסביר: אדם ה״מכה אביו ואמו״ עבר עבירה חמורה מן הסתם, שכח שיש בורא עולם. אולם ״מקלל אביו ואמו״. הזוכר את הקב״ה ומגדף חלילה בשמו, זוכר וחוטא — ״גדול עוונו״! — ויאים הדברים למי שאמרם.

גאון באמונת חכמים

כשם שנתייגע במסכתות הש״ס, כך, לא פחות, ולא בפחות התמדה ושקידה, נתייגע וחידש בסוגיה של אמונת חכמים. אמונה פשוטה ללא שיור, ממנה שאב כל חיותו עד

יומו האחרון, בבחינת "וצדיק באמונתו יחיה". לדידיה, כל מה שיש לו לאדם, הוא בזכות צדיק הדור, "וברכת את ה' אלוקיך – לרבות בעה"ב" – אומר מרן ה"בית ישראל" זי"ע, דהכוונה על צדיק הדור שממנו כל ההשפעות.

מרגלא בפומיה, מתוך התלהבות מרובה, אש קודש, דברי ה"משך חכמה" על הפסוק באלישע ובן השונמית, הפטרת חיי שרה. כשחלה בן השונמית, מסביר רבי מאיר שמחה, העלים הקב"ה מהנביא את דבר חוליו, כדי לנסות מידת אמונת חכמים של השונמית. והיא למרות שידעה מצבו, בגלל אמונתה האיתנת בצדיק, הנביא ששאל "השלום לילד", השיבה "שלום", בכח אמונה איתנה בנביא, בזכות זאת נושעה, ולא בזכות ההספקה שסיפקה לנביא כל צרכו.

אף הוא, מאמץ זאת למעשה בחייו, כשנולדה בתו השניה, אמרו הרופאים כי ח"ו לא תתקיים, ניגש רבי זעליג באותו יום שבת קודש אל מרן ה"בית ישראל" זי"ע והוא מאחל לו "מזל טוב". להפתעת הכל, אין הוא שב יותר אל בית החולים, אלא עורך "קידושא רבא" גדול. בטוח הוא כי אם הרבי מאחל "מזל טוב", שוב אין חשש. ואכן כך היה ב"ה.

התקשרות עילאית במדרגה גבוהה ונשגבה, במחשבה, דיבור מעשה. לא רק מה ששומע מפי הרבי, אלא גם מה שמשער כי כך רצון הקודש – קודש עבורו, כאשר הוא חולה וממליצים בקודש פנימה כי יתחזק וילך לחנותו, הריהו מתעודד והולך בשמחה. "חשובה לו ההליכה לא פחות מלימוד דף גמרא" – הוא אומר – "כיון שיש כאן קיום רצון חכמים".

בימים קשים. שואלו רעהו רבי רפאל יעקב זצ"ל: "וכי כיצד ניתן כהיום, להתחזק בשמחה"? והוא משיב: "אם השמחה היא בגלל שזה רצון ה' שוב אין הדבר קשה". שמחה "לשמה" עשיה "לשמה" – זה רבי זעליג.

"ציות" לדעת רבוה"ק, אצלו יסוד היסודות. לא רק ציות בדבר שנאמר, אלא אף ספק קלוש, מוגדר בפיו "ספיקא דאורייתא" שיש לילך בו לחומרא.

מהלך מחשבתו הוא, כי אם מתעורר ספק בהבנת דברי הקודש, יש לנהוג לחומרא, שכן, אם כן נוהג האדם, מה איכפת ליה, הרי מרויח ספק של ציות לרצון חכמים, שזהו חלק מאמונת חכמים, מה שאין כן, אם נוהג בהבנתו, מפסיד זאת בשל כך.

תמיד כשבאו להתייעץ עמו בהבנת דברי רבוה"ק, אין הוא משיב על אתר, תמיד דוחה ומחשב יום או יותר, מבקש כי יכתבו לו דברי האדמו"ר על פתק, למען יוכל לתתעמק בהם ולהשתדל להבין.

העבירה החמורה ביותר לדידיה – אי ציות מושלם לדברי רבוה"ק.

פעם אחת, כשחלה במעיו, ציוה עליו כ"ק ה"בית ישראל" זי"ע, לאכול בצום תשעה באב. התמהמה רבי זעליג מלאכול עד אחר התפילה. הדבר הזיק לבריאותו מיד. לא ארכה השעה ורבי זעליג נכנס לקודש פנימה, לבקש מחילה על שלא ציית מיד בהשכמת הבוקר, לאכול כדברי חכמים ועל כן נענש.

סיפר רבנו מרן ה"בית ישראל" את דבר המעשה לאחד ממקורביו והפטיר: "ראה נא את "חטאי" זעליג..."

בהיותו בבית החולים במחלתו האחרונה, הבין מדברי כ"ק מרן ה"לב שמחה", כי אין כדאי לחטט יותר מדאי, לכן, כשנכנס אליו הפרופסור, לא התאונן כלל על כאבי ראש העזים מהם סבל, אולם הרופא שב שנית לחדרו, לאחר שנודע לו מפי בני המשפחה על הכאב, הוא שאל את רבי זעליג על כך. סיפר רבי זעליג: "ידעתי שזה יעלה לי ביוקר, אך להוציא שקר מפי איני יכול, מזה לא אהיה בריא, אכן, למחרת טלטלוני לבדיקות יום תמים וכאבי גברו".

כל אותו יום המחרת היה רבי זעליג שרוי בפחד, שמא בגלל שעשו את הבדיקות ימצאו הרופאים חלילה דבר שיותר טוב שלא ימצאוהו, וכמה נחה דעתו כששמע כי לא מצאו דבר. גישתו היתה כי רפואה וישועה, רק עפ"י הצדיק ואילו הרופאים יכולים רק לקלקל. כשנשלח בעצת כ"ק מרן ה"לב שמחה" אל פרופסור חשוב מגדולי הרופאים בארץ, נסע אל ציון מרן ה"בית ישראל" זי"ע, להעתיר ולהתחנן, שהרופא לא יאמר ח"ו אחרת מכפי שאמר הרבי, ובכך עלול לקלקל. שמחתו היתה גדולה, שלא שבה תפילתו ריקם.

"למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו". בימיו האחרונים, ציין בספרים הקדושים קטעים שונים, בעניני אמונת חכמים, השגורים על פיו. כך גם הכתיב לביתו את סיפורו על 12 דפי בלוק, כאומר כי יש ללמוד מסיפור זה ואין הוא מספרן סתם. הסיפור שזור כולו וסבב על ציר מרכזי של אמונת חכמים יסודית ועמוקה, כאשר הוא מבהיר, כי כ"ק מרן ה"בית ישראל" חננו במתנת חינם של שנות חיים, מאז מחלתו בשנת תשל"א ועד הסתלקות הצדיק, ואילו כ"ק מרן ה"לב שמחה" העניק לו מתחילת נשיאותו שאז היה רבי זעליג שוב על ערש דווי, 7 שנות חיים... סתם ולא פירש...

"מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו". "מי יעלה" – אומר ה"חידושי הרי"מ" – אין זו רבותא. הרבה יכולים לעלות. אבל "מי יקום"? – מי נשאר תמיד במקום הקודש, זו כבר מדרגה. רבי זעליג, מאז שנודע וכל מכיריו יודעים כי כל ימיו, כולן שוין לטובה, ימי עליה, עד יומו האחרון, שגם אז נתייגע בדברים שנאמרו בקודש פנימה להבינם, ולא משיגרה נהג כך כל ימיו. "מחדש" נפלא היה בסוגיה רבה ועמוקה של אמונת חכמים ומעלה מרגליות מאירות.

כולו טריות ורעננות, למרות מחלתו וחרף היותו דל וכחוש – הרבה יותר מאברכים עולי ימים.

"אשרי מי שגדל בתורה ועמלו בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו וגדל בשם טוב ונפטר בשם טוב מן העולם" (ברכות יז) שמו הטוב כאפרסמון הנודף למרחוק, למרות היותו איש מצניע לכת להפליא. עד היום נקראת חבורתו שהקים לפני למעלה מארבעים שנה בשמו: "זעליגס חברה" או "זלעליגיסטען", למרות שעמד בראשה בפועל רק עד נישואיו, אלא שאורו זרח והבקיע גם לשנים הבאות.

למען מוסדות התורה

מסירות נפש אצל רבי זעליג, היא בכל. בתורה, בעבודה, ביראה, בחסידות, ובכל מאי דכרוך בעבודת השם, את אותה מסירות נפש, משקיע רבי זעליג בפועלו למען מוסדות התורה של "חסידי גור".

חבר הנהלה במוסדות התורה בירושלים – לא כאדם המחווה דעה והולך לדרכו, הוא משקיע בפועל, מכתת רגליו במסירות על פתחי נדיבים, כדי להציב את אותה ראשית מצער, שהפכה לאחרית שוגה ופורחת.

אין הוא מבליט עשייתו זו, כשם שאינו מבליט כל עשיה אחרת, רצון הרבי קדוש עבורו בכל שטחי החיים וגם בשטח זה, אם זה "תלמוד תורה דחסידי גור" בירושלים, אם זאת ישיבת "שפת אמת". אם זו "ישיבה לצעירים" או אם זה "כולל חסידי גור", בכולם ידו וחלקו של רבי זליג גדולים, אם כי לרבים לא ידועים.

בימים האחרונים...

באחרונה, על אף מחלתו שגברה, ר"ל, הצניע יסוריו והמשיך בעבודת הקודש כארי המשיך ללמוד גם בעת עריכת בדיקות כל העת, מזכיר עצמו בקודש פנימה ודבוק בדברי חכמים, בגבור יסוריו, הוא שולח את הספר הקדוש "נועם אלימלך" לקודש פנימה כ"קויטעל", ומציין את הקטע בפרשת עקב דיבור המתחיל "היום הזה ראינו", המדבר כי הצדיק יכול להפך מידת הדין לרחמים, כך גם את הקטע השגור בפיו "ארבעה מידות בהולכי ביהמ"ד" שבעמוד ר"א.

ממשיך ללמוד ולעבוד בוראו במתיקות, למרות מכאוביו. ביותר: הוא מפטיר באזני תלמידו בשבוע האחרון על מתיקות הלימוד: "כך עוד לא זכיתי ללמוד"...

ביום החמישי האחרון, ליל יום פטירתו, מזמין לביתו לסעודת ראש חודש כמנין אברכים, הוא מבקש מהבחור, תלמידו, לקרוא קטע "בית ישראל" לאט כ"מונה מעות", יש לזכור מה שכתוב כאן, התחיל לספור בכל קטע כמה נקודות, עשרות ענינים בכל קטע...

למדו את הקטע בפרשת תרומה, שנת תשט"ז, המדבר על "קשה גזל הנאכל, שאפילו צדיקים וכו', שמביא ה"בית ישראל", שהכוונה על מי שאינו מכוין בברכה, **"יש ללמוד קטע זה בכל יום"** – אמר רבי זעליג והוסיף, כי הוא מתפלל לה' "הלואי שיהיה לי פה לאכול, שאוכל לתקן, לקיים מה שכתוב כאן"... אחרי כן כששרו את הפסוק "והבדילנו מן התועים", אמר את ה"וארט" האחרון. בשם היעב"ץ: אדם הניצול מכבשן אש, שמחתו גדולה לאין שיעור, כך צריכה להיות השמחה בכך שהקב"ה הצילנו והבדילנו מן התועים!...

נתכבד בברכת המזון ולגם כוס של ברכה, בלילה חש ברע ניסו לתלות בשתית כוס היין אך הוא מתעקש נחרצות: "איך זה ייתכן! כשיושבים יהודים יראים ושלמים בסעודה, אין יכול להזיק בשום פנים, כוס של ברכה שמה ואינה מזיקה בשום פנים"!...

באמצע הלילה מתחנן להשי"ת שלא יצטרכו לחלל עליו את השבת ושהוא יוכל לשמור את השבת, למחר הרבה בנטילת ידים, נפרד מבני משפחתו וביקש להזמין את רעהו הקרוב רבי רפאל יעקב שפירא זצ"ל ונפרד ממנו, טרם שבת קודש, נלקח אל גנזי מרומים ושבק לנו ולכל ישראל חיים.

"איזהו בן עוה"ב? כל שדעת רבותיו נוחה הימנו" (שבת קנג.)

לפני שנים רבות כשעשה מרן ה"ביתי ישראל" על הר כנען בצפת, בא שמה רבי זעליג. אמר רבנו: אבי ה"אמרי אמת" זי"ע היה אומר, כי תמוז ואב, שני חדשים קשים הם לכך נוסע הוא למרינבאד, ולכאורה אדרבה צריך להישאר ולהיות במקום? אלא צדיקים למעלה מהזמן הם, תמוז אב אלול תשרי – הכל אחד. נוסעים הצדיקים למקומות החשובים להאיר לעולם, והפטיר: "וועז מיין זעליג קומט קיין כנען באלייכט ער דער כנען". (כשזעליג שלי בא לכנען הוא מאיר את הכנען).

בהלוויתו אלפים השחירו את רחובות ירושלים. מלווהו כ"ק מרן ה"לב שמחה" כברת דרך ארוכה ואף אומר קדיש ליד מיטתו, ליד ישיבת "שפת אמת" בה למד כל שנותיו.

למחרת יצא כ"ק מרן אדמו"ר ה"לב שמחה" זצ"ל אל הר המנוחות, לפקוד את קברו של החסיד רבי זעליג וקורא עליו את הפסוק: יעלזו חסידים בכבוד ירננו על משכבותם".

כאמור אמר עליו כ"ק מרן אדמו"ר ה"לב שמחה" זצוק"ל כי היה יחיד, ועוד זאת "גדולים צדיקים במיתתן, יותר מבחייהן" – ומקום מנוחתו ב"הר המנוחות" בירושלים. שיהיה מליץ יושר עבור כל כלל ישראל.

(מאת בן ציון קלוגמן)

הגאון החסיד רבי רפאל יעקב כהנא - שפירא זצ"ל

נפטר בליל שבת קודש בבית המדרש הגדול שבירושלים

ג' אייר תשמ"ז

לא קלה היא המשימה לכתוב ולתאר את קורות חייו של איש חסיד, שהתאמץ בכל כוחו כל ימיו, להסתיר את עצמו ואת מעשיו מעיני הבריות, מחשבה רבה השקיע בענין זה, כיצד להסתיר עצמו, אפס, כל מי שהכירו, כל מי שעמד בד' אמותיו, הכיר מיד, כי לפניו נשמה גבוהה, חסיד המתחסד עם קונו ועם רבותיו, גם אם הוא עצמו "לא ידע כי קרן אור פניו", הרי כל הסובבים אותו ראו גם ראו, וניסו תמיד ללמוד ממעשיו והנהגותיו.

ננסה להעלות על הכתב נקודות יסודיות מימי חייו, שיהיו לנקודות אור לכל המתדבקים על שערי תורה, חסידות ויראת שמים.

בעיר ז'גערש שבפולין, נולד רבי רפאל יעקב לאביו הרב החסיד רבי אברהם יצחק הכהן ז"ל, שזכה להיות עוד אצל מרן בעל ה"שפת אמת" זצ"ל, ואח"כ הסתופף בצילו של בנו מרן בעל ה"אמרי אמת" זצ"ל והיה מהמקורבים אצלו וחיבבו, בהזדמנות אחת התבטא כ"ק אדמו"ר בעל ה"אמרי אמת" זצ"ל עליו: "מיין אברהם יצחק". ובהזדמנות אחרת אמר לבנו, כ"ק אדמו"ר בעל ה"לב שמחה" זצ"ל: "אברהם יצחק האט ביידע וועלטען" (אברהם יצחק יש לו את שתי העולמות).

משפחתו, משפחת כהנים מיוחסים, נכדים להרה"ק בעל ה"מגלה עמוקות" זצ"ל, ונכדי הרה"ק בעל "שובע שמחות" זצ"ל, מתלמידי הרה"ק רבי מנדל מרימינוב זצ"ל.

בהיותו צעיר לימים, כשנסע אביו ז"ל מארץ ישראל לפולין חזרה, כשנתיים לפני המלחמה, נכנס ללמוד בישיבה המעטירה "ישיבת חכמי לובלין", בשלש הזמנים בהם למד בישיבה, עשה חיל בלימודיו ויגע בתורה ובחסידות יומם וליל.

עם פרוץ מלחמת העולם, ביום י"ז באלול תרצ"ט, נסגרה הישיבה, ורפ"י ואביו קבלו מארץ ישראל סרטיפיקט לכניסה לארץ ישראל.

באותם ימים מבוהלים של תחילת המלחמה, פגש רבי רפאל יעקב בהגה"ק מפאבניץ זצ"ל – הי"ד. ונתן לו "קפוטה" מאביו, כ"ק אדמו"ר בעל ה"שפת אמת" זצ"ל כדי שישמור עליה, ואמר לו: דע לך, כי בגד זה חביב עלי ביותר, וכאשר תשמע את קול שופרו של משיח, תעזוב הכל ותרוץ אלי להחזיר את ה"קפוטה"...

לפני נסיעתו של רבי רפאל יעקב ארצה, החזיר את ה"קפוטה" לידי הגה"ק מפאבניץ זצ"ל – הי"ד.

באותה רכבת בה נסע כ"ק אדמו"ר בעל ה"אמרי אמת" זצ"ל, בחודש ניסן שנת ת"ש, מווארשא לטרייאסט נסע גם רבי אברהם יצחק יחד עם בנו רבי רפאל יעקב וכל בני משפחתו. אדמו"ר בעל ה"אמרי אמת" זצ"ל אמר אז: אברהם יצחק פארט מיט, דער כהן (אברהם יצחק נוסע יחד אתנו, זה הכהן).

לפני תחילת הנסיעה נתן לו כ"ק אדמו"ר בעל ה"לב שמחה" זצ"ל, את הגרטעל המיוחס שהיה בגור, מהרה"ק המגיד מקוזניץ זצ"ל, והלבישו על הצוואר בתור צעיף, וע"י כך ניצל הגרטעל הקדוש והגיע ארצה.

מטרייאסט שבאיטליה נסע רבי אברהם יצחק עם כל משפחתו ארצה, באניה בצוותא עם כ"ק אדמו"ר מרן ה"ביבית ישראל" זצ"ל.

עם הגיעו ארצה, המשיך רבי רפאל יעקב ביתר שאת בעבודת הקודש שלו, ועסק בתורה ובחסידות יומם וליל. אלו שהכירו אותו באותם הימים ועמדו על טיבו, הבינו מיד, כי לפניהם בחור מורם מעם, כלי המחזיק ברכה.

באותם ימים התקרב מאד להרב הגאון המופלא רבי שמחה בונם ליזרזון זצ"ל והיה תלמיד מובהק לו, יחדיו ישבו בבית המדרש בשכונת שערי חסד שעות ארוכות ולמדו בצוותא. בכתביו מביא ר' שמחה בונם הרבה פעמים הערות ושאלות שנשאל מתלמידו "הבחור רפאל יעקב".

על שער הספר "בית הבחירה" על מסכת קידושין שנתן רבי שמחה בונם ז"ל לרבי רפאל יעקב הוא כותב כדלהלן: לכבוד ידידי רעי כאח לי, החתן התמים למעלות ומדות טובות, איש האשכולות, חריף ובקי, צמ"ס וכו' מו"ה רפאל יעקב הכהן שפירא שליט"א...

בשנת תש"ג נישא לזוגתו החשובה שתחי' לאוי"ט, בת רבי שמואל שטרנפלד ז"ל, שהיה שנים רבות גבאי צדקה בעיר פרשבורג המעטירה, ונחשב כאחד מטובי הקהל. היא עמדה כל השנים לימינו במסירות עצומה שאין לתארה, לאפשר לו את עבודת הקודש שלו.

עובר לחתונה ביקש חותנו לעתיד מאת הגאון רבי חיים מאיר אונגר ז"ל, הרב דלקנבאך, שהתגורר בירושלים, שישוחח בדברי תורה עם החתן. הרב אונגר שוחח אתו ארוכות ברוב מסכתות הש"ס והופתע לראות את בקיאותו של הבחור.

בהזדמנות אחרת שוחח אתו באותם הימים הגאון מטשעבין זצ"ל, והוא שאל את הנער רפאל יעקב שאלות רבות ברוב מסכתות הש"ס, ועל כולם ענה הנער בשטף

ובבהירות, כשהגיעו לענין מסויים שהנער לא ידע, אמר רפאל יעקב בענוה כמתנצל: אולי התשובה לזה מצויה במסכתא האחרונה של הש"ס, אותה לא למדתי עדיין...

כשפגש לימים הגאון מטשעבין את כ"ק אדמו"ר בעל ה"ביבית ישראלי" זצ"ל. חזר בפניו על הסיפור הנ"ל והפטיר:

יותר נהנתי מאותה תשובה על מה שלא ידע, ממה שנהנתי מכל מה שכן ידע...

אחר נישואיו למד בישיבת "שפת אמת" בירושלים, והיה לו שיעור קבוע כל יום בצוותא עם כ"ק אדמו"ר בעל ה"לב שמחה" זצ"ל שחיבבו מאוד. ויחד עם הרה"ח בנש"ק ר' בנימין אלטר ז"ל, יחד למדו כל יום כמה דפי גמרא עם תוס'. וסיפר ר' בנימין ז"ל, שהשיעור הזה היה חביב ביותר אצל מרן בעל ה"לב שמחה" זצ"ל.

מרן בעל ה"לב שמחה" זצ"ל היה מרבה לדבר בשבחו של רבי רפאל יעקב ז"ל, ותיארו בפני אנשים כ"תלמיד חכם" כן תיארו כ"ידיד", וכאדם נאמן.

גם עם כ"ק אדמו"ר בעל ה"פני מנחם" זצ"ל למד בצוותא זמן ממושך, בקלויז דחסידי בויאן שבבתי הורנשטיין, גם כשהיה זמן מלחמה, והיה סכנה לצאת מהבית, השיעור לא נפסק.

לפני נשואיו של כ"ק אדמו"ר בעל ה"פני מנחם" זצ"ל, אמר לו אביו כ"ק אדמו"ר בעל ה"אמרי אמת" זצ"ל שיקח לו אברך, שיהיה חבר קרוב אליו, מרן בעל ה"פני מנחם" זצ"ל הכניס לאביו רשימה עם כמה שמות, וכ"ק אדמו"ר בעל ה"אמרי אמת" זצ"ל בחר ברבי רפאל יעקב, למרות שהיו ברשימה חסידים מבוגרים יותר, כך היתה הערכתו אליו גדולה.

כשבא כ"ק אדמו"ר בעל ה"פני מנחם" זצ"ל לנחם את האבלים אחרי פטירת רבי רפאל יעקב, דיבר בהתרגשות רבה אודותיו, ופעם ביום היארצייט שלו אמר: "גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהם".

באותם שנים התקרב מאד רבי רפאל יעקב אל הרב הגאון החסיד רבי יוסף דב שטיצברג זצ"ל, היה יושב לפניו כתלמיד לפני רבו והיו לומדים הרבה יחדיו.

בתקופה האחרונה טרם פטירתו של רבי יוסף דב, היו צריכים להגיש את האוכל לפיו, הסכים לקבל מרבי רפאל יעקב את האוכל, והיה רבי רפאל יעקב יושב אצלו ומשמשו כבן לאביו.

דבקותו של רבי רפאל יעקב בכ"ק אדמו"ר בעל ה"ביבית ישראלי" זצ"ל, איננה ניתנת כלל לתיאור על גבי הכתב. ביטול מוחלט היה רבי רפאל יעקב מרגיש בפני הרבי, כל מילה וכל הגה וגם כל מבט שלו, היה עבורו קודש קדשים שלא ניתן לשינוי כלל. כל חושיו וכל מחשבותיו היו בכ"ק אדמו"ר זצ"ל, די היה להביט בו בעת עריכת השלחן הטהור. עת היה נדחק מול הקודש, כשהוא לא מסיר עינו מכ"ק אדמו"ר זצ"ל, כדי להבין את מידת התקשרותו העילאית עם כ"ק אדמו"ר זצ"ל.

נזהר ביותר לא לדבר מילה בעת עריכת השלחן הטהור, וכן היה מעורר אחרים לזה, מעולם לא ישתה בפני הרבי מים, גם אם החום והדוחק קשים מנשוא, אם מוכרח ישתה מעט מים מכוס, אך מסובב פניו מהרבי, לשתות בפני הרבי אין זה דרך ארץ.

כששהה אדמו״ר זצ״ל בצפת, והלך לטייל עם כמה ממקורביו וביניהם רבי רפאל יעקב, דיבר אדמו״ר זצ״ל אודות הגמ׳ (שבת קמד:) חמרא דפרוגייתא וכו׳ ר׳ אלעזר בן ערך איקלע להתם אימשיך בתרייהו וכו׳ ושאל, ״רפאל יעקב, ווי איז די גמרא״? (היכן נמצאת גמרא זו). רבי רפאל יעקב לא ענה ועשה תנועה כאינו יודע. כ״ק אדמו״ר זצ״ל היה נראה כמקפיד קצת ואמר: כבר דיברתי עשר פעמים מהגמרא הזאת...

לאחר מכן שאל אחד מהמלווים את רבי רפאל יעקב: האמנם אינך יודע היכן הגמרא הזאת...

ענה לו רבי רפאל יעקב: אני זוכר את הגמרא הזו ואני יכול לחזור על תיבות אותו קטע, מסופו לתחילתו ג״כ, אבל האם דרך ארץ הוא שאענה לרבי שאני יודע...

וכעין זה סיפר ידידו הרה״ח ר׳ אלעזר הנדלס שיחי׳ לאוי״ט שכ״ק אדמו״ר בעל ה״לב שמחה״ זצ״ל קרא פעם לו ולרבי רפאל יעקב ודיבר עמהם באיזה ענין, ובין הדברים שאל מרן ה״לב שמחה״ את רבי רפאל יעקב מה דעתו בזה ולא ענה כלום. כשיצאו מהקו״פ שאלו הר״ר אליעזר יחי׳, הלא הרבי קורא לך ורוצה לשמוע דעתך ומדוע לא ענית, ענה רבי רפאל יעקב: רבי זעליג לימדני שכשנכנסים לרבי צריכים לשכוח מהכל ואין דעה עצמית ולכך לא יכולתי לענות.

חבר טוב וקרוב יש לרבי רפאל יעקב הלא הוא הרב החסיד המפורסם רבי זעליג שטיצברג זצ״ל. חברים קרובים הם עשרות בשנים, הקשר ביניהם מופלא ביותר, לומדים יחד שעות ארוכות, עוסקים יחד בעבודת השי״ת. שניהם נמנים על קבוצת המקורבים ביותר לכ״ק אדמו״ר בעל ה״בית ישראל״ זצ״ל, שניהם עומדים יחד מול הרבי בשורה הראשונה בעת עריכת השלחן הטהור, כשהם חרדים לכל מוצא שפתיו, לפעמים היה מצווה על שניהם לצאת מהשורה הראשונה ולהכנס לשבת בשלחן הטהור, פעם כשהוא רואה מישהו עומד בין שניהם אמר לו: אתה מוטל בין שני ימים טובים...

כשמסתיימת עריכת השלחן הטהור בליל ש״ק, למרות שנדחק עד עכשיו בשורה הראשונה עכ״ז היה נוטל רבי רפאל יעקב ועמו עוד שני חברים נאמנים מטאטאים בידיהם ומנקים את מקום ה״טיש״ וסביבתו, כדי שיהיה נקי לתפילה בש״ק בבוקר, וכל זה הוא עושה מתוך חביבות וחרדת קודש אמיתית. אחרי זה מתיישב ללמוד יחד עם ידידו הנאמן רבי זעליג. וכן למד גם אחרי השלחן הטהור בסעודה שלישית.

מצוות כיבוד אב היתה אצלו ענין בולט מאוד, קיים בשלימות ״מכבדו בחייו ומכבדו

במותו", אחרי פטירת אביו, הרה"ח ר' אברהם יצחק ז"ל, התחיל להתפלל במנין של "נץ החמה", באומרו, כי המאמץ בקימה בשעה זו של היום, היא חלק ממצוות "כיבוד אב". ומאז התפלל כבר תמיד במנין שבשעה זו, גם כשהקימה אז היתה כרוכה אצלו במסירות נפש ממש, לא נכנע ולא ויתר.

הקפיד מאד שבשלחן הטהור אצל רבוה"ק יקראו לו על שם אביו, רפאל יעקב — אברהם יצחק"ס, כדי להזכיר ולכבד בכך את אביו, וכן בשמחות קראו אותו על שם אביו, כן הרבה מאוד בלימוד משניות לעילוי נשמתו, וכאשר בתוך ימי השלושים לפטירתו, לקח ממנו סוחר דתי שעה מיותרת, לא ויתר לו ודרש ממנו במפגיע, ללמוד שעה משניות כנגד השעה שלקח ממנו אז...

עם פטירת כ"ק אדמו"ר בעל ה"ביתי ישראל" זצ"ל, ביום ב' אדר תשל"ז, הרגיש שחשכה עליו השמש בצהרים, ולא ידע את נפשו מרוב אבל וצער. כל ימי השבעה לא הלך לחנותו, וישב בביתו של ידידו רבי זעליג ז"ל ולמדו משניות.

אך חיש מהר התעודד, חיזק עצמו בכ"ק אדמו"ר בעל ה"לב שמחה" זצ"ל, חיזק את עצמו וחיזק אחרים, להמשיך לאחוז בקרנות המזבח, וראו אצלו ביטול מוחלט ללא כל שינוי מהנהגה הקודמת. כל השנים לא הלך לחנותו ביום ב' אדר, והיה צם, וניסה להסתיר זאת כדי שאף אחד מבני הבית לא ידע מזה, אך על טעימת מזונות ויי"ש לכבוד ההילולא לא ויתר, ובליל ההילולא, אחרי הסעודה, עלה לממונה על כך, ושתה ואמר "לחיים" כמנהג החסידים, אך למחרת צם.

היה נאה דורש ונאה מקיים, פעם אמר: כמה קשה לקיים "שויתי ה' לנגדי תמיד", אבל לכל הפחות בעת שאומרים השם בתפילה או בברכות, צריך להיות בבחינה זו, ואכן ראו עליו שהשכינה שורה עליו. בהלויתו של ידידו רבי זעליג ז"ל אמר:

אם חושבים כראוי על תיבות התפילה שאומרים כל יום בבוקר: אלקי נשמה שנתת בי טהורה היא, ואתה עתיד ליטלה ממני... שוב אין שייך ענין של פתאומיות בפטירה, הרי מתכוננים לזה...

בכל ענין וענין ראו עליו עמקות מחשבה, ראו איך מעמיס על עצמו את עבודת הקודש באופן הקשה ביותר, במסירות נפש, בלא שום ויתורים מעצמו, בלא שום פשרות, בעיקביות, כשהיו מחלקים שעות היום לאמירת פרקי תהילים במשמרות לרפואת כ"ק אדמו"ר זצ"ל, היה לוקח על עצמו את השעות הקשות ביותר, בין 2 ל-4 בלילה. בליל ש"ק היה לו קביעות לעמוד על יד עמוד התיבה של התפילה בבית המדרש דגור, ולמד שם, והיה הולך לישון מאוחר מאוד למרות שבמשך כל השבוע עמל קשה מאד בחנותו, בליל יוהכ"פ וכן בליל ט' באב היה נשאר בבית המדרש כל הלילה.

כל ענין שהיה קשור לרבי הוא אצלו קודש קדשים, אין בזה ספיקות, כל ספק וספק ספיקא, הוא לחומרא, כשנכנס לרבי ושוטח מבוקשו בע״פ או בקוויטל, היה מעלה אח״כ את התשובה שקיבל בקודש, על הכתב, והיה מרבה לעיין ולהתעמק בדברים כדי להבינם על בוריים. היה רגיל לומר: אם יצא מהרבי וקיבל תשובה אחרת ממה שחשב שיהיה צריך לעשות, סימן שהבין טוב את תשובתו של הרבי על שאלתו...

הציבור מאנ״ש ידעו, כי אם אין תשובת הרבי מובנת כל כך, הרי הכתובת לברר את הדברים על בוריין היא אצל רבי רפאל יעקב, הוא היה מבקש מהפונים אליו שיעלו על הכתב את תשובת הרבי, והיה משקיע עצמו כדי להבין ולהסביר את דבריו הק׳ של הרבי.

כשהיו באים לפניו בשליחות מהרבי, היה לובש את הכובע, וכן כשהיו חוזרים לפניו על דברי תורה מרבוה״ק, הכל היה אצלו בחרדת קודש, וראו איך מתקיים בו בחוש ״והיו עיניך רואות את מוריך״, גם כאשר לא היה עומד ממש מול רבוה״ק.

אחרי שנים אחדות, בהם עסק בתוה״ק יומם ולילה, בהם קיבל גם סמיכה לרבנות מהגאון מטשעבין זצ״ל, והג״ר יצחק אייזיק הלוי הרצוג זצ״ל, יצא לעסוק במסחר לפרנסתו. היה מדקדק בעניני ממונות בצורה בלתי רגילה, דין פרוטה כדין מאה ממש, היה עובר על כל חשבון כמה פעמים, באומרו שאינו רוצה שבעולם הבא יהיה לו עסק כל שהוא עם החנות...

פיזר הרבה מכספו לעניים ולאלמנות, ובכלל לעניני צדקה, בעוד שלעצמו היה מצמצם בהוצאות יותר מהרגיל, וקיים בדנפשיה מאמר הכתוב: טוב איש חונן וגו׳ ״יכלכל דבריו במשפט״.

בכל צעד ושעל בעבודתו, נזהר מאיסורים דקים שאדם דש בעקביו, בימי חול המועד לא היה מוכן לעשות שום דבר הקשור לעסק, אפילו לא בדיבור בעלמא, היה יושב בימים כאלו כחול המועד וכדו׳ כמעט כל היום בבית המדרש ועוסק בתורה.

קיים בנפשו דברי חז״ל: מלה בסלע משתוקא בתרין, לא הוציא מילה מיותרת מפיו, אדמו״ר בעל ה״פני מנחם״ זצ״ל ציוה לכתוב על מצבתו שהיה ״שומר פיו ולשונו״, ״פיו״ בעניני אכילה, היה זהיר ביותר שלא לאכול דבר שהיה עליו איזה פקפוק הקל ביותר, במיוחד נזהר מאכילה בשמחות וכדומה, בשמחות נישואי בניו העמיד משגיחים מיוחדים שישגיחו על מליחת הבשר ועל כל הכרוך בכך כדי שיהיה יותר מהודר, ולא יאונה חלילה על ידו כל מכשול.

ו״לשונו״ בעניני דיבור, היה נזהר על עצמו מאד שלא לדבר על זולתו, שמא ח״ו יהיה בדבריו שמץ של לשון הרע, וכן מעולם לא היה מרשה לדבר על אחד שלא בנוכחותו, תמיד היה אומר, אנו נדבר רק על מי שיושב כאן אתנו. וכך בחכמתו הציל פעמים רבות

מאיסורי לשון הרע, לפעמים היה אומר זאת בבדיחותא וכאילו בדרך אגב, שלא יבחינו כלל כי הוא מתכוון כאן משהו מיוחד.

למרות שסדר יומו היה מלא וגדוש להפליא, אם בשיעורי תורה וחסידות, אם בעיסוקיו האחרים, היה תמיד פנוי לישא בעול הציבור, לעזור ולסייע לכלל ולפרט, אם בעצה אם בעזרה ממשית, התעסק הרבה בעזרה לאלמנות ויתומים. והתעסק בהם כאילו היו ילדיו, עד נישואיהם.

רבוה"ק זצ"ל, שילבו אותו בהנהלת הרבה מוסדות, בכולם היה מעמודי התווך בעצה ועזרה. אסיפת היסוד של "חדר גור" בירושלים היתה בביתו, ושנים ארוכות נשא בעול הת"ת במסירות ובנאמנות, פעמים נסע לשבתות עבור הת"ת, שימש כחבר הועד בבניית בית המדרש דגור בירושלים גם בית המדרש הנוכחי, וגם זה ההולך ונבנה, והשקיע בזה מחשבה רבה וכוחות רבים, כן היה בהנהלת ישיבת "שפת אמת", ובעוד הרבה מוסדות של תורה וחסד.

בעת שידידו הקרוב רבי זעליג זצ"ל היה חי, היו לומדים כל יום אחה"צ בהיכל ישיבת "שפת אמת", אחרי פטירתו של רבי זעליג, קבע רבי רפאל יעקב מקום לימודו בבית המדרש דגור, כעבור זמן מסויים נתגלה מכתב מכ"ק אדמו"ר בעל ה"אמרי אמת" זצ"ל, שכתב להנהלת ישיבת "שפת אמת" בנוגע לכמה ענינים, בין הדברים, שהתלמידים ילמדו ספרי מוסר עכ"פ חצי שעה בכל יום, ובסוף המכתב נכתב: "הצעה אחת אוסיף אשר מהראוי שכל חברי הוועד וכו' ילמדו בהישיבה איזה שיעור שירצו או בעצמם או עם חבר בכל יום", כשהראו לרבי רפאל יעקב את המכתב חזר וקבע מקום לימודו בהיכל הישיבה. לצד כל הנ"ל, היה רבי רפאל יעקב מתרחק עד הקצה האחרון בעניני כיבודים וכדו', תמיד התהלך בצד, עשה עצמו כמי שאינו, היה אומר על עצמו: אני סבל טוב ממחנה יהודה...

כשהיו רוצים לקבוע זמן לשבת ולדון בענינים ציבוריים, מעולם לא התחמק ולא דחה, פעם אמר: תקבעו זמן, אתייצב מתי שתאמרו לי... בכל המוסדות בהם שימש כחבר הנהלה, גילה מעורבות גדולה. גם בענינים כספיים, ע"י עצותיו המועילות נחסכו לעיתים כספים רבים למוסדות, גם בענינים רוחניים, ידעו שעל דברו ועצתו אפשר לסמוך, מבטו היה מרחיק לכת, היה פועל רבות שלא לדחות אף נפש, וגם אם לפעמים לא הובנה עצתו בשעתו, הרי אחרי זמן הבינו כולם היטב את כוונתו.

כל הנהגותיו היו נאדרות בקודש, לא היה מרשה לצלם את עצמו בכלל, וגם בחתונות בניו לא הירשה לצלם כלל בעת החופה, כי אמר דאיתא בסה"ק, דשעה זו היא כמעמד הר סיני, ואי אפשר אז להפריע בכאלה דברים...

מאז שוחרר הכותל המערבי, היה הולך לשם כל יום ו׳ בצהרים, ובחזרתו משם היה עסוק בהכנות לכבוד ש״ק.

גם במוצש״ק לא עשה שום מלאכה ולא דיבר על שום עסק ממסחרו וגם לא כתב, היה מראה דבר פלא ברד״ק עה״פ (תהילים צב, ג): ״להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות וגו׳ וכתב שם הרד״ק וז״ל: ואמר בלילות, עבור ליל שבת וליל מוצ״ש, שהם לילי מנוחה, כי לא יצא האדם למלאכתו עד הבוקר עכ״ל הרד״ק.

בהיותו בתוך כתלי בית המדרש היה ממעט ביותר מלדבר שום דבר חול, וגם כשבאו לדבר עמו באיזה נושא, היה הולך עם הבא אליו לחוץ בית המדרש.

אלו הם אפס קצהו מהליכותיו בקודש של החסיד המופלא, רבי רפאל יעקב ז״ל, משך עשרות בשנים, ללא שינוי, ללא הפסקה.

יום ו׳, ב׳ אייר, ערב שבת קודש פר׳ טהרה. (תזריע — מצורע).

אמנם זה כבר כמה שבועות ורבי רפאל יעקב מרגיש קצת חולשה, אבל מאומה לא השתנה בעבודת הקודש שלו, על קוצו של יוד לא ויתר, גם לא על מנין ולו לתפילה אחת, כל סדריו בקודש כאילו אין שום דבר. בבוקר יום ו׳ טבל במקוה טהרה, קודם לתפילת שחרית. (ביום ו׳ היה טובל פעמיים, בבוקר כמדי יום לפני שחרית, ואחרי חצות היום לכבוד ש״ק). התפלל ועסק בענייניו, אחרי חצות היום הלך לכותל המערבי כמנהגו, ומאז כבר היה עסוק בהכנות לש״ק, סמוך לקבלת שבת הגיע לבית המדרש דגור ונעמד על המקום שהיה רגיל לעמוד בו, בשורה הראשונה מול פני הקודש, מול פני כ״ק אדמו״ר בעל ה״לב שמחה״ זצ״ל, שהיה מופיע בימי חולשתו בבית המדרש מדי פעם.

והנה לפתע באמצע קבלת שבת, תדהמה נוראה, רבי רפאל יעקב כרע ונפל, רופאים הוזעקו לבדוק את מצבו, הציבור היה במתח נוראי, החלו באמירת פרקי תהילים, אך הגרוע מכל הגיע, ואברך נפול פנים יצא מחדר ההמתנה הסמוך לבית המדרש, וזעק בקול: כהנים לצאת...

קשה מאד לתאר את האוירה שהשתררה בבית המדרש בדקות אלו, האבל ניבט מפני כולם, עצב נוראי מילא את כל האוירה, הציבור שמר על איפוק חיצוני מחמת קדושת השבת, אבל בלב פנימה הרגישו כולם כי התייתמו כעת מהארי שבחבורה, אבד חסיד מן הארץ, וישר באדם אין...

ובתל אביב חלם באותו ליל ש״ק, פר׳ טהרה, אברך חשוב מאנ״ש, ובחלומו הוא רואה את כ״ק אדמו״ר בעל ה״בית ישראל״ זצ״ל נכנס לבית המדרש בירושלים, פותח את ארון הקודש, מוציא משם ספר תורה ופונה ויוצא עמו החוצה...

במוצאי שבת קודש הבין אותו אברך, כי אכן נכנס בעל התאנה ולקט את המובחר, את ספר התורה החי שהסתובב שם, את אותו ספר תורה חי, אשר מקומו האמיתי היה

בית המדרש, שם ישב רוב שנותיו, שם עשה יומו עיקר, שם עלה והתגדל בתורה וחסידות, ושם, בעומדו בשורה הראשונה, החזיר נשמתו הקדושה לבוראה.

המומים ליוו אותו אלפים מאנשי ירושלים, שהכירוהו והעריצוהו, ובראשם גדולי ירושלים. והלכו אבלים ודמועים אחרי מיטתו למרות שהיתה זו בשעת לילה מאוחרת במוצאי שבת קודש.

בהספדו הנרגש, רווי הדמעות, של המשב"ק הרה"ח ר' חנינא שיף שליט"א, תיאר את הקשר הנפשי העצום שהיה לרבי רפאל יעקב אצל כ"ק אדמו"ר ה"בית ישראל" זצ"ל, ותיארו כ"ילד שעשועים" שלו והיה קורא לו "רפולקע" בחביבות.

בשעה שהרמקולים סבבו בחוצות ירושלים להודיע על שעת ההלויה, שמע אחד מזקני חסידי בעלז את ההכרזה, הלה שהכיר טוב את רבי רפאל יעקב התפלא על כך שצעיר כמוהו נלב"ע, ושאל את בני משפחתו אם שמע טוב ורבי רפאל יעקב נלב"ע, אלה רצו שלא ידע מזה וניסו להעלים ממנו, אך הוא פתח ואמר להם: ...יודע אני כי אכן הוא נפטר, כי בליל ש"ק חלמתי כי בבית המדרש בגור נופל לפתע ספר תורה...

הקהל שהגיעו בימי השבעה לנחם את האבלים, ידעו לספר סיפורים מאלפים ומיוחדים במינם על רבי רפאל יעקב ז"ל ועל ההתקשרות הבלתי רגילה שלו עם רבוה"ק לבית גור, כמו כן על הענווה שלו בפני כל תלמיד חכם. מפיו של הגאון רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל שמעו האבלים דברי שבח בלתי רגילים אודות אביהם, בין השאר התבטא, שהיה בבחי' מה שחז"ל אומרים "אמור מעט ועשה הרבה". ואח"כ הוסיף שגם המעט לא היה אומר – ועשה הרבה, והפליג מאוד בענין הנאמנות שלו. כשהיה הגרש"ז על מקום קבורתו של רבי רפאל יעקב התכופף, נאנח קשות ואמר: ווי להאי שופרא דבלי בארעא... בהזדמנות אחרת התבטא: היכן מוצאים יהודים כמו רפאל יעקב וזעליג...

כ"ק אדמו"ר בעל ה"פני מנחם" זצ"ל, ששהה בעת פטירתו של רבי רפאל יעקב בשליחות מצוה בחו"ל, קיצר את שהותו כדי שיספיק לבוא לנחם את האבלים, בהגיעו אמר על דברי הגמ' במס' שבת בשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו נשאת ונתת באמונה קבעת עתים לתורה וכו' והרחיב בדיבורו על רבי רפאל יעקב שעצם מהותו וישותו התאפיינו בהם שכל משאו ומתנו היה באמונה ללא דופי וכו', קבעת עתים לתורה ולא זו בלבד אלא שניצל כל זמן פנוי שעמד לרשותו, ועל השאלה השלישית, שהיה שמור וזהיר מאד בקדושה וטהרה.

ומקום מנוחתו כבוד ב"הר הזיתים", סמוך ונראה למערת רבותינו הקדושים לבית גור זיע"א.

השאיר אחריו את אלמנתו החשובה שתחי' לאוי"ט, שעמדה לימינו כל השנים במסירות נפש ממש, את בניו, נכדים ונינים, ההולכים ב"ה בדרכי אבות, בדרך התורה והחסידות. בכתב היחוס של משפחת שפירא נכתב:

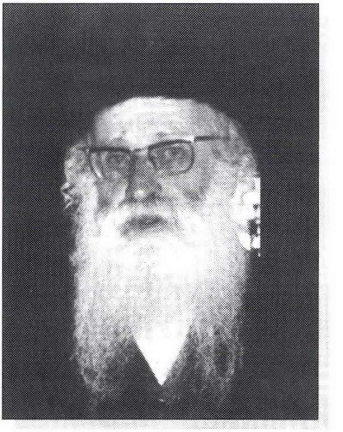
נכדים אנו לזקנינו הקדוש והטהור וכו' רבי יחיאל אשר שמואל כהנא שפירא, המיוחס עד עזרא הסופר זי"ע. הוא היה אב"ד דשינאווא וזאלין, ובסוף ימיו נסע לעיה"ק ירושלים עם זוגתו מרת חיה ע"ה, ומנו"כ בעיה"ק ירושלים.

זקנינו הנ"ל, היה בן הגאון רבי ישראל, אב"ד וואדיסלאוו, בן הגאון רבי נתן נטע זצ"ל אב"ד שעבראשין, (וזוגתו מרת מירל ע"ה בת הגאון רבי שאול מאמסטרדם, נכד הגאון בעל "מגיני שלמה", נכדו של רש"י זצ"ל, שהיה נכד לרבי יוחנן הסנדלר מגזע דוד המלך ע"ה).

בן הגאון רבי אהרן שמואל זצ"ל, אב"ד שעבראשין, מדייני ועד ארבע ארצות, (וזוגתו מרת פייגעלע ע"ה, בת הגאון רבי נפתלי הירץ אשכנזי זצ"ל, אב"ד לבוב, ממשפחת הב"ח, בן הגאון רבי העשיל זצ"ל, אב"ד ווילנא, נכד הגאון רבי העשיל זצ"ל מקראקא, בן הגאון רבי יעקב זצ"ל אב"ד לובלין, חותן רבי שאול וואהל זצ"ל בן הגאון מהר"י מינץ זצ"ל בן הגאון מהר"ם פאדווא זצ"ל.

וזוגתו של רבי נפתלי הירץ הנ"ל, מרת פייגעלע ע"ה, היתה נכדת הגה"ק בעל "מגלה עמוקות", זי"ע.

הגאון החסיד רבי אלחנן דב שיינברג זצ"ל

"רב בית המדרש ד"גור" בירושלים"
הנקרא: ר' בערל שיינברג
בעל מקריא בבית המדרש הגדול בירושלים
תיאור דמותו "איש האשכולות"
נולד: בז'יזין שבפולין לאביו הרה"ח ר' יוסף זצ"ל
נפטר ג' אדר ב' תשמ"ד

"מאי אשכולות? אמר רב יהודא אמר שמואל — איש שהכל בו" (סוטה מ"ז: ותמורה ט"ו:)

כרם בית ישראל, פורח בסנסניו ומרנין בפרי הילוליו, היה בטרם החורבן הגדול והנורא שפקד אותנו ביום חרון אף ה', בשנות הזעם האיומות שניתכו על יהדות אירופה. רבים בני המלוכה, השתולים בחצרות ה', גדע ה' בחרי אפו, ניתן למשיסה יעקב. לולי ה' הותיר לנו שריד כמעט — מי ישור אחריתנו. נותרו בכרם בית ישראל עוללות מן הכרמים, אחד מעיר ושנים ממשפחה, וגם אשכולות מפוארים שהותיר המקום ברחמיו על שארית ישראל.

אחד מן האשכולות המפוארים האלה, שהגיע לשערי ארץ הקודש לפני פרוץ הנחשול הנורא, הוא רבי אלחנן דב שיינברג (ר' בערל) זצ"ל. "איש שהכל בו" — מוכתר בתורה, מעוטר ביראת חטא ומסולא בחסידות, מלא גמילות חסדים בגופו וברוחו, משנן תורה באמיתה, ללא דופי, באין שכחה ומחלוקת — — —

וזה מופלא, כיצד כל מעלות טובות אלו ואחרות, סדורות ומשלימות ברבי בערל זי"ל מין שלימות והרמוניה מופלאה, ממש כאותם ענבי אשכול, הסדורים זה על כתיפו של זה ומהוים יחדיו אשכול לתפארה! — — —

"בוצין מקיטפיה ידיע"

בפי חסידים שגור, "יין ישן — דעת זקנים נוחה הימנו — אימתי כשהיה בצעירותו יין משובח... חומץ בן יין גם בזיקנותו לא ישביח!..."

בפולין החסידית, בעיירה הקטנה בז׳זין שליד עיר החרושת העמוסה בתורה וחסידות לודז׳, נולד בשנת תרפ״ג רבי אלחנן דב לאביו הרה״ח ר׳ יוסף ז״ל מחסידי סקרנביץ. בהיותו כבן 10 שנים, שם אביו פעמיו לחונן עפרות ארץ הקודש יחד עם משפחתו ואילו הנער נותר בבית אחיו, בז׳דונסקע ואלע העיר. בקרב חבורת חסידי גור, עולה ומתעלה העלם הצעיר וסופג לוגין של תורה ויראת שמים צרופה. אף זוכה לנסוע לגור, אל רבן של כל ישראל מרן בעל ״אמרי אמת״ זצוק״ל, ליטול שלום בקודש פנימה להתברך ולשאוף אל תוככי נשמתו את אוירת החסידות והקדושה המנשבת בין כתלי בי מדרשא.

כעבור שלש — ארבע שנים זוכה אף הוא לעלות בעקבות המשפחה כשברכת כ״ק האדמו״ר זצ״ל מלוה אותו. הסרטיפיקט הנכסף מאושר, והבחור הצעיר שכבר עתה נחשב לעילוי, מפליג באניה אל חופי ארץ אבותינו. רבותיו וחבריו מתקשים להיפרד ממנו. כל הלילה שטרם הנסיעה, מסובב עמו רבו ומשוחח בדברי חסידות ותורה. גם אחר זאת, מרבה לשלוח מכתבים מהתם להכא, מלאי תורה, עמוסי יראת שמים וטבולים בחסידות. כל אלה לתלמיד הצעיר, כבר שלוש עשרה, ארבע עשרה שנין.

כשנפתחת ישיבת ״חידושי הרי״מ״ — אז, כסניף ישיבת ״שפת אמת״ שבירושלים, נמנה הבחור אלחנן דב או בערל כפי שנקרא בפי הכל, בין ראשוני התלמידים. סביב ראש הישיבה, הגאון הנודע רבי גדליה הרץ זצ״ל, מתקבצים הבחורים, הלומדים במשך שלוש שנים את שלושת ה״בבות״ ועוד... ויודעים אותן על בוריין, עם כל נושאי הכלים. הבחור בערל שיינברג רוח החיה בין כלם, סמל של התמדה ושקידה. מעמד יוחד לו בקרב בני הישיבה, מקום שמור לו, לא בזכות אבות, מכוחו של יחוס או ממון. סלסלה ותרוממך: התמדתו, הבנתו הבהירה, הזכרון הנפלא והרצון העמוק של הבחור השתקן והמכונס בתוך עצמו, מפלסים עבורו מעגלות, ״יחוס עצמי״ ותו לא מידי.

בשנת ת״ש, מתקשרים השמים בעבים, חורבן נורא בא על אירופא ומוסדי עולם מתמוטטים. ישיבת ״שפת אמת״ שמקורות הכנסתה העיקריים באים מפולין ואירופה, עומדת בפני שוקת שבורה, באין תמכין דאורייתא. גם יהודי ארץ ישראל אין בכוחם להושיע בהרבה, המצב הכלכלי בארץ עגום למדי וליהודים אין פרנסה להאכיל לפי הטף. באין ברירה יוצאים רבים מהבחורים הצעירים לעבוד, לכלכל עצמם ומשפחתם.

במצב כזה, מוצאים מקומם בישיבה רק בחורים בעלי רצון חזק ומסירות נפש, טבעי הדבר שהבחור בערל שנבחן על ידי ראש ישיבת ״שפת אמת״ הגאון המפורסם רבי יעקב העניך סנקביץ זצ״ל נמצא ראוי להיות בין המיוחדים — חובשי ספסלי בית המדרש. כך, בשקט, בדממה דקה של צעיר ענוג המסוגר בדל״ת אמותיו, הוא לן בעומקה של הלכה בישיבה הגדולה ״שפת אמת״ אשר בירושלים.

״המים השקטים — חופרים עמוק״ והצורב השתקן, המתמיד בחשאי מבלי למקד תשומת לב סביב עצמו, נחשב עד מהרה לסמל של בחור לתפארת, תלמיד חכם צעיר לדוגמה.

זה כוחה של ההפנמה, שהיא מועילה להתעלות. כבר אמר מרן בעל ה״שפת אמת״

על הכתוב "מה יפו פעמיך בנעלים" – כי כחו של הקטר, לשאת משא רכבת ענק, משום שהוא אוצר את הקיטור בקרבו...

"אין התורה נקנית אלא בחבורה"

בישיבת "שפת אמת", מתקיימת באותם ימים חבורה מופלאה. בחורים חשובים, בני עליה מיוחדים, תלמידי חכמים מופלגים שיראתם קודמת לחכמתם וחסידותם – שם דבר. בראש החבורה ניצב בחור צעיר, ברוך כשרונות ומחונן בכל המעלות הטובות, בר אוריין ובר אבהן, הוא הבחור פנחס יעקב הכהן לוין ז"ל בנו של החסיד שבכהונה רבי יצחק מאיר הכהן לוין זצ"ל ונכדו של כ"ק מרן רשכבה"ג בעל ה"אמרי אמת" מגור זצוקללה"ה.

הבחור המופלא בערל, נמנה אף הוא על החבורה המשובחת. וכן זוכה הוא להתקרב בקרבה יתירה למרן ה"בית ישראל" זצוק"ל, הפוגש בו מדי בוקר, בהשכמה, כשהוא מעורר השחר ולומד בהתמדה.

בערב ראש חודש שבט של שנת תש"א, נפטר לפתע ראש החבורה הבחור המופלג פנחס יעקב ז"ל. רבים מבכים את האבידה הגדולה. זקינו, ראש גולת אריאל, ה"אמרי אמת" זצוק"ל קורא עליו מקרא שכתוב "רוכב ערבות שש ושמח, בבוא אליו נפש נקי וצדיק".

כחודש ומחצה לאחר מכן, עולה מחוצה לארץ בחור נדיר, למדן ומופלג בחסידות ובשקידה, זעליג שטיצברג שמו, בן החסיד הלמדן הגאון רבי יוסף דב זצ"ל. כעבור חצי שנה, מתייסדת חבורה שנית. שמונה – תשעה חברים בה, כולם ממופלגי הישיבה וביניהם כמובן הבחור בערל שיינברג. סדרי החבורה מיוחדים. לומדים הרבה, בשקידה, בהתמדה יתירה. שמונה עשרה שעות ביממה, למן השעה 3 לפנות בוקר ועד 9 בלילה, מוקדשים לתורה ועבודה. חדר מיוחד להם בישיבה, בו מרבים ללמוד חסידות ומוסר. בשעות ה"סדרים" – לומדים בהיכל הישיבה, בין ה"סדרים" – מתלכדים סביב ה"קומעדאנט" ("מפקד") זעליג, המקפיד מאד על שמירת הזמנים והזריזות... מעין "ישיבה בתוך ישיבה"....

לקירבה מיוחדת זוכים בני החבורה, מצידו של מרן ה"בית ישראל" זצוק"ל, אשר באותן שנים, כאשר עדיין זוכים ישראל לאורו של מרן בעל "אמרי אמת" זצוק"ל, מדריך ומכוין דרכה של החבורה ומרבה לעודדה.

משנישא רבי זעליג ועבר לגור בסמוך לחותנו רבי חנוך העניך אירנשטיין ז"ל הי"ד בתל אביב, נפלה אדרת הנהגת החבורה על המתמיד המוכנס בתוך עצמו בערל שיינברג. אם אמרו כי "מים שקטים חופרים עמוק" – הרי שלבטח מסמל זאת הבחור בערל בהנהגת החבורה. המים העמוקים – כפי שנאמר "מים עמוקים עצה בלב איש" – היו תבונותיו הנדירות, טיכוס העצות, כיצד להוביל את בני החבורה להתעלות ללא גבול, להתלכדות ולהשתלמות בתורה ויראת שמים. בערל השקט, הצנוע, המסוגר והשתקן,

מפליא את הכל, כיצד הוא משכיל להנהיג חבורה ביד רמה, מעלה אותה לרמה חדשה של קפדנות ודקדקנות, של שמירה על כל קוצו של יו"ד, בהנהגה איתנה וחזקה. תלמידיו של אותם ימים זוכרים לטובה את הימים המפוארים שעשו תחת שבט הנהגתו ואת התרומה הכבירה שהטביע חותמו של ה"קומעדאנט" בנפשם.

"אברך – אב בחכמה, רך בשנים"

ריחים על צוארו והוא עוסק בתורה, ממשיך בלימודיו שעות רבות בישיבה, תלמידים חשובים לוקחים תורה מפיו, מתחנכים לאור תורתו. שאר שעות היום, מוקדשות כולן ללימוד תורה עם תלמידי חכמים מופלגים, השתלמות בהוראה. כך, לומד בשקידה עצומה עם הגאון רבי יוסף בער שטיצברג זצ"ל ועם הגאון רבי ישעיה מונדרי זצ"ל. עיקר הלימוד – שו"ע יורה דעה.

אותם ימים, שלטון האנגלים בארץ. משטר של עוצר היה מוטל חדשות לבקרים. רבי בערל, אברך עול ימים, מתגורר בדירה שכורה שכולה חדר ומטבח. הבית – ועד לחכמים, פתוח לרווחה. בשעת העוצר, הנמשך כל הלילה, נמצאים במחיצתו בחורים תלמידי חכמים מישיבת "שפת אמת", לומדים בהתמדה ובמתיקות ואינם חשים כי הזמן עובר.

מיוחד הבית החסידי בהנהגותיו. ספוג יראת שמים וחסידות בכל ארבעת הכתלים. מכתלי ביתו ניכר שפחמי הוא המשחיר עצמו על דברי תורה.

"יורה יורה, ידין ידין!..."

צמאון האברך לתורה, אינו יודע גבולות, מבקש ללמוד מגדולי הוראה את דרכי הלימוד. כולל האברכים של הגאון מטשעבין זצ"ל משמש אבן שואבת לגדולי הלומדים המובהקים, המתחממים לאורו של הגאון הנודע. האברך רבי בערל מוצא מקום בין לומדי הכולל. בראשית, טרם מכירים אותו ואת גדלותו בתורה והוא לומד שם בלא כל תמיכה, במסירות נפש, מתוך הדחק. עד מהרה, רואה בו הגאון הגדול כלי מחזיק ברכה, מתקשר אליו ומכבדו כאחד מחשובי תלמידיו.

לומדי הכולל, יודעים להעריך את האברך המיוחד, רבי בערל הבולט בחוסר התבלטותו. בפרטיות מוחלטת, הוא לומד בהתמדה. אין לו שיג ושיח עם הבריות בעניני העולם הזה. כל עיתותיו מוקדשים לתורה. יודעים הכל, ממנו לא ישמעו ולו מלה אחת בעניני פוליטיקה וכדומה. רק כשצריכים בירור הלכה פונים אליו.

חול המועד פסח, שנת תשכ"א. כ"ק מרן ה"בית ישראל" זצוק"ל יוצא לביקור של חג אל הגאון הגדול מטשעבין זצ"ל. מצוה על תלמיד הגאון, האברך רבי בערל להתלוות אליו לבית הגאון. בתוך הדברים, פונה כ"ק האדמו"ר ואומר להגאון מטשעבין:

"איך האב געברענגט דעם תלמיד. יורה יורה, ידין ידין"! (הבאתי את התלמיד. יורה יורה, ידין ידין).

ופניו של הגאון מתחייכות לאות הסכמה נלהבת...

"דולה ומשקה"

כל שנותיו, דולה רבי בערל ממעיני המים החיים ותמיד משקה בנעימות לאחרים. בבית המדרש הגדול דגור בירושלים — שוקק חיי תורה ושקידה — כולל האברכים המיוחד, שנודע לתהילה בזכות עינא פקיחא של כ"ק מרן האדמו"ר בעל "בית ישראל" זצוק"ל, שהוא פטרונו של הכולל. ראש לחבורת הלומדים המופלגים, נחשב הגאון רבי בערל, שהוא תמיד רכון על הספרים מתוך התמסרות רבה, משנן תלמודו.

בשנת תשכ"ג, מייסד הרה"ח ר' אברהם אראטין ז"ל בנו של החסיד הנודע רבי ישראלק'ע אראטין זצ"ל — שכינס מתורותיו של האדמו"ר הזקן מקאצק זצוק"ל בספרו "אמת ואמונה" — כולל אברכים מצוינים. מיוחד במינו וראשון מסוגו, הכולל בירושלים, המעניק לאברכים מופלגים שעתיד מזהיר מתנבא להם בהוראה, מילגות לימודים גבוהות, שיאפשרו להם קיום בכבוד, למען יוכלו להשתלם בלימודיהם. אחר כבוד, נקרא הגאון הצעיר רבי בערל, לשמש ראש הכולל ופטרונו הרוחני.

כחסיד אמיתי, אין ראש הכולל זז בעניני הכולל, בלא שאול פי רבו. כך, נמצא הכולל מתנהל ומתנהג על פי דברי קדשו של כ"ק מרן אדמו"ר ה"בית ישראל" זצוק"ל, ואחר הסתלקותו בהנחייתו של כ"ק מרן אדמו"ר בעל ה"לב שמחה" זצוק"ל המעודד את ראש הכולל רבות. רבינו ה"בית ישראל" זצוק"ל המודע להתמדה הנפלאה השוררת בין כתלי הכולל, מוקיר את מקום התורה החשוב. באחד המקרים, כשפונה אליו ראש הכולל ומזכיר בקודש פנימה יהודי חולה הזקוק לברכה, מפטיר האדמו"ר לאמור:

— "אמור לו, שיתרום ממעותיו עבור הכולל — ויבריא!..."

משחלה והזקין רבי אברהם אראטין ז"ל, נותר הכולל ללא משען כלכלי. מתוך אהבת התורה הרחימאית שבו, נרתם ראש הכולל גם לעבודה רבתי זאת, להיות עץ החיים המחזיק את התורה.

שקדנותו המופלאה, הזכרון הנדיר שהוא ניחן בו, יחד עם מידותיו התרומיות השזורות באישיות החסידית למדנית שבו, משמשים אבוקת אור, המאירה דרכם של אברכי הכולל. רואים אותו מתמיד כל העת ולומד. מקפיד במיוחד על שמירת הזמן, בראש ובראשונה זמנו שלו. שעוריו המופלאים, אותם הוא מוסר בפני הצוברים, לומדי הכולל, מצביעים על למדנותו רחבת האופקים, על הזכרון הבלתי מצוי. "מחדש" גדול הוא, מרבה להשמיע רעיונות חדשניים ומבריקים בפלפולי אורייתא. בכל עת שומעים מפיו חידושי תורה. אין פיו פוסק מגירסה. תמיד ספר פתוח בידו ופיו ממלל, בינו לבין עצמו או עם המצויים בקרבתו. בשלהי ימיו, מתבטא כי מזה שנים רבות, כמעט ולא עבר עליו יום אחד מבלי לחדש בתורה. צערו גדול, על כי בהיותו טרוד כל הימים, למבוקר עד ערב בעניני הכולל, לא יכול היה בשום פנים למצוא זמן לכתבם. לא נותרה עת לעט — וחבל על דאבדין.

"מתוך שחסידים הם..."

חסידים הראשונים היו שוהין לפני תפלתן. תפלתן ארוכה ועם הכנה רבה ותורתן משתמרת. מקפיד הג"ר בערל להשכים קום, לקרות קריאת שמע עם הנץ החמה, פותח יומו באמירת תהלים בנעימה, ברגש רב המשתפך מתוך נפשו האצילה. מעיד עליו אחד השכנים, כי פרקי התהילים שנזדמרו מפיו של הג"ר בערל, ושהיו נאמרים מדי יום, היו בהתרגשות דומה לפרקי תהלים שיהודי אומר ביום הכיפורים, בעת תפילת "כל נדרי"...

בכלל, תפילתו אינן מן הקצרות. — "לקצר" — נוהג הוא לומר — "אפשר באכילה. אך לעולם לא בתפילה..." כך נמשכת כל תפילה במתינות ולא כשיגרא. גם שעת הסעודה, היא "תפילה" זוטא. כל ברכה נאמרת במתינות, בכוונה יתירה.

כך הוא פותח סדר יומו הארוך והדחוס. ואולם — לעולם אין השיגרא קובעת אחיזה. כחסיד אמיתי, מתחדש בכל יום, חי עם הזמן. אם אמרו כי התורה מתקיימת אך ורק במי שממית עצמו באהלה — אבל זאת רק אם עושים זאת מתוך חיות של "וחי בהם"! ורבי בערל מיטיב לחיות את הימים, כל יום מחדש...

בור סיד הוא, ואינו מאבד טיפה. משנתו סדורה בין קפלי מוחו הנדיר. אולם אין זה מונע ממנו, מלשוב לשנן מדי ערבי חגים את דיני הימים, כדרך חסיד החי עם הזמן. כך, טרם פרוס הפסח, משתקע בעולמו של החג, לומד דיני החג, ארבע כוסות, חמץ ומצה, הסיבה. לפני החג — הלכות סוכה, ארבעת המינים. ולהבדיל בתשעה באב — בוכה בדמעות שליש, כשהוא לומד כל שנה מחדש את הסוגיא המספרת על החורבן הנורא...

ולא רק ששת הסדרים — "והיה אמונת עתיך..." שגורים בפיו, אלא שפיל לסיפיה דקרא, "יראת ה' היא אוצרו" — שזהו האוצר האמיתי הגלום בו. יראת שמים מופלגת, דקדקנות בהלכה על כל קוץ של יו"ד, מצויים בו. כל תנועה מחושבת, מעשה חסיד ותיק, מיושרת כבסרגל, על פי השולחן ערוך, עם כל החומרות...

אוצר בלום של קדושה ויראת שמים סופג החסיד רבי בערל ראש הכולל, בבית המדרש הגדול של "גור". רב חשוב הוא, מכובד בכל מקום, אך כל זה אינו מונע ממנו מלהדחק יחד עם פרחי החסידים, סביב שולחנו הטהור של כ"ק מרן האדמו"ר בעל ה"בית ישראל" זצוק"ל, ואח"כ אצל כ"ק מרן האדמו"ר בעל ה"לב שמחה" זצוק"ל בבגדים המיוחדים, מצטופף יחד עם הצעירים ממנו בעשרות שנים, נדחק לשורה הראשונה, כדי לזכות ולהיות מהעומדים ראשונה במלכות, לראות את פני הרבי. שנים אחדות, אף נערכות שיחות השינון והחזרה על דברי התורה שנאמרו על השולחן הטהור מפי מרן ה"בית ישראל" זצוק"ל המכונות "איבער שמועסען" בביתו, כאשר זכרונו וקליטתו הנדירים משמשים בסיס איתן לשיחזור הדברים בדיוק נמרץ. לעתים מזומנות, שולח אליו האדמו"ר עלים להגהה.

מקרבו רבנו ה"בית ישראל" זצוק"ל ומחבבו עד מאד. לפרקים, מסתגר עמו בחדרו שעות ארוכות. "בעל סוד" מיוחד הוא רבי בערל. ליבו לפומא אינו מגלה דבר. אף פעם

אינו מספר ולו ברמז על תוכן שיחות אלו. אולם לפעמים משנפתחת הדלת, רואים המשמשים בקודש על השולחן, ערימות ספרים, שהצטברו שם במהלך השיחה.

משצריכים "נאמן בית" למשימות חשובות, הרי שהג"ר בערל הנו ראש וראשון לכל משימה כזו ולכל דבר שבקדושה, כאשר מניחים את התשתית להקמת "רשת שיעורי תורה", מתכנסת אסיפת היסוד, באחד מימי מוצאי שבת. כ"ק מרן ה"בית ישראל" זצוק"ל שולח לאסיפה את רבי בערל ורבי זעליג שטיצברג. מיד לאחר עריכת ה"טיש" – השולחן הטהור, עוד עם הבגדים המיוחדים אותם לובשים בעת שנדחקים סביב השולחן, יושבים החסידים רבי בערל ורבי זעליג, באסיפה הדנה בצעדים הראשונים הלכה למעשה...

"הוא ובית דינו..."

– "בערל איז מיין רב!..." (בערל הוא הרב שלי) – נוהג היה רבנו ה"בית ישראל" זצוק"ל לומר עליו. מרבה לשלוח אליו "שאלות" שונות. רבי בערל מעולם לא התכונן לשמש ברבנות. לא הכשיר עצמו ללמוד למען "היתר הוראה". אולם רבנו מכניסו כביכול בעל כרחו לענין זה, בבחינת "על כרחך אתה חי"...

בתחילה, שולח אליו "שאלות" בענינים קלים, תפילין, ציצית, קביעת מזוזה, ותעניות ציבור. אחר, בהדרגה, מכניסו לעובי הקורה בענינים חמורים וקשים. "בערל הוא תלמיד חכם" – קובע רבנו ולפעמים מתריע, כי אינו מבין כיצד אין יראים די מפניו, שכן תלמיד חכם הוא!

מיראי הוראה הוא, מכח יראת שמים צרופה שבו. אין תמיד תשובתו מהירה, נשענת על דברי הפוסקים, שדבריהם נהירים לו היטב – כיד ה' הטובה עליו.

כך, נקבע מקומו כרב בבית המדרש הגדול ד"גור", מקום תורה וקדושה, חסידות ופרישות, אליו עולים לרגל רבבות אלפי ישראל, בכל ימות השנה. מתוך כל אלפי החסידים, תלמידי חכמים מופלגים – בולט הגאון רבי בערל המשמש כמורה הוראה. ואכן, היה לסמל מוחשי של מורה הוראה חסידי טיפוסי ששרד מהימים ההם ומטביע חותמו על הדור הזה...

גם עבור עצמו, משתמש מרן ה"בית ישראל" זצוק"ל בפסקי הלכותיו וברבנותו של הגאון רבי בערל. כשנבנה בית המדרש הגדול ד"גור", מתעוררת שאלה ומחלוקת בין הרבנים, אודות מקום קביעת מזוזות. רבינו קובע הלכה ומשנה את מיקום המזוזה, בדיוק כפי פסקו של רבי בערל.

בעת אפיית מצות המצוה לכבוד ליל הסדר של פסח. מכהן הג"ר בערל כרב המשגיח על מהלך האפיה. עת שרבנו מתהלך ופניו להבים, מוטל על רבי בערל עול ההשגחה הקפדנית. האדמו"ר סומך עליו ביותר ומתבטא:

– "בעל הבית של המצות – הרי אתה!..."

מעין "חזקה" היא לו, להטיל בכנפי בגדי הרבי זצוק"ל את הציציות לשם מצוותן.

אף ארבעה מינים של סוכות, בוחר הוא, מקרב אותם המהודרים המובאים לבחירה לקודש פנימה. תפקיד מיוחד הוא לו, לסדרם ולהחליפם לפי הצורך, מדי יום.

מדי שנה, מעניק לו האדמו"ר ארבעה מינים מהודרים משלו. חסידים "הריחו" את הענין, וביקשו ממנו את הזכות לברך על ארבעה מינים אלו שניתנו מידו של הרבי. הוא נוהג בהם מנהג עין טובה וכך משתרך לידו תור ארוך, כשהוא בעדינות האופינית, ברוך ובנעימות ובסבר פנים יפות, מאפשר לכולם לזכות בברכה הנכספת. במרוצת השנים, הפכה הברכה על ארבעת המינים של רבי בערל למעין מסורת.

לאו מילתא זוטרתא היא, לעמוד בפני תור ארוך של עשרות רבות, מדי יום ביומו ולהגיש לכולם בפנים מאירות, בלא שמץ שמצה של קפידא ובנעימות מלבבת. את זאת ידע רק הג"ר בערל שסבר פניו המאירות היה לשם דבר.

אמרו: "אינו דומה מאור פניו של אדם בחול, למאור פניו בשבת". תלמיד חכם אמיתי הוא רבי בערל וכולו בחינת שבת, גם בימות החול. פניו מאירות באור מיוחד תמיד, אם חיוך נלבב, ללא אף קמט על המצח. מתוך אותה נהרה מופלאה, בה מקבל כל שואל בכל עת.

אין הוא משתמש בשום משרה תורנית רשמית. אינו מכהן כדיין או כרב שכונה וכדומה. אולם מקובל הוא על כל החוגים. מוזמן לישיבות וכוללים רבים, לשאת דברי תורה ולהשמיע שיחות חיזוק חסידיות. רבים שאינם נמנים על קהל חסידי "גור", אינם מסוגלים להבין את פשטותו וצניעותו, וכיצד גאון מופלא כזה, מכונה בין החסידים בפשטות "ר' בערל"...

משנתבקש הגאון מויערשוב זצ"ל לישיבה של מעלה, נפקד מקומו כ"בעל מקריא" בעת תקיעת השופר בבית מדרשה של גור בירושלים. בשבת סליחות, עולה הג"ר בערל לומר "לחיים" בעת עריכת שולחנו של הרבי. רבנו ה"בית ישראל" זצוק"ל שולח אליו, כמנהגו, פרוסת חלה וכוס בירה, "שיריים" בעת רעוא דרעוין ומפטיר, כאילו כלאחר יד, כשהוא רומז עליו: "בעל מקריא!..."

כך, הופך הג"ר בערל, ראש הכולל, המורה הוראה בבית המדרש דגור, להיות "בעל מקריא" קבוע, בעת ה"תקיעות" בראש השנה – במקום ש"בשופר גדול יתקע ומלאכים יחפזון וחיל ורעדה יאחזון..."

"גומל חסדים טובים"

דלתותיו פתוחות בכל עת וליבו ביותר. כבר משחר נעוריו, עוד בהיותו צורב בישיבה, מרבה להיטיב לזולתו, לעתים במסירות נפש. כך, כשנודע כי לפלוני חסרה שמיכה להתכסות בה, לא עובר יום והחסרון מתמלא, בלא שאיש ירגיש בכך, וזאת בימים טרופים...

אורחים קבועים מתכנסים ובאים לביתו. מתארחים שם בכל הכבוד. אחרים, מנהג להם לבא לבית הרב, מדי סיום ה"טיש", ללגום משקה חם, להתכבד בכיבוד.

גדול חלקו בהכנסת כלה. מקבץ סכומים נכבדים, אף בימי חליו, על מנת לעזור למי שאין לו שיוכל אף הוא להשיא בכבוד. כמו כן בשעה שהוא עצמו היה חולה קשה, מטפל בחולים ודואג להצטרכותם. מתעלם מעצמו, כאילו בריא היה ואיתן.

באחד הימים, מבחין בבחור, בן ישיבה ירושלמית, המתהלך בסוודר בלוי, עינו החדה תופסת את הענין במהירות, מיד הוא מזמינו לביתו, הבחור, שראה את הרב נשוא הפנים, שמחלתו ר"ל, העיבה על הדרת פניו, סובר היה שזקוק הוא לעזר ונתלוה אליו. שם מוציא בעל הבית סוודר משובח, ותוחבו לידיו בסבר פנים יפות. לבחור הנבוך הוא מטעים בלבביות, כי גם הוא, כשבא ארצה היה בחור מחוסר כל. אל דאגה, אם יקבל פעם בגד טוב, כשירחיב לו, ברצות ה', יעניק אף הוא למי שצריך לכך!...

מסירות נפש

עשרות רבות של שנים, היו חייו שרשרת אחת של מסירות נפש למען התורה, והחסידות. ואולם, לקראת פרידתו מן העולם, לעת שמחלה קשה קיננה בו, נתגדלה ביותר מסירות נפשו האדירה.

מאז ימי צעירותו ממעט להיות בביתו, ומזה למעלה מעשרים שנה, כולו נתון לכולל. גם לאחר לימודיו, במשך כל שעות היום, כשמגיע למעונו בערב, עדיין ממשיך ללמוד בקביעות, שיעור משניות, שפת אמת, ואחר שזכה העולם לאורם של הספרים הק' "אמרי אמת" ו"בית ישראל", מוסיף הוא על קביעותו, שיעורים גם בהם. שיא של התמדה ושקידה. מסירת כל החיים עבור התורה והחסידות.

גם בהיותו בעל יסורין ר"ל, אין הוא משנה מסדרי יומו. ממשיך לפתוח בהשכמה באמירת תהילים, ולקרא את שמע עם נץ החמה. לומד בשקידה רבה. מסרב הוא לילך לדרוש ברופאים, כשהוא מפטיר "אוי לו למי שנופל לידיהם!..." תחת זאת, מתחזק בתורה, באמונת חכמים, וממשיך את סדר יומו הרגיל של שיעורים ולימודים.

בכולל, ממשיך להפטיר כדאשתקד, מגיד שיעוריו, ומנהל כל עניני הכולל. כשתוקפים עליו ייסוריו, נכנס לחדר סמוך ומסתגר עד שרווח לו מעט, ואז שוב חוזר אל לימודיו...

לאחר פטירתו, השתאו אברכי הכולל באמרם, כי לא הרגישו עד כמה חולה היה. איש לא שיער, כי בעת ניהול סדר יום כה קפדני, המצב חמור עד כדי כך...

כשמחמיר מצבו, אין הוא מתרעם או מתלונן ובוודאי לא משנה סדר יומו. להיפך: לבני משפחתו המודאגים ולשואלים להרגשתו הוא משיב:

— "מה צריך יותר? ברוך ה'! יכולים לנסוע לכולל, לחדש בתורה, להתרים יהודי עבור דבר חשוב!..."

כך הוא מתעודד ומתחזק עד ימיו האחרונים... מתחדש כאילו דבר אין לו עם מחלתו הקשה.

גם שואליו דבר, אינם חשים בשום שינוי, באותו מאור פנים, בסבלנות השלוה כמו בימים הרגועים והטובים, הוא עונה לכל פונה. פותח את הספרים ומחווה על התשובה

כפי שהיא כתובה, שחור על גבי לבן. הדרת פניו אינה משתנה במאום, גם בימים הקשים ביותר.

אבד חסיד מן הארץ

המחלה הקשה ר״ל, המקננת בו, מביאה את מצבו להתדרדרות נוראה. הרופאים שבעצתם נאלץ לדרוש, מתנבאים כי ימיו ספורים. אולם ברחמי שמים מרובים, ומכח אמונת חכמים יוקדת, מצליח להחזיק מעמד כשלשת רבעי שנה.

בדיקה קשה עתיד הוא לעבור בבית החולים. על המיטה, שוכב ופיו ממלמל ״וידוי״. אומר לבנו מה שכתוב ב״אמרי אמת״ פרשת שלח, שצריכים ללמוד להתפלל ממשה רבינו שאמר וכאשר נשאת לעם הזה ממצרים ועד הנה, היינו כשם שעשית לעם הזה חסדים במצרים הגם שלא היו ראויים, כן תעשה להלאה. ובזה רומז על עצמו — ״אף על פי שאינו ראוי...״ בבית החולים, ממשיך להגות בספריו, כסא ועליו ערימת ספרים, מביא את בית המדרש אל סמוך למיטתו. נוהג סעודות שבת כבביתו, מקדש שם שמים גם בעיני שאינם שומרי מצוות. מדי יום, מחמיר המצב יותר ויותר. מראהו הולך ורע ופניו נפולות. אך רוחו איתנה עודנה והוא מתמיד בלימודיו, ככל שכוחותיו אוזלים. שוב חלה הטבה כלשהי, הוא מתעודד ושב ביתר שאת אל הגמרא. ממשיך ללמוד, לחדש.

שבועות מספר לפני פטירתו, מגיעתו בשורה מרה על פטירתו של ידידו ורעו מנוער, שהדריכו בראשית שנותיו, הגה״ח רבי זעליג שטיצברג זצ״ל, ערב ב׳ אדר א׳ יום ה״יאהרצייט״ של כ״ק מרן ה״בית ישראל״ זצוק״ל זיע״א. על קברו הוא נושא מספד מר, מבכה אותו תמרורים, כתלמיד — חבר שחשך עליו עולמו.

מצבו שלו עצמו מחמיר והולך. חומו עולה והמחלה גוברת ר״ל. שולח להזכירו לרפואה, בקודש פנימה, אצל כ״ק מרן אדמו״ר בעל ה״לב שמחה״.

רואים אותו לפתע, שוכב ועיניו עצומות. רומז לבנו, כי דבר לו אליו. כסבור היה, שמבקש לומר דבר מה חשוב, אולם, רצונו היה להביע דבר חידוש שעלה ברעיונו, מבוסס על אמרות קודש של ה״שפת אמת״ וה״פרי צדיק״...

בשבועות האחרונים לימי חייו, סיפר מספר פעמים, על חלומות בהם ראה את מרן בעל ה״בית ישראל״ זצוק״ל, וכן את רעהו הגה״ח רבי זעליג שטיצברג זצ״ל, ממנו כמעט ולא הסיח דעתו!...

בשחרית יום ב׳ אדר ב׳ יומא דהילולא של כ״ק מרן ה״בית ישראל״ זצוק״ל זיע״א. מתגברת מחלתו, חומו יורד פלאים וזיעה קרה מכסה כל גופו, חולשה איומה תוקפתו, ובצקת חמורה מכבידה על נשימתו.

הלילה שאחרי זה, לילו האחרון, אינו מסוגל להרדם מחמת קושי נשימתו. בשעה 4 לפנות בוקר, נדמה לו כי יוכל לישון קמעה. למרות מצבו החמור, אינו נמנע מלכוין את השעון המעורר לשעה 5, למען יוכל לקרא את שמע כמנהגו, עם נץ החמה.

חתנו המבחיך בכך, מפציר בו ומשדלו כי יוותר היום, למען "ונשמרתם לנפשותיכם" והוא מניח את השעון. אולם בשעה חמש, נשמע קולו הקורא "שמע ישראל" בדביקות...

בבוקר, מתפלל תפילת שחרית, וטועם קמעה, ואחר כך נוסע לערוך צילום רנטגן בקופת חולים. שם, נחלש ומתמוטט ארצה. בנו העומד לידו שואלו לשלומו, והוא משיב בתנועת יד מרגיעה, כאומר: "ברוך ה' בחסד!..."

ומיד, רגע כמימריה לאחר מכן, שבה נשמתו הטהורה אל גנזי מרומים, לשם נתבקש לישב בישיבה של מעלה — — —

"צדיקים במיתתם קרויים חיים". בתום השבעה, כשנכנסים בני משפחתו לקודש פנימה, אל כ"ק מרן האדמו"ר בעל ה"לב שמחה", מפטיר לעברם האדמו"ר:

— "ער לעבט דארט אויך!..." (—"הוא חי גם שם!...") — — —

ומקום מנוחתו ב"הר המנוחות" בירושלים.

(נכתב ע"י בן ציון קלוגמן
עפ"י הפרטים ששמע מבני משפחת הגה"ח המנוח זצ"ל)

הגאון החסיד רבי אלעזר ביין זצ"ל

נולד בוורשא שבפולין, לאביו הרה"ח ר' שלום יהודה ז"ל, שהיה חבר מועצת עירית וורשא. נפטר י"ח כסלו תשנ"ט

נער צעיר היה הוא, בן יחיד לאביו ר' שלום יהודה ז"ל, עת הגיע עם אביו לחצרו של האדמו"ר מפיאסצנה זי"ע הי"ד, בעל חובת ה"תלמידים" ו"הכשרת האברכים" ועוד ספרים רבים. כבר ב"נסיעה" הראשונה נקשרו נפשות השנים בעבותות אהבה עזים, כשהאדמו"ר הדגול מגלה אותות חיבה נדירים לתלמידו הצעיר, עד כדי כך שהאדמו"ר מפיאסצנה התבטא ואמר: קבלתי עלי את עול הרבנות בפיאסצנה בשביל האדמורות, ואת האדמורות לקחתי בשביל הישיבה על ארבע מאות (400) תלמידיה, ואת הישיבה הוא מחזיק בשביל שלושה (3) בני עליה, ואחד מהם הוא: "**אלעזר ביין**". הקשר הנפשי העמוק שבין השניים בא לידי ביטוי גם באמירה המפורסמת של הרבי בה סיפר כי כתב את ספרו "חובת התלמידים" בלשון יחיד עת צייר לעצמו בשעת הכתיבה את דמותו של תלמידו החביב "**אלעזר ביין**".

בכדי ללמוד ולהעריך את הגאון החסיד ר' אלעזר ביין זצ"ל, קשה להעריך וללמוד, משום שאין אפשרות להתמקד בצד המאפיין החזק של אותו האדם, ולא חלילה משום שצד כזה אינו קיים, אלא דווקא משום המכלול הנפלא שכל זוית שבו, ממנה ינסו לאמוד את גדלותו, תחשב **כאחת** בלבד. ורק בין כל זויות הראיה יוכל להביע משהו מן המשהו. ואחרי כל אלו צריכים להיות "מבינים" גדולים כדי לתפוס מהותו האמיתית של אותו האדם.

כזה היה רבי אלעזר ביין זצ"ל, שהתבטאויותיהם של מוריו ורבותיו אודותיו, הן עוד בחיים חיותו והן לאחר פטירתו, מעידות כי לא באדם מן השורה עסקינן. שהרי הוא עובד ה' ירא שמים במלוא מובנן של המילים!!! הוא החסיד, הוא הלמדן, הוא הבקי,

הוא איש החסד, הוא נוצר המנהג, הוא ה"מספר" המהימן, הוא עמוד השמחה, הוא הוא איש האשכולות.

ולא תימא שבהולכו אחרי מיטתו כברת דרך ארוכה שאל האדמו"ר מגור שליט"א: "פארוואס וואקסן היינט נישט אנטער אזעלכע ר' אלעזר'ס? (מדוע לא צומחים גם היום אנשים בשיעור קומתו של ר' אלעזר?...)

קורות חייו: לאחר שנות לימוד אחדות בישיבת "פיאסצנה", בהיותו בן ט"ו שנים בלבד, עבר הנער לישיבת "חכמי לובלין" הנודעת, בבחינה שערך לו רבי מאיר שפירא זי"ע הוכיח ידענות וחריפות במדה כזו שגם גילו הצעיר לא מנע מראש הישיבה לקבלו ללא פיקפוק. גם שם זכה להיות ילד שעשועים עד שראש הישיבה הנערץ קרא עליו "הבן" (הביין) יקיר לי אפרים". מכל תלמידי הישיבה נתנה לו בלבד הרשות לשהות בערבי שבתות בספריית הישיבה יחד עם רבו. בשעה זו היה רבי מאיר שפירא זי"ע אומר את "שיר השירים" כשכולו אש לוהבת. גיצים מאותה שלהבת קודש נחרתו בנשמתו הרכה של ר' אלעזר והותירו רישומם לאורכן של כל שנות חייו.

בשנים הבאות בהן עשה בישיבה לאחר פטירת רבו רבי מאיר שפירא זי"ע, זכה להתקרב עד מאד למשגיח הגה"ח המפורסם רבי שמעון מזליכוב הי"ד. ולראש הישיבה הרב מקוזיגלוב הי"ד. כבר באותה תקופה נכרו בו תכונות נפשו היחודיות כעובד ה' בכל נימי נפשו ולבו וכירא שמים מרבים. גם ללמדנותו המופלאה וליגיעתו בתורה ללא לאות, יצאו מוניטין מאז אותם שנות בחרות ראשונות.

חבריו מאותן שנים מספרים כי מיד שהגיע ר' אלעזר לישיבת "חכמי לובלין" היתה תפילתו בוקעת עד לב שמים מתוך השתפחות הנפש. היו שחשבו אז כי התלהבות נעורים היא זו שתתפוגג עם הזמן, אולם לאחר כמחצית השנה, כשנותרה תפילתו ללא כל שינוי הבינו כי זו אמנם מהותו.

הוא עצמו סיפר היכן רכש את יסודות תפילתו היחודית, היה זה בפיאסצנה, סביב האדמו"ר עמדו בשעת התפילה צעירי הצאן — נערים ובחורים — והתפללו כשקולם מתנשא לרום, אך אותם שלא ראו לכבודם להתפלל באופן זה, לא זכו לקבל שיריים מן הרבי כשערך את שולחנו...

באותם שנות בחרות זכה ר' אלעזר להכיר מקרוב מרבית גדולי ישראל בני זמנו. היה זה עת הגיע בעונת הקיץ עם משפחתו לעירות המרפא "אוטבוצק וקריניץ" אז הסתופף בצלם של מאורי הדור, חינו המיוחד שובב את לבם והוא שמש לאחדים מהם כמלווה נאמן, רבים מהם שחו באוזניו ספורי חסידים אוטנטיים שלא באו בכתובים ולאחר עלות הכורת היה הוא מקור כמעט יחיד לאותם סיפורי מעשה.

בענוותנותו הרבה התבטא אודות חביבותו בעיני צדיקי הדור, באומרו: "נשאתי חן בעיני צדיקים רבים ולא אדע למה"... אך אומנם נשא חן בעיניהם.

להתקרבות מיוחדת זכה מצד האדמו"ר רבי אהרל'ה מקוזניץ הי"ד ומצד האדמו"ר הצעיר — מוהרשד"י מסלונים זי"ע הי"ד.

בשנות הזעם עת עלה הכורת על בית ישראל, הצליח בחסדי שמים להמלט עם כל בני משפחתו. אביו העיתונאי זכה לאשרת יציאה שלא מין המנין... בטרם עזב את וורשא השתדל להגיע למורו ורבו מפיאסצנה הי״ד כדי להפרד ממנו. במילות הפרידה השמיע רבו צוואת חיים והזהירו שבכל מקום שיבוא יחפש מקום תורה, ושיהיה דבוק בלימודו. צוואת רבו זה קוימה על ידו עד יומו האחרון, ואותו מעמד אותה פרידה מרגשת נשאר חקוק בנשמתו, כשלימים היה חוזר ומספר נרגשות על רגעי הבכי המסעירים ועל הרטט הנורא שאחז בו ולא הרפה הימנו שעות ארוכות.

במסלול בריחתו הארוך והמייגע הגיע עם בני משפחתו לוילנא שבליטא, משם לקוֹבֶה שביפאן, ולאחר מסע ממושך שהקיף את אפריקה, זכו לנחות בחוף ימה של ארץ הקודש. גם באותה תקופת שבר נוראה שהביאה רבים וטובים עד משבר, היו כל ימיו של ר׳ אלעזר ימי התעלות של ממש. במכתב שנתגלה לאחר פטירתו מעיד עליו האדמו״ר רבי שלום שמעון מאמשינוב זצ״ל (עת שהו ביפאן) כי ״רואה אני אותו מתעלה בידיעה עצומה ללא שיעור״.

באותו מסע של בריחה פגשו ״משפיע״ מזקני חב״ד, הוא מצא את הבחור בקי ב״ליקוטי תורה״ לרב, וכיוון שכך נתן לו את ספר ״ליקוטי תורה״ הפרטי שלו במתנה. והיה ספר זה נתון בחיקו לכל אורכה של דרך החתחתים יחד עם כתבי יד מתורתיו של רבו מפיאסצנא (אומנם זכה להעביר למהדירים שהוציאום לאור בשנים הבאות). צילום נדיר מאותן שנים נמצא בעיתון יפני וכותרתו: ״יהודי מתפלל״ בצילום נראה ר׳ אלעזר הבחור כשהוא עטור בתפיליו ועוצם עיניו בדבקות מופלאה נסוכה על פניו. מסתבר שגם ההדיוטות הערלים הבחינו שתפילתו שונה משל אחרים והנציחו דווקא אותו כמוצג התפילה היהודית...

בהגיעו לארץ הקודש ולירושלים חיפש ישיבה חסידית שתתאים עבורו, בישיבת ״שפת אמת״ מצא את מבוקשו, ועד מהרה התבלט בה, בנפשו העורגת והכמהה להשגות בעבודת ה׳ מתוך שמחה. בתקופה הראשונה לשהותו טרם נודע גורלו של האדמו״ר מפיאסצנה והוא לא החליט עדיין היכן יטה אוהלו. כיוון שכך המשיך כמנהגו הקודם להסתופף בצילם של גדולי הדור ולרכוש מהם קניני נפש בעבודת הבורא. כך הגיע לחצרו של כ״ק האדמו״ר רבי אהרל׳ה, בעל ״שומרי אמונים״ זי״ע. לאדמו״ר רבי מאירל׳ מאמשינוב זי״ע. להאדמו״ר רבי שלומק׳ה מזווילאר זי״ע. ולכ״ק האדמורי״ם רבי נחומצ׳ה ובנו רבי יוחנצ׳ה מרחמיסטריבקא זי״ע.

משנודע בארץ כי בעוון הדור נלקח האדמו״ר מפיאסצנה הי״ד לגנזי מרומים בין צדיקי עולם, חפצו זקני חסידי פיאסצנה להכתירו כאדמו״ר, אך הוא סירב להם בנחישות באמרו: ״רוצה אני להיות זנב לאריות ולא ראש״...

בהכרעת המשך דרכו שלאחר מכן החליט לכוף ראשו לפני מרן בעל ה״ביבית ישראל״ זי״ע, מני אז דבק בכל נימי נפשו לרבותיו הקדושים מגור שהשיבו לו בקרבה ובהערכה שאין דומים לו. כל התקשרותיו הקודמות לכל צדיקי הדור לא האפילו מני אז כהוא

זה, על התבטלותו המוחלטת לאדמו"ר בית "גור" ועל אמונתו העז בהם, וקודש היו לו דבריהם של מרן ה"בית ישראל" מרן ה"לב שמחה" ומרן ה"פני מנחם" זי"ע. ולהבדלח"א מרן האדמו"ר שליט"א, שהניתוק ממנו עקב מחלה הוזכר בפיו כמעט מידי יום ביומו. תוך עגמת נפש שאין שניה לו, ורק ברכותיו שהגיעוהו למיטת חוליו חזקוהו והחזיקוהו בתקופת ימיו האחרונים.

קרבתו של ר' אלעזר למרן ה"בית ישראל" זי"ע עוד בשנים שלפני הנהיגו היתה לשם דבר, ואף לאחר מכן, בשנות הנהגה הארוכות היה לר' אלעזר "מקום" נכבד אצל הרבי, זאת מלבד מקום משלו לשעת ה"טיש" (שלחן) ופנה מיוחדת בבית המדרש, משם בקעה תפילתו. מקום זה היה בסוף בית המדרש, בקרן הצפון מערבית. וכל באי הבית ידעו לפנותו עבורו כאילו קנאו ממש. ואומנם, קנוי היא לו מכח תפילתו שיצאה בהתלהבות וקדושה עד שמי שלא ראה אותו באותה שעה, דומה שלא ראה תפילה מימיו: פניו מאירות היו כחמה, עיניו זכות כבדולח, ולחיו רטובות מדמע ששפך בשיחו אל בוראו, לכל קטע מתפילתו היתה מנגינה משלו, מאותן מנגינות שרק לבו יודע התפילה יכול היה להלחין. כל מילה ומילה יצא מפיו כמו היה סופר מעות, כשדגש מיוחד הושם על המילים הקדושות באופן שלא היה צורך בכל ביאור שהוא, שכן בעצם אמירתו די היה להבהיר כדבעי.

"לאברכים כמוהו צמא אני" – "אמר פעם מרן ה"בית ישראל" זי"ע.

ואכן התבטלותו בפני מרן "הבית ישראל" לא ידעה גבולות. הוא היה מחייליו הנאמנים ביותר של הרבי שדרש מאנשיו דרישות תקיפות מאד והוא קיימן: כחייל נאמן התייצב על משמרתו בביהמ"ד כשהוא משכים קום כדבר הרבי, לדוגמא אישית היה הוא לצעירי הצאן כאשר ראשון הגיע לפנות בקר, ומיד החל בעבודת הקודש שלו, ששמץ ממנה תואר בשורות הקודמות, מקיים היה בשעת תפילתו "כל עצמותי תאמרנה" כשהתלהבות נוסח קאצק היתה מלווה בתנועות ידיו, רגליו ואף עיניו. עד שכל רואיו העידו שבהצצה גרידא על צורת תפילתו נעשה שינוי בפניו של המסתכל.

לאחר פטירתו סופר בשם מרן ה"פני מנחם" זי"ע – כי בעודו נער קראו אחיו מרן ה"לב שמחה" זי"ע ואמר לו: בוא ואראך מחזה מעניין, הוא לקחו עמו לחדרו של ר' אלעזר בפנימיית ישיבת "שפת אמת" והראהו בשעה שקורא ק"ש שעל המיטה ואמר לו: "קוק ווי אַ בחור אַ ירא שמים ליינט קריאת שמע" (ראה איך בחור ירא שמים קורא קריאת שמע) ספור זה השמיע מרן בעל ה"פני מנחם" זי"ע פעמים אחדות, לציין יראת שמים של ר' אלעזר זצ"ל עוד משנות בחרותו.

בשנותיו הראשונות בישיבת "שפת אמת" יסד יחד עם חברו הגה"ח רבי זעליג שטיצברג זצ"ל חבורת חסידים בני עליה שנודעה בחריפותה בקרב בני העדה, ולא בכדי אמר עליו מרן ה"בית ישראל" זי"ע: איך האב גקענט אין וורשא 5000 בחורים, אלעזר איז איינער!! (הכרתי בוורשא היטב 5000 בחורים אלו אלעזר היה ביניהם – היה מיוחד!)

את חסידו המיוחד הזה שלח מרן ה"ביתּ ישראל" זי"ע לקדם את פניו של האדמו"ר מסטמר רבי יואל זי"ע בבואו לביקור בארץ. ר' אלעזר נבחר להבהיר בפני האורח את עיצוב דרכה של החסידות בארץ. על הרושם העז שהותירה דמותו של ר' אלעזר על האדמו"ר מסטמר סיפר אחד מהנוכחים: כשיצא ר' אלעזר אמר האדמו"ר מסטמר: "אַ פלא אז דער געראר רבי פירט אָן אזא רביסטוועו?! מיט די חסידים וואס איך ענדיג, הייבט ער אָן" (כלומר: האם פלא הוא שהרבי מגור מנהיג הנהגה רביית שכזו?! והלא עם כאלה חסידים שאני גומר את עבודתי הוא רק מתחיל...)

ואכן, ביחודיותו כחסיד נשאר כל ימיו. אופן הדחקותו אצל רבותינו הקדושים היה פרק חינוך של ממש, התקשרותו והבטלותו גם לרבינו מרן בעל ה"לב שמחה" לאחר פטירת מרן ה"ביתּ ישראל" זי"ע מן המפורסמות היו, ופרחי החסידים למדו ממנו פרק התקשרות של חסיד לרבו, ולאחר פטירת מרן ה"לב שמחה" זי"ע ור' אלעזר כבר בשארית כוחותיו מחזה מרהיב לראות כיצד נישא הוא על כתפי החסידים לומר "לחיים" לרבינו מרן ה"פני מנחם" זי"ע ובאיזה חרדת קודש קבל את הפירות ששלח אליו האדמו"ר. כל "אמירה" של רבותיו שוננה בפיו חזור ושנן, וכל קורטוב של שיריים התקבל על ידו כשיירי קרבנות של ממש.

לא תימה כי מה"טיש" בפורים האחרון של בעל מרן ה"פני מנחם" זי"ע זכה הוא להיות אחד משניים שזכו לקבל שיריים. לאחר פטירת מרן ה"פני מנחם" זי"ע קבל את מרותו של יבדלח"א האדמו"ר שליט"א בהכנעה מלאה ואף זכה להיות מספר פעמים במחיצתו בבריתות שערך האדמו"ר שליט"א בבית המדרש לשלשה מניניו. אולם לטישים (לשולחנותיו) של האדמו"ר לא זכה עוד להגיע, מה שגרם לו לעגמת נפש עצומה. כ"ק אדמו"ר שליט"א התבטא אודותיו: "לא הכירו אותו הוא ידע הכל"!...

כל שנותיו דאג ר' אלעזר להעביר מספרי יראת חסידים לדור הצעיר, היו לו שיעורים רבים עם בחורים שעסקו בלמוד ספרי חסידות שונים. כך גם ישבו סביבו בכל עת מצוא עשרות שומעים קשובים שהזינו לדבריו, שכן פיו היה כמעין המתגבר, וזכה לזכרון בהיר עד שנותיו האחרונות. זכר היטב את הדור שאבד, והיה בסַפְרוֹ כמקור כמעט יחיד למאות מעשיות חסידיות אותן העביר בדייקנות במלוא החיות וההתלהבות. גם ניגוני חסידים מ"חצרות" שונות שוררו בפיו, ביניהם ניגונים שמקורם שמימי (כמו ניגון המלאכים...) אותם שורר כצרוף לסיפור שאליו נשא. עד לשבועות האחרונים לחייו, הגיעו לביתו פרחי החסידים לשמוע מפיו אמרי חסידות מחזקי לב כשהם משתאים לגודל רוחו שאינה מושפעת כלל מחולשתו הגופנית. (לשבחם יאמר שהם מצדם חזקוהו ועודדהו כי חש שעדין מסוגל הוא גם להעניק...)

לאחר כל זאת טרם הפשלנו דַיוֹ את הוילון אחריו הסתתרה דמותו הלמדנית של ר' אלעזר זצ"ל שמענו רק כי כפליט בוגר ישיבת "חכמי לובלין" הגיע הוא לישיבת "שפת אמת", שם עודנו בחור, בחנו מרן ה"ביתּ ישראל" בכשבעים (70) מראי מקומות!! ולאחר מכן הפטיר: "אלעזר קען"! הוא יודע!! והוא אכן ידע, בקיאותו בש"ס, בארבעה חלקי

שו"ע, במדרשים, בספרי ובתוספתא, בזהר בכתבי האר"י מהר"ח ויטל רמ"ק היתה מדהימה אי אפשר היה לו להזכיר גמרא או תוספות ללא ציון מסכת דף ועמוד. לא הזכיר מעודו אפילו "תנא דבי אליהו" ללא ציון הפרק... בקי היה בכל המקומות הרבה יותר ממה שחושבים, "בנסתר ובנגלה". העידו עליו צדיקים לאחר פטירתו, אך הוא בענוותנותו לא הראה כוחו זה לרבים. מלבד כוחו האחד שראו אור ברבים עם ההדרת ספר הקבלה "אור יקר" להרמ"ק שהיה גנוז כ־400 שנה, חותנו, הרה"ח ר' מאיר אלבוים ז"ל הוציא לאור את הכרכים הראשונים ור' אלעזר הוסיף להוציא למעלה מעשרים!! כרכים נוספים אותם העתיק במו ידיו מכתב יד קדשו של הרמ"ק, כתב יד שלא מן הקלות היה. כאשר פנה אליו בעל מחבר שהוציא לאור ספר על ה"ראשית חכמה" וביקש מקורות ל־300 מבואות מספר "אור יקר" המציא לו ר' אלעזר תוך יום אחד.

פרק מיוחד הוא הלימוד שבמסכת חייו, לימודו בישיבת הגאון מטשיבין "כוכב מיעקב" שם זכה להיות במשך שנים תלמידו המובהק והחביב, אחרי פטירת רבו זה יסד ר' אלעזר כולל אברכים בו המשיך בלימודיו, אך בראשו העמיד את גיסו הרה"ג רבי בערל שיינברג זצ"ל שהיה רבו של בית המדרש ד"גור" בירושלים. הוא גם עזר על ידו בהחזקת הכולל, בו למדו רק אברכים בעלי מדריגה שזכו להתעלות מיוחדת. כולל נוסף שהוקמה על ידו בשנותיו האחרונות הוא כולל "אלימה" שגם בו לומדים ממצוייני האברכים.

שעות לימודו של ר' אלעזר התפרשו על פי מרבית שעות היממה, גם בשנים בהן עשה לפרנסתו כמגיה בעתון "המודיע", בשליחות מרן ה"בית ישראל" שהעמידו לשמור על ניקיונה הרוחנית של העיתון. גם אז היתה עבודתו עבודת ארעי ורק מכח הכורח. שעות העבודה היו בעיצומו של הלילה עד לפנות בוקר. וגם משחזר לביתו בשעות של אשמורת אחרונה לא עלה על יצועו לפני שסיים את חוק לימודיו הקבוע בפרקי הזהר ובמשניות. ולא התחשב מעודו לא בשעה ולא בעייפות שהרי הללו שייכים היו לפן הגשמי שכלל לא העסיקו...

"והוא איש החסד": אחרי מיטתו קוננו רבים על "בעל החסד" הגדול שאבד. אלו שהיה זה חלק בלתי נפרד כמעט מאישיותו רבת האנפין: סכומי ענק שעברו תחת ידו נמסרו לפני כל חג ומועד למאות משפחות נצרכות שממנו לא סרבו לקבל, אלא שהכל נעשה בקול דממה דקה, בצניעות האופינית לו.

והיו גם חסדים שקיים בגופו: שעות ארוכות מחלקו שלו הוקדשו לשיחות נפש עמוקות עם יודעי שבר ומשבר. אותם עודד וחיזק והדריך עד ששבו להיות כשהיו, ואף עלו ונתעלו. רובם נשארו ידידי נפש כל ימי חייהם. בדומה לכך התקרב ר' אלעזר גם לרבים שהם היו בעליל מכל מה ששם ישראל נקרא עליו. בחום לב השפיע עליהם עד שהפכם לבעלי תשובה של ממש, הם והנלוים אליהם.

אך גם בגומלו חסדים לכל המי ומי לא שכח את הקרובים לו. את חינוך צאצאיו לא

הותיר לידיהם של מחנכים זרים ולו גם מעולים ככל שהיו, שיטתו החינוכית גרסה לפקוח עין מקרוב על כל פרט ופרט, ודבריו מלאי החכמה, השמחה והחיבה עשו אמנם את שלהם.

מכוחה של אותה עשיית חסד לא החמיץ הוא אמירת "שלום" ולו גם אחד "לכל יהודי" שעבר על פניו. וכך כשעינו השמאלית סגורה לחלוטין והימנית — פתוחה כדי סדק בלבד הבחין למי עליו להקדים שלומות. ובין נדרשי שלומו כל מר ונדכה שגם שאילת שלום — יישר את הגב שלהם.

בענין שמירת העיניים המוזכרת, דומה כי הוא היה כמעט חד בדרא. ומלבד שהקפיד על עיניו שלו לא חת גם מלסנוט באותם שלא דמו לו. עד שיכול היה להכריז בקול באזני שומעיו: "בוער... הרחוב בוער!... שריפה ממש... ואיך אפשר שתשארנה העיניים פתוחות?!... וסיפר אחד מבאי ביתו שפעם אחד הגיע ר' אלעזר לחנות רהיטים ועיניו כרגיל עצומות, חתנו של בעל החנות שאל את חותנו: וכי אדם מהישוב הוא? וחותנו שהכיר את ר' אלעזר, ענהו: "לא, אין הוא מן הישוב כלל וכלל! אדם שמימי הוא"...

וגם היה "נוצר המנהג"!! אכן, כמה מנהגים הכיר וידע! וגם כמה שמרם בקנאות, כל מנהג מבית אב ואם נחרת במסכת חייו בקפידא, מבלי כל ויתור. ולמנהגיו נוספו גם הקבלות אותן קבל על עצמו ואותן שמר עד הקצה האחרון.

כך היה במוצאי שבתותיו שהיו מלוות בלימוד ברמב"ם כפי שקיבל מרבותיו, באמירת "שמות הצדיקים" על כל פרטיהם, ומה עוד אם מדובר בקטעים המקובלים כתנא דבי אליהו ועוד.

כן היה בחג השבועות, בו לא הוציא מפיו מלת חול מכניסת החג ועד לאחר "כתר". וביום הכיפורים בו לא השמיע הגה מלבד מלות התפילה. ואיך אפשר לשכוח את שבעת פיוטי הגאולה "לרשב"ג" שהושרו בפיו בשבתות שבין פסח ובין שבועות? הן עדיין מצלצלות מילות "שביה עניה..." וכל יתר הפזמונים במנגינה הקוזניצאית הנלבבת שכל בני המשפחה עד לקטנים שבהם הכירו ופזמו יחד עמו.

והקבלות שקיבל על עצמו? כמו אותה קבלה שלא להטות ראשו לעבר קערת המרק, כי הלא רבי אהרל'ה מקוזניץ הבהיר שעל כגון דא אסור לברך "לישב בסוכה" שהרי ראשו ורובו בצלחת... והוא קולט את המסר, לוקחו לעצמו ומעבירו לכל צאצאיו הנוהגים כמותו. כי כך להיות — כך אוכל יהודי כבן מלך.

קפידותיו שקוימו מתוך עקשנות בלתי נלאית היו לשם דבר, וכמו בכל מסכת חייו המשוועות גם בה אחז מהחל עד כלה. כך היה למשל בהקפדתו על טבילה במקוה מידי יום ביומו, עד שהאדמו"ר מרחמסטריבקא שליט"א הפליאו באמרו עליו "ר' אלעזר מוסר נפשו ממש על ענין המקוה"... הקפדתו זו בא אחז בכל שנות חייו באה לידי ביטוי גם בחודשים האחרונים כאשר שכב על ערש דווי, אז היתה עוגמת נפשו עצומה כשלא יכול היה לקיימה ומדי פעם הזכיר כמה זמן כבר מנוע הוא מכך... בהמשך כשכל פעולות היומיום הרגילות לא היו אפשריות יותר והוא חובר מכל עבר לצנורות החייאה

שונים ומשונים וכשאף על פיו אסור היה לו להכניס דבר במשך למעלה ממחצית השנה וכשנדמה היו לכל רואיו כי הפך להיות כשמימי, גם בהיותו בעלמא הדין — בכל התקופה הארוכה הזו לא ויתר על כהוא זה בעיניניים הרוחנים— ליד מיטתו נערמו ערמות ספרים מאוצרות הנגלה והנסתר והיה הוא גומר לעיין באחד ומייד עובר למשנהו. את מאה ברכות היום שלו שלא כללו שום ברכה הקשורה לאוכל השלים בשמעו ברכת השחר מפי בני משפחתו, בזה אחר זה.

ביום הכפורים האחרון, דקות ספורות לאחד שנתקף בשטף דם קריטי ביקש בכל תוקף את מחזור התפילה ולא הניחו מידו עד שלא סיים את תפילת מעריב כולה ואחר כך אמר ללא כל הפסקה את שיר היחוד כולו!... על כל קטעי הימים השונים. וכוחו הולך ואפס אך קולו הולך וגובר...

ובשמחת תורה — והוא חלש הרבה יותר וכבר אין בו כח אף לירד ממטתו שר הוא בשארית כוחותיו את כל קטעי ההקפות כשהוא מנסה לשוות לעצמו חזות של מרקד, בראשו... בידיו... ובנענו עיניו...

וברכת קידוש הלבנה שלו, הרי עם כמה וערגה ענינה בתשתית נשמתו ואי אפשר היה להניאו מלקיימה. כל עוד היה בביתו הוציאו למרפסת, שם כשהוא נשען על מקורביו היה מרקד וקופץ ממש והאור שנגה מן הלבנה הפיץ את אורו.

גם בשבוע האחרון לחייו, בקדוש הלבנה של חודש כסלו לא ויתר! הוציאוהו בכיסא גלגלים למרפסת בית החולים. והנה נסתרה הלבנה בין עבי החורף, לעוגמת נפשו לא היה גבול הקור העז היוה סכנה של ממש והחשש היה עצום. אלא שלפתע ללא כל סבירות, הגיחה הלבנה ממפלשי העבים והוא בשארית כוחותיו, כשהנו ישוב על כסאו הרים כפותיו לעברה ריקד בידיו וזמר במלוא פיו... קידוש לבנה אחרון... ובשבתות האחרונות בהן אף יין לקידוש אסור היה שיטעום, רק שני טעמים מן השבת נותרו בחלקו של החסיד הגדול שכל שבת שלו היתה מרגעה הראשון עד לאחרונה מלאת טעם... הראשון — טעם של ריח כל ימיו הקפיד הוא לברך לפני קידוש ליל שבת על ריחם של בשמים. גם אז, כשלא נותרה עוד כל אפשרות של טעימה שמח הוא, שמח עד מאד, כי להריח עוד יכול... והשני — טעמן של זמירות השבת שהושרו ליד מיטתו, אותן זמירות שגם עליהן לא פסח מעודו, אף במצבים של עילפון, שהרי שבת כל כולה שמחה היא והיאך לא ישמח במה שעוד אפשר לו? וכנשאל לגבי השבת חסרת הכל מהי הרגשתו נענה ואמר: "מזמן כבר לא היתה לי שבת כה טובה"...

כי אמנם, לכל המכלול הנפלא, שרק מילים חוורות נסו למצותן בדלות, אי אפשר שלא להוסיף, את הפן הנוסף זה שנשזר בכל הליכותיו כחוט של יקר: השמחה!!... שהרי הוא הוא החסיד שדאגתו בלבו וצהלתו בפניו! ויודעים היודעים עד כמה היתה דאגתו עצומה, אך את השכול הוא הכניס בלבו. עומק שמחתו — הלא היא היתה על כל חזותו את כל הוויתו. ובכל מקום הגיע היה גורף בעוצמתה לבבות נדכאים, ומכוחו שלו היו אף הם נמלאים בשמחה. כי את החיוך שמשאיר היה על שפתיו תדיר, החיה כל נפש.

תמיד עודד את האחרים וסחפם בשמחתו כי הוא הוא היה הרוח החיה והמחיה בכל מקום אליו הגיע.

בשירת הערב שזימר בקול מרטיט שחדר לבבות והשכיח את הצרות כולן, ובמעגל הרוקדים החיוני שהרים בכל עת מצוא בשמחתו העלה על גדות שוטפת עמה את הכל... כך שמח הוא עד כלות גם כשלא היתה סיבה נראית לעין לאחוז בשמחה אך הוא מנסה לשבר את אוזנם של העצבים שלצידו באמרו כי: "נראה שכל רגע של נס שמוסיפים לי עתה משמים כאן בעולם אינו אלא על מנת שאמלא רצון בוראי, בתפילה, בלימוד, ובשנון. האפשר שלא אשמח"?!...

וכך גם הובא למנוחות, כשמלבד חוג משפחתו שהוכה באלם פטירתו, הרי שצבור עצום של מוקירי זכרו יצא לקראת מיטתו הישר משמחתה של מצוה שמחתם של העדה, שמחת "שבע ברכות" של בן כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א. ואף הרחוב על כל מרחביו שטוף היה באורה של שמחה ודומה היה על מלויו כי מצטרפים הם עתה לשמחתם של העליונים.

"כי שש ושמח רוכב ערבות בבוא אליו נפש נקי וצדיק".

ומקום מנוחתו ב"הר הזיתים" בירושלים.

הרב החסיד רבי שמחה בונים רוזנשטרוך זצ"ל

"המשגיח"
בהרה"ח ר' יהודה אריה ז"ל
"לך טל ילדותך"
נפטר י"ח שבט תשל"א

חידת חייהם והסתלקותם של הרבי והתלמיד?

לפני שנים אחדות, הספיד ר' אברהם ברסלר ז"ל במאמר דלהלן את רבו ר' בונים רוזנשטרוך ז"ל, שהסתלק מן העולם בהיותו בן ט"ל שנים — וכעת הוא עצמו כשל — נפל בהיותו בן ט"ל... רבו שבחייך. וחוששני פן אמעט, לזאת ארשום אי — אלה קוים ותוים פשוטים וצנועים, כי דלה שפתי. וחייך שפעו מעינות — אושר, כמה לחלוחית של חסידות וקדושה הכילות בקרבך. כל שיח ושיג במחיצתך — היה חי ותוסס מבושם ומרענן, וטופח על מנת להטפיח, משום כך היה מחלחל וחודר עד לשרשי הנפש, ומכים אף בלב הסלע האטום והמאובן, שטרם סוקל והוכשר לחרישה כל שהיא.

טל חייך — נבע ללא ספק ממעינות חסידות "גור", אליה היית קשור באלף נימים ואחד, כל מעגל חייך הסתובב סביב ציר זה. "ההכנה לנסיעה". ההשתוקקות והערגות, לקראת הרגע המיוחל של הסתופפות בצל האדמו"ר, הצפיה הזו היתה מהולה במעין פחד עילאי, שהיה חופף עליך, ומי הוא זה שנמצא במחיצתך אז ולא נסחף אחריך?

אם היציאה מן השגרה היחסית אל ההתעלות היתה כך, — הפרידה מן המעיין, אל חיי היום יום, קשתה שבעתיים לא פעם שחת באוזני: "איני יודע משום מה תוקפים אותי געגועים עזים לשוב ולחזור תיכף ומיד דווקא אחרי ה"געזעגענען". (הפרידה) אך כזה היית — נמשל לאותו פרח הנפתח כולו לקלוט אגלי הטל הרועפים מלמעלה, כי משם חיותו.

איזו מין "כספית", השתכנה בקרבך, שהיתה רגישה לא לקור ולא לחום, אלא להתעוררות מחודשת, ובכל מיני עצות היית נאחז כמעט בכל ימות השנה: — "בזמנים

טובים" או יומא דפגרא: אם חודש מסוים – ואיזה חודש אינו "מסוים"! יהא זה "יארצייאט" של צדיק קדוש, או סתם פרשת השבוע, וכל חג ומועד היית מתחיל למששו וחש בהתנוצצו ימים רבים, לפני התקרבו, לכל חג ומועד היה לך ספרים שחייבים ללמוד לפני בואו להתכונן לקראתו אם זה ה"קדושות" לחנוכה – ופורים אשר בספר הקדוש "קדושת לוי", או "גבורות ה'" למהר"ל מפרג, "ושמחת הרגל" להחיד"א לפני חג הפסח וכדומה...

פעמים ללא ספור היית חוזר לפני את אִמרַת הרבי ר' בונים מפשיסחא זצ"ל על הפסוק "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם", – שיהיו משפטי ה' קודמים לחיות האדם, והוספת תדיר, כי החסידים עמלו רבות להחדיר אימרה עמוקה זו להכרתם ותודעתם.

וחבל, כי אבדנו שריד לאותם חסידים שהפקירו את גופם ואת עצמם ממש כדי לשמור ולקיים משפטי ה' ותורתו: "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם".

מעשה נורא ומופת מופלא מכ"ק מרן בעל ה"לב שמחה" זי"ע, קרה עם הרה"ח רבי שמחה בונים רוזנשטרוך זצ"ל ה"משגיח".

תקנותיו של מרן ה"לב שמחה" בענין החתונות התחילו מזה זמן רב, עוד אצל עצמו כשחיתן את בנו יחידו מרן האדמו"ר שליט"א, הזמין לסעודה רק מוזמנים, ולא לכולם היה זכות להכנס לאולם שהיה ב"אולמי תל אביב" ברח' המסגר, לחופה הופיעו כולם, ואילו לסעודה רק למוזמנים, נאה מקיים ונאה דורש. כותב שורות אלו זוכר את המעמד הזה.

אחרי החופה, נעמד מרן ה"לב שמחה" בדלת הכניסה לאולם, עם מגבת לבנה צחורה על כתיפו וכיפה סמט גבוהה לראשו, ומקבל בסבר פנים יפות את המוזמנים. ברוכים הבאים, הוא מכריז, טלו ידים. ואילו לאחרים שמנסים להיכנס, הוא מסביר, זה רק למוזמנים.

והנה מגיעה חבורת טובי וחשובי אברכי חסידי גור ומהמיוחדים שבהם, והם כמובן לא התכוונו לשבת לשולחן ולסעוד בסעודה, כי אם לעמוד בטיש אחרי הרבי ה"בית ישראל" זי"ע.

ה"ה: רבי בונים רוזנשטרוך ז"ל, רבי זליג שטיצברג ז"ל. רבי רפאל יעקב שפירא ז"ל ורבי אלעזר ביין ז"ל. וניגשו לדלת האולם. ובהגיעם לפתח האולם, פונה אליהם הרבי ה"לב שמחה" ואומר: רק למוזמנים!!! עמדו והשתוממו מדוע הוא לא נותן להם להיכנס!? אבל המחותן הוא הבעה"ב ואם הוא לא רוצה שייכנסו אין מה לעשות, חזרו לאחוריהם. וטכסו עצה כדאי מה לעשות, הרי שמחה בבית "גור" נכדו של ה"אמרי אמת" נכנס לחופה. מיד צץ בראשו של המשגיח רבי בונים ז"ל רעיון ואמר: הרי אני גר כאן קרוב ליד תחנה המרכזית של תל אביב בר"ח פיין 1, בואו אלי ונערוך סעודה אצלי בבית ונשמח בשמחת "גור". מיד הלכו לביתו של ר' בונים. בהגיעם, הכניס ר' בונים את המפתח בדלת, ואינו יכול לפתוח כי גם מהצד הפנימי היה תקוע מפתח, דפקו על הדלת

ואין קול ואין עונה, נכנסו הרהורים ומחשבות בלבו של ר' בונים ואמר: דבר זה אינו מוצא חן בעיני, הרי למטפלת אין רשות לצאת מהבית, כי הרי האויר והאוירה של התחנה המרכזית בתל אביב, אינה מתאימה לבני הקטן בפרט, ובכלל לאף אחד, וגם החלונות תמיד נעולות כדי שלא ייכנס אויר מורעל תרתי משמע גם בגשמיות וגם ברוחניות, ומדוע זה לא פותחים את הדלת, מיד החליטו שצריכים לפרוץ את הדלת. ואכן פרצו את הדלת, ונתגלע מחזה מחריד ומבהיל, הילד והמטפלת שכבו מעולפים וכחולים מחוסרי הכרה, מסיבה שהמטפלת שמה חלב על הגז, והחלב גלש, וכיבה את הגז ובבית התהוו רעלים של גז, כשהחלונות סגורים, וכך זה השפיע עליהם, ואיבדו את הכרתם. מיד אחד פנה לגז, השני לפתוח את החלונות, ושנים שפכו מים על המעולפים תוך כדי הכאות, וב"ה חזרו כעבור מספר שניות להכרתם. או אז התחילה השמחה אצל ר' שמחה בונים, כי נולד לו בנו יחידו מחדש, ואז הבינו מדוע הרבי ה"לב שמחה" שלח אותם מהסעודה. מיד ערכו סעודה וזימרו ושמחו, בכפליים, אחד על הנס שקרה, והשני על שמחת "גור". לפני ברכת המזון, עלה רעיון במוחו של אחד מבני החבורה, ואמר: בואו ונלך עכשיו לברכת המזון אל האולם, אולי עכשיו יתן לנו להיכנס הרבי ה"לב שמחה". אמרו ועשו, והלכו חזרה לאולמי "תל אביב" שהיתה בהנהלתו של הרה"ח ר' ליפמן אלתר ז"ל, ובהגיעם לדלת האולם "כאן הפלא הגדול" עמד בפתח הדלת הרבי ה"לב שמחה", ומיד בראותו אותם פנה אליהם בברכת "ברוכים הבאים" אורחים חשובים, איפה הייתם עד כה, אני מחכה לכם, בואו והיכנסו מכובדי, והשתתפו בשמחתי, והכניסם וכיבדם בכבוד גדול מאד, והדבר הפליא אותם מאד, איך בראייתו הרחוקה ראה מה שעומד להתרחש, ואיך הוא שלח אותם להציל שתי נפשות מישראל.

פטירתו המדהימה של המשגיח ר' בונים הוא אבידה לא רק של בחורי הישיבה שהיו קשורים עמו בעבותות אהבה ורעות, כי הישיבה – ביתו, וביתו – אוהל עראי, לנוח קצת, כדי לחזור לישיבה מיד, התלמידים – בניו. אהבם אהבת נפש, ובמסירות נפש, קיים בדביקות את מאמר חז"ל: "כל המלמד את בן חבירו תורה כאילו ילדו", אלא אבידתו היא אבידה לכלל חסידי "גור" וליהדות בכללותם. כי הוא היה משפיע ומקרין מסביבו לכל מי שנתקל בדרכו.

הקריב את כל חייו הפרטיים – ממש, ללא מליצות והגזמה – קודש לה' ולתורתו, ולישיבה.

התמסר לכל תלמיד, בלי כל תנאי וסייג, ברוחניות ובגשמיות. ביום ובלילה. לכל דאג, לבעיות הכלכליות – ולבעיות האישיות ביותר, והעדינות ביותר של כל תלמיד ותלמיד, כאב את כאבו של כל אחד – ואת צערו נשא בלבו, לא נח ולא שקט, כדי לעזור לכל בחור ובחור, היה משגיח – בעל רמה רוחנית גבוהה, תלמיד חכם גדול. ממזג לימוד תורה – עם אורח חיים ואורח מחשבה של חסידות "גור". תוך הדגמה אישית, בלתי פוסקת, תמיד עסוק: בלימוד עצמי, בלימוד אחרים: בהנהגה עצמית, בהנהגת אחרים: בלימוד ספרי מוסר וחסידות – לעצמו ולתלמידים: בשיחות חסידיות

– לאין ספור – בפני "שיעורים" וקבוצות, ועם יחידים, "כזה ראה וקדש" היה מרגלא בפומיה. המשגיח היה עבור הבחורים – סמל חי. תבע מעצמו בלי הרף – והתלמידים דבקו בו בהנהגתו הישיבתית החסידית, מבלי שיצטרך לתבוע מהם. בא ראשון לישיבה. – והלך אחרון. ותמיד – במקום הנכון.

תמיד עם חניכיו – בכל הנהגתם היומית. בשבת וחול. לימודם – סעודתם – לינתם והווי חייהם – הכל טבוע בחותם אישיותו התורנית – חסידית, הנדירה, גם בקרב בני התורה, וגם בקרב הדבקים בחסידות.

כיצד נוכל לקיים אווירה שבתית חסידית בישיבה, כאשר המשגיח איננו איתנו – אמרו התלמידים בערב שבת פרשת יתרו, כאשר מורם ומחנכם התקרב אז לעולם שכולו טוב. לעולם הנשמות, אולם אף אחד לא רצה להאמין באסון הדוהר, הכל ציפו, אולי יתרחש נס, שלא זכינו לו.

על משמרתו כרע נפל – בחזית התורה והחסידות, במוצש"ק פר' "בשלח" נסע לחיפה, לביקור חולים אצל אחד התלמידים מהישיבה. חזר בשעה שתיים אחר חצות הליל, ולפני עלות השחר – כאשר החושך עדיין מכסה ארץ, ובני אדם נמים שנתם, – כבר ניצב על משמרתו בישיבה, התרוצץ בחדרים, וזירז את התלמידים – להגות בתורה בחשק ובעירנות.

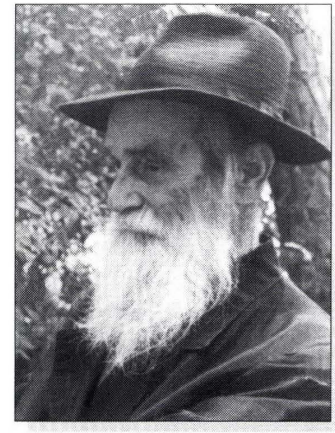
והנה לפתע התמוטט ונפל. קיבל שטף דם במוח, התלמידים הזעיקו עזרה – הועבר לבית החולים, איבד הכרתו, שבוע ימים פירפר בין השמים והארץ, גדולי הרפואה טיפלו בו במסירות, נחלי דמעות נשפכו עבורו. בכל הישיבות ובתי מדרשות רבים התפללו לרפואתו. תלמידיו קיימו משמרות של אמירת תהילים, לזכותו ולמענו, עשרים וארבע שעות במעת – לעת, בלי הרף. הם עוררו רחמים וביקשו עבורו – כבקש ילדים על אביהם.

אולם נגזרה הגזירה, ביום שבת קודש פרשת "יתרו" חודש שבט תשל"א, שבת "קבלת התורה", נפטר בשעות הבוקר. והוא בדמי ימיו, טרם מלאו לו ארבעים שנים. – משפטו אמת וצדק נסתרים דרכי ה' – ונפלאים, "ברוך דיין האמת" ודי יגדור פרצותינו ברוב רחמיו וחסדיו אמן.

יהא מליץ יושר.

קבע מקום תפילתו ולימודו בת"א בשטיבל "הקישון 33" כמו כן גם בישיבת "חידושי הרי"ם" ברח' פרץ ואח"כ בבני ברק בשטיבל "שדל" ובישיבת "אמרי אמת". נטמן בבית החיים "שומרי שבת" בבני ברק.

הרב החסיד רבי יחזקאל מנחם מענדיל זיסקינד סגל זצ"ל

נולד לאביו
הרה"ג רבי אריה הלל סגל זצ"ל
נו"נ למרן המהרש"א זצוק"ל זי"ע
"בעל מחבר ספר "שפת הים"
נפטר כ"ג באדר ב' תשי"ד

דודו היה הגאון החסיד ר' שמחה הלוי אפשטיין מפולטוסק זצ"ל, הוא היה נחשב גם למקובל גדול, ונהג קצת באדמו"ריות, אך הסתופף אצל בעל "השפת אמת" זצוק"ל. והיה מגדולי חסידיו, כיהן כאב"ד בפולטוסק. מכח השפעתו של דודו זה הגיע רבי יחזקאל מנחם ז"ל לאחר נישואיו, להסתופף בצל האדמו"ר בעל ה"שפת אמת" זי"ע. דבקותו ברבו היתה גדולה מאד, והיה מחשובי האברכים שם. בספרו "שפת הים". הוא מרבה להביא דברים בשם ה"שפת אמת", מאידך גיסא, לא היה רגיל לספר מופתים וסיפור נפלאות, משום שהיה דרכו דרך קאצק שאמרו משמם "אותות ומופתים באדמת בני חם" לא אצלינו. אדרבא, לפי גדלות האדם, ידעו האיך להעריך את מעשיו. רק על מקרה אחד, אשר בעצמו היה לו עד ראיה, סיפר פעם לבנו הר"ר אברהם דובער ז"ל, וגם זה כדי ללמוד מזה אמונה ובטחון. היה זה בשבת אחת, כאשר מרן ה"שפת אמת" היה שקוע במחשבות תורה, ויצא מחדרו אל מרפסת שלא היה לה "מעקה", ולא הבחין שהוא יוצא מתחום הגג! הוא הלך כמה פסיעות באויר, וחזר למרפסת הבית, בלי שהבחין כלל בנס שארע לו!... למרות התקשרותו לחסידות "גור", לא ניתק קשריו עם רבותיו, וכשהיה עובר לרגל עסקיו בעריהם, היה תמיד נכנס לבקרם. סיפר בנו הרה"ח ר' אברהם דוב ז"ל כי שמע מאביו, שה"בית הלוי" היה תמיד מכבדו בביקורו לשוחח עם תלמידיו, והיה אומר להם: "פלפלו עמו, כי הוא למדן"! והוא אכן פלפל עמם בד"ת והיו נהנים זה מזה.

פעם שאלו "בית הלוי" רבי יושא בר הלוי סלובייציק זצ"ל רבה של בריסק. שאלה זו: האם כשהנך נמצא ב"שולחן" (טיש) בליל שבת, אצל ה"שפת אמת", האם אתה תמיד מצליח לשמוע את דברי התורה שהוא אומר?

ענה רבי יחזקאל מנחם: לפעמים כן, ולפעמים לא. חזר ושאל בעל ה"בית לוי": הלא הנך למדן, ויודע אתה שכשיש ספק וודאי, מניחים את הספק ואוחזים בודאי, והרי אם תלמד באותו זמן, ודאי תקיים מצות תלמוד תורה, ואם תשב ב"שולחן" ספק אם תשמע. אם כן אין ספק מוציא מידי ודאי!!

ואמר בנו שאביו אמר לו גם את התשובה שענה אביו לבעל ה"בית לוי", אך היות ולא הבין את התשובה אינו רוצה לומר אותה. והמשיך לשבת בטיש אצל בעל ה"שפת אמת" זי"ע.

היה רבי יחזקאל מנחם ז"ל מתמיד עצום, תמיד היה הוגה בגמרא, גם בנסיעותיו בדרכים היה הוגה בתורה, ובחזרו אחרי נסיעותיו של שעות רבות, היה מתיישב ללמוד כמה שעות, והיה ניכר כמה היה מתגעגע כבר לשוב אל הגמרא. גם כאשר התעייף כבר, והלך לישון, לקח אתו את הגמרא ביד, "לחטוף" עוד כמה שורות, וכך היה נרדם עם הגמרא ביד, עד שנותיו האחרונות, כשהיה למעלה מגיל תשעים, (90) והיה לרוב חולשתו שוכב לפעמים, ראוהו תמיד עם הגמרא ביד.

מתחילה היה לרבי יחזקאל מנחם ז"ל משק גדול עם בהמות וכדו', דבר שהיה נדיר אצל יהודים באותם הימים, הוא גם החזיק כל — בו וסוכנות טבק. אומנם היו גוים רבים שקנאו בו, והיו פעמים שגזלו ממנו דברים, והוא באומץ ליבו נלחם בהם והחזיר לעצמו את הגזילות, אך בדרך כלל, היה אז מצבו הכלכלי מצוין.

פתאום פרצה השריפה הגדולה... היה זה בשנת תרנ"ח. חצי מבתי מאקוב עלו בלהבות, וביניהם ביתו וכל רכושו, והוא נקלע לצרה כפולה, גם כל הונו אבד, ואף היו לו בעלי חוב רבים שלא התחשבו באסונו ותבעו את כספם, בלית ברירה הוא ברח לוורשא, עם המשפחה והתחבא שם. באותם ימים התגלה כח בטחונו הגדול בהקב"ה, כשלא נשבר ולא נפלה רוחו, למרות האסון הגדול. גם זו לטובה אמר!...

בצר לו פנה אל רבו הקדוש בעל ה"שפת אמת" והוא פסק לו שאין הוא חייב כעת לפרוע את חובותיו, אלא לאחר שיתבסס שוב. מעודד מדברי הרבי, חזר לעירו מאקוב, והחל לעקוב אחרי הגוים — שכניו לשעבר — והצליח למצוא סחורות רבות שלו, שנגנבו ע"י הגוים בעת השריפה. הקב"ה ריחם עליו, וזכר לו את צדקותיו הרבות. ההצלחה האירה לו פנים גם מצד אחר: סוכניו של איל הטבק, שרשבסקי, חיפשו אחריו והשיגו אותו במקום החבאו, והפצירו בו לבא ולנהל את המחסנים של מפעל הטבק הנודע מגרודנא אשר היו בוורשא.

מאז נהיה יד ימינו ושותף בעסקיו, והצליח לעלות במהרה בסולם ההצלחה.

כתוצאה מהתגברות האנטישמיות בשנות תרפ"א, תרפ"ג, הפקיעה ממשלת פולין את מסחר הטבק מיד היהודים, ומסרה לפולנים, אז גמלה בלבו ההחלטה, כי במצב זה, כשהקרקע בוערת מתחת רגליהם, אין לחפש ענף חדש להתבסס בו, אלא צריך לעלות לארץ ישראל, יש להניח שהחלטתו זו באה בהשפעת רבותיו.

נפל הפור על חיפה, דעתם היתה שלחיפה יש עתיד טוב, בהיותה שוכנת על מפרץ

טבעי, וגם האקלים נוח, במיוחד לעולים מפולין. בעקבות זאת נקנו כמה מגרשים בכרמל, באחת מפסגותיו, המקום נקרא "כרמל צרפתי", הם חזרו לפולין מכרו את רכושם בחצי ממחירו, כפי שיכלו לקבל אז, ועלו ארצה, והגיעו לחיפה בשנת תרפ"ד. רבי יחזקאל מנחם בנה בחיפה שלשה בתים, במגמה להשכירם ולהתפרנס מהם, וליצור גם שכונה דתית סביבם, ושנים רבות היתה קרויה השכונה "שכונת סגל". הוא הקים בית כנסת בתוך ביתו שהיה היחידי בכל אותו אזור.

כמו כן הוא בנה בית מלון ופנסיון, שזכה לארח הרבה אורחים חשובים. וביניהם מגדולי ישראל, בין האורחים: רבי משה מרדכי אפשטיין זצ"ל ראש ישיבת חברון, רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל הרב מסולצק וראש ישיבת "עץ חיים", רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל רבה של ירושלים, הגאון רבי יחיאל מיכל טיקוצ'ינסקי זצ"ל מירושלים, הגאון רבי ראובן כץ זצ"ל רבה של פ"ת, הרב אהרונסון זצ"ל מתל־אביב. הרב קוק זצ"ל הרב הראשי, ורבני חיפה, רבי יהושע קניאל זצ"ל והרב מרקוס זצ"ל ועוד.

גם רבים ממנהיגי הישוב הציוני היו מתארחים במלון, ורבי יחזקאל מנחם היה מתווכח אתם בנושאי דת ומדינה.

פעם שח לשכנו הקרוב, הרה"ח ר' יהושע מאיר שוירץ ז"ל את אשר עם לבו: בימי הזיקנה כל ההנאות בטלות, והדבר היחידי שעדיין מתאוים לו, הוא נחת מהבנים...

בנושא החינוך לא חסך באמצעים, ושכר מורים פרטיים לחנך את ילדיו, יש לציין שבענין זה נהג כפי שסברו אז רבים מגדולי ישראל, שיש למנוע מללמד בשפת העברית, כדי שלא לתת פתח לקרוא בספרות ההשכלה, ועל כן שכר מורים ללמד שפות זרות, כאנגלית וכיו"ב. בעוז רוחו ובאמונתו הוא האמין, כי יעלה בידו בע"ה למנוע מרוח הזמן לחדור לביתו, וכי יוכל לחנך בדרך היהדות הנאמנה. כפי שמעיד ספרו "שפת הים", אשר בדפיו שזורים הרבה מסות חשובות, על צרת המסיתים והמדיחים לחילוניות, ועל הצורך בשמירת החינוך החרדי הטהור. היה בידידות עם הרה"ח רבי משה בוים ז"ל אשר האריך ימים ונפטר בבני ברק, כשהוא קרוב לגיל מאה. והוא היה מספר על מעשה הצדקה של רבי יחזקאל מנחם ז"ל.

ביתו היה תמיד פתוח לאורחים, וכאשר מרן בעל ה"ביית ישראל" זי"ע החל לנהג באדמורות היה רגיל לבוא בימי הקיץ לכרמל בחיפה, והתגורר בשכנותו, אצל הרה"ח ר' יהושע מאיר שוירץ ז"ל. פרחי החסידים, שרצו להיות בקרבת הרבי, מצאו בביתו "סטנצ'יה" (אכסניא) בחנם, בלי הגבלה של זמן ומקום. וחשוב לזכור שהוא היה כבר אז למעלה מתשעים (90) שנותיו. מרן ה"ביית ישראל" העריכו וכיבדו מאד על חכמתו וגדלותו בתורה, ועל שזכה להיות מחשובי חסידי בעל ה"שפת אמת" והיה בא לביתו לבקרו ולשוחח עמו, לפעמים היו מסתגרים לכמה שעות, וכנראה גם משוחחים בעניני ציבור. פעם אחת, לאחר שיחה כזו, יצא רבי יחזקאל ז"ל ואמר לבנו: הרבי אמר לי, שרוצים לקחת ממנו את ילדיו... והכוונה היתה לבני הישיבות שרצו לגייסם, באמצע לימודיהם, דבר שחרדו ממנו כל גדולי ישראל. לאחר שנים כשרצה בנו הרה"ח ר'

אברהם דובער ז״ל להוציא את הספר ״שפת הים״, קיבל הסכמה נלהבת לכך ממרן ה״בית ישראל״ באמצעות הגה״ח רבי בנימין מנדלזון זצ״ל רבה של קוממיות. אשר נדפסה בפתח הספר.

ידידות זו עם הרבי זצ״ל נמשכה שנים רבות אח״כ, כאשר הרבי היה מקרב את בנו ז״ל ויבדל״ח את נכדו וניניו. ספרי ״שפת הים״ גם חולקו בזמנו לבתי המדרש של גור ונתקבלו שם בהערכה רבה. עד סוף ימיו לא נס ליחו, והיה שופע חידושי תורה תמיד, והיה משמיעם באזני צמאי דעת שבאו לפקוד את ביתו. גם בלילה שקודם פטירתו, ביקש כוס מים ואמר דרוש, ובדבריו – ציטט מדרש אחד בלשונו ממש. אחד מהשומעים הסתפק אם אכן כך נכתב במדרש, הורה לו להוציא המדרש מהארון וכוון את הדף והשורה, והיה הדבר לפלא!

סמוך לפטירתו ביקש מבנו ז״ל להוציא לאור את כתביו, אשר סידרם בשנים האחרונות לחייו. ואכן אחר פטירתו הוציאו לאור בשנת תש״ד את ספרו הנקרא ״שפת הים״ שמרמזים בראשי תיבות את שמו יחזקאל מנדל.

כל עניני העולם הזה נחשבו אצלו בדרגה שניה מצרכי האדם, ורק לימוד התורה והחסידות שבערה בליבו הם שהיו בדרגה הראשונה. ומקום מנוחתו בבית החיים ב״חיפה״.

יהי רצון שנזכה ללכת בדרכיו ללמוד וללמד לשמור ולעשות.

(נכתב ע״י נינו הרב נחמיה סגל הי״ו)

הרב הגאון החסיד ר' ישראל משה אולבסקי זצ"ל

הנקרא: "הצעללה רב"

אחד ממקימי הריסות הרוח,
לאחר השואה

נפטר ז' סיון תשכ"ו, איסור חג שבועות,
יו"ט שני של גלויות

קשה מאוד להעריך את גדולתו, וקשה שבעתיים למוד על רוחב בינתו והיקף פעולותיו שהיה בר אוריין ובר אבהן חריף ובקי בכל מכמני התורה והחסידות, חסיד ועניו, נקי כפיים ובר לבב, התבטלותו בפני אחרים היתה טבועה בדמו, כי לא עלה כלל על דעתו שחייבים לו טובה או הוקרה, וכדברי רבותינו ז"ל בסנהדרין (פ"ח ע"ב) איזהו בן העולם הבא ענוותן ושפל ברך, שייף עייל ושייף נפיק, וגריס באורייתא תדירא, ולא מחזיק טיבותא לנפשיה.

קצר המצע מלתאר את מסכת חייו המפוארת שהיא שלשלת של תורה ומעשים טובים ומסירות נפש לכל דבר שבקדושה שעל אף היותו נתון ביסורים ומכאובים – שפקדוהו בשנותיו האחרונות – מסר את נפשו למען התורה ולומדיה, וכדברי רבותינו ז"ל בברכות (ס"ג ע"ב) אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה שנאמר אדם כי ימות באוהל. נאמר רק "הקב"ה יודע במעשיו של אבד"ק צעללה זצ"ל וסלקיה מן העולם".

מתולדותיו

ר' ישראל משה נולד בשנת תרע"ז בעיירה אושנטשין הסמוכה לוולוצלבק שבפולין, לאביו הגאון רבי יהודה אריה אולעווסקי זצ"ל, נצר למשפחה רבנית חסידית מובהקת מדורי דורות. בילדותו ובצעירותו (לאחר שהתייתם מאביו בעודו עול ימים), למד תורה אצל דודו הגאון רבי אהרן נח נימן זצ"ל שהמשיך את שלשלת הרבנות המשפחתית בעיירה זו כאן התחיל לצעוד את צעדיו הראשונים בלימוד התורה ועד מהרה יצאו לו מוניטין בכשרונותיו המצויינים ובהתמדתו הנפלאה.

בשנת תרצ״ג עם מלאות לו שש עשרה שנה עזב את עיירת מולדתו ויצא ללמוד תורה ב״ישיבת חכמי לובלין״ המעטירה, שעמדה תחת הנהלתו ופיקוחו של מייסדה וראשה הגאון האדיר מרן רבי מאיר שפירא זצוק״ל. וגם כאן בין מאות בחורים קשישים, תלמידי חכמים וחסידים, התבלט בכשרונותיו העצומים ובהתמסרותו לתורה וחסידות, וכולם ראו בו כלי מחזיק ברכה.

זמן רב לא זכה להתחמם לאורו, כי כעבור זמן קצר ביום ז׳ לחודש מר חשון תרצ״ד נסתלק רבו, כעבור זמן מה נתמנה לכהן כראש הישיבה הגאון הצדיק מרן רבי אריה צבי פראמער זצוק״ל הי״ד, אבדק״ק קוזיגלוב בעמה״ס ״שיח השדה״ ושו״ת ״ארץ צבי״ ו״מלוא העומר״, שהיה מראשי גאוני יהדות פולין שלפני השואה.

במחיצתו של רבו הגאון מקוזיגלוב זצוק״ל הי״ד, אשר נחשב כתלמידו המובהק והיה מסור ונאמן לו ללא גבול, — למד רבי ישראל משה שנים רבות בהתמדה נפלאה, וכשרבו מדריכו בלימודו ובעבודת ה׳, וממש לא זזה ידו מתוך ידו.

רבו אף חיבבו והוקירו מאד ודיבר עליו גדולות.

זמן קצר לפני מלחמת העולם השניה, נשא לאשה את בתו של הדיין באיזיביץ קוייסק. בבית חמיו המשיך רבי ישראל משה לשבת על התורה ועל העבודה בהתמדה ובשקידה עצומה ללא כל ליאות.

במשך הזמן יצאו לו מוניטין בכל רחבי הסביבה, כעילוי נפלא וכאברך גאוני. וכעבור זמן מה נקרא רבי ישראל משה — והוא אז בשנותיו העשרים — לשבת על כס הרבנות באושנטשין, שם כיהן פאר עד לפרוץ מלחמת העולם השניה וחרבן יהדות אירופה.

בהיותו באושנטשין התבלט במלוא שיעור קומתו, כאשר נתן ביטוי רחב ביותר למשמעות הכהונה הרבנית, הוא לא הסתפק במתן הוראה והדרכה, וביסוד תלמוד תורה, ובהשגחה על כל הענינים הדתיים. אלא הרחיב את יריעת פעלו על כל עניני הציבור, התמדתו ושקידתו העצומה לא נפגעו לגמרי על ידי עסקנותו הציבורית, שלא ידעה ליאות.

פרקים מזהירים בחייו היו פעולותיו ומפעליו למען הקמת עולה של תורה וחסידות, וארגונה הציבורי של יהדות התורה במסגרת אגודת ישראל.

עם פרוץ המלחמה והשואה בשלהי תרצ״ט, וכיבוש פולין על ידי צבא הגרמנים ימח שמם, שיכל את משפחתו הענפה, ועבר את כל שבעת מדורי גיהנום. אף בימים טרופים אלו גילה עוז רוח והיה דוגמה ומופת בשמירת עיקרי היהדות.

סיומה של המלחמה מצאה אותו בין שרידי ופליטי מחנה הריכוז ברגן בלזן שבאיזור הכיבוש הבריטי שבגרמניה וזכה לתהילתם ולהערצתם של שארית הפליטה, מכל החוגים והזרמים, הודות להתנהגותו ולדרכיו המופלאים.

בברגן בלזן הפך לדמות מרכזית בפעולות ההצלה הרוחנית והגשת עזר וסעד לניצולים שבורי הרוח והגוף, הוא התיישב ב״צעללה״ שליד ברגן בלזן שם עלה על כס

הרבנות ומשם ניהל את פעולותיו בין שארית הפליטה שבמחנה ברגן בלזן ובעיר צעללה כאחד.

כצעד ראשון לקימום ההריסות הרוחניות שהביאה השואה, הבטיח אבד"ק "צעללה" את יסודות היהדות בקרב השרידים ובשיתוף פעולה עם שליח ההצלה של אגודת ישראל בלונדון הסדיר את עניני הכשרות, בעוד שבמו ידיו כמעט הקים את מקוה הטהרה הראשון בברגן בלזן.

ביחוד זכה להערכה רבה בקרב הדור הצעיר בשארית הפליטה, לו שימש כאב וכפטרון בשעות המשבר הקשות ביותר, כנואם מזהיר, מלהיב ומעורר לבבות, כאיש רוח, בר אוריין ובר אבהן, נקי כפיים ובר לבב, הצליח לקרב אל התורה ויהדות המונים מקרב בני הנעורים, כל שאלה, קלה כבחמורה, הובאה אליו להכרעה ולהדרכה והוא בנועם הליכותיו היטה אוזן קשבת ונשא בעול — ללא ליאות — בשעות היום כבחצות הלילה.

פעילותו בתחום הציבורי והחינוכי חרגה גם הרחק מעבר לתחומי העיירה והמחנה בברגן בלזן, נוסף לבתי החינוך שיזם והקים במקום מושבו, נתן ידו להקמת "ישיבה לצעירים חסידי גור" מניצולי השואה, בלנדסברג, שבאיזור הכיבוש האמריקני, והשפעתו התרחבה על פני הסביבה הקרובה והרחוקה.

ידע למצוא מסילות ללבם של חוגים מרוחקים יותר, על מנת להפיק את התועלת המכסימאלית לקימום ההריסות וביזמתו הוקמה "קואליציה מקיר אל קיר" של הכוחות העוסקים בפעולות ההצלה והשיקום.

ב"צעללה" שם הקים את ביתו מחדש היה ביתו פתוח לכל נדכה וקשה יום. מידת הצדקה והחסד היו חלק בלתי נפרד מישותו ועל כל אלה השקיע עמל, בהידורם של ספרים בהלכה ואגדה שאזלו מן השוק, על מנת להגדיל תורה ולהאדירה.

בשנת תש"י היגר לארצות הברית, אותה ראה כתחנת ביניים לקראת השתקעותו בארץ ישראל, שאליה שאף להגיע ולכונן בה את ביתו — מאז ומתמיד. כאן נרתם מיד לפעילות ציבורית מחודשת והשפעתו ניכרה בכל דבר שבקדושה, לראשונה ייסד תלמוד תורה וישיבה "דרכי נועם" ולאחר מכן "ישיבת מחזיקי הדת" דחסידי גור.

תוך כדי כך עמד בראש ובמרכז הפעילות הציבורית התורתית חסידית בה השקיע מסירות ללא גבול. וסייע רבות להקמת עולה של תורה וחסידות, בתוך החיים היומיים של אמריקה כשהוא משמש הכתובת הנאמנה לכל בעיה ציבורית כפרטית.

דמותו של אבד"ק "צעללה" היה מזיגה נפלאה של תורה וצדקות, של גאוניות ומעש, הוא חי באהלי תורה, ויחד עם זה היה כולו מרץ ומעש, התמדתו ושקידתו העצומה לא נפגעה מעולם על ידי עסקנותו למען התורה ולומדיה שלא ידעה ליאות.

בשנים האחרונות נדד על פני אירופה כולה, בשליחות נאמנה של איחוד מוסדות גור בארץ, ומאוחר יותר ייסד את ה"מתיבתא" לבחורים החוזרים מלימוד בישיבות "גור" בארץ ישראל, על אף היותו נתון ביסורים ומכאובים שפקדוהו בשנה ומחצה

האחרונות, מסר את נפשו למען ביסוסה של ה"מתיבתא" ולמען מוסדות "גור" בארץ ישראל כאחד.

כאשר שאלוהו ידידיו כשייסד את ה"מתיבתא" מדוע הוא עובד כל כך ללא ליאות, וכאשר נתון הוא ביסורים ומכאובים, ענה על כך אבד"ק "צעלה" כיון שיודע הוא את מצבו רוצה הוא עוד לחטוף איזה מצוות לפני שיסתלק מן העולם.

דבק בכל לבו לאדמורי"ם לבית "גור" שזכה להסתופף בצילם, כ"ק מרן האדמו"ר בעל ה"אמרי אמת" זצוקללה"ה זיע"א ובנו כ"ק מרן האדמו"ר בעל ה"בית ישראל" זצ"ל.

גם בערוב ימיו ולמרות חולשתו, הרבה לעלות ארצה כדי להסתופף בצל קדשו של האדמו"ר ואף שלח ללמוד בארץ את בניו יהודה אריה הי"ו, והרב דוד שלמה הי"ו, הממשיכים את השולשלת המפוארת, יחד עם שאר בניו ומשפחתו המפוארים, ובזה תהיה נחמתנו.

היה מנאמני ביתה של אגודת ישראל ומעסקניה הבולטים והמסורים, ורב חלקו בארגונה הציבורי של יהדות התורה בארצות הברית במסגרת אגודת ישראל, היה חבר ועד הפועל והמוסדות המרכזיים של אגודת ישראל בארצות הברית. בועידת אגודת ישראל בארצות הברית שנערכה זכה עוד להביא את ברכת כ"ק מרן האדמו"ר מגור ה"בית ישראל" לועידה.

עם פטירתו של אבד"ק "צעללה" זצ"ל, נחתמה תקופה של מסירות נפש והקרבה ללא גבול למען התורה ולומדיה, אשר פילסה את הנתיבות לחיי תורה וחסידות, כיום תקופה אשר ככל שאנו מתרחקים והולכים ממנה הרי היא ניצבת לעינינו במלוא אורה והדרה.

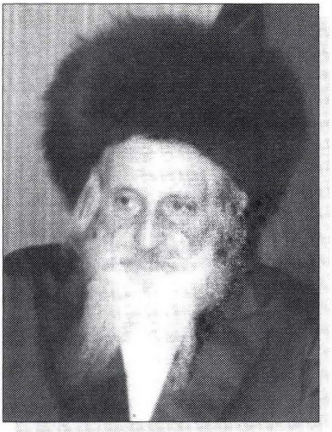
במאי דעוסקין בהאי עלמא עסוקין בעלמא דקשוט, אבד"ק "צעללה" זצ"ל שהיה עמל כל ימי חייו בעד הזולת ימשיך בתפקידו זה בעולם האמת להמליץ טוב בעד משפחתו ובעד כל תלמידיו מעריציו וכל בית ישראל אמן.

חבל על דאבדין ולא משתכחין.

ומקום מנוחתו ב"הר המנוחות" בירושלים חלקת הרבנים לצידו של הגאון רבי מנחם זמבה זצ"ל.

ת.נ.צ.ב.ה.

הרב החסיד רבי אברהם קופרמן זצ"ל

נולד בעיר וורשה בשנת תרס"א
לאביו הרה"ח
רבי אהרן נטע קופרמן זצ"ל
נפטר י"ב באייר ש"ק פר' בהר תשמ"א

"טיהר את עיר "טבריה" עשה אותה נקיה" ר' אברומל'ה כך נקרא בפי כל, לשון חיבה, שכולם חיבבהו, והוא חיבב את כולם, תמיד צהלתו בפניו.

בשנות נעוריו למד ב"חדר" וב"שטיבעל", וניכרו בו תכונותיו התורניות. לאחר מכן המשיך לגלות וללמוד תורה אצל מאורי הדור בפולין. כך קנה את משנת תלמודו אצל הגה"צ האדמו"ר רבי יחיאל מאיר זצוק"ל מאוסטרובצה, ולאחר מכן אף אצל הצדיק האדמו"ר מראדזמין זי"ע.

בשנות בחרותו עלה ארצה בשנת תר"פ ונכנס ללמוד בישיבת "שפת אמת" בירושלים, כאן היה מראשוני התלמידים ושמו נודע כעילוי, שמילא כרסו בתורה וחסידות, לאחר מספר שנים הקים את ביתו בעיר "טבריה", שם הקים שיעורים לתשב"ר, לנוער, ולמבוגרים, למרות שהוסמך להוראה ע"י גדולי ומאורי הדור, לא ביקש לעשות שימוש בהוראה, ולשבת על כסא רבנות אלא התאמץ לעסוק בלימוד התורה, להפיץ ולהקים שיעורים, וכך מתוך סבלו יסורים מצא את מחייתו.

כעבור שנים, משאילצו הדחק בבית למצוא פרנסה, פתח עסקו וממנו מצא את לחמו.

אולם יחד עם זאת התמסר בכל לבו ומאודו לשמור על קדושת העיר, היה מלוחמיה המובהקים של היהדות החרדית למען הקמת מקוה טהרה.

בעת המאורעות מסר נפשו כשהלך להוציא את הדלק ממיכלי המקוה, כדי שלא תהיה התפוצצות. לאחר מכן פעל ללא לאות למען הקמת עירובין. מערכה מפורסמת ניהל למען החדרת ה"כשרות" ומניעת מכירת טריפה באיטליזים. כעבור שנים התפרסם כאשר נאבק כמעט לבדו נגד פתיחת המרחצאות המעורבות ב"חמי טבריה" וניהל נגד

פירצה זו מערכה אישית ממושכת, ללא הפסק במסירות נפש, והקרבה, כפי שנודע בכל פעליו הציבוריים בטבריה.

דמות מיוחדת ונדירה במינה שאין דוגמתו היה ר' אברהם ז"ל, לרואה מבחוץ הוא רק בעל חנות מרחוב הגליל וסוחר רגיל אשר נושא ונותן באמונה. אבל מקורביו יודעים כי בקרבו שוכנת נשמה לוהטת אשר צמאה נפשה לאלקים וכל כולו גחלת של קדושה אופפתו.

תפלתו היתה כאחד מחסידים הראשונים אשר כל עצמותיו תאמרנה, בכוונה עצומה ובבכיות כבן המתחטא לפני אביו, וגם בענין תלמודו כמעט שלא פסק פומיה מגירסיה.

עבר כעשרה פעמים על הש"ס מתחילתו עד סופו והיה בקי נפלא בש"ס ומפרשיו, למד ביגיעה עצומה ובשקידה כבחור השוקד על תלמודו.

מופלא היה בשמירת עיניו, התבטא פעם כי לא היה אף פעם ב"מירון" בל"ג בעומר כי היות שיש שם צפיפות, מי יערוב בעדו שלא יכשל.

היה ענוותן עד מאד, קיבל כל אדם בסבר פנים יפות, ביטל עצמו ממש לפני כל תלמיד חכם, אפילו עול ימים.

מדת קנאתו לה' היתה ללא פחד וללא מורא, לא חת מפני כל ולא נשא פני איש בשעה שנגע בכבוד שמים, לא חס על כבודו ופניו לא הסתיר מכלימות ורוק, הזעיק שמים וארץ עד שהדבר בא על תיקונו.

היה זמן שחפרו הארכיאולגים ליד קברו של הרמב"ם ז"ל, וקברי תלמידי הבעש"ט ז"ע, שלח מכתב והזמין את נטורי קרתא דירושלים ובראשם ר' עמרם בלוי ז"ל והם הגיעו מיד לטבריה ועשו הפגנות ושהו שם כשבועיים, ויחד אתו יצאו לרחובה של עיר "טבריה" למחות ולעורר את הקהל, והצליחו. בחורף תשל"ה החליט ראש העיר טבריה להרוס חורבות ליד בתי הכנסת הישנים, ולהקים שם גן ציבורי, ר' אברהם ז"ל ראה בזה פירצה נוראה בקדושת המקום והצניעות, לא נח ולא שקט, כינס אספות מחאה להפר זממם וביום שבאו הדחפורים להתחיל במלאכה לחם נגדם בגבורה עילאית וזעקות איומות אשר כולם נחרדו, ואחרי שאטמו אוזנים משמוע, ובנו קירות תומכות להתחיל הגן, החליט שצריכים להרוס את הקירות אשר בנו, ובא בשעה 3 לפנות בוקר לישיבה וקרא בקול נעים "יהודים קומו לעבודת הבורא" ואכן הבחורים מהישיבה קמו והלכו יחד אתו, והרסו הקירות. ואח"כ הלך בעצמו להדביק מודעות מחאה ברחובות העיר, וכל זה והוא בן שבעים וחמש שנים.

חסיד שורשי ספוג תורה ויראת שמים, שיראתו קודמת לחכמתו, היה כל שנותיו קודש לעבודת ה' תמימה.

את עיקר פרסומו קנה, ולמרות שלא התראה בפומבי, בהפכו את ביתו לבית ועד לחכמים, זכה שכל גדולי ישראל מהדור הקודם, ובהם רבותינו הקדושים לבית "גור", שהו בביתו, ובאו בצל קורתו, כך היה מארחם של מרנן ורבנן רשכבה"ג כ"ק האדמו"ר בעל ה"אמרי אמת" זצוק"ל, כ"ק מרן בעל ה"בית ישראל" זצוק"ל.

הגה"צ רבי משה בצלאל אלתר זצוק"ל, האדמו"ר רבי שמעון מאמשינוב זצוק"ל, ועוד גדולי ישראל שקרבוהו וחיבבוהו ביותר עקב סגולותיו התורניות ומידת חסידותו, במיוחד היה מקורב לכ"ק מרן בעל ה"לב שמחה" זצוק"ל, שהחשיבו וכיבדו בכל הזדמנות כדמות חסידית נדירה ורבת פעלים.

בן שמונים שנה היה בפטירתו, אנשי טבריא ומחוצה לה ליוו את הצדיק הזה למנוחות עולמים בבית העלמין הישן בטבריה, ובפטירתו נסתם הגולל על שריד האחרון מזקני "טבריא".

ומקום מנוחתו בבית העלמין הישן ב"טבריה".

ת.נ.צ.ב.ה.

הגה"ח רבי יוסף מנדלקורן זצ"ל

נולד לאביו הרה"ח ר' יצחק מאיר ז"ל בוורשא שבפולין

נפטר י"ד טבת תשל"ו

כבר בצעירותו בהיותו עדיין עול ימים התבלט במוחו החריף והשנון וביראת שמים טהורה.

ר' יוסף נמנה בוורשא בן סגל תלמידיו הבכירים של האדמו"ר רבי אהרן מנחם מרדזיימין זצ"ל שהיה מגדולי התורה המפורסמים בדורו, ובד בבד נהג להתאבק בעפר רגלי גאוני פולין, ששהו בעיר מולדתו וורשא, כך נוצר הקשר בינו וביניהם קשר שאף גרם לו לעמוד עמהם בקשרי מכתבים שחלקם הנותר לפליטה אף הדפיס בספרו האחרון "ויען יוסף".

עם היכנסו לעול המצוות החל לנסוע ל"גור" להסתופף בצל כ"ק מרן בעל ה"אמרי אמת" זצוק"ל. ונקשר אליו בכל נימי נפשו. בימי מלחמת העולם הראשונה, שהה מרן ה"אמרי אמת" זי"ע ב"אוטבוצק", היה נוהג ר' יוסף ז"ל ללכת אליו ברגליו ממקום מגוריו שבוורשא – דרך רחוקה כעשרים ק"מ, וחזרה, יחד כארבעים ק"מ, בכדי לראות את פני רבו הקדוש זצ"ל.

בהגיעו לפרקו נישא לבתו של הרה"ח ר' אהרן בנגלסדורף ז"ל שהיה מחשובי "אוסטרובה" ומנכבדיה, וכאן הקים את ביתו, מיד עם הגיעו לאוסטרובה נקלט במהירות בחבורת תלמידיו ושומעי לקחו של אחד מענקי החסידות הפולנית, משרידי האריות לבית קוצק הגאון החסיד רבי בנציון רבינוביץ זצ"ל הידוע בשמו ר' "בן ציון אוסטרובער". היתה זו חבורה נפלאה של צעירים מופלגים, לומדים, גדולי תורה, שירדו לעומקה של תורת החסידות, בהדרכת מנהיגם הגדול והדגול, קבוצה מובחרת זו כללה בתוכם אישים שהתבלטו בתורתם ובחסידותם, במעשיהם ובהליכותיהם. נמנו עליהם: הגאון ר' אברהם פצ'ינר הי"ד שהיה גאון בהלכה ובמעשים, הגאון ר' דוד מינצברג הי"ד מי ששימש אחר כך כמנהלה הרוחני של ישיבת "חכמי לובלין", וכן גיסו של ר' יוסף

מנדלקרן הגאון ר׳ משה גולדבלט הי״ד שהיה ממופלגי חסידי ״גור״, ומגדולי התלמידי חכמים שבאוסטרובה, בחבורה זו הסתופף ר׳ יוסף הצעיר והעילוי.

באוסטרובה עצמה פעל גדולות ונצורות בשטח חיזוק הדת בעיר, עשה רבות למען ביסוס וביצור תנועת ״אגודת ישראל״ ואף היה חבר בועד ה״תלמוד תורה״ שפעל בעיר יחד עם הגאון ר׳ אברהם פציינר — והגאון ר׳ דוד מינצברג הי״ד. יחד עם זאת, ישב רוב שעות היום והגה בתורה בעיון ובהתמדה, דבר שאף הביאו לשאת ולתת ביניה של תורה עם גדולי הדור, גאוני פולין, הגאון ר׳ מנחם זמבה, והגאון הרוגוצ׳באי בעל הארץ צבי זכר צדיקים לברכה, שהחשיבו רבות את גדלותו התורנית, ואף האדמו״ר רבי יצחק זליג מסוקולוב זצ״ל, כשהגיע לידיו מכתבו הראשון של ר׳ יוסף אמר למקורביו בזה״ל: ״דער יונגערמאן שרייבט דברי חן״ (האברך הזה כותב דברי חן).

עם פרוץ מלחמת העולם השניה, כשהקלגסים הנאצים ימ״ש החלו בכיבוש פולין, הצליח להימלט ולעבור עם משפחתו לאיזור הכבוש ע״י הרוסים. כאן לא שלמה מסכת תלאותיו שכן אף הרוסים לא עזבוהו לנפשו, והענישוהו קשות, בשלחם אותו לגלות איומה לערבות סיביר, זאת עקב הצהרתו החד משמעית על רצונו לעלות ולהתיישב בארץ ישראל.

חולה ותשוש כח, הוגלה לסיביר יחד עם משפחתו ולמרות הקושי הרב שהיה כרוך בהשגת מזון כשר סירב בעוז רוח, ובמסירות נפש להתגאל חלילה במאכלות אסורים, ולא הכניס לתוך פיו כי עם מזון שהכיר בבירור בכשרותו. ואף לא אבה לוותר על שום חומרא והידור בענין מאכלו והתנהגותו החסידית. הוא אף חסך מפיו במשך שבועות מספר את לחמו הדל, עד שעלה בידו לחסוך שני לחמים שלמים — שהיו אוצר של ממש בימים ההם — אותם נתן תמורת ״שופר״ שהיה בידי מי מהאסירים, בכדי שיוכל לקיים מצות תקיעת שופר בראש השנה. כמו כן מסר את נפשו ממש בכדי שלא יאלץ לעבוד בשבתות, הוא היה משכים קום ביום ששי ותוך מאמץ עצום היה גומר עד כניסת השבת את כל מכסת העבודה שהוטלה עליו לעשות עד למחרת במוצאי שבת, ואילו בשבת עצמה שבת ולא עשה כל מלאכה, היה עומד בין העובדים ומשים עצמו כעובד ובינתיים — עובד את קונו — בידו היה חומש קטן בו היה מעיין. ברבות הימים הצליח לשחד את אחד הרופאים ששהה בריחוק מקום, והלה נתן בידו אישור שהינו חולה ועל ידי כך נפטר מלעבוד בשבת, אך גם לשם כך היה עליו לצעוד ברגליו עשרות ק״מ, עד שהגיע למעונו של רופא זה, ובכל זאת שום מאמץ לא היה גדול בעיניו ובלבד שלא יצטרך חלילה לחלל את השבת.

שם בסיביר, נפטרה על פניו זוגתו ע״ה אשר כרעה תחת מנת סבלה הרב, ולא יכלה להחזיק מעמד. היה זה בשנת תש״א עדיין לא היה באותו איזור שבסיביר הרחוקה בית קברות יהודי, עקב כך נאלץ ר׳ יוסף להיאבק בשלטון הקומונסטי הכפרני שמנע בכל תוקף כל סממן יהודי, ולא איפשר הקמת בית קברות יהודי במקום, ר׳ יוסף נאבק ואף יצא וידו על העליונה. ואכן זכתה וחנכה את בית הקברות היהודי במקום.

ר' יוסף נשאר לבד עם שני יתומיו, בשנת תש"ב הגיע לסיביר "סרטיפיקאט" רשיון עליה לארץ ישראל המאשר לו ולשני יתומיו לעלות ולהתיישב בארץ, רשיון זה הושג בהשתדלות הגאונים הרב י.מ. חרל"פ זצ"ל והרב חזקיהו מישקובסקי זצ"ל, שבשומעם שאומנם הצליח ר' יוסף להימלט מאימי השלטון הנאצי, אולם נשלח לסיביר, ותחת שלטון הקומוניסטי סובל הוא רעב ומסור לתלאות ועינויים, התייצבו שני הגאונים אלו לפני הנציב הבריטי העליון בירושלים, ודרשו בתוקף לקבל סרטיפיקאט עבורו ועבור יתומיו, הנציב העליון קיבל את דרישתם והנפיק סרטיפיקאט מיוחד שלא מן המנין עבורו ועבור יתומיו, כאמור הגיע הסרטיפיקאט בשנת תש"ב לסיביר, אולם השלטון הקומונסטי דאז סירב ברגע האחרון לתת לו אשרת יציאה, ולעומת זאת, אילצוהו לחתום על מסמך ויתור, הכולל הודעה שאין ברצונו כלל וכלל לצאת את הארץ הטובה הזאת ומוותר הוא מרצונו הטוב על הסרטיפיקאט הבריטי שנשלח אליו, ואכן הסרטיפיקאט נלקח ממנו, ואילו מסמך הויתור נשלח לשלטונות הבריטים.

עם כל זאת לא נפל ברוחו, והמשיך את עבודת הקודש שלו, לא פסק פומיה מגירסא ולא חדל מתלמודו, ואף שלא היו ספרים בהישג יד להגות בהם, שינן משנתו בעל — פה, והוסיף לחדש חידושי תורה.

עם סיום המלחמה חזר לפולין ומשם המשיך לגרמניה בדרכו לארץ ישראל, מאורעות המלחמה וסבלו הרב בסיביר נתנו בו את אותותיהם ואלו ניכרו בו היטב, כשהוא חולה ותשוש נשלח לבית החלמה שהוקם שם והיה מיועד עבור הפליטים, כותב שורות אלו, זכה לשמשו שם באותו בית החלמה, והיה עד להתנהגותו שהיתה ביראת שמים אמיתית טהורה, התנהגות חסידית לסמל ולמופת, הוא סירב בתוקף להנות ממאכלי המטבח הכללי וזאת למרות שסדרי הכשרות במטבח היו נאותים ולמקום היה משגיח כשרות צמוד — יהודי חרדי מאנ"ש. ואכן, במשך כל זמן שהותו במקום הזה בישלתי במיוחד עבורו את צרכי סעודתו, וזאת גם תחת פיקוחו ולשביעות רצונו בהידור ובכשרות. זוכרני, שבערב פסח לאחר שעשינו את כל סידורי הכשרות המיוחדים, ונהגנו לפי כל החומרות שהיה נוהג בהם מקדמת דנא, בישלנו עבורו עופות למשך כל ימי החג, בגמר הבישול, כשהבאנו לפניו את העופות לא אבה לקבלם, שכן שם לב וראה שבישלנו את העופות עם רגליהם — שכמובן נוקו כדבעי ואף עורם נקלף — ולא הסכים בשום אופן לוותר על מנהגו שלא להשתמש ברגלי עופות בפסח, וזאת למרות שהגאון רבי אברהם דוד הורביץ שליט"א כיום חבר בי"צ העדה החרדית בירושלים, ששהה אף הוא באותו מקום ושאליו פניתי ושאלתיו שאלה זו, פסק שאין מקום ספק ויכול לאכול תבשיל זה לכתחילה, ר' יוסף לא נגע בעופות אלו בפסח.

שם בבית ההחלמה הגביר ר' יוסף חיילים לתורה, התעניין בפליטים הרבים ששהו באותו מקום, עודד את רוחם וחיזקם לתורה ויהדות, וגם אני בתוכם — בהיותי אז בחור צעיר — הדריך אותנו בכל עניני החסידות ויראת שמים.

בשנת תש"ז, לאחר שקיבל רשיון עליה לארץ ישראל, המשיך בדרכו על מנת לעלות

ולהתיישב בארץ ישראל, כאן זכה להגשים את משאת נפשו ושאיפתו הטהורה, והספיק עוד לשחר את פני מורו ורבו מרן בעל ה"אמרי אמת" זצוק"ל.

עם התישבותו בעיה"ק ירושלים המשיך בעבודתו הקדושה, התמיד בעמלו הרב בתורה וחסידות, והיה דבוק בלב ונפש למורו ורבו, ממשיך השולשלת מרן בעל ה"בית ישראל" זצוק"ל.

השואה האיומה זיעזה עולם ומלואו, השתנו כל הסדרים, על פיהם נוצרה אוירה חדשה ומציאות שונה, אולם היא נעצרה מול דמותו הזוהרת של ר' יוסף זצ"ל, החלש והיודע מכאוב ומאידך חזק כחלמיש, הוא לא שינה מאורח מחשבתו ודרכו במאומה, התהלך על חורבות פולין המעטירה וממשיך לנשום מאוירה שלה, להתבסם מן אורה והדרה שנגוז, גופו עבר לארץ ישראל ואילו נפשו ונשמתו נמצאים עדיין בתוך מעין מפכה של תורה וחסידות אמיתית טהורה וקדושה. בעיה"ק ירושלים נחשב לאחד המיוחדים שבבני עליה. גדול בתורה, היה מחדש ומפלפל נפלא, חידושיו שחלקם הוא מעלה בכתב ומדפיסם זכו להסכמות נלהבות מגדולי תורה וגאוני הדור המופלגים ביותר, כ"ק מרן ה"פני מנחם" זי"ע כותב לבנו: ספרים אלו לא שייך הסכמתי — כי מי יבוא אחר המלך, באשר אחי ה"בית ישראל" זי"ע אמר שנמצא בו דברים טובים — ואביך ז"ל הדפיס את ספריו בחיי מרן ה"בית ישראל" זי"ע בזה העולם, ואמנם נערץ היה בכל חוגי היהדות החרדית, ובפרט בחסידות "גור", על פי פקודת האדמו"ר מרן ה"בית ישראל" זי"ע, הוא היה בין שני חשובי הקהל שעמדו ליד הש"ץ בליל יום הכיפורים בעת שאמרו, על דעת המקום וכו'.

כבן בית היה נחשב אצל הגאון מטשבין והגאב"ד דבריסק ושאר גדולי הדור זצ"ל, שהעריכוהו מאד, ובכל הזדמנות שיבחו את גדלותו התורנית, ובכל זאת נשאר ר' יוסף זצ"ל נאמן למסורת בית המדרש של תורה וחסידות באוסטרובה, חידושיו משולבים בתורת מוריו ורבותיו האדמורי"ם לבית "גור" זצ"ל, באים להסביר תורת רבו הגה"ח רבי בנציון אוסטרובער זצ"ל, תורתו חובקת עולם ומלואו, גאונותו, וחריפותו הרבה מרקיעה שחקים, אולם הוא מסמיכה לתורת רבותיו הקדושים, רואה הוא את עצמו בכל "סמוך על שולחנם" כחסיד אמיתי, בביהמ"ד הגדול בירושלים היה מתיידד עם כל אדם אף עם הבחורים הצעירים, בסבר פנים יפות דיבר עם כל הסובבים אותו והתנהג עמהם כאילו הם חבריו, ולא הרגישו כי עומד לפניהם גאון וחסיד משכמו ומעלה גבוה מכולם, תמיד שפע דברי תורה וחסידות, עובדות ומעשיות מרבותינו זצ"ל, ואפילו שיחת חולין שלו היתה צריכה לימוד.

רגיל היה לומר פתגמים חריפים, רבי משמעות, נוסח קוצק, זוכרני, פעם אחת כשעמדנו בליל שבת קודש בביהמ"ד בשורה הראשונה לפני השולחן הטהור, סמוך לכניסת הרבי מרן ה"בית ישראל" זי"ע לעריכת השולחן, פנה אלי ר' יוסף והצביע על המאוורר תיקרה שהיה מותקן מעל השורה ואמר בזה"ל: רואה אתה, גם המאוורר תמיד מסתובב אצל הרבי, ונמצא תמיד ליד הרבי בעת עריכת שולחנו הטהור, ובכל זאת

אינו אלא מאוורר. כך היה ר׳ יוסף חריף ושנון, ובכל זאת ענוותן ושפל ברך מקדים שלום לכל אדם.

מחלתו וחולשתו גברו בחלוף השנים, סבלו גובר והולך אבל ר׳ יוסף לא שינה מדרכו וממנהגיו, מרבה להחמיר עם עצמו להקפיד על מעשיו, ממשיך בלימודיו וביגיעתו בתורה, ובעבודת ה׳ במסירות נפש ממש, תפילתו היתה עד כלות הנפש, קולותיו ובכיותיו הגיעו אף מחוץ לביתו, עוברי אורח נעמדו מתחת דלתו להקשיב לשמוע איך עבד מרצה את אדונו, כמובן שזה היה רק כשהתפלל בביתו, כי בביהמ״ד לא ראו עליו שום התלהבות בתפילה כי הסתיר זאת מעיני אנשים, ״בלתי לה׳ לבדו״ יגיעה עצומה השקיע בעבודה שבלב זו, עד יומו האחרון.

בדידי הווה עובדא מספר כותב שורות אלו: כשאחד מילדי חלה ומצבו היה מעורר דאגה, שלחתי בדחיפות מברק למרן בעל ה״ביח ישראל״ זי״ע, בו הזכרתי את שם ילדי שיחיה כנהוג בתפוצות ישראל, כשקיבל את המברק, שלח האדמו״ר זצ״ל לקרוא לבנו של ר׳ יוסף שהיה אז בחור בישיבת ״שפת אמת״ מסר לו את המברק ואמר לו: מסור את המברק לאביך שיתפלל בעבורו, ״ער איז דאך אַן ערליכער אידי״, (הרי הוא יהודי אמיתי) וחזו מאן גברא רבא דקא מסעיד עליה. בידעו כי הייתי מקורב אליו ביותר.

כל ימיו ברח מן הכבוד, מכל שררה ועמדה, הסתגר בארבע אמותיו, אך לא ברח מנטל ומעול, מאחריות של הכלל ושל הפרט, תורם ומתרים ונושא בעול למעלה מכוחותיו, מבלי להתבלט, מבלי לתבוע גמול או הכרה, עושה לשם שמים ומתוך הכרת אחריות.

הסתפק במעט שבמעט, חי בצנע מבלי להרשות לעצמו מאומה, צמצום אחרי צמצום, ועם זה דואג ועושה למען אחרים, עמל לגמול חסד, לעזור ולתמוך, ועושה הוא עבודתו זו במסירות ובאהבה, מבלי להתחשב בחולשתו ובמחלתו, עושה ומעשה מעבר ליכולתו וכוחותיו כמנהגו וכדרכו בכל תחום ובכל מישור, עמל לעשות בצינעה, לרוב בהסתר לעזור בצורה מכובדת, יסד הוא קופת גמ״ח יחד עם ידידו הרה״ח ר׳ יצחק פרסול זי״ל בביהמ״ד דגור בירושלים קופה זו נקראה ״עזר עניים״, ומטרתה היה, לעזור לעניים ומעוטי יכולת, ולעיתים כשאזל הכסף מן הקופה היה נותן מכיסו הפרטי, בקופת גמ״ח זו השקיע כוחות עצומים והיה מכתת רגליו במסירות נפש למעונם של אנשים מעוטי יכולת בכדי לתמוך בהם מכספי הקופה בדרך כבוד.

דביקותו והתקשרותו לרבו הקדוש מרן ה״ביח ישראל״ זי״ע אינה ניתנת לתיאור, הערצתו ומסירותו לרבו היו ללא גבולות, הוא גילם באישיותו את ציווי התנא: מורא רבך כמורא שמים, כל פעם שעשה במחיצת רבו הקדוש היה נראה כאילו זה לו הפעם הראשונה שזכה לכך, מדהים היה לראות כיצד למרות שבמשך עשרות שנים בהם זכה לחסות בצל רבו הקדוש ונכנס לקודש פנימה פעמים אין ספור בכל זאת בכל פעם נראה היה בעיניו כחדשים, היה מכין עצמו לפני כניסתו, שמחתו ואושרו ניכרים היו בפניו עוד זמן רב לאחר מכן.

בשנותיו האחרונות בהם היה חולה ותשוש כח, נהג מרן ה״ביתׁ ישראל״ זי״ע לבקר בביתו כמעט מדי שבוע בשבוע, דבר שעודדו מאד, ונתן בו כוחות לשאת את סבל מחלתו. פעמים היה נעמד מרן זצ״ל מאחורי דלתו ואו חלונו ומקשיב לתפילתו שנאמרה בצעקות ובבכיות כבן המתחטא לפני אביו.

לא החסיר כמעט מדי יום ביומו ביקור אצל ידידו משכבר הימים, ומחבורתו של ר׳ בנציון אוסטרובער זצ״ל ה״ה ר׳ אברהם אסטלנקער זצ״ל, ביקורו היה קצר ומהיר, נכנס ומתיישב ושואל נו ר׳ אברהם מה נשמע היום? איך אתה מרגיש? וכשקיבל את תשובתו, ב״ה, גיט, (טוב) היה קם ונפרד בברכת רפואה שלימה ויוצא. גם כדי לא להפריע לר׳ אברהם ללמוד שאחז באמצע הלימוד, וגם היה חבל לו על הזמן שלו עצמו, שיכול בזמן הזה להתעסק בעוד מצוות ומעשים טובים, ומשם היה רץ לבקר עוד חולים, כמדי יום ביומו.

בפטירתו נעקר אילן רב פאר בפרדס החסידי והתורתי, אישיות אצילה שבפעלה וביחודה שימשה עדיין קשר בין העבר המפואר, פולין המעטירה לבין הדור החדש שקם אחרי החורבן הגדול. והתרחקנו יותר ויותר מהעבר הגדול והמפואר.

ומקום מנוחתו ב״הר המנוחות״ בירושלים

(מאת הרה״ח ר׳ מנדל פשיטיק שליט״א)

בשיח סוד בין שני זקנים אלו
הרה״ח ר׳ אברהם אסטרלנקא זצ״ל
והרה״ח ר׳ יוסל מנדלקורן זצ״ל

הרה"ח הישיש רבי אברהם ישעי' רוזנברגר זצ"ל

נולד בבנדין בשנת תרנ"ג
בהרה"ח ר' מאיר ז"ל
נפטר י"ז אדר ב' תשמ"ד בירושלים

"הזקן שבחבורה"

דמות מופלאה התהלכה בתוכנו אשר גילמה בתוכה בתשעים שנות חייה עלי אדמות, "איש חסיד". העובד את בוראו בכל כוחו, שלא נרתע משום קושי, בעת שמדובר בענינים הנוגעים לרוחניות, עושה את המוטל עליו בעזות דקדושה, ולא חת מפני איש, דרך זו הציב לעצמו, עוד בימי צעירותו, וזוהי דרכו בכל ימי חייו, עד יומו האחרון. כאשר צריך הוא לערוך ברית מילה, לבנו הנולד, והתינוק עם אמו עדיין שוהים בבית החולים, והרופאים מזהירים שרק ד"ר מבית החולים יבצע את הברית כפי שקובע התקנון הקפדני ה"ייקי" של בית החולים, בברלין שבגרמניה, אזי הוא נרתע מהרעיון זה שרופא מגושם ימול את בנו, אך לא איש כר' אברהם ישעי' זצ"ל שיתפעל מאזהרתם. הוא מביא על דעת עצמו מוהל ירא שמים. אחר שמפצירו שיאות לבוא ולהפר את ה"חוק". וכך מקיימים את המצוה בסתר, מתחת לאפם של צוות בית החולים, וה"מחיר" לזה הוא חמור, כי כאשר הרופאים מגלים את ה"חוצפה" בתדהמה, רואה עצמה האם ובנה הנימול, מנושלים מחוץ לכותלי בית החולים. אף שהאם עדיין זקוקה לטיפול רפואי.

וכאשר ר' אברהם ישעי' רוצה להיות נוכח ב"סדר" של מרן ה"אמרי אמת" זיע"א בעת היותו בירושלים: והמשמש אינו נותן להיכנס, אזי שם נפשו בכפו, ומטפס מבחוץ דרך החלון במצב של סכנת נפשות, אל תוך החדר, וכך זכה להיות נוכח ב"סדר" אצל הצדיק, ויש לו מזה חיות דקדושה לכל ימי חייו, זהו ר' אברהם ישעי' כשמחליט להשיג דבר, אינו נרתע לאחוריו אפילו אם נתקל בקשיים מרובים.

בצעירותו נסע הרבה לאדמו"ר מפילץ בעל "שפתי צדיק" זי"ע, וכשנסתלק לישיבה

של מעלה, לא נודע לר׳ אברהם ישעי׳ על כך, והגיע ללויה בדרך פלא, אותו יום חש כמיהה עצומה לנסוע, ובלא שיבין פְּשרָה עלה לרכבת ונסע קודם התפלה וקודם שסעד פת שחרית. עד הגיעו ישר ללויתו של בעל ה״שפתי צדיק״.

השעה היא שתים אחר חצות הלילה, המזג האויר קשה, הימים הם ימי שבט, גשם סוער נתך ארצה, כשהוא מלווה מדי פעם בברקים ורעמים, הרוחות עזים, ואף נפש חיה לא נראית ברחוב, והנה שומעים כבר מרחוק את פסיעותיו המוכרות של ר׳ אברהם ישעי׳, צועד הוא לאטו, כשהמגבת למקוה כרוך סביב לצוארו, ובידו האחת מחזיק את כובעו שלא יסחפוהו הרוחות. ובידו השניה אוחז את מקטרתו שאינו נפרד ממנה לעולם. והוא עוצר כל כמה פסיעות כדי לאגור כח שיוכל להמשיך בדרכו לעבר המקוה ומשם לבית המדרש ד״גור״ שהוא מקום תורתו, ותפלתו. מחזה זה נשנה מדי יום, הכפור הירושלמי העז, אינו משפיע מאומה על הנהגתו התמידית, הוא מתהלך מכונס בתוך עצמו, ואינו מרגיש מה שנעשה סביבו, וכל רואהו עומד ומשתאה נוכח דרכו העקבית, שלא נרתע משום מניעה העומדת לדרכו, ואדרבה כל מכשול נוסך בו כוחות ומרץ להתגבר, ביודעו שזהו מעשה שטן, ותמיד מנה את המפריעים שזכה להתגבר עליהם, זה היה אצלו ״נושא״. כזה היה ר׳ אברהם ישעי׳ ז״ל כל ימיו. הוא זכה לאריכות ימים מופלגת, אולם ההגדרה ה״ישיש״ אינה תואמת כלל לדמותו הזוהרת, כי לא ניחן כלל בתכונות של ״ישיש״, הוא היה צעיר ברוחו, ולא נתן ל״פינוק״ של הזקנה להשתלט עליו, כ״חיל ותיק״ לחם בכל כוחותיו לא להגרר אחר חולשתו ומכאוביו. הוא ניחון ברצון של ברזל, וכשרצה להשיג משהו, עשה כל המאמצים ולא נח ולא שקט עד שהשיג את רצונו, ולא התחשב כלל עם כוחותיו הדלים, כי כל חיותו שאב מרוחניות. לעולם לא ישכח המראה איך שנדחק בעת התפלה, ליד הרבי יחד עם צעירי הצאן, כאחד מן השורה, על אף זקנותו המופלגת, די שיוכל לזכות ולהביט בפני הרבי, והיה אפשר להבחין את ה״חיות דקדושה״ ששואב מזה.

כאשר שכב פעם בבית חולים, ברח משם, כי לא יכל לסבול את אוירת החול השוררת שם, היה חסר לו האוירה של בית המדרש, ואכן קם וברח, פשוטו כמשמעו. לא היה לו בחייו שום רצון אחר, כל משאלות לבו היתה שיוכל לישב במנוחה ולעסוק בתורה וב״כתבי האר״י״ הקדוש. ולהיות מקושר לרבי. הוא לא היה איש מהשגרה, אלא בעל מסירות נפש, לא היה אצלו מושג של עשיה כדי לצאת ידי חובה, אלא כל מה שהחליט לעשות עשה עם כל הכוחות, והכניס בו את כל חום לבו, כיאות לנכד של חסידי ״קוצק״ שעוד זכה לראותם ולהכירם, הוא עושה פעולות להכעיס את גופו, ולהכניעו, אינו יודע יאוש מהו, ומגייס את כל האמצעים שבידו, כדי לשבור את ה״מחיצות״ אשר היצר מנסה להערים נגדו: ומענין הדבר איך שמתמזגים בו שני ענינים הפכים, מצד אחד הוא רגיש למכאובים, ומאידך גיסא, הרי הוא עומד כצור החלמיש, ואינו מותר על הענינים שלו, כשפוקדים אותו יסורים או חום גבוה, לא יוותר על ״מנחה״ או ״מים שלנו״ או ״אפיית מצות״ או הדלקת ״נר חנוכה״ אצל הרבי, ואינו

מוכן להסכים לדעת קרוביו ואוהביו, שעליו לנוח קמעא. תמיד בעת חליו מוטרדים בני הבית, ואינם יודעים איך להשפיע עליו ולשכנעו שיאות להשאר בבית, על פי רוב לא יועילו מאומה, לועג הוא להם וממשיך בשלו, זולת אם תבוא "פקודה" מאת הרבי, אז יהא מוכן לשמוע ולהשאר בבית, ומספר נכדו ר' יחיאל צבי יחי' על תופעה מענינת, בשנותיו האחרונים, קיבל מדי שנה חום גבוה בערב פסח, והוא כדרכו לא ויתר ונסע לאפיית המצות אצל הרבי. וחזר משם כבריה חדשה. וה"חום" נעלם מעצמו, ודבר זה נשנה על עצמו כמה שנים.

רואה את כל יעודו בחיים להכניע את כח היצר, פעם הוא מגלה, שהאדמו"ר ה"בית ישראל" זי"ע, אמר לו "משמים רוצים ממך שתשחוט את היצר", ודבריו אלו הם נר לרגליו, ולכן חדור אצלו ההכרה שחייו הם כ"חזית" נגד היצר, וחי הוא כל הזמן ברוח של "לוחמה", ויהפוך שמים וארץ, עד שישיג את שלו, כל השוהים במחיצתו, נדהמים לראות את "תחבולותיו" והצלחתו הרבה בזה.

דביקותו בתורה: ואם ישאל השואל מנין שאב כוחות כבירים אלו והיכן גנוז סוד עמידתו האיתנה הרי לפנינו דבריו הקצרים – שבמכתב, בהיותו בגיל שמונים ושלש לחייו, "אני חלש מאד ומצונן והגשמים חזקים, ואיני יכול להתחמם, וקר לי מאד, והפרופסור החליט שאני מחוסר דם, אבל אני שונא גמור לשכב במיטה, ואני משכים בבוקר והולך למקוה, ולומד, ותמיד אני בשמחה, ומתגבר עלי, "אני יושב ולומד וזה הרפואה הכי מועילה" כך כותב לבנו יחידו הרה"ח ר' מאיר שושן ז"ל (רוזנברגר). כאן מתגלה הסוד, התורה, והשמחה, הם הם המחיים את נפשו, ומחזקים את רוחו. התורה היא חייו, פשוטו כמשמעו, הוא נצמד לתורה בכל כמיהות נפשו, יושב והוגה בה שעות על גבי שעות, ללא הגבלה של זמנים, עד שלא פעם הוא שוכח מארוחותיו, בכל מקום בואו, הוא מתיישב ליד הגמרא, ושוכח עולם ומלואו, הוא לומד במתיקות, ובהתעוררות, ואינו מוציא עיניו מהגמרא, אפשר להסתובב בחדרו בעת לימודו, והוא לא ירגיש מאומה, ולכן כשבאים לבקרו בעת חליו ורואים אותו עוסק בתורה, אין מעיזים להפריעו, אף שאפשר לחכות כך כמה שעות, כי יודעים התורה משקיטה את רוחו וסועדת אותו כדבריו: ש"זהו הרפואה הכי מועילה" כן היה ער ב"מוצאי שבת" כל הלילה ועוסק ב"תנא דבי אליהו". כך נהג עד יומו האחרון. שנים רבות היה מקום לימודו בביהמ"ד "ישועות יעקב" שליד השטיבלעך במאה שערים, והאדמו"ר ה"בית ישראל" זצ"ל בא הרבה לבקרו שם לפנות בוקר והיה ממתיק עמו סוד.

תפילתו ועסקו בקבלה: הוא עסק כל ימיו בקבלה בצינעה, קודם מלחמת תש"ח, היה לו חדר מיוחד בעיר העתיקה בירושלים, שם ישב כל היום והגה בתורה, ובחסידות, ובקבלה, הוא בחר לו מקום זה, כי שם היה לו השראה ליד "הכותל המערבי".

בשנת תש"ט, לקה אברך בשטף דם במוח ושכב על ערש דוי, אשר ממנו לא קם, ל"ע, ושלח אליו האדמו"ר ה"בית ישראל" זצ"ל שהוא יעשה לחולה שינוי השם, וחיפשוהו אז בכל המקומות ולא מצאוהו, ואחר פטירתו של האברך ז"ל, התבטא

האדמו"ר זצ"ל כמה פעמים, "לר' אברהם ישעי' יש ידיעה בענינים אלו וחבל שלא פגשוהו". תפילתו היתה בדביקות מרובה וכ"ק האדמו"ר ה"ביבית ישראל" זצ"ל התבטא כי יש לו כח התפלה, כשהמצב בארץ מתוח, קודם מלחמת ששת הימים שולח אליו שיתפלל, פעם אמר מרן ה"ביבית ישראל" זצ"ל לאחד שיפנה לר' אברהם ישעי' "כי יכול לבקש עבורך", ופעם שולחו מרן ה"ביבית ישראל" זצ"ל על יום כפור שיסע למירון להתפלל על חולה, ופעם אמר למשב"ק שלו הרה"ח ר' נחמיה ברגמן ז"ל "אצל ר' אברהם ישעי' יכולים לפעול טובה". ובאגרת כותב לו מרן ה"ביבית ישראל" זצ"ל "תתפלל אתה עבורי ואני אתפלל עבורך". ופעם אמר הרבי זצ"ל להרה"ח ר' שמואל ליקעווער (בורנשטיין) ז"ל, לר' אברהם ישעי' יש ידיעה "באותיות הזעירות". גישתו לתפלה היא בכובד ראש, מתפלל הוא בדביקות ושברון לב, ומשקיע כל חושיו בתפלה, מפעם לפעם רואים אותו מוריד דמעות, כמבואר בט"ז "שמרוב דביקות בהשי"ת זולגים עיניים דמעות". כמו כן משתדל הוא שתפילותיו יהיו במחיצת הרבי, כמבואר ברדב"ז "בהיות האדם מתכוין אל רבו ונותן אליו לבו תתקשר נפשו בנפשו ויחול עליו מהשפע אשר עליו". מקפיד הוא להתפלל בעמידה כל התפילה וכן בימים הנוראים כשרבה התפלה ונמשכת שעות ארוכות עומד הוא על רגליו כל העת ההוא.

היה ידידו הקרוב של המקובל הרה"ח רבי יצחק הוברמן זצוק"ל מרעננה. שהסכימו בניהם להתפלל כל אחד בעד השני היתה זאת ידידות שלמעלה משלושים שנה, מה נאה היה לראות את האהבה ששררה ביניהם, כשנפגשו יחד מדי שנה בימי הסליחות, בעת שהצדיק המקובל ר' יצחק הוברמן מרעננה זצ"ל הגיע נסיעה לרבי זצ"ל לירושלים, ופעם ביקש הצדיק המקובל מנכדו של ר' אברהם ישי' זצ"ל שימסור לסבו את ספרו "בן לאשרי" וביקשו שיכתוב הערות על ספרו זה.

מדת השמחה: השמחה מחיה את רוחו, הוא עושה מאמצים לבדח את דעתו, כחסיד עובד ה' השתדל תמיד להיות בשמחה הוא רכש לעצמו כלי נגינה כדי לשמח את עצמו במצבים קשים, ואכן השמחה שרתה במחיצתו, והיה מדביק בשמחתו כל מי שנקלע בדרכו, מה נהדר היה המראה כאשר באו אליו בחורים כל "מוצאי שבת" ושרו לפניו והיה הוא רוקד באמצע כבחור צעיר.

התקשרותו לצדיק: התקשרותו לאדמורי"ם לבית "גור" היו חדורים אצלו עד עומק נשמתו, ואינו מסיח דעת מהם, כל שיחו ושיגו הוא מהרבי, ושואב מהם מלא חפניים של התעלות וחיות עילאית. דביקותו היוקדת ברבותיו אינה יודעת גבולות, אינו מחמיץ שום הזדמנות שיכול לשהות במחיצתם, עומד הוא סמוך לרבי בתפלה אף שהדוחק עצום, והוא נדחף ונדחק כנער צעיר, האדמו"ר זצ"ל מתבטא עליו פעם שהוא "עלטערער אינגערמאן", (אברך מבוגר), כשהרופא פוקד עליו בחומרה שעליו לשכב במטה כמה ימים עם "קומפרסים" (חבישות), הריהו נכנס למרן ה"ביבית ישראל" זצ"ל ומבקש רשות שלא יצטרך לשכב כי אינו רוצה להחסיר תפלת "מנחה" אצל הרבי, שהרי מעולם לא החסיר זאת, אומר לו הרבי "לולי המנחות שאתה אצלי היית כבר מזמן בהר הזיתים".

כאשר הוא רתוק למטתו במצב קשה, ואינו מגיע ל"טיש" (שולחן), אומר הרבי זצ"ל "אם ר' אברהם ישעי' אינו כאן סימן שהוא צריך ישועה גדולה", ובעת חולי זה שהיה זקוק לרחמים מרובים, אמר הרבי זצ"ל להרה"ח ר' יוסף שפירא הי"ו שהיה תלמידו המובהק, "ר' אברהם ישעי' צריך להיות בריא שיוכל לחזור לבית המדרש כאן". כאשר הוא מאושפז בביה"ח בימי החנוכה הריהו מרעיש עולמות, שברצונו להיות נוכח בעת "הדלקת נר חנוכה" אצל הרבי, וכשהרבי זצ"ל בא לבקרו, הוא מביע את משאלתו זו והרבי נותן את הסכמתו, ומביאים אותו מביה"ח להדלקת "נרות חנוכה", ומחזירים אותו חזרה לביה"ח. וכמו כן הוא מכניע עצמו ומלא התבטלות בפני קומתם הזוהרת, אינו עושה שום דבר קטן כגדול, מבלי לשאול לדעתם, בעת שהוא חולה, או כשגומע נפט בטעות, או מקבל נשיכה מכלב, אינו עולה על דעתו לילך לרופא, כתובתו הראשונה הוא הרבי, ורק כשהרבי מצוה עליו לילך לרופא אזי הוא הולך, אבל לא יאות לקבל את הטיפול והתרופות שהרופא מעניק לו קודם שישאל פי הרבי, ונצטט ממכתבים שכתב לבנו יחידו החזן ר' מאיר שושן ז"ל, "אני חולה מאד והפרופסור רשם לי זריקות, אבל האדמו"ר מצוה עלי לא לקחת כלום. במכתב אחר הוא כותב "הרופא החליט שאני צריך הרבה אנטיביוטיקה וגם זריקות כי אני מחוסר דם הנפש, והאדמו"ר אמר לי שלא לקבל כלום, ובודאי רופא רוחני רואה יותר טוב מרופא גשמי". ואכן זכה לקירבתם, ואינם מסתירים חיבתם ממנו, ויש לו אצלם מעמד מיוחד.

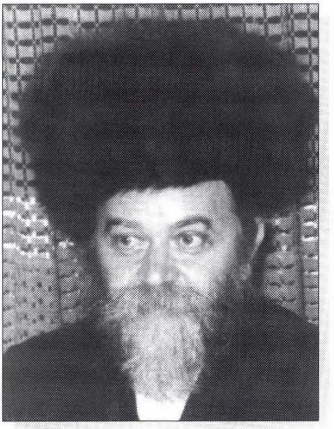
ביטול לחומריות: ענייניו הגשמים הוא זונח לגמרי, אינו דואג לסדר אכילתו, ואינו מתהדר בלבושו, הוא כולו התבטלות וביטול, אינו מחפש שררה, בז הוא לגשמיות ולאנשים הקשורים אליה, וסלד מאנשים אשר ריח של התפארות והתנשאות נודף מהם, ולעומת זאת אוהב הוא אנשים המבטלים עצמם, ועובדים ה' בפנימיותם וקושר עמם ברית ידידות, כמה קשור היה לידיד נפשו הרה"ח ר' זעליג שטיצברג זצ"ל, וכאשר שומע הוא על פטירתו של ידידו זה — שנפטר כחודש לפניו — הריהו מוריד אחריו נחלי דמעות, ואינו מוצא מרגוע לנפשו. ר' אברהם ישעי' זצ"ל זכה לאריכות ימים הודות לברכתו של מרן האדמו"ר ה"ביתי ישראל" זצ"ל, שברכו על זה כמה פעמים, פעם אמר בעת שהזכירוהו בקודש פנימה "שעוד יהיה לו אריכות ימים ועוד יזכה לנחת מהילדים". ואכן זכה לנחת מהבן והנכדים.

אכן ראוי הוא האיש שיחרטו דרכיו ואורחותיו על לוח לבנו, למען תשמש לנו דמותו להתחזקות, שנשאב מזה הכוחות לא להתפעל ולא להיחלש מפגעי הזמן, ומקשיי החיים. ונלמד ממעשיו הנפלאים מסירות נפש, בעבודת הבורא, מהי! התקשרות לרבי מהי!

שיהיה למליץ יושר עבור בני משפחתו, ועבור כלל ישראל.

ומקום מנוחתו ב"הר הזיתים" בירושלים.

הרב הגאון רבי משה מנדלבוים זצ"ל

נולד בנר ב' דחנוכה תרפ"ו
בעיר זאמוטש,
לאביו הרה"ח ר' דוד ז"ל הי"ד
נפטר ט"ו טבת תשמ"ז

מיד כשנולד הכירו בו שלגדולות נוצר, והחליטה אמו ע"ה, כי משהליה יהי' כולו קודש לתורה. בהיותו כבן שלש שנים עקרה משפחתו לפראגא שבוורשא, סמוך מאד למקום מגוריו של הגאון רבי מנחם זמבא זצ"ל אשר בחנות הברזל שלו גם עבד אביו, רבי דוד ז"ל.

כבר בחדר התבלטו כשרונותיו הנפלאים, יחד עם הרצון העז שקונן בו לקנות תורה ודעת. וכך סיפר לנו א' מתושבי פרגא. שזוכר כיצד כשהיה ילד כבן שבע, בעת סעודת פורים, קרא אותו הגאון ר"מ זמבא והורה לו לעלות על השולחן. ולעיני כל הנוכחים שאלו: "מה למדת לאחרונה", כשהשיב אבינו "פרק מקום שנהגו עם תוס'", ביקשו הגר"מ זמבא: "אמור את התוספות הראשון שבפרק", ואח"כ: "את התוס' הרביעי", אח"כ: "את הדבור השביעי" וכן הלאה כיו"ב עד לסיום הפרק. והציבור עמד והשתאה לראות את דברי התוספות קולחים מפיו של ילד צעיר זה.

כל ימיו נשא בקרבו רגש מיוחד במינו כלפי ישיבת "חכמי לובלין", למרות שהספיק להנות מאורה רק שנה אחת. ראה בה אחת ממעצבי דרכו העיקריים. וכאשר ראה את תמונת ישיבת "חכמי לובלין" כיום, הצביע בהתרגשות רבה על חדרו בישיבה בו ישן.

לא הפסיק לספר על שבת בישיבת חכמי לובלין, על תפילת "נשמת" מפי הרה"צ מקוז'יגלוב זצ"ל, ובעצמו שר כל שבת ליד השולחן את שירי שבת קודש בנוסח ישיבת חכמי לובלין.

גם בחודש האחרון לחייו כשנכנס ללמוד בכולל בערד תלמיד חדש, נכד של חברו לספסל הלימודים בלובלין הרב החסיד ר' רפאל יעקב הכהן שפירא (שנלב"ע בינתיים ז"ל), קירבו במיוחד, וזכר לו חסד נעוריו ואהבת נעוריו לחבריו מאז.

למד אבינו זצ"ל בצוותא עם הגר"ח שמואלביץ זצ"ל כמה שעות יום יום, (כשלעיתים מצטרף לשיעור גם חתנו לעתיד של הגר"ח – הג"ר נחום פרצוביץ זצ"ל), שיעור שהמשיך גם באי"י ובמהלכו למד אבינו זצ"ל עם הגר"ח את כל סדר קדשים, ואת מסכת פסחים.

כפי שסיפר אבינו זצ"ל, הי' מתחלק במיטתו עם יבלחט"א הרה"צ ר' אברהמ'לה איגר שליט"א מלובלין ב"ב, והי' אבינו עולה על מיטתו בשעה 6 בערב וישן עד 12 בלילה, אז הי' קם ומפנה את מיטתו להרה"צ הנ"ל, (והי' מספר, כי הרה"צ ר"א איגר הי' אומר גם באותם שעות מעטות שהי' על מיטתו – תהלים). וקם והתחיל ללמוד סדר אחד ארוך של שש שעות בהם למד במשך השנים את כל סדר זרעים – משניות וירושלמי, ואת כל משניות טהרות.

בהקשר לזה יש לציין. כי בשנתו האחרונה למד אבינו זצ"ל בערד בצוותא עם אברך אחד משניות מסדר טהרות. והעיד בפניו – כי לא חזר על המשניות מאז שלמדם בשנחיי. ומ"מ ידע בע"פ להרצות את כל פרושי הראשונים שם.

אכן "תורה שלמדתי באף היא שעמדה לי".

אגב, הי' אבינו מספר, איך הצליחו בדרך נס למצוא עותק אחד של הספר שפת אמת על סדר קדשים, באוניברסיטה בחארבין, שבסין, ואותו עותק הי' כבר במצב התפוררות ובדרך נס הצליחו לצלמו. והדפיסו ממנו שוב בשנחיי (אחרי שהשיגו הסכמה על זה מכ"ק אדמו"ר זצ"ל בעל ה"אמרי אמת", באמצעות ידידם הרה"ח ר' זליג שטיצברג ז"ל שהי' אז כבר בירושלים). דבר פלא הוא. כי בקצוות הסה"ק שפת אמת הנ"ל היו חסרים תיבות רבות מחמת מצבו של הספר, והשלימו אז תלמידי יח"ל החסר בכתב ידם עפ"י השערה, ואכן אחרי השואה כיום, עולה, שבהרבה מקומות כיוונו לאמת. ולעיתים שינו במילים, אך הכוונה זהה. (בידי כותב הטורים נמצא הסה"ק הזה).

באותה עת נודע לו סופית על אבדן כל משפחתו העניפה בשואה הנוראה, אביו, אמו, אחיו הר"ר מרדכי, אחיותיו ושאר בני המשפחה, ומובן מאליו כיצד פגע בו הדבר, אך שוב הוא התחזק והתעצם בהתמדתו בתוה"ק יומם ולילה, ומצא בה נחמתו, (ומעניין הדבר, כי הוא קבע לעצמו יום יארצייט להוריו ז"ל הי"ד, ביום י"ד טבת, והוא יום הסמוך ליום פטירתו בעצמו לחיי העוה"ב ביום ט"ו טבת).

כשהגיע לא"י, כבר יצא שמו לפניו, ומכמה ישיבות הציעו לפניו שיכנס ללמוד אצלם. אך הוא שכבר שאב לקרבו רבות מספרי החסידות, החליט כבר על דרכו. ובחר בישיבת "שפת אמת" שהוקמה בירושלים בשנת תרפ"ו ע"י אדמו"ר זצ"ל בעל ה"אמרי אמת" מגור.

גם בישיבה זו שנודעה כישיבה מצוינת ומיוחדת במינה בכל הבחינות. תפס עד מהרה את מקומו כגדול שבחבורה, ורבות שמענו מחבריו באותה עת על שקידתו הגדולה יומם ולילה ממש בתוה"ק מחד. ועל חסידותו – מידותיו הנאצלות וכל התנהגותו מאידך.

על הערצתם של זקני וחשובי החסידים אליו תעיד העובדה ששמעתי מא' מאנ"ש. כי כשהגיע ליום הבר מצוה. לקחו אביו זצ"ל שהי' מחשובי אנ"ש לישיבת "שפת אמת". והצביע לו על אבינו זצ"ל שישב ושקד על תורתו בהתמדה עצומה ואמר לו:

— — — "רואה הנך בני, כך רצוני שתגדל..."

ומעיד אותו אברך, כי הדברים עשו עליו בשעתו רושם עצום כשראה את ההתמדה הגדולה... עוד סיפר לפני א' מחשובי אנ"ש, כי נוכח פעם באותם הימים כשא' מחבריו של אבינו זצ"ל קרא לו: משה... לפתע הסתובב אחד מחשובי וזקני החסידים דאז ז"ל, וגער באותו בחור... אומרים ר' משה...

כאמור, הי' כל זה כשלמד בישיבת שפת אמת.

כשנודע אז לאדמו"ר ה"ביבית ישראל" זצ"ל מכך שהי' לו בשנחיי שיעור בצוותא עם הגר"ח שמואלביץ זצ"ל. עודדו משהגיע הגר"ח זצ"ל חזרה לא"י בשנת תש"ח — ללכת אליו ולחדש את השותפות הזאת.

מאחד התלמידים בישיבת שפ"א דאז, שמענו עובדה שהי' לה עד ראיה. אבינו זצ"ל סיפר לאדמו"ר ה"ביבית ישראל" זצ"ל כי סיים עם הגר"ח את מסכתא חולין. כעבור איזה זמן הזכיר האדמו"ר זצ"ל בשולחנו הטהור בביתו איזה גמרא, ואח"כ קרא לאבינו ואמר לו: "גמרא זו שהזכרתי היא בחולין, באיזה דף היא"?

ענה אבינו, "אם אכן היא בחולין, היא בין דף פלוני לפלוני". ונקב איזה דפים. שאלו אדמו"ר זצ"ל — "זאת מנין לך"? השיב, כי את אותם דפים בודדים לא למד בעיון כראוי. ואם הגמרא הזאת היא בחולין. ע"כ היא באותם דפים...

כשסיפר אבינו זצ"ל עובדה זאת, היה נאנח באומרו:

— "כיום, איני זוכר כבר כל כך טוב כמו שאז זכרתי..."

גם עם שאר גדולי ישראל הי' מקושר, ונהג ללכת להגאון רא"י הרצוג זצ"ל הרב הראשי לא"י אז. ולהשתעשע עמו בדברי תורה. ליום נשואיו — קיבל ממנו ספר שו"ת רע"א ח"א כדורון דרשה.

וסיפר משב"ק לבית גור הרה"ח ר' חנינא שיף שיחי' לאוי"ט, כי התלווה לאבי זצ"ל כשהלך לפני נשואיו להפרד מהרב הרצוג זצ"ל, והי' באותו מעמד גם חותנו של הרב הרצוג, הרב ש"י הילמן זצ"ל והשתיים הרעיפו על אבי זצ"ל נשיקות מתוך דמעות של שמחה והי' נראה אז הרב הרצוג, כנפרד מבן יקיר העומד לפני נשואיו.

הרבה להיכנס אל הגאון מטשעבין זצ"ל שכיבדו והוקירו מאד, והוא שהורה לחתנו הגרב"ש שניאורסון שליט"א בשנת תשי"ד שיקחהו לר"מ לצידו בישיבת חב"ד בלוד.

לחיבה מיוחדת זכה אצל הר"מ בישיבת "שפת אמת". הגאון רבי יעקב חנוך סנקביץ זצ"ל אשר אהבו כבן ממש, ושיתפו בכל עניני הישיבה. ולא זזה ידו מידו בכל שנות לימודיו בישיבה, ובאחת מנסיעותיו של הגרי"ח זצ"ל לחו"ל עבור הישיבה, מילא אבינו זצ"ל את מקומו והגיד שיעורים לפני תלמידי הקיבוץ בישיבת "שפ"א".

וסיפר אבינו זצ"ל, כי לשיעור הראשון שאמר אז לפני תלמידי הישיבה, נכנס כ"ק מרן אדמו"ר ה"לב שמחה" וישב במשך כל השיעור בין השומעים...

כאשר התקיימה באי' אייר תש"י הנחת אבן הפינה לפנימיית ישיבת "שפת אמת" בירושלים. בהשתתפות כ"ק אדמו"ר ה"בית ישראל" זצ"ל וכ"ק אדמו"ר ה"לב שמחה" זצ"ל ושאר גדולי הדור, נבחר אבינו לשאת דברים בשם תלמידי הישיבה.

אפיזודה מעניינת סיפר, כי באותו נאום ציטט דברים שראה כתובים... (כוונתו היתה על כתביו. רק הוא בצניעותו התבייש לומר בפני גדולי הדור דברים שחידש מעצמו). כשהסתיימה החגיגה, עבר לידו כ"ק מרן אדמו"ר ה"לב שמחה" והפטיר לעברו כבדרך אגב: "בודאי התכוונת שראית כך בכתבים שלך..."

באותו זמן הביע כ"ק אדמו"ר "הבית ישראל" זצ"ל בפני מקורביו התפעלות מהדברים שאמר אבינו זצ"ל.

באותה תקופה עסק אבינו בשליחות כ"ק אדמו"ר ה"בית ישראל" זצ"ל גם בחינוך ילדים צעירים מאנ"ש בירושלים עיה"ק, והעניק להם מתורתו ויראתו.

ביום א', ג' תמוז תש"י נשא את זוגתו, בתו של הרה"ח ממופלגי וחשובי חסידי גור בת"א הר' מאיר שאול לוינברג (סקרנביצר) ז"ל, ועבר לגור בעיר ת"א, שאז היתה בשלבי התפתחותה התורנית.

באותה עת אמר אדמו"ר ה"בית ישראל" זצ"ל לאחד מחשובי החסידים: "רואה אתה אברך זה, כשיישב וילמד עוד עשר שנים, יהי' לנו שוב את ר' מנחם זמבא..."

תיכף אחר נשואיו. קבע מקום לימודיו בבית החסידים המפורסם ברחוב הקישון 33, שם התפללו אז חסידים ואנשי מעשה. ת"ח מובהקים ולומדים מופלגים, שהוקירוהו וכיבדוהו, והוא תפס את מקומו הראוי לו ביניהם.

כעבור זמן קצר, כאשר נסע הרה"ג רבי גדליה הרץ זצ"ל ראש ישיבת חדושי הרי"ם לשליחות מצוה לחו"ל, נתבקש אבינו למלא את מקומו, והרצה כשנה שיעורים לפני תלמידי הקיבוץ בישיבה. משם חזר חזרה לספסלי כולל "היכל התלמוד", ששגשג אז בת"א, והתבלט שם כבחיר הלמדנים. ובשנת תשי"ד נלקח אחר כבוד לכהן כר"מ בישיבת תומכי תמימים דחב"ד בלוד. לצידם של הגאונים רבי נחום טרבניק זצ"ל וילחט"א רבי ברוך שמעון שניאורסון שליט"א.

בישיבת חב"ד כיהן עשר שנים, בהם העמיד מאות רבות של תלמידים. ביניהם עשרות רבנים חשובים ות"ח מופלגים, שכולם זוכרים את נעימות דרכו בישיבה, התחבב שם על כולם, על הבחורים המצוינים אותם משך בחדושי תורתו הנפלאים, כמו על הבחורים החלשים והבינונים, אותם הצליח לקרב לתורה בנועם הליכותיו ודיברותיו.

באותה עת זכה גם להערכה מיוחדת מצדו של האדמו"ר מליובאוויטש זי"ע, אשר שמעו הטוב הגיע אליו, והוא הראה לו אותות אהבה ויקר מרחוק. וגם בביקורו של אבינו בארה"ב בשנת תשכ"ו, כיבדו בצורה מיוחדת בבית מדרשו, וגם שוחח אתו שעות

ארוכות ונעימות ביחידות. אפיזודה מעניינת המראה קצת על עולמו הצנוע של אבינו זצ"ל, בשנת תשי"ז נבחן אבינו זצ"ל אצל הגאון רבי יהושע זילברמן זצ"ל מוויערשוב ת"א בשו"ע או"ח ויו"ד כדי לקבל ממנו היתר הוראה. ואכן עמד בבחינות בהצטיינות נפלאה ונמצא ראוי לתואר "יורה יורה ידין ידין".

כנראה, שהגר"י זילברמן – אמר לאבינו זצ"ל שיכתוב עבורו בזמן הקרוב את ההיתר הוראה בכתב – וימציא זאת לידו.

אבינו זצ"ל לא ביקש מעולם מהגר"י זילברמן את ההיתר הוראה בכתב – וכך יצא – שהגר"י זילברמן כתב כן בכתב ידו היתר הוראה נפלא. ושם אותו בתוך הגמרא בה למד באותה שעה. הגמרא התגלגלה אחרי פטירת הגר"י זילברמן לאוצר הספרים של כולל גור בת"א. ושם מצא את ההיתר הוראה אברך א', הוא לא התעצל. והתקשר לאבינו וסיפר לו כי מצא היתר הוראה זה המופנה אליו.

התשובה היתה פשוטה וחלקה – אין לו צורך במכתב, הוא נבחן כיוון שלמד אז את החומר הזה. והי' צריך לדעת איך הוא יודע אותו. אך אין לו צורך במכתב בו משבח הגר"י זילברמן זצ"ל את אבינו שהי' אז אברך בן שלושים בתוארים לא רגילים כלל...

ב"ימי השבעה", הביא לנו אותו אברך את התעודה המקורית...

באותם שנים, זכה לקירבה גדולה אצל מרן ה"ביבית ישראל" זצ"ל, שהי' מכבדו בסוגי כיבוד שונים. והי' תמיד מיושבי השולחן הטהור בירושלים, וסיפר בעצמו – כי מיד אחרי נשואיו כשבא הורה לו האדמו"ר זצ"ל להיכנס לשבת בשולחן הטהור ב"טישי", – והוא פשוט התבייש. כי ישבו שם רק יהודים חשובים – קשישים וחסידים, אמר לו האדמו"ר זצ"ל:

"האם הנך מתבייש לשבת לידי..."

האדמו"ר זצ"ל, ראה בו איש אמון וסוד, ולכן הציג אותו בתור שליחו ונציגו בכמה עניני ציבור חשובים שהיו אז על הפרק, בין השאר שימש כנציג מטעמו – בועדה הרוחנית העליונה לעניני ה"חינוך העצמאי" שהוקמה ליד "מועצת גדולי התורה" (ועל הקמתה הוחלט באסיפת מועצת גדולי התורה שהתקיימה בט"ז חשון תשכ"ג), הועדה פעלה שנים רבות גדולות ונצורות. כן פעל רבות בשליחות האדמו"ר זצ"ל בעניני גיוס בנות, גם פירסם מאמרים רבים בעתון "המודיע" תחת השם: "אחד הרבנים", בהם כתב השקפות על בעיות שעמדו על הפרק. ובהם הובעה דעתו – דעת תורה של האדמו"ר ה"ביבית ישראל" זצ"ל, כמובן בלא ידיעת הקוראים.

בשנת תשכ"ד זימן אותו כ"ק האדמו"ר ה"ביבית ישראל" זצ"ל אליו, וביקשו שיראה להקים בתל אביב בית של תורה לאברכים הצעירים מאנ"ש חסידי גור שהחלו אז להקים ביתם בת"א, אבינו נכנס לענין זה כמצווה מפי האדמו"ר זצ"ל. וכדרכו כל ימיו, השתדל תמיד לבצע מה שהי' צריך בשלימות המירבית.

אף פעם לא נכנס לקודש פנימה להתאונן על מצב הכולל, אפילו שהעול הכספי העיק עליו מאד. וכמה פעמים התבטא בפני קרוביו ובני משפחתו:

אינכם יודעים, כמה אני מפסיד בלימוד, מזה שיש עלי עול כספי כבד כזה...

בהזדמנות אחת שאלו האדמו"ר ה"ביבית ישראל" זצ"ל למצבו הכספי של הכולל. והוא ענה כתמיד, "ב"ה, יעזור השי"ת הלאה". נענה האדמו"ר זי"ל ואמר לו:

"— — — באים אלי מנהלים וכדו' ומתאוננים על קשיים בהחזקת המוסדות, אתה אף פעם לא עשית זאת. עוד אכיר לך תודה וטובה על כך..."

כל אותם השנים הגיד גם שיעורים קבועים בבית החסידים הכללי ברחוב בן יהודה שבת"א, כשסביבו התלקטה חבורה גדולה של ת"ח ואנשי מעשה, בעה"ב הנהנים מיגיע כפם, אשר הוא שימש עבורם מקור עצום של חיזוק בתורה וירי"ש, לזכותו יש לזקוף הקמת עשרות בתים לתורה ותודעה יהודית מקרב מתפללי אותו בית חסידים, והשתתף בין היתר כל שנה בסעודת ז' חשון — יום ההילולא של מהר"ם שפירא מלובלין זצ"ל. ובסעודת ההילולא של מרן ה"ישפת אמת" זצ"ל בה' שבט, וכן היה דורש דרשת שבת הגדול שמשכה קהל רב מכל הסביבה שם.

ביום כ"ב שבט תש"ל זכה לעמוד בראש מסיבת הנחת אבן פינה לבנין החדש של הכולל ברחוב יבנה 10 בת"א בהשתתפות כ"ק מרן האדמו"ר ה"לב שמחה" זי"ע. ובכ"ד טבת תשל"ג זכה לברך על המוגמר בחנוכת הבית ומתוך שמחה עצומה נכנס לקודש פנימה אל כ"ק אדמו"ר ה"ביבית ישראל" זצ"ל לבשרו על כך.

היתה זו אחת הפעמים האחרונות בהם נכנס אל האדמו"ר זצ"ל, ואכן בצאתו הי' מרוגש כולו, וסיפר כיצד תפס האדמו"ר זצ"ל בידו. ועיטרו בברכות רבות.

כך המשיך בנשיאה בעולו הרוחני והכספי של הכולל בת"א, שהגיע בתקופת השיא שלו ליותר מחמישים אברכים, ששינו בצורה ניכרת את נופה וצביונה הדתי והרוחני של העיר ת"א.

בשנת תשמ"ג, כאשר הישוב החרדי בעיר ערד התחיל להתפתח בצעדי ענק, שם כ"ק מרן אדמו"ר בעל ה"לב שמחה" זי"ע את עיניו הק' על אבינו זצ"ל. והחליט לשלחו לעמוד בראש הכולל שם. כולל האברכים בערד, שהתפתח במהירות, הפך למקום תורה שוקק חיים, וסביב אבינו זצ"ל התלכדה קבוצת האברכים המעולים ביותר בכולל, והוא מצידו, העניק להם מתורתו ביד רחבה, והרגישו כולם במוחש את מאמר חז"ל: "יותר משהעגל רוצה לינוק, הפרה רוצה להניק". אותם אברכים מצויינים ראו פתאום לנגד עיניהם דוגמא חיה לאישיות דגולה — שכולה תורה וירי"ש, שאין לו בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד, והקשר בינו לביניהם הי' מיוחד במינו ממש.

גם בהיותו בבית החולים. שמר על ארשת פנים נעימה, ותמיד כשהיו באים לבקרו — הי' בפיו איזה חדוש ודבר תורה שנפל במוחו. ובין כתביו נשארו דפים עם חדו"ת עמוקים בסוגיות הש"ס שנרשם עליהם — כי נכתבו בבית החולים פלוני וכו'.

ואכן, במקומות אלו נבחנת אישיותו האמיתית של האדם.

נפלא הסיפור שסיפר אבינו זצ"ל לאחד מילדיו.

בעקבות התקפת לב חזקה אושפז בבית החולים וטופל כראוי. אכן כעבור כמה שעות הזעיק אבינו זצ"ל למיטתו את הרופאים שוב. והם איבחנו, ששוב עבר איזה התקפה קלה בלבו.

לאחר מכן אמר אבינו זצ"ל —

"האם סבורים אתם שהרגשתי מה בלבי. לא ולא. רק בעת שהגעתי לבית החולים וכששכבתי שם, חשבתי באיזה דיבור ב"ששפת אמת", והתעמקתי בו. פתאום הרגשתי כי דברי השפ"א כאילו בורחים ממוחי, ואיני יכול יותר להתרכז בדבריו. הבנתי אפוא שמצבי לא טוב. ולכן הזעקתי את הרופאים אלי..."

עוד ביום ד' האחרון בלילה למד עם אחד האברכים שהיו חביבים עליו ביותר שעה ארוכה בקונטרס הספיקות לאחי בעל הקצוה"ח.

ביום ה' הרגיש עצמו בטוב, והלך לכולל כשהגיע אמר בהלצה: "הריני בבחינת בא הרוג ברגליו..."

ביום ו', עוד הספיק לדרוש בשלום ילדיו, ולשמוע ממני שהגעתי למחוז חפצי, לשליחות חשובה שהוא כ"כ עודדה והמריצה, התקשר לאברך בערד שידאג באמצעות גיסו — שיהי' לו מיץ ענבים לקידוש לשבת. ועוד הספיק לשאול את בן גיסו האברך היקר והמסור ר' אשר רפלוביץ שיחי' לאוי"ט שנכנס אליו כהרגלו, לשלומו של כ"ק מרן האדמו"ר ה"לב שמחה" זצ"ל וראו כמה נוגע ללבו מצבו הבריאותי של כ"ק האדמו"ר ה"לב שמחה זצ"ל ואלו היו למעשה דבריו האחרונים.

מיד התיישב ליד השולחן עם הבגד שהי' הולך בתפילה, להשלים מה שהבטיח לאברך יום קודם לכתוב עבורו דבר תורה. וכך, בעודו עוסק בדיני עוסק במצוה פטור מן המצוה, כשרמב"ם פ"ד מהל' קריאת שמע העוסק בדין אבל הפטור מק"ש פתוח לפניו, ושו"ת ארץ צבי ממורו ורבו הגאון הקדוש מקוז'יגלוב זצ"ל מונח לפניו על השולחן, כתב, עד שהפסיק, והי' נראה שחש ברע, ורוצה לשתות מה, מיד הלך למיטתו. חלץ נעליו ונשכב, ושינה את מראהו, תוך זמן קצר הגיע צוות רפואי שהחל בנסיונות להחיותו. ועוד נשמתו בו, התאספו יותר ממנין אברכים בחדרו. ואז השיב נשמתו הטהורה לבוראה.

כשפתחו את הנייר שכתב בו חדו"ת קודם פטירתו, ראו כי התיבה האחרונה שכתב היתה: מ"מ, לאמר, חתימת שמו על החידוש האחרון שחידש בעלמא הדין שניות ספורות קודם שעלתה נשמתו לחוס בצל השכינה.

מיד כשנפטר, הבחינו האברכים שהיו שם בעובדה מעניינת, כי שני השעונים שהיו במקום נעצרו על מקומם בשעה 9.22 היא שעת יציאת נשמתו לחיי העוה"ב, וכך נשארו השעונים ולא הולכים עוד והדבר פלא.

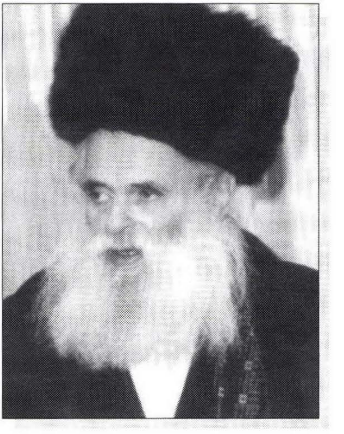
אחרי מיטתו הלכו אבלים, אלפים, כשבלבם פנימה ידעו, כי הם מלוים כעת שריד ונציג בודד לדור, דור שנקטע באיבו, נציג בודד לאותה מורשת חיים עצומה שהיתה בפולין המעטירה שקודם השואה.

אחר אשר ייצג בגאוה ובחוזקה את מורשת פולין והשתדל כמיטב יכולתו להנחילה הלאה לדורות הבאים – אשר לא ידעו את יוסף.

בהלוויתו הספידוהו מגדולי הרבנים וראשי הישיבות, מרן האדמו"ר בעל ה"פני מנחם" זי"ע הגאון רבי ברוך שמעון שניאורסון, הגאון מחותנו רבי יצחק פלקסר שקשר לו מספד תמרורים, הגאון רבי שלמה זילברשטין, והגאון רבי מרדכי שמואל אשכנזי, ומקום מנוחתו ב"קרית שאול" בת"א חלקת החסידים.

(נכתב, ע"י בנו הרב דוד אברהם מנדלבוים)

הגה"ח רבי שמואל שמלקא ליפשיץ זצ"ל

"אוד מוצל מאש"
נפטר כ"ד מנחם אב תשנ"ו

נולד בעיר קראקא שבפולין, לאביו הגה"ח רבי בן ציון הי"ד דיין ומורה הוראה בקראקא. בילדותו למד בתלמוד תורה "כתר תורה", ואחר מכן בישיבת "בית מאיר". הפרק המכריע בחייו החל כאשר נכנס ללמוד ב"שטיבל" דחסידי "גור" בקראקא, כאן צורף לחבורת הצעירים החריפים בהנהגתו של רבי מתי"ס גלמן הי"ד. שכונו בהערצה ה"מתיתאסוועצים", בחבורה זו עלה והתעלה בלימוד התורה בהתמדה עצומה, בעבודת ה', ובדבקות ללא שיור ברבי הקדוש, האדמו"ר בעל ה"אמרי אמת" זצוק"ל.

בימי הרעה, היתה חבורה זו למושג של הערצה ולאגדה מופלאה, במסירות נפשה ללמוד במחתרת תורה בכל תנאי, להקפיד בכל תג ובכל קוצו של יו"ד ובשמירה על הדיוקן וההתלהבות החסידית.

רבי שמלקא נלכד בגיטו קראקא, ועבר כל מאורעות השואה במחנות ההשמדה והדיכוי. כאן בלט במסירות נפשו, התכונה הבולטת בחייו, שליוותה אותו עד יומו האחרון, עד נשמת רוח אפו האחרונה.

למרבה ההשתאות, הצליח להקפיד גם במחנות ההשמדה, ולא נכשל במאכלי טריפות, לא חמץ בפסח, והצליח בחירוף נפש להנזר ממלאכה דאורייתא בשבת ויום טוב.

אחרי השואה למד בישיבת "מאור הגולה" ברומא, והיה מדמויות ההוד שהקרינו עידוד על השרידים, להחזירם לחיים של תורה וחסידות.

בשנת תש"ו עלה לארץ ישראל והמשיך חוק לימודיו בישיבת "שפת אמת". בשנת תש"ט הקים את ביתו עם בתו של הרה"ח ר' חנוך העניך אירנשטיין הי"ד. מחשובי חסידי גור בוורשה ובתל אביב. כשחותנתו מבטיחה לו קאסט לכל החיים.

רבי שמלקא שלא התגאל במאכלות אסורים בימי אש ואפר, שמר במיוחד על טהרת שולחנו. והקפיד שלא לאכול דבר, אף לא פת לחם, שלא נעשו ונאפו בביתו.

מתמיד עצום היה, שלא פסק פומיה מגירסא, תורה בטהרה. מקרב את קרוביו היה, והקפיד להשתתף בשמחות משפחתיות, אולם תמיד נשא עמו את כרך הדף היומי, גמרא קטנה, ולמד בה בהתמדה, בפינה מוצנעת, שלא לבטל רגע. כמו כן נשא עמו חלה עם דגים שהביא מביתו, כדי לסעוד עם הסועדים ולהשתתף בסעודת מצוה, וכדי להסתיר מעין רואים, כי מחמיר הוא על עצמו, ואינו אוכל במקום זר מחוץ לביתו, למי שאינו מכירו ואינו יודע חומרותיו.

עובד ה' במסירות נפש, עד כלות הנפש, תפילתו היתה בסילודין, בערגה ובהתלהבות גדולה. מדקדק היה בכל פרטי דינים, עד דק, מעין שולחן ערוך חי.

מנהג טוב לקח על עצמו, להיות ניעור כל ליל יום הכיפורים והוגה בתורה. גם בזמנים חלושים שנחלש לא שינה ממנהגו זה, עד שנתו האחרונה.

מחבב במיוחד את המצוות, וכל מצוה עשאה בשמחה ובהתלהבות. גדול היה הידורו בפסח בכלל ובמצוות מצה בפרט. היה אופה בחבורה מיוחדת, עם הידורים משלו, מצות לפסח, והיה אוכל רק ממצות של ערב פסח בכל ימות החג. מפורסמת וידועה היתה ברירתו של החסה לפסח, מתולעים, היתה זו עבודה שלימה, עבודה מיוחדת, שהוקדשה לזה זמן רב מאד, ולא נחסך כל טירחה בבדיקת החסה מתולעים.

גדולה היתה השפעתו הרוחנית על תלמידיו ועל חבורת החסידים בפרט בתל אביב. מופלא היה במידותיו, באצילות נפשו וטוב לבו. האיר פנים לכל, וקירב לבבות. אחרי השואה שימש כר"מ בישיבת "חידושי הרי"ם". אחרי כן במשך עשרות שנים, משגיח רוחני ואחר כך ראש הכולל בכולל "גור" בתל אביב.

בהיותו מגיד שיעור בישיבת "חידושי הרי"ם" בתל אביב ברח' פרץ 13 היה המנהג בישיבה, כי העובד נקיון של הישיבה יהודי בשם ר' צבי ז"ל היה מכניס כוסות תה למגידי שיעורים, באמצע השיעור שאמרו.

ר' שמאלקא המקפיד על כשרות האכילה, מקפיד גם על כשרות ונקיון השתיה, היה קפדן בדברים אלו מאד, וכשר' צבי המנקה היה מביא לו את כוס התה המהביל, קבלו ממנו תוך כדי קימה לכבדו, ומודה לו מאד עבור התה.

וכעבור זמן מה היה מעביר את הכוס תה לאי מי מהתלמידים המקשיבים ומתערבים ומשתתפים בשעור, תוך כדי חיוך על פניו, היה שואל האם תרצה את כוס התה? וכשהסכים הבחור לקבל היה מעבירו לו, לא היה מכריח אף פעם את אי מי מהבחורים לשתות רק מי שהסכים לקבל היה מקבל, היו כאלו בחורים שהיו גם איסטנסים ולא רצו לשתות מתה זה, חיוך היה נסוך על פניו, כאומר כמוני כמוך, ולא הכריחו לשתות, בעבור זה היתה מופנית בלשון שאלה, באם תרצה לשתות? ולא היה מכריח את אי מי לשתות, התחשבות בזולת גם אם הם בחורים צעירים והם תלמידיו, התנהגות חינוכית ביותר.

כמו כן ביקש מתלמידיו בשיעור לא לספר לר' צבי שהוא מעביר להם את התה, ושהוא לא שותה בעצמו את התה, כי הרי הוא יעלב מזה, ואסור לפגוע באף אחד. מיד אחרי שהעביר ר' שמלקא את הכוס תה לבחור, והבחור התמהמה מלשתות זירזו ר' שמלקא לגמור ולהחזיר לו את הכוס הריק חזרה!! כי היה לפעמים שר' צבי המנקה היה נכנס לכיתה מאוחר יותר לקחת את הכוס הריק חזרה, ור' שמלקא לא רצה שהוא יראה את הכוס הריקה מונחת אצל אחד הבחורים, תמיד היה מקפיד על זה, שוב בכדי לא לבייש. המלבין פני חבירו ברבים...

זה היה חסידותם של אנשי מעלה אלה, שחשבו על כל האפשרויות, שלא תצא תקלה על ידם. וגם הרויחו בזה שחינכו את הדור הצעיר לדברים כגון אלו: לא לבייש, ובפרט ברבים.

מופלאה היתה דבקותו ברבותינו הקדושים, אליהם נסע נסיעות הרבה, סדר שלם של טהרה ולימוד גמרא בעיון, היה נוהג לפני שהעז להיכנס לקודש פנימה — ובהיכנסו פנימה דימה כמי שנעשה "בטל במציאות", עד שלא ניתן לדבר עמו מלה, כפי שהעידו בו.

בנסיעותיו לירושלים לרבותינו, היה מקפיד שלא לדבר בשעת הטיש (שולחן) כשהרבי מיסב בבית המדרש. והיה עומד מן הצד ומשקיף ומסתכל רק לכיוון האור הגדול של מנהיג הדור, ולא הסב ראשו לצדדין. כדי שלא להסיח את דעתו אפילו לרגע אחד.

זכה לביקוריו של מרן ה"בית ישראל" זי"ע בביתו שבתל אביב.

בשנותיו האחרונות עבר להתגורר בבני ברק. והיה מתפלל בשטיבל ברח' "רשי" כל יום בימות החול. וכשפעם לא הרגיש בטוב וקראו לרופא, והורה לקחתו מיד לבית החולים, וכשהגיעו לבית החולים, שאלוהו מה יש לך? ענה הם אומרים, הכוונה לאברכים שהביאו אותו לבית החולים. שאני לא מרגיש טוב. ומאז מצבו התחיל להידרדר, ובימי מחלתו נתגלע שוב בפיסגת מסירות נפשו ללימוד התורה ולשמירת כל פרט — דין — ומנהג.

היה אחד משרידי דור דעה, אוד מוצל מאש, מגדולי עדת חסידי "גור". דמות מופת של שלהבת אש קודש לעבודת ה' ויראתו, מתמיד שהגה בתורה, והיה מדקדק בה בקלה כבחמורה, יהודי שזיו איקונין שלו היה מאיר בקדושת התורה והיראה.

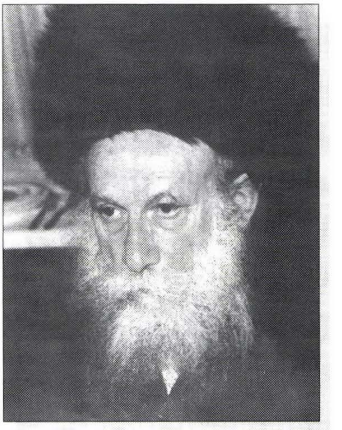
"אוד מוצל מהכבשנים, ששלהבתם לא כבתה בלבו.

בליל ששי של חודש מנחם אב נדם לבו הגדול, ועולם התורה והחסידות, איבד אחד מבניו המסולא מפז.

קבע מקום תורתו ותפילתו: בבית החסידים, הקישון 33 — לאחר מכן בשטיבל ברזילי, לאחר מכן בשטיבל (נחלת בנימין — לאחר מכן בשטיבל נחמני) — ובסוף ימיו בשטיבל בר"ח "רשי" בבני ברק.

ומקום מנוחתו בבית החיים "קרית שאול" בתל־אביב.

מורנו רבי בנימין מנחם אלתר זצ"ל

נפטר י"ט בסיון תשנ"ב

נכדם של האחים הקדושים מרן האדמו"ר בעל ה"אמרי אמת" זי"ע ואחיו הקדוש רבי משה בצלאל הי"ד.

נולד לאביו הגדול מורנו רבי יצחק מאיר אלתר בנו של רבי משה בצלאל הי"ד וחתנו של ה"אמרי אמת". בעיירה "גור" שבפולין.

שמו נקרא "בנימין מנחם" ע"י סבו הגדול כי כשחזרו מבית הקברות לאחר שקברו את אמו מרת פייגא סמוך לדופן האוהל של מרן ה"חידושי הרי"ם" ומרן ה"שפת אמת", הוריד מרן ה"אמרי אמת" את בגדי האבלות ולבש בגדי שבת לכבוד הברית. לאחר הברית נערכה הסעודה בביתו של אביו רבי יצחק מאיר הי"ד. ולכן נקרא שמו "בנימין מנחם".

כשנכנס ה"אמרי אמת" וראה את הדוחק, אמר: "לכם דחוק גם לי דחוק". ובאמצע הסעודה, כששמע קולות בכי מחדר הנשים, אמר הרבי: "אם לא יפסיקו לבכות אני אקום ואלך, כי צריכים להיות בשמחה".

את שנות נעוריו עשה ר' בנימין מנחם בבית סבותיו, אצל סבו כ"ק מרן ה"אמרי אמת" מחד, ואצל סבו רבי משה בצלאל מאידך.

את כל חינוכו ינק ר' בנימין בבית "גור", מעולם לא היו הדלתות נעולות בפניו, ה"יתום" היה נקרא בפי כל, וכולם מחבבים ומשבחים את שנינותו של הרך הקטן. בילדותו ספג ר' בנימין רבות בבית סבו רבי משה בצלאל, התנהגותו של רבי משה בצלאל בחיי היום יום, תקיעות השופר שלו בבית המדרש, הנענועים של הלולב והאתרוג בחג הסוכות או לימוד פרק מוסר עמו, היו טבועים בדמו של ר' בנימין, הוא זכר את הדברים האלו עד יומו האחרון, ונהג תמיד לומר, כאשר שאלו אותו על מנהג או הנהגה כל שהיא: "כך היה סבא רבי משה בצלאל נוהג".

כשנהיה בר מצוה בא מרן ה"אמרי אמת" במיוחד, לסעודה שעשה רבי יצחק מאיר אביו בסוכה אשר בביתו.

רבי יצחק מאיר השקיע רבות בחינוכו של בנו, ולקח לו מלמדים טובים: כן למד עם דודו בן זקוניו של מרן בעל ה"אמרי אמת" מרן בעל ה"פני מנחם" זי"ע.

בתקופת השואה האיומה נהרג אביו רבי יצחק מאיר הי"ד על פניו של חותנו הגדול מרן ה"אמרי אמת".

בנס ההצלה של מרן ה"אמרי אמת" לא הסכים מרן ה"אמרי אמת" לנסוע ללא נכדו היתום ר' בנימין אותו אמר הרבי: מוכרחים לקחת עמנו, ואכן לקחו עמו סבו הרבי, וכך ניצל.

לאחר בואו לארץ ישראל נשאר זקנו מרן ה"אמרי אמת" למחנכו היחיד, הדואג לכל מחסורו וחינוכו. יום יום היה ר' בנימין נמצא אצל סבו "משמר" כמה שעות, וסופג לתוכו תורה ויראת שמים, לאחר מכן כשנחלש זקינו מרן ה"אמרי אמת" הורה לבנו כ"ק מרן ה"לב שמחה" לדאוג לחינוכו ולכל מחסורו של ר' בנימין, גם לר' בנימין אמר מרן ה"אמרי אמת" לפנות בכל דבר אל מרן ה"לב שמחה" והוסיף ואמר לו: דע לך, כי אם אתה מדבר אתו זה כמו שאתה מדבר אתי, ועוד הוסיף הרבי לר' בנימין "תראה להסתובב אצל בני ה"לב שמחה" כי שמו עם האותיות יוצא בגימטריה כמו שם אביך "יצחק מאיר", "אני אומר לך זאת ואל תחשוב כי זה דבר פשוט". ואכן עד סוף ימיו היה קשור עם דודו מרן ה"לב שמחה" בכל עמקי נשמתו ולא פסק מלדבר עליו.

ידוע הסיפור: כי בתקופת חוליו של מרן ה"לב שמחה" נכנס פעם ר' בנימין לחדרו כששכב במיטה ונאנח מכאביו, פנה ר' בנימין למשמשים בקודש ואמר: הרבי צריך להיות בריא כי הוא הרי קיים "כיבוד אב" בדרך הגבוהה ביותר מיד פתח את עיניו הקדושות הרבי ושאל: האם תוכל לומר עדות למעלה על זה. ענה ר' בנימין כן בודאי!! ואכן ר' בנימין נפטר כחודש לפני הרבי מרן ה"לב שמחה" בכדי שיוכל להגיד עדות למעלה עליו, פלא גדול!!!

כשדברו בו נכבדות מצא חן בעיני הרבי מרן ה"אמרי אמת" חותנו רבי חנוך חיים גלובינסקי זצ"ל מתל אביב. בתנאים שנכתבו בין הצדדים נכתב העומד מצד החתן: כ"ק מרן האדמו"ר שליט"א (בעל ה"אמרי אמת".) העומד מצד נכדו, ובין ר' חנוך חיים גלובינסקי.

בחתונתו ביקש מרן ה"אמרי אמת" מחסידיו, שילכו כולם בבגדי שבת, כי הרי הוא מחתן אותו כאחד מבניו, וכאשר היה מחתן מרן ה"אמרי אמת" את אחד מילדיו היו הולכים כל החסידים בבגדי שבת.

לאחר נישואיו עובר ר' בנימין לגור בתל אביב, שם הוא ממשיך במסכת תלמודו ובמעשה חסד וצדקה רבים. לאחר מספר שנים כאשר התחילו להגיע ידיעות נוראות על הנעשה בפולין, ועל הפליטים שניצלו מידיו של הצורר הנאצי, התחיל ר' בנימין לארגן משלוחי חבילות, ומכתבים לנשארים בנכר.

כל ימיו ניסה ר' בנימין לעזור לזולת והשתדל תמיד לא לחכות עד שהנצרך יבוא אליו ויבקש, אלא הקדים וניסה לעזור למי שהיה זקוק לעזרה.

אחד מני רבים ממעשי החסד שעשה ר' בנימין ז"ל. לאברך שרצה לפתוח חנות לפרנסתו ובא להתייעץ עמו, כי פיקחותו הרבה ושכלו הישר הילכו לפניו, ואחרי יעוצו שאלו ר' בנימין ומאיפה תקח כסף לפתיחת החנות? לא חיכה ר' בנימין לתשובתו ואמר לו: אני אלוה לך סכום כסף גדול ותוכל להחזירו לי אחרי שנה מיום ההלוואה בתנאי תשלום של מאה לירות לחודש, והלוואה הזאת אמורה הייתה להימשך כמה שנים טובות. וכשבא האברך לשאול את פי רבנו מרן ה"בית ישראל" בקשר לחנות שאלו הרבי אותו שאלה מאיפה תקח כסף? ענה האברך ר' בנימין אלתר הבטיח שיילווה לי סכום גדול התפעל הרבי מאד מזה. וברך בחם את האברך בהצלחה רבה.

כן עזר רבות להרבה אברכים בהלוואות כספים ובסידור פרנסות שונות, והכל בחיוך ובטוב לבב הנסוך על פניו, ותמיד עם מילה טובה ומרגיע, וכל שיחו ושיגו עם הבריות בנחת ובטובה, תוך כדי שהוא משרבב דברי מוסר והשכל, בחוכמה נפלאה ועצומה. פעם כשסובב את רגלו, והעצם ברגלו יצאה ממקומה, הלך אצל יהודי תימני בשכונת שבזי שהיה מומחה להכניס עצמות למקומן, ותוך כדי החזרתו של העצם מתוך כאבים נוראים, פונה הוא לילד שעמד בסמוך לו ואומר לו: תראה מה קורה כשלא לומדים תורה, וזאת התגובה במקום צעקה של כאבים. ואין זה פלא כי הרי גודל וחונך בבית קדושים וטהורים.

לאחר שנים מתמנה ר' בנימין כמנהל המזכירות של ישיבת "חידושי הרי"מ בתל אביב שנקרא אז ה"סניף" בהיותה סניף של ישיבת "שפת אמת" שבירושלים, הרה"ח ר' בנימין אירגן את בניית הבית ברחוב פרץ 13 בתל אביב עבור ישיבת "חידושי הרי"מ", וניהל את כל הארגון בנחת ובטוב טעם, לאחר שנים פתח ר' בנימין חנות ספרים עם ידידו מנוער יבל"א הרה"ח ר' יעקב העניך ברגמן שליט"א תוך שהם נעזרים ע"י הרה"ח ר' בן ציון איינפלד ז"ל שהיה מסור להם בלב ובנפש, במשך שנים ניהלו את החנות ספרים ברחוב לילינבלום בתל אביב, ביושר ובאמונה, ורבים הם מעשי החסד שעשה עם הבריות מתוך החנות עצמה, והשגיח שאף אחד לא ישים לב למעשיו.

היה ראוי לו לפתוח חנות ספרים כי ר' בנימין וספרים הולכים ביחד, ותמיד כשלא היה קונים בחנות, יכלו לפגוש את ר' בנימין מתעמק בספרים בחנותו, וכשנכנס קונה והיה רואה אותו מתעמק בספרים, היה עומד בצד ומסתכל, ולא היה רוצה להפריעו, וזה היה יכול לקחת זמן, עד שר' בנימין היה מרגיש בו, ואז תשובתו מיד בפיו בחוכמה בדקתי את מספור הדפים כי חשבתי שיש טעות בדפוס, וסליחה על ההמתנה. כי את אנושיותו הרבה למד אצל דודו מאמצו מרן בעל ה"לב שמחה".

ביתו היה פתוח לרווחה לאורחים, ובסבר פנים יפות היה מקבל כל אדם בין קטן לגדול בין מבוגר לילד, כל ילד שהיה נכנס לביתו בימים ההם, היה יוצא עם ידים מלאים ממתקים, שהיה חסר בימים ההם בהרבה בתים, ורוב הילדים לא היו רואים

דברים כאלה כל ימי ילדותם, עם לא שר' בנימין היה נותן להם ברוחב לב וביד פתוחה.

תמיד דבריו בנחת ותמיד מסביר פנים לכולם חיוכו הנסוך על פניו כבשו כל לב. וכשצריך לפייס את פרנסי העיר בדבר חינוך או כל דבר הנצרך לציבור החרדי בתל אביב. הבחירה תמיד נופלת על ר' בנימין, כי הוא יודע לרצות את כולם בחכמה ובדעת מתוך חיוך שובה לב, ותמיד אכן בהצלחה, כי אי אפשר לסרב לו, והוא בענות חן הנסוכה עליו, משיב לשואליו דבר, הכל בזכות אבותי הקדושים, לא ח"ו ממני.

בשנת תשל"ו עזב ר' בנימין את חנותו, והתמסר כל כולו לעריכת הספר "אמרי אמת". כ־12 שעות ביממה היה משקיע באיסוף החומר ובהעתקתו, ואכן בקיץ תשל"ז, לאחר חג השבועות, הופיע הכרך הראשון על ספר "במדבר".

כאשר יצא הספר הראשון לאור היתה שמחתו של ר' בנימין גדולה מאד, ועוד באותו יום לקח שני ספרים ונסע לטבריה לכ"ק מרן ה"לב שמחה" ששהה שם באותה תקופה, הרבי הביע קורת רוח מרובה, אחז את הספר בידיו הקדושות ועילעל בו כחצי שעה, מבלי שהפסיק לשבח את תורותיו של אביו מרן ה"אמרי אמת". בדרכו חזרה לביתו, אמר ר' בנימין: "ההנאה שראיתי אצל הרבי נותנת לי כח להמשיך במלאכתי".

לאחר מכן השתדל ר' בנימין שכל שנתיים ייצא לאור כרך נוסף. ר' בנימין היה מזרז וממהר את כל העוסקים במלאכת הקודש, וטען כי הוא רואה את ההנאה שיש ללומדים מן הספרים, ולכן חבל על כל יום שלא יוצא לאור כרך נוסף. ומצד שני הקפיד על כל נקודה ופגם שלא יהיה בספר, הגיה את הספרים שוב ושוב והשתדל שהספר ייצא לאור בטוב טעם.

פעם סיפר ר' בנימין בהתרגשות, כי טילפן אליו בחור מאחד הישיבות של גור, ושאל האם נכון הדבר שה"אמרי אמת" הבטיח לו שהוא יחיה עד שיגמור את העריכה של כל הספרים? הוא נרעש כולו מן השאלה, ואמר: "האם חושבים שאני מוציא את הספרים לאט בגלל שאני חושב על עצמי"? ומאז לא נתן מנוח לכל העוסקים במלאכה ואמר: "אפילו שאני יודע שזה תעודת ביטוח עבורי לא אעכב אפילו יום אחד".

לאחד מידידיו בארה"ב הוא כותב "ידוע לך שאני עוסק כבר הרבה שנים בסידור והדפסת ה"אמרי אמת" על התורה, וב"ה שזכיתי שכבר הופיעו 4 כרכים על התורה וליקוטים, וכעת אני בסידור החלק החמישי, איני עושה את זה לשם ביזנעס, להיפך עזבתי כל עסקי להתמסר לזה. ורק למלאות רצון זקיני בעל ה"אמרי אמת" זצ"ל שגידלני והצילני.

וכך: לאחר שגמר את התיקונים האחרונים של הכרך האחרון על חג הסוכות, הורה לבנו להשתדל שבר"ח אלול יהיה הספר מוכן, מיד לאחר מכן אושפז בבית החולים עקב מחלתו, ולא זכה לראות את הכרך האחרון יוצא לאור.

מאז שנפתחו שערי פולין לפני יהודי ארץ ישראל הרגיש חוב מסויים לנסוע ולומר קדיש על קבר אביו ואמו. בשנת תשנ"א בחודש אייר לקח את כל ילדיו, וחלק מנכדיו,

ועוד כמה אברכים הצטרפו לנסיעה. בה משמיע ר' בנימין דברי הספד נוראים על הוריו, כשכולם מזילים דמעות וכעבור תקופה נדפס בעתון "המודיע" דברי הספדו שכל הקוראו נחרד מדבריו.

בשנת תשמ"ט לחודש כסלו נתגלה גידול זעיר במעיו והוא נכנס לבית החולים לניתוח להסירו, מאז מצבו עלה וירד פעם יותר טוב ופעם פחות טוב.

באחד הימים בא לבקרו דודו כ"ק מרן בעל ה"פני מנחם" זי"ע בבית החולים, האדמו"ר מרגיש שלא בנוח, הוא לא מסוגל לראות את ידיד נעוריו במצב כזה, ונפרד ממנו לשלום, ר' בנימין מנסה לקום ללוותו ואינו יכול, האדמו"ר יוצא, ואומר לבנו של ר' בנימין "אני לא יכול לראות את אבא במצב כזה", והתחיל בדברי חיזוק לבנים מוכרחים הוא אומר לחזק את כולם צריכים הרבה "כוחות נפש" ומחזקם במידת האפשר. מגיע האדמו"ר שליט"א לבקרו בבית החולים, ור' בנימין מבקש ממנו להיכנס לפרופסור לדבר אתו מה אפשר לעשות במצב הזה, ר' בנימין נהיה חסר סבלנות, בפקחותו הוא אומר אם האדמו"ר שליט"א יושב כל כך הרבה זמן אצל הפרופסור סימן לא טוב הוא ומבקשו להזכירו אצל אביו מרן ה"לב שמחה".

מגיע זמן כניסת השבת, מתפלל קבלת שבת ותפילת ערבית, ומבקש מבנו לעשות קידוש, לאחר קידוש, רוצה בנו לתת לו מעט יין מהקידוש אומר ר' בנימין "מען בריכט שוין נישט" (כבר לא צריך) ומרגע זה ועד לחצות הלילה הלך גופו ונחלש יותר ויותר.

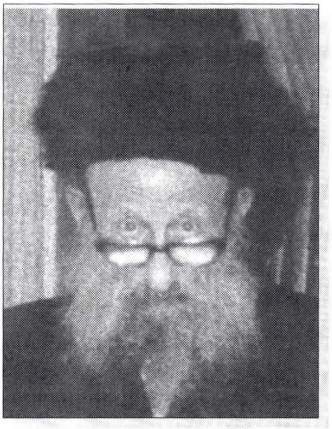
בשעה 11 בלילה מתעורר לפתע ממלמל מילים ספורות לא מובנות, ונרדם וכעבור שניות מעטות נשמעת פרפור נשימתו האחרונה, כשבני משפחתו קוראים "שמע ישראל" עולה נשמתו של ר' בנימין לגנזי מרומים. בליל שבת קודש.

קבע מקום לימודו ותפילתו בתחילה בשטיבל הקישון 33 — ואח"כ בשטיבל ברחוב יהודה הלוי בת"א.

יהא זכרו ברוך.

ומקום מנוחתו במערה לבית גור ב"הר הזיתים" בירושלים.

הרה"ח רבי עוזר ברגר זצ"ל

הנקרא: "עוזר דער לודז'ער"
נפטר כ"ח ניסן תשמ"ג

נולד בלודז' שבפולין לאביו הרה"ח ר' חנוך העניך ברגר ז"ל. וחתנו של הרה"ח ר' דב בעריש ז"ל שיינרט הנקרא: "דער גיילע בעריש" שידע את ספרי מרן ה"שפת אמת" זי"ע על בורין.

ר' עוזר ז"ל נולד בכ"ח באייר תרנ"ה, הוא התחנך בבתי המדרש של לודז' ועשה חיל בלימודיו מתמיד עצום היה, ולא איבד רגע בחוסר מעש, תמיד פעיל, או בלימוד או במעשה. תמיד היה רץ ומזדרז שלא לאבד רגע מיותר. מכריו סיפרו עליו כי כמעט ולא היה ניתן לדבר אתו במילי דעלמא סיסמתו היתה תמיד: "שנעל שנעל עס איז נישט דא קיין צייט" (מהר מהר אין זמן) כל דקה היתה חשובה ובעלת משמעות בעבודת ה' שלו.

משפחת ברגר היתה בן עשרים המשפחות הראשונות שהקימו את הקהילה היהודית המפוארת בעיר לודז'. אבי המשפחה ר' עוזר ברגר זצ"ל אב סבו של ר' עוזר שעל שמו הוא נקרא, היה ראש הקהילה היהודית (הדאזר) הראשון של לודז'. אביו הרה"ח ר' חנוך העניך זצ"ל בן ר' ידידיה ברגר זצ"ל היה דבוק כל ימיו במרן ה"שפת אמת" זי"ע. ועסק כל ימיו בנגלה ובנסתר והיה בקיא בתורת הסוד, בקיאות שאותה ירש בנו ר' עוזר זצ"ל שאף לימדה למתי מעט אחרים.

מקור מחצבתו של ר' עוזר ז"ל היו מחסידי קצאק ואחרי פטירתו של השרף מקאצק זי"ע קבלו עליהם את מרותו של מרן ה"חידושי הרי"ם" זי"ע שולשלת יחוסם מגיע עד למהר"ל מפראג.

בהיותו כבן חמש שנים לקחו אביו הרה"ח ר' העניך נסיעה אל מרן בעל ה"שפת אמת" זי"ע, בדוחק שהיה שם בביהמ"ד איבד את אביו, וכאשר התעייף נכנס לחדרו של מרן ה"שפת אמת" זי"ע שהיה ריק באותה שעה, טיפס ועלה על אחד המדפים ונרדם

שם. כעבור זמן מה נכנס מרן ה"ישפת אמת" זי"ע אל החדר יחד עם מלוויו והמלווים רצו להעיר את הילד, אך מרן ה"ישפת אמת" זי"ע עצר בעדם באומרו: "הילד הזה הוא נכדו של ידידיה ברגר, הוא יזכה לאריכות ימים."

שיטת קאצק שדרשה מן החסיד להיות מעורב בין הבריות, ואף על פי כן יהיו ידיו לקוחין מן העולם הזה, כך נהג ר' עוזר כל ימיו, לא רק שהיה מעורב בדעת עם הבריות, אלא גם עסק הרבה בגמילות חסדים ועזרה לזולת. גם יושרו ומסירותו היו לשם דבר.

לא אכל ולא ישן אף פעם מסודר, משך שנים רבות לא היה ישן משך השבוע על מיטתו, ובמקום זאת היה נרדם על כסאו איזה זמן, ומיד חוזר וקם לתלמודו. תמיד כשהיו נכנסים לביתו מצאו אותו עם ספר פתוח — גמרא: משניות: זוהר או ספרי חסידות. מתוך שהיה שקוע בלימוד, כששאלנו אותו לא פעם בשעת לילה מאוחרת אם סעד את סעודת הצהרים? התשובה היתה לא!!

"תמיד טען שצריך ללמוד כמה שיותר גמרא בע"פ, ולפחות לדעת מסכתא אחת בעל פה, "כל אדם חייב לדעת מסכתא אחת לפחות בע"פ".

הוא סיפר לי מספר נכדו: כי בצעירותו ידע על פה מסכתות שלימות וכן חלקים גדולים מהש"ס.

לימוד תורה של כל אדם היה חשוב בעיניו של ר' עוזר ז"ל יותר מכל. פעם סיפרו לו על פלוני הלומד להיתר הוראה, אמר ר' עוזר ז"ל כי לרבנות אין הוא מתאים, אך אם יושב אדם ולומד תורה אסור בשום פנים להפריע לו.

אך בשבתות ובימים טובים היה פושט צורה ולובש צורה — היה סועד את סעודות השבת והיו"ט כדבעי מתוך שמחה והתרוממות הרוח, כמו כן היה מניח את שק עצמותיו במיטתו, כי הרי חז"ל אמרו שינה בשבת תענוג, ור' עוזר לא רק לומד אלא גם מקיים.

בצעירותו כאשר הגיע נסיעות למרן בעל ה"אמרי אמת" זי"ע, היה נוהג לשכב בטיש מתחת לשולחן הטהור בשעת עריכת הרבי את שולחנו כדי שיוכל לשמוע את "שמועס" (תורה) יותר טוב.

פעם בעודו שוכב מתחת לשולחן שמע כי מרן הרבי זי"ע קורא בשמו "עוזר דער לודזי'ער" אך מיראה נשאר במקומו מבלי יכולת לזוז.

כ"ק מרן ה"פני מנחם" זי"ע אמר פעם עליו: שבין אלפי החסידים שיש בגור ר' עוזר הוא "מיוחד שבמיוחדים" לא רק תלמיד חכם אלא גם חכם.

ועל דברים אלו שאמר מרן ה"פני מנחם" זי"ע אומר נכדו: מעט מן החכמה עליה דיבר הרבי זי"ע ראיתי בקשרים שיצר עם כל מי שבא עמו במגע. למרות שידע לקרוא ולהעריך כל אחד מהאנשים הסובבים אותו, הוא התייחס לכל אדם כאל הקרוב אליו ביותר, ובדרך זו קירבם.

שמתי לב כי מיעט מאד למתוח בקורת על הסובבים אותו. המעט שכן העיר היה רק לקרובים ביותר, ורק כאשר חשב והבין שדבריו יתקבלו, רק אז היה מעיר. ורק בענינים

שהיו בעלי חשיבות באמת. הוא העדיף את הדרך של ימין מקרבת, שהעדיפה על פני השמאל דוחה.

עוד ראיתי מספר נכדו הי״ו: כי מתוך זהירותו בענינים שבין אדם לחבירו, פעמים רבות נכנס מישהו לביתו והחל לדבר בעניני דעלמא, ראיתי כי למרות שהדבר היה עליו מאד לטורח, עשה עצמו כמאזין והניע ראשו כמשתתף עם הלה, ואילו עיניו היו נתונות כל העת בתוך דף הגמרא, כדי שלא לבזבז אף רגע.

לאחר שנולדו לו ששת ילדיו בפולין. שאל פיו של מרן ה״אמרי אמת״ זי״ע ובהסכמתו עלה לארץ ישראל היה זה בשנת תרצ״ב, יחד עם העליה הגדולה של חסידי ״גור״ לארץ ישראל באותם השנים. כן העלה לארץ את הוריו הרה״ח ר׳ חנוך העניך זי״ל ואת הורי זוגתו הרה״ח ר׳ דב בעריש זי״ל, וכך ניצלו כולם ממאורעות השואה. הם השתקעו בארץ, ומאז פרט לנסיעה אחת לפולין, במצוות מרן בעל ״האמרי אמת״ זי״ע כדי לעזור לידיד לעלות לארץ, לא עזב כל ימיו את ארץ הקודש.

אצל ר׳ עוזר זי״ל היתה אהבה גדולה לארץ ישראל, הוא הדגיש תמיד כי ארץ ישראל שייכת לעם ישראל ולא לעם אחר. הוא נהג לספר על אודות התנהגותו התקיפה של מרן ה״אמרי אמת״ זי״ע עם הערבים שניסו להצר את צעדיו בבואו לארץ בשנת תרצ״ו, וניסו למנוע בעדו מלהכנס למערת המכפלה, ולקבר יוסף הצדיק בשכם.

עם הגיעו ארצה קבע את מושבו בתחילה בתל אביב, ואז נהג להתפלל אצל ה״ווירשובער רב״ רבי שאול משה זצ״ל, מאוחר יותר עבר להתפלל בשטיבל ברח׳ פרץ, ומאוחר יותר עבר להתפלל בשטיבל ברח׳ ברזילי בתל אביב. לפרנסתו עבד במשרד הבטחון וקידש שם שמים בעבודתו, כי ישרותו ומסירותו היו לשם דבר, ושנים רבות לאחר פרישתו מהעבודה, סיפר מאן דהו שעבד עמו שנים רבות, כי האנשים שם במשרד הבטחון תמיד התפעלו מן היושר שלו והקפדתו שלא לבטל אף רגע מזמן העבודה.

כשהיה מגיע נסיעות לרבי מרן ה״בית ישראל״ זי״ע לעיתים תכופות, היה קשור לרבי בקשרי אהבה, והיה חרד למוצא פיו כחסיד אמיתי. היה מתאכסן אצל הרה״ח ר׳ יעקב מאיר סבינר זי״ל ולן אצל ר׳ משה מעד זי״ל ברח׳ יוסף בן מתתיהו פנת רש״י.

שום מכשול וקושי לא היה קיים בפניו בכל הנוגע לעבודת ה׳ שלו, בספרים כתוב כי ביום הכיפורים שבו אנו נדמים למלאכים, רצוי לעמוד מתחילתו ועד סופו כדי להידמות למלאכים שכתוב בהם ״ורגליהם רגל ישרה״. ר׳ עוזר נהג כך במשך רבות בשנים עד זיקנה ושיבה. עד הגיעו לגבורות נהג ללכת כל שבת בשבתו מביתו עד לשטיבל ״ברח׳ ברזילי״ מהלך של כחצי שעה לאדם בריא, בין בקיץ החם ובין בחורף הגשום.

ר׳ עוזר היה מבין אחרוני האנשים בדורינו שזכו להסתופף בצל מרן בעל ה״שפת אמת״ זי״ע, וגם הבטחתו של מרן ה״שפת אמת״ זי״ע נתקיימה, ור׳ עוזר האריך ימים, ודאג למלא את ימיו בתורה ויראת שמים, וחסידות.

בביתו שיכן את חותנו הידוע ״דער גיליע בעריש״ עד ליומו האחרון, ונהג בו בכבוד ובדרך ארץ.

בשנותיו האחרונות של ר' עוזר ז"ל כאשר הלך ונחלש, לא איפשר לחולשה להשתלט עליו, ממש נלחם בה. עד ימיו האחרונים השתדל לבצע כל דבר בכוחות עצמו ולא להיעזר בילדיו ונכדיו שרצו לסייעו, וממש מנע זאת מהם, ביכולתו לסייע לעצמו. וכשנאלץ להעזר במקל הליכה מספר ימים, עם החלמתו שבר את המקל. עד יום קודם פטירתו היה יורד ועולה פעמיים בכל יום שתי קומות במדריגות כדי לא להחסיר ולו תפילה אחת במנין. בימים אלה היה יושב ובוכה ממש על כי נשכח ממנו תלמודו, כמה מסכתות שידע על פה, התאונן על כך מתוך שברון לב על שנשכח ממנו עכשיו.

נפטר במיתת נשיקה כשהוא יושב זקוף על כסאו. מרן בעל ה"לב שמחה" זי"ע התערב אז אישית כדי שיקבר בחלקת הקבר אותה קנה אביו הרה"ח ר' העניך ז"ל בהר הזיתים ולא נקבר שם בגלל המצור שהיה אז בירושלים.

ומנוחתו כבוד ב"הר הזיתים" בירושלים סמוך ונראה למערת אדמור"י "גור".

(נכתב ע"י נכדו ישעיהו שלמה שי ברגר)

הגבאי החסיד ר' יהושע נח בינקה ז"ל

הנקרא: "שיענוח גבאי"
משב"ק וגבאי ביהמ"ד הגדול ד"גור"
בירושלים
נפטר י"ט אלול תשל"א

נולד לאביו הרה"ח ר' מנחם מנדל ז"ל בעיר קאליש שבפולין, אביו שחסיד גדול היה ותלמיד חכם ידוע, היה מסתופף עוד בצילו של מרן בעל ה"שפת אמת" זי"ע.

ילד כבן שמונה שנים היה יהושע נח הקטן כשלקחו אביו הרה"ח ר' מנחם מנדל ז"ל לראשונה בחייו ל"גור". היה זה בחג השבועות תרס"ה, וזה אך החלה תקופת הנהגתו של מרן בעל ה"אמרי אמת" זי"ע. מספר בנו הרה"ח ר' מ.מ. הי"ו: נזכר אני כיצד היה אבא מתרגש בספרו לנו על נסיעתו הראשונה, ובתארו זאת כאילו היה הדבר לא מכבר. מביט הוא על החסידים העומדים כל אחד בתורו, ורצינות המעמד והשעה ניכרת בפניהם. כשמגיע תורו להכנס עם אביו פנימה ולהציץ בפניו הקדושים של הרבי, אין הוא יודע כיצד להביע את רגשותיו, ופורץ בבכי סוער. שטוף דמעות יוצא הוא החוצה ופונה לנגב את עיניו, ולתדהמתו מבחין הוא בחבריו הילדים, העומדים אף הם למחות את דמעותיהם הזולגות... כאל אבן שואבת נמשכה נפשו מני אז אל מקור חייו — הרבי זצוק"ל. כשבכל "נסיעה" מתהדק קשר בל־ינתק זה. בהגיעו לגיל בר־מצוה, כמעט ואינו מבטל אף "נסיעה" לחג ה"שבועות", ל"ימים נוראים", ל"פורים", ובהזדמנויות נוספות במשך השנה.

ועוד מספר בנו הי"ו: ששמע מאביו ר' יהושע נח ז"ל עוד אחד מסיפוריו הקולחים בקשר לנסיעותיו לרבי: באחת השנים בהיותו אברך צעיר, הפצירה בו אמו ע"ה שלרגל סיבה כלשהי, ישאר הפעם בביתו בקליש בחג השבועות, ולא יסע ל"גור" כהרגלו. מפאת מצות "כיבוד אם" נאלץ ר' יהושע נח להשאר. באמצע סעודת ליל יו"ט, בהזכרו בנעשה עתה בחצר הרבי, נתקף געגועים עזים ומבלי יכולת לכלוא את רגשותיו פרץ בבכי עז,

כשדמעותיו נוטפות לתוך צלחת המרק, עד שלא ניתן להבחין מהי מכילה, מרק או דמעות... האמא, וכל בני המשפחה מנסים להרגיעו ולא עולה בידם, עד שקמו כולם והבטיחו לו שיותר לא יעכבוהו לנסוע "נסיעה" לרבי ככל שיחפוץ, והאמא מצידה בראותה עד היכן הדברים מגיעים, הוסיפה להרגיעו בהבטחה כי לא תמנע אותו עוד מנסיעותיו לרבי.

עוד בהיותו צעיר לימים החל לרשום את שיחות קדשו של הרבי. למרות שזקני החסידים לא הביטו בעין יפה בהתעסקות זו של צעירים הכותבים "שמועסען" של הרבי, כי כוונתם היתה שבחורים צריכים לעסוק בגפ"ת, ולהכניס ראשם ורובם בגמרא הקד' ולא בחסידות.

נוהג יהושע נח בדרכו שלו, ולא אבה לשמוע בקול הזקנים, היה רושם כותב ואוסף מה ששמע ומה שזכר, וכן קנה ב"כסף" ממש מהבחורים והאברכים שהיו ב"גור" וחזרו הביתה מאלו שהיו רושמים וכותבים את ה"שמועסען". "כסף" זה שר' יהושע נח שילם, שימש להם אחר כך לערוך סעודת מריעים, ושם היו חוזרים שוב ושוב על ה"שמועס" ששמעו מהרבי.

היה זה בשנת תרפ"ג. אותה שנה חל חג ה"פורים" ביום שישי. הנקרא פורים המשולש. הרבי מאריך בשולחנו הטהור וממשיך הסעודה לתוך ליל שבת קודש, כדין "פורס מפה ומקדש". שש שעות רצופות אורך ה"טיש" כשבית המדרש מלא מפה לפה. החום הוא ללא נשוא ור' יהושע נח הנדחק ליד השולחן מתעלף פתאום. חיש קל הוא נישא על כתפי האברכים ומוּצא החוצה להשיב את נפשו. בשלג הנערם בחוץ מעסים את רקותיו שלו ושל אברכים ובחורים נוספים השוכבים לידו, עד התעוררם. אך לא הסכנה בה היה שרוי מעסיקה עתה את מחשבתו של ר' יהושע נח. מעייניו נתונים עכשיו בענין אחר לחלוטין: באותו "טיש" מפורסם השמיע הרבי "עשר שמועסען" ולר' יהושע נח, עקב התעלפותו והוצאתו החוצה מביהמ"ד נותרו רק "תשע שמועסען"... שמועה מגיעה לאוזניו כי בעיר "לובלין" ישנו אברך שבידו נכתב ה"שמועס" העשירי, נחפז ר' יהושע נח "לובלינה" העיר, להשיג את ה"שמועס העשירי" וקונהו בכסף!!

כל ימיו היה משמיע את ה"שמועסען" של הרבי, לכל אדם שפגש בדרכו היה מצטט את האמרות של הרבי כמעט בלשון ובנגון שהרבי היה אומר.

בחזרתו מ"נסיעה" מהרבי, קשה היתה פרידתו מאד, עצוב לו לבו מדוע צריך הוא כבר לחזור לביתו בקאליש? ב"קולייקא" שנסע בחזרה היה נצמד לחלון ה"קולייקא" ולא הסב מבטו מהביט אל הביהמ"ד כל זמן שקצה גג בימ"ד נראה לעין. כי בימים בו נמצא ב"גור" אצל הרבי הם הם ימי חיותו, והימים שבין "נסיעה" ל"נסיעה" היו אצלו בבחינת ארעי.

אך כמובן את יחודו ומיוחדותו רכש לו ר' שיענוח בשנים בהן כיהן כגבאי ומשמש בקדש את פני אדמו"ר מרן בעל ה"בית ישראל" זצוק"ל. בפקחותו ובמרצו מבין הוא לרמז הקל ביותר ומבצע הכל בצורה המושלמת לשביעות רצונו של הרבי זצוק"ל. פעמים

רבות לאין ספור מתייצב הוא בתוקף תפקידו סמוך ונראה לפני הרבי, גם בבחינת הגיל אין הבדל ניכר ביניהם, ובכל זאת עומד הוא באימה ויראה, ובמלוא הדרת הכבוד כרואהו לראשונה.

בהיות ר׳ שיענוח בעל הדרת פנים יוצאת מגדר הרגיל, גבוה הוא משכמו ומעלה הן בגשמיות והן ברוחניות, ובפרט בשבתות וימים טובים, כשלראשו מעטרו ספודיק גבוה, וקפטה המשי ארוכה עד כמעט לארכובותיו, ומכנסיו תחובים בגרביו, כמנהג חסידי ״גור״, ושטיבלך (מגפיים) נעולים לרגליו, נראה היה כמראה פני מלאך.

שבת בין הערביים, שעת ״רעווא דרעווין״. האדמו״ר מרן ה״בית ישראל״ זי״ע עורך את שולחנו הטהור, המוקף ב״שורות״ דחוקות של פרחי החסידים. בית המדרש מלא מפה לפה, באותם חסידים שלא זכו לתפוס מקום או מעמד ממנו יוכלו להשביע את עינם בנעשה ב״טיש״. בין באי ביהמ״ד סובב לו אדם שלפי מראהו ולבושו אינו נראה כשייך לאנשי שלומינו, ומנהגי המקום אינם נהירים לו. רבות שמע על חסידות ״גור״ ועל רבה הנערץ, והפעם בא לסמוך ראיה לשמיעה. מנסה הוא להציץ דרך חרכי השורות הסובבות את השולחן, אך לשווא. נסוג הוא מיד אחור בהבינו כי בכך לא תצלח דרכו. ביאושו, חושב הוא לשוב על עקבותיו ולילך לדרכו. ולפתע... צדה עינו דמות פטריכאלית, בעל קומה תמירה מלאת הוד והדר, שזקנו הלבן כשלג יורד לו על פי מידותיו, עומד על הספסל הסמוך לשולחן... ״זהו בוודאי הרבי״! חולף בו הרהור, ולבו עלז בקרבו על כי ללא שום מאמץ מיוחד יוכל לזון את עיניו כאשר אוותה נפשו. היות וכאמור לא הסכין לנוהגי המקום, נראה לו ״טבעי״ שהרבי נעמד במיוחד להִראוֹת בפני צאן מרעיתו. מצפה הוא כבר לשמוע מה״רבי״ דברי תורה כנהוג. תמה הוא רק מדוע לא יחפזו שאר הנוכחים בביהמ״ד לכיוונו של ה״רבי״. תמיהתו תגדל שבעתיים כאשר לאחר דקות מועטות ישמיע ה״רבי״ קולו, אך לא בדברי תורה כמצופה, אלא יזמין את החסידים לגשת ולקבל ״שיריים״... כאן לא יוכל כבר אורחינו הנכבד להתאפק, ובפליאה מהולה בטרוניה ישאל את החסיד הניצב לידו: ״וכי כך הוא הנוהג אצלכם, שהחסידים יסבו לשולחן ואילו ה״רבי״ התייצב להזמין לקחת ״שיריים״...״! הנשאל, בפקחותו, עומד מיד על טעותו של האורח: ״תנוח דעתך, ה״רבי״ שליט״א יושב אמנם ליד השולחן, והדמות ההדורה אשר תראינה עיניך, אינו אלא הגבאי הנודע רבי שיענוח בינקה...״!

לא היתה זו אפיזודה יחידה בה יחליפו אנשים בטעותם את הרבי, בגבאי ר׳ שיענוח. הדרת פניו וצורתו המרשימה, אכן הצליחו לטעת בלב הרואה ואינו מכיר כי אחד מגדולי הדור לפניו. אך, אם למרות מראהו האציל לא גדל ר׳ יהושע נח להיות ממנהיגי הדור, הנה מקטני הדור בוודאי ובוודאי שלא היה... הנהו יהודי בר־אוריין, מושרש בתורה ובחסידות, פיקח להפליא ובעל מידות תרומיות. כבר בצעירותו התבלט בעירו

"קאליש" בין החסידים חריפי המח. "תופס" הוא ענין בהבזק ראשוני, ועל זכרונו הפנומינלי, (שעוד יבוא לביטוי ברבות השנים כגבאי וכמשב"ק) אין מתחרים. רושם הוא על פי הזכרון והשמיעה, "דברי אלוקים חיים" ששומע ממרן בעל ה"אמרי אמת", גליונות מלאים במאמרים ובתורות טהורות. באי ביתו יעידו על מגירות ומדפים שלמים מלאים מזן אל זן של דפים רשומים, אשר ברבות הימים יהוו את אבני היסוד לספר הקדוש "אמרי אמת" על התורה, שהוציא לאור בסוף ימיו מורינו הרה"ח רבי בנימין מנחם אלתר ז"ל, נכדו של הרבי הזקן ז"ע.

בכלל, נזכרים כל מיודעיו, כי כאשר היתה נסובה שיחה על האדמו"ר בעל ה"אמרי אמת" ז"ע, אשר לשמו ולזכרו תאווה נפשו של ר' שיענוח, היתה צורתו משתנה לפני — להבים וכולו מלא ערגה וכיסופים...

תפקידו של ר' שיענוח לא מתבטא כמשמש ל"רבי" בלבד. גבאי הוא בביהמ"ד הגדול, ואף לתפקיד זה מתייחס הוא בשיא הרצינות והכבוד. שעה ארוכה לפני כניסת ה"שבת" מתייצב הוא כבר בביהמ"ד בהופעתו המרשימה. מטיב את הנרות ומכינם להדלקה, מסדר את המפות הלבנות על השולחנות הרבים, ומתיישב לומר "שיר השירים" בקול נלהב ונעים.

טרם הכנסו לביהמ"ד נעצר הוא בבית כ"ק הרבי, ובוחן את פני הבאים ליטול "שלום" ולעשות שבתם בצל רבם. הוא זה אשר יידרש אחר כך על ידי הרבי לאתר מי מהם אשר יזכה להסב לשולחן או לעלות לתורה. חייב הוא לפיכך לדעת מי ומי בבאים. כאן ישלוף את ידו לקדם את פניהם בברכת "שלום עליכם" לבבית, ואלה יודעים כבר בוודאות כי "נקלטו" במֹחו של ר' שיענוח.

כגבאי, ממונה הוא גם על ההכרזות בסדר התפילה: על פי מבע עיניו של הרבי, יודע הוא את אשר לפניו. קולו הרם והסמכותי ינשא בכל פינות ביהמ"ד וגם בחצר למטה ישמע... "מארגען וועט מען דאוונען זיבען אַ זייגער" (מחר תתקיים התפילה בשעה שבע). ההכרזות ינשאו רק כאשר יחול שינוי בסדר הרגיל. או לדוגמא מכריז הוא: "דריי פערטעל שעה" (שלשת רבעי השעה), כשהכוונה לאורך ההפסקה שבין קבלת שבת — לערבית, או בין שחרית — לקריאת התורה, כשבאופן רגיל משך הזמן הוא שעה.

לאחר תפילת ערבית צועד הוא לביתו הסמוך לביהמ"ד להסב לסעודת שבת, ולעולם לא בגפו. סובבים אותו חסידים ונגידים ואנשי צורה שהגיעו מחוץ לארץ, ואשר זה להם הכבוד לעשות שבתם דוקא בביתו. גם אנשי "עמך" אשר לא הספיקו ל"ארגן" לעצמם אכסניה לשבת נכרכים אחריו, בידעם כי יתקבלו בסבר פנים יפות בביתו המלא מכל טוב לכבוד השבת. בניגוד לסעודת היום שתערך מחר במתינות, סעודת הלילה אצל ר' שיענוח נערכת בזריזות באשר עליו להגיע לביהמ"ד ולהתייצב על מעמדו כאחראי על ארגון ה"טיש", השולחן אשר לפני ה'.

עם הכנס הרבי לביהמ״ד לישב במקומו (במרכז השולחן כנהוג בגור, ולא בראשו), תשרור דממה מוחלטת. רק קולו של ר׳ שיענוח נשמע חרישית בהודיעו, מי אשר נדבה רוחו אותו ל״העמיד יין״ (״שטעלען ווייַן״) לשולחן.

אם לכל אדם מישראל שני סוגי שמות, לאמור: שמו ושם משפחתו בהם מורגל הוא בפי יודעיו ומכיריו, וכן שמו ושם אביו כאשר יקרא לעלות לתורה כנהוג, הנה בקרב אנשי שלומינו ב״גור״ מיוחד לו שם וכינוי נוסף אשר יקבנו פיו של הגבאי ר׳ שיענוח. בדרך כלל יצורף לשמו הרגיל — מקום מגוריו (בעבר או בהוה) או תֹּאר אחר: ״יעקב יואל גערער״, כשהכוונה להרה״ח ר׳ יעקב יואל מהעיירה ״גור״. ״שמואל לוקעבער״, הוא הרה״ח ר׳ שמואל בורנשטיין מהעיירה לוקוב. ״הלל טשענסטחובער״, הכוונה להרה״ח ר׳ הלל קלמרסקי, מהעיר צ׳נסטחוב, חסיד זה השתייך גם לעדת ה״משוררים״, ולעיתים יקרא בשמו זה ״הלל טשנסטחובער״ ״כל מקדש״ להנעים גם מזמירות ה״שבת״ כשאר חבריו המנגנים. ״יוסף בער דער היגער״, והמדובר הוא בהרב החסיד רבי יוסף דב שטיצברג הדר בירושלים, (דער היגער — המקומי) ״העניך בנדינער״ כלומר: חנוך מהעיר בנדין. בהקשר זה יסופר על אדם שלא מעדת אנשי שלומינו, שנדחף פעם לכיוונו של ר׳ שיענוח והחל קורא לפניו בקול: ״יחיאל בן רבקה״. לתמיהתו של ר׳ שיענוח והסובבים אותו, הסביר הלה בתמימות כי שמע את הגבאי מכריז העניך בנדינער, חשב שעתה הוא זמן להזכיר שמו ושם אמו לפני האדמו״ר, היות וצליל המילה ״בנדינער״ נדמתה לו כ״בן דינה״ ולכן נזדרז גם הוא להזכיר שמו לטובה... פעמים שגם משלוח ידו של אדם יכרנו: ״יידל שוחט״ והכוונה להרה״ח ר׳ יהודה פרסטר השוחט. לעיתים יצורף שמו של האב: ״איטשע יהודה בערס״, וזהו הרה״ח רבי איטשע שלמה בן הרה״ח ר׳ יהודה דב בער צישינסקי.

פעמים ינתן הכבוד רק לראש משפחה כשכל בניו ומשפחתו יוצאי חלציו יגררו אחריו: ״מרדכי יידל מיט די קינדער אין מיט די אייניקלעך״, והמכוון להרה״ח ר׳ מרדכי יידל איינפלד, מחשובי באי ביהמ״ד, עם בניו ונכדיו וכל אשר להם כ״י... ופעמים יִקראּ בפרוטרוט: ״בנציון מרדכי יידליס״ ר׳ בן ציון איינפלד בנו של ר׳ מרדכי יידל אביו של המחבר, וגם המחבר היה כלול בקריאה זו של הגבאי. שמות וכינוים אלו ישמשו לר׳ שיענוח בבואו להזכיר שמות ״מעמידי היין״ או אלה אשר יתכבדו בחלוקת השיריים. עם סיום העמדת בקבוקי היין על השולחן יתייצב שוב על מעמדו על ה״ספסל״ והפעם יהדהד קולו ברמה בכל רחבי בימ״ד. מזמין הוא את הקהל הקדוש, כל אחד בשמו המיוחד כנזכר לעיל, לבוא ולהתברך באמירת ״לחיים״ מפי הרבי או לקבלת ה״שיריים״. מבחין הוא ברמז הדק ביותר המובע בפניו הקדושות של הרבי את מי להקדים בקריאתו. לאחר מכן יעמוד לו לעזר זכרונו הפנומינלי לבל ישמט ולבל יגרע שמו של אף אחד מן הקהל.

מגיע עת אמירת התורה, ה״שמועס״ ור׳ שיענוח כחסיד נאמן שם אזנו כאפרכסת לבל תאבד אף מילה מהדיבורים הטהורים. לאחר ה״טיש״ נוצרות קבוצות של חסידים

שבמרכזן יעמוד "חוזר" אשר ידע לחזור מילה במילה על דברי הרבי. ר' שיענוח עצמו גם הוא בין ה"חוזרים".

למחרת, בקריאת התורה עומד הוא על ה"בימה" שבמרכז ביהמ"ד. בהטעמה המיוחדת לו לבדו יקרא את העולים לתורה, ביניהם כ"ק אדמו"ר הנקרא ל"ששי". בגעגועים יזכרו החסידים בני דורו את הנעימה המיוחדת בה יקראו המכובדים, או את ה"מי שברך" שיערוך להם, וכן את קולו המוטעם בקראו לחתן בשמחת ה"אויפרוף".

גם בשמחות של בני המשפחה, נכדי מרן ה"אמרי אמת" זי"ע, בהן משתתף הרבי בקביעות מהודר בבגדי שבת, תופס ר' שיענוח את מקומו כמנהל הטקס כנהוג בחצרות אדמו"רים, מכריז על הדורונות הניתנות לזוג הצעיר מאת מכובדי הקרואים ובראשם הרבי. "דער רבי שליט"א געבט דרשה געשאנק זילבער לייכטערס' זאל לייכטען ביי זיי און ביי אלע ידישע שטיבען". וכל הקהל עונה אמן. על כל קריאת מתנה יוסיף נופך משלו: אימרה מעמיקה וחריפה או "מילתא דבדיחותא" לשמח את החתן. מזוית עינו שולח הוא מבט לעבר הרבי, וכשתראה בת שחוק על פניו הקדושים, אין בעולם מאושר ממנו באשר הצליח במשימתו לשמח אלוקים ואנשים.

בין כסה לעשור בשנת תש"ך, נחלשה זוגתו ונופלת למשכב. בלב כבד הולך הוא בערב יום הכיפורים לביהמ"ד, לעמוד על משמרתו הקדושה עת עריכת ה"טיש". באמצע ה"טיש" נרמז ר' שיענוח על ידי מקורביו כי הגיעה שעתה של רעייתו. ברשות הרבי פונה הוא מהר להספיק להלויה ולשבת אבילות כדין עד התקדש הערב. ובמקומו עולה על הספסל היושב לידו הרה"ח ר' איטשע צישנסקי גבאי השטיבל הידוע בתל אביב "הקישון דריי און דרריסיג" בהיות לו קול חזק ומוגבר, ממשיך הוא בעבודת ה"טיש" לקרוא לחסידים לבוא לקבל שיריים, כאילו מאום לא קרה, וה"טיש" ממשיך כמקודם, ללא שום הפסקה.

לאחר פטירתה מאבד ר' שיענוח את העזר כנגדו, אשר היתה דואגת לכל צרכיו ותומכת ומסייעת בידו, למען יהיה פנוי לעשות במלאכת הקדש. עוד שנים אחר כך ממשיך ר' שיענוח במלאכת הקדש כגבאי הבימ"ד וכמשב"ק הרבי, עד שהזקנה עלתה בו, וגופו נחלש, מנסה הוא להתגבר על חולשתו, כי אינו רוצה להפסיק ולהפסיד משרה מכובדת כזו. ואולם כשירגיש שכוחו בל עמו כמקדם, יעביר את תפקידו כמובן ברשות הרבי להרה"ח רבי חנינא שיף שליט"א. ר' שיענוח כזקן ורגיל לא ימנע ממנו את עצותיו המבורכות להצלחתו. ואולם, את בית הרבי ממשיך הוא לפקוד כמאז ומתמיד, כדי לקבל בסבר פנים יפות את הבאים לשבות ולהסתופף בצל הקודש. גם האדמו"ר מוקירו ומרבה לבקרו בביתו. בין השאר דואג הוא לו לבל ישהה לבדו בביתו, ובחורים מהישיבה עולים אליו לשהות עמו, לומדים אתו ואף לנים אצלו בתורנות. גם כותב שורות אלו המחבר ר.א. לן והתאכסן אצלו, היה זה בזמן מלחמת "ששת הימים". כאן נזכר אני מה

ששמעתי ממנו בימים ההם, ובזה התגלה כל כוחו האיתנה והצרופה בתורה ובחסידות. כחסיד אמיתי ללא כחל ושרק, שוכב הייתי במיטתי בשעת שחר מוקדמת, ונם את שנתי, פתאום שומע אני צעקות נוראות כששמי נשמע בחלל החדר וחוזר חלילה שוב ושוב. בשמעי את שמי קפצתי ממיטתי ושאלתיו לרבי שיענוח מה קרה האם מרגיש כבודו שלא בטוב... מה אתה מדבר שטויות עונה הוא לי... אם כך אז מה קרה המשכתי בשאלתי? תראה מה שהולך כאן שואג הוא בשעת בקר מוקדמת זו, הבט וראה ״ווארט״ כזה של הרבי הזקן בעל ה״אמרי אמת״ ז״ע, איך הנך יכול לשכב במיטתך בזמן כזה?! קום מהרה וטול נעגל וואסער, והתקרב אלי וארא את ה״ווארט״ הזה. בהטעימו ״כי לו הייתי ביער לבד בלי תורה ובלי תפילין ובלי שום דבר רק עם ה״ווארט״ הזה הייתי יכול להחזיק מעמד אלפי שנים״. וכלשונו... וען איך בין אין אַ וואלד אליין אָן תורה און אָן תפילין, נאר מיט דעם ״ווארט״ אליין, וואָלט איך געקענט לעבען און זיך האלטען טויזענטער יארען. עכ״ד. ראו איך יהודי זה מתלהב מ״ווארט״ של הרבי — אנו מה נענה אבתריה?!

כאן יש לציין גם את בניו ובנותיו ושאר בני המשפחה המהדרים במצוות ״כיבוד אב״, מבשלים עבורו ודואגים לכל צרכי הבית. וכדברי חז״ל על זקני תלמידי חכמים, שדעתם מתיישבת עליהם, כך נוהג ר׳ שיענוח שעיתותיו עתה בידו מגביר חיל בלימודיו ובעיקר מתרפק על הכתבים והרשימות מתורותיו של מרן בעל ה״אמרי אמת״ ז״ע.

כבר דובר בזה לעיל על יראת הכבוד שחש ר׳ שיענוח לאדמו״ר מרן ה״בית ישראל״ ז״ע, על אף שהיה סמוך ונראה אליו בכל עת, הנה בפעל התבטל לפניו והיה מקושר אליו בכל לבו.

בהקשר זה מספר בנו הי״ו: היה זה בקיץ שנת תשל״א. הרבי מרן ה״בית ישראל״ ז״ע שהה אז בחיפה, ובעצם יום השבת נלקח לבית החולים לניתוח חרום ודחוף. עם צאת השבת, בהגיע הידיעה לעדת החסידים ברחבי הארץ ואף בחוץ לארץ, התארגנו מיד מנינים לאמירת ״תהילים״ ונשיאת תפילות ברב עם, לשלומו של המנהיג הנערץ.

אני — ממשיך הבן — לספר, נכנסתי כהרגלי עם בקר לבית אבי לראות בשלומו, (היה זה כחודשיים לפני פטירתו של ר׳ שיענוח בשלהי תשל״א). אבי שהיה שוכב בזמן האחרון על מטתו מדוכא ביסוריו. אותו בוקר בהכנסי, נבהלתי לגלות כי האבא איננו בבית. שיערתי כי גונבה שמועה לאוזנו על מצבו של הרבי, על כן שמתי פעמי לחפשו בביהמ״ד, אולי יושב הוא בקרב המתפללים לשלום הרבי. כאשר לא מצאתיו בביהמ״ד, החילותי דואג שמא לא חש בטוב עקב מצבו והובהל לבית החולים, ושמא המצב גרוע אף מזה... התקשרתי לאחי ולאחיותי לברר אם ידוע להם מה משלום אבא, אך גם הם נבהלו לשמוע שהוא איננו בביתו. לא ידעתי לשית עצות בנפשי ולאן לפנות. חזרתי לביהמ״ד לשפוך שיחי לפני בוראי בין שאר המתפללים, כשצרתי כפולה משלהם. טרם

התחלתי בחיפושי לאיזה בית חולים אפנה תחילה, נחני ה׳ בדרך להכנס ולעבור שוב לבית אבי הקרוב לביהמ״ד. להפתעתי מצאתיו שוכב במיטתו ומתייסר ביסוריו. לשאלתי היכן היה, עונה הוא לי בכעין תמיהה: וכי לא ידעת כי הרבי עבר ניתוח חירום בחיפה, ואני אשכב על מטתי? הזמנתי מונית ונסעתי ל״כותל המערבי״ שם הרביתי בתפילה ובתחנונים לפני בוראי, שיחוס על עדת הקדש, ושהרבי יחלים ויבריא במהרה להנהיג צאן עדתו. זה עתה שב אני משם. כאמור היה זה שבועות ספורים לפני פטירתו של ר׳ שיענוח ז״ל, ומחשבתו אינה נתונה למצבו העצמי אלא לרבו האהוב עליו ביותר.

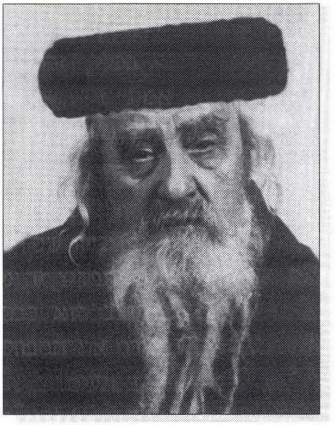
ותופעה מעניינת נוספת הקשורה בפטירתו של ר׳ שיענוח עם מי שקשורה נפשו בנפשו, ״הרבי כמובן״ ר׳ שיענוח הובהל בימיו האחרונים לבית החולים כשמצבו מוגדר כקריטי, הרופאים מרימים ידיהם ואומרים כי שעותיו ספורות ואין מה לעשות... חולפות להן השעות וגם ימים, ור׳ יהושע נח השוכב ללא הכרה ״מסרב״ לפקודת הרופאים לעזוב את העולם הזה. רק ביום שובו של הרבי מחיפה לירושלים, מחזיר ר׳ יהושע נח בינקה את נשמתו לבוראה, והרבי למרות חולשתו משתתף בהלויה...

אכן, חסיד אמיתי המקושר ב־נ.ר.ן. (נפש רוח ונשמה) לרבו, אותו שרת באמונה!

ומקום מנוחתו: ב״הר המנוחות״ בירושלים.

ת.נ.צ.ב.ה.

החסיד הישיש רבי משה שלמה וויים זצ"ל

הנקרא: "משה בטלן", "משה גבאי", "משה סקווירא"

נפטר כ"א טבת תשל"ב

נולד בלודז' שבפולין בשנת תרנ"ו לאביו הרה"ח ר' חיים פרץ ז"ל, ונתגדל בבית סבו הרה"ח רבי פסח פולטיסק זצ"ל, סבו היה רב ופוסק נפלא ובקי בפרי מגדים, ולכן נקרא בפי כל "דער פרי מגדים איד".

סבו היה מחותנו של הרבי מאלכסנדר בעל ה"ישמח ישראל" זי"ע, ונלקח על ידי סבו זה לנסיעותיו לרבי מאלכסנדר, כשהיו מגיעים לשבתות, היו מתאכסנים בביתו של הרבי. כל ימיו דיבר ר' משה מרבו זה מחכמתו ופיקחותו שלו.

את משנת תלמודו קנה בישיבת סלונים, אצל הרה"ק בעל ה"דברי שמואל" זי"ע ובהגיעו לירושלים לקבוע בה את מקום מושבו, המשיך להסתופף בחצר "סלונים" בירושלים. ושם היה לומד ומתפלל בקביעות. סיפר אחד מחסידי סלונים: כשהיה הולך ומלווה את ר' משה בחזרתו מבית המדרש ד"סלונים" שממוקם בסוף "מאה שערים" ור' משה היה גר בגאולה פנת רח' נחום, אף פעם לא היה ר' משה הולך דרך הרחוב הראשי "גאולה" רק היה הולך בסמטאות עד שהיה מגיע לביתו, או בהליכתו לבית המדרש של "סלונים". היה זה בליל שבת בשעה מאוחרת בלילה אחרי הטיש ואחרי שישבנו ועסקנו בחסידות עוד זמן ממושך, ואחרי כל זה ליותי אותו לביתו כהרגלי כמדי יום ויום, וגם בשעה מאוחרת זו לקח אותי ר' משה דרך סמטאות בתי וורשה, וסמטאות בתי הורנשטיין, וסמטאות זכרון משה, עד שהגענו לביתו, כששאלתיו ר' משה למה הסיבובים האלו עכשיו בשעה זו של הלילה המאוחרות, הרי איש לא נמצא כעת ברחוב ואפשר ללכת ישר דרך מאה שערים, ככר השבת, וגאולה, וזה מקצר את הדרך, ענה ר' משה תשובה מעניינת: באם מתרגלים ללכת ברחוב הראשי "גאולה" בשעה מאוחרת בלילה

נהיה מעין עבר ושנה נעשה לו כהיתר, ואחר כך מתירים ללכת גם ביום. וזה אני רוצה למנוע את העבר...

בהגיעו לגיל גיוס לצבא התייעץ עם מרן כ"ק בעל ה"אמרי אמת" זי"ע, שענה לו: "תתייעץ עם אנשים מעודכנים" (וכוונתו היתה כנראה לרבי שמעון סקרנביצ'ער) ורבי שמעון הציע לו שיברח לרומניה. בצעירותו נסע ללמוד בישיבת "קישנוב" שבסרביה, בישיבה זו למד כמה שנים, עד שהקים בית בישראל, וכאן נהיה חסידו המובהק של האדמו"ר משטפנשט זי"ע. והרבה להסתופף בחצרו, וכששאלו אותו ברבות הימים, ר' משה ספר נא מה שמעת מהרבי משטפנשט? תשובתו היתה קצרה: "בשטפנשט לא שמעו כלום, שם רק ראו". והוא אמנם לא רק ראה, אלא ראה וקיבל ומילא את מצבוריו משם. אחרי פטירתו של רבו זה, נסע ל"יאס" שם נקשר אל רבו מסקווירא שהיה דר שם, ולמד בחברותא עם כ"ק האדמו"ר רבי יעקב יוסף סקווירא זצ"ל, ונהיה למקורבו, ומקורב לחסידות "סקווירא" המפוארת, כן זכה להיות אצל ר' דוד'ל מסקווירא זצ"ל. וכן בסוף ימיו נסע לרבו מסקווירא באמריקא ושם היה גבאי אצל אדמור"י "סקווירא" עד סוף ימיו. שם גם החזיר את נשמתו לבוראו ושם נקבר.

המשנה אומרת: איזו עיר גדולה כל שיש בה עשרה בטלנים, (מגילה ה') מכאן שמו של ר' משה הנקרא "משה בטלן" כי דרכו היה לשבת כל היום בבית המדרש וללמוד, אמנם היו רבים וטובים שעשו כך ולא זכו להיקרא בשם זה, אולם זכותו של ר' משה היה כנראה רב מאד עד שזכה שיקרא שמו בפי המון העם "ר' משה בטלן" ולא בכדי, כי הרי ר' משה יושב יום ולילה בבתי המדרש ולומד ללא הפסקה, פניו בוערים כאש, וצורתו כפני מלאך השם, זקנו המוקשה והמסובך כחבלים שמגיע עד כמעט לפרקי רגליו, כי היה מקפיד לא לנגוע בדיוקנא קדישא הנקרא הזקן.

בהיותו גר בקרבת בית המדרש ד"גור" בגאולה, ובראותו את כ"ק מרן ה"בית ישראל" זי"ע נדלק מזיו פניו המאירות, ואורו עיניו, בראותו את פניו הבוערים של הרבי ובפרט לפנות בוקר עת היה הרבי יוצא לפנות בוקר לשאוף אויר צח. ומכאן והילך נקשר ר' משה אל הרבי ה"בית ישראל" זי"ע בקשרי אהבה עד אין סוף, ולא נח ולא שקט עד שנהיה לחסידו הנלהב ביותר, וכן הרבי החזיר לו באותו אהבה וחיבה, מפעם לפעם היה הרבי נעמד ליד חלונו ומשקיף לתוכו לראותו בלימודו איך היה לומד בהתלהבות, כבחור צעיר, יושב הוא ר' משה בביתו בשעת הלימוד כשאבנטו חגור על החלאט, ולראשו מגבעתו העשויה מקטיפה וכשמתחתיו משתקף כיפת הסמט גדולה, וכך יושב הוא שעות רכון על השולחן ערוך, וכן על הגמרא הגדולה והישנה שצדדיה קרועים מרוב שימוש, עומד הרבי מתחת לחלונו ונהנה לשמוע איך ר' משה מסביר לעצמו את השולחן ערוך, והגמרא, כאילו מוסר הוא שיעור בפני רבים.

כך מתחיל ר' משה להתקרב לחסידות "גור" המעטירה ולהופיע בהדר צורתו כשלרגליו נועל הוא את השטיבלעך (מגפיים) חורף וקיץ כמנהגי חסידות "סקווירא" אין הוא משנה לבושו ומנהגיו, כאן מכירים בגדלותו, וצעירי הצאן נדבקים אליו כאל מעין

מים חיים, ומתחילים לחבור מסביבו, ר' משה אולי נלמד משהו ביחד? ור' משה בענוותנותו עונה, אמרו לי מה נטפלתם אלי? איני יודע שום דבר, ומה שעשיתם עד עכשיו המשיכו הלאה, אני באתי לכאן ללמוד וללמוד עוד... ומה לכם כי תרצו ממני ללמד אתכם בינה ודעת. אבל בהריחם את ריח ניחוחו של ר' משה לא עזבוהו לנפשו, עד שנלוו אליו לביתו, היה זה בליל ש"ק, אחרי הטיש של הרבי. שם כיבדם ר' משה בכוס תה חם מהביל, עם תוספת של מיני מזונות, כאן הופך ר' משה את הקערה על פיה — ושואלם מי שמע את השמועס של הרבי, אחד הבחורים עונה אני שכבתי מתחת לשולחן הטהור וקלטתי את השמועס של הרבי, נו פונה אליו ר' משה הגד, הבחור מתחיל לומר את השמועס, ובסיימו את דבריו אומר ר' משה אני חושב שלא כך אמר הרבי, לשאלת הנוכחים האם ר' משה כן שמע את השמועס? מדוע אם כן בקש מאתנו לומר קודם? ענה ר' משה אני אמנם לא שמעתי את השמועס, אבל מקובל מפי צדיקים מדורות קדומים כי מזמן הבעש"ט הקדוש כל דברי אלוקים חיים הנאמרים מפי צדיקי הדור שבכל דור ודור, חייבים להיות מעורבים מדברי בעל ה"אור החיים" הקדוש, ולא יתכן שהרבי אמר את השמועס בדברים אלו, כי בדברים אלו אין מוזכר כלל ב"אור החיים" הקדוש. ושוב פנה לבחור ואמר לו חזור שנית על דברי השמועס ודייק בדברך לומר כפי שהרבי אמר... משפשף הבחור את מצחו ומתחיל לומר שוב את השמועס בצורה שונה וברעיון אחר, וכאן מסכים עמו ר' משה באומרו: כן, כך יכול להיות שהרבי אמר, כי בדברים שחזרת עכשיו יש מזה ב"אור החיים" הקדוש. כאן נודעה להם גדלותו של ר' משה האיש הנקרא "בטלן" כאן ראו כולם כי משה האיש יודע את כל ה"אור החיים" הקדוש בעל־פה, איש שיודע כי לא נמצא בכל ה"אור החיים" הקדוש מילים אלו שהרבי כן אמר או לא אמר, זהו ההוכחה שהאיש "משה בטלן" הזה יודע את כל ה"אור החיים" הקדוש. כאן אין הוא ר' משה יכול לסרב להפצרותיהם המרובות של הבחורים מישיבת "שפת אמת" בירושלים, ומוכרח לעשות אתם שיעורים ב"אור החיים" הקדוש. ומאז ועד ההתפתחות המרשימה שהתפתחה בביתו של ר' משה הדרך קצרה, כי ברגע שנפתח פתחו של מחט מצד הבחורים — נפתחה מצדו של ר' משה פתחו של אולם, וביתו נהפך לאולם שמחות שהכל באים רק בלי הזמנה, הדלת פתוחה לגמרי יום וליל, והתה והקפה והכעכים שולטים ביום ובלילה שלטון ללא מיצרים ללא מנעולים ומפתחות, והמיטות נהפכות למקומות לינה למי שאין לו איפה ללון. נזכר אני כותב שורות אלו (המחבר) כי בבואי ללמוד בישיבת "שפת אמת" בירושלים, לא היה מקום ללון בישיבה, ואחד מידידי הציע לי כי בביתו של ר' משה יש חדר עם כמה מיטות, ושאשאל אותו רשות באם זה אפשרי שאישן אצלו עד שתתפנה מיטה עבורי בישיבה, כשניגשתי לשאלו — ענה לי בתשובה זו: שעד היום חדורה היא בעצמותי. האמן לי גם לי לא נתנו רשות לישון, כי אני לא בעה"ב כאן, הכל כאן זמני, הרי הרבונו של עולם הוא הבעה"ב, והוא נותן גם לך רשות לישון!!! תפסני בידיו הקדושות ומכניסני לאחד החדרים, ומחווה בידו ואומר: ראה — יש בחדר ארבע מיטות בחור לך אחד המיטות,

כי הרי יש יהודים שבאים לשבתות ומתארחים גם כן בביתי, ואתה הרי רוצה להתאכסן אצלי זמן רב יותר, לכן בחר לך את המיטה הטובה מביניהם, וממשיך אתי הלאה — בא וראה איפה נמצא התועלת, (שירותים) כי הרי בלילה חושך ולא תדע איפה זה נמצא לכן אראה לך עכשיו שתמצא בקלות, וממשיך אתי בסיורו בארמונו, כאן נמצא המטבח פונה הוא אלי, באם תרצה לשתות קר או חם, נמצאים הכוסות בארון זה, ובארון אחריו נמצאים התה, הקפה, והסוכר, ובמגירה זו נמצא הכף.

באם תרצה לאכול אצלי, תוכל לאכול יחד אתי, מרגע זה אתה נהפך אצלי להיות כבני, ואני אחראי לדאוג לכל צרכך הגשמיים, ובאם תרצה נוכל גם לעשות שיעור יחד. שמחתי על הבשורה הזאת והסכמתי לכל דבריו. בראותי שבכל מוצאי שבת קודש נערך אצל ר' משה סעודת "מלוה מלכה" הצטרפתי גם אני לסועדים יחד אתו, לשמוע דברי אלוקים חיים מפיו הקולחים ללא הפסקה, עם סיפורי צדיקים שכידוע שזו סגולה נפלאה במוצאי שבת בעת סעודת "מלוה מלכה לספר סיפורי צדיקים, ואת זה ר' משה היה עושה בטוב טעם ודעת, היה בעל מספר נפלא. מתלהב ומתלהם וממחיש כאילו זה היה עכשיו, ואנו רואים את פני הצדיקים עומדים לפנינו, ונדמה כי הם משתתפים יחד עמנו בסעודת "מלוה מלכה".

גם סעודת ה"מלוה מלכה" נזכר אני היתה בטוב טעם, היות ובביתו היו עוסקים לכלכלת הבית ומתפרנסים ממכירת ביצים לאכילה, היו לוקחים תבנית ביצים, ועושים מזה הנקרא בלע"ז "יישניצא" (חביתה) אחת גדולה ומניחים אותה בקערה גדולה, ור' משה היה מוסיף לזה את טעמו המיוחד, היה לוקח פלחי לימון וחותכם לתוך היישניצא, ומוסיף עוד בקבוק שמן שחור ערבי ונותן את כולו בתוך הקערה הגדולה, ומכבד את הבחורים והאברכים הנמצאים אצלו: נו... חברא כל העם תקעו כף. אומר את האמת אני מתגעגע לסעודת המלוה מלכה הזאת. הן בגשמיות והן ברוחניות.

צורתו של ר' משה היתה שלא מעלמא הדין, חסיד הוא בכל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו, ראו עליו שאדם גדול הוא גם במובן החיצוני שהיה רחב מידות, וגם במובן הפנימי. ממנו היה אפשר לראות ולהבין מעט, מה שהעולם אומר: ש"חסיד הוא חצי רבי". היה עומד ביראה ופחד בפני מרן ה"בית ישראל" זי"ע, ממנו יכלו ללמוד צעירי הצאן ואברכים מה זה הכנעה לרבי.

היה זה בחג הפורים: שולח מרן ה"בית ישראל" זי"ע את משמשו לר' משה ואומר לו: הרבי שלחני לשאול מדוע אינך שולח משלוח מנות אליו, הוא מחכה למשלוח!!

הוא היה אומר: שלגערע בחורים לא יהיה אף פעם גיהנום. כי הרי בשמים שוקלים במשקל, המצוות — והעבירות, וכישימו במשקל את הקעפטעס הרטובים שנדחפים בשורה אצל הרבי, וקעפטעס רטובים שוקלים הרבה, זה ישקול לבטח את העבירות.

האדמו"ר מסקווירא התבטא עליו: שזהו חסיד אמיתי, והוא בריאה מיוחדת וכל כולו "להב אש" מבפנים, ומבחוץ לא ניכר עליו כלום.

אהבת ישראל שלו היתה בוערת כאש, לאהוב כל יהודי ויהודי באשר הוא יהודי,

ולכן אהב להכניס אורחים אליו הביתה. והפקיר ממש את ביתו לאורחים ולחסידים, ביתו היה פתוח לרווחה, והיה הוא אורח בו.

מספר נכדו של המרא דאתרא של העיירה ניו סקוואר בארה"ב – עיירה חסידית של חסידות סקוואר המפוארת. ששמע מאשת חבר הרבנית ווייס ע"ה וכך סיפרה: היה זה לפני או אחרי מלחמת העולם אינני זוכרת בדיוק – הגיעו אלינו הביתה אורחים פורחים, אנשים שהיו נראים חיצונית ופנימית דלא מעלי – פניתי אז לבעלי הצדיק ר' משה ואמרתי לו כך: אני מוכנה להפקיר את ביתי להכנסת אורחים, אבל לאנשים כאלו!!!

ענה בעלי הצדיק רבי משה בטלן זצ"ל יהודי מקבל אורחים לפי איך שבעה"ב נראה – "כנראה שאנו לא נראים גם כל כך טוב בשמים" ולכן שולחים לנו כאלו אורחים.

שתקתי – אומרת הרבנית – כי לא ידעתי עד היכן הדברים מגיעים אצל בעלי הצדיק והקדוש הזה. חסיד המתחסד עם בוראו ועם בריותיו של הקב"ה.

עוד מספרת היא: נזכרתי, אחרי הנשואין שלנו ביקש ממני בעלי הצדיק כי היה רוצה שביתו יהיה בית הכנסת אורחים, ומבקש רשותה לכך, כמובן שהסכמתי מיד. וביתינו נהפך לבית הכנסת אורחים, היות והדרכים בימים ההם היו מלא רפש ובוץ, הדרכים לא היו סלולים כהיום. משום כך היה נדבק ברגלי בני אדם בוץ ורפש, יום אחד קורא לי בעלי ר' משה ומסביר לי כי לא אנקה את הבית מבוץ כי אנשים התביישו ולא ירצו להיכנס לבית נקי עם בוץ ורפש על נעליהם כי ילכלכו את הבית, ולכן לא כדאי לנקות את הבית. ובנוסף מסביר ר' משה כי בשכר זה ישימו על המשקל בשמים את הבוץ והרפש, ואז זה בטח ישקול לטובת המצוות, כי בוץ ורפש זה דבר כבד. הסכמתי והפסקתי לנקות את הבית. עברו כמה חדשים והבוץ התחיל לתפוס גובה ולא יכלתי לסבול את זאת יותר, פניתי לבעלי והסברתי לו, שאני חושבת שאם הבית יהיה נקי יותר, יותר אנשים יכנסו, ואז תגדל מצות הכנסת אורחים, ויותר יפה לשים בשמים על המשקל, יהודים טובים מההכנסת אורחים, ממה שלשים בוץ ורפש על המשקל כלפי שמיא. חייך ר' משה ואמר: "פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה". ולמן אז נוקה הבית, ויותר אנשים באו להתארח בביתם, ור' משה התחיל גם לשמור על נקיון הבית, כשהיה רואה מאן דהו לקוח כוס מלא תה או קפה, והיה נשפך על הרצפה, פנה אליו והסביר לו כי עדיף שיקח שנים או שלושה כוסות, ממה שיקח כוס אחת מלאה, וישפך על הרצפה, כי הרי מישהו יצטרך לנקות את הבית. ובזה גם חינך את הבחורים שבאו בצל קורתו איך שיתנהגו הם בביתם לאחר מכן. חסיד זה שהכל בו גם תורה גם חסידות וגם מידות ודרך ארץ, הוא המעביר את המסר הזה הלאה, לצעירי הצאן.

איש חסיד היה ושמו ר' משה בטלן – היה יושב בבית המדרש ד"גור" וסביבו פרחי החסידים – אברכים – בחורים – וזקנים – ומקשיבים לכל מילה ומילה היוצאת

מפיו הקדוש, ואמר על פרשת השבוע מפירוש בעל ה"אור החיים" הקדוש – שהיה שגור על פיו מילה במילה בע"פ. ר' משה היה עמקן וגאון במחשבתו וכל דבר שלמד, למד בעמקות ועם חיות דקדושה ובשמחה.

חומש עם פירוש רש"י ידע על בוריו, למד את הרש"י בעמקות נורא'ה, נ"ך עם רש"י, גמרא עם רש"י. ש"ס? היה בקי בש"ס. כמו כן בספרי החסידות, ובעניני חסידות, היה בקי נפלא במאות סיפורי צדיקים של כל החסידויות, ומספר נפלא. "חסידישער אידי" במלוא מובן המילה, כנאמר בהקדמה לספר. על קירות ביתו ומרצפותיו אינו חס – מקיים הוא ברוך מרחם על הבריות – ואינו מרחם על הארץ. אדרבא שיכנסו יהודים ויחממו את לבם בכוס תה מהביל ויוכלו על ידי כך לעבוד את הבורא ביתר שאת ויתר עוז.

ראו נא מי מצא פינה חמה שקטה ונוחה אצלו, בביתו מצאו מקום אכסניה (סטנציה) גדולי החסידים – כי שם מצאו מרגוע לנפשם ויכלו להרגיש ברוחניות ובגשמיות כשבאו שבת "נסיעה" לרבי. בין חסידים הגדולים האלו היו – הרה"ח המשגיח הדגול רבי גודל אייזנר זצ"ל, הרה"ח ר' שמחה צישינסקי זצ"ל, הרה"ח ר' הרשל ריגל זצ"ל, ויבל"א הרה"ח רבי מנדל ויסבוים שליט"א המשגיח הדגול מישיבת "חידושי הרי"ם". כמה היה מעניין לשבת יחד אתם, בין אריות אלו יחד עם ר' משה בטלן ולהקשיב לשיחת החולין שלהם הצריכים לימוד, את דברי החסידות שלהם, היה זה מעין עולם הבא. וחסידים אלו לא רצו להנות ממתנת בשר ודם, לכן במוצש"ק לפני שעזבו את ביתו של ר' משה, היו תוחבים מתחת למפה שטרות כסף, ופנו למטבח כשפניהם מסתכלים לקיר ואמרו לבני הבית, "היזהרו כשאתם מנקים את השולחן ומורידים את המפה, כי מונח משהו מתחת למפה". וכך מצאה הרבנית שטרות הכסף שהניחו חסידים אלו תחת המפה, והיה זה להם למחיה. ר' משה לא היה יודע מהענין הזה. בנוסף לזה היו מודים לבני הבית על הטרחה שטרחו בני הבית עבורם, בהדגישם שהכל היה טוב וטעים, ולא היה חסר שום דבר.

חסידים גדולים אלו קיימו בעצמם את מצות הכרת הטוב – אל תמנע מבעליו. חסידים אלו ידעו וקיימו את הפסוק "כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי אם על כל **מוצא פי** ה' יחיה האדם" [דברים ח', ג'] (להודות בפה) ולכן התנהגו באנושיות ובדרך ארץ ואמרו יישר כח (תודה) לבעלי ה"סטנציה" שלהם.

כאן נתאר איך היה נראה ה"סטנציה" של ה"תה" בביתו של ר' משה בטלן זצ"ל. בית פתוח לכל דיכפין, הדלת אף פעם לא נעולה על מנעול ובריח, ואם אי מי מאורחי הבית היו נועלים בשעות המאוחרות של הלילה, ידעו כולם כי המפתח נמצא מעל הדלת במשקוף של החלון.

במטבח עומדים סירים גדולים מלאים במים, על ה"פרימוס" להרתחה, ואו על ה"פתיליה" לשימור חום המים, ומתוך הסירים בלטו החוצה מצקות גדולות בכדי למלאות ולשאוב המים – לכוסות, ובקבוקים גדולים מלאי "סאנאץ" (תה) וקערת

זכוכית מלאה סוכר עבה להמתיק התה, ובנוסף עוד צלחת זכוכית ובתוכו "קלעצלעך" (גושי סוכר). על קפה וחלב טרם חלמו אז לתת ולקבל. והכל עבור החסידים, יום ולילה לא ישבותו כל ביתו של ר' משה לא שובת יום וליל. כי ביתו היה סמוך ונראה לבית המדרש הגדול ד"גור" שהיה גר ברח' נחום פנת גאולה. ר' משה בעצמו לא היה מרשה ומסכים שמישהו ישרתו ויעשה לו כוס תה, מיד בכניסתו לביתו, היה נכנס למטבח ולוקח "שתי כוסות תה" כי הרי יש לו ב"ה שתי ידים ואפשר להביא עוד כוס עבור אחד מהאורחים, ולקיים בזה מצות "הכנסת אורחים" מחד, ומאידך ילמדו צעירי הצאן כי אין מושג של אנוכיות, רק לעצמי אני מביא, אלא קיימים עוד אנשים שרוצים לשתות ויש שתי ידים וצריכים לנצל את הידים לעשיית חסד ומצוות. זהו חסיד המתחסד עם קונו ועם הבריות, וכל תנועה ותנועה והזזת יד מחושבת לעשיית חסד וטוב.

חסידות "גור" גדלה והתפתחה במהירות מסחררת בלע"ה, וב"סטנציה" של התה אצל ר' משה בטלן, מורגש הדבר, הן מבחינת צפיפות והמתנה בתור כדי לזכות בכוס תה מהביל, כל חצר הבית מלאו באנשים שעומדים ושותים תה. וכן ההוצאות הלכו ותפחו. אזרו עוז כמה בחורים, ולקחו על עצמם את עול ה"סטנציה" של התה בבית ר' משה. בימים ההם נעמדו בחורים אלו במרפסת ביתו של הרבי, והמתינו ליוצאים מבית הרבי, אחרי קבלת "שלום נעמען" ובקשו מהחסידים שיתרמו עבור ה"תה" וה"קפה" וה"חלב" וה"סוכר" ו"כעכים". החסידים נענו ותרמו בעין יפה וברוח נדיבה עבור דבר נעלה ונשגב זה, להחיות נפשות ישראל ולהרוות את צימאונם הרי לא דבר פשוט הוא. ומכאן והילך הוחלף הסירים הגדולים בדוודים גדולים עם ברזים, ונוסף גם קפה עם חלב וכעכים, והם היו גם מכינים את הרתחת המים, ועשיית ה"סענעץ" וממנים את ההוצאות של כל הדברים.

בשבת היה ר' משה טופח טפחיים מעל הקרקע וכולו שמימי, ההכנה לשבת היתה אצלו מיוחדת במינה וקשה היה להגיע אליו אז, כי היה ממעיט בדיבור ומרבה במעשה, הוא היה אומר: כי הזמן עכשיו קצר והמלאכה מרובה ויש הרבה הכנות לקראת השבת. ובהגיע שבת קודש — בהלבישו את מלבושי השבת — היתה צורתו משתנה עד לבלי הכר — כי זה האיש הנקרא ר' משה בטלן. היה מגיע לבית המדרש ד"גור" ויושב ומעיין בספרי חסידות, מחזיק את הספר בידו, אין הוא מניחו על השלחן, ומקרב את הספר לעיניו כי הרי אינו משתמש בזכוכיות לעיניו כי לא רוצה לחצוץ בין המילים הקדושות לעיניו, ולכן מקרבו לעיניו, מפעם לפעם סוגר הוא את אחד מעיניו, כדי לראות יותר טוב את הכתוב בספר, וגם מרויח עוד בנוסף לנ"ל, כי בני אדם רואים שהוא מתעמק בספר ואין מפריעים לו בלימודו ולא פונים אליו כרגע, ולכן יוצא הוא נשכר, שאינו צריך לסרב לענות.

בטיש אצל הרבי היה נקרא בכמה שמות: משה סקווירא — משה דאיגע (מקומי). היה זה באחד הטישים פונה הרבי אל הגבאי הרה"ח ר' שיענוח בינקה ז"ל ושואלו האם למשה קראת, מיד מכריז הגבאי בקול "משה בטלן" מתוך הרגל שכך קראו לו כולם,

ואז מחייך הרבי ה"בית ישראל" זי"ע ומפטיר: "בטלן", "בטלן" הוא בטלן! אתם בטלנים!!!

כאמור לעיל היה ר' משה מקורב להרבה מצדיקי הדור בדורו. כן היה מקושר למרן האדמו"ר מבעלזא קדוש עליון רבי אהרן רוקח זצוק"ל, נשארו מכתבים שכתב מהכא להתם מהנעשה בבית הרבי מבעלז לכ"ק הרבי מסקווירא זצוק"ל, כן היה חותם את שמו על המכתבים האלו בשם "משה חנוק". חסידים תרגמו את המילה "חנוק" בצורת ראשי תיבות שמשמעותן כך: חכמים. נבונים. ויראים. קדושים. ומתי שהיה חותם "חנואקס" בתוספת א' וס' היתה משמעות המילים האלו: אמיתיים. סבלנים. אפשר לומר על ר' משה כי כל הדברים האלו התקיימו בו: חכם. נבון. ירא אלוקים. קדוש. אמיתי. סבלני. ואלו הן מידותיו: חכמה, בינה, יראה, קדושה, אמת, סבלנות.

כמו כן היה מסתופף בצל קדשו של כ"ק האדמו"ר משטפנשט זצוק"ל הנזכר לעיל שאחרי פטירתו של רבו השטפינשטער שנפטר בתאריך כ"א בתמוז היה ר' משה אומר: שתאריך זה של כ"א בחודש זה יום גדול וחשוב הוא. כי בתאריך זה יש יום היארצייט של הרבי מליעזנסק זי"ע כ"א באדר – וביום כ"א לחודש מנחם־אב יום היארצייט של כ"ק האדמו"ר מבעלז רבי אהרן רוקח זי"ע, וסמך ר' משה פסוק לזה: "**אך** טוב לישראל" שבתאריך א-ך שזה כ"א – משפיעים טובה לישראל שמיומא דהילולא דצדיקיא ביום כ"א נשפע טוב לישראל.

ראו איך הדברים מגיעים?! ר' משה "גבאי" "בטלן" סקווירא" "דאיגע" נפטר ביום – **כ"א** בטבת תשל"ב.

הוא היה אומר: כשהיה נוסע לקברו של רבו השטפינשטער שצריכים לבוא במיוחד על קבר הצדיק ולא כבדרך אגב, ולבקש ולהתעקש על בקשה אחת מסוימת, ולא לערבב דברים: ואמירת מזמורי תהילים לפי סדר הזה: ק"ל. קכ"ו. קכ"ח. קל"ג. כ"ג. ואנא בכח תתיר...

בשנותיו האחרונות לימי חייו נסע לרבו מסקווירא באמריקה ונהיה גבאי החצר ומכאן שמו "משה גבאי" ושם המשיך את מסכת חייו המפוארת. עד שנחלש ונחלה, וכשרצו לקחתו לבית

תמונת מצבתו של ר' משה – בלי שם משפחתו שאת שם משפחתו לא הרשה לכתוב על מצבתו – כשאת הסיבה לכך לקח עמו לבית עולמו.

חולים, ביקש על תנאי שתבטיחו לי כי רק אח יטפל בי בבית החולים, וכך הווה. בשבת קודש פר' שמות **כ"א** טבת תשל"ב נפטר למגינת לבם של החסידים. ואת הטהרה וההלויה עשו כמובן במוצאי שבת, בזמן שהיה רגיל לאכול סעודת "מלוה מלכה" הידועות שלו. כשבהלויתו הולכים קהל רב מאד ובראשם כ"ק האדמו"ר מסקווירא שליט"א. אחרי הלויתו התיישבו החסידים לאכול סעודת "מלוה מלכה". כמובן שהיה לר' משה נחת רוח מזה, שהחי יתן אל לבו.

מקום מנוחתו: בעיר ניו סקוואר שבאמריקה.

שיהא למליץ יושר עבור כל כלל ישראל אמן.

הרה"ח ר' אברהם זאב זיספיין זצ"ל

בהרה"ח המופלג ר' חנוך אריה ז"ל
נולד בעיר קרסנשילץ שבפולין —
בשנת תרע"ג
נפטר י"ג בסיון תשנ"ג — בניו יארק
וארונו הובא ארצה

ר' אברהם זאב זיספיין גדל וראה בביתו אביו החסיד המופלג ר' חנוך אריה ז"ל, בית של תורה וחסידות.

אביו שישב כל ימיו על התורה והעבודה, הקרין על ביתו את אהבת התורה והחסידות, וכך גדל ר' אברהם הבן ונהיה לבחור שתורה וחסידות צועדים יחדיו עמו לאורך כל דרכו, חסיד הוא לרבו מרן בעל ה"אמרי אמת" זי"ע.

ואינו סר מדבריו, כל מילה שיוצאת מפיו הטהור של הרבי מיד מקיים דבריו ועושה רצון רבו.

בהגיעו לפרקו לקחו הרה"ח המפורסם ר' מתתיהו טננבוים ז"ל מרוז'אן מחשובי חסידי "גור" בפולין לחתן לבתו.

כאן כאברך שיראת השם היא אוצרו ומדקדק במצוות, התחיל את מסכת חייו הסוערים בתורה ויהדות בהשקיע את כל מרצו גם עבור הזולת, וכך כשהגיע אליו ציוויו של רבו מרן ה"אמרי אמת" זי"ע להקים את ה"בית יעקב" בעירו עבור בנות עירו, קם ועשה מעשה וקיים את דבריו במילואם לשם ולתפארת.

וכך פעל רבות למען היהדות גם בעירו קרסנשילץ — וכן בעיר חמיו רוז'אן.

המלחמה הארורה ע"י הנאצים ימ"ש, הפסיקה את פעילותו רבת המעש, בהמלטו לרוסיה, והקפיד שם במסירות נפש על דיקדוקיו במצוות.

לאחר המלחמה הגיע לבולטימור שבאמריקה, ומשם המשיך וקבע מושבו בעיר ניו יארק. שם המשיך בדרכיו, נשא ונתן באמונה, והיה בין המייסדים של מוסדות "גור" בארה"ב, עושה ומעשה בצדקה וחסד.

היה דבוק ברבותיו לבית "גור" ולא סר מדיבורותיהם כמלא נימא.

בהספדו של הגאון רבי אברהם אטלס שליט"א ראש ישיבת "גור" בחיפה, אמר דברים אלו על ר' אברהם זאב ז"ל:

התנהגותו והנהגתו לא השתנו מרשות לרשות, אותו האיש שמצאת וראית ברשות היחיד בביתו, ובד' אמותיו, אותו האיש מצאת אף ב"רשות הרבים" בחיי החברה. דמותו של ר' אברהם זאב זיספיין ז"ל היתה דמות של "שויתי ה' לנגדי תמיד" כל ארבע הרשויות היו לפניו כרשות אחת, במובן של "היסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאום ה'". ר' אברהם זאב ז"ל היה עניו בפנימיותו ובחיצוניותו, תוכו כברו, כפיו כן לבו, אומר ועושה, מבטיח ומקיים, בבחינת "דבריו חיים קיימים ונאמנים" היה ישר בכל – במחשבה, בדבור, ובמעשה, לא נמצא פער או סדק בין המחשבה לדיבור, בין הדיבור למעשה, הכל "מקשה אחת". כך חי, כך פעל בכל המישורים, במישור המשפחתי, במישור החברתי, ובמישור הציבורי.

נפטר בניו יארק – בהלויתו השתתף קהל רב, והובא לקבורה בארץ ישראל, בהלויתו שיצאה מבית המדרש הגדול ד"גור" בירושלים השתתף קהל רב מחסידי "גור" ובראשם כ"ק מרן ה"פני מנחם" זי"ע שקרא עליו "חבל על דאבדין ולא משתכחין". השאיר אחריו דורות ישרים מבורך הממשיכים בדרכי אבות. אחד מחתניו מחשובי חסידי "גור" באמריקה הוא הרה"ח ר' יצחק מאיר ציוויאק שליט"א. ואחד הרה"ח ר' משה קליין שליט"א מחשובי חסידי "בובוב". ועוד...

ומקום מנוחתו: ב"הר הזיתים" בירושלים.

יהא זכרו ברוך.

הרה"ח ר' מאיר שמחה פוניבז'סקי ז"ל

הנקרא: "מאיר שמחה שוחט" —
"מאיר שמחה גבאי"
נולד בלודז' לאביו
הרה"ח ר' צבי מרדכי ז"ל
נפטר ב' חשון תשל"ח

אילולא התועלת החיונית הפוקדת להציב שם לתקופה רבת מעללים, ההולכת ונשכחת, אילולא החובה להספיד את דור הראשונים, שזכרם ופועלם, לא ידועים לדור הצעיר — לא היה מקום לחרוג ממשנת חסידים, שנמנעו מלעסוק בשבחים ובהספדים אישיים, אחר מטתן של נוחי נפש, מטעמם אשר איתם.

יש בהעלאת דמותו של השו"ב הרה"ח ר' מאיר שמחה ז"ל מחיפה (האדומה) משימה כפולה, שכן לא רק את האיש שבלט בין בני חבורתו בעסקנות מסועפת של עשיית חסד עם הבריות באנו להנציח, אלא כאחד מבני הדור המייסדים, אשר על גבם חרשו חורשים, וגווס המיוסר שימש קרקע פוריה לנטעי היהדות שהושתלו ונשאו פרי, בתוך שיממון רוחני בארץ לא זרוע — בישוב החדש של ארץ הנקנית ביסורים והקולטת לתורה בנים שבים.

שומה עלינו למלאות בית חינוך, ולקיים ושננתם לבניך, למען ידעו דורותינו, וילמדו לעמוד על כוחם של "חסידים צייטנים", ציות כנה, ציות אמת, הנובע מאמונת חכמים טהורה, ומכניעה מוחלטת לצדיקי הדור.

ילמדו על כוחה של יהדות מושרשת שופעת חיוניות, השומרת על כל תג ותג באורח החיים הגלויים והצפונים, כיהדותה של פולין החסידית. יֵדעו בני הדור הצעיר והממשיך בדרכי אבותיו על המשמעות האמיתית של אגודיים מקורים ונאמנים, שלא פסחו על סעיפים שונים, אף בשעות קשות של חבלי קליטה והנחת היסודות, חרף תנאים כלכליים וחברתיים חמורים ללא נשוא.

"מאיר שמחה שוחט" או "מאיר שמחה גבאי" – כינויו הצמודים לשמו – גילם את אופיים של גיבורי הכח מבית מדרשה של "חסידות גור", יוצקי היסודות וכורי השיתין, לכל מבצרי החסידות והיהדות, וסדרת הדת בישוב החדש בארץ הקודש.

עם עלייתו ארצה של ר' מאיר שמחה בשנת תרצ"ה מלודז', תר אחר מגורים מתאים לרוחו, בסביבה חסידית שלכמותה הורגל, ואולם נעלם מאותו עולה טירון כי הרי למחיה שלח כ"ק ה"אמרי אמת" זצוק"ל את אברכיו ארצה, לא למנוחה, לא לגדולה או למעמד, כי אם ליגיעה, למאבקים, לגאול את כבודה של ארץ ישראל מחרפת בנים תועים ומתעים אשר כבשו כל חלקה טובה בבנין הארץ.

קבוצת אברכי "חסידי גור" שעלו בשני־הבראשית נועדו להקים חומות ומצברי עוז לתורה ולתעודה, ולהבקיע דרכים בין גלי הסער שהופיעו בדמותם של החלוצים הציוניים, אשר חרתו על דגלם עם חופשי בארץ חופשית, יהודים ללא תורה, ישראלים ללא טהרה, עָם ללא מנהיגיו גדולי התורה.

ואכן קיימו נחשונים אלו בעצמם מאמרם של חז"ל מ"אין לך חביב לפני הקב"ה כשליח שנשתלח לעשות שליחותו ומוסר נפשו על שליחותו".

כ"ק מרן האדמו"ר ה"אמרי אמת" זי"ע שהתגורר אז בארץ הכריע את דרכו של העולה הצעיר בקבעו – "חיפה זקוקה לאברכים מסוגך". מיד משתקע ר' מאיר שמחה בחיפה, נתמנה לשו"ב והקדיש את עתותיו לעסקנות למען הפרט ולמען הכלל.

ובהיותו הגבאי של השטיבל ה"גוראי" היחידי בחיפה – מבצר הלוחמה, "גבעת התחמושת" לכל פעולה רוחנית הדורשת גבורה וכח הרבים, התמסר לתפקידו ללא ליאות.

במגילת רות מוצאים אנו, כאשר מבקשת נעמי לסמל את אופיו של בועז, מבטאת היא במשפט אחד במילים ספורות; "כי לא ישקוט האיש – כי אם כִּלה הדבר..."

כאשר רצה לתאר, אב – לבנו, רב – לתלמידו, (בצורה יחסית בבחינת "יפתח בדורו כשמואל בדורו") דמות דיוקנו של בועז – ראש הזקנים, "השופט", המנהיג הדואג לכלל, אך גם לפרט, אביהם של יתומים, ופטרון האלמנות, שכאב הזולת הוא כאבו, ומתאמץ עד רפויו. היה לוקח לדוגמא ומשל, ראה את ר' מאיר שמחה.

בן יחיד היה לו לר' מאיר שמחה "יוצא ירכו", ועם זאת מטופלים היו גם הוא גם אשתו בהרבה בנים ובנות.

למחייתו התפרנס מהשחיטה, שדרשה ממנו שעות בודדות, ועם זאת לפרטיותו לא נותר שהות ביממה להתפנות.

דירה – שני חדרים ללא תוספות – היוותה להם דירת פאר, ועם זאת היה המקום מרווח ל"בית ועד" – פעילות לנזקקים ומשפחה לבנות.

זה היה האיש ואשתו כגופו איש המעש צנוע הליכות, "סולם" גבוה ורם, ועם זאת

"מוצב ארצה, וראשו מגיע השמימה" – מוטה ומתהלך בין הבריות לעלות ולהתעלות. שמחה שהיתה הרי הוא כחלק ממנה, שותפים לשמחה... בעזר וטורח, ו"כשם שמברך על הטובה, כך..."

"ויהי אחרי הדברים האלה" (אחר ה"עקידה") "ויוגד לאברהם לאמר. הנה ילדה מלכה גם היא בנים... ובתואל ילד את רבקה... "ונשאלת השאלה – עד כאן לא הוגד לו, ומה עתה שהודיעו לו ודאי שמונת בניו וארבעת בני פלגשיו לא תאומים נולדו, ואם מפני קרבת המשפחה לשמח את ה"דוד" וה"דודה", מדוע לו הודיעוהו על הלידה הראשונה? ותירצו המפרשים – היות ועד עתה לא היה אברהם זקוק לידיעת כל אלה, על כן לא הודיעוהו, אולם כפי שמציין רש"י "כל היחוסין הללו לא נכתבו אלא בשביל פסוק זה" ("ובתואל ילד את רבקה"), זה שהיה צריך אברהם אבינו לידע, ודווקא עתה אחר העקידה, שהיה מהרהר על נשואי יצחק, משום כך עכשיו הגידו לו. זקוק הוא לידיעה זו – לטיפולו.

הרבה מהאירועים שהתרחשו ולא ידע עליהם – אולם הדברים, שהיו צריכים טיפולו, כאילו "עוף השמים – יוליך את הקול". "ויוגד ל... "וכמוהו – כזוגתו, בביתם אוגרת היא "גמ"ח רפואי" (היום ייאמר עליו ב"זעיר אנפין"), ואם היה צורך בעזר רציני בהשגת רופא מומחה וכד'. היה להם את השיח להשיגו, שיבוא אל הזקוק לטיפולו. לימים יספר אברך, שב"ה התברך ועשה שמחה. ימים לאחר מכן, זכה ל"ביקור בית" ממשפחת פזינצ'בסקי, שהגיע בדיוק בעת שהאם הצעירה "החדשה" עסוקה היתה ברחיצת התינוק, הזדמנות נאותה לביקור, יום גשום היה אותו יום. ואכן לעיניה נגול את שאינה רואה. בנתיים איפשרה לסיים את הרחיצה. ולאחר מכן מבקשת לגלות לה, היכן מוסתר תנור החימום, התשובה היתה קצרה אין לנו... לא זקוקים... הביקור הסתיים. לא עברה שעה, והפעם הבן – עזריאל – מופיע, בידו תנור חימום (חדש מהחנות). אמא ביקשה למסור את זה כאן. כשהוא עוזר לפתחו, ו"ללמד" את הפעלתו.

כהגמ"ח הרפואי, כך הפך הבית לקראת פורים לכעין "חנותון" חדר אחד בו נמצאים דברי חמץ, ובשני, מצרכים הקשורים וכשרים לפסח. "אל תשכח לומר לאבא, לאמא, שזה כשר לפסח! כך חולק "קמחא דפסחא" בפורים ב"משלוח מנות" על מנת שלא להחזיר! משלוח המנות שכלל "מתנות לאביונים".

לא היתה פעילות נדרשת שלא תיעשה, בגלל תירוץ של איני יודע, איני יכול.

הקו המנחה שלו היה, דאג, ראה, שפלוני יסודר! אם תעשה זאת אתה בעצמך, או ע"י אחר. אם אינך מסוגל בעצמך לעשות בכוחך והמוטל עליך, לפגוש את היודע, והיכול, ואין אתה משוחרר פטור מלעקוב עד שהענין יבוא על סיומו. עם זאת פעמים אין ספור שהיה מתעסק בדברים שלאחרים קל היה לעשותם ומהם דרשה הפעולה זמן מועט בהרבה.

אופיינית התנצלותו (על שטיפל ימים מספר בענין מסויים, ומדוע לא ביקש להעביר לטיפולו של המתמצא בו), זה שלוש שנים שהענין בידי פלוני – המתעסק ומומחה

בתחום זה — נכון לפי הערכתו שדרוש לכך לא יותר מ־3 שעות אולם במשך שלוש שנים לא מצא את שלושת השעות, ממני זה דרש שלושה ימים, אך מצאתי אותם!

"חיפה האדומה" של שלהי שנות ה־ת"ש, "מחוץ תשכל חרב" — חרב השואה, ו"מבית אימה" — אימת הציונות. כהקדמת רפואה, ראה רבן של כל בני הגולה — כ"ק מרן האדמו"ר מגור זצ"ל בעל ה"אמרי אמת", ושתל קומץ עסקנים, בעיר הנמל שער הכניסה לארץ למקדימי הגולה המתעתדת להיות כולה מדורת אש, ולבאים אחרים. מהם שעם הגיעם תשושים יבקשו במקום מנוח לכף רגלם. העיר שרובה גויים (ערבים ואנגלים) אך המיעוט שבמיעוט היהודי נצרך לכוחות על, לעמוד מול גלי השנאה, הבוז והלעג שהציפו "דלים גאים" בלוחמם נגד אחים עד שלילת פת לחם (אפשות עבודה), מהמחזיקים במורשת ישראל סבא.

"ואת יהודה שלח לפניו — להורות. לתקן לו בית תלמוד". אותם קומץ יהודים עסקנים חסידים, כל אחד הוא מוסד, הוא ארגון, הוא לוחם ומקדש שמים — בחייו, באשיותו, בפעילותו. ו"בעמלו עתידים **אילני סרק** לתת פירות". עיר זו עליה הצביע אדם הראשון להיות ישוב, הרי שבעתיד יתנוססו בה לתפארה בתי תלמוד תורה ובית יעקב, בתי כנסת וישיבות, להכינה וליעדה למקום מגורים למשפחות יהודיות.

בכוחו של זקן, אכן יכל כל אחד בערוב ימיו לומר "אשרי ילדותנו **שהלבינה** את זקנותינו" יגיעה של שנים, הגיעה להלבין את ה"שנים" (ולפחות יחסית) כשלג.

אחד מהם היה ר' מאיר שמחה. אחד מהם ומעליהם (מבלי להפחית ערך כל אחד בתחומו ובעיסוקו). "רבות בנות עשו חיל — ואת עלית על כולנה"!

"שמח זבולון בצאתך — וישכר באהליך" זבולון הוקדם, לפי שעקב יציאתו — יכול היה ישכר לשבת באהל. לא מפקד היה ר' מאיר שמחה, אדרבא, חייל לוחם. אולם בעקבות יציאתו שלו, יכלו האחרים לעמול בתחומם הם. "שבכלל דבריו דבריכם" — משכנע רבן יוחנן בן זכאי את תלמידיו — לראות את דברי רבי אלעזר בן ערך על דבריהם (אבות ב', ט). בזה כוחו של ר' מאיר שמחה על חבירו.

לא יכולת לעמוד על חכמה, פקחות או יזמה שלו, עם זאת תקפו וסוד ההצלחה בכל אשר הוא עושה, היו בעובדה שלא מדעתו היה פועל, לא הוא שברר, ולא הוא שהחליט, אלא בכל כפוף היה ומתבטל בפני כ"ק האדמו"ר. משום כך לא היה נבהל, נעלב או נרתע ממי שהוא, לא בו פגעו. (לו ידע "המגיב שזו רצון הרבי או שליחותו, ודאי לא היה מערער ומהרהר, אך מה יכל לעשות, והוא אינו רשאי לגלות), אכן שליח נאמן היה ואיש סוד, והרבה מסוג הפעילויות מחוייבי השתיקה והצינעה, נמסרו ובוצעו על ידו.

תופעה אחת הבאה ללמד על הכלל כולו נציין כאשר חיפה היהודית התרחבה בעזר ה' ו"יציאת צדיק עושה רושם הוא הודה, הוא זיווה הוא הדרה" ושנים שהיה כ"ק מרן האדמו"ר בעל ה"בית ישראל זצ"ל, יוצא ובא ברחובות העיר שאיוה לו למשכן הקיץ,

משכו אברכים להשאר או לבוא ולהשתכן במקום. הגיע המצב ש"הכולל" (היחיד בעיר) התקשה לקלוט את הצובאים על פתחו. "ההכרח לא יגונה" ועל אף שידעו עסקני המקום שפתיחת כולל תטיל הוצאות החזקתו ב"מנה הראויה להתכבד" — רובו ככולו על תושבי המקום בלבד, עם זאת תקופה קצרה והכספים שהיוו את הקרן הבסיסית, הוכנסו אל הקודש פנימה, להתברך ולשמוע למתי יהיה ה"אות" הזה, חנוכת הכולל לאברכי גור בחיפה.

"חכמות בחוץ תרונה — ברחובות תתן קולה", אך למספר העסקנים נכונה אכזבה, בשמעם את הוראת האדמו"ר לעצור בנתיים את כל ההליכים, מאחר ופנו אליו (מהכולל הקיים), שפתיחת הכולל עלולה להפריע לכולל הקיים.

במעמד זה פנה אחד העסקנים (המשקיעים בקרן) בתגובה והציע, שאותה קרן א"כ — תושקע בכולל הקיים, כשותפות ע"מ להבטיח קבלת האברכים. כאן באה התשובה המאלפת: "ההוראה שקבלתי מפי האדמו"ר, למסור ולבקש מאת העסקנים לעצור עתה את ההליכים בנוגע לפתיחת הכולל. בדברי הרבי — אינני סוחר!"

"אל תראי תועלת יעקב" זה שזוכה להיות כפוף עדי עפר לכפות רגלי הצדיק יעקב אין לו מימה לירא. כח זה אפשרי למצוא גם רמוז בכתוב "אם יאדימו — כתולע כצמר יהיו" להלבין את האדמימות ניתן ע"י השפלת עצמו והכנעה, ומאידך רך כצמר, שלא ניתן לשבירה.

"האספו ואגידה לכם — את אשר "**יקרא" אתכם באחרית הימים"** (יקרא ב"אלף" ולא מקרה ב"הא") — קורא יעקב אבינו לבניו בגלותו את הקץ. התאספו ואקשור אתכם באגודה אחת, זהו "סוף וקץ לכל צרותינו, תחילה וראש לפדיון נפשנו". לאגודה זו דרוש "שטיבל" ("חדרון"). וכדי שיוכלו להשתמש בו חייב השטיבל בעה"ב אחראי, כטבעי ברור היה להטיל התפקיד על ר' מאיר שמחה. יש הוצאות — ידוע, וכרגיל מתחלקות בין חברי האגודה, ואם מאן דהוא לא הכניס חובותיו הכספיים, לא ר' מאיר שמחה ישביתנו עקב זאת. ויותר משהיה בידם לשאת בעול, היו שאין בידם כל, ובכ"ז "יש כסף לאדון אחר" — "קיחה קיחה משדה עפרון" העיפרון רושם צבירת חובות שיפרעו ל"כשירחיב".

עסקן — בימים ההם — היה "יקר המציאות", במבט לאחור נדמה כאילו לא היה מי שידע או מוכן היה לקבל, ואולי כאילו לא היה מי שיתן או שיש על כך ליתן, אולם במילון של "אז" טרם היה קיים מושג "החזר הוצאות", כמו שהמושג "תקשורת" לא כלל שיחת טלפון או פאקס. אשר על כן הנדרש בעסקנות היה תרומתו במוח (לחשוב ולהתבונן) וגם בכח (לרוץ ולהתכונן). להקדיש זמן ומזומן. מובן א"כ, שענין העסקנות הוטלה ו"על כרחך אתה נוצר, ועל כרחך..." מה הפלא שבו בזמן ו"אגודת ישראל" דרשה נציגות ל"ועד הפועל", ותפקיד זה הוטל על ר' מאיר שמחה.

הנעלבים ואינם עולבים — עליהם הפסוק אומר "ואוהביו כצאת השמש בגבורתו" מזכי הרבים — זוהרים ומזהירים. "פקודי ה' ישרים — משמחי לב" אצל מי שפקודי

ה׳ ישרים ללא חכמות והרהורים. ועמל שכך יגיעו לאחרים שמח בעצמו ומשתדל לשמח אחרים, נאה ותואם לומר עליו ״אור זרוע לצדיק — ולישרי לב שמחה״. האור הזרוע ושרוע כתולעת — לפני הצדיק. למאיר (ובא, קרא...״) שמחה.

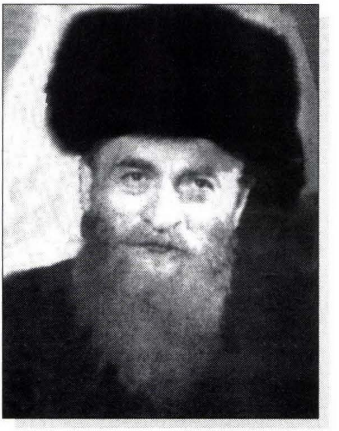
היה מקורב מאד לכ״ק מרן הבית ישראל״ זי״ע אשר הורה לסייע לו בתפקידיו — וכן הספיק עוד לערוך נסיעות לכ״ק מרן ה״לב שמחה״ זי״ע.

עזב את עולמו שבע מעשים טובים. בהלויתו השתתפו המונים מלוים מכל שכבות היהדות בחיפה שהעריצוהו מאד ובאו לחלוק לו את כבודו האחרון.

מקום מנוחתו בבית החיים הישן ב״חיפה״ חוף הכרמל.

ת.נ.צ.ב.ה.

הגאון החסיד רבי יצחק ידידיה פרנקל זצ"ל

"רבנות מהדור הקודם"
"הרב הראשי לתל אביב יפו"
נולד לאביו
הגה"צ רבי אהרן פרנקל זצ"ל
בעיר לינטשיץ שבפולין
בכ"ו בתשרי תרע"ד
נפטר ד' באלול תשמ"ו

אביו ואימו שניהם מבתים של וותיקי חסידי פרשיסחה – קוצק – "גור". בבית זה גדל הרב יצחק ידידיה זצ"ל עד הגיעו לבר מצוה, בכשרונותיו הוצרך בגיל שמונה לישב ליד תלמידים בני י"ג (13). כשהורי התלמידים התרעמו מדוע זעטוט בן שמונה שנים לומד עם ילדיהם בכתה אחת. החליט המלמד לערוך בנוכחותם בחינה על המסכת אותה למדו, לפליאת ההורים הופנו מבטי התלמידים הבוגרים מפעם לפעם לעבר התלמיד הרך כדי להיעזר בתשובותיו – לחישותיו, וכך נסתתמו טענותיהם.

מי שהשפיע עליו יותר מכל באותה תקופה היה הגה"צ רבי עקיבא אשר גוטפריד הי"ד תלמידו המובהק וחסידו של בעל ה"אבני נזר", הוא דירבן את תלמידיו החל מאשמורת הבוקר ואף קודם לכן, ועד השעות המאוחרות של הלילה.

באחד מלילות שבת נתדפק רבי עקיבא אשר על דלת בית משפחת פרנקל, ובישרם כי חוש אבחנתו מורה לו כי תלמידו – בנם יצחק ידידיה עתיד להיות רב בישראל ומכיוון שכך רוצה הוא כי גם לו יהא חלק בכך וזאת יעשה שלא על מנת לקבל פרס. וכך למד אתו במשך מספר שנים עד הגיעו לבר המצוה. למחרת שמחת הבר מצוה, התדפק שוב על דלתם והפעם כדי להודיעם כי מיצה את עצמו לגבי בנם, וכי עצתו היא שיעזוב את הבית ויגלה למקום תורה.

וכך פניו מועדות ל"מתיבתא בוורשה", חמש מאות תלמידים למדו בה, והיה זה לתפארת המשפחה כאשר זכתה שבנה ילמד ב"מתיבתא" בוורשה, וכך מספר הר"ר יצחק ידידיה זצ"ל: אני, הילד בן העיירה נבלע בתוך המולת הכרך, ונוסף עליה המולת

קהל כה גדול של לומדים. מי שכבש אותו בחיוך מלבב והושטת יד היה מנהלה של הישיבה רבי מנדל הופר הי"ד, גבוה, רחב גרם... כל הופעתו אמרה כבוד.

"שלום עליכם", מאין? — מלינטשיץ.

היכן היא לינטשיץ? — התעניין, "בסמוך ללודז'", השיבותי בהפלת עינים.

ומה תבקש? — המשיך לסובבני בשאלות. "רצוני ללמוד כאן" — השיבותי. כמעט בלחישה. "מכתב המלצה איזה שהוא יש בידך" בטחוני העצמי חזר אלי לשמע השאלה ועניתי: "לא, אין לי המלצות, הנני אומר כעקביא בן מהללאל לבנו: מעשיך יקרבוך ומעשיך ירחקוך, זוהי ההמלצה שהבאתי אתי".

"ומנין אתה מכיר את עקביא בן מהללאל"? — שמעתי קול מאחורי גבי. הסבתי את פני אל האיש והחילותי לפרט את כל המקומות בש"ס שנזכר בהם שמו של עקביא בן מהללאל, לשמע התשובה לקח האיש את יוזמת השיחה ושאלני: "היש לך כאן בוורשה קרוב או גואל"? "לא" — עניתי. "אם כך — הציע — היכנס אלי בשעת הערב. אני גר בפראגה, רח' ברוקובה 34, שמי מנחם זמבה".

תיאור זה בלשונו של הרב יצחק ידידיה ז"ל, הינו קטע קצר מתוך סיפור חיים שבחלקו הצליחו לשכנעו נכדיו עם גבור מחלתו, לתעד באוזניהם. אחד הנכדים חש כי אוצר בלום של תיאורים, ווערטלאך ועוד, מימי פולין המעטירה האצורים בזכרונו הפנומנלי, עלולים להאבד בתהום הנשיה, תאור זה מאפיין במידת מה כמה מתכונותיו שבאו לידי ביטוי בתקופה מאוחרת יותר. אולם בראש וראשונה יצירת קשר בין רב לתלמיד שבמידה רבה לא פסק גם אחר שנות לימודיו ב"מתיבתא". שנות לימודיו בחברותא בשעות הערב משך מספר שנים עם גאונה של פולין בביתו, היו שנותיו היפות ביותר, עליהן התרפק תמיד. חידושים רבים ששמע מהגאון רבי מנחם זמבא הי"ד, אצורים היו בזכרונו מאותה תקופה. מהם היו שהזכיר מידי פעם בקהל, או בקרב המשפחה.

עם תום לימודיו בורשא הוסמך על ידו, ומכתבו האחרון של הגאון שנשלח אליו הגיע ימים ספורים לאחר פרוץ המלחמה, כמו כן זכה גם בשנתו הראשונה ב"מתיבתא" ללמוד ולהסתופף אצל רבי מאיר דן פלוצקי זצ"ל.

פולין זו — שהגאון רבי מנחם זמבא היה לאחד מקברניטיה ערב החורבן, לא עזבה את הרב יצחק ידידיה זצ"ל עד יומו האחרון. וכפי שהיטיב להגדירו, כ"ק מרן ה"פני מנחם" זצ"ל: "הוא הוסמך עוד לפני המלחמה מרבני פולין, והגם שהשתלב יפה במימסד הרבני שהוקם בארץ ישראל אחרי הקמת המדינה, וצעד עימם — בכל זאת דמותו וצורתו החיצונית הזכירה תמיד דמות הדר של רב חסידי עתיק" עכד"ק.

בהיותו מטבעו סקרן, למד הרב אז להכיר דמויות הוד ומופת, שתיאורם על ידו מעשה — אומן הינם עונג רוחני ממש, האדמורי"ם: מקרימלוב, לובלין, רדז'ימין, פילוב, גרודז'יסק, טריסק הי"ד, מכל אחד מהם זכר מספר אמרות שפר, ניגון או מעשיה.

קירבה מיוחדת קירבוהו הצדיקים רבי מאיר יחיאל מאוסטרובצה ובנו רבי יחזקאל זצ"ל, במשך השנה ששהה בוורשא לצורכי רפואה.

ה"חפץ חיים" זי"ע מגיע לוורשא. המוני יהודים מתדפקים על שערי היציאה ממלון "קרקובסקי", ביניהם נדחק בחור צעיר ובפיו תפילה, כי יזכה לברכת הצדיק. נמתזל מזלו ולפתע מצא עצמו עומד מולו, רבי, ברכני – ביקש. והצדיק, בן תשעים ויותר, ענה לו: ולמה שלא תברך אתה אותי? רגע של אלם כשלאחריו התשובה: רבינו כהן ואני ישראל. חיוך קל בזוית פיו של ה"חפץ חיים", והוא נעמד וברכו בברכת כהנים.

כן קיבל סמיכה לרבנות גם מהגאון רבי שלמה דוד כהנא – ראש ועד הרבנים דוורשא.

גאוותו של הרב יצחק ידידיה ז"ל היתה גם מהסמיכה שקיבל מהגאון הקשיש רבי שלום טשרניאק בעמח"ס "משמרת שלום" על "פרי מגדים", שבחן אותו כמעט מילה במילה על ה"פרי מגדים" ביו"ד – בבקיאות ובהבנה.

שתי תכונות בלטו באישיותו, חכמה ופקחות בלתי מצויה בצד לב שופע חום ורגש. שתי תכונות שלא תמיד נשלבות יחדיו. חכמתו העצומה שהדים לה עדיין בין אלפים רבים שבאו להתייעץ עמו בעניינים שונים, בשעות לא יום ולא לילה, אפשר היה לראות בביתו את חשובי הרבנים, האדמורי"ם והעסקנים, בצידם של פשוטי עם שבאו להתלונן על העיריה שניתקה להם את המים, ועל צינור ביוב שהתפוצץ ואין מאין לשלם דמי תיקון. בשנות מגוריו בשכונת "פלורנטין" ברח' אברבנאל כשהיה רב השכונה היתה דלת הכניסה בביתו פתוחה תדיר לרווחה ובחדר הכניסה יושבים היו אנשים רבים, ביניהם גם כאלה שריחם ומראיהם גרמו כמעט לדחיה.

האדמו"ר הזקן מהוסיאטין זצ"ל נוהג היה להזמינו מדי ערב פסח להגעלת מספר גביעים שהתקיימה על גג ביתו בת"א. לא זקוק היה הרבי מהוסיאטין לכלים, אולם מכיוון שמנהג ישראל להגעיל כלים בערב פסח, הרי שגם הוא כלול בציבור. המנהג בהוסיאטין היה שרב ומורה הוראה יעמוד בשעת ההגעלה ומכיוון שכך זומן הרב לפסוק מדי שנה על הכלים כי הינם כשרים, לאחר מכן נתברך הרב כי בשנה הבאה יתראו שוב ויברכו זה את זה. "בפסח כשר ושמח". בשנתו האחרונה של ההוסיאטינר זצ"ל חזר המעשה של ההגעלה ללא נוסח הברכה הקבוע, ויהי לפלא.

מספר נכדו: הרב משה חיים לאו שליט"א רב בעיר נתניה כאשר למד בישיבת "קול תורה" בירושלים, כאשר היה ניגש לראש הישיבה מרן הרה"ג רבי שלמה זלמן אויערבעך זצ"ל כדי לברר דבר הלכה הייתי צריך להתאמץ כדי לקבל תשובה מהראש ישיבה. "הן סבך מורה הוראה חשוב ולמה תפנה אלי"? טען.

יום ששי האחרון לחיי מרן ה"חזון איש" זצ"ל, בשעת אחה"צ משיח הוא בביתו עם הרב פרנקל בענין בית המרחץ שבשכונת "פלורנטין". בית מרחץ מפואר זה "בריאות" שמו, היה גולת הכותרת של פעילות מרן ה"חזון איש" בנושא טהרת המשפחה והשתדל רבות שיהא מצויד בכל השיכלולים. יום אחד אף הופיע בפתח בית המרחץ שעוד עמד

בפיגומיו, טיפס בשלוש קומותיו והוסיף את הערותיו. לאחר מכן בא לביקור בבית הרב פרנקל.

באחת השבתות נפל בבני ברק חולה למשכב, ה"חזון איש" המליץ על הזדקקות לרופא מסוים תוך שהוא מדגיש כי להרב פרנקל יש השפעה על אותו רופא, וצריך להתקשר לביתו בתל־אביב. לשאלת השואל, והרי הרב פרנקל לא ירים את הטלפון בשבת, חייך החזו"א והשיב שאדם חכם כהרב פרנקל, כשישמע את הטלפון מצלצל בתדירות מספר פעמים, יבין כי דבר הוא וירים את הטלפון.

מספר בנו הרב שמעון פרנקל הי"ו יום אחד נכנסה אשה ובידה חצי עוף, ושֵאָלָה בפיה לכשרותו, הרב הבחין כי ריאותיו נקובות, אולם החל לשוחח עם האשה, ומדבריה שמע כי בעלה האלים הזהיר אותה שלא תלך אל הרב, משום שאם הוא יטריף את העוף הוא יכה אותה. משמע זאת הרב, אמר לה ששאלה זו קשה מדי והוא יעיין בשו"ע וישיב לה תשובה בעוד כשעתיים. עם צאתה הורני אבא ז"ל לרוץ אל האיטליז ולבקש חצי עוף, שירשם על חשבונו. הימים — ימי עוני וצנע והפרוטה אינה מצויה בכיס. משראה את מבטי התמֵהַ ענה ואמר: תפקידו של הרב אינו רק לפסוק על עוף, אלא גם להציל בת ישראל מזעמיו של בעלה הכועס על שהלכה לשאול שאלת רב...

מעשה של שיגרה היו פתקאות בחתימת ידו באיטליזים או במקוואות המחייבות את ההוצאות עליו.

בימי בחרותו זכה הרב פרנקל זצ"ל לעליה בגור — ולאחר חתונתו, כשעלה על הפרק נושא הרבנות בעיר ריפין תמך בו מרן ה"אמרי אמת" בעוז. כשלושים מועמדים עמדו על הפרק בקשר לרבנות במקום, אולם נשתמר במשפחת הרב מכתב בכת"י של הגה"צ מבנדין הכותב: כ"ק גיסי האדמו"ר שליט"א אמר על מכתבכם שתקחו את האברך הרב ר' יצחק ידידיה שיחי', למו"צ והש"י יעזור שיהיה טוב לכולכם ולכל בני עירכם יצ"ו — כנפש ידידכם — חנוך צבי הכהן לוין. היה זה בשנתו הי"ט (19) של הרב פרנקל. שנתיים לאחר מכן כשהחליט הרב פרנקל לעלות לארץ ישראל, הגיש קויטל לרבי ה"אמרי אמת", תשובת הרבי היתה: "זוהי מחשבה ישרה ארץ ישראל זקוקה לאברכים כאלה", התשובה המפתיעה לא הסתיימה בזאת, הרבי הורה למשמשו ר' בונים לייבל, בשעה שישהה כאן איטשע מאיר חתני, תואיל להזכירני, כדי שידאג לכך שהרב יצחק ידידיה יכלל ברשימת הסרטיפקטים.

בשנותיו האחרונות של מרן ה"אמרי אמת". היה נוסע הרב פרנקל עם בני משפחתו לירושלים, באותה עת היה מתכבד קבוע לעבור לפני התיבה ל"קבלת שבת", בשנת תש"ו, באחת השבתות בהן הרבי כבר לא יכול היה לצאת, נתכבד הרב כדרכו ע"י כ"ק מרן ה"בית ישראל" זצ"ל לעבור לפני התיבה. שירת ה"לכה דודי" של הרב פרנקל הגיעה לחדרו של הרבי ה"אמרי אמת" שחפץ ליטול חלק בתפילת הרבים כשהביאוהו בכסאו אל ביהמ"ד עמד הרב פרנקל לרגע מופתע, כשה"בית ישראל", מפטיר: "לכו נרננה", והרב פרנקל אחריו...

הרב פרנקל עוד ישב בטיש בפולין בגור, למרות גילו הצעיר. עם היכנסו לראשונה למרן ה"בית ישראל" זי"ע אמר לו הרבי: "לאבא היה מבט טוב עין עליך... גם אצל מרן ה"בית ישראל" חש עצמו כחסיד מן המנין, והיה יושב בטיש קבוע כל שנה ב"פורים". מרן ה"בית ישראל" ביקרו לא אחת בביתו ובשמחותיו.

בשנת תשכ"ג נסע הרב פרנקל לפולין במשלחת מיוחדת רמת מעלה, ובזמן פרידתו ממרן ה"בית ישראל", ביקשו הרבי להתעניין ולהתאמץ בגורל כתבי היד של אביו ה"אמרי אמת" זי"ע, ואכן הרב פרנקל מילא בקשתו ועל פי דרישתו חפרו הפולנים במקומות אותם הציג על פי תיאורים לא מדוייקים שנאספו בארץ ישראל על ידי החסידים. הרב יצחק מאיר לוין היה גם בסוד הענינים, אולם מאמצים אלו כשלו. בנסיעה זו לפולין היה טכס רשמי ובין היתר נאם גם אחד מראשי הציונים שדיבר על סבלם המשותף של העמים היהודי – והפולני כביכול. לשמע דברים אלו התרומם הרב פרנקל שלא על פי כללי הפרוטקול במדינה קומניסטית – לקח את המקרפון והחל לומר "קדיש" בהתרגשות רבה. כשהגיע ל"יהא שמיא רבא". ענו לו מצמרות העצים שמסביב. התברר שקהל יהודי מקומי שנשתייר בוורשא ולא הוזמן לטכס, המתין בין צמרות העצים, וציפה למשהו יהודי יותר. קריאת "אמן, יהא שמיא רבא" הדהדה עוד שעה ארוכה, ושינתה את מהלך הטכס. תמונה מפורסמת נשתיירה ממעמד "קדיש" זה. כתבות מלוות בתמונות אפיינו למחרת את העיתונות העולמית שהתפעלה ממעמד קידוש ה' שנגלה לעיניהם על ידי הרב פרנקל.

ידידות בת עשרות שנים היתה לו עם כ"ק מרן ה"לב שמחה" זי"ע, שהחלה עם עלותו ארצה קודם המלחמה, והמשיכה בהרתמותו כחבר בנשיאות ישיבת "חידושי הרי"ם". רבינו ה"לב שמחה" ביקרו פעמים הרבה בביתו ובשיחות רבות – כשהוא מעריך מאד את חכמתו של הרב פרנקל. פעם ניסחו בהנהלת הישיבה "חידושי הרי"ם", מכתב תודה לפלוני שעשה טובה לישיבה. במכתב היו גם מילות חנופה שנכתבו בבחינת "שלח לחמך"... על המכתב חתמו ראשי נשיאות הישיבה, כשהביאו לו לחתום סירב בתוקף, משום שהלה היה בעל השפעה על חילולי השבת בתל־אביב. לאחר מעשה זה טילפן מרן ה"לב שמחה" לרב פרנקל והודה לו על כך. מאז פטירתו של בנו האהוב הגה"ח רבי אריה זצ"ל החל מצבו הבריאותי להתדרדר וכך נחלש והלך עד ליום פטירתו, ומקום מנוחתו כבוד בבית החיים "נחלת יצחק" בתל־אביב.

יהא למליץ יושר לכל כלל ישראל.

(נכתב ע"י נכדו הרב משה חיים לאו)

הנגיד הנדבן הרה"ח ר' יחיאל מאיר פיק ז"ל

נולד ב"פביאניץ" שבפולין לאביו הרה"ח ר' יעקב ז"ל
נפטר ט' טבת תשל"ג

דוגמא ומופת למה שהיתה לודז' "הנגידית", שהוא צירפה יחד "תורה וגדולה" במקום אחד חסידות עם נגידות.

בחוגי החסידים, היו מבטאים את התואר "נגיד" בהדגשה חיובית — יש דורשים לשבח, "נגיד" — זה נדבן, שידו פתוחה לרווחה, אשר מתנהג כמו שצריך ברחבות לב, בהכנסת אורחים בעין טובה ובלב טוב לכל דבר טוב.

ר' יחיאל מאיר ז"ל שמו היה מפורסם מזה שנים רבות, בתור אחד מחשובי הנגידים בלודז', שהיה מהראשונים לכל דבר מצוה, וזכה האיש בזכות מעשי החסדים שלו, להמשיך בדרכו הנדיבה עד לזבולא בתרייתא, עד לרגעיו האחרונים, ולזאת — "לאו כל אדם זוכה".

דבקותו בחסידות, התקשרותו בלב ונפש חפצה באדמורי"ם לבית "גור", עמדה לו בכל המובנים, והודות לזאת נתרומם והגיע לשיא הפסגות של נדבנות למען החזקת התורה, אשר על כך נאמר: "עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר".

כאשר ניצל כ"ק מרן ה"אמרי אמת" זצ"ל מתוך עמק הבכא, ועבר את הגבול בין אוסטריה ואיטליה, היה זה בראש חודש ניסן ת"ש, וכשהגיע הרבי לתחנת הרכבת באיטליה, חיכתה הפתעה — נעימה, ר' יחיאל מאיר ז"ל שהצליח לעזוב את פולין הכבושה כמה שבועות קודם לכן, הזדרז לבוא לתחנת הרכבת כדי לקדם את פני רבו ומורו הרבי מגור, בכדי שיוכל לעזור במדת הצורך, ואמנם היה צורך לאשר כביכול את המשלוח. כי כך רצו המפעילים שעסקו בהצלת הרבי הזקן מגור. תמורת תשלום לא מבוטל בהחלט. ואכן ר' יחיאל מאיר פיק חתם לגרמנים על "קבלת המשלוח". ר' יחיאל מאיר ז"ל הסתובב כמי שהיה "מחותן ראשי", לו שייכת כל איטליה, הוא בקי בכל, ויודע לסדר הכל, הרבי ומלויו מועברים בחפזון מן הרכבת שהביאה אותם מוינה,

לרכבת מוטורית איטלקית שהולכת מנקודת הגבול לנמל טריאסט, והכל נעשה בפיקוחו של ר' יחיאל מאיר, ר' יחיאל מאיר בעצמו היה נחשב "פליטי" – ובכל זאת ניכר היה בו את הקו של "נגידות" נוסח לודז', הוא דאג שיסופקו כל צרכיו של הרבי זצ"ל. ובכניסתו למלון אמר וביקש הרבי, "טוב לשלם מראש תשורה, למשרתי המלון" (סוגיית תשלום בעד השירותים ומתנה לגוי בגמר השהייה). וכל יום היה בא למלון "פוסטי" אשר שם התאכסן הרבי זצ"ל עם בני ביתו, עם כרכרה (דרוז'קה בלע"ז) נוחה, והיה מזמין את מרן הרבי זצ"ל לטיול לשם התרעננות.

היו בעיות די מסובכות בקשר לעליה לארץ ישראל, הרבי ומשפחתו נשארו באיטליה, וטופלו בכדי שיוכלו להגיע לארץ ישראל, ר' יחיאל מאיר ז"ל התנהג אז כאחד הנגידים, ולא חסך מאומה, באם נתגלה צורך כלשהו לטובתו של הרבי זצ"ל.

ר' יחיאל מאיר סיפר, כי מרן ה"אמרי אמת" ברך אותו בטריאסט בברכת הצלחה ואיחל לו כי ה"שותפות" של הגביר והנדבן תימשך הלאה, ואכן התרחש הפלא הזה, מבין הקבוצה של עשירי פולין, מנכבדי היהדות הנאמנה, שזכו להימלט ממלחמות המרצחים ולעלות ארצה – ר' יחיאל מאיר פיק היה היחיד שהצליח להקים פה בארץ מחדש, ממש מן המסד ועד הטפחות את "ממלכתו" כתעשיין, "בעל בית חרושת" גדול לטקסטיל ולמוצרי צמר, וכנגיד בעמיו.

"חדש ימינו כקדם" – זוהי ברכה מיוחדת, אצל ר' יחיאל מאיר, ראינו בקיום הברכה הזאת, וזו היתה לא סתם ברכה אישית עבורו ועבור בני משפחתו, אלא שהיתה זאת לברכה עבור יהדות התורה והחסידות בארץ הקודש, הצלחתו במפעליו הכלכליים, הישגיו בשדה התעשיה והמסחר, היו למקור של ברכה למוסדות התורה והחסידות, ומותר לומר, שלר' יחיאל מאיר פיק היה חלק לא קטן במה שנקרא בצדק "נס הצלת התורה בימינו".

ר' יחיאל מאיר הוא האיש שזכה "לראות את עולמו בחייו" כי בהונו עזר לבסס מבחינה כספית, והודות כך לשכלל במובן הרוחני כמה ממוסדות התורה החשובים ביותר בארץ הקודש.

כן היה עוזר ותומך ביד נדיבה ביזמות ציבוריות חשובות, והיה נענה לכל קריאה להושיט יד עוזרת "בענינים מיוחדים", אחד מעובדות אלה סיפר מהרה"ח רבי יצחק מאיר לוין זצ"ל חתנו של מרן בעל ה"אמרי אמת" זצוק"ל, ונשיא אגודת ישראל העולמית.

היה זה פעם לפני שנים רבות, כשהתגבשה לבחירות לכנסת "חזית דתית מאוחדת", נכנסה לביתו של הנדיב ר' יחיאל מאיר ז"ל, ברמת גן, משלחת של ראשי "החזית הדתית", מהרה"ח רבי יצחק מאיר לוין ז"ל, ושר הפנים לשעבר ר' משה שפירא ז"ל כנציג המזרחי, הם פנו לנגיד ר' יחיאל מאיר וביקשו תרומה הגונה לצרכי מימון הבחירות לכנסת.

ר' יחיאל מאיר קיבל את המשלחת באדיבות, ומששמע מפיו של שר הפנים, שהמדובר הפעם בסכום רציני, כדי שיוכל לשמש דוגמא עבור אחרים.

נענה הנדיב ופנה להרב יצחק מאיר לוין:

ר' יצחק מאיר אין לך כל צורך לדבר, אני מבין היטב את דחיפות הענין!

וניגש לקופה שלו, הוציא פנקס שיקים, "כמה כבודו מוכן לתרום"? — היה ר' משה שפירא סקרן לדעת.

ידידי הנערץ, ר' יצחק מאיר — הגיש ר' יחיאל מאיר את פנקס השיקים לר' יצחק מאיר — חתמתי על השי"ק, ועתה אנא למלאות את הסכום, כפי שהנך רוצה, אני מוסר לך את הזכות המלאה לעשות זאת!!

אנשי המשלחת נדהמו, גם ר' יצחק מאיר שסיפר על כך, זה היה מעשה בלתי רגיל, כי נדבן לא יעמוד על המקח, ויתירה מזו, לא ישאל אפילו, כמה רוצים ממנו, רק ירכוש אמון רב כזה ויסכים לכל סכום שיכניסו בשיק החתום!!

התייעצו שניהם, ולבסוף רשם ר' יצחק מאיר שסיפר על כך, זה היה מעשה בלתי רגיל, כי נדבן לא יעמוד על המקח, ויתירה מזו, לא ישאל אפילו, כמה רוצים ממנו, רק ירכוש אמון רב כזה ויסכים לכל סכום שיכניסו בשיק החתום!!

התייעצו שניהם, ולבסוף רשם ר' יצחק מאיר לוין ז"ל סכום די רציני, אשר ר' יחיאל מאיר קבל זאת בהבנה ובשביעות רצון מלאה, עוד לא ראיתי דבר כזה בחיים שלי — התרגש דוקא שר הפנים לא ידעתי, שאצל חסידי "גור" נמצאים נדבנים בעלי תפיסה רחבה שכזו! אצלנו לא יכול היה להתרחש מקרה שכזה...

תרומתו לישיבת פוניבז' הגדולה ידועה, וכך התנהלה השיחה בין הגאון ראש ישיבת פוניבז' הרב כהנמן זצוק"ל בבית מרגוע קטן בפינה שקטה בארץ, בין עצי פרי וירק. הוזמן הגאון מפוניבז' ע"י ר' יחיאל מאיר לבוא לנוח לכמה ימים, בבית המרגוע, במטרה שיוכל לגבש לעצמו בהתייחדות עם עצמו את תכנון "העסקה". וכעת התכנית מוכנה.

"מה שלום כבודו"? — שואל הגאון הישיש מפוניבז' בחיוכו הנלבב והנלהב.

רוצה אני להציע לכבוד תורתו — משיב ר' יחיאל מאיר אף הוא בחיוך של רחבות לב — כי הפעם אנחנו נתחלף בתפקידים, כבוד הרב רגיל לעמוד על המקח עם נדבנים, ולבקש מהם שיגדילו את התרומות, על מה שהם מוכנים לתת, והפעם אני מציע להפוך את היוצרות. כלומר, שאני יעמוד על המקח. אדרבא, אנא, כבוד הרב ישמיע מה הסכום שמצפה ממני, ואני אציע להוסיף כהנה וכהנה!!!

"שכל הברכות יחולו על ראשו" — התרגש הגאון מפוניבז' — "כבודו חושב להפתעני אז אני מחליט בו במקום לבקש הפעם סך של עשרת אלפים"!

"זה לא מספיק"! מגיב ר' יחיאל מאיר בקיצור נמרץ, "ובכן עלי לבקש עשרים אלף — משמיע הגאון מפוניבז', — מה לי לעמוד הרבה על המקח — קם ר' יחיאל מאיר מכסאו ומושיט ידו אל אורחו הרם — אני מציע לסיים את "העסקה" במאה אלף, ואולי מאתיים אלף, ועוד יותר, מה שצריך לבנות ולצייד כהוגן שורה של בניני מגורים עבור תלמידי הישיבה"!

"אין לי מילים"! נפעם כולו הגאון מפוניבז' ונשק לו, לר' יחיאל מאיר, בראשו בעצמת התרגשות.

"אין לי מילים ואין לי תואר להציע לכבודו — מֵשִׂיחַ את לבו הגאון מפוניבז' — רגיל אני אצל נדיבי עם קודש, מי כמוני יודע היטב ומנוסה בכך, כי יהודים "נתבעים

ונותנים" ברוך השם, כמה נציבים הצלחתי לאסוף עבור ישיבת פוניבז', לא נציבים גרידא, כי אם "נציבי עולם" אך מה שם יקרא לכבודו?! "אין לי שם ואין לי תואר"! ור' יחיאל מאיר עונה לעומתו בבדיחות הדעת: — איזה תואר הולם עבורי? — סבורני, שאני סוחר טוב ושעשיתי אף ברגע זה עסק טוב, וזהו! — — —

וכן ידועה תרומתו הנכבדה לבית תלמוד והוראה דחסידי גור, ברחוב מלצר בהנהלתו של הרב נחום קורנפלד זצ"ל בנין מפואר לכבודה של תורה "כולל גור" בבני ברק, ור' יחיאל מאיר פיק מוזמן לראות את הבנין בחנוכת הבית, ובקיר הכניסה הוא קורא שלט "גלעד לקדושי השואה", וזה תופס אותו, הוא נזכר פתאום את הפסוק "כי חלצת נפשי ממות" — בלודז' הכבושה, בצינוק הגיסטפו... "אתהלך לפני ה' בארצות החיים" — פה בארץ הקודש, בנחלת אבות, בארץ הבחירה...

סוקר הוא על כן את כל הבנין המהודר במבט של פליאה ולוחש הוא לעצמו: "בית תלמוד להוראה דחסידי גור" ובלבו עולים וצפים חמישים — שישים שנות התקשרותו אל "גור" "ובכן מה דעתך, ר' יחיאל מאיר? — פונה אליו מנהל הכולל הרב נחום קורנפלד זצ"ל שהוא היוזם והבונה. "השותפות נראית לי, עונה מיד ר' יחיאל מאיר, זה עבורי שידוך הגון, עם כל היחוס וכל המעלות הטובות, והיות ואני רואה עצמי כסוחר הגון, מתחיל אני לחשוב על אודות "תכלית" וכאשר אני חושב על תכלית, הרי זה לא ענין ליום אחד, לשנה אחת, צריך להבטיח כי "בית חרושת" זה, המפיק כפי שהשתכנעתי, תוצרת טובה, יוכל לפעול כיאות בלי הפרעות, וזה שאני חושב לקבל על עצמי, לייסד "קרן נצח לתורה", ועליכם לדעת — הוסיף לאחר הרהור — כי זה מדרכו של סוחר הגון, אשר אפילו אם יש לו כמה וכמה עסקים טובים הנובעים רווח, בכל זאת יבחור לעצמו איזה "נכס" מיוחד, אשר חביב עליו מכל ובזה הנכס ישקיע את כל שרעפיו וכל מאוויו.

— נו, נו — הורדו אליו עינים חוטטות.

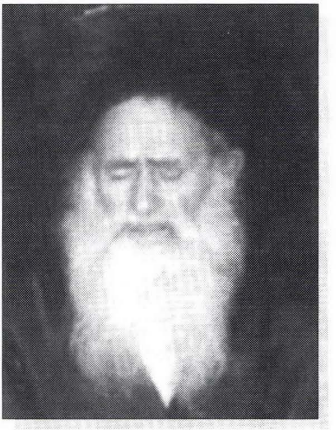
— רמזתי לכם הכל — אמר וגמר דבריו — הבית הזה מושך אותי, על כן החלטתי שבעסק זה אבחר, זה יהא ה"ביזנס" העיקרי שלי. — גמרנו את העסק! — ולוחצים ידים ומרימים כוס של "לחיים",

והקרן קיימת של "הקרן הזו" קיימת עוד היום הזה, עד ביאת משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

ומקום מנוחתו בבית החיים "שומרי שבת" זכרון מאיר בבני ברק.

ת.נ.צ.ב.ה.

החסיד רבי דוד אהרן רוזנברג זצ"ל

הנקרא "דוד אהרן פילובר – קוצקער"
נולד לאביו
הרה"ח הרב קלמן קלונימוס זצ"ל
בי"ט כסלו תרנ"ח בעיר קוריב שבפולין
נפטר ט' אלול תשד"ם

ר' דוד אהרן ז"ל נתייתם מאביו מגיל צעיר קרוב לשלוש שנים בלבד, בהיותו יתום נלקח לבית זקינו הרה"ח ר' יוסל'ה מלאך, שהיה עובד ה' בתפילתו כ"מלאך". במקום מגוריו "פילוב". וכשהיה עדיין רך בשנים, היה יושב בחבורת החסידים עם זקינו הנ"ל ומשם דלה את ראשית דרך החסידות הקוצקאית. ובשנותיו הצעירות הסתופף הרבה בצילו של האדמו"ר רבי משה מרדכי מפילוב זצ"ל, ולמד אצלו הרבה תורה ועבודת ה'. ומאד מאד היה מעריך את רבו ומקושר אליו כל שנות הנהגתו. ובעצתו עלה לארץ בהיותו אברך צעיר. והשתקע במבואות כפר חסידים ובאר טוביה. והיה משמש כשוחט במקומות מגוריו. ומכאן היה שמו דוד אהרן מבאר טוביה. כך היה נקרא בטיש אצל מרן ה"בית ישראל" זי"ע.

כאן בארץ חיפש משען רוחני שיוכל ללמוד ממנו הנהגות. ובהיותו בירושלים נפגש לראשונה עם מרן בעל ה"בית ישראל" זי"ע ושוחחו שעות רבות בחסידות, ונקשר ביניהם ידידות חזקה. היה זה קודם הנהגתו. ובעידודו עבר לגור בעיר תל אביב.

לאחר הסתלקות מרן בעל ה"אמרי אמת" זי"ע קיבל מרות של מרן ה"בית ישראל" זצ"ל והיה נוסע אליו נסיעות כאחד החסידים. והיה קשור אליו מאד, והאדמו"ר היה מחבבו, וכשנסתלק מרן ה"בית ישראל" זצ"ל. קיבל מרותו של מרן בעל ה"לב שמחה" זצ"ל. ובא והסתופף בצל קודשו בכל עת מצוא.

בתל אביב היה מאנשי החסידים בשטיבל "הקישון" דריי און דרייסיג (33). והתקשרותו לשטיבל היתה חזקה מאד. ובשנים האחרונות, שנהיה פוחת והולך בעיר תל

אביב, וקרוביו מייעצים לו לעבור ולהתגורר במקום אחר, היה איתן בדעתו ואומר "איך אני יכול לעזוב את השטיבל".

ר' דוד אהרן ז"ל, היה איש תבונות, בעל מח חריף, מידותיו היו נעלות ביותר, הצטיינותו בענוותנות, דביקותו בבוראו, יגיע כפיו היה לשם דבר. היה בז לעולם הזה. ובחר להתפרנס מיגיע כפיו בעבודה המפרכת את הגוף כאותו ששנינו במשנתה של קאצק. עוסק בעבודת ה', אשר גם בזמן שישב על רכבו היה ניכר בו כי חושיו דבוקים בעולמות העליונים.

ורכבו מה הוא? קראו לזה אז מַשָׁאנוֹעַ (מלשון אופנוע עבור משאות). היה זה תיבה עשויה כמין "צריף" בנוי מדיקטים ישנים, טלאי על גבי טלאי, מורכב על תלת גלגלים, והיא עגלה עתיקת יומין מלאה טורי טורים של ביצים. והוא עצמו — במקום מושבו — יהודי זקן, זקנו ארוך ולבן, עיניו תכולות וצעירות, נמוך בגופו ומושל ברוחו, כולו עור ועצמות ממש, אך רצונו — ברזל. נוסע הוא ברחובות תל אביב המודרנית שנהייתה מרומזרת בצמתים עם רמזורים אדום צהוב וירוק, והוא אינו מכיר בחידושים הטכנולוגים החדשים, ממשיך הוא בנסיעתו ברמזור אדום כברמזור ירוק, ולא במתכוון, אלא כי שרוי הוא גם בנסיעתו בעולמות העליונים כחסיד פילוב־קאצק. פיו ממלל כל הזמן שירות ותשבחות לקל עליון, וחוזר על פה משניות.

ובתחנות קבועות שהיו לו. היה עוצר לחלק סחורתו, סוחב משאו, מוריד ומעלה, עובד בהתמדה, אינו מבטל זמנו לריק. תוך כדי — עבודתו — תרתי משמע, זורק הוא מפיו סיפור חסידי. שומע צרותיהם של פשוטי עמך ישראל, המבקשים ממנו עצה וברכה. והוא — כשחוט של חן נסוך על פניו — משיב לב ומרגיע נפש בתשובותיו הזכות והבהירות. ניכר היה עליו כי הוא מלא וגדוש, ישב ולמד הרבה שנים. והסתופף בצילם של צדיקים קדושי עליון ותלמודו בידו. שכלו בהיר, חוט מחשבותיו לא ניתק, והוא בעל חוש הומור מאין כמוהו. מצב רוחו תמיד עליז ומשמח. מעולם לא התלונן. טוב היה חלקו. נעים לו גורלו.

וכסמל היה משמש לצעירים ולמבוגרים, אשר לעיתים ידם רפה, וכשראו את דמותו התעוררו מחדש. ר' דוד אהרן ז"ל היה מתהלך בין פשוטי העם לאות ולמופת כששם שמים מתאהב על ידו. ותמיד נשמעים ממה שאמר והדריך אותם. מאידך — היה עושה אזנו כאפרכסת, וכל כולו הכנעה ורגש לשמוע מאחרים איזו דבר תורה, או מעשיה חסידית.

תמיד התעניין לדעת מי היה בשבת נסיעה אצל הרבי, בכדי לברר מה היה בירושלים אצל הרבי, מה חידש, ומה היה השמועס, כי היה דבוק למרן בעל ה"ביית ישראל" זי"ע, והיה מתבונן בכל שיג ושיח שהיה שומע מהרבי. היה מתעמק בדברי קדשו, ומנסה ללמוד וללמד לעצמו ולאחרים מהנהגותיו ודיבוריו של הרבי. מה אפשר ללמוד מדרך עבודת הצדיק, מתנועותיו, והנהגותיו.

נעים זמירות היה ר' דוד אהרן ז"ל. ופעם חידש חידוש כשלמד בפיוט ד"אחות קטנה" אמר: יש שם לישנא דסתרי אהדדי, "מתי תעלה בתך מבור — ואח"כ אומר

זמירות הבת וחשקה תגביר" אם היא בבור האיך יכולה שתזמר? אלא שמכאן נלמד מתרץ ר' דוד אהרן: שאפילו שנמצאים בבור גם כן צריכים לזמר להשי"ת.

היה עומד ר' דוד אהרן לפני התיבה בימים הנוראים, לשפוך שיח ותפילה לקונו. צעירים בשטיבל "הקישון 33" היו אומרים:

תפילתו – מרגשת עד דכדוכה של נפש: ניגוניו – מרוממים את הרוח. וכזה היה מנהגו בעבודתו יום יום, היה נוסע ברכבו המשאנוע לאט, כי המוטור חלש מלסחוב את המשא הכבד, אולם מה יש למהר עוד היום גדול, והמשא ילך ויפחת ככל אשר יארך היום, וכאשר תהיה השעה קרובה לחצות לילה, אז תיסע העגלה חזרה לביתו בקלות ובמהירות, ברחובותיה השוממים של תל אביב בדרומה של העיר, ומתוכה בוקע קול צהלה ורינה, נוסע יהודי בעגלה ושר לו את המנגינה המתוקה, ולשומע, דומה כי משהו רוקד בתוכה משמחה. ואמנם כמעט וכן היה הדבר. הגלגלים נסעו וידו אוחזת בהגה, וכולו – דביקות בשירה וזמרה לבורא עולם.

מקורביו ידעו להעריך את התנהגותו המוסתרת. והוא סיפר פעם על עצמו כי בהיותו ילד, ולמד גמרא בבא קמא ושם: "לפי שאין דרכם של בני אדם להתבונן בדרכים". ושאל את המלמד: והלא עיניים לראות איך הולך, וכי יילך בדרכים בלי להביט בהילוכו? אותו מלמד ניסה להתחמק ממנו תוך זלזול בשאלה. והיה הדבר מציק לו כארבע שנים מימי ילדותו. עד שלמד בשנה הרביעית בחיידר הוורשאי, ולמדו שוב מסכת בבא קמא, והיה שם מלמד חסידי. וכשהגיעו לדף כ"ז בגמרא, שאל שוב את שאלתו, וענה אותו מלמד חסידי כך: "כן ילד תדע לך שאין דרכם של בני אדם להתבונן בדרכים, כשהולכים בדרך לא להתבונן מהנעשה סביבותיך, גם בדרך צריך להעמיק המחשבה בתורת ה', שכן כתוב בכל דרכיך דעהו".

וכשם שארבע שנים הציקה לו תשובת המלמד הקודם. כך נחרתה בלבו תשובת אותו מלמד חסיד. והיה זוכר זאת כל ימי חייו. ואכן ראינו בו הרבה, גם בהילוכו בדרכו, גם בנסיעותיו ברכבו – היה תמיד שקוע בעבודת השי"ת. כזה היה האיש ר' דוד אהרן קעצקער שהזכיר לנו דמות נפלאה מעולמה של קאצק. וכל התנהגותו והופעתו החיצונית בעבודת ששת ימי המעשה לא עצרו בעדו את אשר באין רואה, היה יושב ולומד תורה לשמה.

באי ביתו יודעים על הספרים הקבועים: מדרש רבה, מדרש משה מהרה"ק מפילוב, הספה"ק "שפת אמת", ספרי זוהר וספרי מהר"ל. היו אלה ספרים שלא פסקו מעל שולחנו לא בימות החול ולא בימי שבתות וימים טובים. בהם היה לומד בשעה שאדם בא מן עבודתו, ובשעה שקם משנתו, ובשעה שאוכל את פתו. לעולם היו הספרים על שולחנו, ובכל רגע פנוי היה פותחם. וקרה לפעמים שהיה יורד במדריגות בדרך לעבודתו ופתאום חוזר לביתו, כמי ששכח דבר מה, והוא – ניגש לשולחנו, פותח איזה ספר ובעמידה היה מביט כמה דקות, משל היה אומר לחזור על איזה ענין ומתעמק בו עוד פעם להבין יותר טוב. זאת על מנת להעמיק המחשבה כדי לקחת צידה לדרך.

בהגיע שבת מלכתא. ור׳ דוד אהרן לובש צורה ופושט צורה, מלביש בגדי שבת, יוצא מביתו והולך לשטיבל הקרוב לביתו ״הקישון 33״ הידוע והמפורסם. עוזב את כל עניני החול, אין לו ולהם שום ענין: רבים כשראוהו מהלך לשטיבל נתלוו אליו והלכו לצידו, כדי לשאוב דבר מה ממעיינותיו. ובשטיבל — הוא עומד כפוף במקומו הקבוע בצד שמאל של הבימה. תפילתו ולימודו בעמידה — כמעט ואינו יושב, עומד על רגליו גם בשעת ההפסקה, אשר לרוב הוא מקודשת ללימוד חסידות בעמקות עם ר׳ ירחמיאל פשדנובק ז״ל. כששניהם רכונים על הבימה בעמידה, ולומדים בצוותא חדתא וחדוות חיים נסוכה על פניהם. ר׳ ירחמיאל איש נחבא אל הכלים היה, וידידות עמוקה שרתה בינם שהתבטאה בלימוד תורה וחסידות בצוותא. שבתו — כולה תורה. שנתו בליל שבת היתה חטופה, כשהוא יושב ורכון על גבי הספרים הפתוחים לפניו, ורק חוטף תנומה קלה מדי פעם.

פרשה מיוחדת היו לה להקידושים של חבורת החסידים בשטיבל ״33״. כשר׳ דוד אהרן היה מיסב לשולחן ומקדש על ״זעקס און נייציגער״ (אלכוהול 96). ומיד אחרי שקידש, היה שופך ממטמונותיו את רזי תורתו המתובלים במעשיות, אשר ברובן היו בעניני התקשרות ואמונת צדיקים, ומדרכם מעבודת ה׳. דברים הראוים להירשם על ספר. ונזכיר דבר אחד משמו: והיא מפרשת ביכורים: שהכפרי מביא ביכורים לכהן אומר: ״הגדתי היום לה׳ אלוקיך״. והלשון קשה, למה לא יאמר הכפרי ״הגדתי היום לה׳ אלוקי״ אלא תירץ ר׳ דוד אהרן: הכפרי הזה בא נסיעה אל הכהן שהוא בבחינת ״צדיק״, וכשמתבונן בעבודתו של הצדיק — יודע הוא את מיעוט ערכו וחושב בליבו, איך אני יכול להעיז פנים ולאמר ״הגדתי לה׳ ״אלקי״! אבל הכהן הוא עובד את השי״ת, ויש לו התקרבות להשי״ת, ולכן עומד הוא בהכנעה לפני הכהן ואומר לו: ״הגדתי היום לה׳ אלוקיך״...

כשנה לפני פטירתו הוציא לאור את ספרו של אביו בשם ״מחוקק ספון״ הכולל משא ומתן, פלפולים, חידושים וביאורים על סוגיות הש״ס וכמה שמח שזכה להוציא לאור ולקיים בזה כיבוד אב.

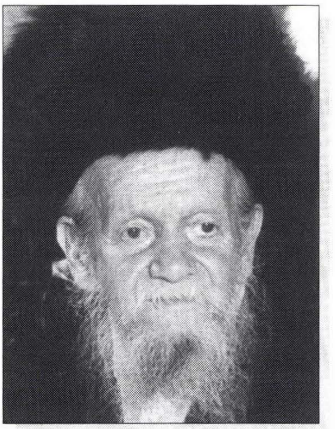
עם הופעת הספר הרגיש שימיו ספורים כי נחלש מיום ליום, והרבה לרמז על פרידתו מן העולם. ובאחד הימים בישיבתו בשטיבל והיה מפזם ניגון חסידי, וכשנשאל לטעם הניגון הזה, השיב שהוא לומד ניגון לשורר לכשישאוהו במטה לדרכו האחרונה. ״יעלזו חסידים בכבוד ירננו על משכבותם״.

חולשתו הלכה וגברה עד שנפל למשכב אשר בו השיב נשמתו לבוראו.

ומקום מנוחתו בבית החיים ״פונביז׳״ בבני ברק.

שיהא למליץ יושר.

הרה"ח רבי אהרן לב ז"ל

"מחותנו של
מרן בעל ה"לב שמחה" זי"ע"
נפטר כ"ט אדר תשמ"ו

נולד לאביו הרה"ח ר' יצחק מאיר ז"ל בעיר לודז'. מאישיותו של ר' אהרן לב, עולה ומזדקרת דמות זוהרת רבת אנפין, צנוע ושפל ברך, חסיד עשוי ללא חת — והוא רך כקנה. עשיר — ובכיסו אין פרוטה לפורטה, חכם ופיקח — והוא מאמין ובטוח שאינו יודע מאום. למוד שכול וסבל — ופניו נהרה.

בגינוני מלכות ובאצילות מלבבת היתה הנהגתו של ר' אהרן בצל העיתים והמצבים, בימי יגון וצער כבשעות שמחה וחג נוהג היה כמלך בגדוד, מעולם לא הרים קולו בגערה.

אך הוא — אינו מכיר מהותו. צועד לו מתונות בצידי דרכים, בצניעות שהיא מהותו, בשפלות ברך שהיא מרכז אישיותו. לחתונתו קיבל מחותנו רבי נחום ברגמן ז"ל נדוניה הגונה, את הכסף השקיע בעסק אצל אדם שרמהו ובערמה נטל את כל כספו וירד מן הארץ, ר' אהרן נותר בערום ובחוסר כל. ערב חתונת בתו הבכירה ע"ה, קיבל ר' אהרן מעטפה מהדואר ובה צ'ק מאותו רמאי בסכום הכסף שחב לו, ר' אהרן פתח המכתב וראה הש'ק, והפטיר: כבר מזמן מחלתי לו. ועוד באותו יום מיהר ושיגר הכסף חזרה לאדם בארגנטינה, עברו ימים והצ'ק הגיע בשנית, והפעם נכתב במכתב כי הכסף נתון לו במתנה, ר' אהרן לא היסס ושיגר שוב את השי'ק בחזרה, — שהיה כספו שלו!! ולא חפץ להנות ממנו. לפרנסתו היה מורה בתל אביב, בימות השבוע היה שם, ולשבת היה חוזר לביתו בירושלים. פדגוג אמן היה לתלמידיו, הזוכרים בגעגועים את יחסו התקיף מחד, והמלטף ומחמם מאידך.

בשטיבלך במאה שערים מסתובב אורח. מבחין ר' אהרן שאין לאורח מקום להתאכסן, ופונה אליו במאור פנים: יואיל נא לסור לביתנו לסעודת שבת, משמהסס

האורח להנות מסעודה שאולי אינה מספקת לבעליה, מרגיעו ר' אהרן: לנו ב"ה יש בהרחבה, בהרחבה ממש!

מאמר חז"ל: "איזהו עשיר השמח בחלקו" היה עצם מאישיותו — שמח במעט שבידו או מאושר בכלום שבידו אך תמיד שמח וקורן.

פעם נשקלה האפשרות שיעסוק במכירת נפט, אך זוגתו ע"ה שהכירה בעדינותו, שאלתהו: האמנם תכריז כרוכל ותצעק: גז: גז: כדי שישמעו האנשים וירוצו לקנות! ור' אהרן כמובן ענה ואמר: למכור, לשאת, לסחוב, — אמנם כן, אבל לצעוק? להרים קול? לא!!

אף ששעות נאלץ להקדיש לפרנסתו, הרי שהתורה היתה אצלו "קבע" ובשובו מעבודתו התיישב לו בפינה בדירה הקטנה והדחוקה, כשנר או מנורה קטנה בידו כדי לא להפריע לילדיו הישנים, ולמד... ולמד...

חסיד היה בכל רמ"ח אבריו. כפף עצמו בהכנעה לרבותיו הקדושים לבית "גור" ואף לא זחה עליו דעתו בהיותו מחותנו של כ"ק מרן בעל ה"לב שמחה" זי"ע.

בשבע ברכות של אחד מילדיו נרמז לו כי הזמנת הרבי ה"בית ישראל" זי"ע תיענה בחיוב, אך הוא הזדעזע ואמר: אני?! אני אעיז להטריח את הרבי שיכבדני בנוכחותו.

מידי שבת בשבתו, בגשם ובסער, בחום ובשרב, צעד לו מקצה הרחוב מאה שערים, לבית המדרש ד"גור" בירושלים. חכם היה וחוכמתו חובקת זרועות עולם, בקי נפלא בש"ס, ובמיוחד בסדר קדשים שהיה שגור על פיו, ידען נפלא בתנ"ך, את הדקדוק העברי ידע על בוריו מלימוד עצמי, בעל כשרונות נדירים בשטחים שונים.

את החכמה העצומה סייג בשתיקה, דומיה, שהיתה לשם דבר, שהפכה להיות מתווי ההיכר הבולטים שלו, מצטנע מכונס שקוע בשרעפיו ושותק. אף פעם לא התערב בויכוח, בדיון פולמוסי, בלי שנתבקש לחוות דעתו.

בלכתו ברחוב בצידי הדרך פסע לו מתונות, עיניו מביטות נכוחה, והוא אינו מבחין באיש. פקח ושנון היה ומילותיו שקולות ומדודות, פעם נשאל ע"י מאן דהוא: ר' אהרן, את בניך בארץ אני מכיר, אך אמור נא, בבקשה, כמה בנים לך בארה"ב. השיבו ר' אהרן בחיוך שלו: אמור נא לי, תחילה, וכמה כסף לך בכספת הבנק?!

מרן ה"בית ישראל" שבא לנחמו באבלו הכבד על בתו, הפטיר בצאתו: "אני מקנא בר' אהרן..."

השבת האחרונה שטרם נפילתו היתה שבת גשומה וסוערת. ברד מכסה את ירושלים, ובביהמ"ד משוחחים המתפללים: "השבת יעדרו ודאי רבים ואפילו צעירים, אך ר' אהרן לב בוא יבוא", עוד הדברים בפיהם, הדלת נפתחת ור' אהרן לב נכנס בהלוכו השלו והאופייני, ואינו מעלה בדעתו כי בו הם שחים.

כקדוש כרע ונפל על משמרתו. באמצע תפילת שחרית כשהוא עטור בטלית ותפילין נפל והתמוטט, שיתוק אחזו ולשונו נאלמה, אך סרב בעוז שייחלצו תפיליו, אלא רמז כי

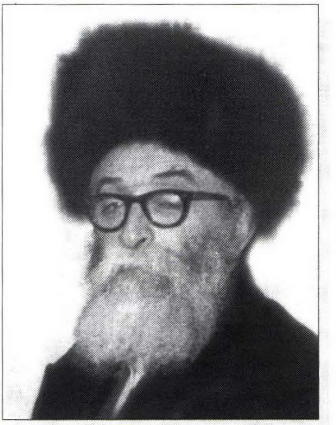
ידפדפו לו בסידור ובעיניו השלים התפילה, או אז נאות שיפנוהו לבית החולים. זכה להקים ממלכה וגוי קדוש.

בנים וחתנים ובני בנים וניניים כולם הולכים בדרכו דרך אבות וכולם מחסידי ״גור״ בנו מורנו הרה״ח ר׳ חזקיהו שליט״א היה חתנו של כ״ק מרן בעל ה״לב שמחה״ זצוק״ל שלפני כשנתיים נתאלמן מזוגתו רבקה ע״ה בתו של מרן ה״לב שמחה״ זי״ע.

ומקום מנוחתו ב״הר הזיתים״ בחלקת הנביאים בירושלים.

ת.נ.צ.ב.ה.

הרה"ח רבי יונה ארליך ז"ל

"עדין נפש"
נולד י"ט אדר תרס"א
נפטר ח' טבת תשכ"ב
נכד בעל ה"חידושי הרי"ם" זי"ע

נולד לאביו הרה"ח ר' אברהם אשר זליג ז"ל בבנדין שבפולין, ולאמו ע"ה שהיתה בת הר"ר שמואל זיינויל ברודר וזוגתו לאה הדסה, בת בעל ה"חידושי הרי"ם. ונקרא שמו "יונה" ע"ש סבו, בציווי בעל ה"שפת אמת" זי"ע שאמר לאביו כשבא לנחמו על פטירת אביו הרה"ח ר' יונה, תקרא שם לבנך שיולד לך בשם "יונה".

ר' יונה ז"ל התייתם בגיל צעיר טרם הגיעו למצוות, ובבחרותו למד אצל ש"ב הגאון מבנדין רבי חנוך העניך לוין חתן השפ"א.

הגאון מבנדין כתב לו מכתבים, באחד ממכתביו מתארהו בתואר מופלגים. "לאהובי ש"ב חביבי יקר ונחמד מ' יונה עהרליך שי', קיבלתי מכתבך עם החידושי תורה ושמחתי מאד והראיתי לכ"ק גיסי אדמו"ר שליט"א והוטב בעיניו ודיברתי עמו הרבה ממך...

עוד בבחרותו היה ידוע כנואם בחסד עליון, מרן ה"אמרי אמת" ענה לו לשאלתו מה ללמוד? על ראשית חכמה ודאי עברת כבר, לומדים הכל, זהר, מדרש וכו', אף שהיה צעיר לימים אמר לו ללמוד "זהר".

החליט לעלות לארץ ישראל, אולם לא היה בידו ממון הנצרך לזה, על כן החליט לקנות כרטיס (לאָטעריעס) פיס. והתפלל בכוונה שיזכה בהגרלה. ביום ששי בשטיבל קודם התפילה התבשר ר' יונה שזכה בלאָטעריעס (גורל) בסכום גדול, ומיד התחיל בהכנות לעלות לארץ הקודש, וב"ה זכה להגיע עם משפחתו לארץ ישראל בשנת תרצ"ה. וקבע מקום מגוריו בתל אביב.

היה מופלא ומופלג בהצטנעותו, על פניו לא ניכרו יסוריו כלל, אלא תמיד צהלתו בפניו, ותמיד השתדל לעזור לאחרים, אפילו שמצבו היה דחוק, וחשבוהו תמיד לאחד

הנגידים. מידת הכרת הטובה היתה בעיניו מהחשובות ביותר ונהג לרשום לעצמו, כל מי שעזר לו אי פעם במשהו, כדי שיזכור להחזיק לו טובה. היה בין המייסדים של השטיבל המיוחד הנודע בשמו הקישון 33 (דריי און דרסיג) שנוסד על פי תקנות מיוחדות, שקיבלו על עצמם, בנוגע לחיזוק היהדות. היה דרוש אז אומץ לב רב ביותר להימנות בין המתפללים בשטיבל, כי זה היה בבחינת שחיה נגד הזרם, ומה עוד להיות בין מייסדיו. וכיהן כחבר הועד של השטיבל עד לפטירתו. משך כל הזמן, לא כפה דעתו על אחרים, רק הסביר בפה רך את דעתו, ומעולם לא הרים קולו, קיים במלואו את ״דברי חכמים בנחת נשמעים״.

היה חבר אגוד״י, בתל אביב, וכן היה חבר בהנהלת ישיבת ״חידושי הרי״ם״. להקמת הבנין ברחוב פרץ 13 ועזר רבות בהקמתו.

חסיד גדול היה ר׳ יונה. כשהחל מרן ה״בית ישראל״ להנהיג העדה. התבטל אליו התבטלות מוחלטת. פעם אמר לבנו הרה״ח ר׳ דוד ז״ל הראית מה שעשה הרבי לפני אמירת ״אבינו מלכינו״: שפתח החלון הקטן שמעל התיבה של הש״ץ? הרבי אינו עושה שום דבר סתם כך, אלא כוונתו היתה על פי הזוהר ״שדבר שרוצים לפעול צריך להיות במילין ובעובדא, לכן פתח החלון לפני אמירת ״פתח שערי שמים לתפילותינו״.

כן אמר לבנו: הרה״ח ר׳ דוד ז״ל ראית שהרבי רחץ ידיו הקדושות לאחר חלוקת הפירות, אנשים חושבים מפני שידיו כביכול לא נקיות מהפירות. ואני אומר לך בגלל שאמר בשמועס (תורה) הוי כל צמא לכו למים, לכן שפך מים מקודם, והרי אינו יכול לשפוך מים סתם כך, לכן שפך על ידיו. היה זה בשבת חנוכה, כ״ק בעל ה״בית ישראל״ הסתובב כמנהגו בבית המדרש לפני עריכת השולחן, בראותו את ר׳ יונה ז״ל ניגש אליו ואמר לו ״די ווילסט דאך נישט קיין חנוכה געלד, גיי אריינטער״ (אתה הרי לא רוצה מעות חנוכה, הכנס לשולחן). מאז התחיל לנסוע באופן מיוחד להדלקת נר חנוכה בנוסף על נסיעתו לשבת חנוכה, והסביר שכוונת הרבי היתה, לרמז שצריכים להיות נוכחים בעת הדלקת הנרות, כדי לפרסם הנס. בטיש היו קוראים לו ״יונה בנדינר״ או בשמו ״יונה ארליך״.

בערוב ימיו הוא נמנה עם אנשי החבריא ״וואועס חברה״, בהנהגת הרה״ח ר׳ וואוע זילברשטיין זצ״ל.

התייחסותו אל ראש החברה אפשר ללמוד ממה שאמר לבנו הרה״ח ר׳ דוד ז״ל, שהיה לו שיעור עם ר׳ וואוע ז״ל, אינני צריך את לימודך עם ר׳ וואוע, אני צריך את שיחותיך אתו. קודם חנוכה עבר ניתוח, אח״כ סיפר שכבר ידע בראש השנה, שבשנה זו יצטרך לעבור ניתוח, כי בעת שישב בטיש (שולחן) בליל ראש השנה, זרק הרבי ה״בית ישראל״ זי״ע, הפירות שנשארו על השולחן, לעבר היושבים בטיש, והנה נפלה הסכין הקטנה, שחותכים בה הפירות, על שוקיו תוך כדי זריקת הפירות, נזרק גם הסכין עליו, ואמר הרבי אינו זורק סתם כך סכינים, ובפרט בראש השנה, על כן ראה בזה רמז לניתוח.

כשהחלים נסע לירושלים נסיעה לשבות בש״ק בצל הרבי ה״בית ישראל״ זי״ע, בשבת קודש ניגש אליו הגבאי הרה״ח ר׳ יהושע נח בינקה ז״ל ואמר לו: ״הנך כבר בן ששים שנה, אני יודע, הרבי אמר לי כך״. ואמר אח״כ ר׳ יונה לבנו ר׳ דוד ז״ל, הרבי יודע היטב שהנני רק בן נ״ח שנה, רק אמר כך כדי להעבירני את הששים, ואמנם כך היה, חודשיים לפני הגיעו לגיל ס״א נלקח לבית עולמו.

בהספידו של הגבאי הרה״ח רבי איטשה צישינסקי ז״ל אמר עליו: הוא היה בין העשרה ראשונים בגור ב״עדינות נפש״.

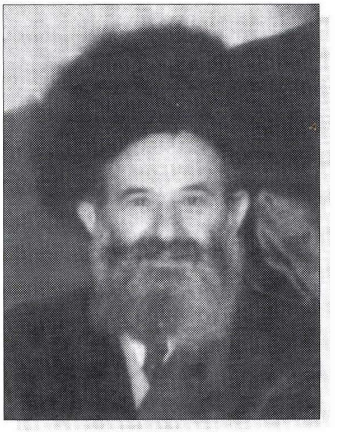
כן אמר עליו כ״ק מרן ה״בית ישראל״ כששאל את הרה״ח ר׳ מנדל וייץ ז״ל, באם ישתתף בהלויתו וכשענה שכן. אמר: ער איז געווען זייער אַ איידעלער (הוא היה מאד עדין)...

ר׳ איטשה צישנסקי ראה פעם אצל בנו קונטרס מחידושיו, הציץ לתוכו, וסגר מיד, לשאלה מדוע סגר כבר הקונטרס, האם לא מוצא חן בעיניו? ענה, אני מתבייש להסתכל בפנים, אדם שהכרתיו ארבעים שנה, וכל כך רימה אותי, אני מתבייש. (הסתתר ממני)

נשמתו הטהורה עלתה לרקיע עם עלות השחר של יום ו׳ ערש״ק ח׳ טבת תשכ״ב באופן פתאומי, והובא למנוחות בבית החיים ״שומרי שבת״ בזכרון מאיר בבני ברק.

יהא זכרו ברוך.

החסיד רבי שלמה זלמן - ינקלביץ זצ"ל

נולד ב' אדר תרנ"ז
נפטר כ"ג אדר א' תשי"ט
נולד לאביו הרה"ח ר' רפאל ז"ל
בעיר שיראז' שבפולין
חבר כנסת מטעם "אגודת ישראל"

דברי הספד שנשא הרב יצחק מאיר לוין ז"ל על קברו של הרב זלמן בן־יעקב ז"ל "אחי יקירי וחברי היקר רבי זלמן"! — פתח הרב לוין את דבריו — תסלח לי אם אפנה בדברים האחרונים אליך באותה שפה אשר הורגלתי לדבר אתך מאז הכרנו זה את זה לפני כ־40 שנה. כה גדול ונורא הוא הכאב הפצע כה טרי עד כי אין בפי מלים להספידך. אומר רק: "ברוך דיין האמת! ה' נתן וה' לקח יהי שם ה' מבורך"!.

"זה ארבעים שנה שאנו עובדים יחדיו" — המשיך — הכרתיך מאז התחלת מעשיך והופעת כבר בגדולתך בעת כהונתך כמנהל "יסודי התורה" בפולין. שם כבר נתגלית בהקרבת חייך לחינוך ילדינו בתורה ויראת שמים. כבר אז הקמת דורות ישרים. כך התמסרת כל אותם שנים לעבודת קודש זו עד אשר היית למנהלו ומייסדו של בית הספר "סיני" בתל אביב. כאן גילית גדולתך, בגידולו של דור אשר נתחנך על ידך, דור של ילדים עם לבושם המסורתי, בפיאותיהם המסולסלות, מלאי תורה ויראת שמים, איתנים וחזקים באמונתם וביהדותם, בקיאים ומעמיקים בתורה, וכל זאת בעברית צחה על טהרת לשון הקודש.

מי שלא ראה את הרב בן יעקב בראש בחינה בבית הספר "סיני" בתל אביב — לא ראה חינוך מהו. עד אשר נתמנית לאחר מכן כמפקח ראשי על בתי הספר של זרם אגודת ישראל.

וכמעשיך בשטח החינוך, כאיש החינוך, כן פעילותך בחיי אגודת ישראל במשך ארבעים השנה, כי גם בתנועת אגודת ישראל ראית עבודה חינוכית כבירה לעם. ממייסדיה ובוניה של אגודת ישראל היית, והיא היתה חלק בלתי נפרד מחייך, לקחת

בה חלק פעיל ביותר ולא זנחת אף שטח פעולה שבה. דאגת דאגתה והיית בה כחייל נאמן הממלא את תפקידו באמונה ובשלימות. מעולם לא סרבת למלא שליחות שהוטלה עליך והיית מוציא לפועל את כל תפקידיך באמונה.

לא היה כינוס, ועידה או אסיפה אגודאית בפולין, ואח״כ בעולם כולו, שלא לקחת בהם חלק פעיל, ובנאומיך מלאי הכשרון בארץ ובעולם כולו העלית קרנה של התנועה. לא היתה פינה בעולם אשר בה לא דרכה רגליך. בכל חלקי אירופה, באמריקה הצפונית והדרומית ומאוסטרליה ועד מכסיקו — וזאת למרות חולשתך הרבה. ובכל מקום בואך, קדשת בדבריך היפים והנעימים שם שמים. הוכחת והראית פרק באהבת ה׳ וביראתו, באהבת ישראל ובאהבת ארץ ישראל. עוד שנים רבות יהדהדו דבריך הנעימים בכל חלקי תבל.

כה נאמן היית לתנועתך, מתוך אותה אהבת ישראל, אהבת חברים ששררה בלבך. ידע ידעת איך לכבד ולהוקיר בן אדם. אציל ברוחך היית, מעולם לא נגעת באיש לרעה ולא אמר אדם מעולם כי הוא נפגע על ידך. הכל העריצוך וכיבדוך.

בשנים האחרונות נבחרת, כחבר הכנסת מטעם אגודת ישראל. שוב עבדנו יחד והייתי עד ראיה ושמיעה להערצה המלאה שסובבה אותך בכנסת. שפתך הצחה והנעימה, דבריך המבוררים והמסברים את האוזן, נקלטו היטב והקנו לך כבוד והערצה. ובכל דבריך ידעת לתבל ברוב כשרון מאמר חז״ל, ובמעשה אומן שילבת דברי מוסר ותוכחה, ועל הכל היו דבריך חדורים אהבת ישראל, אמונה טהורה ויראת שמים.

— עוד אתמול ישבתי אתך במשך כל היום והנאום האחרון שערכת לך אתמול בשעה 6, והתכוננת לשאתו מעל במת הכנסת, הראיתיו לי, כדי שאעיר הערותי, וכאשר הערתי הערות מספר — קיבלתם, כמאז ומתמיד בסבר פנים יפות ובהבעת תודה. תשומת לב מיוחדת הקדשת לתשובה שהכנת על השאלה שנשאלת: מדוע אין אנו כבעש״ט וכרבי יצחק מברדיטשוב וכיצחק אבינו שאמר פלגא עלי ופלגא עלך, לא אקריא כאן את כל נאומך שלא נאמת, ואשר יישמר לזכרון — אצטט רק קטע מעניין אחד:

״אני רוצה להתעכב רגעים אחדים על הגדרת המושג אהבת ישראל ומהותו. כלום חושב מישהו כי אהבת ישראל מתבטאת בהעלמת עין מן החטאים, העוונות והפשעים של הזולת או הציבור? בחיפוי עליהם ללא נסיון כל שהוא, בשמוש תוכחה להטיב את דרכם? דוקא בתוכחה נמרצת, ללא משוא פנים, מתבטאת אהבת האדם והתעניינותו בגורל חבירו, בזה נתן ביטוי לרצונו הכן לראות את חבירו מעוטר בכל המעלות והמדות.

ירמיהו המקונן, שהפך כל כולו פלגי מים על שבר בת עמו, הלוא עזה כמות היתה אהבתו הבוערת לעמו, שבאה לשיא הביטוי בספר הקינות ״איכה״ ובפרקים אחדים בספר ירמיה. ומה מכיל החלק הארי של ספר ירמיהו? תוכחות מצליפות כפולסי דנורא, ניתכות בשצף קצף על ראשי עם ישראל. מכיוון שבאש תוכחתו רצה לצרפו ולטהרו, לחנכו ולהדריכו, ולהעלותו ליעודו הנעלה כעם סגולה, ממלכת כהנים, גוי קדוש ואור לגויים.

גם הבעש"ט והברדיטשבר ז"ל נהלו "פנקסנות כפולה", כידוע ליודעי חסידות. כאשר התיחדו עם קונם ושפכו את צקון לחשם והתפללו על עמם — עוררו בכל מיני המלצות טובות וחיפוש זכויות, את רחמי שמיא וחסדיו. אבל כשנפגשו עם העם עם חסידיהם "קרעו ונקרו את גידיהם" (בלשון החסידים) בהטפת מוסרם החריף והצורב ללא רחם!

כך שקד הרב בן יעקב על אהבת ישראל שבו, שפירושו אינו לחסוך שבטו — מוסר בשעה שיש צורך בו.

ולא רק בנאומים בכנסת התבלטה אהבת ישראל שבו, גם בפגישותיו היומיות עם אנשים. במיוחד היה קורן משמחה ומלא סיפוק ברגע שחזר מפגישה עם אישיות מסויימת או מוסד ואשר בה הצליח לפעול לטובתו של פרט זה או אחר.

המנוח היה גם טיפוס מיוחד במינו, מאותם הטיפוסים המיוחדים שביהדות פולין שרק שרידים ממנה נשארו, ועם פטירתו אבדנו עוד אחד משרידים אלה ואין יודעים אנו מאין נקח תמורתו.

ועל כל זה היה תלמיד חכם גדול ופיו לא פסק ממש מגירסא. לא אחת חיפשו את הרב בן יעקב בכנסת ולא מצאוהו בנקל, עד שגילוהו יושב בפינתו הקבועה בספריה רכון על ספרו ולומד דף גמרא. כך היה נוהג: בכל שעה פנויה רץ מיד לספריית הכנסת והמשיך בלימודו, כי התורה היתה חלק בלתי נפרד מחייו. — רבי זלמן! איך אוכל להספידך עתה ואך לפני 16 שעות בלבד נפרדנו, ובדברי פרידתך האחרונים אמרת: "ר' איטשה מאיר, אני הולך וסומך עליך כי תסדר את הכל על הצד הטוב ביותר". מאד מאד קשה הפרידה, הפצע עודנו טרי ואי אפשר עוד להשלים עם עובדה מרה זו.

ולבסוף, רבי זלמן היקר! מאז ומתמיד מלאת את כל השליחויות שהוטלו עליך בשלימות, כשבא אני להפרד ממך, בשם הועה"פ העולמי, המרכז הארצי של אגודת ישראל ובשם כל חבריך וידידיך בכל העולם, קשה אמנם לומר לי זאת, אך חייב אני לומר, כי יש לנו תפקיד חשוב עבורך. ואתה בנאמנותך ובתמימותך לך לפני כסא הכבוד והרעש עולם ומלואו, כנס כל גדולי צדיקי עולם מייסדי "אגודת ישראל" ונשמות ששה מליוני אחינו שאבדו לנו ואשר אתה היית בתקופתם, הייה למליץ יושר ועוררו יחד רחמים רבים על כל עם ישראל, על חברי "אגודת ישראל" ועל משפחתך, כי קשה כח הסבל. אין אנו משיגים עוד את המתרחש, יושבים אנו בארצנו הקדושה ורבים מאד מאחינו בני ישראל הולכים ומתרחקים ממקור מחצבתם ואינם יודעים עוד מהו יהודי, קשה לסבול עוד את צער השכינה, ומי כמוך שליח יותר נאמן וראוי למלא תפקיד זה.

בימיו האחרונים הקדיש הרבה תשומת לב לנאום שעמד לנאום בכנסת. נאום מלא רגש ואהבת ישראל, את הנאום כבר לא הספיק לשאת בפני הכנסת, והנאום זכה לתואר: "הנאום שלא נאם".

כולו תוסס, כולו פועל ומפעיל, ופתאום באמצע כל היצירה, באמצע כל העבודה.

ר' זלמן היה בבנין הכנסת, התכונן לצאת לבית המלון "ציון" בו התגורר בימי שבתו בירושלים, לנוח, טרם שישא את נאומו שהכין.

עוד הספיק ר' זלמן להיכנס לחדר בבנין הכנסת, בו התנהלה ישיבה פנימית של חברי סיעת "אגודת ישראל" בכנסת, הוא משתתף בהתיעצויות, מחווה דעתו, ובצאתו הוא פונה להרה"ח מורינו ר' יצחק מאיר לוין ז"ל ואומר לו: "אני הולך, וסומך עליך כי תסדר את הכל על הצד היותר טוב...

לפני שיצא את ה"כנסת" ניגש למזכיר הכנסת ושאלו: כמה זמן יש לי?...

הוא התכוון לזמן שהוקצב לו בשביל נאומו. אבל פתרון השאלה היה שונה לגמרי, שכן רבע שעה אחרי כן, היה ברור, כי לחיות עלי אדמות נשארו לו אז, בשעה ששאל כמה זמן יש לו, כ־15 דקות בלבד.

ר' זלמן צועד ברחוב הלל בירושלים, ולפתע זעקה... ר' זלמן מתמוטט אחוז כאבי לב קשים על הכביש, ותוך כדי העזרה הראשונה שמנסים עוברים ושבים להגיש לו, יצאה נשמתו, נסתיימה פרשת חיים סוערת.

ביום הזכרון של גאון ישראל בעל ה"חידושי הרי"ם" כ"ג אדר א' תשי"ט והובא למנוחות בסמוך לקברו של בעל ה"חזון איש" בבית העלמין "שומרי שבת" שבזכרון מאיר.

קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל "אור החיים", בבני ברק.

הגאון החסיד הרב ישראל מנחם קיהן זצ"ל

נולד בכ"ז לחודש מנחם אב תרפ"ז בירושלים,
לאביו הדרשן הירושלמי הר"ר דב קיהן זצ"ל
נפטר בשם טוב ליל שב"ק האזינו ג' תשרי תשמ"א

נכד מצד אמו להרה"ח ר' אהרן בנצלוביץ זצ"ל שהיה ידוע בשם ר' אהרן קאלישער מחשובי חסידי גור, והיה מגבאי בית המדרש של כ"ק מרן האדמו"ר בעל ה"אמרי אמת" זי"ע בירושלים, בשנות ילדותו למד והתחנך בישיבת "חיי עולם" בירושלים, שם נודע כמתמיד גדול ובעל כשרונות נפלאים, ועשה חיל בלימודו עד אשר בגיל הבר מצוה נבחן אצל גדולי ירושלים, אשר כולם הללוהו כבקיא בכמה מסכתות ואף הביעו את הערכתם אליו בכתב, בהעידם עליו כי לאילנא רברבא יתעביד, בד בבד עם התעלותו בתורה, עלה ונתעלה בשנים אלו במעלות התורה היראה והחסידות, כשהוא הוגה בספרי החסידות הרבים, ורוכש לעצמו את משנתם. הולך ומשחר את פני גדולי וצדיקי זמנו, שהוקירוהו ושיבחוהו, וגילו לו אהבה וחיבה יתירה, ומהם קנה דעת ויראת ה'. משנותיו אלו נשתמרו גם הנהגות שכתב לעצמו להתנהג על פיהם. מתלמידי הארי"י ומתלמידי הבעש"ט זיע"א מעניני עבודת ה', וכוונות התפילה, לאחר נישואיו עם בתו של הרה"ח ר' יצחק אלברט ז"ל עבר לכולל היכל התלמוד בת"א, שהיה אז מרכז רוחני תורני גדול ובית יוצר לטובי הלמדנים והרבנים, כבר אז החל בהרבצת תורה ברבים, בבתי מדרש שונים בעיר עד שנתבקש לכהן כרב בביהמ"ד "קהל חסידים", בשכונת שפירא, שם הרביץ תורה ברבים עד ליומו האחרון, אף עמד בראש הכולל המפורסם "עטרת זקנים" בת"א בביהכנ"ס "פועלי צדק" שברחוב צ'לנוב פנת הקונגרס שבדרום ת"א ולימד שם שיעורים כסדרן מדי יום ביומו. לשיעוריו יצאו מוניטין ורבים נקבצו ובאו להשתתף בהם ממקומות קרובים ורחוקים בעיר ואף מחוצה לה, שומעי לקחו היו חסידים, הרה"ח ר' משה

רוזנברג ז״ל היה מנהל הכולל, כ״כ הרה״ח ר׳ בן ציון איינפלד ז״ל היה ממחזיקי הכולל וידידו הטוב. דיבורו המתון, והנעים, סיגנונו המיוחד והלבבי, ומעל לכל הסברתו המצוינת ריתקו את השומעים, והפכו את שיעוריו למעין חויה נפשית עמוקה שלא תשכח לעולם משומעי לקחו. והיא שעמדה לו להרבות בתלמידים, ולמשוך לשיעוריו עוד לומדים, בעה״ב, ואף ״עמך״ להגדיל תורה ולהאדירה.

חיבה יתירה נודעה לשיעוריו הרבים בסה״ק ״אור החיים״ עה״ת שנאמרו בנעימות ובאור מיוחד, תוך שהוא מבאר בו כל דבר קשה ונעלם, כגדלותו בתורה ובחסידות כך גם ענוותנותו, פשטותו וצניעותו היו למופת, ברח מן הכבוד והפרסום, ככל שיכל, ואף ויתר על כל מיני משרות רבניות חשובות שהוצאו לו והעדיף להצטנע במקומו וללמוד וללמד את שיעוריו הרבים. פרק מיוחד בחייו היא מידת אהבת ישראל הגדולה שהיתה טבועה בו מראשית דרכו, כשרונו המבורך בדרוש היה להפליא וכדרשן בחסד עליון ופה מפיק מרגליות היה דורש ברבים, בשבתות ובמועדים, יומי הילולא דצדיקיא, ובכל מאורע והזדמנות, ודרשותיו היו תמיד מעוררים ומלאי תוכן, ונאמרו בחן מיוחד רתקו את השומעים, והשאירו עליהם רושם בל ימחה.

היה תקופה מתפלל בביהח״ס הקישון 33 ואז נקשרו אליו בעבותות אהבה יהודים חסידים מהשטיבל — ומינו אותו עליהם ״קומדנט״ (ראש חבורה) והיו יושבים וסועדים סעודות מצוה, ושם היה מגלה צפונותיו, ומעייניותיו היו פורצים חוצה בתורה ובחסידות.

נשמתו החסידית מחוננת היתה גם בכשרון נגינה מיוחד, אותו ניצל עד ליומו האחרון לעבודת ה׳, כבעל קול ערב ורגש מיוחד היה עובר לפני התיבה בשבתות ומועדים ובימים נוראים, ועוד בסליחות הראשונות במוצאי שבת האחרון, שעות ספורות לפני שהוטל על ערש דוי, עבר לפני התיבה ותפלתו שבקעה בקולי קולות מקירות לבו הטהור היתה מלווה בבכיות שלא כגדר הרגיל...

תפלתו זו האחרונה — ״לשמוע אל הרינה ואל התפילה״ — היוותה למעשה את דרכו בכל ימי חייו, ותמצית עבודתו הקדושה, וכל נ״ג שנותיו היוו מסכת אחת של ״רינה״ — זו תורה, ו״תפלה״ — עבודה לקל חי.

ומקום מנוחתו ב״הר הזיתים״ בירושלים סמוך ונראה למערת רבותינו לבית ״גור״.

ת.נ.צ.ב.ה.

הרה"ח הצדיק רבי יעקב זאב בוך זצ"ל

הנקרא: "יענקל בוך"
נפטר ו' בסיון תשל"ח – חג השבועות

רבי יעקב זאב נולד בוורשא שבפולין לאביו הרה"ח ר' יצחק אייזיק מאיר ז"ל במעלליו יתנכר נער, הילד יענקל ילד שונה מאחרים הוא, אינו משחק עם בני גילו, משחקים אינם מענינים אותו, רוצה הוא להיות כבר גדול ככל הגדולים. ונפשו נדבקת בתורה הקדושה ובחסידות, דוחק עצמו בין החסידים הגדולים הלמדנים, ושם מקשיב ושומע את סיגם ושיחם. לשאלתם מדוע אינך הולך לשחק עם הילדים בחוץ? אינו משיב הילד יענקל, אלא רץ החוצה, וכעבור שניות מספר שוב הוא מתחבא בינות הספסלים, של החסידים הלמדנים, שם הוא מרגיש בנוח, שם מעניין אותו יותר ממשחקיהם השטותים של הילדים. שומע וקונה את הסחורה הנמכרת ביניהם, "כי טוב סחרה מכל סחורה". חפץ הוא לראותם ולהיות לידם בתורתם, ובתפילתם, רצונו להתפלל כמותם, עם ערגה וכיסופין לאל חי. כך מחדיר הוא לעורקיו את התנהגותם שלהם מצעירותו, וכך עד זקנה ושיבה. אין הוא רוצה לחקותם, רוצה הוא באמת להיות כמותם, ללמוד ולהתפלל כמו שיהודי צריך ללמוד ולהתפלל, מתוך אימה ויראה, ומורא שמים, ואת זה מיישם ר' יענקל כל ימיו, עד יציאת נשמתו המופלאה. ועל כך בהמשך.

מצינו בחז"ל (סנהדרין פד:) שלחו מתם "איזהו בן עולם הבא, ענוותן ושפל ברך שייף עייל ושייף נפיק וגריס באורייתא תדירא, ולא מחזיק טיבותא לנפשיה" דומה מכל המאמר הזה כאילו תפור למידותיו של ר' יענקל, איש תם יושב אוהלים כל מהותו התקפלות, בריחה מזיז קל של פרסומת ענוותן ושפל ברך, משרידי העליה שנשתלו בדורינו.

תלמידו של הגה"צ בעל ה"ראשית ביכורים" רבי אברהם וינברג זצ"ל הי"ד, מבחירי המתיבתא בורשא, בגיל 18 בשנת תרצ"ד מוכתר על ידי 17 רבנים מגדולי בעלי ההוראה שבפולין. ומתואר בתוארים בלתי רגילים לאותה תקופה. רבה של "סוקיילא" הגר"י

שוסטר זצ"ל כותב עליו – כי אין כמותו והוא בקי בכל חדרי הש"ס, וכהנה וכהנה, ועוד מפליג אחד ממסמיכיו לרבנות בשבחיו בתוארים בלתי רגילים ומופלגים גם בימינו, המסמיך, אחרי שאין יכול לגמור עליו את ההלל, לא מצא מרגוע לנפשו עד שכתב: "כי באמת בדור הזה הוא חזיון בלתי נפוץ לראות איש צעיר לימים כמותו שיהיה מלא דבר ה' זו הלכה בכל מקצועות התורה, וכו' וכו'... ובהמשך כתב הסמיכה: ואשרי העיר אשר תזכה מן השמים שהרב הדגול מרבבה הנ"ל יכהן פאר בתוכה.

מי יתנה את גודלו של אברך שגדולי ורשא כותבים עליו לגדולי ירושלים בעלותו לארץ ישראל – שידאגו להושיבו בשורה הראשונה של מורי הוראה – ואילו הוא בורח פשוטו כמשמעו מכל אותם גינונים, תלמיד חכם אמיתי שאין לו בעולמו אלא ד' אמות של הלכה, ואין מי שיעמוד על טיבו כולל בני משפחתו – זו גדלות זו ענקות.

צור מחצבתו ממשפחה חסידית מפוארת, חסיד אמת, טבל במעיינה הלוהט של קוצק – בצעירותו זכה להסתופף בצילו של מרן בעל ה"אמרי אמת" זי"ע ובצילם של גדולי עולם. ובהמשך בצילם של אדמו"י "גור" – סר למשמעתם ומבטל עצמו ואת ישותו בפניהם, לא זז כמלוא נימה ממוצא פיהם הקדוש.

במיוחד דבק ברבי מרן בעל ה"בית ישראל" זי"ע שקרבו וחיבבו ביותר, כי הרבי היה "מבין" עליו ועל גדלותו, ביודעו מה סופג בקרבו ובנשמתו. בנו הרה"ח ר' אברהם הי"ו היה ממשמשמיו הקרובים ביותר, לכל מקום הילוכו היה לוקח את בנו ר' אברהם יחי', ופעם תוך כדי שהם עוברים ליד ביתו של אביו ר' יענקל שהיתה ממוקמת ב"כיכר השבת" מצביע הרבי באצבעו כלפי הבית ומתבטא בלשונו הקדושה: "עס איז שטארק ליכטיג" (מאד מואר).

אכן אם הצליח לכסות על גדלותו בתורה, לא הצליח לכסות את עבודת ה' – זו תפילה, מי שלא ראה את ר' יענקל בתפילתו בבית המדרש הגדול ד"גור" שבירושלים כשטליתו מכסה ראשו ופניו, ורועד מפחד היראה ומתפלל מתוך בכיות נוראות וטליתו רטובה מדמעות שהוזיל מעיניו עד כדי סחיטה ממש – לא ראה תפילה מימיו, אלו שעקבו אחריו עמדו והשתוממו על גדולת נפשו ונשמתו הגבוהה.

לילות רבים לא עלה על יצועו, היה יושב על יד השולחן ולומד בהתמדה רבה עד שהיה נרדם על השולחן, כשהיה נרדם היה נזהר לא לסמוך את ראשו בידיו, וכשהתעורר ערך תיקון חצות, מתוך בכיות נוראות עד שנדמה כי כותלי הבית בוכים יחד אתו, וכך המשיך בתפילה ולימוד עד אור הבוקר. הכין עצמו לתפילת השחר, לא דיבר לפני התפילה, תפילתו היתה מתוך יגיעה עצומה עד שכל גידיו בלטו בשעה שעמד בתפילה, המסתכל המבין שראהו, ראה שתפילתו היא לא רק בבחינת "כל עצמותי תאמרנה" אלא פשוט היה שובר כל עצם מעצמותיו לכבוד ה'. בחזרתו מתפילת שחרית, לא נטל ידיו לאכילה לפני שלמד ספרי חסידות ובמיוחד את הספר הקדוש "נועם אלימלך". לימודו לפני האכילה היתה בהתלהבות ובדמעות עד שהרטיב את הספר בדמעותיו. בכלל היה בעל בכי כל כך גדול, עד שאפשר להמליץ עליו "כי שערי דמעות

לא ננעלו בפניו״, היה שופך מעיין דמעות בכל מצוה ובכל תפילה ובפרט על כל צרה הן של הכלל והן של הפרט.

מספר הרה״ח ר׳ חיים דוב רובינשטיין הי״ו מחיפה שסיפר בשם אביו הרה״ח ר׳ יוחנן ז״ל – שזוכר עוד מפולין כש״אגודת ישראל״ נתנה סרדיפקטים (רשיון עליה לארץ ישראל) לבחורים הטובים שבפולין, ביקש אבי ר׳ יוחנן מחברו ר׳ יענקל בוך שילך להבחן אצל מורינו רבי יעקב מאיר בידרמן זצ״ל וכך יזכה לקבל סרדיפקט, ענה ר׳ יענקל אני לא יודע ללמוד כדי להבחן. ואחרי הפצרות מרובות שלא רצה ללכת, לקחו ר׳ יוחנן ממש בידו והלך עמו לרבי יעקב מאיר בידרמן להבחן. ותיכף נתנו לו סרדיפקט לארץ ישראל. באותו זמן נהיה לחתן שגם זה עזר לו לעליה לארץ ישראל. באמצע השבע ברכות שלו הלך לסדר ויזה לעליה לארץ ישראל. סיפר הרה״ח ר׳ איטצ׳ה גרינפלד זצ״ל שפגש את ר׳ יענקל בוורשא כשהוא חבוש כובע סמט (פלוש) כך לא היו הולכים כי אם רבנים גדולים ומכובדים, לשאלתו של ר׳ איטצ׳ה מדוע הולך כובע כזה? ענה ר׳ יענקל כי הוא באמצע ה״שבע ברכות״ שלו, ובכל זאת הולך לסדר את הויזה כדי שיוכל לעלות מיד לארץ ישראל.

לפרנסתו עסק בדבר החביב עליו ביותר, והוא ספרים הקדושים, יושב הוא בחנותו שב״מאה שערים״ ולומד ומעין בספרים וכשנכנס קונה, מוכר גם ספר או שתיים.

רוב הזמן החנות סגורה, כי היתה לו סדר יום גדוש ומלא, הרי תפילתו לקחה לו זמן מרובה, ותורתו לקחה לו זמן מרובה, ומעשיו הטובים המרובים לקחו לו זמן מרובה, ומתי יש זמן לפתוח את החנות, גם לזה מצא זמן קצר מאד, ואף ביושבו בחנותו היה לומד יותר ממה שהיה מוכר.

הקים כולל על שם דודו הגה״צ רבי ישראל יהושע דוד רוזנפלד זצ״ל שהיה מתלמידי בעל ה״חפץ חיים״ זצ״ל, הוא התמסר להחזקת הכולל בכל נפשו ומאודו לא נח ולא שקט עד ששילם את התמיכה לאברכי הכולל, גם כשהדבר היה כרוך אצלו בהפסדים כספיים, ולפעמים היה מוכר ספרים יקרים בהפסד כדי לממן את תקציב הכולל.

עבודתו הקדושה: בחגים, היתה ממש עד כדי מסירות נפש כחד מקמאי, יש והיו נעצרים ונשארים עומדים מתחת לחלונות ביתו לשמוע באיזה התלהבות עשה ״קידוש״ במיוחד התעלה בעבודתו עבודת ה׳ בליל התקדש חג הפסח, לשיא התלהבותו הגיע בשעת אמירת ״נשמת כל חי״ שהשקיע בזה את כל להט נשמתו עד שהיה ממש נשאר באפיסת כוחות. אחרי החג לא נשמע קולו מהתאמצות שהתאמץ באמירת ״נשמת כל חי״ ובכך זכה כי בימים אלו ימי החג שבהם התקדש ביותר כמאמר חז״ל: ״חייב אדם לקדש עצמו ברגל״. וברגל חג השבועות יצאה נשמתו בטהרה.

ראוי לציין שהגם שחי תמיד בדחקות בכל זאת היה מחזר תמיד ובפרט בסעודת שבת קדש – וימים טובים – לחזור ולהזמין עניים מדוכאים ומרי נפש שאין להם בית, שיבואו לסעוד אצלו ולהחיות נפשם, ובאופן שירגישו שעושים הם לו טובה בזה שבאים לסעוד אצלו. כן נהג תמיד לדאוג לשבורי לב, איך לזכות אותם בסעודה בכל

הזדמנות, אם זה בשמחה משפחתית וכדומה, כן דאג לקרובים שלו איך להנות אותם כמה שאפשר, הן בגשמיות שיהיה להם צרכיהם, וכן לכבד אותם בכל מיני כיבודים בכל לבו ונפשו, ובודאי יש הרבה יותר מה שעשה מבלי יודעים, ומבלי שנדע אף פעם ממעשיו המוסתרים והמופלאים, עם בריותיו של הקב"ה.

אדם מופלא מאד. היה יושב רוב יומו בבית הכנסת "ישועות יעקב" במאה שערים (שטיבלאך) ולומד ומתפלל – וגם יושן שם על הספסל ואו היה מרכין ראשו על השולחן וכך מנמנם. מרן ה"בית ישראל" זי"ע בסיוריו לפנות בוקר היה מסלולו כמעט מידי יום לכוון "מאה שערים" ומידי פעם היה נכנס לשטיבלאך במאה שערים לראות את ר' יענקל בוך הנמצא תמיד שם, או היה משקיף מן החלון לראותו איך שהיה יושב ולומד. ולימודו היה בקול ובעמידה, עד כלות הנפש, ורק אח"כ היה מתיישב למנוחה וממשיך ללמוד בישיבה.

תמיד צהלתו בפניו, נראה כאדם המאושר עלי אדמות, ולא חסר לו בעולמו שום דבר, כי מה צריך האדם הלומד ומתפלל ועובד את בוראו בצורה הגבוהה ביותר, חסיד המתחסד עם בוראו וקונו – ועם בריותיו של הקב"ה, אדם כזה מה חסר לו בעולמו, מושלם הוא, ובפרט שהוא מסתיר עצמו מעיני הבריות.

בשעת עריכת השולחן הטהור (טיש) אצל מרן ה"בית ישראל" זי"ע נדחף הוא בין הבחורים והאברכים הצעירים ממנו בשנים הרבה אבל אין זה מפריע לו, לראות את מלכינו רצונו הוא ולכן נדחף, לראות את ר' יענקל בשעת ה"שמוס" הנאמר בטיש על ידי הרבי, דבר נפלא הוא, לא בכל יום רואים צורה כזו, הנראת כאינו נמצא בעולם הזה בכלל, אלא עלית נשמה יש ליהודי הנקרא ר' יענקל, עיניו עצומות וחוורון מכסה את פניו השדופים. הרבי בראותו את ר' יענקל בעת חלוקת היין ואו הפירות, מושיט מיד כוסית יין ואומר בקול עבור יענקל בוך, כן בחלוקת הפירות, מושיט מלוא חופניו בידיו הקדושות פירות ושולחו עבור ר' יענקל בוך, כך זה חוזר מידי שבת בשבתו, ומידי חג וימים טובים.

פעם בעת עמדו בשורה ונדחף לראות את הרבי ב"טיש" היה דוחק רב מאד וחום גדול שרר ב"שורעס" ואחד הנדחפים חש ברע והתחיל בהתעלפות, מיד החלו בזעקות "וואסער" "וואסער" (מים, מים) ולא היה כלי במה להביא מים, מה עשה ר' יענקל החסיד שעמד באותה שעה סמוך לאותו אברך המתעלף חבוש בשטריימל חדש, רץ ומילא בצד ההפוך של השטריימל החדש שלו מלא מים, ושפך על האברך המתעלף, וזכה להעירו מעלפונו.

אחרי פטירתו של מרן ה"בית ישראל" זי"ע היה שבור ורצוץ ככל העדה הקדושה – וטיכס וחשב עצה בנפשו מה יכל הוא לעשות למען בריאותו של הרבי, ולא עשה!! מיד קיבל על עצמו ואירגן מנין קבוע ב"חצות לילה" לשלום הרבי מרן ה"לב שמחה" זי"ע, ושמר על המנין הזה בכל כוחו ומאודו, והסמיך לזה מהרש"א במסכתא ברכות על הגמרא שדורשת הפסוק "כרום זולת" וג' דברים שעומדים ברומו של עולם ובני אדם מזלזלים בהם.

בחודש האחרון לחייו הלא הוא חודש אייר התחיל לרמוז כי עומד הוא לעזוב את העולם הזה, ומתכונן לעבור לעולם הבא. בשבת לפני חג השבועות, ביקש מאורח להתארח אצלו בבית ולזכהו במצוה זו של הכנסת אורחים היות וימיו ספורים!! הלה נבהל למשמע אוזניו ובקשו להמנע מלדבר כך, אך הוא בשלו.

בערב חג ה"שבועות" האחרון זכה עוד להכנס עם "קוויטל" לקודש פנימה למרן בעל ה"לב שמחה" זי"ע בפעם האחרונה.

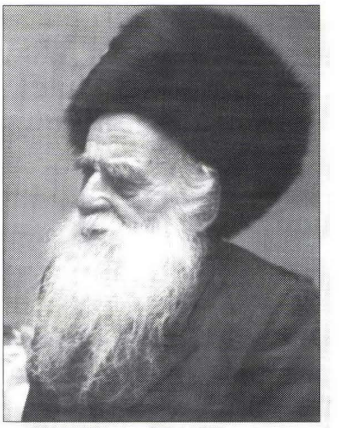
בליל התקדש חג, הלך להתפלל בבית המדרש הגדול ד"גור" בירושלים, בגמר התפילה נשאר ללמוד עד השעה 10 בלילה, אז חזר לביתו, ובשמחה עצומה התכונן לעשות "קידוש" ולסעודת החג. קידש מתוך התלהבות כדרכו, אחרי סעודת החג סימן ב"זוהר הקדוש" במקומות ששם מדובר ממיתת צדיקים, והתיישב ללמוד הזוהר הנ"ל. כשנכנסו אנשי ביתו לראות אם נשכב במיטתו, מצאוהו יושב ולומד, בראותו אותם פנה ואמר להם: "אני זקוק לרחמים רבים" וביקש שרוצה להכנס למיטה ושיוציאו את הכר מראשותיו, ולהסיר את גרביו, יישר רגליו בתוך המיטה, והמשיך באמירת הזוהר, ניכר היה שהוא ממהר ורוצה לגמור לימוד הזוהר, אח"כ יצא למרפסת ביתו שבכבר השבת וקרא לאנשים שעברו ברחוב ליד ביתו שיבואו אליו למעלה לביתו כי זקוק הוא ל"מנין" אנשים ליציאת נשמתו. ברחוב מאה שערים עברו בשעה זו מאות אנשים ההולכים לתפילה ולתיקון ליל שבועות לעבר שריד בית מקדשינו "הכותל המערבי" שלא זזה שכינה משם. מיד נעצרה כל ההליכה הרבה הזו וכולם נעמדו בכיכר השבת לראות את המחזה הזה. עומד יהודי במרפסת ביתו וזועק עלו אלי למעלה כי זקוק אני ל"מנין" ל"יציאת נשמה" הנשמע דבר כזה אי פעם? מיד רצו כמה מנינים של יהודים למעלה, ובני משפחתו שעמדו סביבו בחדרו, וביקשו להזעיק עזרה רפואית של רופא, והתחילו לטלפן לרופא, ור' יענקל אומר להם שאין הוא זקוק לרופא ושלא יחללו עליו את היו"ט את הרגל הקדוש, וביקש שמנין אנשים לא יצאו מהחדר רק שישארו יחד אתו, הנאספים עמדו נדהמים ואינם מאמינים כי אכן המצב הוא כל כך רציני, והוא בדעה צלולה ובקול ברור, פותח ואומר בקול: "שמע ישראל" וכולם קורים יחד אתו בבית בקול רם "שמע ישראל", ולשמע קריאת "שמע ישראל" מהבית, קראו כל הנוכחים ברחוב גם יחד בקריאת "שמע ישראל", ונדמה היה לרבים כי בתפילת "נעילה" עסקינן. וכך יצאה נשמתו הטהורה בקריאת עליונים ותחתונים "שמע ישראל" על ידי מאות אנשים, וקידש שם שמים במותו – כשם שקידם שם שמים בחייו.

סדר פטירתו המיוחדת הפכה לשיחת היום בירושלים – ולאחר החג גם מחוץ לירושלים – ולכל העולם, כי סדר פטירה כזו שמעו רק אצל צדיקים יחידים כמו שמופיע בספרים הקדושים.

בהלויתו ביכו קהל רב מבני ירושלים – ומעדת חסידי גור, את פטירתו של איש צדיק נסתר כזה כרבי יעקב זאב בוך זצ"ל.

ומקום מנוחתו: ב"הר המנוחות" בירושלים.

החסיד רבי משה יוסף חרש זצ"ל

הנקרא "משה יוסל" —
"משרידי הדור הישן"
נולד לאביו הרה"ח ר' מאיר דוב ז"ל
בז'דוסקע וואלע שבפולין
נפטר ה' סיון תשמ"ח

ר' משה יוסף שם דבר בגור — עד כדי כך שזכה שיקרא שמו על שטיבל בבני ברק שנקרא "שטיבל משה יוסל" לא כל אדם זוכה לכך — אם נקרא על שמו שטיבל, זה אומר שהיהודי ר' משה יוסל היה "שטיבל איד" מקומו בשטיבל תפילתו ולימודו בשטיבל ואפילו שינתו בשטיבל — לא פעם עשה את מנוחת הלילה בשטיבל — ועל כן זכה ונקרא שטיבל בבני ברק על שמו, ונספח לזה גם רחוב שנקרא על שמו סמטת משה יוסל.

חסידים רבים הצטופפו ברציף הרכבת על מנת לנסות ולחזות באור הצדיק, מאן דהוא גילה כי הרבי בעל ה"אמרי אמת" זצוק"ל, עומד לנסוע ברכבת זו, והחסידים ניצלו כל מקום ישיבה ועמידה ברכבת.

אברך צעיר אחד, משה יוסל שמו היה בין חסרי המזל לכאורה, שלא הצליחו להיכנס פנימה לקרון הרכבת, אולם לא שרעפער חסיד כר' משה יוסל יוותר כל כך בנקל, על ראית פני הקודש. בהיותו זריז בטבעו ובעל מזג חם בחסידות, קופץ הוא ונתלה מבחוץ על אדן חלון הרכבת, ומשקיף מבעד לחלונו של הרבי פנימה בלהט קודש. תוך כדי נסיעה, הבחין הרבי בצעיר התלוי על בלימה, בין שמים וארץ, במסירות נפש, כדי לראות פני רבו. הושיט לו הצדיק רבע תפוח "שיריים" ממאכלו הקדוש. "כל ימיו, עד זקנה ושיבה, ובימים הקשים ביותר, היה ר' משה יוסל מרבה להתבטא כי כל עמידתו, רק בזכות רבע התפוח שזכה לקבל באותה שעה מהרבי"!! ויחד עם ה"רבע תפוח", אין ר' משה יוסל מסיח דעת מהאימרה הקצרה שזכה לשמוע אי פעם, משמו של האדמו"ר בעל ה"אמרי אמת" זצ"ל — "גמרא" — מלשון "גומרי" גחלים שורפים ומבערים כל מה שאינו ראוי, מן הלב!

הדברים עושים רושם עמוק על משה יוסל. חבר הוא בחברת פרחי החסידים, אברכים משכמם ומעלה, העוסקים עם החסיד המפורסם ר' לייזער, במחשבת חסידות מעמיקה. אולם כאשר נפתחת חבורה חדשה של אברכים המתבססת בעיקר על לימוד רצוף של מספר שעות גמרא ותוספות, אין לפניו אלא דרך אחת: — "גמרא" — "גומרי"! והוא מוצא את מקומו בחבורה חדשה זו.

בישישים חכמה, ופרחי החסידים ששים להתחמם לאורה של תורה וחסידות, שריחו של הדור הקודם נודף מהם. טעם מיוחד יש להם לדברים, כשהם נשמעים מפי יהודי בעל יסורים ותלאות, המיישם את דברי החיזוק בחיי המעשה.

כה היו הדברים מורגלים בפי ר' משה יוסל, מקבל היסורים והתלאות באמונה תמימה ובאהבה.

עליו אפשר לספר את הסיפור הידוע: מהרבי רבי שמחה בונים מפשיסחא, — איש חסיד מבאי ביתו, נכנס לקודש פנימה, וּמַתְּנָה קדורנית את צרותיו הצרורות על שכמו. הגיב הרבי: — האמן לי, אילו הייתי בורא העולם, לא הייתי מתנהג עמך בצורה שונה אף כחוט השערה...

יצא החסיד לבית המדרש ופתח בריקוד נלהב סברו חבריו כי נטרפה דעתו עליו מרוב צרותיו, וביותר לאחר תשובתו של הרבי שלא הבטיחו דבר נתחייך כלפיהם החסיד: — עד הנה, מרוב הצרות שהשתרגו, כסבור הייתי כי חלילה וחלילה מרחקים אותי משמיא ואיני בן אהוב וחביב למקום. ואולם בשמעי מפי הרבי, שבודאי אוהבני כבן, וכל רצונו להיטיב עמי בזה ובבא, והוא אומר כי כמו כן היה נוהג — הרי שעלי לשמוח ביסורים המוענקים לי משמים ומדודים לפי מידתי...

רוקד ר' משה יוסל ורוקד גם כשהשלוה ממנו והלאה, ובד בבד עם הריקוד, ממשיך לעבוד ולהתייגע, כאילו לו נאמרו הדברים שהוא מרבה לספר משמו של מרן ה"שפת אמת" זי"ע — אחד האברכים, שיטח דאגתו בפני מרן ה"שפת אמת" זי"ע, על כי הוא מתייגע בתורה וחסידות ובכל זאת אינו רואה שינוי בנפשו. השיבו הרבי: — חסיד אין נעשים בעמל עשר שנים, או עשרים, והוא המשיך ומנה עד שבעים שנה וכל זמן שחיים עלי אדמות, יש לעמול ולהתייגע...

ור' משה יוסל מקיים דברי רבו ה"שפת אמת" ומתייגע ומתייגע בלי לייעף ובלי תירוצים.

קובע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל הידוע "דריי און דריסיג" ("הקישון 33") בתל אביב, ונמנה על המיוחדים שבו, ענו ושפל ברך, ואינו מחזיק טיבותא לנפשיה, אפשר להשפילו ולהכלימו עד עפר, ודבר אינו מזיקו, מתכופף הוא כקנה רך ומזדקף בכל עוזו, וממשיך בעבודתו התמה של התורה והחסידות. נראים פניו בתפילתו כפני חמה בזריחתה, כולו אדום מחום הקדושה וההתלעטות, דבוק הוא בבורא עולם, לפניו הוא משיח את דאגתו. לשאלה ששאלו אותו אחרי התפילה ר' משה יוסל "וואס הערט זיך"? (מה נשמע), היתה תשובתו — "יעצט איז בעסער" (עכשיו יותר טוב), וכוונתו שאחרי שפרק עולו בפני בוראו, מרגיש בטוב יותר ממקודם.

חסיד בכל מאודו שתמיד צהלתו בפניו – ותוגתו בלבו, והיה לו מלא תוגה בלבו – אבל יותר היה לו צהלתו בפניו.

תמיד אימרה בפיו, אינו מניח כמעט אדם מבוגר או אברך או אפילו ילד קטן שאינו אומר לו אימרה חסידית או מילה משמחת, והיה משמח את כל רואיו. רק להביט בפניו הבוערים כלפיד אש, היתה מעלה חיוך על פני כל רואיו, משמח אלוקים ואנשים, תמיד מלא שמחה, תמיד מלא שמחת חיים, אף פעם אינו מודאג, אף פעם אינו מיואש, תמיד יש מה לעשות בחיים, תמיד להוסיף עוד תורה וקדושה וחסידות, דברי ה"שפת אמת" עוברים בדם עורקיו ובגידיו "יש לעמול ולהתייגע", וממילא אין מקום לעצבות וכל שכן ליאוש.

מגיע ר' משה יוסל לדור בעיר התורה והחסידות בבני ברק, אינו הולך לשטיבל של זקני החסידים, מוצא הוא את עצמו בין פרחי החסידים, האברכים, כי הרי אמרו בשם חסידי קאצק – אין מושג של "אלטער איד" (יהודי זקן) יהודי אינו אף פעם זקן – יש מושג של "צווי אינגעלייט דריי אינגעלייט" (שני אברכים שלושה אברכים), וכך מסתובב הוא בשטיבל של אברכים חריפים הנקרא שטיבל של "זליגיסטים" ע"ש שהיו בחברה שנקרא על שמו של החסיד המפורסם רבי זעליג שטיצברג זצ"ל ששמו נישא בהערצה עד היום הזה.

כאן מרגיש את עצמו ר' משה יוסל כאברך בין האברכים כאן יש לו עוד מה ללמוד ומה להתייגע, וכאן הוא תורם את חלקו לקשר בין דור העבר מפולין המעטירה לבין הדור החדש – שצמאים לדעת ה' ואת משה נביאו, ובולעים כל מילה ומילה היוצאת מפיו, ומסיפוריו, על מה שהיה בגור בפולין ואצל הרבי ה"אמרי אמת" זצ"ל.

וכך ממשיך את חייו בעמל רב, לומד ומלמד, שמח ומשמח מראה דוגמה אישית לחסידים מקמאי.

עד שהתחיל להרגיש שלא בטוב, ומתקרב למסור את נשמתו לבוראו, כשההכנה גדולה מאוד, ורוצה ומשתדל להחזירה נקיה כביום נתינתה, ואכן זכה לכך, ומחזיר את נשמתו בחודש קבלת התורה כי קשר בל ינתק יש ביניהם.

ומקום מנוחתו ב"קרית שאול" חלקת החסידים בתל אביב.

יהי זכרו ברוך.

הרה"ח הנגיד ר' יצחק אייזנר ז"ל

נפטר ט"ו באייר תשכ"ג

הובא לקבורה אור ליום כ' אייר תשכ"ג

נולד לאביו המפורסם רבי אברהם דוד אייזנר זצ"ל הי"ד, שהיה אחד מהאישים הבולטים בקהילת לודז', לעשרו יצא מוניטין בעולם היהודי, אך הוא בפשטותו וצניעותו, עג עוגה מסביבו, ולא היה מש מד' אמות של הלכה, ומאהלי חסידות, השתוקקותו ודבקותו ברבותיו, מרן בעל ה"שפת אמת" זי"ע. ולאחר מכן למרן בעל ה"אמרי אמת" זי"ע לא ידעה גבולות. עוד זכה לישב בשולחנו של "השפ"א", אשר לזה הגיעו אך יחידי סגולה. לא היה זז זיז כל שהוא מבלי לשאול בעצת רבו.

מספרים: שהצלחתו בעסקים החלה מאותה נסיעה ראשונה לרבו ה"אמרי אמת" זי"ע אחרי פטירתו של ה"שפת אמת". זי"ע, בעת ההיא עמד לפני משפט רוסי, ושאל בעצת הרבי, כיצד לנהוג?

הרבי זצ"ל ברכו כלשונו: "ווי דו וועסט טהון זיי מצליח" (בדרך שתלך בה תצליח). ואז נענה הוא: אצל הרבי זצ"ל היינו ה"שפת אמת" היינו שומעים תשובות ברורות. הוסיף הרבי זצ"ל: "אבי ז"ל השאיר דעת עבור כל אחד ואחד". ואז העיר החסיד "מידת הדעת שאני קיבלתי, היא לשאול בעצת הרבי". ואז קבל תשובה ברורה — ומאז הצליח בכל דרכיו.

מבית זה ומסביבה זו שאב ר' יצחק אייזנר ז"ל מלוא חופניים ירושה של תכונות נעלות ומידות תרומיות, אשר חישלו את דמותו האצילית, לבל תיפגע חלילה במאורעות הזמן, ובנסיונות המרים והקשים שהיו מנת חלקו, רבים הגלים והמשברים, אשר עברו עליו, אך הוא נשאר איתן ברוחו, ובריא בנפשו. מסביבו שקע וחרב העולם, והוא את נפשו הציל. בליבו פנימה עוד בערה אותה הגחלת מירושת בית אבא, והוא היה מלבה אותה ומפיץ אור יקרות מסביבו, ביד ברזל היה שומר על החותם הקדוש שנשאר

ברשותו, מבלי שמץ של זיוף, ובהתנהגותו טרח ועמל להוסיף חוליות לשרשרת הזהב של בית "אייזנר" המפואר שכמעט שנותק ונמסר לשר השכחה.

ר' יצחק ז"ל היה מעמיק נפלא לא רק בלימוד התורה, אשר היווה חלק בלתי נפרד מישותו, אלא שחידושו הגדול היה בכוחו לטפח ירושת אבותיו, כי הוא לבדו היה היורש כשריד בודד למשפחה עניפה, שארית העמודים של "תורה וחסד" ששניהם היו נעוצים בקרקע החסידות, נותרו מן הבנין החרב, והוא היה נודד מגולה לגולה, אך ברצונו העז ובמסירות נפש שמר אמנם על המורשת.

חידושו היפה בלימוד התורה היה לשמור על חשבון הזמנים ההולכים לבטלה. לכן היה מעתיק מן התורה מן הנביאים ומן הכתובים, ממשניות גמרא ופוסקים, וספרי חסידות, קטעים שונים על פנקסי חשבון רגילים, והיה נושא עמו לכל מקום שהיה מגיע, כשהיה נוסע באוירון או ברכבת, לרגלי מסחרו, כשנוסע שיושב לידו היה שולף פנקס ומעיין בחשבונותיו — אף הוא היה שולף מתוך צניעותו את פנקסו שלו. היה עוסק בתורה בעיון רב, מבלי שאיש זר הרגיש בכך. ואז ממש שוכח מן הסובב אותו.

חידושו בעמוד החסד — לא היה מסתפק ביהודים שבקשו עזרתו, אם כי כתובתו היתה מוכרת וידעו כולם שאצלו ישיגו עזרה, ברם הוא היה תר ומחפש אחרי משפחות עניות, כדי לעזור להם, למקומות שונים היו מגיעים סכומים של כסף לעזרת נצרכים, ורבים מהם אף לא הכירו את מטיבם, אמר פעם לאחד מידידיו בירושלים: "אם רצונך לזכות אותי, המצא לי אילו כתובות של משפחות החיים חיי דחק ואז אדע שהנך באמת ידידי".

הכל היה כאין וכאפס לגבי התקשרותו לבית "גור" לחסידות בכלל, ולחסידים באורח פרטי ביותר, והרי את כל הגיגיו היה משקיע בעסק זה, כל השנה היה שואב כוח ועידוד מאותה נסיעה מסורתית. שהיה נוסע לרבו בתקופת הפסח, בזמן שהותו במחיצת רבו, היו סרים כל דאגותיו, והיה משים עצמו כאברכים הצעירים ה"קעסט אינגעלייט". ויחד עמם היה טוחן שוב ושוב, ומעמיק בדברי החסידות שנשמעו בשולחן (בטיש) הטהור אצל כ"ק אדמו"ר ה"בית ישראל" זי"ע. ולא היה סר מביהמ"ד כמעט במשך כל שעות היום. והיה מן העשרה הראשונים שהשכימו לפתחו של הבית המדרש, ולא היה זז מלחבב את הבחורים החסידים, והיה שופע עליהם מחומו ומטובו, והיה מעניק להם ביד רחבה ובטוב לבב, זוכרני שהיה מחלק לילדים פנסים במתנה, ועוד דברים שונים, כן היה תוחב לבחורים כסף לקנות להם דבר מה שצריכים. כן היה שולח לבחורים ואברכים גרביים שחורות. כי הרי היה לו מפעל לגרביים. היה קורן מאושר, באם הצליח לארגן סעודה חסידית, עם משקה לרוב, תמיד היה מתענין לדעת, מי מבין הבחורים בא מבית עני ועבורם היה נותן למפעל "פנחס יעקב" כסף עבור מלבושים, והכל באהבה ובחמימות, בענוה, ובצניעות, כי כך היתה דרכו האופיינית לו, לאתר מקומות מוזנחים, לפעול ולעשות במלוא המרץ ובשלימות, ולהשאר הלאה עטוף במעטה הצניעות והפשטות.

דמות הרבגוונית חרותה עמוק בלבבות חסידי גור בארץ ישראל.

בנסיעתו האחרונה בארץ ישראל נכנס לקודש פנימה לפרידה מהרבי ה"בית ישראל". ויצא מהפרידה מבולבל לגמרי, אני לא מבין מה שהרבי מדבר אלי?

מה קרה הפעם?

איני יודע, ויצא לרחוב גאולה, והמשמש רץ אחריו, ומודיעו הרבי קורא לך בחזרה, נכנס שוב ר' יצחק אייזנר ז"ל לרבי, והרבי מדבר שוב ושוב כל מיני דברים שאינם מובנים לו ביציאתו פונה הוא למקורביו לא היה לי אף פעם כזה "געזעגענען" (פרידה) וחשב בקול אולי אני לא נוסע חזרה, ולבסוף החליט כן לנסוע, ועל זה ידוה הלב, אשר נלקח מעמנו באופן כה טרגי בתאונת דרכים. אחד השרידים של יהדות פולין אשר גילם בקרבו כל אותן תכונות הנעלות, שינק מסביבתו, שהיתה אפופה טוהר, זוך ותום, קדושה, וטהרה, אהבת תורה, וכיסופין לחסידות, ומבית אבא שהיה מושתת על יסודות תורה וחסד, כי משפחת "אייזנר" היתה אחת המשפחות המפוארות והמיוחסות, אשר יהודי פולין ובפרט "חסידי גור" התפארו בה. חבל על דאבדין ולא משתכחין יהא זכרו ברוך ויהיה מליץ יושר על ידידיו ומשפחתו ועל כל ישראל.

ומקום מנוחתו ב"הר המנוחות" בירושלים.

ת.נ.צ.ב.ה.

הרה"ח ר' אברהם נתן נטע ברסלר ז"ל

"הצעיר שבחסידים"
נפטר ד' מרחשון תשל"ז

נולד לאביו הרה"ח ר' חיים אריה ז"ל בתל־אביב. הישוב של הימים ההם! בארץ! היו אלו שנים של מחסור בכל. קראו אז לכך "משטר של צנע". הכל חולק על "כרטיסים" עם "נקודות": מזון, בגדים, ואפילו מנות לחם, דלות שררה בכל. והנה מסתובב לו ילד קטן וגאה ושמח על המתנה הנפלאה שסבו שלח לו מפולין "קפוטה של משי" על פי מידותיו. הרעב מציק לכל, וילד פלאי זה אינו מחפש אוכל גשמי, אוכל רוחני מעניין אותו ובזה הוא שמח ובזה הוא בא על מבוקשו, מסתובב לו הילד אברומל'ה עם "קפטה" בשבת, וזה כל עולמו. מסתובב הוא משחר נעוריו אצל זקני החסידים ומלקט מהם סיפורי "מופת" סיפורי "הוד", ואינו שבע מלשמוע ולקלוט עוד ועוד. זהו מזונו, וזה משביעו. וכך גודל הילד עד הגיעו למצוות. לאחר מכן נכנס הוא ללמוד בישיבת "חידושי הרי"ם", הנקרא אז ה"סניף" של ישיבת "שפת אמת". ומיד ניכר בו תכונותיו ומזגו הטוב והנעלה, זורק כאן מילה ושם מילה טובה, וכולם מקבלים עליהם את עולו, ושמחים להיות בקרבתו, עד שנמנים וגומרים למנותו עליהם לקצין "קומדנט" (מפקד) מושג שהובא מפולין החסידית.

מספר תלמידו וחבירו הרה"ח ר' נ.ר. הי"ו: הלכתי עם אבי ז"ל להתפלל בשטיבל של "גור" שהיה ברחוב "פרץ" בתל אביב, שם שכנה אז הישיבה ה"סניף" בשני חדרים, היו שתי כתות. וגם לי התחשק להצטרף אל הישיבה. ובקשתי מאבא ז"ל רשות להישאר בישיבה וללמוד, אבל אבי ביקשני שאעזור לו בבקר לפחות עד השעה תשע — עשר — אחר כך תלך לישיבה! ואז הכרתי בתוך כותלי הישיבה את ה"קומדנט" של הבחורים הצעירים, ר' אברהם ברסלר ז"ל, שהיה אז כבן שש עשרה (16) השם "קומאנדנט" קסם לנו מאד, והחברים בני גילי הסבירו לי כי ה"קומאנדנט" זהו המדריך שלנו, לו צריך

לספר הכל, והוא יודע לתת עצות לכל אחד. ואני ניגשתי אליו וכשדמעות חונקות בגרוני שפכתי בפניו את לבי, כי אני רוצה לבוא "פארטוגס" (לפנות בוקר) לישיבה, רק אבי מעכבני שאעזור לו. — הכל תלוי בך — כך הסביר לי ה"קומדאנט" — כשתדע להתנהג בבית כמו שצריך, כשתתנהג בדרך החסידות, תתפלל בכוונה, לא תבזבז אף רגע לבטלה. כשיהיה לך פנאי תפתח ספר חסידי, ותתהלך בצניעות, כי אז אבא שלך יאמין לך, שנפשך יוצאת להיות בן־תורה!

כה דיבר אלי בנועם ובדברים הנכנסים אל הלב: — תיזהר לבל לפגוע, חס וחלילה בכבודו של אבא! אין לקנות תורה וחסידות על חשבון מצוות "כיבוד אב", כי נהפוך הוא, השתדל לסייע לאבא מכל הלב. כשתלך לישון מוקדם, תוכל להשכים קום ולעזור לאבא ב"מאפיה" במידת האפשר, אז הוא ישחרר אותך בשעה שמונה בבוקר, ותפילת "שחרית" תוכל להתפלל גם פה בישיבה!

האזנתי לעצתו, והתהלכתי על פי התידרוך של ה"קומנדאנט" והצלחתי במלוא המידה, וכולם בבית היו מרוצים. — בעצם זה — פרט אופייני על דרך פעולתו וצורת השפעתו של ר' אברהם ז"ל, כבר אז נתבלטה אישיותו הנדירה, שהיתה ממוזגת מ"התלהבות חסידית" ו"מעדינות נפשית" לאין ערוך. תמיד חשב על הזולת והיתה בו איזו חכמה עמוקה להרגיש מה שחושבים אנשים ואיך לרכוש אותם לא בדרך של מאבק והתמודדות, אלא בצורת של שכנוע פנימי מתוך טוב לב. מצעירותו פעמה בו נשמה חסידית, ואצלו תורה ומידות החסד היו ממש "היינו הך", שלימות אחת. אף פעם לא הרים את קולו, גם כאשר אחד החניכים התפרץ ועשה דברים "חורגים" ומרגיזים. ולכן חדר עמוק ללבותינו, קנה "שביתה" בתשתית הנפש. אהבנו אותו, וידענו, שהוא עומד בדרגה הרבה הרבה יותר גבוהה מאתנו. אך הוא — חס ושלום — לא זו בלבד שלא התגאה והתאמץ להיות "כמו אחד מהחבורה", אלא שיתירה מזו — תמיד השתדל להיות נמוך מכולנו, כאילו להתבטל כליל מפני כל אחד מחניכיו.

"אברהמ'ס חברה" כך נקראו בני החבורה שחסו בצלו בפי כל. היה זה אושר לבחור שידעו שהוא מבני החבורה הזו.

כדי להמחיש במה היה כוחו, ועד היכן הגיעה התמסרותו לזולת. זכורני מעשה שהיה, המאפיין היטב את האיש. "אברהמ'ס חברה" המשיכה מעבר לגיל הבחרות, ועברה גם לגיל האברכות, וכך היינו מתאספים מדי פעם אצלו בביתו שבבני ברק, והמשכנו כמו במסגרת ישיבתית "חברה". ואז אירע שאצל אחד האברכים חלה ילד פעוט, שהוכנס לבית החולים "איכלוב" בתל אביב. ההורים היו נאלצים להימצא תמיד ליד מיטת חוליו של הפעוט, והנה יום ששי, בערב שבת, בשעה שלוש, זמן קצר לפני כניסת השבת, מופיע במפתיע ה"קומנדאנט" שלנו ר' אברהם ברסלר בבית החולים, כשהוא לבוש בבגדי שבת והשטריימל לראשו, והוא מציע לאברך הניצב על מיטת חוליו של הפעוט:

— אתה לך הביתה, שבת קודש היום! אני פה ומבטיח לך לשמור כהוגן על

הקטנציק, גם לי יש ב"ה ילדים קטנים יודע אני איך להתנהג אתם! — וכי מה עלה בדעתך? — סירב האברך לקבל את ההצעה הנדיבה. אבל לא עזר לו שום דבר. בסוף הגיעו שניהם לידי "הסכם" — ה"קומנדאט" ישאר בבית החולים עד חצות הלילה, ואז ישוב האברך מהבית לעמוד על המשמר, ואילו ר' אברהם יטריח את עצמו ללכת ברגל לבני ברק, ואז יערוך בביתו "קידוש" ויסעוד סעודת שבת...

סיפורים כגון אלה היו אצלו, "מעשים שבכל יום". כי הוא ראה את עצמו כאילו נולד וחי כדי לעזור לאחרים, וזה לא היה רק ענין של גמילות חסדים, הוא בטח שזו הדרך הכי טובה והכי בטוחה להחדיר תורה וחסידות ללבותיהם של בני אדם.

ה' שבט — זה היה עבורו במיוחד יום הילולא, שהתכונן אליו בכל להט נפשו החסידית. לא לחינם נושא אחד מספריו הרבים, את התואר: "השבט ליהודה" — שבו מרומז: ה' שבט ליהודה — לציון יום הסתלקות של בעל ה"שפת אמת" זי"ע. ליום זה היה נוהג ללקט מפי חסידים ישישים סיפורים מקוריים, ממקור ראשון, מחיי האי צדיקא קדישא. וכמובן, שהחברותא "שלו" התאספה לסעודת מצוה כיאות.

והנה, לאחר שה"קומנדאט" שלנו טרח ויגע להכין בעצמו את הסעודה, וכולנו נתאספנו, וההתלהבות עלתה כדת וכדין — הוא קם לפתע ממקומו והצטדק בפנינו:

— תסלחו לי, אני מוכרח ללכת!

אנא, תמשיכו בלעדי!

כולנו נדהמנו. והוא — מתחילה רצה לשמור את הסוד בלבו, לאן הוא מתכוון ללכת. אך כאשר הפצרנו בו להישאר, נאלץ היה לגלות את סודו. לאמור: — כלום שכחתם, שאחד מאברכינו המצויינים שוכב על מיטת דווי? חולה מסוכן הוא, אבל לי יתנו להיכנס אליו. לפיכך החלטתי לסור אליו ולבלות אתו בצוותא את הערב של ה' שבט, הלוא גם שמו יהודה אריה לייב, על שם בעל ה"שפת אמת". ויש לי כמה סיפורים חדשים להשמיע באזניו...

לא בחינם הוא זכה לקבל אצל מרן רבינו ה"בית ישראל" זצ"ל את התואר החביב: "רבי'לה"!... אנו, בני החבורה, ידענו את עוצמת כוח השפעתו על נער וזקן כאחד, כי הוא נתחבב במיוחד אצל חסידים ישישים משרידי הדור הישן, אשר תמיד נהג ממש "להתאבק בעפר רגליהם", הוא היה שואב מהם, כדי "להשקות את העדרים", — את הגדיים, מבני הדור הצעיר.

והשפעתו היתה רבה עד כדי כך, שלפעמים נמסרו לו שליחויות עדינות ביותר מאת מרן ה"בית ישראל" זצ"ל. הוא לא היה מגלה את הדבר לשום איש, והכל נעשה בצינעה יתירה, אך מפי אותם שהיו "על הכוונת" ושאליהם נשלח נודעו לנו דברים מפליאים. וזאת לדעת כי מעגל השפעתו של ר' אברהם נתרחב כל הזמן, ללא הרף. אנו, אנשי ה"חבורה" שלו הותיקה, תפסנו אפס סעיף קטן במסגרת פעילותו הרוחנית.

מאז ימי צעירותו היה לו "תחביב" כזה — לשאוב מעשיות וסיפורים חסידיים אוטנטיים מפיותיהם של שרידי הדור הישן. הוא היה מגלה את החסידים הקשישים

בכל המקומות, והיה טורח אפילו לנסוע למרחק, כדי לפגוש אותם. — כשנודע לו על חסיד ישיש בחיפה — היה נוסע אליו, והיה לו כשרון מיוחד לדובב "שפתי חסידים". כשהיה נכנס לבקר אצל חסיד זקן — לא פתח בשאלות גרידא, הוא היה משתדל להתיידד, לעזור לישיש בכל מה שאפשר, וכך נכנס עמו לשיחה, וכאשר גילה "באר מים חיים" אצל מישהו מהישישים — לא הירפה ממנו.

משיחותיו עם החסיד הישיש, שכולם הכירוהו וכיבדוהו — ר' משה אהרן בוים ז"ל שנפטר בשיבה טובה ומופלגה בגיל של למעלה ממאה שנים, בנה ר' אברהם "ספר שלם" שנחשב כספר מקורי בקורות החסידות בשם "הצדיק השותק".

ומי יודע כמה ליקוטי אימרות ומעשיות, דברים נפלאים וחוויות אמיתות מאת צדיקי הדורות הקודמים רקם בלבו ר' אברהם ברסלר ז"ל. היתה לו אוזן קשבת ולב מבין — ובכל נימי נפשו נקלטו בתוכו לא רק הסיפורים המקוריים אלא גם הניבים החסידיים הטיפוסיים. בכל שנות חייו אסף וליקט "לבֵנים לבנין" ואת כל האוצר הזה לקח עמו.

ה"צעיר שבחסידים" נקרא ר' אברהם ולא בכדי. חסיד בכל נפשו ולבו, מחשבתו נתונה תמיד לנעשה בירושלים אצל הרבי ה"בית ישראל" זי"ע כל שיחו ושיגו ומדברותיו כולם נתונים אך ורק לרבי בירושלים, ומדי פעם חטפתו כמיהה עזה לראות את מלכו, באמצע ימי החול, קם ועשה מעשה ונסע לירושלים ל"מנחה" להתפלל עם הרבי, עלה לבימה בביהמ"ד כדי להיטיב לראות את הרבי, ונסתר מעינו של הרבי, כי הרי לא נכנס לקודש פנימה לקחת "שלום" מסתתר הוא מפניו שלא יראהו, והוא אינו שבע מלראות את מלכו.

היה זה בזמן אחרי שהרבי ה"בית ישראל" נותח בחיפה, ואז היתה הכרזה בכל השטיבלך של גור. בפקודה לא לבוא לירושלים ל"שמחת תורה". ר' אברהם עצב, מה עושים "שמחת תורה" לא להיות במחיצת הרבי איזה טעם יש לזה. עלתה במחשבתו רעיון ואינה מספרה לאחרים, קם ונוסע לירושלים לרבי ל"הושענא רבא"...

ומאז נהיה ממש נסיעה ל"הושענא רבא" לתפילת שחרית, ורבים למדו זאת ממנו. היה מוסר בשטיבל "בן פתחיה" — כיום ברחי בלוי 5 בבני ברק — שיעור כל מוצאי שבת ב"תנא דבי אליהו", היה זה מלא טעם וריח והיו רתוקים אליו לשמוע עוד ועוד, עד שהוא היה קם ואומר: "הרי מישהו מחכה לנו בבית לשמיעת הבדלה".

בשמחת תורה האחרון לחייו עלי אדמות, קנו לו החברה בשטיבל לומר "אתה הראת" לפני העמוד, ור' אברהם בענוותנותו כי רבה, לא הסכים לקבל זאת, בטענה מדוע שאברכים יוציאו ממון עבורי. ואחרי ששוכנע ואחרי הסברים, כי הכסף הולך עבור השטיבל החדש שעמדו לרכוש אז, הסכים לומר "אתה הראת". כי הוא זה שיכול היה לומר "אתה הראת". כי הוא היה מראה לנו את הדרך והאמונה והבטחון, והכל "בישוב הדעת". כי גם נמצא מעזבונו מאמר "בגנות הפזיזות ובשבחו של ישוב הדעת". מאמר נפלא — והנה קטעים אחדים ממאמרו: כדאי לשים לב ולחפש את האויב הנורא

המטריד אותנו כל כך בכל הענינים של עבודת הבורא. האויב הזה כמעט שאינו נראה, כי אין בו ממש – ועם כל זה מרגיש כל אחד ואחד איך ה"לזה" מעיק על הלב ומכריע את הנפש... שמו של האויב: "טרדה" – מאיז "פאריוגטי"! הנך נחפז, לבית הכנסת – וברצונך להתפלל. הנך רץ אל בית המדרש – ושאיפתך ללמוד. והאויב הזה נצמד אליך במפתיע...

הנך מוזמן לשמחה של מצווה. כמה טרח בעל השמחה להכין הכל, ומה גדולה שמחתו, כי הידידים מתאספים ובאים אליו כדי להשתתף בשמחתו. וברגע זה של אושר – נחת לפתע האויב מן המחתרת ומשתלט לפתע על בעל השמחה: בדאגות של המחר, ומבלבל את ראשו ומוחו, והוא נהיה טרוד ומבולבל.

ומהי העצה? מהו המוצא?

ישוב הדעת! "בשובה ונחת תושעון"!

כמאמר השרף מקוצק, על ידי ישוב הדעת אפשר להיוושע בכל הענינים. וכמאמר השפ"א זי"ע "ענין ישוב הדעת – מה שנתיישב השכל והבינה בהמעשה, שאינו עושה בלי דעת", וממשיך ר' אברהם: – ישוב הדעת, להתיישב עם הדעת, לשקול כל מעשה בטרם הנך עושה בדעת, ולפעול בשובה ונחת – אז תרגיש בכוחה של הברכה: – ברוך אתה ה' חונן הדעת: ממאמר זה רואים איפה היה ראשו ומוחו ולבו נתונים, וזה החדיר גם לאחרים. באיזה סבר פנים יפות קיבל כל אדם, גדול כקטן הכל שוים אצלו, באיזה מאור פנים קיבל כל אחד, תמיד צהלתו בפניו, כחסיד אמיתי – שדאגתו בלבו, והיה לו דאגות בלבו רבות ואחד מני רבים דאג כשנודע לו מאחיו הצעיר הרה"ג רבי יצחק מאיר ז"ל, שחלה במחלה קשה, ונצטער צער רב על אחיו שהיה תלמיד חכם גדול ומתמיד ושקדן על תלמודו יומם וליל, ודבר זה הסב ללבו הרחום כאב, מבלי שיוכל לעזור לאחיו, וצער זה חילחל וקדח בלבו, עד ליום מן הימים, באסיפת חברים למען הקמת הקריה החסידית בחצור הגלילית, בעת דיון מעמיק בבית הרה"ח ר' ליפמן אלתר ז"ל בתל-אביב, מול תמונתו של הרבי

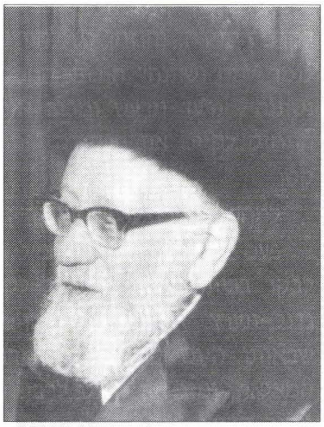
ר' אברהם ברסלר נראה בחבורת זקנים ביניהם הרה"ח רבי משה אהרן בוים זצ"ל ורבי שלמה בכלר ויבדל"א הרה"ח ר' מנחם בוים הי"ו קרובו של רבי משה בוים זצ"ל

"הבית ישראל" שהיתה ציור עבודת יד אמנותית, תוך שהוא פונה ליושב לידו, במילים קצרות "התמונה הזאת מוציאה אותי מדעתי" ומיד הניח ראשו על כתף חברו, באבדו את הכרתו, מיד נלקח לבית החולים, וכעבור כמה שעות לא היה בין החיים, היה זה יום מר ונמהר בחודש שנקרא מר חשון, וכחודש לאחריו נסתלק לבית עולמו אחיו הרה"ג החסיד ר' יצחק מאיר ז"ל. מרן ה"בית ישראל" מגיב בשמעו זאת "האחים האלו לא נותנים לי מנוחה איני יכול לסבול זאת" ואכן כשלושה חדשים לאחר מכן נכבה נר המערבי, ונסתלק המאור הגדול מורינו ורבינו בעל ה"בית ישראל זצוק"ל.

ומנוחתם כבוד של האחים הקדושים בבית החיים "נציבי פונביז'" בבני ברק.

יהא זכרו ברוך.

הרה"ח רבי מנדל לב ז"ל

נפטר י"ד תשרי תש"מ

נולד בלודז' שבפולין, לאביו הרה"ח ר' יצחק מאיר ז"ל, בבית אביו החסיד קיבל את ראשית חינוכו, וממנו ירש את יסודות השקפת עולמו. כדרך חסידי פולין חריפי המח לא הרבה האב להטיף דברי מוסר. כדי לשאוב ממעיינות חכמתו היה צורך בבינה יתירה בבחינת "די לחכימא ברמיזא", ואכן בשעת רצון היה ר' מנדל מספר על ניצוצי חכמה ודעת שהיו מתנוצצים מפיו של האב ומאירים את דרכו של הבן.

באוירה זו הספוגה לומדות וחסידות גדל ר' מנדל בתורה ובחכמה בבחרותו.

זכה להתבסם במחיצת החסידים הראשונים שרידי תקופת "קוצק" אשר היו עוד מצויים בימי נעוריו בתוך קהל חסידי "גור" אשר מילא את בתי החסידים בעיר מולדתו.

זכרונות מאירים נשתמרו בלבו ממחיצתם של אותם חסידי אמת, בביהח"ס אשר בו התפלל ולמד אביו, מצויים היו דמויות זוהר, הרה"ח ר' סנדר בומץ זצ"ל, והחסיד המופלג ר' חיים איצי זצ"ל. שנחשבו לבעלי מדרגה מופלאים, וסיפורים נלבבים נשתמרו בזכרונו מאותם הימים. בזקנותו היה מחזיק טובה לעצמו כי לא הלך אחר הבחורים שהתחילו אז להתארגן בחבורה בפני עצמה, אלא נוהג היה ללכת עם אביו בבואו למסיבה של חסידים, ובכך זכה לקלוט ניצוצי זוהר מפי החסידים הישישים.

בעודו בחור צעיר עלה לארץ ישראל בין העולים הראשונים בתקופת השלטון המנדטורי, עלה והתיישב בירושלים. ומיד התקבל בהערכה בין יקירי ירושלים שהעריכו את למדנותו ויראתו הקודמת לחכמתו. ואחד מנקיי הדעת שבירושלים החסיד ר' ברוך וינשטוק זצ"ל מצא בו חתן כלבבו.

באותם הימים כשראשוני עולי פולין הגיעו לארץ היה בין הראשונים לכל דבר

שבקדושה, עמד לימינו של הרב משה בלוי ז״ל בארגון היהדות החרדית, עמד לימינם של ראשוני חסידי ״גור״ בארץ ביסוד ״ישיבת שפת אמת״.

חיבה יתירה היתה נודעת לו מאת כ״ק מרן בעל ה״אמרי אמת״ זי״ע מאז ביקורו הראשון בארץ בשנת תרפ״א.

ר׳ מנדל ז״ל היה נוהג לספר מידי פעם על חויותיו במחיצת רבו הנערץ זצ״ל:

בסדר של פסח הראשון אשר ערך מרן ה״אמרי אמת״ בירושלים זכה ר׳ מנדל לקרבה יתירה, והוזמן לשולחנו של הרבי. כשמזגו את הכוס השני והגיע שעתו של הבן לומר ״מה נשתנה״ הופתע החסיד היושב באימה ויראה, כשהרבי אמר לו לשאול ״מה נשתנה״, נרעד ונרעש ומרוב אימת רבו עליו לא ידע את נפשו ונאטם עליו פיו. אך התחזק לקיים את הפקודה ופתח לומר ברתת ובזיע מתוך הספר מילה במילה כדרדק קטן.

למחרת אמרו לו שאדמו״ר זצ״ל אמר כי נהנה מה״קושיות״ של מענדל...

פעם בלוותו את הרבי זצ״ל בסמטאות ירושלים, הביע הרבי לפתע את רצון קודשו לבקר בביתו, חרד ר׳ מענדל לקראת הזכיה הגדולה שנזדמנה לארח בביתו אורח כה גדול ונערץ, אך הצטער בלבו שבביתו אין כל לכבד בו את רבו. אסתייע מילתא שבאותו היום קנו בקבוק בירה בשביל יולדת, שמח ר׳ מענדל שמחה גדולה על המציאה, ומזג את הכוס לרבי, וכנראה כדי לגלות חיבה לכיבוד הצנוע תהה הרבי על מחיר הבירה...

עוד סיפר ר׳ מענדל. פעם כשהיה במחיצת הרבי זצ״ל בכ״ג אדר, פתח אדמו״ר זצ״ל ואמר: ״היום היארצייט של זקיני ה״חידושי הרי״ם״ זצ״ל הוא היה הסנדק שלי.

ר׳ מענדל שימש ציר אמונים של אדמו״ר ה״אמרי אמת״ זצ״ל לרבני ירושלים, הרבנים הגאונים ר׳ יוסף חיים זוננפלד זצ״ל והרב קוק זצ״ל, במיוחד באותם הימים אשר צדיקי פולין ניסו ליישר את ההידורים, ולעשות שלום בין רבני ירושלים, ומעניינות היו חויותיו וספוריו מתקופה סוערת זו, ובחיבה יתירה היה מזכיר את אותם הגאונים והצדיקים אשר זכה להתקרב להם אז.

בערך בשנת תרצ״ד יסד תלמוד תורה בתל אביב בשם ״יבנה״, תלמידיו מאותה התקופה מזכירים באהבה ובהערצה את המנהל ר׳ מענדל לב ז״ל ואת אחיו ר׳ אהרן לב ז״ל שכיהן בתלמוד תורה כמלמד, בנועם ובכשרון הרביצו תורה והחדירו יראת שמים בתלמידיהם, וחיות ילדות נעימות נחרתו בלבם אשר נשתמרו בהם גם ברבות הימים.

רק שנים מועטות התקיים התי״ת בתל אביב, לר׳ מענדל נועדה שליחות חינוכית אחרת... בפרוץ מלחמת העולם אנו מוצאים אותו בדבלון שבאירלנד הרחוקה. שם חיפשו מנהל עבור בית ספר יהודי ור׳ מנדל לקח עליו את האתגר.

שם מצא ר׳ מנדל את רוב רובם של היהודים קרובים לטמיעה, וכאשר יצא משם לאחר עשרות שנים של עבודה מסורה, השאיר אחריו אברכים תלמידי חכמים רבים,

וביניהם גדולי תורה. במסירות ובכשרון ניהל את בית הספר, בדברי נועם שקולים, היוצאים מן הלב ונשקלים בשכל בהיר, השפיע על חניכיו.

ולא בבית ספרו בלבד עמד על משמרת הקודש, השפעתו היתה מכרעת על שמירת אופיה החרדי של הקהילה בכללה, הוא נסך מרוחו איתנה על אחרים ובהשפעתו עמדו בתוקף מול כל הנסיונות של חוגים ריפורמיים או פשרניים אשר בקשו להשתלט על הקהילה. מי יודע את דרכי ההשגחה העליונה? — הרבה שליחים למקום לקיים את הבטחתו הגדולה שלא תשתכח תורה מישראל לעולם. כאשר נחרבו מרכזי התורה באירופה המזרחית, מילא גם ר' מנדל ז"ל, ללא ספק, שליחות ההשגחה להקים עולה של תורה בפאתי המערב, בפנה שקטה שבאירלנד הרחוקה אשר לא ידעה אז תרועת מלחמה.

כמה וכמה אישים ממקימי עול תורה בבריטניה הגדולה נמנו על תלמידיו, ביניהם מנהל הסמינר של "בית יעקב" בגיסהד, המעיד על עצמו כי משנתו של ר' מנדל לב ז"ל החסיד הישר עמדה לו עד היום הזה.

באחרית ימיו כשבש ובא בשערי ירושלים לחיות שנותיו האחרונות בהשקט ובצנעא, כדרכם של נקיי הדעת שבירושלים.

באותם השנים ישב ושקד על התורה בדירתו הצנועה שבבתי וורשה, כשסדר יומו מסודר להפליא, מחולק לשיעורים שונים במקצועות התורה לשעות קצובות, לא פחות משמונה שעות ביממה.

ואף על פי שצנוע היה האיש ושקדן גדול, קיבל כל אדם בסבר פנים יפות, והתבסמו מרוחו כל הבאים במחיצתו. שיחתו היה בה מרוחב דעתו של תלמיד חכם, ולבביותו של חסיד. מלא וגדוש במדרשים היה, וידען גדול במפרשים, ומתבל דבריו באמרותיהם של גדולי הדור אשר רבים מהם שאב מן המקור הראשון. מכל מידותיו הטובות התבלטה דבקותו ב"מדת האמת", בדבר זה לא סבל כל פשרות. דומה כי מדה זו גרמה לו להיות דבוק בדרך ה"פשט" עם כל ידענותו הרבה בדבריהם של פרשני התורה השונים לא זז מעולם מן הכלל ש"אין מקרא יוצא מידי פשוטו". ומתוך כך דבקותו הנפלאה בפירוש רש"י. הוא היה מעיד על עצמו כי לעיתים נעצר בעיונו בפסקה אחת של רש"י לימים מספר, ואינו זז משם עד שיוצא ה"פשט" מצוחצח ומלובן מתחת ידו.

שמונים ושלש מחברות של ארבעים דף השאיר אחריו ברכה, ובהם הערותיו אשר העלה בעיונו, וברובם המכריע מתייחסים לפירוש רש"י. מעניין כי גם השנים אשר פעל וחי בהם שמונים ושלש היו כמספר המחברות של כתבי הקודש אשר השאיר.

חיילים אלמונים היו לה ליהדות התורה שהקימו את עולה, של תורה, בעוז רוח ומתוך אמונה איתנה, בדור של נסיונות, וכיון שהצניעות האישית דבקה בנפשם ולא עשו את מעשיהם אלא לשם שמים, לא נתפרסם שמם ברבים.

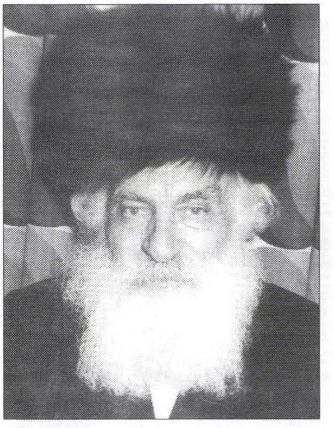
אכן הם אינם זקוקים להתפרסם בעולם הזה, צדקם ילך לפניהם, ויעיד בהם בפני בית דין של מעלה לפני מי שאין לפניו שכחה, במקום אשר שם עשויים להיות "עליונים

למטה ותחתונים למעלה", לא דעת הקהל הפכפכת קובעת את הערכה בעולם האמת, אך בכל זאת חייב להם הציבור החרדי חוב של כבוד, "יקרא דשכבי ויקרא דחיי" וגם מצד ש"מפרסמים עושי מצוה" למען ילמדו אחרים מדרכיהם. ר' מנדל הלך לבית עולמו, אחד מחלוצי החינוך היהודי החרדי בתקופה החדשה, פטירתו מן העולם הולמת היתה את אורח חייו כי גם היא היתה בצנעא בערב יום טוב של סוכות כשאין השעה פנויה להרבות בכבודו.

קבע מקום תורתו ותפילתו בבית המדרש הגדול שבירושלים.

ומקום מנוחתו כבוד ב"הר הזיתים" שבירושלים.

הרה"ח ר' אברהם צבי רוטה ז"ל

"הנקרא אברהם הערש בעל מוסף"
נפטר י' בתמוז תשמ"ו

נולד בציכנוב שבפולין, לאביו הרה"ח ר' מנדל ז"ל שו"ב מחשובי חסידי גור בעירו.

בשנת תרפ"ד עלה לארץ ישראל, והקים את ביתו בירושלים עם בתו של הרה"ח ר' מרדכי קורנפלד מוורשה, שהיה בין המקורבים ביותר למרן בעל ה"שפת אמת" זי"ע ובעל ה"אמרי אמת" זי"ע.

החל משנת תר"ץ עבר לפני התיבה בבית המדרש דגור, תחילה כבעל שחרית בימים הנוראים, ומשנת תרצ"ו שימש כבעל מוספים קבוע. היו שנים אחדות שהתפלל גם שחרית וגם מוסף.

פעם אחר תפילת ימים נוראים אמר לו מרן בעל ה"אמרי אמת" זצ"ל: "תפילותיך נתקבלו היום ברצון בשמים".

גם מרן ה"בית ישראל" זי"ע שיבח את תפילותיו ואמר שהוא מתפלל מאד טוב, ופעם התבטא לאחד המשמשים: "בוא נשמע תפילות מיהודי ירא שמים".

וכך גם זכה להערכה רבה ממרן ה"לב שמחה" זי"ע אשר שיבח את תפילתו, שבחים אלו – לאו כל אדם זוכה להם מגדולי עולם אלו, אשר כל מילה היוצאת מפיהם מדודה ושקולה במשקולת של זהב.

ולא בכדי אמרו עליו רבותינו הקדושים מילים אלו. יודע ר' אברהם הערש – כי תפילותיו אינן שלו. יודע הוא שלא ה"אני" שלו עבר לפני התיבה, אלא כח משלחו. כוחו של צדיק, כוחם של רבים.

מבקש ר' אברהם הערש ז"ל להתדבק בשכינה, על כן, דבק הוא בצדיקיו של דור, הרוחשים לו חיבה יתירה ומקלסים את תפילתו. משמר הוא כאוצר יקר מני יקר, את אותם דברים שאמרו לו רבותינו הקדושים כי "תפילותיו מתקבלות בשמים".

שלהי אלול – מנסר בחלל. דריכות של ממש, ואז נשמעת "זעקת ארי", קול מיוחד

וערב, חזק, כנה, הבוקע לא מעומק של גרון אלא של מעמקי לב נשבר שהכין עצמו לשעה הזאת במשך כל השנה כולה.

שאגת ארי ממש שנשמע למרחוק ובטח עד השמים — יודעים הכל — כי הגיעה השעה. הצליל הזה, המוכר כל כך: הנעים כל כך: המתחנן והמבקש — כמוהו כדרשת התעוררות שלימה, וכך, למן אותו רגע ובמשך הימים הנוראים והימים הטובים, והשבתות והמועדים — אומרים צליליו של ר׳ אברהם הערש את משמעותו של יום וטיבו.

זכורים הם: ה״כל נדרי״ — ה״זכרנו״ — ה״כבקרת״ עם ה״מי באש״ וכו׳ הנאמרים במהירות: ה״היה עם פיפיות״ וה״גשים״: ״הזכרונות המלכיות והשופרות״ ה״אבינו מלכינו״ — וה״נעילה״

— ה״גשם״ וה״טל״ — ה״מוסף דשבת״ — כולם היו לחלק מן הישות, לחלק מן העבודה והזכרון של שעות נעלות במחיצתם של צדיקים. והפכו והיו לחלק מן המאפיינים, לחלק מן האוירה המיוחדת, אותה אוירת קודש עילאית שכמותה יכולה להיות אך ורק במחיצתם של גדולי עולם, צדיקי הדור, אשר המוני בית ישראל דבקים בהם ומקושרים אליהם בכל נימי רמ״ח ושס״ה.

זה הדיוקן בו הצטייר ר׳ אברהם הערש, אצל כל מכיריו בכלל ואצל בני התשחורת הצעירים בפרט — עוד בטרם ונשמע קולו האדיר שהיו בו כל הסגולות הטובות להרטיט נימים שבנפש. ברגע שניגש ר׳ אברהם הערש לעבור לפני התיבה: בפרט בימים הנוראים, הרי הדיוקן הזה מקבל ממדים חדשים לחלוטין. נוטל ר׳ אברהם הערש את למעלה משמונים שנות חייו: נוטל עמו את לבו ואת ישותו: את מוחו ואת כוחו — ומבטלם כליל. לא ראוהו אף פעם, עומד לפני התיבה כמנהגם של כאלו מבין המנעימים בקולם, באיזו תחושה של נינוחות או רצון לעמוד בנוחיות. הוא מצטנף לפינת העמוד, פניו שזיו מאחד נסוך עליהן, מפיקים יראה. מבטו מופנה לימינו, שם עומד צדיקו של דור — וכולו אחוז פחד ויראה.

יודע ר׳ אברהם הערש, כי שם, בפינה הימנית ליד התיבה, עומד רבן ומאורן של ישראל שתפילתו בוקעת רקיעים — וחש, לעצמו, את ה״הנני העני ממעש״ שהוטלה עליו המשימה להיות שליחו של צבור ועטרת ראשו, ואז, כפי שהתבטא לא פעם, הוא לא יכול שלא לבטל כליל את עצמיותו. ידע שלא כוחו שלו יעמוד לו, אלא כוחו של צדיק וכוחם של רבים. מי לא זוכר את ההקפות ב״הושענא רבא״ כאשר ר׳ אברהם הערש רץ כעבד לפני רבו ומכריז בקול רם ״הושענא שלש שעות הושענא״ וכו׳, היה זה מראה מרהיב עין ומרעיד לב, איך הפחד והיראה עם מדת דרך ארץ גדושה, ליהודי בא בשנים לרוץ מן הצד עם לולבו ואתרוגו ומחזורו בידיו ומכריז בקול רם. איזה חינוך זה הכניס בצעירי הצאן קדשים התנהגותו זו, יותר ממאה מלמדים. זה נכנס לעצמות ולדם התמצית ולעורקים עד סוף כל הימים.

מכאן ולהבא, אחרי ההכנה שנמשכה כל השנה: חדור בהכרה כי לא כוחו שלו ולא

קולו שלו הם העוברים לפני התיבה – לא פלא שקולו האדיר "ארי שאג" עורר את הרבים והכניסם לאוירת הימים בהם היו מצויים. למעלה מיובל שנים עמד על משמרתו – ובכל פעם ופעם בהתחדשות. נותר עם אותה יראה בה ניגש לעבור לפני התיבה בשנות התר"צ – תש"ח במחיצתו של מרן ה"אמרי אמת" ובעשרים ותשע (29) שנות הנהגתו של מרן ה"בית ישראל" ועד לשנתו האחרונה במחיצתו של מרן ה"לב שמחה".

מאז היה ר' אברהם הערש לבעל תפילה בחצר "גור", הוא לא פסק מלהיות שליח. לרגע אחד, לא הסיח דעתו מלזכור מי הוא השולח, הוא איננו "שליח ציבור" רק בשעה שהוא עובר לפני התיבה: הוא אינו "בעל תפילה" רק בשעה שהוא מנעים בקולו המיוחד והחזק: – הוא שליח ציבור ובעל תפילה בכל יום ויום מימות השנה.

התפקיד הזה מחייבו כל העת. להיות שליח ציבור, בזמנים כה קדושים, במקום כה נעלה ובמחיצתם של קדושי עליון – אינו ענין הנוגע לשעתו. הדבר מחייב על כל צעד ושעל – ור' אברהם הערש מתחייב. כל שעה פנויה – קודש לקביעת עיתים לתורה. כל זמן טוב – קודש להתעלות ולחסידות, ויש גם לעמול קשות על העצמיות שתהיה כפי שחסידות דורשת וכראוי לבעל תפלה ולשליח ציבור.

כך הוא נוהג בשנים שהוא עמל לפרנסתו ונהנה מיגיע כפיו. בשנים הללו הוא מנצל את זמנו הפנוי לקביעת עיתים לתורה ולחסידות, מאז פסק מעמל פרנסתו, בערוב ימיו, הרי אין לו בכלל זמן פנוי במשך היום כולו, כאברך צעיר, הוא שוקד על מבועי תורה, עם חיות וחדוה, עם כל החושים והכוחות. חסיד בכל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו. אמונת חכמים לוהטת "לא מהרהר אחר דברים ששמע, ולא עושה מאום לפני ששמע".

כזה היה "בעל תפילה" בבית מדרשה של "גור" שליח ציבור – לו האזינו במרוצת יובל שנים רבבות.

בעל תפילה ושליח ציבור, שעבר לפני התיבה בשבתות, במועדים ובימים נוראים למעלה מיובל שנים כאשר בסמוך לו עומדים צדיקי עולם, אדירי תבל, שהמוני ישראל דבקים בהם, בתורתם ותפלתם, שהם צינור ההשפעה להאיר הלבבות באורות עליונים.

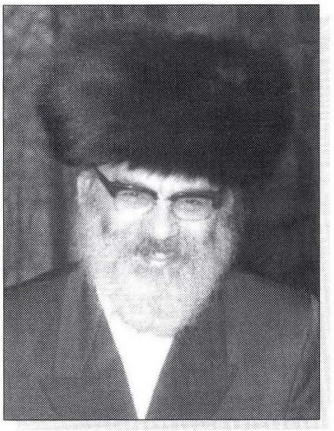
בחג הפסח בשנת תשמ"ו עבר בפעם האחרונה לפני התיבה, ומאז נחלש והיה רתוק למיטתו מחמת חוליו וביום י' בתמוז נדם אותו הקול, אשר יצא מעמקי לבו של חסיד, שלא החזיק טיבותא לנפשיה, אלא תלה כל זכויותיו בכוחם של צדיקים. נדם הקול – אך לא הושבת זכרו.

צליליו של ר' אברהם הערש ז"ל עוד יזכירו שנים – ימים טובים ושעות של התעלות.

ומקום מנוחתו ב"הר הזיתים" בירושלים.

ת.נ.צ.ב.ה.

הרה"ח ר' יצחק הכהן רפפורט ז"ל

מחותנו של
כ"ק מרן בעל ה"פני מנחם" זי"ע
נפטר כ"ב באייר תשמ"ג

הרה"ח ר' יצחק ז"ל מגדולי הנדבנים וממחזיקי התורה והישיבות בארץ ישראל, וממיסדי הקהילה החרדית ברמת גן, ומטובי בניה של חסידות גור, איש סגולה, בעל תכונות נפלאות, שמיזג בקרבו שאר רוח של כלי חמדה מפואר, אהוב ומקובל על הבריות בן לאחת המשפחות המיוחסות, מגזע תרשישים וארואלים יחד עם ענוות חן אמיתית ומזוככת, שעמה רכש את הערצתם של גדולי ישראל וכל מכריו מיודעיו, חרף ענוותנותו היתרה ובריחתו מכל פרסום והיתראות, בעל נפש רגישה ועדינה, שידע לפזר בעין יפה ומתוך טוב לב מהונו לנצרך וקשה יום, וזאת מלבד היותו נדיב לב, מיוחד ונאצל, שביד רחבה הניק למפעלי תורה וחסד בישראל.

נולד בעיר בילץ, פולין, לאביו הרה"ח ר' משה מנדל ז"ל שנמנה על חרשתני העיר וביתו נודע בפולין כבית שמגדלים בו תורה וחסידות, וזאת לאחר שסבו, הרה"ח ר' ישראל יוסף זצ"ל, זכה להשתדך עם שנים מבניו, האחד עם בתו של כ"ק מרן הבעל "בית ישראל" זצ"ל, והשני עם בתו של מנהיג יהדות התורה הרי"מ לוין זצ"ל, יחוס המשפחה היה לשם דבר בפולין התורנית והגיע עד לבעל הש"ך ומעלה בקודש בן אחר בן כך שדורות על דורות היו במשפחה רבנים ופוסקי הלכה, מרביצי תורה ואנשי שם, נודעים. משפחתו נקשרה לשלושת אדמור"י בית "גור" וכל בניה היו מקורבים ביותר אצל מאורות החסידות בפולין. רבנו מרן בעל "השפת אמת" זי"ע רבנו מרן בעל "האמרי אמת" זי"ע, ולאחר מכן פה בישראל אצל רבנו כ"ק האדמו"ר מרן בעל "הבית ישראל" זי"ע, ואצל כ"ק מרן האדמו"ר בעל ה"לב שמחה" זצ"ל בירושלים, כמסורת המשפחה זכה גם המנוח ששניים מבניו התחתנו עם נכבדי בית "גור".

האחד עם מורנו ורבינו כ"ק האדמו"ר בעל ה"פני מנחם" זי"ע והשני עם מורנו

הרה״ח ר׳ אריה אלתר שליט״א נכדו של מורנו הרה״צ ר׳ משה בצלאל זי״ע וגיסו של מרן ה״פני מנחם״ זי״ע.

עם פרוץ מלחמת העולם עקר עם אביו לרוסיה, שם הוגלו לגלות סיביר, עד לסיום המלחמה, לתקופה קצרה התיישבו בבלגיה שם למד תורה אצל גדולי מרביצי התורה, תוך תקופה קצרה עלו הוא ואביו זי״ל לארץ והשתקעו ברמת גן, בה התגורר כל ימיו, במשך השנים הראשונות למד אצל הגאון רבי שבתי יגל זצ״ל ראש ישיבת סלונים בעיר, לאחר תקופת לימודים הקים ביתו עם בתו של איש העסקים הנודע הרה״ח ר׳ אברהם טרגר מירושלים ז״ל. למחייתו נכנס לנהל כשותף את מפעל האריגים המשפחתי ברמת גן ״אריגי רפפורט״ הידועים.

הקים בית מפואר בלב הישוב החילוני בעיר, תוך שהוא מתחבב על יושביה ומקובל על חוגים רחבים בה, מדי ערב שבת קודש היה פוסע עם מלבושיו החסידיים, שטריימיל, וקפוטה, חצי שעה קודם כניסת השבת, כדי להראות יהודי שומר תורה ומצוות בפומבי – ועי״כ לגרום לסגירת עסקים ובתי מסחר של שכניו, הרבה מעתותיו הקדיש לעבודת ה׳ תמימה, לשיעורי תורה קבועים ב״שטיבל״ ״גור״ בר״ג שבו היה עמוד התווך המרכזי, וחינך ביתו על אדני התורה והחסידות.

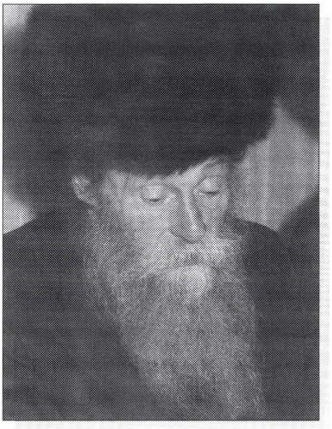
בדברי הספד בהלוויתו הספידו תמרורים מחותנו מורנו ורבינו כ״ק האדמו״ר בעל ה״פני מנחם״ זי״ע שאמר בין היתר ועמד על היקף האבידה הגדולה ליהדות החרדית עם הילקח ממנה בעל נפש יקרה כיהלום מאיר, שלמרות שהשתקע בעיר חילונית מובהקת ידע כחכם לב לאסוף תורה מצוות ומעשים טובים.

בן חמישים ואחת היה בפטירתו הפתאומית, לאחר שטבל במקוה בהשכמת הבוקר כהרגלו מדי יום ובדרכו לשטיבל כרע מעד ונפל ולא הוסיף לקום.

בהלויתו שיצאה מביתו ברמת גן והמשיכה ועלתה לירושלים השתתפו קהל אלפים בראשותו של כ״ק האדמו״ר בעל ה״לב שמחה״ זי״ע וכ״ק האדמו״ר בעל ה״פני מנחם״ זי״ע שנכחו בהלויה עד לאחר סתימת הגולל.

ומקום מנוחתו ב״הר המנוחות״ בירושלים.

החסיד רבי אברהם מרדכי רוטבלט זצ"ל

הנקרא: אברהם מרדכי פילצער
נפטר י' בניסן תשנ"ד

נולד בפאבינץ לאביו הרה"צ רבי חנוך העניך זצ"ל חתנו של כקש"ת האדמו"ר מפילץ זצוק"ל בעל ה"שפתי צדיק".

כבר משחרותו, ניכרו בו מעלותיו המשובחות. מתמיד עצום היה, נפשו כמהה להתעלות.

סבו, אשר הכיר בטיב נכדו זה, הרעיף עליו מרוב טובו – והוא קנה לעצמו קנייני נצח של תורה ויראת שמים בשקיקה.

בהיותו ילד קטן, התלוננה פעם אמו ע"ה אצל אביה, הוא ניהו ה"שפתי צדיק", כי בנה אברהם מרדכי מרבה לישון. השיבה: "ער וועט נאך אויסצאלען די שלאף" (הוא עוד ישלם את שנתו). ואכן, כל ימיו מיעט בשינה וייחד שעותיו לתורה ועבודה.

בערוב ימיו סיפר ר' אברהם מרדכי פיליצער: כי בהיותו ילד כבן שבע שנים, ישב בחדרו והתייגע בפרק "חזקת הבתים", אביו שנחשב לעילוי, החזיק כארעי בית מסחר לבדים, עבר בחדרו בו למד בנו, והעיר את אוזנו: "כשמתקשים בלימוד, בוכים ומתחננים לפני הקב"ה שיאיר את העינים, ואם בכל זאת לא עלה בידך, גש נא אלי, גם באמצע המסחר, גם אם הנני מדבר עם סוחרים, ואשיב לך על אתר, אני בגילך – הוסיף האב – ידעתי פרק זה בעל פה".

הנער אברהם מרדכי מרבה להמצא במחיצת סבו הגדול ה"שפתי צדיק" זי"ע, ואף היה מספר בערגה כל ימיו על זכויותיו להבחן אצלו בפרקי משניות על – פה, שינון עליו הקפיד כהוראת סבו עד ימיו האחרונים.

פעם אחת, כך סיפר: הלך עם ה"שפתי צדיק" לשאוף אויר צח, ובדרכם עברו ליד שורת בתים בנויה לתלפיות, כולה הדר. נענה ה"שפתי צדיק" ואמר לנכדו חביבו: "רואה אתה בניני פאר אלו? – דע לך שמשנה אחת חשובה בשמים לאין ערוך ולאין שעור מכל אלו"...

החותם שנחקק בנפשו — היה בל ימחה. לעת היותו כבן עשר שנים, עברו הוריו ללודז', כנוהגו בפאביניץ כך גם כאן: את עיתותיו הוא הקדיש לתורה ולעבודה. אלא, שלא ארכו ימי שלוותו, ועוד קודם הכנסו בעול חיוב המצוות, נסתלק אביו, רבי חנוך העניך זצ"ל לבית עולמו — והוא אך כבן נ"ד שנים.

אסונו ויגונו של ר' אברהם מרדכי, שכה קשור היה וכה מעריץ היה את אביו, גדולים היו עד למאד. נגעו בו עד דכדוכה של נפש, אך לא יכלו לו. הוא נצר את אבלו בלבו, התגבר על כאבו בהשקיעו את חושיו ומעייניו כולם בעסק התורה הקדושה — עד אשר העידו יודעיו ומכיריו מאז, כי כבר בימים ההם היתה התמדתו לפלא.

בהיותו כבן ט' שנים נפטר ה"שפתי צדיק" זי"ע אשר הותיר אחריו ברכה את דבריו הקדושים, ואת ז' צוואותיו המפורסמות בהן ראה ר' אברהם מרדכי תמרור ומורה דרך, והן היו נר לרגליו כל ימיו.

פרשה מופלאה בחייו היתה התקשרותו והתדבקותו ללא שיעור ברבוה"ק אדמור"י בית "גור".

ביום הגיעו למצוות, הועיד פעמיו לגור, אל כ"ק מרן אדמו"ר בעל ה"אמרי אמת" זי"ע, לעת נטילת שלום, שאלו מרן זי"ע תחילה אם יש לו כבר תפילין, אחר כך שאלו אם הכין דרשה לבר־מצוה. משענה בחיוב, הורה לו רבנו לאומרה בפניו, ובתוך הדברים אף העיר ופלפל בדברים, הדבר היה לפלא, שכן היתה זו שעת קבלת הקהל, והשיחה ארכה כ־15 דקות... משסיים, חזר ואמר לו רבנו, שישוב ויכנס מחר בשעת צהריים לביתו, בהגיעו למחרת בשעה היעודה, היה ערוך שולחן עבור מרן זי"ע וכמה מחתניו ובניו הקדושים. בשעה אחת בצהריים בדיוק, עלה רבנו זי"ע מחדרו, כשהוא חובש ספודיק מיוחד לכבוד הבר־מצוה, באומרו לכל כי "חתן הבר מצוה הינו קרוב משפחה", ואף דברי תורה הגיד על שולחנו הטהור, בתום הסעודה, מזג רבינו זי"ע כוס של ברכה, וכיבד את חתן הבר־מצוה בזימון, דבר נדיר כשלעצמו אצל ה"אמרי אמת".

לא היה ר' אברהם מרדכי ז"ל נוהג לספר אודות עצמו, אך מעשה זה של יום הבר־מצוה, הואיל לחזור עליו אחר שזה נפוץ בשיבושים שונים. חלק בלתי נפרד מספור זה, היה מייחד הערכה והכרת הטוב למשמש בקודש, אשר הדריכו כיצד להתנהג בעת ברכת המזון...

ואשר למידת הקירבה המיוחדת במינה לה זכה, הוא היה אומר: רבינו ה"אמרי אמת" מקרב ומכבד היה עד למאד את כל נכדי ה"שפתי צדיק"...

מטענו הפנימי המזוכך, אותו שימר מעין רואים כבר משחרותו, פרץ והאיר באור נגוהות, לעת באו ימי אופל השואה, וחושך כיסה את שמיה של יהדות אירופה וגולת פולין בתוכה. כאשר פרצה המלחמה, שהה בצ'נסטחוב, שם מנוחתו כבוד של סבו ה"שפתי צדיק" זי"ע. יצויין, אחר המלחמה, היה זה ר' אברהם מרדכי ז"ל אשר דאג לגלות את הציון של סבו ולשפצו כראוי.

ר' אברהם מרדכי שומר על סדר יומו, משל דבר לא נשתנה בעולם. תורתו ומשנת עבודתו, סדורים המה לפניו – ואף צר או תהפוכה בעולם, לא יוכלו לכך.

באותה שנה ביום א' דסוכות נפטרה אמו ע"ה, ר' אברהם מרדכי מחפש מנין לתפילה ולקדיש שחייב לומר על אמו ע"ה, הצוררים הנאציים ימ"ש, גזירתם גזרו לא רק על הגוף, כי אם בעיקר על הנפש. הוראה חמורה יצאה מהם, לבל יהינו יהודים לעמוד בתפילה, ומאן דכר שמיה של תפילה בציבור, ר' אברהם מרדכי במתינותו ובמאור פניו, אינו חת ואינו שת לבו מאיסוריהם, הוא מקבץ מידי יום ביומו מנין של יהודים אשר אף המה נכונים למסור נפשם.

ויהי היום – השיחו עדים נאמנים מעוללות אותה עת – פרצה סיעת קלגסים נאציים ימ"ש אל מקום התפילה, עת עמד המנין בתפילה, הפחד והחרדה נשקפו מכל פינה ועבר, היהודים המבוהלים, מיהרו להתפזר לכל עבר, תוך שהם מחביאים הטלית והתפילין. רק ה"בעל תפילה", נותר על מקומו לאו דוקא משום שלא פחד, אלא שמשום שבכלל לא ראה איזו מהומה מתחוללת. כאשר ר' אברהם מרדכי עסוק בתפילתו – הוא דבוק בה עד כלות. וראו זה פלא: הנאציים ימ"ש סרקו בכל פינות הבית, רחרחו בכל פינה, אך ממציאות קיומו של ה"בעל תפילה" – התעלמו, הוא הפך למעין בלתי נראה, להשתאות כל בני הבית שעמדו למרחוק – ויחרדו.

"לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי":

פסוק זה מגשים ר' א.מ. בכל הנהגתו, סיפורים מדהימים, הילכו אודות עבודתו את בוראו באותם ימי עברה וזעם. בעת יציאה לעבודה היומית רוצים לצאת יחד איתו דוקא, משום שר' א.מ. משנן פרקי משניות בע"פ בקול רם, ודפי גמרא מילה במילה במתיקות נפלאה שמשכיחה את הצרות. ויהודים רוצים לשמוע ללמוד וללמד, וזה מקל עליהם את הדרך לעבודה, וגם את העבודה.

מספר אחד מידידיו: אשר שרד מהשואה האיומה, "ללכת לידו בשורה", העניקה את התחושה כאילו יושבים אנו בשטיבל הגוראי כמימים ימימה.

בדרך לא דרך לא עבר יום מבלי שיניח תפילין, ולא אכל חמץ בפסח. הוא נכון למסירות נפש בעד כל קוצו של יוד, ורצונו מתקיים בידו: כנאמר: "אין דבר העומד בפני הרצון". על כל אלו, היתה תמיד תפילת הודיה שגורה בפיו "אודך כי עניתני", וכאמירתו המורגלת: "אין לומר – יהיה טוב אלא תמיד טוב, – טבא הוא וטבא להוי"...

אחר המלחמה אחר ששתה מכוס התרעלה עד תומה, התיישב במחנה העקורים ב"לנדסברג" שבגרמניה, שם הקים את ביתו עם זוגתו תחי' בת הגה"ח המפואר רבי ישכר וולף זצ"ל – הי"ד, מחשובי ופארי העדה באושפיצין – (מרן ה"אמרי אמת" זי"ע התאכסן בביתו).

אותה עת גברה תשוקתו לעלות ולחונן עפרות ציון וירושלים. נפשו אינה יודעת מנוח, הוא משגר שאיפת נפשו זו ירושליימה, לשאול בקודש פנימה אצל כ"ק מרן ה"בית ישראל" זי"ע שהחל בהנהגת העדה. המצב בארץ ישראל לא היה מן הקלים, היו פליטים

רבים שהעדיפו את אמריקה, אך לא יהודי כר' א.מ. יסע לאמריקה, הוא מבקש את ירושלים הקדושה. והתשובה אינה מאחרת לבוא בכתי"ק "איני רואה מקום אחר למי שרוצה להתנהג בדרך התורה ושיהיה לו סביבה מתאימה... ומי שיודע המצב ורוצה בכל זאת לבוא לפה נכון מאד".

כ"ק מרן ה"פני מנחם" זי"ע בבואו לנחם סיפר: כי בשעתו, בירר אחיו כ"ק מרן ה"לב שמחה" זי"ע אצל אנשים מהפליטים אשר בגרמניה, מה עושה "אברהם מרדכי פילצער" שם בגרמניה – והשיבוהו: – "הוא בכלל לא שם, הוא אותו הדבר כמו בבית בפולין"...

ביום ו' ערש"ק י"ד בניסן ערב פסח תשי"א – עגנה אנייתו בנמל חיפה, מרן ה"בית ישראל" זי"ע מודיע לר' יעקב כץ ז"ל שגר בחיפה ומעסקניה הבולטים של תנועת "פועלי אגודת ישראל" לקבל פניו ולסייע לו בסדורי הקליטה הראשונים, מפאת ערב החג והשעה המאוחרת, הציע ר' יעקב כץ ז"ל לר' א.מ. לשהות אצלו בליל הסדר ובחג. אך הוא באחת "אם זיכני הבורא להגיע לארץ ישראל בטרם כניסת החג, רצוני להגיע לירושלים ולהיות במחיצת הרבי".

הון עתק שילם באותו יום לנהג מונית אשר הובילו מחיפה לירושלים, עם בואו אץ מהרה לקבל ברכת שלום ממרן ה"בית ישראל" זי"ע, אשר הזמינו עם ביתו לסעוד על שולחנו בחג, אך הוא בענוותנותו היתירה – מי אני שאשב ליד שולחן רבינו – השיב לרבי כי הוזמן ע"י קרוביו להתאכסן אצלם, אך כאשר הציע לו רבינו ספאדיק לחג, שהרי חבילותיו נותרו עוד בנמל חיפה, לא סרב לקבל, וכל ימיו היה מספר בערגה על זכות כבירה זו שנפלה בחלקו, בהוסיפו: "למרות שאינני ראוי לזה".

בארץ ישראל, שב שוב לנוהגו מקדם להוסיף ולהתעלות במעלות התורה ויראת ה', וזאת תוך השתדלות שלא ייחשף עמלו לפני אחרים. אוירא דארץ ישראל ניכר אצלו בכל שעל. הוא מוסיף שיעורים על שיעוריו, ודקדוקים על דיקדוקיו, את דירתו הוא קובע לא הרחק מביהמ"ד הגדול בירושלים, ועד מהרה הופך ביתו לבית ועד לחכמים, לחסידים ואנשי מעשה, המועידים פניהם ירושליימה להסתופף בצל הקודש מרן זצוק"ל – בין הבאים לאכסנייתו היה חותנו של המחבר (ר.א.) הרה"ח ר' ישראל משה הכהן וינברגר ז"ל, שהיה גם ידידו משכבר הימים, ועל כן זכיתי (אני המחבר) להיות גם ממקורביו, ותמיד היה משוחח אתי בדברי קודש ומספר את סיפוריו הידועים אודות סבו הגדול.

בשלב מסויים נכנס לעבודה כפקיד במשרד הסעד, כדי שיוכל לקיים בעצמו "גדול הנהנה מיגיע כפיו" אך גם שם, במקום עבודתו, אין זמנו לריק, כל רגע מנוצל על ידו.

סדר יומו מדוקדק ומסודר, למן שעת בוקר מוקדמת ועד שעת לילה מאוחרת, יש לו שיעורים, אך כנוהגו אין הוא מספר על כך לאיש. "אוצרו הגדול", היה צרור מפתחות, של בתי כנסיות ובתי מדרשות בירושלים, אשר הגבאים הפקידו בידיו בשמחה, והוא ניצלם כדי להכנס בשעריהם באין מפריע ובאין איש, כדי ללמוד שעוריו תמידין כסדרן. אך יחד עם זאת הוא מקפיד ללמוד שיעורי תורה ברבים כמו דף היומי ועוד, זאת על

שום מעשה שהיה, אי מי השיח באוזניו משמו של הרה"ק מפאבניץ זצ"ל, "שלימוד התורה בחבורה מציל מכל מיני פורעניות"...

התעמקותו וריכוזו במשנתו, מיוחדים היו. סיפר אחד משכניו: ברחוב נחום בירושלים, — דירתו הראשונה בירושלים. כי תענוג רוחני היה לו ואף היה חולקו עם ילדיו, להראות להם ולחנכם בילדותם, כיצד ר' א. מ. ישוב בחצר הבית שקוד על משנתו, ואינו חש במאום מן הסובבו, ואף הרבי ה"ביתי ישראל" זי"ע לא אחת היה בא ומאזין לתלמודו.

דבקותו ברבוה"ק, היתה ללא שעור ושיור. מכניע ומבטל כל — כולו ואינו מחזיק כל טיבותא לנפשיה, כל מילה וכל הגה שלהם, חקוקים ושמורים בקרבו לעד. שיחו ושיגו עמם, ברתת וזיע. כאשר בא הרבי ה"לב שמחה" זי"ע לבקרו אחר ניתוח להוצאת אבנים מכליותיו, שואלו הרבי "האם הוציאו כל האבנים", וראי"מ משיב שרק אחת עדיין לא: "והסירותי את לב האבן מבשרכם".

פעם השיח: הרבי ה"פני מנחם" זי"ע בעת היכנסו לשולחנו הטהור, וראה כי ראי"מ יושב בפינה מרוחקת, ושאל מדוע התיישב שם? בזמן פטירתו מדבר הרבי על רום מעלתו והיותו שריד לדור דעה.

מעשה צדקה וחסד של ראי"מ לא ידעו גבולות. סיפר לעת בואו לניחום אבלים, הגרב"ש שניאורסון שליט"א "ראש ישיבת טשיבין" וחתנו של הגאון מטשיבין זי"ע כי ראי"מ נתן לו אישית כספים רבים למען הישיבה, ותנאי התנה עמי: "בל יפורסם הדבר".

גמילות חסדים שלו, אינה רק בממון, גם בגוף, ועוד יותר מכך בנפש. ראי"מ מאיר פנים לכל אדם, מקדים שלום לכל איש מבוגר כצעיר, תמיד צהלתו בפניו.

הרבי ה"פני מנחם" זי"ע מפטיר אחר פטירתו: "הוא היה תמיד טוב לזולת, להקשיב ולהאזין ולעזור לזולת". כמה שהיה עובד ה' לעצמו, תמיד הטיב לאחרים בשקט ובצנעה.

"קבלת יסורין באהבה": באחד הפעמים בהם אושפז, כתב הוא בעצמו קוויטעל לרבי ה"לב שמחה", וכך כתב: אחר שהייה של כמה שבועות בביה"ח: "אני מאמין שכל זה שעבר עלי הכל לטובה לעורר את לבבנו לעשות תשובה שלימה... ונותן הודאה לשעבר וצועק לעתיד לבוא".

מסירות עצומה השקיע, כדי להדיר ולהוציא לאור מחדש את ספרי ה"שפתי צדיק". הוא בעצמו ידעם על פה. את הספרים שהדיר, בדי עמל, הפיץ בעצמו.

גולת הכותרת ראה, אחר שקיבל ברכת כ"ק מרן ה"לב שמחה" זי"ע, לקרוא שם הישיבה קטנה בחצור הגלילית ע"ש סבו הקדוש — הלא היא ישיבת "שפתי צדיק", עמל רב השקיע, כדי לסייע בהקמתה וליווה את התפתחותה, ביום הנחת אבן פינה וקריאת שם הישיבה, לא היה קץ לאושרו ולשמחתו. חרג ממנהגו, כאשר כובד לשאת דבריו לקראת המעמד, נשא נאום חוצב, בו העלה זכר סבו הקדוש אשר זכה לראות כיצד מושיבים ישיבה על קברו. בשנת תשמ"ט יסד בירושלים כולל הנושא שמו של

ה"שפתי צדיק", אברכי הכולל לא ידעו, כי את הכולל כולו מחזיק ראי"מ על שכמו והוא מממנו.

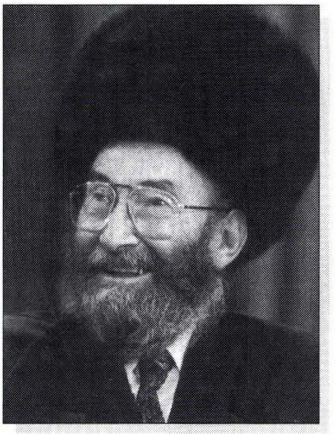
את עולמו ראה בחייו בהמשכת מורשת בית אבות לתפארה, בנו חתניו ונכדיו שיחי' – ממשיכים בדרכו, ואכן זכה להסתלק על מיטתו בביתו אשר סביבו נצבים בני משפחתו וקוראים "שמע ישראל" ובקריאה זו יצאה נשמתו בטהרה.

וכך העיד עליו כ"ק מרן ה"פני מנחם" זצ"ל, בעת מסע ההלוויה: "ער איז גיווען אויסגעארבעט אין גאנצען" (הוא היה מושלם לגמרי), בהוסיפו אח"כ להגבאי הרה"ח ר' חנינא שיף שליט"א שיבקש מחילה בשם כל הקהל, על זה שלא נהגו בו כבוד כראוי לו.

ומקום מנוחתו ב"הר המנוחות" בירושלים.

יהא למליץ יושר.

הרה"ח הנגיד רבי יצחק פלוטשעניק ז"ל

את אויר העולם ראה ר' יצחק בעיר "קראקא" ביום י"ט מנחם־אב שנת תרע"ח, נולד לאביו הרה"ח ר' שמואל יוסף ז"ל, ולאמו החשובה מרת מירל לבית שטרנברג ע"ה

נפטר ח' תמוז תשנ"ז

אביו ר' שמואל יוסף ז"ל, מנכדי הרמ"א והתוספות יו"ט, נמנה על נכבדי העיר הגדולה לאלוקים, "קראקא" משועי העיר ומנגידיה, ונמנה על גבאי ה"תלמוד תורה", "ביקור חולים", ו"חברה קדישא". הוא היה חסיד נאמן לבית אדמור"י ראדומסק. עיסוקו היה במסחר הטקסטיל והיה חרשתן גדול ונודע.

אמו מרת מירל ע"ה, היתה ידועה בפעילותה לצדקה וחסד, וכיתתה רגליה יחד עם מרת שרה שנירר ע"ה, לאסוף כספים עבור "בית יעקב". ר' יצחק לא זכה להכירה, כי בהיותו אך בגיל שלש, נתייתם ממנה, ואביו נשא בזיווג שני את בתו של הגאון רבי משה שאול שמעלקי"ס זצ"ל, מגדולי קראקא ועסקן רב עלילות לטובת הכלל, בן אחיו של הגאון רבי יצחק שמעלקי"ס, בעל ה"בית יצחק" זצ"ל.

תחת עינו הפקוחה של רבי שמואל יוסף קיבל ר' יצחק את חינוכו הקפדני ללימוד התורה וזהירות יתרה על קוצו של יו"ד. ועוד בטרם מלאו לו שבע עשרה שנה גלה למקום תורה, לישיבתו הגדולה של הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל, "ישיבת חכמי לובלין", זאת אחרי שעמד בכור המבחן אצל הרה"ק רבי משה'ניו מבויאן זצוק"ל, שהתגורר אז בקראקא.

שם בישיבת "חכמי לובלין" קנה תורה וחכמה ומילא כריסו בכל מכמני הש"ס והפוסקים. הוא שתה בצמא את תורתו של רבו הגדול, הגאון מקוז'יגלוב זצ"ל, בעל ה"ארץ צבי". זכרונותיו על רבו זה ליוו את ר' יצחק למשך כל ימי חייו. הוא נהג לספר בערגה על גודל קדושתו של רבו זה, ועל היותו כולו אש להבה. ביחוד התגעגע אל אמירת "נשמתי" שלו, שאז הילכו מפיו זיקוקין די נור ממש.

שנות לימודיו בישיבת "חכמי לובלין" חרתו את אותותיהם בנשמתו. מתרפק היה בכל זמן על זכר הימים הטובים, עת קולה של תורה הדהד ברמה בין כתלי הישיבה הקדושה. ה"יראת שמים" – נהג לומר – היתה פשוט מרחפת באויר הישיבה, וניתן היה למששה בידים. שנים אלו הן שליווהו לאורך כל מסעות תלאותיו בשנות המלחמה העולמית.

עוד מצעירותו נמשך לבו של ר' יצחק לחצר "גור" המעטירה, וגם בהיותו בישיבת "חכמי לובלין" נסע כל ה"נסיעות" ל"גור". בחגים, ובהזדמנויות שונות, להסתופף בצל כ"ק מרן בעל ה"אמרי אמת" זצוק"ל. כן היה "קומנדאנט" (ראש חברה) של קבוצת בחורי גור בישיבת חכמי לובלין. ידידות נאמנה נקשרה בינו לבין הבחור מורינו "לייבל" הי"ד, בנו של מרן ה"בית ישראל" זצוק"ל. ועקב כך זכה גם להתקרבות מיוחדת אצל מרן ה"אמרי אמת" זי"ע.

כאשר הגיעה השעה בה היה עליו להתייצב לצבא הפולני, נכנס ר' יצחק אל מרן ה"אמרי אמת" זי"ע להזכיר את עצמו לפניו, מענהו של הרבי היה: "השי"ת וועט העלפען זאלסט קענען דיענן דעם אויבערשטען אין שטוב". (השי"ת יעזור שתוכל לעבוד את ה' בבית) בן אחיו של הרבי, רבי יצחק מאיר הי"ד, בנו של הרה"ק רבי משה בצלאל הי"ד אמר אז שאין ממנהגו של הרבי להתבטא כן, אי לזאת הוא רואה במילים אלו הבטחה מפורשת שלא יצטרך לשרת בצבא, כפי שאכן היה. פגישתו האחרונה של ר' יצחק עם מרן ה"אמרי אמת" זי"ע, היתה בעיר המרפא "שציאוויניץ – קרעניץ", עת שהה שם יחד עם אביו. תיכף לאחר מכן פרצה המלחמה הנוראה ששיבשה את כל סדרי החיים על פיהם. משפחתו של רבי יצחק עברה ללמברג מחמת המציק. בשלב הראשון כבשו הרוסים את העיר למברג. היה זה בשבת קודש, כאשר חיילי הצבא הרוסי נכנסו לעיר. הם ריכזו את כל היהודים ושלחו אותם לאי שם. גם אל דירת משפחתו של רבי יצחק נכנסו ולקחו עמם את כולם. רבי יצחק עצמו היה בדיוק באותה שעה בבית המדרש, וכשחזר הביתה וראה את הנעשה, אמר להתייצב גם הוא במפקדה הרוסית, בכדי להצטרף לבני המשפחה, ידידיו הניאוהו מכך, באמרם שמבחוץ יהיה לו יותר קל לפעול עבורם, אולם ר' יצחק התעקש, באומרו שאם אביו נלקח, גם הוא רוצה להצטרף. הוא מילא את המתחתו בדברי ערך והתייצב במפקדה הרוסית. המפקדים הבטיחו לו שיצרפוהו למשפחתו, אבל במקום זה שלחוהו למחנה עבודה, עמוק בסיביר. בסיביר הוחרמו כל חפצי האסירים, אולם ר' יצחק ניצל רגע שבו הפנה הפקיד את עיניו, ותוך שהוא מסכן את נפשו הצליח לחטוף זוג תפילין מהשלחן ולהטמינם בחיקו. שנתיים ימים עבד עבודת פרך עבור הרוסים בסיביר הקפואה, ובמשך כל אותם ימים, כפי שהעידו עליו החסיד המפורסם רבי אליעזר נאנעס ז"ל ועוד, לא החסיר אף יום אחד מלהניח תפילין, לא עבד בשבתות, ולא התגאל במאכלי טריפה, למרות שבגין כך היה שרוי בסכנת מות ממש. בערבי שבתות היה עובד משמרת כפולה, וכשהגיע חודש תשרי פצע את עצמו קשות ברגלו כדי שישוחרר מן העבודה (הסימן מהפצע נשאר לו כל ימיו).

אחרי שנתיים שוחרר ר׳ יצחק מעבודת הכפיה, כשהוא במשקל של כ־40 ק״ג בלבד. מבלי שידע דבר על גורל אביו ובני משפחתו. והנה הקרה ה׳ שבהגיעו לתחנת הרכבת נפגש במספר יהודים מאנשי שלומינו שהכירם עוד מלפני המלחמה, אולם הם לא הכירוהו, מפאת מראהו החולה והנפוח, כתוצאה מעינויי הרעב שסבל במחנה העבודה. כאשר הציג עצמו בפניהם, אמרו לו שלפני דקות ספורות בלבד עלו אביו ובני משפחתו על הרכבת לעיר פלונית. ר׳ יצחק מיהר עם הרכבת הבאה לאותה עיר, ושם פגש לאושרו הרב את אביו ואת כל בני המשפחה, שהתאחדה שוב. הוא הצטרף לבני משפחתו, ובמשך שנתיים נוספים לא הצליחו לעזוב את גבולות ארץ רוסיה, בסייעתא דשמיא הצליח ר׳ יצחק לעשות מסחרים, למרות העניות הגדולה והרעב, פשוטו כמשמעו ששרר בארץ, כך דאג לבני משפחתו ולרבים מידידיו.

עובדה אחת מחייו בסיביר ראויה לספרה: אמו החורגת, אותה כיבד מאוד, לקתה שם בשבץ מוחי ונלקחה לבית החולים, הרופאים הרימו ידיהם וקבעו שמצבה לאחר יאוש, ר׳ יצחק שיחד את אחת האחיות ובאישון לילה העביר אותה, תוך חירוף נפש, לביתו, או יותר נכון לצריפו הדל, מרחק של קילומטרים אחדים בשלג עמוק, שם טיפל בה במסירות שלא תתואר, בהתחלה לא הגיבה לטיפולו, אולם לפתע נזדעזע כל גופה והחלה להגיב, לאט לאט התייצב מצבה עד שקמה והתייצבה על רגליה. לשאלת ר׳ יצחק אם היא זוכרת מה שקרה איתה, סיפרה, שאביה הופיע אצלה ויחד איתה אמר את ברכת כהנים, אז הרגישה זעזוע והחלה להתאושש. היא האריכה ימים עוד למעלה משלושים שנה.

מתוך עמק הבכא בסיביר היה כותב מדי שבוע ״קויטל״ על אגרת דואר, ומבריח אותו בדרכים שונות, כדי שיגיע לרבו מרן ה״אמרי אמת״, שניצל בחסדי שמים ובנסי נסים לארצנו הקדושה. בכל פעם שלח לכתובת אחרת, וגם לא חתם את שמו מפחד השלטונות. אולם הוא האמין שאפילו ״קויטל״ אחד יגיע לתעודתו.

מאוחר יותר, היה זה בראש השנה הראשון שמרן ה״בית ישראל״ זצ״ל נהג נשיאותו, כאשר רבי יצחק נסע אליו מאנטווערפען, היו המילים הראשונות של הרבי אליו: ״זכרתי לך חסד נעוריך״ (בהתכוונו גם לקשר הידידות המיוחד שלו עם בנו הבח׳ לייבל הי״ד). הוא הגיש ״קוויטל״ כנהוג, והרבי, מיד בהביטו בו הכיר את כתב ידו, הרים את עיניו הקדושות ואמר: ״אה, דאס איז דער אלטער קוויטעל שרייבער״ (זהו כותב ה״קוויטלעך״ הותיק), ואמר לו שכל ה״קוויטלעך״ ששיגר הצליחו להגיע בשלום.

בהיותו חדור בגודל ערך מצות כיבוד אב, היה מוסר את כל רווחיו לאביו, שהיה חולה ותשוש מרוב נדודים וצרות, ומעניק לו את ההרגשה שכאילו כל הצלחתו באה לו בגינו.

בכלל, מעולם לא סרה דמות אביו מזכרונו, כמעט מדי יום ביומו הזכירו. בנו שיחי׳ מספר שתמיד כשהיה לומד עמו בצוותא היה עובר לכן אומר תפילה מיוחדת לעלוי

נשמת אביו. כן אמר לו בהזדמנות: "דע לך, בני, שאיני שוכח מאבי זצ"ל אפילו יום אחד".

אגב, גודל קרבתו הנפשית לאביו בא לידי ביטוי בשנתו האחרונה של אביו. היה זה בליל ראש השנה של שנת תש"ב, ור' יצחק חלם שאביו נסתלק ושהוא מנסח את נוסח המצבה. כך היה שבאותה שנה, ביום י"ב בכסלו, נסתלק אביו לחיי העולם הבא, בישבו על הספסל בבית המדרש באמצע תפילת שחרית, ואת הנוסח שהכין בחלומו חרת ר' יצחק על מצבת אביו.

סוף סוף נפתחו שערי רוסיה. והמשפחה חזרה לפולין החריבה והשסועה. הם התיישבו שוב בקראקא, ור' יצחק התגייס עבור פליטי החרב וכיתת רגליו באיסוף כספים עבור "ועד הפלטים של אגודת ישראל". בעיר זו שהה אז הרב החסיד רבי צבי הלברטאהל זצ"ל, מותיקי חסידי בעלזא, מגזע ה"מעשה רוקח" וזוגתו שהיתה נכדת ה"ברוך טעם". כאשר ביקר אותו ר' יצחק בביתו לטובת הפלטים, מצא הבחור חן בעיניו ורצה לקחתו לחתן עבור בתו. אולם לר' יצחק היו תוכניות אחרות, באשר נפשו הכמהה איוותה ראשית כל לעלות ולהתראות עם רבו מרן ה"אמרי אמת" בירושלים, אלא שחזקה עליו מצות אביו ולא ארכו הימים והוא התקשר בקשר שידוכים עם בתו של רבי צבי, היא זוגתו החשובה תבלח"ט, שליוותה אותו במסירות ונאמנות כל הימים. אחרי נישואיו התיישב בעיר לודז', שם הצליח מאוד במסחרים, אולם סכנת הקומוניזם ריחפה כצל על כולם. כאשר הגיע להכרה שאין עתיד ליהדות במדינה זו שכל אדמתה רוויה מדם יהודים, קם ועזב את הכל. בדרכו נשתהה בפריז, לבקר את אביו, ושם זכה להיות מקורב אל הרה"צ רבי איציק'ל מפשעווארסק זצוק"ל, אותו הכיר עוד מקראקא, ונקשר אליו בעבותות אהבה והערכה. כמו כן היה לו חלק גדול בהשתקעותו של הרה"צ ר' איציק'ל זצוק"ל באנטווערפן, כאשר השתדל לשכנעו באופנים שונים בחשיבות ישיבתו בה. תחנתו הסופית היתה אנטווערפן, בה תקע יתד נאמן. באותה תקופה התגורר מרן ה"לב שמחה" זצוק"ל בבריסעל. ר' יצחק שיכנעו שיעבור להתגורר באנטווערפן. הוא נענה לבקשתו ועבר אליה, והרבה שהה בביתו של ר' יצחק. מאוחר יותר היה מתבטא עליו ועל ביתו באמרו: "מיין אלטער בעל אכסניא". אגב, מאותה תקופה, יש לציין אפיזודה מעניינת, כאשר נולד לר' יצחק בן וחפץ היה לכבד את מרן ה"לב שמחה" בסנדקאות, מיהר ועזב את אנטווערפן ליום אחד, כדי שיוכל לכבד את חותנו ר' הערשל במצוה זו.

בהיותו בפריז השקיע סכום עצום יחד עם שותף במפעל גדול לטקסטיל, וכדרכו בהיותו קשור לאביו, מכבדו ושואל בעצתו, נהג גם בזה כן. תגובת אביו היתה: "עליך אין אני דואג, אך מה יהיה עתידם של ילדיך"? כשמוע ר' יצחק כי כן, עזב את העסק ועבר לאנטווערפן, למרות שנאלץ להפסיד את דמי הקדימה, שהיו סכום לא מבוטל ולא בקלות הרויחם, בעוד ששותפו שנשאר בעסק הרויח הון ונתעשר מאוד, אך הוא לא הצטער על כך אף לרגע.

מייסד וגבאי בית החסידים דגור:

היה זה בל״ג בעומר, כשמרן ה״לב שמחה״ אמר לר׳ יצחק: ״היות שהנך נמנה על נכדי הרמ״א, טוב שתעשה סעודה ותזמין את אנשי שלומינו להשתתף בה״. בתוך הסעודה אמר לו מרן ה״לב שמחה״ שיראה להקים בית חסידים עבור חסידי גור, ושהוא ישמש כגבאי.

בהיות ר׳ יצחק בקשרי ידידות עם גבאי בית המדרש ״טערליסט״, הקצו שם את חדר ה״שיימס״ בקומה השניה עבור ביהמ״ד, עד שיקימו בית מדרש חדש. כך נפתח ה״שטיבל״ הראשון של חסידי גור באנטווערפן, והיום ברוך השם, אחרי כמה גלגולים, הפך בית המדרש שברחוב אנטון וואן דייק לתל תלפיות ומרכז לתורה וחסידות לעיר כולה.

נשיא קופת רבי מאיר בעל הנס:

באחד הימים הגיע לר׳ יצחק טלגרמה מביתו של מרן ה״בית ישראל״, שיקח על עצמו את הנשיאות של קופת רבי מאיר בעל הנס ״כולל פולין״. למרות שהיה איש עסוק מאוד, היו דברי הרבי כפקודה שאין להרהר אחריה, והוא התמסר בכל כוחו למשימתו זו. במשך שעות ארוכות היה מכין את רשימות התורמים, מסדר את חשבונות הכספים, ומתרים עבור ״קמחא דפסחא״, בכדי למלא את שליחות הקודש במילואה לא אחת היה ער עד לשעות הקטנות של הלילה בכדי לסדר את עניני הקופה בדייקנות.

כן היה חבר פעיל בהנהלת הקהילה החרדית ״מחזיקי הדת״ באנטווערפן. הוא לא נמנע מלהשמיע את דבריו השקולים והנבונים בעניינים שונים שעמדו על הפרק, אך הכל עשה בצניעות אופיינית, ובביתו לא הזכיר אף פעם את העניינים שנידונו בקהילה.

ואנכי הסתר אסתיר:

מחונן היה ר׳ יצחק במעלות רבות ובכשרונות גאוניים, אולם פיקחותו המרובה עמדה לו להסתיר אותם מעיני הזולת. מיוחד היה בפשטות הליכותיו, כשמעולם לא ניסה להתלבט בשום דבר.

דברי הרמב״ן באגרתו: ״וכל אדם יהיה גדול ממך בעיניך״ היו נר לרגליו. צניעותו וישרותו, הן במסחרו והן בחיי היום יום. היו לשם דבר והטביעו חותם בל ימחה על כל הבאים איתו במגע. בהיותו בר אוריין היתה חביבותו לתורה מיוחדת במינה. כאשר התיישב ליד הגמרא היה חוזר עשרות שנים אחורנית לימי נעוריו על ספסלי הישיבה בלובלין. היה לומד בקול ובנעימה, כאילו בחור הנהו בישיבה. בימי שחרותו היה לו לחוק בל יעבור להישאר ער בכל ליל ששי עד אשמורת הבוקר, ללמוד מדרש רבה ושאר ספרים. בשנותיו המאוחרות היה עושה זאת בלילי שבת, ולא היה שוכב לישון עד סמוך לאור הבוקר.

את ה״דף היומי״ סיים מספר פעמים. כן תרם את הוצאות חגיגת סיום הש״ס ה־8, וה־9 באנטווערפן. ב״סיום״ האחרון לא זכה להשתתף, באשר הלך לעולמו חודשיים לפני כן. בניצול הזמן היה מומחה מיוחד במינו. כל צעד ושעל שעשה היה

מחושב במתינות וביישוב הדעת. הדייקנות שלו והסדר המופתי היו טבועים היטב בכל פעולותיו.

רבים צדקותיו אשר עשה בגופו ובמאודו, עם רבים ועם יחידים, אלא שבדרכו האופיינית עשה הכל בהצנע לכת, מבלי לתת פרסום כלשהו, למרות שמדובר היה בסכומים גדולים.

היה שוקד ללא לאות על חינוך ילדיו בדרך התורה כמסורת אבות ללא כחל ושרק. בהיותו עסוק במסחריו המסועפים שהתפרסו על פני ארצות ויבשות, היה חוזר לא אחת בשעה מאוחרת הביתה כשהוא עייף מעמל היום, אולם אף פעם לא ויתר על הלימוד בצוותא עם ילדיו. היה בוחנם על ידיעותיהם וחוזר אתם על החומר. באותה שעה נראה היה כאילו זה עתה קם משנתו, ולא היה ניכר עליו כלל שהוא אחרי יום עבודה קשה ומפרך. גם כשמדובר היה בפגישה עסקית חשובה מאד, היה דוחה אותה עבור שעה זו של קורת רוח. גם מכתביו שכתב אליהם מלאים בדברי כיבושין והתעוררות בדבר הצורך לנצל את ימי הנערות והבחרות כיאות.

אם אמנם חבקו עסקיו זרועות עולם, לא שכח ר׳ יצחק אף לרגע מיהו בעל הבירה. פתיחת עסקו מדי יום ביומו לא היתה פתיחה רגילה, אלא מלווה היתה בהכנה רוחנית. תפילה מיוחדת היה נושא מדי בוקר, בה היה מבקש בנפרד על כל אחד מילדיו ומנכדיו, שיצליחו בתורה וביראת שמים, ומשלשל סכומים נכבדים לקופת רבי מאיר בעל הנס. כך היה תמיד לפני שהיה מברך על המוגמר בכל עיסקה שעשה.

בענייני מסחר היה ההן שלו הן, והלאו שלו לאו. כשהיה מאן דהו מנסה לדבר אתו בצורה לא כל כך ישרה, היה בפקחותו תופס את כוונותיו ואומר לו: גם אני יודע לדבר בשפה הדיפלומטית... אך כפי שהורונו חכמינו ז״ל וכפי שחינכני אבי לא אשנה מאומה. גם בין שאינם יהודים ידוע היה בדיבוריו הגלויים. הם היו יודעים שעם ״מיסטר פלוטשעניק״ אין מתחכמים אלא הולכים ישר ומדברים אמת. כך קידש שם שמים בהליכותיו, וזה היה גם סוד הצלחתו.

בפי ישרים יתרומם:

אם מעיני הציבור השכיל להסתיר מעלותיו, שונה הדבר בצדיקי הדור. אלה הכירו בו ובמעלותיו, ונשיאת חן מיוחדת היתה לו אצל רבים מגדולי ישראל. ביניהם: האדמו״ר מבעלזא זצוק״ל, האדמו״ר מויזניץ זצוק״ל, הרה״צ רבי איציק׳ל מפשעווערסק זצוק״ל, הרב הגאון רבי בנימין מנדלסון זצוק״ל רבה של קוממיות שהתאכסן בביתו, ועוד... ויבל״א כ״ק מרן האדמו״ר מויזניץ שליט״א, שבעת ה״שבעה״ שהתקשר לנחם את האבלים והתבטא: שעד שהכיר את ר׳ יצחק ז״ל לא ידע במוחש את ההגדרה של ״תורה וגדולה במקום אחד״. האדמו״ר התעניין גם אם המנוח השאיר אחריו צוואה, וכאשר נענה שלא, אמר: ״זיינע מעשים זענען געווען די צוואה״. ידידות מיוחדת היתה לו עם בית ״בריסק״, ידידות שהתחילה עם הגאון רבי יצחק זאב (ר׳ וועלוועלע) זצוק״ל, בהיותם יחד בעיר הנופש השווצרית ״שולץ״. הם היו מטיילים ביחד וניכר היה שהגאון

מעריכו מאד. ידידות זו עברה גם לבנו הגאון ונמשכה עד יומו האחרון של ר' יצחק. מיותר לציין את הקשר האמיץ והחזק שהיה לו עם מרן ה"בית ישראל" זי"ע עד יומו האחרון, כמו לכל שולשלת אדמור"י בית "גור". מכתבים רבים השאיר אחריו ר' יצחק שמהם יכולים לראות את גודל ההתקשרות שלו לרבותיו, כל דיבור שלהם, ואפילו רמז קל, היו עבורו כדברי ה"אורים ותומים" ומהם לא זז כמלא נימה.

כבר הזכרנו את קשרי ידידותו המיוחדים עם מרן ה"לב שמחה" זי"ע. מהימים בהם שהה בבלגיה, וקשר זה אף התחזק כאשר מרן ה"לב שמחה" זי"ע הנהיג את עדת חסידי "גור" עם פטירת אחיו מרן ה"בית ישראל" זי"ע, כאשר ר' יצחק היה שואל בעצתו בכל דבר קטן או גדול, בהיותו הולך תמיד אחר עצת רבותיו, נתקיים בו הכתוב: "תומת ישרים תנחם".

מנהג קבוע הנהיג ר' יצחק לעצמו, מבלי שיספר על כך לאיש: כשהיה נוסע למרחקים, כדוגמת המזרח הרחוק, היה מתכנן את הנסיעה שתעבור דרך ארץ ישראל, היה נכנס אל הקודש פנימה ומקבל ממרן ה"בית ישראל" זי"ע את ברכתו להצלחת הדרך בגשמיות וברוחניות.

בחג השבועות תשכ"ז, עם תום מלחמת ששת הימים, מגיע ר' יצחק ירושלימה, אל הרבי ואל הכותל המערבי, שריד בית מקדשינו שזה עתה שוחרר מידי הערבים. התאווה ר' יצחק לשפוך שיח ליד המקומות הקדושים, שעדיין לא ניתנה הרשות לבקר בהם מטעמי בטחון, בתור נשיא כולל פולין וורשה מנצל הרה"ח ר' מוטל דויטש שליט"א את קשריו המסועפים עם הצמרת הגבוהה של השלטון, ומקבל רשיון כניסה לקבר רחל ולמערת המכפלה עבור ר' יצחק ומלוויו.

ניגש ר' יצחק אל מרן ה"לב שמחה" זי"ע ומבשרו על הרשיון שבידו. הרבי הביע את שמחתו ואת רצונו להשתתף בנסיעה זו. בראשונה פונים אל חברון, ובכל מחסום נדרשו להראות את הרשיון, עד שהגיעו בכניסה לעיר חברון, שם לא איפשרו להם להיכנס, מכיון שברשיון לא היו כתובים שמותיהם של המשתמשים בו. בלית ברירה חזרו על עקבותיהם ועצרו בבית לחם על קברה של רחל אמנו. כאן פגשו באחד מאנשי שלומינו בעל דרגה צבאית גבוהה, וכשראה את הרבי עם ר' יצחק ניגש מיד לשאול אם יכול הוא לעזור במשהו? כאשר אך שמע את הבעיה סידר את הרשיון, והודות לו יכלו להיכנס לחברון.

בדרך פנה מרן ה"לב שמחה" זי"ע אל ר' יצחק וסיפר לו, שאצל אביו מרן ה"אמרי אמת" זי"ע קרה גם כן מקרה כזה, שרצה להשתטח על קברי האבות בחברון ולא הרשו לו, וחזר לקבר רחל, ואחר כך שוב נסע לחברון והכניסום. כנראה — התבטא אז מרן ה"אמרי אמת" — "אפשר שעברתי על מקום שהתפללו אבותי ולא התפללתי בו".

קשר מיוחד היה לו לר' יצחק גם עם מרן ה"פני מנחם" זי"ע, ולכן בכל "נסיעה" למרן ה"בית ישראל" זי"ע היה עולה גם אל אחיו מרן ה"לב שמחה" זי"ע ולאחר מכן אל מרן ה"פני מנחם" זי"ע, אז ראש ישיבת "שפת אמת", שכיבדו מאד והיה מזמינו

לסעוד על שולחנו בשבתות וימים טובים. גם בעלותו על כס ההנהגה היה מזמינו להיות אורחו בביתו כמימים ימימה.

בכל הזדמנות, כשהיה מגיע לביתו של מרן ה"פני מנחם" זי"ע, היה שוהה שם שעה ארוכה, מזכיר את כל אחד מבני משפחתו בנפרד ומבקש את ברכת קדשו, וכן היה מתייעץ אתו בענייני מסחר.

במוצאי פורים האחרון לימי חייו של מרן ה"פני מנחם" זי"ע, עלה ר' יצחק לביתו, וכדרכו שהה שם ארוכות בלי שיהיה ניכר איזה שינוי בפני הרבי. הוא זכה להיות בין האחרונים שזכו להחזיק את ידו ולקבל ברכתו הקדושה, כך שממש נפרד ממנו לפני פטירתו.

מן השמים גמלו לר' יצחק תמורת שנות הסבל בתקופת השואה, תורה וגדולה התאחדו על שולחנו, אך הוא ראה את הכל כמתנת חינם שאין הוא ראוי לה. הוא זכה לראות "אידיש נחת", פשוטה כמשמעה, אצל כל צאצאיו. בדרך בה חונך הוא, חינך גם את בניו ואת ביתו אחריו בלי לשנות כמלא הנימה.

אכן הגיעו גם ימים קשים, תקפתו המחלה האיומה רח"ל, שממנה לא קם עוד. אולם האמונה והביטחון שכה היו מושרשים בלבו לא עזבוהו עד רגעו האחרון. גם בהתגבר עליו יסוריו, אין הוא בא בטרוניה, אלא מקבלם באהבה ומצדיק עליו את הדין. כאשר הרופא מתעניין אצלו על הרגשתו, וכבר אין בכוחו לענות, מרים הוא אצבעו כלפי השמים... אז התבלט ביתר שאת, כאשר הרופאים והמטפלים בו מביעים את התפעלותם מאישיותו הקורנת.

בערב שבת קודש האחרון, בשכבו על ערש דוי ובהתפללו את תפילתו האחרונה, פנה לפתע אל בנו בשאלה: "דער רבי איז דא" (הרבי נמצא כאן), כך חזר על שאלתו מספר פעמים. היו אלו מילותיו האחרונות.

ביום ח' בתמוז תשנ"ז יצאה נשמתו של רבי יצחק ועברה לעולם שכולו טוב במעמד כל בני המשפחה.

ההלויה התקיימה למחרת באנטווערפן, והספידוהו נרגשות הרה"ג מו"ה אליהו שטרנבוך שליט"א דומ"ץ הקהילה החרדית "מחזיקי הדת". ואילו בשדה התעופה "דורנע" לקראת העלאת ארונו ארצה, נפרד ממנו במילים נרגשות הרה"ג מו"ה יעקב מאיר רוזנבוים שליט"א ראש ישיבת "לב שמחה" בלונדון. שר' יצחק היה מבוניה וממקימיה.

בשדה התעופה "עטרות" בירושלים, שם נחת המטוס עם ארונו, חיכו קרובי המשפחה ועשרות רבות מידידיו ואנשי שלומינו חסידי גור, בתוכם חברי ועד קופת רמבעה"ן "כולל פולין", שר' יצחק היה נשיאה באנטווערפן עשרות בשנים.

עם בוקר יצא מסע ההלויה, כשקהל אלפים מלווה את הארון, ועבר דרך בית המדרש החדש של "חסידי גור" במתחם שנלר בירושלים, שר' יצחק נמנה בין ראשי התורמים ועמודי התווך של ועדת הבניה של בית המדרש. אחר כך עבר הארון דרך בית

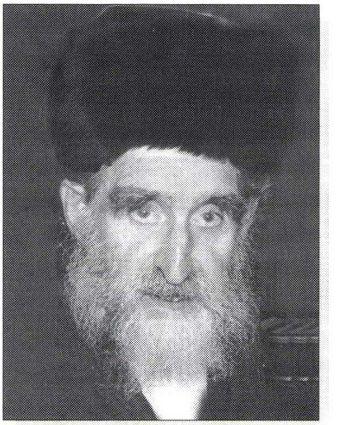
המדרש ד״חסידי גור״ ברח׳ רלב״ח שם יצא כ״ק אדמו״ר מגור שליט״א אל המרפסת ונכח בעת השמעת ההספדים שנאמרו על ידי הגאון רבי יצחק פלקסר זצ״ל, ראב״ד בד״ץ אגו״י וחבר מועצת גדולי התורה, ידיד נעורים מתקופת לימודיהם בישיבת ״חכמי לובלין״. ויבלח״ט הגאון רבי חיים קרייסווירטה שליט״א מרא דאתרא דק״ק אנטווערפן. בתום ההספדים יצא מסע ההלויה לעבר מרומי ״הר הזיתים״ כשכ״ק מרן אדמו״ר שליט״א הולך בראש המלוים ונשאר עד לאחר סתימת הגולל, ולאחר דברי הספד מפי הרה״ג מו״ה יצחק טוביה ווייס שליט״א דומ״ץ הקהילה החרדית באנטווערפן ״מחזיקי הדת״, נטמן ר׳ יצחק ז״ל בקבר אשר רכש לו בחייו, יום לאחר פטירת מרן ה״ביה״ק ישראל״ זי״ע, סמוך ממש ונראה למערת אדמור״י ״גור״.

בעת חזרו מהלויתו, התבטא עליו כ״ק מרן אדמו״ר שליט״א: ״איטשע איז גיעווען אַן אמת׳דיגע געראר חסיד״.

יהי זכרו ברוך, ויהי רצון שיעמוד למליץ יושר עבור ילדיו שיחי׳ ממשיכי דרכו, ועבור כל משפחתו ועבור כל כלל ישראל.

ומקום מנוחתו ב״הר הזיתים״ בירושלים.

החסיד רבי אליעזר ליפא הלוי הורביץ זצ"ל

הנקרא: "ר' ליפא"
נפטר י' טבת תשנ"א

נולד בקראקא לאביו הצדיק ר' בנימין איש לוי שהיה מחשובי חסידי "גור".
בחורף שנת תש"ח הגיע רבי ליפא מאיטליה לירושלים, להסתופף בצל קודשו של כ"ק מרן האדמו"ר ה"אמרי אמת" זצ"ל. כאשר נכנס לביקור בישיבת "שפת אמת", עשה מיד רושם טוב על הבחורים, סגנון דיבורו בשאלו שאלות את הבחורים בישיבה, עשו מיד רושם, שהנה עומד אדם מורם מעם לפניהם, והתייחסו אליו בהתאם.

כאשר רק הסתכלתי בו הטיל עלי כבוד ופחד ביחד, מספר אוד מוצל מאש – הרה"ח רבי זימל רוטשטיין שליט"א תלמידו כבנו של רבי ליפא. באין לר' זימל גואל ותומך, מציע עצמו רבי ליפא להיות לו כאב – והוא נהיה כבנו.

רבי ליפא דיוקן של העבר, המבט החריף שלו, העינים העמוקות, שמעתי, מספר ר' זימל שליט"א: כי הוא אחיו של רבי רפאל הורביץ זצ"ל שהכרתיו משויץ אחרי המלחמה, נגשתי לרבי ליפא ומסרתי לו פריסת שלום מאחיו.

למחרת בבוקר התיישב רבי ליפא על ספסל הלימודים כבחור ישיבה. הצטרפתי אליו, נהייתי תלמידו, נקשרתי אליו בקשר אמיץ, בתחילה כתלמיד, עד שנהפכתי כבן והוא לי כאב, ולא אב סתם! אלא כאב נאמן ויותר...

ולא רק אני אלא כל משפחתי יחי', נהיינו לו כבנים ולנו נהיה כאב. השגיח והדריך אותי ואותנו, בכל עת וזמן, וכל בעיה הכתובת לרבי ליפא, לא היה יום שלא הייתי אצלו בביתו, אפילו לא לדבר או ללמוד – רק להסתכל עליו עליתי לביתו!!!

חסד גדול עשה לנו השי"ת אחרי השואה, אחרי המבול הגדול באבדן ע"י הצורר הנאצי ימ"ש כששת מליון מבני ישראל, מסלתה ומשמנה של היהדות. בשהאירו לנו ענק

רוח זה, ללמד אותנו דרך השי"ת... ישרות ונאמנות! להיות ישר בין אדם למקום ובין אדם לחברו, ובמיוחד להשגיח ולשים לב, להשמר, מלפני "עור לא תתן מכשול"!

רבי ליפא היה אדם אשר רבים צריכים לו. למי לא נתן עצה ותושיה. בו קוים מה שרבי מאיר אומר במשנה – "כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה"...

הרי הכל היה בתוכו, רע, אהוב, ישר, נאמן... אדם אשר מסר את עצמו לכלל מקטן ועד גדול!! רבי ליפא דמות של תורה, דמות של גמילות חסדים, דמות של עבודה. הכל עשה שלא על מנת לקבל פרס, מה שעשה היה בבחינת חסד של אמת.

נוסף לכך היה מחנך בחסד עליון, חנך דורות, החל מילדים קטנים ועד אנשים גדולים. אישיות מבחינת, "חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנו".

לא עם עט ולא עם דיו אפשר לכתוב ולשרטט שורות אודות רבי ליפא הלוי זצ"ל, לא בתואר אפשר לתאר את דמותו האמיתית של האיש המורם מעם, ובודאי לא במליצות. איש הישר, איש הרוח, איש שכולו אמת... איש אשר עם פלס שקל כל מלה וכל תנועה בטרם הוציא הגה מפיו, איש שכולו תורה וענוה, דקה ואף חצי דקה לא הלכה אצלו לאיבוד ביום.

אחרי פטירתו של מרן ה"אמרי אמת" זי"ע, עבר לגור בתל אביב, ושם גם נשא את זוגתו ע"ה.

כאן בתל אביב נהיה בין המתפללים בשטיבל "הקישון 33" הידוע. כאן התחיל בעבודתו עבודת הקודש, בגמר יום עבודה לכלכלת ביתו, התחיל לעסוק בעסקים של צדקה וגמילות חסדים. ותיכף רכש אהדה אצל מתפללי השטיבל, והכל כמובן בהצנע לכת, לא ידעו מי העושה והמעשה, לא ידעו מי העוזר, מתן בסתר.

כעבור זמן מה עבר להתגורר בבני ברק. והצטרף לשטיבל ב"גבעת רוקח". כאן התגלה במלוא קומתו. ביתו נהפך לנוה שאנן, מי שהיה צריך עצה ותושיה בא לרבי ליפא הביתה. בשטיבל התחיל לומר שיעורים ברבים, בימי חול, ובשבתות וחגים. וגם במוצאי שבתות אחרי התפלה אמר שיעור ברבים. כולם דבקו בו מי לא רוצה להתחבר ל"איש אמת", כדוגמת רבי ליפא? "עובד ה' אמיתי".

סדר יומו למופת: לפני חמש בבוקר קם, ורץ לשטיבל ללמוד ולהתפלל, בגמר התפלה עבר על הפרשה, תורה עם תרגום, ופירוש רש"י. עבור צרכי הגוף לא השאיר הרבה זמן. רץ הביתה סעד פת שחרית דקות ספורות. לא פעם העירו לו רבי ליפא, אסור לעשות כך זה לא בריא לגוף – אבל בשביל עצמו אין לו זמן, את זמנו הוא צריך עבור הזולת.

רבי ליפא לא היה איש פרטי – כולו מסור לכלל הציבור, בלי משרה ציבורית פורמלית היה שייך לציבור.

הרבה עשה להשכין שלום בין אדם לחברו – ובין איש לאשתו. פעם קרה כי ראה איך שאחד העליב את חברו, צערו היה גדול מאד, דִּבֵּר על לב חברו שילך לפייסו, האיש לא היה יכול לסרב לו, כי הדברים היו יוצאים מן הלב, וממילא נכנסים ללב. והלך

ופייס את חברו, אח"כ אמר רבי ליפא הוא החייה את נפשי, ימים לא היתה לי מנוחה מרוב צער. כזה היה האיש רבי ליפא.

מדת החסד שלו: סיפר איש נאמן וחשוב מהשטיבל "גבעת רוקח" שרבי ליפא אמר לו שמע: הלכתי ברחוב וראיתי שני ילדים אחים הולכים בבגדים קרועים, ונקרע לי ליבי, איני מכירם, הבנתי כי בבית דחוק, ואין פרנסה, נגשתי ושאלתי מה שמם וכתובתם?

אמר לי רבי ליפא: צריכים לדאוג בשביל הבית הזה והילדים, יש להמציא להם סכום כסף. מיד גייסו כסף, ומסרו למשפחה הזאת.

עוד סיפור סיפר אברך מהשטיבל: הלכתי ברחוב מודאג, כי היה זה לפני החג, בכיסי אין כל מנין אקח לצרכי החג? שברתי את ראשי. והנה ממולי מגיע רבי ליפא, נעמד רבי ליפא ושאל מדוע הנך מודאג כל כך? מה מצב הפרנסה? וכשעניתי שלא כל כך טוב. נפרד רבי ליפא בברכת הצלחה, והלך לו לעשות מעשה. כעבור שעות ספורות בא רבי ליפא לביתי, ובידו סכום כסף לצרכי החג, וכאילו נותן לי את הכסף בהלוואה, בכדי שלא לבייש את מי שאין לו.

היה רבי ליפא שולח לבתים סכומים גדולים לצרכי שבת וחג, וימי החול, בידי אחרים בכדי שלא ידעו מי השולח.

כאשר רבי ליפא סגר את הגמרא בשטיבל, חיכו לו אנשים רבים, לקבל ממנו עצה נכונה. ידענו – דבר אמת ממנו אפשר לשמוע. השגיח על ידידיו, השגיח על השטיבל, סבל סבלו של כל אחד ואחד, לא פעם אמר לתלמידו כבנו ר' זימל שליט"א – זימל! אין לי יותר כוח לסבול ולראות הסבל והדוחק של האנשים.

רבי ליפא היה חסיד אמיתי. פעם אמר לי מספר ר' זימל שליט"א: היום דוחקים את עצמם החסידים הצעירים אל הרבי, שהרבי יראה אותם ויסתכל בהם. "מה יראה בנו"? הרי צריכים להתחבא מרוב בושה איך שאנו נראים.! אנו צריכים להסתכל על הרבי לראות פני צדיק – אבל הרבי בי? פעם אמר לי: זימל – מכוס תה לא נהיים רבי בן ציון אוסטרובער? רבי בן ציון היה איש חסיד ועובד ה' בגלל זה קיבל כוס תה.!! אדם צריך לעבוד עם עצמו! זה היה האיש רבי ליפא. החיצוניות לא עשה עליו רושם בכלל. הוא היה כולו פנימיות, וזאת שאף ורצה לראות אצל כולם.

רבי ליפא היה יחסן גדול, נין ונכד של הרבי רבי אלימלך מליזענסק בעל "נועם אלימלך" זי"ע, אבל מרוב ענותנותו לא דיבר מזה.

הדבק במידותיו: רבי ליפא היה דבק במידותיו של הקב"ה – מה הוא רחום – אף אתה רחום. מה הוא חנון – אף אתה חנון. אותו איש החסד אותו ענק רוח בעל רחמן – גם בו פגעה מדת הדין. גם הגיבור הזה נשבר, מרוב רחמנות, התמוטט בעת לימודו בשטיבל, כאשר הגמרא פתוחה לפניו, מהגמרא נלקח לבית החולים. ומאז לא היה זה אותו רבי ליפא שהכרנוהו. מצבו הגופני התדרדר מיום ליום.

אותו רבי ליפא אשר תמיד רץ – הוא לא הלך אף פעם, תמיד רץ כי תמיד רץ לדבר

מצוה ותמיד עסק במצוות. התחיל ללכת באיטיות – עד שהפסיק ללכת ונפל למשכב. את יסוריו קיבל באהבה, שכב לו ביסוריו, ולא הוציא הגה מפיו, אף אנחה אינה נשמעת מפיו, והיה לו הרבה מה להאנח.

פניו זוהרים כפני מלאך נקי וצח – עד הרגע האחרון. בקלות בלי קושי אפשר לקרוא ולומר עליו את הפסוק: אליעזר ליפא בא בימים, ימיו היו שלמים, לא חסר מהיום מאומה, כל יום ויום מלא בתורה, עבודה, גמילות חסדים. רבי ליפא לא שינה את סדר יומו בעבודת השי"ת – כמו שאומרים המפורשים על הפסוק "ויעש אהרן כאשר צוה ה'" – מלמד שלא שינה – שלא השתנה – לא הרגיש כי עושה דברים גדולים שיש להתנשא! כי חרוט עמוק בלבו ונפשו כי לכך נברא הוא.

רבי ליפא לא הלך בלי תולדות! לא ולא! רבי ליפא השאיר דורות שלימים אחריו...

"אלה תולדות נח איש צדיק תמים", אומר רש"י "ללמדך שעיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים, מבאר ה"שפת אמת" מכל מצוה נברא תולדה, אבל לא כל מצוה עושה תולדה לאדם, רק להצדיק שכל החיות שלו דבוק במצוות. רבי ליפא אצלך כל המצוות הם התולדות שלך. רבי ליפא הלכת לעולם שכולו טוב – ואותנו הנחת לאנחות לא נשאר לנו יותר כי אם להוריד דמעה אחרי מטתך... שכל המוריד דמעות על אדם כשר הקב"ה גונזן בבית גנזיו.

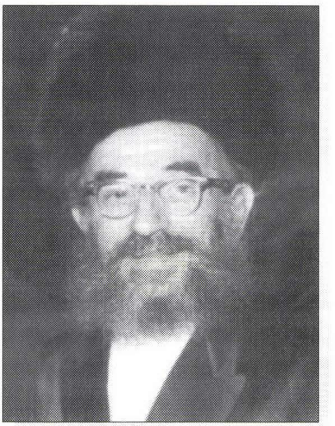
צר לי מאד מאד רבי ליפא!!!

ומקום מנוחתו ב"קרית שאול" חלקת החסידים בתל אביב.

יהא למליץ יושר על כל כלל ישראל.

מאת ישראל זימל רוטשטיין (לוגנו)

החסיד רבי יחיאל מנס זיטניצקי זצ"ל

מקים ישיבת "אמרי אמת" בבני ברק,
בשנת תרס"ג נולד לאביו
הרה"ח אברהם דוד זצ"ל
בעיר קאליש, פולין,
מחשובי חסידי "גור"
נפטר א' שבט תשמ"א

כבר בילדותו ניכרו בו תכונות בולטות של מסירות למען הזולת, פעילות נלבבת עבור חברים מה"חדר" והקרבה עבור צרכי ידידים, משנות בחרותו נודע כבר כעסקן חרדי, מלא להט, שעזר ליד אביו אשר נמנה על חשובי וראשי הקהילה בעירו.

בפרוץ המלחמה התמסר בכל מאודו למען הצלת הנוער החסידי, ורבות פעל לשם השגת צרכי מזון לאברכים שסבלו מרעב וכפן, ולמדו תורה בבית החסידים. אולם בימי השואה מיצה את קובעת התרעלה, איבד בידי האשמדאי הנאצי את כל משפחתו הגדולה, אשתו הראשונה וששת ילדיו, חרף סבלו האיום ושבעת מדורי גיהנום שעבר לא איבד את צלם האנוש ונרתם בכל יכולתו למען הצלת שארית הפליטה.

התיישב ככלות המלחמה באוסטריה, שם החל במלוא מרצו העצום, ללקט אודים מוצלים מאש, הקים במו ידיו ישיבה לבחורים פליטים, אולם מלבד מסירותו להקמת ד' אמות של הלכה, יצא לפעולה חרוצה לארגון "אגודת ישראל", אט אט הקים את הסניף האגודאי בווינה, שפעל נפלאות להצלתם של יהודים, שנותרו מהשואה האיומה, במיוחד זכורה הופעתו המרטיטה בפני ועידת אגוד"י במארינבאד, לאחר השואה, שם עמד וביכה תמרורים את השריפה אשר שרף ה', ותבע להקים מחדש את בית ישראל שחרב באימי המלחמה.

בהיותו באוסטריה רואה ר' מנס את התדרדרות היהודים שלא במתכוון חלילה, הנה זה יצאו מגי ההריגה, בערום ובחוסר כל, וחייבים להמשיך, וגם להתחיל לאכול טוב, בכדי לאגור כח לבאות, וכך הם לא כל כך נזהרים במאכלים כשרים, ור' מנס אינו

מוותר על הֶרגלָיו לעשיה למען הציבור, קם ועשה, והחליט להקים מטבח כשר למהדרין, שיאכלו ענוים וישבעו, הרי לא יעלה על הדעת שיהודי יתגאל חלילה בנבלות וטריפות!

השרוולים מופשלים וניגשים לארגון ועשיה, הרי יש יהודים, כן ירבו, המעוניינים לאכול כשר, לא כן?! —

מטבח הפליטים של ר' מנס, זוכה לסיוע מהשלטונות הצבאיים האמריקנים, ואולם, הם מבקשים, כמובן, לפקח על סדרי המטבח ונקיונו.

הודעה מראש נתקבלה, על ביקורת מטבחים של בכירי הצבא האמריקני, למחר בבוקר, צוות המטבח הפשיל שרוולים, והתגייס לעבודת צחצוח ומירוק כל פינה, מקץ עמל מפרך, נראה המטבח מבהיק בנקיונו יותר מבסתם יום של חול. עתה ציפו לאישורו של המנהל, כי המטבח מוכן לביקורת... לתדהמת העובדים, נכנס ר' מנס אל האולם, ובאין אומר, ניגש אל דלת הכניסה, העביר ידו על שוליה העליונים של הדלת והוריד משם שכבת אבק...

משמע שהנקיון אינו אלא למראית עין ולא בוצע ביסודיות!... — הרעים בקול. אסור למטבח כשר למהדרין להיכשל חלילה בביקורת! יהיה זה משום חילול השם, חס ושלום! נא להתגייס עתה לבצע את הנקיון, בשלמות, וכדבעי!...

העובדים הנבוכים שנתפסו בקלקלתם נאלצו להבריק שנית את המקום, עד אשר לא נראה בו גרגר אבק...

בבוקר למחרת, הגיעה כצפוי המפקדה בשלמותה, הקצין הבכיר התייצב מלוא קומתו בפתח, ולהפתעת הכל, עשה בדיוק את אשר ביצע ר' מנס אתמול... העביר ידו על מרומי הדלת, הציץ בידו — והנה... היא נקיה!...

הביקורת נסתיימה! — הכריז הקצין האמריקני — שוב אין לי צורך לבדוק יותר! אם מעל לדלת נקי — הרי שמבצעים כאן עבודת מופת! ואל פיקודיו פנה: — מעתה, כל אשר יבקש מר זיטניצקי (ר' מנס) — עליכם למלא, אף לפנים משורת הדין!... גם מכתב רשמי העניק, בו אישר כי המטבח הכשר למהדרין שבניהולו של מר מנס זיטניצקי, נמצא המבריק בנקיונו מכל מטבחי מחנות הסביבה.

נפשו של ר' מנס יוצאת לארץ ישראל, כמה ומלא געגועים לחונן עפר ארץ הקודש, ולהסתופף בחצרות קדשו של כ"ק מרן בעל ה"אמרי אמת" זצוק"ל בירושלים. מה מאד נשברה רוחו בשמעו בשורת איוב, על הסתלקות קדוש ישראל הרועה הנאמן, כי נשבה ארון הקודש — "נטילתה כנתינתה", ביום מתן תורה שנת תש"ח בירושלים. מכאן ואילך נשואות עיניו לעלות ולהתאבק בעפר רגלי צדיק, כ"ק מרן אדמו"ר ה"בית ישראל" זצוק"ל. אדמת אירופה שספגה את דמי כל הקדושים והיקרים לו, בוערת תחתיו והוא משתוקק לנטוש אותה ולעלות לארץ ישראל, ולברך עליה בקדושה וטהרה. אלא שר' מנס, כדרכו, מעדיף תמיד את טובת הזולת... כקברניט נאמן אינו נוטש את הספינה, עד צאת אחרון נוסעיה, נאלץ ר' מנס לעכב את מועד עליתו ארצה.

סוף סוף קרבה עת גאולתו. עורך הכנות מדוקדקות, ואף בוחן ובודק רעיונות של

פרנסה בארץ הקודש, אין בדעתו להתפרנס מעסקנות... טרם עליה, רוכש מכונות נגרות משוכללות, אותן הוא מביא עמו. מכונות אלה נקלטו בקיבוץ "חפץ חיים".

מה רב אושרו לזכות בשנת תש"י, להציג רגליו על אדמת ארץ הצבי, כמובן מאליו, דבק בכל רמ"ח ושס"ה, בכ"ק מרן אדמו"ר ה"ביתי ישראל" זי"ע, המקרבו ומוקירו.

ראשית צעדיו בקיבוץ "חפץ חיים", אליו הגיע בעקבות ההכשרה באוסטריה, ואולם עיר התורה והחסידות "בני ברק" נושאת חן בעיניו, אותה איוה למושב לו, לאחר תקופת מעבר קצרה, בה התגורר בשיכון עמידר בנוה אחיעזר הסמוכה לבני ברק, קבע מושבו בעירו של ר' עקיבא, ומחליט ליהנות מיגיע כפיו, פשוטו כמשמעו, מקים "מאפיה" של לחם, יחד עם שותף, ה' עמו והוא איש מצליח, ואף כאן, במאפית "הנחתום", – שרויה ברכה בעיסתו.

בד בבד עם עיסוקו כנחתום, נזכר הוא מפולין, שהיה בכל השטיבלאך של גור בחורים ואברכים שישבו ולמדו כל היום, ומדוע חושב הוא לעצמו לא נחדש אותם הדברים כאן בארץ ישראל, ובהיותו טופח על מנת להטפיח, החל לטפטף לראשי החסידים בשטיבל, שגם היו ניצולי שואה, בדבר הקמת ישיבה לבחורים בבני ברק.

בברכתו ועידודו של כ"ק מרן בעל ה"ביתי ישראל" זצ"ל בשלהי שנת תשי"ח הקים ישיבה ב"שטיבל" הקטן של חסידי גור ב"גבעת רוקח" בב"ב, נבחרים לשמש כרמים ומשגיחים, ה"ה הרה"ג רבי דוד הרשקוביץ שליט"א, ולצידו הרה"ח רבי אברהם ברסלר ז"ל. כאבותיהם בשעתם, החלו פרחי החסידים מלבלבים בתורה ויר"ש, שבעה בחורים ועודם למעשה ילדים פתחו את הישיבה הנקראת היום ישיבת "אמרי אמת", אז הם נקראו "שבעה כוכבי לכת" חלק מהם משמשים היום כמשגיחים בישיבה זו עצמה. משנתגבשה הקבוצה, נשכר מקום בבנין ישיבת "בית יוסף" שבמרומי "גבעת רוקח". הישיבה שהחלה עם שבעה בחורים, הכפילה מספר תלמידיה עשרת מונים ויותר.

רגליו של ר' מנס תקועות באדמה, אבל ראשו מרחף בעניינים שברוח, הוא מלוה את הישיבה לצעירים מצוינים כואב לבו ודואב על בני הישיבה, בחורי החמד הנדחקים בדירות קטנות ושכורות, ולא תהא כהנת כפונדקית!

גמלה החלטתו: יקים משכן לתורה, בית גדול שמגדלין בו תורה, שמגדלין בו תפילה! בית זה, יהיה מפואר ונישא, רחב ידים ומשוכלל! במוחו מבזיק רעיון: היכל זכרון ועליו שש קומות ייבנה הבנין הגדול – לזכר זוגתו וששת ילדיו הקדושים והטהורים שלא זכה להעמיד חופותיהם.

– – – אל תקרי בניך – אלא בונייך! – לברכה ועידוד זכו בקודש פנימה אצל כ"ק האדמו"ר ה"ביתי ישראל" זי"ע מלווים בברכת הקודש, יצאו למלאכה. ביתו הצנוע של ר' מנס הפך ל"חדר מצב", בו נתכנס קומץ עסקנים שעשו לילות כימים, ההחלטה נפלה על ר' מנס לאתר מקום שטח מתאים לישיבה, משהוצע המגרש על "הר שלום" בפאתי שדרות רבי טרפון בבני ברק, אורו עיניו, הן מצוה לרומם בית אלוקינו, לבנות היכל ה' במקום גבוה שיהיה נישא ומרומם מעל כל בתי העיר!

ואולם משנכנס ר' מנס לעולה של הישיבה, היה שרוי בה, ראשו ורובו ושלחנו, בפשטותו ובצניעותו האפיינים, הוא מבקש בארה"ב לשם הוא הגיע להתרים עבור הישיבה שהולכת ומוקמת בב"ב, להציגו בפני הקהל בתור "האופה מבני ברק"... אנשים מנסים להניאו, טוענים כי אם יופיע בתור רב הדור שֶׁיָּבָה יצליח יותר, ... — הרי ראוי אתה לאיצטלה זו! — מפצירים בו — ואולם ר' מנס עקשן גדול... אינני רב ולא אופיע ככזה...

באחד האסיפות, הציגוהו בכל זאת בתור רב... ר' מנס לא חשב פעמיים, קם והכריז: — אינני רב!... איך בין אַ בעקער... (הנני אופה), יהודים הבחינו מיד בעין חדה ובוחנת, כי איש אמת לפניהם, ישר דרך מופלג העושה לשם שמים ובאמונה, שמעו והאמינו כי התרומה כולה, במלואה, קודש למטרה הנעלה, ללא כל ניכוי ופחת... אף ההוצאות באות מכיסו וגם הכנסותיו שלו מצטרפות להשלים את המלאכה...

סיפור מענין קרה אותו באותם הימים בארה"ב. ר' מנס הגיע עם משלחת מחסידי גור מכובדים מארה"ב שעזרו לו שם, ליהודי גביר גדול, ופרקו לפניו את מטענם שר' מנס בונה ומשקם הריסות חורבן אירופה, ומקים ישיבה לבחורים מחסידי "גור", והוסיפו לו שר' מנס אינו נוטל שכר טרחה עבור פעלו, אלא מוסיף הוא מכיסו ומהכנסותיו עבור הישיבה. הוציא הגביר שי"ק ורשם סכום כסף די גדול, התחילו מיד כמובן להתווכח אתו, בדבר דחיפות הענין וגמר הבנין, ענה להם הגביר אתם בעצמכם קלקלתם לכם כסף, אני רגיל לתת למטרה כזו סכום כפול ממה שנתתי, היות ואני יודע שחלק מהסכום הולך עבור הוצאות הטורחים בכך, ולכן אני מחשיב, חלק עבור הישיבה וחלק עבור המתרימים, אבל אתם שאמרתם שר' מנס לא נוטל בשכרו כלום, נתתי לכם רק את החצי ממה שאני רגיל לתת.

הבנין צמח קומה אחר קומה, תוך כדי קשיי מימון, אבל לא איש כר' מנס יירתע, כמי שקורץ מחומר אחר, אינו נסוג וממשיך לבנות.

ניכר בו בבנין שלא רק הון תועפות הושקעו בו, כי אם גם דם התמצית, זיעה, ומרץ, כל לבינה נילושה בדם לבו ובכוחותיו העל טבעיים: תמצית נפשו שימשה מלט למקדש.

"היום אני מוביל לחופה את ששת ילדי"... בדרכו אל בימת חנוכת הבית של הישיבה כשהוא חלוש וכואב, פורצת מלבו אמירה זו המבטאת את סערת רוחו יותר מכל. כשמזכירים בקודש פנימה אצל מרן ה"בית ישראל" את ר' מנס, מפטיר הרבי זצ"ל — בערב חתונה! — — — מרן ה"בית ישראל" הקדים בביקורו את המעמד של חנוכת הבית. בעת שהותו בבני ברק.

בחמשה עשר באלול תשכ"ו, מתקיימת ה"חתונה" בהשתתפות קהל רב, ובראשם האדמורי"ם מרן בעל ה"לב שמחה" זי"ע ומרן בעל ה"פני מנחם" זי"ע מרן בעל ה"לב שמחה" בברכתו אומר, שמגיע לר' מנס ישר כח ברם אם חסיד הוא, אינו צריך ישר כח. ור' מנס בדברי ברכתו פותח ברטט והתרגשות, כשדמעות חונקות את גרונו, את משאו

מרעיד הלב חותם בתחינה משתפכת לפני רבון עולם, ומסיים יעזור השם יתברך שנזכה לחוג בנין בית הבחירה.

היה אבי יתומים, וחיתן יתומים, ועזר להם להקים בתים בישראל.

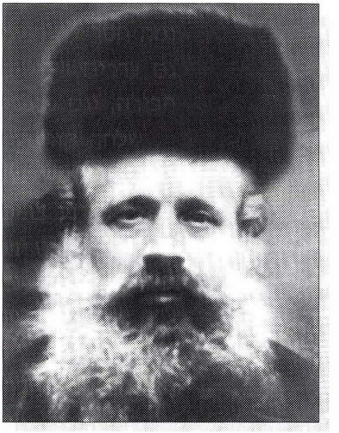
היה בעל מנגן יפה, ניגונים שנקלטו אי פעם באזניו, חרשו עמוק בלבבו ונעשו שגורים על פיו, מרוצה לקהל ומקובל לשומעיו, תפילתו לפני העמוד בהיכל בית ה', משתפכת מלבו השבור והרצוץ, אין לך כלי שלם מלב שבור – אמרו גדולי החסידות – ומי עוד כר' מנס, יהודי בעל לב שבור ונדכא, השם נפשו בכפו, בבחינת תפילה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו. – – – בראש חודש שבט תשמ"א בלילה האחרון עוד עבר לפני התיבה, לומר קדיש אחר זוגתו שנפטרה זה חודשים אחדים. אחרי התפילה חש ברע, עלה לביתו לקחת תרופה ושם התמוטט, – מבהילים אמבולנס, קשה עד מאד – טיפולם הנמרץ של הרופאים אינו מועיל, נשמתו הטהורה נפרדה מגופו המיוסר ועלתה לשמי מרומים, כשמוקיריו ניצבים בבכיה סביב מיטתו.

קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל "גבעת רוקח" וברח' יהושע.

בצהרי יום המחרת מובא לקבורה בבית החיים "שומרי שבת" בזכרון מאיר שבבני ברק.

ת. נ. צ. ב. ה.

הקדוש הרה"ח ר' חנוך הענך אירנשטיין ז"ל

הנקרא: "הענך אירנשטיין"
נפטר כ"ט תמוז תש"ז

ר' הענך נולד לאביו הרה"ח ר' מנחם מנדל ז"ל בעיר וורשא שבפולין. אביו היה מקורב מאד למרן בעל ה"שפת אמת" זי"ע כן היה אביו ר' מנחם מנדל "בעל תפילה" בבית החסידים הידוע של אברכי "חסידי גור" ברחוב "די אייזנגאס" (הברזל). וכשהיה מרן ה"שפת אמת" זי"ע בוורשא התפלל בשטיבל זה.

ר' הענך נולד כבן זקונים לאביו ואמו. מביתו של אביו הרה"ח ר' מנחם מנדל ז"ל למד בנו הרה"ח ר' הענך את חינוכו, כי ביתו של אביו היה בית פתוח לרווחה ועניים היו בני הבית, משם למד ר' הענך שצריך לקבל את כל אדם בסבר פנים יפות ולארח עניים ומדוכאים, לעזור ולסעוד אותם כפי היכולת, בית שנשמע בו דברי תורה ודברי חסידות, כך צמח וגדל ר' הענך בתורה וחסידות וכך נהג כל חייו.

כשהגיע זמנו של ר' הענך להתייצב לצבא הפולני, נכנס אביו ר' מנחם מנדל אל כ"ק מרן ה"אמרי אמת" זי"ע להזכיר את בנו הענך, שישתחרר מן הצבא, מרן ה"אמרי אמת" זי"ע ענה: "שצריך לתת כסף..." הבינו שכוונתו לתת שוחד לרופא שהיה מטפל בגיוסם ובשירותם של המגויסים, וע"י שיתנו לו "מתת יד" יתן חוות דעת שאינו ראוי לשרת בצבא הפולני. בינתיים נודע שהתמנה רופא אחר לכהונה זו והוא לא "אוהב כסף", נכנסו שוב לרבי, וסיפרו לו את המצב והרבי ענה: "אם נותנים הוא בודאי לוקח..." וכך היה נתנו לו והוא לקח ועוד איך... כשהגיע הענך להתייצב, ראה הרופא אותו לראשונה הוא נדהם כולו. ר' הענך היה חסון ובריא ונראה בחור כארז, ולא ידע איך לפוטרו מטעמי בריאות. אך לפתע כשעבר לפני הרופא התעקמה רגלו של הבחור הענך והחל לצלוע, הרופא אמר לו: לך ישר, אך הוא באמת לא יכל ללכת ישר, רגלו כאבה לו, כי התקמטה לו הרגל. כמובן שבמצב כזה לא היה קשה לרופא לאשר לו פטור

מידי, בתור "חולה" וכך נשלח הענך פטור מלשרת בצבא הפולני. ממחנה הצבא לאחר קבלת הפטור נסע הענך לרבי, שקיבל את פניו במילים: "חופשי לגמרי, שלום עליכם"...

בהגיע ר' הענך לפרקו נלקח לחתן ע"י חמיו החסיד המפורסם מחשובי חסידי סוכוטשוב, רבי ישראל חיים שעניצר זצ"ל עבור בתו מרת חנה ע"ה.

את מקום תפילתו ולימודיו קבע ר' הענך בשטיבל "גור" ברחוב טוורדא 18, בית חסידים זה מפורסם וחשוב מאד, בו קבעו את תפילתם האריות שבחבורה, ביניהם מרן בעל ה"לב שמחה" זי"ע, החסיד שבכהונה רבי יצחק מאיר לוין זי"ל, ואחיו הרה"ח רבי פנחס יעקב לוין זי"ל, והרב הגאון רבי יעקב הענך סנקביץ זצ"ל, ועוד רבים. בבית חסידים זה קבע ר' הענך את משכנו שם עסק בלימוד התורה הקדושה ובעבודה תמה, משעות הבוקר המוקדמות עד שעות הלילה המאוחרות, כשהוא סמוך על שולחן חותנו שהבטיח לו "קעסטי" לשנתיים ימים. ויהי מקץ שנתיים ימים, החל חותנו לדבר עמו בענין פרנסת ביתו, נכנס חותנו ר' ישראל חיים לרבו הרבי מסוכוטשוב זצ"ל לשאול בעצתו, מה יעשה חתנו לפרנסתו? נענה האדמו"ר: "ילך גם הוא וימכור בשר..." כי הרי ר' ישראל חיים ניהל חנות למימכר "בשר". כששמע ר' הענך מחותנו את תשובת הרבי מסוכוטשוב, לא הסכים בשום אופן להיות "קצב" וחזר לבית החסידים למשנתו, עבר עוד זמן... ושוב הגיע חותנו לדבר על לבו שיפתח חנות למימכר "בשר" כי הרבי מסוכוטשוב אמר כך. בשמוע זוגתו מרת חנה את הנעשה החליטה לעשות מעשה, אמרה אני אפתח חנות "בשר" ואתה הענך תשב ותלמד בשטיבל כרצונך. אמרה ועשתה ופתחה חנות קטנה למימכר בשר. מרת חנה ע"ה היתה אשת חיל בלתי רגילה, ותוך זמן קצר עשתה חיל במעשיה, ויכלה לפרנס את משפחתה בכבוד, שמונה ילדים נולדו לר' הענך וזוגתו מרת חנה ע"ה, שבעה נולדו להם בפולין ואחד נולד להם בארץ ישראל, ה"ה המלחין לבית "גור" הרה"ח ר' מנחם אירנשטיין הי"ו. בנים ובנות מחשובי חסידי גור בנים העוסקים בתורה ובמצוות ובגמילות חסדים, ועושים למען הציבור. בנם הרה"ח ר' משה אירנשטיין הי"ו עסקן ציבורי כל ימיו, בין תפקידיו המרובים כיהן כראש עירית "בני ברק" והצעיד את העיר קדימה בצורה בלתי רגילה, לבלי הכר. בהקשר לכך לא יהיה ניתן לשכוח את האיש ולהכיר לו טובה וברכה על מעשיו המרובים עבור העיר "בני ברק" התורתית והחסידית. חתנים מפארי חסידי "גור" הרה"ח רבי הערשל ריגל זצ"ל — הרה"ח רבי זעליג שטיצברג זצ"ל — והרה"ח רבי שמלקא ליפשיץ זצ"ל. ביתם היה פתוח לרווחה בפני כל, וכל הרוצה ליטול שתיה חמה וקרה היה נכנס לבית ברחוב פיינסקא 24, ובבית עמד דוד גדול של מים חמים, קפה, סוכר וחלב, וכך הטיבו את לבם חסידים ואנשי מעשה, בקפה ובתה חם. בשבתות היו באים עשרות מתפללים לביתו של ר' הענך לשתות ולהייטיב את ליבם.

בחורים שהגיעו לוורשא, ולא היה להם מקום אכילה ולינה, ידעו את הכתובת ברחוב טוורדא 1 ואו רחוב פיינסקא 24 כי היה לבית שתי כניסות, אצל ר' הענך אירנשטיין, כי כך חונך בבית אביו, וכך זה ממשיך עד היום אצל בניו וחתניו של ר' הענך. בבית

החסידים נמנה ר׳ הענך על עמודי התווך, היה תורם גדול לכל עניני הצדקה שבאו בתדירות די גבוהה, וגם התרים אחרים שינהגו כמותו.

בתקופה ההיא היתה עניות, וה״טלית״ היתה נקראת רכוש, מה עשה ר׳ הענך ברצונו שיהודים יתרמו לצדקה? היה לוקח טליתם ואינו מחזירו להם עד שישלמו כפי שדרש מהם, והעצה הזאת הצליחה.

לפני פסח היה ר׳ הענך טרוד מאד בעניני הכלל ״קמחא דפסחא״. הוא עשה רשימות ארוכות של נצרכים, ושל תורמים, והיה עוסק בזה בימים ובלילות, בנוסף לעזרתו שעזר לזוגתו בחנות הבשר, שאז העבודה היתה רבה, כיתת רגליו מדי ערב לבתי תורמים לגבות עבור ״קמחא דפסחא״. המוני עם ידעו לפני פסח את הכתובת רחוב טוורדא 1, ידעו ששם ימצאו אדם עם לב פתוח ורחום שתמיד יענה לעזרתם.

שמו הטוב יצא לתהילה, כמו כן נודע כפיקח וחכם המבין דבר מתוך דבר, וכששלח מרן ה״אמרי אמת״ זי״ע בעלי דינים ל״בוררות״ היה מציע לפנות לשלושה אנשים, או ר׳ הענך אירנשטיין — או ר׳ פרץ אלבוים — או לר׳ יעקב צבי ויסבוים, כולם זכרונם לברכה, שהיו מוכרים כחסידים ואנשי מעשה, חכמים ופיקחים.

בתחילת שנות התר״צ, פקד את פולין גל התעוררות סביב עליה לארץ ישראל. ר׳ הענך קיבל הצעה מאחת מעובדותיו שעבדה בחנותו בוורשא ונסעה לארץ ישראל וכתבה לו מכתב לפולין, וכך כתבה לו: היות, ועזרת לי ולמשפחתי בפולין, הנני בזה להודיעך כי אני גרה בחיפה ומאד מרוצה, תשלח את בנך ר׳ לייבל גם לחיפה, ויפתח חנות בשר כשר ויהיה לו פרנסה ברווח. ר׳ הענך נכנס למרן בעל ה״אמרי אמת״ זי״ע לשאול בעצתו בהניחו את המכתב הנ״ל על שולחנו של הרבי, הרבי קרא במכתב פעם פעמיים ושלוש, ונענה: אפשר יָא! אולי כן! תסע ותראה את המקום... ר׳ הענך יצא מהרבי כשהוא שרוי בפליאה הרי במכתב כתוב לגבי בנו ר׳ לייבל, והרבי ענה לו לגבי עצמו, אך כחסיד פנה מיד למשרד של ממשלת פלסטין שהיה בוורשא, וסידר לעצמו כרטיס נסיעה לארץ ישראל, וכן סידר את הפספורט ושאר ענינים הטכניים שהיו נחוצים לנסיעה זו.

שלושה ימים אחרי פסח בשנת תרצ״ה ארז ר׳ הענך את מזודותיו, ונפרד מבני ביתו ומילדיו ויצא לדרך.

הנסיעה באוניה ארכה כשבועיים ימים, נסיעה קשה מאד בימים ההם. עם הגיעו לארץ ישראל ירד בנמל חיפה, הסתובב כמה ימים בעיר חיפה והיא לא מצאה חן בעיניו. ניסה מזלו באיזו עיסקה, בכסף שהביא איתו מפולין, ומשמים סיבבו שהפסיד את כספו סכום גדול בתקופה קצרה מאד.

ר׳ הענך כותב קוויטל לרבו מרן בעל ה״אמרי אמת״ זי״ע ושולחו לידי משב״ק הרה״ח ר׳ בונים לעבל ז״ל (הנקרא: בונים משמש) שיכניס לרבי, ובקוויטל שואל האם לחזור חזרה לפולין? הרבי עונה: לחזור?... אֵיי!...

ר׳ הענך שולח שוב מכתב לר׳ בונים משמש ומתאר בפרוטרוט את מצבו ואת

הקשיים שנתקל בהם כאן בארץ ישראל, ושואל שוב שישאל את הרבי מה לעשות? הרבי מציע שינסה שוב לעשות איזה עיסקה – מסחר. ואז יורד ר' הענך לעיר תל אביב, ופותח חנות לממכר "בשר כשר" ברחוב "וולפסון פנת כפר גלעדי" והתחיל לראות פירות ונחת בעמלו.

ר' הענך שולח מכתבים אל בני משפחתו וזוגתו, כי תחסל את העסקים בוורשא ותעלה לארץ ישראל עם ילדיה. מרת חנה אינה מסכימה, כי מה רע לה כאן בוורשא, ומה חסר לה ולילידה כי תעלה לארץ ישראל, שקשה שם בפרנסה, ובחינוך הילדים, ויש גם ערבים שעושים צרות והורגים יהודים!!... מה לה ולצרות האלה. טוב לה בוורשא הבירה, וגם פרנסתה מצויה לה ברווח גדול.

שלחה קוויטל לרבי מרן ה"אמרי אמת" זי"ע עם בנה הגדול ר' לייביל וביקשה גם מבונים משמש לעבל ז"ל שיכנס יחד עם בנה, ויסביר לרבי, יש לה כאן בוורשא פרנסה ברווח ומדוע צריכה היא לנסוע לארץ ישראל שהמצב שם קשה?

הרבי מביט בקוויטל, נאנח ואמר: "מפאלגט דער מאן, מ'טיט דער מאנ'ס רצון, קינדע אידיש" עכד"ק. (שומעים בקול הבעל, עושים רצון הבעל, ילדים אידיש) מרת חנה ע"ה שעומדת בפתח הדלת ושומעת היטב את דברי הרבי, עכשיו הכל ברור לה, ומחליטה לשמוע בקול הרבי ולעלות לארץ ישראל עם ילדיה. וכך ניצלה מהשואה האיומה וזכתה להקים משפחה לתפארת, כולם כפי ברכתו של הרבי שנתקיימה, "קינדע אידיש" כולם מאנשי שלומינו חסידים יראים ושלמים. מכרה את ביתה וכל חפציה ועלתה במהירות לארץ ישראל.

אחרי תלאות מרובות (עיין בספרו של ר' משה אירנשטיין "שליח ציבור" באריכות) של מרת חנה ושבעת בניה הגיעו בשעה טובה לעיר תל אביב, עיר מגורי ר' הענך – לרחוב "כפר גלעדי" בדרום תל אביב. כשראה ר' הענך את זוגתו והילדים, שאלה ראשונה שהפנה לזוגתו היתה, האם הביאה עמה את ה"כתובה"? כשנענה בשלילה, פנה מיד יחד עם זוגתו אל הרב הגאון רבי ישראל יהושע הרצברג זצ"ל שגר באותו רחוב "כפר גלעדי פנת וולפסון", שסידר להם "כתובה" חדשה, ורק אז לקח ר' הענך את זוגתו וילדיו אל ביתו.

כך מתנהג יהודי חסידי, אין פשרות, בלי כתובה לא גרים ולא נכנסים הביתה!!

ביום ו' ערב ראש השנה תרצ"ה לקראת השנה החדשה של שנת תרצ"ו, שהה מרן ה"אמרי אמת" זי"ע בארץ ישראל, ר' הענך לוקח את בנו ר' צבי וואלף (הערש) יחי' ונוסע איתו לירושלים נסיעה ראשונה לרבי לראש השנה תרצ"ו.

ר' הענך קובע מקום תפילתו ותורתו בשטיבל של "גור" בראשותו של הגאון החסיד רבי שאול משה זילברמן זצ"ל "הויערשוב רב" ברחוב גרוזנברג פינת קלישר בתל אביב. (ליד שוק הכרמל). בשטיבל הזה היתה קבוצה, גרעין של חסידי גור מפולין שעלו ארצה על פי דברו והדרכתו של מרן ה"אמרי אמת" זי"ע הם היוו את הגרעין שהקים מאוחר יותר את בית החסידים המפורסם בשם "דריי און דרייסיג שטיבל" על שם מיקומו –

ברחוב הקישון 33 בתל אביב. וכשר' הענך היה בין המיסדים והמקימים את השטיבל המפורסם הזה "דריי און דרייסיג".

בחורף תרצ"ו הגיע בנו של ר' הענך ז"ל הרה"ח ר' העריש יחי' לגיל 14, ונכנס ר' הענך למרן ה"אמרי אמת" זי"ע וקוויטל בידו ובקוויטל כתב ר' הענך כי אינו יודע להיכן לשלוח את בנו העריש ללמוד, כי הרי אין ישיבה חסידית בתל אביב. הרבי קרא לבנו מרן ה"לב שמחה" זי"ע שעמד בחוץ, הוא נכנס פנימה, והרבי פנה אליו ואמר לו: "תשמע מה שהענך אומר"... ר' הענך יצא החוצה עם מרן ה"לב שמחה" זי"ע וסיפר לו מה שכתב בקוויטל. בעל ה"לב שמחה" התעניין אצל ר' הענך כמה בחורים יש בתל אביב שצריכים להיכנס לישיבה, ור' הענך ענה שיש חמישה בחורים, הלא הם: הרה"ח ר' חיים מנדל יחי', הרה"ח ר' חיים יצחק שוירץ יחי', הרה"ח ר' מאיר ברקוביץ ז"ל, הרה"ח ר' העריש אירנשטיין יחי', והרה"ח ר' יצחק גרוביס ז"ל, אחרי שמרן ה"לב שמחה" שמע, דן עם אביו הרבי, וסוכם כי יגשו להקים ישיבה בתל אביב, ואז קמה לה ישיבה שנקראה בשם "הסניף" על שם הסניף של ישיבת "שפת אמת" שבראשה עמד הרה"ג רבי גדליה הרץ זצ"ל. כיום קרית ישיבת "חידושי הרי"ם" המפוארת ברוחניות ובגשמיות. בתחילה הוקם "הסניף" ברחוב התבור "בשטיבל גור" אחר כך עברו לשטיבל ברחוב קלישר, ואחר כך לשטיבל שברחוב פרץ ואחר כך למשכנה בבנין רחב ידיים ברחוב פרץ 13 ממול השטיבל. ואחר כך הגיעה למנוחה ולנחלה בצפון תל אביב ברחוב נמירובר קריה נאמנה "קרית חידושי הרי"ם". כשמרן בעל ה"לב שמחה" זי"ע משקיע את כל רוחו ומרצו בהקמתה של הקריה החדשה בצפון תל אביב. הכל כדי לקיים דברי אביו מרן בעל ה"אמרי אמת" זי"ע. באמרו כי היה רוצה לראות גם בעיר תל אביב בחורים חסידים כאלו. כך שר' הענך היה מהגורם להקמת ישיבת "חידושי הרי"ם" בזמנה.

כאמור לעיל היה ר' הענך בין מקימי השטיבל "הקישון 33" בתל אביב, ר' הענך התגורר כל השנים בתל אביב ושימש כתובת מרכזית לכל דבר שבקדושה. ביתו נהיה בית ועד לחכמים, ולא רק זה, אלא "אולם חתונות" לפליטים שבאו אחרי המלחמה, ור' הענך דאג את דאגתם ומילא את מחסורם, בביגוד, ובמזון גשמי ורוחני, וגם דאג להשיאם ולהקים בתים בישראל.

פעם בהיכנסו לשטיבל "דריי און דייסיג" ראה שני בחורים פליטים שהגיעו זה מקרוב, ועל פניהם היה ניכר זה זמן שלא בא מזון לפיהם, יצא ר' הענך את השטיבל וניגש למכלת סמוכה, וקנה מכל האכל אשר יאכל, והביא לשטיבל, והכריז בקול: עכשיו יש סעודה בשטיבל כולם ליטול ידים, רבו של השטיבל הרה"ח רבי נחמן דוד מלבסקי זצ"ל, מפנה מבטו אל ר' הענך בתימהון מרובה ושאלו לסעודה זו מה עושה? ענה ר' הענך בלחש לאוזנו של ר' נחמן דוד, כי ראה על פני הבחורים הפליטים שרעבים הם, ובכדי לא לביישם, הכריז על סעודה עבור כולם.

בקיץ תש"ז חלתה נכדתו של ר' הענך בשעלת קשה, והרופאים הציעו שתחליף קצת

את האויר ויועיל לה. שכר ר' הענך דירה ב"מקור חיים" בירושלים עבור בתו ונכדתו. הרופא גם הציע לר' הענך שגם הוא רצוי שיחליף אויר כי ר' הענך סבל מבעיות בגרון. נכנס ר' הענך לקודש פנימה לשאול ממרן ה"אמרי אמת" זי"ע האם לשמוע בקול הרופא ולהיות קצת בירושלים? הרבי ענה לו: "הרי אתה נשאר כאן"... ר' הענך לא הבין את כוונת הרבי. ונשאר במקור חיים בירושלים.

ביום ג' כ"ז תמוז, שמע ר' הענך כי נכדיו של הרבי נמצאים גם במקור חיים בירושלים, ורצה להיפגש עמם, הלך לכוון תחנת האוטובוס בקו 8, בהגיעו לתחנת האוטובוס כיוון אליו "ערבי" ימ"ש את רובהו ירה בו ופצעו אנושות, מיד נלקח לבית החולים בדרך עוד הספיק לומר לבתו שכעת מבין הוא את דבריו של הרבי באמרו: "הרי אתה נשאר כאן", אני באמת ישאר כאן.

ביום ה' כ"ט לחודש תמוז תש"ז השיב ר' הענך את נשמתו הטהורה לבוראה לדאבון לב משפחתו העניפה, ידידיו ומוקיריו, וכל הציבור התורני.

בהלוויתו שיצאה מישיבת "שפת אמת" בירושלים השתתף קהל רב מאד, העלו את המיטה לבית המדרש, והעבירו את המיטה מצד אחד של בית הרבי לצידו השני, והרבי הלך בתוך הבית, ויצא מדלת אחת ונכנס בדלת השניה, והלך אחר המיטה. בעת ההלויה שאל הרבי את הגאון רבי יעקב הענך סנקביץ זצ"ל האם הספידו את הנפטר? ואמר למשמשו הרה"ג רבי שמאי גינזבורג זצ"ל הענך אַ היימישע איד...

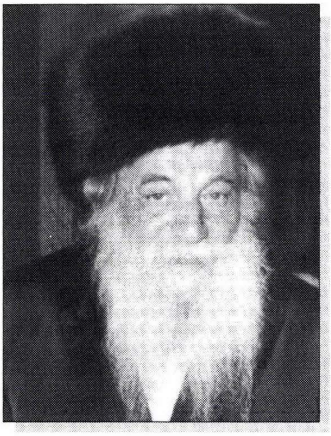
בן חמישים וארבע היה ר' הענך בהירצחו.

ומנוחתו כבוד ב"הר הזיתים" בירושלים צמוד לדופן מערת רבותינו מ"גור".

ת.נ.צ.ב.ה.

(נלקח מתוך ספרו של הרה"ח ר' משה אירנשטיין הי"ו "שליח ציבור")

הרה"ח רבי עקיבא בנצלוביץ זצ"ל

הנקרא: "עקיבא מונקיטובער"
נולד ה' שבט תרנ"ג
נפטר ה' שבט תשל"א
לאביו הרה"ח ר' אליעזר מנחם ז"ל
ב"מונקיטוב" שבפולין

צריף העץ הסטנדרטי האפור, במרכז "קרית אתא" סיים מזמן את תפקידו המיוחד והיוצא דופן, גם בעליו של הצריף סיים את שליחותו עלי אדמות, הלך לעולמו היקר ביקרים רבי עקיבא בנצלוביץ זצ"ל.

שירת חייו של רבי עקיבא החלה שנים רבות קודם לכן ב"מונקיטוב" שבפולין שבמובאותיה הדרומיים־מערביים של וורשה הבירה, החל רבי עקיבא את דרכו כשליח ציבור ושוחט. עסקן וחסיד נלהב בר אוריין המסור בכל לבו ונפשו לחסידות "גור" כאיש מידות תרומיות ונעלות, כענוותן ואיש אמונים של קרובים ורחוקים, וכאחד מחייליה חבריה הנאמנים ביותר של "אגודת ישראל" עלה רבי עקיבא ז"ל לארץ ישראל ביודעו שזה רצון הרבי ה"אמרי אמת" זי"ע.

התיישב בחיפה ואח"כ בכפר אתא שע"י חיפה, רכש חלקת אדמה והקים לעצמו צריף עץ לא גדול ביותר, למשפחתו הענפה.

בכפר אתא התיישבו מספר יהודים חרדים, ובית ספר לבנות "בית יעקב" לא היה במקום, פינה רבי עקיבא שני חדרים מצריפו, הסתפק עם בני משפחתו ביתר החדרים שנשארו, הזמין מורָה והנה קם "בית יעקב" במקום שהתפתח והלך, שגידל וחינך מאות בנות ליהדות ולאמונה צרופה. לא היה בית תלמוד תורה בכפר אתא, ורבי עקיבא נמנה על מייסדי הבית.

מכתת רגליו לכל מקום כדי לאסוף כספים למען תלמוד התורה, לא היה סניף אגודת ישראל בכפר אתא ורבי עקיבא מייסד "אגודת ישראל" במקום.

היה זה עוד בימים שהמפלגות הציוניות חלשו על כל החיים הציבוריים והפרטיים

במקום ובסביבה, חברות באגודת ישראל לא היה בה כדי לקדם את מעמדו ואת ענייניו החומריים והציבוריים של עולה חדש. אבל מה לו ולרבי עקיבא עם כל החישובים הללו? הלא הוא עצמו עצם מעצמה של אגודת ישראל, אין משרד לסניף? אין דירה היכן לשכן את הסניף, אין כסף למטרה זו? לרבי עקיבא יש צריף...

מוכן רבי עקיבא לעשות הכל כדי שתישמר ארץ ישראל בטהרתה, מוכן ומזומן לכל כדי לשמור על כפר אתא מקום מגוריו בטהרתה. אין בכוחו להגיע ליעד זה, הרי שישמור לפחות על טהרת החברה קדישא במקום. משקיע עצמו החסיד הנלהב בעבודת קודש זו, מבסס את החברא קדישא בכפר אתא לפי כל כללי ההלכה מבלי סטות משהו. עושה חסד עם המתים, אבל אינו שוכח אף לרגע את החיים. חסיד אמת, החסידות טבועה בדמו, בלב ליבו, וגם בחיצוניותו הולך הוא במכנסיו בגרביו כחסיד גור מן השורה, לעולם אינו מרים ידים ואינו יודע ייאוש מה טיבו. מוכן לכל פעולה ולכל מעש.

הוא רואה עצמו כחייל, שמקומו בחזית, בשוחות ולא ליד עמדות כבוד, שררה!! מאן דהוא יוזם הקמת ישיבת "גור" בכפר אתא, בשם "קול יעקב" ורבי עקיבא מוכן מיד לפעולה, מכתת רגליו מבית לבית ואוסף כספים למען הישיבה שהוא פטרונה העיקרי.

לכל דבר שבקדושה הריהו מוכן ומזומן עשרים וארבע שעות ביממה לפעולה, ביום ובלילה. חסיד אמת ונלהב הוא רבי עקיבא, חסיד גור מזה דורות, משחר נעוריו, מרבה לנסוע "לגור" שבפולין "ולגור" שבירושלים, מתנהג בחסידות יתירה, כל זה "ענינו" הוא, עסקו הפרטי, אינו נוגע לאחרים. התלהבותו, מסירותו, הקרבתו לכל דבר שבקדושה, מן הסימנים המעטים הבולטים מחסידותו המופלגת, הכנה והנאמנת.

עם כל עסקנותו הרבה היה שוקד על לימודיו באופן מפליא, ולא יאומן כי יסופר כי על אף טרדותיו היה מסיים את הש"ס מדי שנה בשנה ביום ה' בשבט שהוא יום הולדתו, ואח"כ מתברר שהוא גם יום פטירתו.

יום ה' שבט שבו נולד היה אצלו יום מרכזי של השנה, יומא דהילולא של בעל ה"שפת אמת" זי"ע לקראת יום זה התכונן במשך כל השנה, טרח והכין בעצמו סעודת מצווה בשטיבל, ולהרבות בקרואים להנעים להם בכל מה שניתן.

כחסיד אמיתי לא החסיר מדי יום ביומו את תפילת המנחה בשטיבל בחיפה, כשהרבי ה"בית ישראל" זי"ע התארח בחיפה בימי הקיץ. מי שבא בקיץ לבית החסידים בחיפה היה רואה את ר' עקיבא עומד עם פנקס קבלות ומבקש שיתרמו בעין יפה לטובת הישיבה, בלי שום בושה רק בשמחה. כי זו היתה כל מגמתו שקול התורה ח"ו לא יפסק, וכמה הייתה שמחתו גדולה כשהיה נכנס לישיבה וראה את בחורי החמד שלומדים בהתמדה, זה היה בשבילו ממש תוספת חיים, וזה נתן לו כוח לסבול בעול הגדול שרבץ על שכמו.

לא מסתפק רבי עקיבא בישיבה זו בלבד, ומקים גם ישיבת המתמידים לילדי התי"ת שלא יסתובבו ברחובות בחזרם מהתלמוד תורה, ולמרות שהוא שקוע בחובות עבור הישיבה, הוא מקבל על עצמו, שמוסד זה עבור שיעורי ערב לילדים יחזיק מעמד, ודאג

לפרסים עבור התלמידים, הוא עמל ללא ליאות עד יומו האחרון להגדיל תורה ולהאדירה. וכל הדברים האלו הריצות והטרחות לא מנעו בעדו מכל עסקנות ציבורית אחרת כמו בימיו הראשונים בבואו לכפר אתא.

ובנוסף לכל זה כשהיו עוברים ליד ביתו היו שומעים איך שר׳ עקיבא יושב ולומד בקול רם בגמרא, וכך היה עושה בכל רגע פנוי שהייתה לו, אם היה זה בביתו או בבית המדרש, לא פסק פומיה מגירסא.

וכן היה מכבד את השם מגרונו, שהיה בעל תפילה מרגש מאד, שתפילתו היתה מעוררת רבים. אם זה היה בשבת או בימים הנוראים, בתפילת גשם או טל, איך תפילתו היתה נעימה ומעוררת, וכן גם את תקיעת השופר שיצא מפיו והרעיד את הלב של כל השומעים, כי אכן תפילתו ותקיעתו ושירתו יוצאים מעומק הלב ולכן היו נכנסים ללב וממיסים אותו כשלג, וכאן מוכרחים להזכיר את תפילת הנעילה האחרונה שלו ביום הכיפורים תשל״א אחרי שכל הלילה לפני כן לא נתן תנומה לעיניו בגלל שלא הרגיש כל כך טוב כפי שהתאונן ובכל זאת ניגש לתפילת נעילה בזריזות ובהכנעה רבה והתייפח בבכי רב, כאילו הרגיש שזו השנה האחרונה שלו עלי אדמות.

היה קשור מאד לרבינו ה״בית ישראל״ ולא זע כמלוא נימה ממילתו וכל דבר קטן כגדול נכנס לקודש פנימה לברר מקחו של צדיק וכן עשה, גם רבינו חיבבו מאד והוקירו על פעליו למען אידשקייט ועל שהיה חסיד ותלמיד חכם. וככלות השבעה של רבי עקיבא ז״ל אמר רבינו ה״בית ישראל״ לבנו: ״האבא היה יהודי טוב, מספרים בשבחו דברים גדולים, אתה לא הכרתו״.

היה קשור מאד לעירו קרית אתא ולא רצה בשום אופן לצאת ממנה. לא הועילו בקשות של בניו ובנותיו לעבור אליהן ולפחות בקרבת מקום, כן היה לו מוכן קבר חצוב בבית הקברות שם.

ידידו הנאמן הרה״ח ר׳ לייביל וידסלבסקי ז״ל שעבד אתו יחד בהפעלת הישיבה נפטר מספר חודשים קודם בעיצומו של שבת, רצו להטמינו במוצאי שבת, אך לא היה קבר מוכן, ושם בקרית אתא יש צרוך לחפור במכונה שקשה להפעילה בלילה בגלל הרעש שעושה, התנדב רבי עקיבא לתת לו את קיברו החצוב בכדי שלא יצטרכו להלין אותו עד למחרת, וערכו את ההלויה במוצאי שבת קודש.

למחרת ההלויה של ר׳ לייביל הנ״ל הגיע ר׳ עקיבא לבית הקברות ולא זז משם עד שחפרו ליד קברו של חבירו וידידו ר׳ לייביל ז״ל קבר אחר עבורו, ושלם בהמחאה שתאריך פרעונה ה׳ שבט תשל״א שהוא יום פטירתו, לא רצה לעזוב את קרית אתא ואמר במפורש כי קברו שם ואינו רוצה להטריח להביאו לקבורה למקום אחר. לשאלת המשפחה מדוע דואג וחושב על כך, ענה כי מוכרחים להיות מוכנים תמיד ליום זה.

הימים חולפים ועוברים, ר׳ עקיבא מגיע לשנות זקנה וגבורות אבל הוא אותו רבי עקיבא כלפני חמישים שנה קודם, חסיד זקן ככל שמזקין מסירותו ונאמנותו הולכים וגוברים, ומידותיו התרומיות הולכות ומבצבצות יותר ויותר, טוב ליבו, אהבת הבריות,

אהבה של כל דבר שבקדושה, כל דבר טהור, מוסיף ללכת בדרכו כשהוא ממעט לדרוש מאחרים, ותובע הרבה מאד מעצמו, כוחותיו הגופניים כלים והולכים, אבל נשמתו הטובה והטהורה מוסיפה אונים, נשאר החייל שבחזית איש החזית איש השורה הראשונה למעש, ואיש השורה האחרונה לכבוד ולכיבודים.

ימים ספורים לפני ה' שבט תשל"א: אמר למקורביו בקרית אתא כי חסרים לו שבעה דפים לסיום הש"ס שלו, ואינו בטוח אם יספיק לסיים וכן אם יוכל להיות איתם בסעודת ה' שבט. בשבת בבוקר ד' בשבט אכל סעודת שבת לכבוד שבת קודש אפילו שהיה לו קשה האכילה, ואמר כי בערב במוצש"ק יהיו לו אורחים רבים וחשובים, לשאלת הנוכחים אם יהיו אלו לכבוד יום ההולדת שלו, אמר לא, אלא בקשר לקרית אתא, לעת ערב התפלל מנחה, ואכל סעודה קלה, שאל מה השעה, וכשאמרו לו השעה חמש ורבע, ענה: אם כן עדיין יושבים חסידים עם השטריימלך בבתי החסידים לסעודת שלוש סעודות.

כשעה אחרי צאת השבת, רבע שעה אחרי ששוחח מילים ספורות עם הסובבים אותו והוא בהכרתו המלאה השיב את נשמתו הטהורה ליוצרה ביום ה' שבט באותו היום בו נמלא לו ע"ח שנים שלימות מיום ליום ומחודש לחודש, באותו היום שהיה מרכז חייו ולקראתו התכונן כל שנותיו, בהותירו אחריו משפחה עניפה מאד רבים וטובים מ"חסידי גור" ההולכים בדרכיו.

יהא זכרו ברוך, ומקום מנוחתו בבית הקברות ב"קרית אתא".

הרה"ח ר' יעקב תלמוד ז"ל

"הקומפוזיטור (מלחין) לבית גור"

הנקרא: יענק'ל תלמוד

שבת משוש – לבנו!

נהפך לאבל מחולינו!

נפטר ד' דחוהמ"ס י"ט תשרי תשכ"ד

בעצם זמן שמחתנו עזב אותנו מקור השמחה והשירה!

חג היום ולפי ההלכה אין מספידים: אולם האנחה המתפרצת מן הלב עם פטירתו של ר' יענקל תלמוד, אין לעצרה! כך אמר הרה"ג ר' יצחק ידידיה פרנקל זצ"ל הרב הראשי לתל אביב. ומחשובי חסידי גור. חז"ל אומרים על נעים זמירות ישראל, שדר היה בחמשה עולמות ואמר שירה: דר במעי אמו ואמר שירה: יצא לאויר העולם, ואמר שירה, וכו' (ברכות י'), ר' יענקל תלמוד ז"ל גר גם הוא בכמה עולמות ואמר שירה. עוד בהיותו נער בימי מרן בעל ה"שפת אמת" זי"ע. ואח"כ בימי מרן בעל ה"אמרי אמת" זי"ע. וכך אצל מרן בעל ה"בית ישראל" זי"ע. מאז לא הפסיק לומר שירה, ולאור שירתו התחממו רבבות ומאות אלפים מישראל. מימי החסידים הראשונים ועד ימינו, היו ניגוניו, של ר' יענקל ז"ל חלק בלתי נפרד, מדבקות חסידית המעוררת את הנפש והלב: בבחינת "לבי ובשרי ירננו – לאל חי".

וכך מספר הרב פרנקל זצ"ל בהלויתו של ר' יענקל ז"ל. שהיתה בחוהמ"ס תשכ"ד.

לפני חדשים אחדים דרכו רגלי במחנות ההשמדה בפולין, במקומות בהם צעדו מאות אלפי יהודים, לדרכם האחרונה, ואפרם פוזר על פני השדות, וזכרתי את הרבבות אשר היו מתאספים בשבתות ובחגים ב"גור". והרינה של ר' יענקל תלמוד עוברת כטל של תחיה על פני ים האנשים, אשר הצטרפו לשירה: "התנערי מעפר קומי". "לבשי בגדי תפארתך עמי". ובאותם רגעים התנערו מעפר הדאגות וקשיי השיעבוד, והתרוממו מעל לשפלות האדם אל העולם העליון. וגם בצעוד יהודים אל קרונות ההשמדה ותאי

הגאזים, היה נגוניו של ר׳ יענקל תלמוד מתרוננים בפיהם. ועכשיו ר׳ יענקל אתה מצטרף אליהם, שוב תהיה להם לשליח צבור, כשם שהיית להם באותם הימים. (עכ״ד)

ומפי ילד טיפוחיו של ר׳ יענקל תלמוד, הרה״ח ר׳ לייבל גולדקנוף ז״ל אנו מביאים את הכתבה הבאה: שמיה של ירושלים לבשו כבר מעטה של כוכבים נוצצים ועליזים, סביב לירח בוהק ומלבין, מוכן ומצפה, לצאתם של רבבות אלפי ישראל לקידושו, אותה שעה גברה במיוחד הצפיפות סמוך למקום עמידתו של האדמו״ר מרן בעל ה״בית ישראל״ זצוק״ל מגור בבית מדרשו: הס הושלך בקהל ההמונים: קול השופר מהדהד ומבשר סיומו של היום הקדוש ״יום הכיפורים״, ואך נדם קול התקיעה... ומתוך ים של ראשים הצפוף, נראות ידיו המורמות של ר׳ יענקל תלמוד, ובבת אחת משמיעה המקהלה שירת הקדיש שלאחר נעילה, המנגינה העליזה, קולחת בנצוחו מלא המרץ, שוטפת לראשונה את קהל המצטופפים הסמוך, ולאחר מכן את בית המדרש כולו, המלא מפה־אל־פה. ״יתקבל צלותהון... יהא שמיא רבא... עושה שלום... ואמרו אמן!

תפלת ערבית, קידוש לבנה: הקהל פונה איש איש לביתו ולאכסניתו, בהרגשה עילאית ומרוממת — אשר רבי יענקל תלמוד תרם כה רבות ליצירתה, איש אינו מדמה בלבו כי היה זה הקדיש האחרון עליו ניצח ר׳ יענקל וכי לא תיראה עוד דמותו האצילה של האיש אשר העשיר את עולם הנגינה החסידית באוצרות — ענק, ובמשך, למעלה מיובל שנים, שימח רבבות ומאות אלפי חסידים, וסתם יהודים, אם בגולה, ואם בישראל, פחות מכולם יכולנו אנו, הקרובים אליו במיוחד — מבצעי יצירותיו, במשך עשרות בשנים, — להבחין כי בימים הנוראים של שנת תשכ״ד יינעלו שערי היצירה האדירה של ר׳ יענקל. פניו הנפולים והירודים לא העידו אמנם על בריאות איתנה, אלא שבשנים האחרונות, הרי היו אלה פניו ה״טבעיים״ אליהן התרגל גם הוא וגם אנחנו, לעומת זאת המרץ, החיוניות, ועמקות היצירות האחרונות, ודאי שלא היה בהם רקע או מקור להתנבא כי אמנם הסוף כה קרוב הוא. כמחצית יובל שנים זכיתי להמצא במחיצת עולמו המיוחד של ר׳ יענקל תלמוד, עולם השירה והנגינה, שהיה בעבורי — מאז צירופי למקהלתו בשנת ת״ש, היא שנת עליתו של כ״ק האדמו״ר ה״אמרי אמת״ זצ״ל, ארצה — עולם מלא חוויות והתרשמויות, שהלך והתעשר מידי חג ומועד, ימים נוראים, וימי שבת ושמחה, כל צרור ניגונים חדשים שהביא עמו ר׳ יענקל היו מותאמים להפליא לכל תפלה וזמר, ורנונתם עוררה בכולנו התפעלות, עד כמה שהצלחתי לחדור לעמקי נפשו, נתגלו בכל קבוצת לחניו מקורות זכים יותר ויותר, שביטא רגש עמוק וגילו מחדש טיבה של תפלה, משולבת בעולם הנגינה העשיר.

שני הפכים, כביכול, התגלמו בדמותו של גאון הנגינה החסידית הלזה, מצד אחד, יהודי שכל כולו אומר שמחה וחדווה, שבהן מדביק הוא כל מי שנתקל בדרכו: מאידך — ובזאת נכחו אולי אלה שעמדו סביבו בעת שניצח על מקהלתו — היה כולו רגש עד כדי דמעות שוטפות, כאשר השתלב הלחן בקולו של הבעל תפלה ומלות התפלה קבלו אז ביטוי מוחשי עמוק, הבהיקו ניצנוצי דמעותיו לנגד עינינו: אם בתפלת ״זכרנו לחיים״ או

בשיאו, של יום הזכרון, בתפלת "ונתנו תוקף": בשעה שהניגון המרטט אפף את המילים "כבקרת רועה עדרו", ואם בתפלת "היה עם פיפיות"... "הורם מה שיאמרו, הבינם מה שידברו... שופכים לב כמים... ואתה תשמע מן השמים". לא מש מזכרוני אותו יום סמוך לחג השבועות, שנתיים לפני פטירתו, ר' יענקל ז"ל רתוק היה למטת חוליו, בביה"ח "אסף הרופא", לאחר התקפת לב קשה ומסוכנת ביותר, נבצר ממנו אז — מקרה נדיר בתולדות יצירתו — להכין שרשרת מנגינות חדשות לחג, על פי הנחיותיו, ליקטנו מיצירותיו בשנים עברו, ואז ביקשני כי אשמיע לאזניו את המנגינה שנבחרה ל"אנא ה' הושיעה נא" שבתפלת הלל, לשמע המנגינה — שהיתה אחת היצירות המופלאות שלו — פרץ קילוח עז של דמעות מעיניו, והתרגשות מלאה אפפה את כל ישותו. זו היתה גדולתו של ר' יענקל ז"ל מזיגה נפלאה של שמחה ורגש, כל אחד במקומו ובזמנו, בגדולה זו יכולנו כולנו להבחין אף בעיצומה של תפלת מוסף, כאשר לאחר הקטע הרציני ב"כן תעביר ותספור ותמנה ותפקוד נפש כל חי ותחתוך קצבה לכל בריותיך ותגזור את גזר דינם". — באה המנגינה העליזה, שכולה אומרת הלל ושבח לאל בורא עולם, "אין קצבה לשנותיך ואין קץ לאורך ימיך ואין לשער מרכבות כבודך". וכאשר לאחר השתפכות הנפש וחרדת הקודש ב"סדר העבודה" — באה השירה מליאת החדוה של "היום תאמצנו". הימים הנוראים של שנת תשכ"ד היו מיוחדים בחוויותהם מבחינת יצירותיו של ר' יענקל ז"ל, דומה כי במנגינותיו האחרונות הגיע לשיא חדש של התעלות והתעמקות, ולא היתה זו התרשמות של יחידים ובודדים כי אם של כל שומעיו, בזכרונם ובנפשם של כל אנשי המקהלה, נכרת עמוק מעמד בלתי רגיל ובמידה רבה גם תמוה למשך תקופה מסויימת, היה זה ביומו הראשון של ראש השנה תשכ"ד, כמידי שנה הוזמנו כולנו אל בית האדמו"ר זצ"ל ה"בית ישראל", פנימה לקידוש, מיד לאחר התפלה בה נשמעה לראשונה מערכת יצירותיו החדשה של ר' יענקל ז"ל, כאן היינו עדים למעין דו — שיח בין הרבי, לבין ר' יענקל מחד, והבעל תוקע הישיש ר' כתריאל שטיין — אשר נתבקש לבית עולמו חדשים ספורים לאחר מכן, הרבי הביע הערכה מיוחדת הן ל"ניגונים" החדשים, והן "לתקיעות", והגדירם כמוצלחים ביותר, "שלא כדרך הטבע", ובפנותו לר' יענקל הוסיף ואמר: למעשה כל חייך והליכתך בעולם הזה, הם שלא כדרך הטבע...

וכן "התאונה", שמונית נכנסה לתוך הקהל בראש השנה בלילה, ולא קרה אסון, ועל זה אמר הרבי שגם זה היה שלא כדרך הטבע, ומזג כוסית קוניאק והגיש להחסיד הישיש ר' כתריאל שטיין הבעל תוקע, ומזג עוד כוסית והגיש לר' יענקל תלמוד, ובעל השחרית ר' אלי' מאיר דרסלר שישב גם הוא בין המשוררים, הושיט את ידו כמבקש קצת יי"ש, עשה הרבי תנועת ביטול בידו הקדושה ואמר "זה לא בשבילך". (גיי סאיז נישט פאר דיר). החסיד הישיש ר' כתריאל כנראה הבין את הרמז ויצא אחרי הקידוש כשעיניו זולגות דמעות. מיד בחול המועד סוכות תשכ"ד נפטר ר' יענקל תלמוד, וכמה חדשים אחרי כן בחודש שבט של אותה שנה נפטר גם החסיד ר' כתריאל שטיין הבעל

תוקע שבגור. והבעל שחרית הרה״ח ר׳ אלי׳ מאיר דרסלר חי עוד שמונה עשרה שנה אחרי זה.

מספר תלמידו ואיש המקהלה החזן ר׳ מאיר שושן (רוזנברגר) ז״ל נקשרתי בר׳ יענקל קשר ידידות מימי שחר ילדותי ועד לימיו האחרונים, זכור לי, כי לפני מספר שנים כאשר שכב בבית חולים במצב מיואש, שלחני אליו האדמו״ר ה״בית ישראל״ זצ״ל, וציווני לברכו בשמו: ״אמור לו, כי יהא בעהשי״ת בריא״!!!. נסעתי לצריפין והבאתי לר׳ יענקל את ברכת הרבי וְהַפַחְתִי בחולה רוח חדשה.

ארבעה ימים לפני שמחת תורה נקראנו לבוא וללוות את דרכו האחרונה את האיש שהיה חלק בלתי נפרד מנופינו במשך עשרות בשנים: את האיש שניגוניו כבשו לבבות המונים, ביטאו רעיונות עמוקים והיו מלאי תוכן, כאילו בא כל אחד מהם לספר את סיפורו ומאורעו הוא: את האיש שהניגון מילא את כל תוכן חייו, בין ער ובין ישן, היה זה אולי הרבה מן הסמליות שאת ר׳ יענקל ז״ל הביאו למנוחות בעיצומו של ״זמן שמחתנו״, ואלפי מלוויו הלכו אחר מיטתו בבגדי שבת וחג.

ומקום מנוחתו בבית החיים ״שומרי שבת״ בבני ברק.

ת.נ.צ.ב.ה.

הרה"ח ר' אליהו מאיר דרסלר ז"ל

הנקרא: "אלימאיר בעל שחרית"
נולד בלודז' שבפולין לאביו הרה"ח ר' יעקב ז"ל
עלה ארצה בשנת תרצ"ז בהסכמת מרן ה"אמרי אמת" שהמריץ ועודד כל מי שבא לשאלו באם לעלות לארץ ישראל
הרה"ח ר' אליהו מאיר ז"ל היה בעל שחרית בימים הנוראים למעלה מיובל שנים בבית המדרש הגדול ד"גור" שבירושלים, והיה חבר הקפליע (המקהלה)
נפטר ב-ו' כסלו תשמ"ב

"לדוד מזמור לה' הארץ ומלואה" — מרעיד הנגון, מלבה נצוצות. מבעיר בלב כל חסיד שלהבת אש שעצור בתוכו. "שאו... או... או... שערים ראשיכם, והנשאו או... או... פתחי עולם" — נוסק גבוהה, בוקע רקיעים, מעלה כל חסיד בטפח וטפחיים מן הקרקע הגשמית. "ויבוא או... או... מלך הכבוד".

זוהי פתיחת הזנוק של הימים הנוראים. זהו כח הפתיחה ועוצמת הראשית שנתנו בידים אמונות ומנוסות כשל ר' אליהו מאיר דרסלר ז"ל, ולא בכדי. בעל תפילה היה ר' אליהו, ובקולו העמוק, החזק והצלול היה מפיל מחיצות, ממיס קֹר וקפאון, והיה שובה את לב כולנו. משגר היה לתוכנו חיל ורעדה מיום גדול ונורא, יום תרועה, וממריץ כל אחד להכנה פנימית נוקבת. היה זה בראש השנה תשכ"ד. כצאן אחר רועהו — היו נקבצים ובאים לירושלים עדרים עדרים של צאן קדשים — קהל חסידי גור מהארץ ואף מחוצה לה, על מנת לשבות בימים הנוראים, להתערטל מאבק חולין של יום יום, ולהתעטף בשיראין של קדושה — אויר פסגות רוחני — שאותם יכלו לנשום, אותה שעה, אצל "פאר ישראל", מרן ה"בית ישראל" זי"ע.

עת סיום תפילת ערבית של יום טוב ראשון. קדיש מרטיט לבבות, "תתקבל צלותהון" — דממה של קדושה. קול החזן נישא ברמה, קולו של ר' אליהו מאיר ממיס כל לבב, שילוב של רוך, של חן ותחנונים, של כמיהה נכספת לבקוע רקיעים, רצון טמיר להיות

יותר, אהה... תפילתו של ר׳ אליהו מאיר, לאו כל אחד זוכה לשומעה. והקול מתגבר, מתעצם... ״ונאמר אמן״ — ואמן טעון של רבבות חסידים נישא בשפתיים מרחשות.

בסך עומדים שורות חסידים בכל רמ״ח ושס״ה, כנועים לרבם, ממתינים בתור לעבור אצל הרבי. מחד זקני החסידים, ומאידך — אלו שרק עתה עטרת זקן החלה מפארת את פניהם ואף ילדים קטנים אוחזים בכפות ידי אביהם ובדחילו וברחימו מצפים להיכנס אל הרבי, לחזות בזיו קודשו, לברך ולהתברך ב״לשנה טובה תכתב ותחתם לאלתר לחיים טובים״.

והרבי, דמות מלאך, עומד היה בחדר ההמתנה שלפני ה״שולם שטיב״. עיניו יוקדות ויורדות חדרי בטן, אך המביט בהם היטב יראה נכוחה עינים רחימאיות ומלטפות אף ללא אומר ומילים... מבט של הרבי — לא יסולא בפז, נכס הוא לשנים, נשמר הוא בתאי הזכרון הפנימיים ביותר, ואינו נשכח.

עוברים היו כבני מרון, ומקבלים בגיל וברעדה את ברכתו של הרבי: ״לשנה טובה״ — ורחב ליבם. משם הדרך קלה יותר — הלב רונן, נרגש ומזרים בכל אבר ואבר חיות חדשה. קלות רגליהם של החסידים, ומקפצות כמו מאליהן בשמחה. הן ברכה של הרבי — כמו כבר קוימה! ממשיכים החסידים לרחוב מלכי ישראל, ושם נראים גושים גושים של בני אדם, ים שאין לו סוף, אך מעולם לא אמר שם אדם ״צר לי״, כי מי ילין על כך? — מברכים הם אחד את השני ב״שנה טובה״ וחש כל חסיד בלבו — כי את הכח לברך קיבל זה עתה מפי קודשו של הרבי. כי חוק הוא ולא יעבור — שאין לברך זה את זה קודם קבלת ברכת הרבי, ורק לאחר שאוצר בלום זה בידיו של החסיד — אוצר המכיל בתוכו — בני, חיי, ומזוני — ברכו הם בפה מלא ל״שנה טובה״. וקולות הברכה היו נשמעים למרחוק, ונוסקים השמימה. מחזה זה — מרהיב היה ומרגש עד מאד. שווה בנפשך — יהודים לאלפים, מכל קצוות העולם ולאו דווקא חסידי ״גור״, קרבים זה לזה, ללא הבדלי מעמדות. יהודים נשואי פנים עם עמך פשוטים, אַ חסיד אַ אינגערמאן עם מיט אַ ליטווישער בוּחר — כולם יחד חוברים לאגודה אחת, ומברכים זה את זה בברכה המסורתית — מזה דורות, ״לשנה טובה״. כל אחד בנעימתו המיוחדת לו, בלשון עדתו. חסידי בעלז מברכים את חסידי גור, ופרחי בויאן לוחצים בחמימות את ידי זקני קרלין. אנשי ירושלים עם אכרי קוממיות, קאפיטעיס שחורים לצד גארטלעך בוהקים לבנים, זו לזו מצטרפות הידים, זה לזה חוברים האיחולים ומגיעים עד כסא הכבוד. ועל כל פנים — נסוכה קדושה, שמחה ודבקות. בטוחים הם שיזכו בדין. שהרי סלחן לישראל אתה, ומחלן לשבטי ישורון, כשכולם שרויים באחדות — כאיש אחד.

אך דא עקא, בעיצומה של השמחה — של הקדושה והחמימות, שוד ושבר — זעקות מפלחות את האויר, רעדה אוחזת בקהל, פחד מהבלתי נודע והנה מתברר, שפורק עול, ר״ל, נוסע במכוניתו לכוון מחנה שנלר הסמוך לבית המדרש, ובראותו צבור אנשים כה עצום ורב, נבהל ובחוסר שליטה, החל נוסע במהירות לעבר הקהל, ופגע בכמה אנשים, שבאורח נס ממש, נפצעו קל.

היה זה בגלוי מעשה ניסים, שלא היו נפגעים של ממש. עין בעין חזו הם הרחמים הגדולים של הקב"ה, שהקל על הכאב וצימצם את האסון, בבחינת — "רגלי חסידיו ישמור".

בין כך ובין כך, חזר כל ראש אב לביתו, לערוך את סעודת היום טוב כהלכתה, ולהספיק לחזור לשולחן קודשו של הרבי — לשולחן ה"טיש" ולחזות בנועם קודשו. הטיש נערך בשמחה ובטוב לבב. כל לב חש כי כבר השנה — זה עתה התרחש נס עצום, בכך שלא היו נפגעים בנפש. שעה קלה נערך ה"טיש" אך אותה שעה גדושה היתה ברוח, מלאה שמימיות "יש קונה עולמו בשעה אחת..." סיום הטיש חתם את ליל א' של ראש השנה בשנת תשכ"ד.

ולמחרת, עת תפילת שחרית הגיעה, שוב התמלא בית המדרש בחסידים ואנשי מעשה שהשכימו קום, והתפילה עברה מתוך התרוממות הרוח והנפש, כי הרי ר' יעקב תלמוד ז"ל, המלחין לבית "גור" הגדיל השנה בהלחינו נגונים חדשים, כובשים לבבות, ומעוררי רגש. כל קטע בתפילה, כל פסוק ופיוט לבשו צורה חדשה בעלת משמעות עמוקה יותר, נוקבת יותר. מחד — מנגינת ה"מלך" שנסקה לגבהים, והמליכה בלב כל אחד את קודשא בריך הוא לשליט העליונים והתחתונים, ומאידך — "היה עם פיפיות" שהרעידה מיתרים דקיקים, פרטה על נימים פנימיים, ונקבה עמוק בלב כל אחד בקול תובע. ולבסוף "היום תאמצנו" — מנגינה סוערת, שסחפה את כולם לרקוד שמח ומלהיב, מתוך אמונה ובטחון שנשמעו התפילות. אף תקיעות השופר היו בשנה זו מיוחדות במינן. תקיעות שיצאו מפיו הקדוש של החסיד הישיש — ר' כתריאל שטיין זצ"ל, ללא גניחה או צרידות, אלא בקול צלול, עד כי דמו המתפללים לשמוע בכך — "וקול השופר הולך וחזק מאד..." ובתוך כל זה — היה ר' אליהו מאיר דרסלר זצ"ל בקולו האדיר — בהתפללו את תפילות היום שחרית, יוצק תוכן, ממלא וגודש את תבות התפילה, בבהירות, בברירות כמונה מרגליות. לא היה בתפילתו של ר' אליהו מאיר כל סממן של הרגל בשנים, או חוסר התלהבות חלילה, שכן כך הוא, ר' אליהו מאיר, אמון על המשנה באבות — "אל תעש תפילתך קבע, אלא רחמים ותחנונים לפני המקום..." תפילות אלו עוד הדהדו שנים רבות באוזני המתפללים דאז — המנגינה ערבה ומיוחדת, מלאת רגש, חצובה ושאובה מנשמה גבוהה.

ברי הוא, אין ספק, שלא היה השטן יכול לקטרג אותה שעה שהקהל הקדוש, כורע ומשתחוה, ומחטא עצמו לפני קונו, המוחל וסולח לעוונות עמו ברחמים.

ברטט נשמע ניגון אחרון של מוסף, ופני הרבי — כשלהבת אש, בוהקות אור יקרות. כשרואים חסידים את רבם בשמחה, הרי אף הם מתמלאים בגילה וברינה, שהרי לא ישיב ה' תפילת בניו ריקם — הרבי מברך "גוט יום טוב", מסתובב בין החסידים ומהנהן בראשו לכל הקהל, העומד מולהב, רתוק כולו לכל זיע וניע של הרבי. העינים כמו צמודות כמגנט לאותה מרצפת בה עומד הרבי, ובאומרו שוב "גוט יום טוב" היתה נשמעת שאגה אדירה מפי כל החסידים של אמירת "גוט יום טוב". היו אלה רגעים שלב

כל חסיד אשר חווס, משתוקק לחזור שוב לאותו מקום וזמן. לב מי לא נוקף היה, אותה שעה, על מעשיו משנה קודמת, מקבל ומחליט להיטיב השנה את דרכו יותר. אה... מחזה נדיר שכזה, לראות את האהבה ללא גבולות שרוחשים החסידים לרבם הגדול, את עבותות הקירבה, הקשר, שלא תלויים במקום ובזמן, ושאינם נקרעים לעולם. כמו לבש מאמר הגמרא צורה – "טוב אתה לישראל מאב ואם, שאב ואם בעולם הזה, ורבי, בזה ובבא", ומבט זה של הרבי שבו נחתמה אף תפילת מוסף של יום טוב, לִווה כל חסיד לאכסניתו – לסטנציא בה שהה.

מקובל היה, שבראש השנה, נכנסים היו כל המשרתים בקודש, בבית ה"מקדש מעט" שבגור, לתוך ביתו של הרבי, לקידוש. בין המשתתפים זכו להיות – בעל התוקע, בעל המקריא, המלחין ועמו – הקפליע (המשוררים). איש איש לפי דרגתו – הזקנים והחשובים מביניהם ישבו סמוך לרבי, והצעירים שבמשמרת עמדו מסביב, ואלו המשמשים – טורחים היו להביא מכל סוגי מאכלי יום טוב, והרבי – ידו שלוחה ומחלק שיריים למסובים. ובין לבין מסמן לקפליע לפתוח בשירה, כשזו נשמעת למרחוק וסוחפת אף את כל מי שנשאר עדיין בבית המדרש. דומה שירה זו לשירת הלוים בבית המקדש, אף ללא כלי זמר ושיר. מלא הוא הניגון ברגש, בכסופים לקדושה, מרווה הוא צמאות והשתוקקות לדרגות גבוהות יותר, לפסגה נכספת – מעלה הוא את כולם להיכל התשובה הקרוב להיכל הנגינה. טרם מסיימים הם את השירה, פותח הרבי בדברי קודשו באומרו: – "שלושה דברים ארעו בראש השנה הזה שהנם מחוץ לגדר הטבע" לבבות החסידים כמפסיקים פעום, וממשיך הרבי בקולו הקדוש – א. המכונית. ב. הנגונים. ג. התקיעות. וכל הנוכחים, בלבותיהם פנימה חורטים את המילים ואת המשמעות. אכן, נס ההצלה, הנגונים המעוררים, והתקיעות שבקעו רקיעים.

הרבי מוזג כוסות קוניאק, ומגיש לר' כתריאל שטיין זצ"ל, בעל התקיעות. מוסיף ומוזג כוסית נוספת ומגיש אותה לר' יענקל תלמוד ז"ל, מלחין הניגונים. רואה זאת ר' אליהו מאיר דרסלר ומחריש. חושק אף הוא בכוסית מידו של הרבי. מושיט בהסוס את ידו, אך הרבי מיד, מראה תנועת ביטול בניע יד "גיי עס איז נישט פאדיע" (אין זה לא בשבילך) אומר הוא. והפליאה מרחפת בחלל האויר, מורגשת עד מאד. אין מבינים את כוונותיו של הרבי. מדוע לא קיבל ר' אליהו מאיר, אף הוא, כוסית קוניאק? אבל ר' כתריאל שטיין, מבין אל נכון, מחריש אל לבו – בל עמו, ובצאתו את החדר – זולגות עיניו דמעות. כוונה של רבי – יסודה בהררי קודש, ואינה נגלית אלא לאחר זמן. ועוד באותו חודש, בחג הסוכות, כשר' יעקב תלמוד ז"ל נפטר לבית עולמו בעיצומם של ימי חול המועד – הבינו הכל חלקיק מכוונתו של הרבי. את עוצם גדלותו וראייתו למרחוק, זמן ומקום. ראו לאחר מספר חודשים – בחודש שבט – כשר' כתריאל שטיין זצ"ל, בעל התוקע הותיק בבית מדרשו של הרבי, עבר לעולם שכולו טוב. ואלו ר' אליהו מאיר האריך עוד 18 שנה, ונפטר בשיבה טובה, במלאות לו צ"ג שנים. או אז חדרו כולם אל עומק מחשבתו של הרבי, בהבינם כי ר' אליהו מאיר – שלא קיבל בזמנו את כוסית

הלחיים הוא הוא זכה לעוד ח״י שנים עלי אדמות. וראו במוחש — כי כל סימן, ניע, אות של הרבי — מקורו הוא למעלה. נהירים לו שבילי רקיע.

שימש ר׳ אליהו מאיר בתפקידו כ״בעל תפילת״ שחרית במשך 30 שנה, הן אצל מרן ה״אמרי אמת״ ולאחר מכן אצל מרן ה״בית ישראל״ בבית המדרש בירושלים. אך בשנת תשכ״ו חש ר׳ אליהו חולשה, ולא יכול היה להמשיך בתפקיד גדול זה, ובא מחליפו עד עצם היום הזה מורינו הרה״ח ר׳ משה שיינפלד שיבדלחט״א, חתנו של מוהרה״ח רבי יצחק מאיר לוין זצ״ל, חתנו של בעל ה״אמרי אמת״ זצ״ל.

זכה ר׳ אליהו מאיר לאריכות ימים מופלגת, ואומרים הם בני משפחתו, שזכות עמדה לו מנגד : בכך שהיה נותן במשך שנים רבות, את קירות הסוכה שלו למרן ה״בית ישראל״ זי״ע, וכן להרה״ג ר׳ יצחק זאב סולוביצי״ק זצ״ל מבריסק. כשהיה ר׳ אליהו מאיר גר בתקופה ההיא בירושלים אכן, לשָמֶש גדול בישראל, מגזע תרשישים, אין זה דבר של מה בכך. מקורב היה ר׳ אליהו מאיר דרסלר לרבי, למרן ״בית ישראל״, וזכה לעיתים לשמוע מפיו דברי קדושה.

היה זה לפני תחילת הנהגתו של הרבי. באותם שנים נהג היה להתפלל בזמן הנץ, הן ביום חול, והן בשבת ואף ביום טוב ובימים נוראים — הקפיד על כך מאד. וכאשר החל להנהיג את עדתו, החלו חסידיו בכל השטיבלעך לנהוג כמוהו ולהתפלל עם נץ החמה, כי הרי אם הרבי נוהג כך — זכות היא להתלות באילן גבוה שכזה, לחקותו ולפעול כמוהו. משמע זאת מרן ה״בית ישראל״ פנה לחסיד, ר׳ אליהו מאיר דרסלר ז״ל באומרו — ״איך בין נישט אזוי פרום — און איך האב נישט געטוהן אַ נדר אז איך זאל דאוונען מיטין נץ — בין איך דאס מבטל״ (אני לא כל כך מחמיר — וגם לא נדרתי נדר — להתפלל עם הנץ — אז אני מבטל את זה) ומני אז החל להתפלל בזמן מאוחר יותר, כשמקפיד מאד להספיק זמן קריאת שמע. הרי לך הנהגה של רבי. בטול רוחניות עצמו, בטול השגי מילותיו — למען חסידיו.

קצר המצע מהשתרע, מלתאר את עוצם גדולת הזמן, המקום, והאוירה במחיצת הרבי.

״לדוד מזמור... להי הארץ ומלואה...״ — משמר לו הניגון שוב ושוב בליבות החסידים, הגם שזמן רב עבר מאותו ראש השנה — אך את תפילות אותו מועד, את נעימותיו של ר׳ אליהו מאיר, אין שוכח. את המתיקות שנוצרה על ידי פחד וגיל, וביחד עם הרבי ועם ה״בעל תפילה״ — הרגישו כולם כי תפילות אלו בוקעות שבעה רקיעים ונשמעות לרצון.

היו אלו התפילות, כאמור, פתיחת הזינוק לשנה כולה, שהרי אומרים גדולי החסידות — ״ערב ראש השנה, מתחיל הוא בגי׳ תשרי הבא לאחריו״ — יש להתכונן לראש השנה, להתחיל בתשובה מיד עם מוצאי ראש השנה — שהרי כל השנה בבחינת ערב ראש השנה.

ואוירה זו הוחדרה עמוק בנשמה, וביתר עוצמה במוצאי החג, עם סיום תפילת

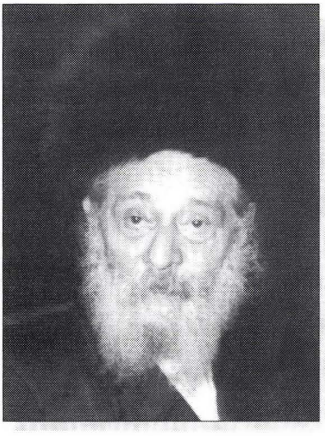
הנעילה וערבית של יום הקדוש, יום הכיפורים, כשהרבי נכנס לביתו, ובדרכו סימן לקהל את האות – לרקוד. סימן פעוט זה לכאורה – הניע בשבריר שניה, אלפי חסידים וכהרף עין נוצרו מעגלים מעגלים של רוקדים, רבבות חסידים שקִדשו והתקדשו ביממות האחרונות, טָהרו עצמם מבדל חולין ונאחזו בקדושה ממשית. זקנים ונערים, חסידים ואנשי מעשה חברו יחד לריקוד של תורה, לשמחה של מצוה, לקשר שאין כל מקום וזמן יכולים לו. קשר של קיימא – קשר שמאחד את החוט המשולש של קודשא בריך הוא, אורייתא וישראל, שאינו ניתק לעולם. ובפי כולם התנגן ונישא בתפילה "וידע כל פעול כי אתה פעלתו" – וקולו המתמר של ר' אלימאיר, כפי הנקרא בשם העם, גובר כארי על כולם, מסתלסל במתיקות מיוחדת, "ויאמר כל אשר נשמה באפו ה' אלוקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה" – וממשיך להדהד אותו קול באוזני השומעים עוד ימים רבים, ומרווה את צמאונם הרוחני בטעם של קדושה.

קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל "הקישון 33" בתל אביב ולאחר מכן בשטיבל "שיכון ה'" בבני ברק.

ומקום מנוחתו בבית החיים "פונביז'" בבני ברק.

יהי זכרו ברוך.

החסיד ר' יהודה הלוי קאמינר ז"ל

הנקרא: "יודל קמינר"
נולד לאביו הרה"ח ר' משה חיים הלוי ז"ל בקילץ שבפולין.
נפטר ל' חשון תשל"ח

כך מספר ר' יודל על עצמו: על בעל ה"ישפת אמת" זי"ע אין לי הרבה לספר, תינוק הייתי כשנפטר, אבל בבית אבא נשמנו ממש את "האויר הגוראי":

הרי בחווה של הסבא ר' יודל קאמינר, חותנו של ה"ישפת אמת" זי"ע, התחנכתי, ובזכרוני חרותים לנצח כמה "סיפורים משפחתיים" בנידון.

"פאדזאמטשי" (טירה) החווה ליד העיר הגדולה קילץ — תפסה את מקומה בתולדות בית "גור", כמה שמחות משפחתיות נערכו שם. אם אמרו שיש בנמצא "תורה וגדולה במקום אחד" — הרי הכפר "פאדזאמטשי" (טירה) השתייך למקומות מבורכים אלה. קשרי הקירבה המשפחתית של בית סבא ר' יודל קאמינר עם חצר הגוראית החלו עוד לפני כן.

ר' יודל הנ"ל היה חתנו של ר' משה חיים רוטנברג, הנגיד והחסיד המפורסם, אחיו של מרן ה"חידושי הרי"ם". אשר התגורר בחנצ'ין. ועוד מנעורי קלטו אזני את הסיפור המרגש, איך הסבא ר' יודל השתדך עם נכדו הנפלא של ה"חידושי הרי"ם".

והיו מספרים, כי מרן ה"חידושי הרי"ם" לחש לאחד מנאמני הבית לאמר:

— ברצוני להשתדך עם ר' יודל, כי לי יש אוצר, כלי חמדה, נכדי היתום ר' לייבל.

הלך השליח למלא את השליחות, ור' יודל אמר: "אלך ואמלך בדביתא". אך זוגתו הגיבה והשיבה: "יחוס זה יש לי מכבר...".

משנכנס ר' יודל לבעל ה"חידושי הרי"ם" נשאל תיכף ומיד:

— "מתי כותבים תנאים"?

ואמנם, חיש מהר השתכנעה גם הסבתא, והיא נחפזה לנסוע לוורשה, במטרה לקנות

שטריימל עבור החתן הצעיר. משמצאה וקנתה "סובל" יקר ערך, העיר באזניה ר' יודל:

— לוּ היית יודעת איזה אוצר רכשנו, היית קונה שטריימל יותר יקר!

מה שנחרט בכותלי נפשי מספר הרה"ח ר' יודל קמינר מב"ב נכדו של ר' יודל קאמינר מפולין. — הרי זו מידת דרך ארץ, הערצה ללא גבול, שבה התייחס הסבא ר' יודל אל חתנו בעל ה"שפת אמת" זי"ע.

היה ניצב לנוכח פני חתנו כעבדא קמי מריה. פעם כיבד החתן את חותנו בסיגר. לקח הסבא את הסיגר והכניסו לכיס. הדליק החתן גפרור, הוציא החותן את הסיגר והחל לעשן, אבל עישן רק מעט וכשיצא מחדר האדמו"ר החביא שוב את הסיגר למזכרת.

ועוד עובדה אופיינית אחת. בערך מאותה תקופה. זכורני, כי דודי ר' יחיאל שנפלד שקראו לו ר' יחיאל קילצער, משרידי החסידים הקדמונים השרופים של בית "גור", חלה ושכב במיטתו תשוש — כח. נכנסתי אליו לקיים מצוות "ביקור חולים" והוא התחייך ולחש לי: דע לך, שאני מתכונן לדרך...

לא קיבלתי השנה "פשיפוסטקה" (צו מעבר) מאת מרן זצ"ל. ואני יודע שזה נגמר.

ר' בן — ציון אוסטרובער ואני היינו חברים עוד בימי ה"שפת אמת". בכל שנה היינו נפגשים בחודש תשרי, ירח האיתנים, בחצרו של מרן בגור.

תמיד היה מרן מזמין את שנינו להיות נוכחים בסוכתו, בליל הושענא רבא, בשעה שעסק באיגוד בדי הערבות להכין "הושענות". כל פעם, כשהיינו נפרדים, היה מרן מאחל לשנינו: "לזכות לשנה הבאה". לפני שנתיים לא אמר מרן אף מילה לר' בן ציון, ובירך רק אותי. וידעתי שר' בן ציון מתכונן לדרכו, וכך היה.

בחג הסוכות האחרון, נכנסתי לסוכה לבדי, ומשנפרדתי לא זכיתי לשמוע ברכה מפיו של הצדיק. לכן אני יודע בדיוק מה מצבי.

והנה בזמן היותי בחדרו של דודי הישיש ר' יחיאל, בישרו לו, שעוד מעט ויגיע אליו אורח נכבד מגור, והיה זה הבן הצעיר של הרבי, מרן ה"בית ישראל" זי"ע שהיה נערץ כל כך אף על זקני החסידים, זכורני, שהחסיד הישיש, ר' יחיאל קילצער, שהיה מוכתר בכל המעלות ובכל המידות הטובות, ואצלו נתקיים "תורה וגדולה במקום אחד", משמע על בואו של אורח זה, — התאושש בכל מאמצי כוחותיו, התיישב על המיטה, החליק בזקנו, ביקש להחליף את הכיפה של ראשו וקרא אלי בהתרגשות:

"דע לך, שצדיק נסתר ונעלם כזה אולי טרם היה בעולם, משום שהוא משכיל להסתיר את הכל! גאון עצום הוא בעבודת ההסתרה "אין באהאלטן זיך" — הרי הנך אברך צעיר, זכור היטב, מה שאני אומר לך, עוד לא היה חכם כזה, שהשקיע כל כך הרבה חכמה, כדי להסתיר את עצמו! —

בכל שנות ההנהגה של כ"ק מרן ה"אמרי אמת" זי"ע זכיתי להסתופף בצלו, אך חיסלתי בבת אחת ובאורח פתאומי את כל מעמדי בפולין כדי לעלות ארצה, ולטעום

כהוגן "מנת היסורין", אשר ארץ ישראל נקנית בהם. על פי הוראתו של האדמו"ר ה"אמרי אמת" זי"ע.

התגוררתי בעיר קילץ, התפרנסתי כבעל בית חרושת לעיבוד עורות, אשר כמה מבני משפחת קאמינר התמחו במקצוע זה.

והנה התעוררה יום אחד זוגתי ע"ה ואמרה שרצונה לנסוע לארץ ישראל. "איך נחסל הכל? ומה נעשה שמה"? — טענתי כנגדה.

אולם כתוצאה מהפצרותיה, נסעתי לגור לשאול בעצת מרן זצ"ל.

— כדאי שתסע — פסק האדמו"ר בקצרה. — אבל יש קושי, כי זוגתי מעוברת ואנו מצפים לשמחה בבית העירותי.

— אני יודע, אך אין לחכות. גם היא יכולה לנסוע, ולא יזיק לה — סיים האדמו"ר את השיחה.

העיר קילץ היתה כמרקחה. גמרתי את כל ההכנות לנסיעה בהקדם האפשרי. את רכושנו מכרתי באפס מחיר, תוך שבועות מספר ארזנו את החפצים והפלגנו מטריאסט לארץ ישראל. אנו לא זוכרים ים שקט כזה ומסע נוח ונעים כגון זה, אף עננה קלה לא נראתה כל הזמן על השמים. בשום רוח סערה לא נתקלנו בכל הדרך. זה משהו נדיר, שלא קרה לי מימי — סיפר הקברניט באזני הנוסעים.

ואני הרהרתי בלבי: זה מכוח ברכתו של הרבי.

הגענו לחיפה, ושם החלטנו להסתדר, פרנסה היה בצמצום, ועוד פחות מזה, המאמץ העיקרי הושקע למען יסוד "תלמוד תורה" בעיר "חיפה האדומה".

בחיפה התחתית השגתי איזו דירה זולה, באיזו פנת מרתף, אשר היתרון הגדול שלה שהיתה בשכנות אל ה"שטיבל" הגוראי, שבו נתקבצו יחד וגם נתחממו יחדיו, כמה מן החלוצים הראשונים מבין חסידי גור, אשר עלו לארץ הקודש על פי צו מפורש ממרן הרבי זצ"ל. לראשונה הייתי פועל שחור בסלילת כבישים בדרכי הגליל העליון, בדרך לצפת באותם עיקולים חדים במעלה ההר...

הכינו עבורנו אוהלים, כי הדרך ממקומות הסלילה ועד חיפה היתה מרוחקת. אמנם אני הסתדרתי, וגם זה היה מחסדי השם יתברך, ומצאתי מקום לינה עבורי, ויכולתי להתפלל בהשכמת הבוקר באין מפריע. אבל דאגתי החמורה ביותר היתה ביחס לילדים היותר מבוגרים, וכמה נהרי נחלי דמעות נשפכו מעינינו, בתחינות ותחנונים, שהילדים לא יסטו חלילה מדרכי אבות — משפרצה המלחמה, וגזר הדין הנורא והאיום ניתך על עדת בני ישראל בפולין — או אז החילונו להבין, מה היה רצונו הכמוס של כ"ק מרן זצ"ל כאשר דחף אותנו בפועל ממש, להימלט, להימלט מבעוד מועד.

ואמנם משהתבשרנו שכ"ק מרן זצ"ל עם בני ביתו, נצלו בנסי נסים מעמק הבכא בפולין, היה עבורנו משב רוח מרענן, ושמחתנו היתה בשבעתיים. והיה בזה קורטוב של ניחומין, עליתי לירושלים ושוב נתקשרתי בעבותות לחצר "גור". אשר החלה להכות שורשים עמוקים באדמת ארץ הקודש.

לימים נודענו על נוסח הצוואה של הרבי זצ"ל בענין "פנים חדשות", אך בהיותי בן בית, ושאר־בשר במשפחת האדמו"ר ראיתי במו עיני איך צמחו באופק חיינו אותם "פנים חדשות".

"איש קדוש מרחם" — זה מעט מן המעט, מקצת מן המקצת משבחו של אותו צדיק קדוש ישראל מרן כ"ק ה"ביתּ ישראל" זצ"ל, אף אני בין אלה שזכו להתחמם לאורו.

כך כותב החסיד ר' יודל קאמינר ז"ל מבני ברק. ראו באיזה ביטול ה"יש" מבטל עצמו בפני הרבי — וכך חינך את בניו ובני ביתו. ומספר עוד הרה"ח ר' יודל ז"ל בין יתר הסיפורים: היה זה בשנת תש"ב בערך. האדמו"ר ה"אמרי אמת" זי"ע היה חלש וידענו כולנו, שממעט מאד מלדבר, אם כי תמיד היה ממעט בדיבור, עכשיו משום חולשא, ביותר. הוכנסתי אל הקודש פנימה, והשמעתי את מבוקשי. כי הנה הציעו לי שידוך הגון, עבור בני הבכור, ובאתי לשאול עצה. והאדמו"ר הזקן, שלא כמנהגו, החל לשאול אותי בפרוטרוט: מי האיש, מהיכן מוצאו, ממה פרנסתו, ומי הם קרובי משפחה שלו, שאלות משאלות שונות. משראיתי את מטר השאלות, שלא כרגיל, הרהרתי בליבי, כי כ"ק מרן כפי הנראה אינו נוטה לשידוך זה כל עיקר. וכמעט שהייתי מוכן לצאת ולהסיק בעצמי את המסקנה: לא!

לאחר כמה רגעים הפתיע אותי האדמו"ר: "תיכנס, אולי לבני ושאל אותו מה דעתו" כבר הייתי אצלו, והוא "מסכים" — השיבותי מניה וביה. "אם כן שיגמר במזל טוב"!

— הושיט הרבי אלי את ידו הקדושה בחיוך של שמחה. ואני נדהמתי כולי, מה זה? לפני כרגע הייתי בטוח, שלא יצא מזה כלום, ובפתאומיות שינוי כזה. שהאדמו"ר מברך אותי לגמר השידוך?

הביט בי האדמו"ר הזקן ואמר: "וכי בשל מה הנך משתאה?

— הלוא יש לו דעה במרומים"! (בלשון קודשו: "וואס ווינדערסטו זיך? ער האט אַ דעה אין הימעל"!)

דברים אלה מספר ר' יודל: שמעתי מפי קודשו של ה"אמרי אמת" זצ"ל. ושמרתי אותם בלבי.

ובא השמש — וזרח השמש...

בשנת תש"ח נסתיים השלטון המנדאטורי הבריטי בארץ. ואני העתקתי את דירתי מחיפה לבני ברק. שנות התגוררותי בחיפה — שנות סבל ויסורין היו אלו.

האיך החזקתי מעמד?

בטרם שקעה שמשה של חסידות גור בגורא קאלווריה — עלתה שמשה של גור בירושלים עיר הקודש. הכל שקעה תהומה. כל יהדות פולין המעטירה שקעה והיתה כלא היתה. שקעה קהילתנו המפוארת. שקעה משפחתינו המסועפת. ואני — נשארתי בין השרידים שנמלטו מבעוד זמן מתוך עמק הבכא.

ואני שזכיתי כי כ"ק מרן האדמו"ר בעל ה"ביתּ ישראל" זי"ע יסור אל ביתנו אשר בבני ברק.

במה זכיתי?

זכות אבותי עמדה לי, וזכותה של זוגתי הצדקת ע"ה, כי היא שעוררה אותי וזירזה לעלות לארצנו הקדושה. במה זכיתי? ואולי אף אני התאמצתי לקיים במידת מה את הכתוב: "כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו". כך בפשטות גמורה, היות שבמשך זמן ניכר התעסקתי בסלילת כבישים בגליל העליון, בדרך בואכה "צפת".

"כי רצו עבדיך את אבניה" — והייתי מכה ומפצץ בפטיש את אבני הדרכים, "ואת עפרה יחוננו" — והייתי חופר באדמת הגליל ליישר את הנתיב. ואשרי שזכיתי לראות במו עיני, איך מרן זצ"ל ה"אמרי אמת" זי"ע ואחריו מרן זצ"ל ה"ביבית ישראל" זי"ע, ואחריו מרן זצ"ל ה"לב שמחה" זי"ע מקימים מחדש עולה של חסידות "גור", שהיא כל כולה תורה.

ואשרי שזכיתי לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות — ולבסוף שמח אני, כי זכיתי לספר דברים אלה ביושבי בקריה החסידית בחצור הגלילית, אשר חזרתי לשם — לגליל העליון — לאחר שלושים וכמה שנים במטרה לבקר אצל אחד מהנכדים שלנו, מתושבי הקריה החסידית.

מספר בנו הרה"ח ר' ברוך הי"ו: היה זה בראש השנה תשל"ח כשאבי ר' יודל ז"ל עבר לומר לשנה טובה... אצל כ"ק מרן ה"לב שמחה" זי"ע הושיט לו הרבי את ידו הקדושה, וברכו, דבר לא מקובל שהרבי מושיט יד בזמן אמירת לשנה טובה... למאן דהו.

הרה"ח ר' יודל היה אדם חכם, והבין תיכף ומיד את כוונת הרבי. בהגיעו לאכסנייתו אמר לבנו ר' ברוך יחי' — "ברוך — הרבי נפרד ממני" וסיפר לי שהרבי הושיט לו את ידו לפרידה. ניסיתי לשכנעו שלא יחשוב כדבר הזה, והוא בשלו, "הרבי נפרד ממני". אמרתי לו כי גם לי הוא נתן את ידו, ברצוני היה להרגיעו, כי ראיתיו מאד רציני ולא רגוע. ענה לי אבי ז"ל אל תספר לי סיפורים כאלו, לך הוא לא נתן את ידו הקדושה, ולי הוא כן נתן את ידו הקדושה, ונפרד ממני. כעבור חודש ימים בדיוק ל' בתשרי תשל"ח יום פטירתו של הרה"ח ר' יודל קמינר זצ"ל.

סיפר אחד מנכדיו: מגיעים הימים הנוראים ור' יודל נוסע נסיעה לרבי ה"ביבית ישראל" זי"ע היה זה או ביום כיפור או בשבת תשובה, במנחה, יושב ר' יודל לפני תפילת מנחה, ומתנמנם, והנה בחלומו רואה את דודו, הדוד ר' יחיאל שנפלד גיסו של מרן ה"שפת אמת" זי"ע, ואמר לו: אם ירצו לתת לך עליה במנחה אל תסכים לקבל. ומתעורר מנימנומו. והנה עומד לפניו הגבאי הרה"ח ר' חנינא שיף שליט"א, ואומר לו ר' יודל יש לך עליה במנחה, לוי, ענה לו ר' יודל איני רוצה לעלות! שאלו ר' חנינא מדוע? השיב ר' יודל איני רוצה לעלות! אמר לו ר' חנינא אתה הרי יודע שאני לא בא מעצמי לתת לך עליה, אלא זה בא מהרבי, ענה ר' יודל אעפ"כ איני רוצה עליה, העבירו את העליה הזו להרה"ח ר' משה חיים קמינר ז"ל ובאותה שנה שבק חיים לכל חי ר' משה חיים קמינר ז"ל מירושלים.

ר' יודל היה ממייסדי השטיבל הראשון של "גור" בחיפה. כן היה ממייסדי "בית יעקב" בחיפה.

וקבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל בחיפה. ולאחר עברו להתגורר בבני ברק, התפלל ולמד בשטיבל ברח' ר' "עקיבא 43", ואח"כ בשטיבל "אור החיים" בזכרון מאיר. היה נקרא בטיש: יודל משה חיימס' — או יודל פין חיפה — או יודל פין בני ברק.

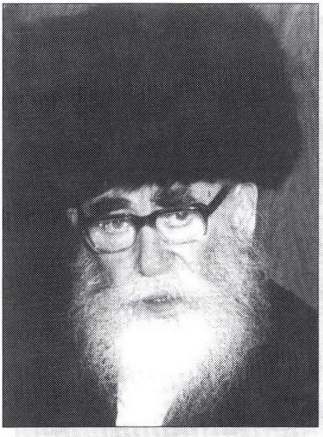
בתקופה האחרונה נחלש מאד, וכעבור תקופה קצרה השיב נשמתו לבוראה, בהותירו אחריו משפחה ענפה בנים וחתנים נכדים נינים ובני נינים. כולם מאנ"ש חסידים ואנשי מעשה.

בהלוויתו שהתקיימה בבני ברק השתתף קהל רב מאד מסלתה ומשמנה של בני ברק התורתית והחסידית ובראשם כ"ק מרן האדמו"ר בעל ה"לב שמחה" זצוק"ל.

ומקום מנוחתו בבית החיים "פונביז'" בבני ברק.

שיהא למליץ יושר.

הרה"ח ר' חיים אלימלך דריימן ז"ל

בעל תפילה בביהמ"ד הגדול "גור" בירושלים

נפטר י"ט מרחשון תשנ"א

ר' חיים אלימלך נולד בוורשא שבפולין לאביו הרה"ח ר' אברהם יוסף ז"ל שנמנה על נכבדי חסידי "טריסק". בבית נכבד וחסידי זה קיבל ר' חיים אלימלך את חינוכו ומידותיו התרומיות. ומידותיו אלו נשארו קנין בנפשו עד אחרית ימיו, וכן העביר אותם הלאה ליוצאי חלציו המרובים. בהגיעו לפרקו, נישא לבתו של אחד מנכבדי חסידות "גור" הרה"ח ר' אברהם בער פרלמן ז"ל. קל ונוח היה להישאר לגור קרוב לבית חמיו, ולהנות מ"קעסטי" אצל השוער, אך לא. נפשו של ר' חיים אלימלך ערגה ומחשבתו נתונה הרחק מבית ההורים, עיניו נשואות לארץ ישראל ארץ הקודש. נכסף הוא לקיים את מצות ישוב ארץ ישראל בפועל ממש. ואכן זמן קצר אחרי נישואיו – עלה ר' חיים אלימלך לחון את עפר הארץ, ולהתבשם מקדושתה, בהסכמתו ובעידודו של רשכבה"ג מרן ה"אמרי אמת" זי"ע.

ר' חיים אלימלך השתקע בעיר תל אביב החילונית דאז, וקבע בה את מקום מגוריו, לא הוא ירתע מקשיים כמו אזור שומם מיהדות, מחסור באידישקייט, בעוז ותעצומות רוח שינס מותניו לעבודת הקודש של הפצת היהדות במדבר הצחיח מכל תוכן יהודי. ר' חיים אלימלך היה מראשוני המתיישבים בעיר זו, ועצם נוכחותו הקרינה לכל הסובבים בגשם וברוח. אופיו ולהטו החסידי חיממו כל פנה קפואה בלב תינוק שנשבה, הסרו קליפות ומחיצות שהתקשו עם הזמן, המסו גלדי קרח שקפאו בקור החילוני חסר חם יהודי, בחוסר הלהט שאפיינו אז את תושבי המקום. ידע הוא כי יכול יוכל לה, ודווקא במקום שומם זה – מקום הצמא ליהדות ולאידישקייט – כאן מקומו. כך גרס, וטען בפני אלו שמנעו ממנו מלגור בתל אביב, וניסו לשכנעו לעבור לסביבה דתית. אך דבר לא עזר, ורוחו האיתנה של ר' חיים אלימלך לא נכנעה, נשאר הוא לדור בתל

אביב, בה חינך ועיצב את דמות ילדיו – בניו ובנותיו בדרך התורה הצרופה בנתיב החסידות והיראה המסורים לנו מאבותינו.

מתפלל הוא בשטיבל "גור" כחסיד גור מהשורה, שם קבע תמידים כסדרם – את תורתו ותפילתו. לפרנסתו עוסק הוא בעמל כפיים, המפרנסת את בעליה, ואת הטף התלויים בו, מרויח הוא את לחמו ביושר ובהגינות, ומקיים "טוב תורה עם דרך ארץ".

בהיותו מחונך מבית הוריו לעשיית חסד עם הזולת, מחפש ר' חיים אלימלך את דרכו זה בעיר תל אביב, כאן הוא מוצא כר נרחב להתגדר בה. בתקופה זו בערך קמה לה ה"סניף" של ישיבת "שפת אמת" בתל אביב, בצוויו של מרן בעל ה"אמרי אמת" זי"ע, ובהקמתה על ידי בנו מרן בעל ה"לב שמחה" זי"ע. מבלי שנתבקשו מחליטים הם יחדיו ר' חיים אלימלך וזוגתו ע"ה לעשות למען הישיבה ככל יכולתם, ואכן, עזרתם פשתה בתחומים רבים וחיונים עד למאד, שביססו את הישיבה שהיתה בראשית דרכה. עזרו הם, בבישול במטבח, באסיפת מוצרי אוכל עבור התלמידים, ואף באיסוף כספים השקיע ר' חיים אלימלך את עצמו וכיתת את רגליו לבתי נדיבים בעם שיתרמו למען זרקור אור זה שבתל אביב. שנים רבות עסק ר' חיים אלימלך בעבודת הקודש הזו.

בשנת תשי"ט מחליט ר' חיים אלימלך לעקור מעיר זו, ולעבור לעיר הקודש והמקדש "ירושלים" מקום בו מנהיג את עדת חסידי "גור" מרן בעל ה"ביית ישראל" זי"ע, ובהסכמתו עולה הוא ובני משפחתו הכבודה ירושליימה. משתלב הוא יפה בנוף ירושלים ובביהמ"ד ד"גור", ממנה אותו הרבי – לבעל תפילה קבוע לימות החול, ואף לשבתות לתחילת התפילה, למנחה, ולמעריב במוצאי שבתות, באין חיוב יאר צייט אחר, ממלא ר' חיים אלימלך את תפקידו זה באמונה ואינו מחסיר אפילו יום אחד, עוזב את כל עבודתו ועיסוקיו באמצע, ורץ הוא לעמוד על משמרתו בביהמ"ד לפני העמוד.

קולו ברור וצלול, מילה במילה מתפלל הוא בחזרת הש"ץ, ובין הפרקים, יודע הוא ללחוץ במילה הטעונה רגש, ומרים קולו ומדגיש בה את הצריך להדגשה, הרבי, נראה מרוצה מתפילתו, ומנענה לו בראשו כהסכמה להדגשיו, ומורה לו להמשיך בתפילתו, גם ניגון משלהב הוא בדברי תפילתו הצריכים להאמר בקול, וגם זה מוסיף נופך לתפילתו. תפילתו נחרת בזכרון המתפללים דאז, בימים ההם, ר' חיים אלימלך – ה"בעל מתחיל" בבית המדרש.

עומד הוא במרכזו של המוקד הגדול בביהמ"ד, מול הרבי, ולצידו הרה"ח ר' אברהם ישעי' רוזנברגר (שושן) מאחוריהם חומה חיה של בחורים ואברכים הנדחפים לראות את הרבי, ביניהם נראים נכדיו הרבים, מבטו מקיף אותם בחיוך אוהב, ומשביעות נחת שזכה שבניו ונכדיו עומדים בשורה הראשונה וקרובים לרבי. עומד הוא ר' חיים אלימלך כל התפילה על רגליו, ואינו מתיישב אפילו לא למנוחה בעת התפילה, לא קלה לו העמידה, סובל הוא ממיחושים ברגליו הנפוחות, ואינו מוותר על מקומו לראות פני

צדיק, שגם הוא עומד על רגליו כל התפילות, יודע הוא כי לפום צערא אגרא ואין זה סכנת נפשות אלא תקנת נפשות, ומהעמידה בתפילה מול הרבי לא יזיק לו דבר.

גם בירושלים כמו בתל אביב, ממשיך הוא בפרנסתו לכלכל את משפחתו המרובה, ומכניס אורחים לביתו, חסידים ואנשי מעשה הבאים לשבות שבתם אצל הרבי, בירושלים.

וממשיך במעשה החסד ובמעשים טובים למען הזולת, כאן נוטל הוא על כתיפיו הרחבים, את עולו של הכנת ״שלש סעודות״ לקהל באי ביהמ״ד הגדול בירושלים, הצורך כמות לא מבוטלת של מזון. ר׳ חיים אלימלך לא נרתע מכך, כמו שלא נרתע משום דבר הקשור לאידישקייט. לכולם טורח הוא, על אף טרחת הזמן הכרוך בכך, ואף משאבים כספיים גדולים הדרושים לזה. קונה הוא ר׳ חיים אלימלך חבילות ״מצות״ בכמויות עצומות ומאכסן זאת בביתו, ובהגיע זמן תפילת מנחה של שבת, ניתן האות וילדי החמד של ביהמ״ד, יוצאים מביתו וחבילות מצות בידיהם, צועדים הם בסך בחן היהודי כשפניהם מועדות לביהמ״ד, למקום שבתו ולשולחנו של ר׳ חיים אלימלך הסמוך לקצה הבימ״ד קרוב ממש לשוקת הברזים לנטילת ידים. חרד הוא ר׳ חיים אלימלך פן יחסר לאחד מן הסועדים, דואג הוא שיהיה ״לחם משנה״ בכמות מספקת, והכל נעשה בחביבות ובשמחה של מצוה, יושב הוא בצד השולחן לאחר שפונה מספריו, כי הרי מצות חמץ הם, וצריכים להשגיח גם כל השנה כי לא יכנס חלילה חמץ לתוך הספרים, ועורך ומסדר את המצות על השולחן, ומגיש לכל יהודי שתי מצות ל״לחם משנה״ אינו מבדיל בין בחור למבוגר באותו תנוחה ובאותה שמחה נותן הוא לכולם מבלי ח״ו להפלות.

לא בזאת תמה עשיית חסדיו המרובים, גם ביתו נהפך למעין ״סטנציה״ אכסניה לבאים ירושליימה לשבתות וחגים לנסיעות לרבי, ואל נחשוב כי דירתו דירת רחבת ידים היא, דירה ירושלמית טיפוסית ב״שכונת אחוה״ הסמוכה לבית המדרש, חדרים מועטים, ומטבחון, וחצר, והעיקר לב רחב של ר׳ חיים אלימלך וזוגתו ע״ה, שבזכותם התקיים מאמר הגמרא: ״מעולם לא אמר אדם בירושלים צר לי המקום״ ביתם היה בבחינת מועט המחזיק את המרובה, מדי שבת בשבתו אֵרחו הם, אורחים רבים, דאגו להם לאש״ל מלא והכל בטוב טעם, ברוגע ובשמחה, כי כאשר יש מקום בלב — משפיע הוא אף על תנאים חיצונים.

זכה ר׳ חיים אלימלך ואף מגדולי החסידים החשובים מחצר ״גור״ ומעמודי התווך שבהם אנשים משכמם ומעלה פקדו את ביתו, דוגמת החסיד הישיש רבי כתריאל שטיין זצ״ל, ה״בעל תוקע״ שבביהמ״ד, ששהה אצלו באש״ל מלא החל מר״ח אלול ועד ר״ח חשון, והיו נכדיו של ר׳ חיים אלימלך מכבדים אותו בדחילו ורחימו, יוצקים מַיִם על ידיו ומשמשים אותו בכל רגע ורגע, וזכות נחשב להם — שמוש תלמידי חכמים — ההתאבקות בעפר רגליהם וההתחממות לאורן, חשו הם, הנכדים, ששני סבות להם, הסבא הגדול ר׳ חיים אלימלך, והן הסבא החסיד ר׳

כתריאל שטיין, ומהם למדו אורחות חיים, דרך סלולה בעבודת השם, יראת שמים ומוסר, קבלו הם אל תוך נפשם.

זמנים עברו, ואל שנותיו של ר׳ חיים אלימלך נוספו עוד שנים של עשיה ונחת מיוצאי חלציו המרובים בלע״ה, בראותו כי כולם הולכים בדרכיו, חסידים ואנשי מעשה, עוסקים בתורה ובמצוות ובגמילות חסדים, מפזרי ממון לצדקה, בסתר ובגלוי, שהרי כך חונכו על ברכי הסב הגדול ר׳ חיים אלימלך ז״ל שכן יודע הוא, בלבו פנימה, ששלח לחמו על פני המים — השקיע ועמל, הזרים כח ויכולת בחינוך ילדיו, כי ברוב הימים ימצאהו — אַ אידישע נחת.

מעשיו הטובים, וחסדיו של ר׳ חיים אלימלך, לא נעשו כל העת רק מתוך רחבות המקום ונוחות הזמן, עברו עליו אף תקופות של סבל, של הסתר פנים, בהם שתה את כוס התרעלה, ומיצה אותו עד תֹם. על פניו נפטרה זוגתו היקרה ע״ה, ושתי בנותיו בתקופה קצרה אחת לאחר השניה, אך הוא, החסיד בכל נימי נפשו, קבל עליו את היסורים באהבה, צַדֵק והצדיק את דין שמים, בבחינת גזירה היא מלפני ואין לערער אחריה. לא נפל ברוחו ולא נשבר, חיזק עצמו ואחרים בבחינת ״ועבדת את השם אלוקיך... בכל נפשך...״ אף כשנוטל ממך את תמצית חייך, נסה הוא למצוא נוחם ועדוד בהתעסקות במצוות ובמעשים טובים, ובעיקר במשפחתו העניפה, כמו גם להמצא במחיצת רבותיו הקדושים שהיה מקורב אליהם מאד, מרן ה״אמרי אמת״ זי״ע, ולאחריו מרן ה״בית ישראל״ זי״ע, ואף אצל מרן ה״לב שמחה״ זי״ע, שואב היה מהם תעצומות כח, מצבורי עוז ואנרגית רוח אותו היה לוקח לו לצידה יום יומית. בכל צעד ושעל, בכל נשימה ובכל דיבורו, הכניס את דעת רבותינו והולך לפיהם.

זרקור אור היה ר׳ חיים אלימלך בקרב משפחתו, ידידיו ומכיריו, הקרין חמימות ונועם, רוגע ושלווה, לב רחום לו, שופע דאגה ומסירות, מסייע היה בכל יכולתו לכל יהודי, אהב כל יהודי וכבדו באשר הוא, לא היה גבול וסייג לחביבותו הרבה לגדולים ואף לקטנים. כל באי ביהמ״ד הוקירוהו, וכיבדוהו, שומר מכל משמר על הנהגות חסידיות, ונכנע בכל רמ״ח ושס״ה לרבותינו הקדושים. אך דא עקא, בתקופה האחרונה לחייו נחלש גופו ויסורים החלו תוקפים אותו, אך למרות זאת ואעפ״כ לא זנח את מנהגיו והרגליו מימים ימימה, והמשיך והקפיד עליהם.

זכה ר׳ חיים אלימלך דריימן ז״ל שדעתו היתה צלולה עליו עד יומו האחרון, ועד לרגע בו יצאה נשמתו ועברה לעולם שכולו טוב, למקור בו חוצבה.

בדרכו האחרונה לווהו המונים מבני משפחתו, מוקירים, מעריצים, מבני ירושלים, כשבראשם המוני חסידי גור, חלקו לו את כבודו האחרון, בלב דואב וכואב על שהסתלק מאתם. לפני צאת מסע ההלויה נפרד ממנו נרגשות משב״ק וגבאי רבותינו הקדושים הרה״ח רבי חנינא שיף שליט״א, שעמד על אישיותו המופלאה ומזגו הטוב, ועל תרומתו לדור ולדורות הבאים אחריו. בהגיע מסע ההלויה לביהמ״ד, האזינו כולם לדברי מספד קצרים אך נוקבים וחדים שנשא מרן בעל ה״פני מנחם״ זי״ע שהעלה על נס את מעלותיו

וצדקותו של ר׳ חיים אלימלך דריימן ז״ל, בציינו את דבקותו בצדיקים שהתבטאה בהכנעה מוחלטת בביטול היש ובבטול דעת עצמו, ציין אף את אמונתו האיתנה שהתחזקה בעתות דוחק ומחסור, במצבי שפל ומכאוב ולא חתה ולא נשברה. ר׳ חיים אלימלך זכה לראות בנים ונכדים נינים ובני נינים הולכים בדרכו, חסידים ואנשי מעשה, בני תורה, יראי אלוקים, ההולכים בדרך העולה בית קל, וממשיכים מסורת אבות לתפארה, אשרי הזוכה לראות עולמו בחייו.

ומקום מנוחתו ב״הר המנוחות״ בירושלים.

ת.נ.צ.ב.ה.

הרה"ח ר' אברהם ברזינר ז"ל

נולד בקשנוב שבגליציה לאביו הרה"ח ר' יהודה ז"ל.
נפטר ט"ז בכסלו תשנ"ח

בנעוריו למד בישיבת "שפת אמת" בירושלים וזכה ליהנות מלקחו של הגאון רבי נחמיליה אלתר זצ"ל ראש ישיבת שפת אמת באותו תקופה.

לאחר מכן למד בישיבת "תורת חיים" שבעיר העתיקה, כשאת מחייתו הוא מקבל משולחנם של נדיבי עם אשר היו מזכים את בני הישיבות שמחוץ לעיר ב"ימים" (טעג) כמנהג אותם הימים. ואילו את לילותיו היה עושה לא אחת על ספסלי בית המדרש, את התוקפה הזאת היה מזכיר תמיד בערגה ובהערכה רבה. שכן זכה לסעוד על שולחנם של יקירי ירושלים, מהם זקני חסידי צאנז שבשכונת בתי ראנד והסביבה, כמו רבי ברוך יצחק פריינד, רבי מרדכי הרש שמרלר, רבי חיים הערש אייזנבד זצ"ל ועוד, שהשהות בבתיהם היתה כולה התעלות רוחנית והנהגותיהם ומידותיהם השאירו את חותמם על אורח חייו.

דמויות אלו היו נערצות עליו מאד וכמים פנים לפנים כן התחבב עליהם, בהתמדתו, בתכונותיו, ובהליכותיו הנאות.

בין בעלי האכסניות היתה מעין תחרות מי יזכה לקבלו כאורח.

לאחר נשואיו, בשלהי תר"ץ, למד בחברותא עם הרה"צ האדמו"ר רבי יוחנן טברסקי זצ"ל מרחמיסטריבקה.

גם משנטל על עצמו את עול פרנסת ביתו לא ויתר על שיעורים כסדרם, למעגל דף היומי הצטרף לקראת סיומו של המחזור הראשון ומאז שקד לשמור בקביעות מידי יום ביומו עד יומו האחרון.

יציאתו לפנסיה בגיל 65 לא הפחיתה במאומה את תעסוקתו. אדרבא, מאז במשך עשרים ואחת השנים הבאות שמר בדייקנות ובקפדנות על סדר יומו לתורה ותפילה, עד

שהיו אומרים בהלצה: ״כשר׳ אברהם ברוינר מגיע לשערי ביהמ״ד אפשר לכוון את השעון״.

היה מן הזריזים והמקדימים לבית המדרש הגדול שבירושלים, ומעולם לא היה נראה עומד בחבורת אנשים המשוחחים שיחה של חולין.

הצטיין מאד במידת ה״שתיקה״, לא היה מעורב בשום ויכוח או ריב, התרחק מכל שמץ של לשון הרע, ידעו כל בני משפחתו ומכריו כי בושה ופחיתות ערך היא להעלות בשיחה עמו דיבורים אודות הזולת, ק״ו בדבר שיש בו חשש של לשון הרע.

מקבל בסבר פנים יפות כל אדם, ואפילו ילד קטן, מקדים בשלום כל אדם, ומתעניין בשלום כל מי שחסר היה יום או יומיים בבית־המדרש או בשטיבל ברמות פולין שהיה ממייסדי השטיבל ומעמודי התווך והתחבב שם על הכל, במשך 11 שנה שהיה גר ברמות פולין.

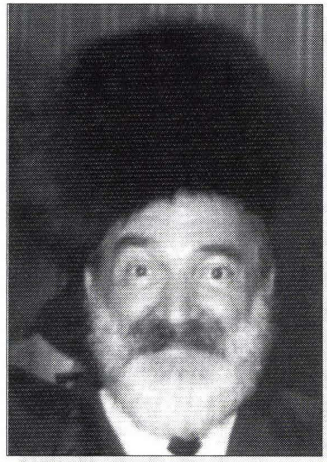
ראה ברכה בעמלו הקשה לגדל את ביתו, רווה נחת בראותו את צאצאיו הרבים בלע״ה זרע ברך ה׳ חסידים ויראי שמים כולם דבקים ברבותינו לבית ״גור״ כמו כן זכה שעד היום הזה נקרא ״חברה״ בישיבת ״שפת אמת״ על שם משפחתו ״ברוינריסטים״ והוא בענוותנותו אינו שם לב לזה ואין זה מענייננו.

באמצע שמחה משפחתית של נכדתו בשבת שבע ברכות בסעודת שבת, מראה אחד ממשתתפי הסעודה לרעהו היושב לצידו, ראה מה אפשר ללמוד מר׳ אברהם ברוינר, אחרי אכילת הדגים שותים לחיים, מחפש ר׳ אברהם על שולחנו את בקבוק הקוניאק ואינו נמצא, מסביבו מסתובבים ויושבים בני משפחתו הקרובים אליו ביותר בניו, חתניו ונכדיו, אבל ר׳ אברהם אינו מבקש מהם שיביאו לו את הבקבוק, אלא קם ממקומו ומסובב בין השולחנות ומחפש ומוצא את בקבוק הקוניאק ומוזג לעצמו כוסית ומחזיר את הבקבוק על השולחן שלקחו, וחוזר למקומו בשקט ונענה בראשו ״לחיים״, ואינו יודע שזה לו פעם אחרונה או יומו האחרון, כשלמחרת יום ראשון קם בבקר כבכל יום מוקדם, והולך ל״מקוה״ לטבול לפני התפילה כדרכו מדי יום, ויוצא מהמקוה ורוצה לחצות את הכביש לכיוון בית המדרש הגדול בירושלים, ומכונית אשפה נוסעת אחורה ונותנת לו מכה ומפילתו ארצה, וכך מתוך קדושה וטהרה אחרי הטבילה מחזיר את נשמתו ליוצרה.

חבל על דאבדין ולא משתכחין.

ומקום מנוחתו ב״הר תמיר״ בירושלים.

הרה"ח ר' אריה ליב אייזנר ז"ל

הנקרא: "לייבל אייזנר"
נולד לאביו הרה"ח ר' זאב – וואוע ז"ל בלודז' שבפולין
נפטר כ"א כסלו תשל"ז

"ויבוא הפליט" הדרך מלודז', גיטו וורשה, משרפות בוכנוואלד – ועד ירושלים

ברצוני להעלות על הנייר מעט מזעיר מהרגשותי והתפעמות לבי, היות שיצא בגורלי להיות מבין שרידי השואה המעטים מאנ"ש, והייתי אחד הראשונים מבין אנשי מחנות העקורים שזכה להגיע לירושלים עיר הקודש ולהיכנס לקודש פנימה, להתייצב בפני כ"ק מרן זצ"ל מגור, כאשר נחשבתי ונתקבלתי בבחינת "ויבוא הפליט" – – –

לא בנקל עברתי למחרת השואה את דרך הטלטולים הקשה עד שעמדו רגלי בשערי ירושלים. ממחנה בוכנוואלד, ששם שוחררתי, ניסחפתי עם זרם הבריחה ונחשולי הנדידה לפאריס, בירת צרפת, ומשם הזדרזתי לשלוח "פתק" שנכתב בסערת נפש על פי הכתובת של כ"ק מרן בעל ה"אמרי אמת" זי"ע בירושלים.

ואינני מהסס להעתיק את הפיתקה שנרשמה אז. היות ומבין כתלי הפיתקה מהדהד עד היום קול אנקת אסיר ושוועת אוד מוצל מאש, לאמור:

"באתי ממחנה הריכוז בוכנוואלד לפאריס, כדי לעלות מפה לאה"ק, כי אין לי נחמה אחרת ולא מרגוע לנפשי, כי כל בני משפחתי – הרבה נאבדו ונהרגו ונשרפו על קידוש השם, ה' ינקום דמם.

אין לי מבקש ולא קרוב ולא גואל הדם. לזאת באתי בבקשתי בכוח אשר התחזקתי כל ימי בעפר רגלכם, אפשר יש עצה להוציא ממסגר נפשי ולשלוח לי רשיון עליה במוקדם האפשרי, כדי שלא אהיה מוכרח להיות בעיר הזרה הזאת. וכל יום ויום אצלי כשנה, כי הרבה עבר עלי במשך המלחמה, ומאד אני בחלישות הגוף והרבה חסר לי

לבריאות השלימה. מכל אנשי שלומנו זכרונם לברכה, אולי נשארו עשרה מניינים. כי בדרך כלל חסידים ואנשי מעשה הלכו ל"ע בראשונה לשחיטה.

"עוד יש לי רצון לחזור לאיתני הראשון, לאידישקייט וללמוד, ואפשר אמצא נחמתי בתורתנו הקדושה כמו ששמעתי תמיד מאדמו"ר שליט"א. ומהרהר אני תמיד, באיזו זכות נשארתי. כי חיפשתי והייתי מפשפש במעשי ולא מצאתי. ואפשר כמאמר הרבי מקוצק זצ"ל, על הפסוק: "מי הקדימני ואשלם" – "מען בארגט ארויס". (נותנים בהקפה)... כי סוף כל סוף קצתי בחיי, כי באמת מה לי חיות כזאת, נעזב מכל ואין לי שום גואל וקרוב, ומדוע לא הלכתי יחד עם קרובי ומשפחתי... השי"ת ירחם עלי במהרה.

(ממני המצטער)

ניכרים דברי אמת, ואם כי קצרתי בעת רשימת הפתק, הייתי יכול להרבות הוכחות ובהסברת עובדות ומעשים, שיעידו עלי כמאה עדים, שאכן מאז באתי לקצת שכל והכרה "התחזקתי כל ימי בעפר רגליו" – של כ"ק מרן מגור.

ולא ארחיק בעדותי, רק אספר בקצרה על רגעי הפרידה אצל כ"ק מרן בוורשה הנצורה, בימים הקשים והחמורים של הסתערות לגיונות קלגסי הנאצים על עיר הבירה, ואני עמדה לי זכותי בהיותי חייל בצבא הפולני המוכה והמובס, לינצל מפורענויות המלחמה הנוראה, הודות לעצתו ולברכתו של כ"ק מרן מגור.

לא אלך לתאר בפרוטרוט את הנסיבות שהביאוני אל השרות בצבא הפולני. אם כי זה סיפור נורא ומאלף כשלעצמו. ארמז רק זאת, שזה היה המקרה היחיד אצל בני משפחתנו המכובדת והמיוחסת, והמכשלה הזאת נגרמה לי מפני שלא דייקתי להאזין ולשמוע כהוגן את עצתו של כ"ק מרן ואם אמרו: "מורא רבך – כמורא שמים", הלוא פסוק מפורש הוא: "עצת ה' היא תקום".

אך אני לא הלכתי על פי עצתו של כ"ק מרן, שרמז לי להחליף את כתובתי על מנת שאוכל להתייצב לצבא בלודמיר, אשר זה היה מקום המרגוע של האדמו"ר בחודשי הקיץ. ואני התחכמתי על פי עצות לא נבונות "לבטוח בנדיבים" ולהופיע לגיוס בעיר מגורי לודז'. הלכתי כאילו על "גשר בטוח במאה אחוז" ונכשלתי מכל וכל. ביום ההתייצבות שלחתי להזכיר אותי לטובה בקודש פנימה בגור, וכ"ק מרן שאל: "איפה, בלודמיר"? והתשובה היתה, שמומחים יעצו זאת, דווקא בלודז'. ומה נשאר לי לעשות? כל הדרכים היו מוטעות. כל השערים היו נעולים.

לפעמים מטילים עוורון על האדם ולוקחים ממנו את שיקול הדעת ודווקא כאשר אותו בן אדם חושב את עצמו כחכם, עושה הוא שטויות, כדי שיווכח בעצמו כי "אין לחכמים לחם".

וכל ענין התייצבותי לצבא היה בגדר של נסיון כזה.

היה רופא בצבא הפולני מקרובי משפחתנו ושמו – ד"ר יוליק אייזנר, וגם בו בטחנו

שיעמוד לצדי. ידענו, כי מרן זצ"ל נוטה לכך, שאעבור לגור זמנית ללודמיר, והיה מובן היטב שמרן רוצה לקחת אותי תחת חסותו ממש. אבל עיני ראשי משפחתנו הוכו בעוורון.

מישהו מבטיח לסדר הכל בלודז', וכשסיפרו על כך למרן זצ"ל העיר בתמיהה: "ואם מישהו מבטיח — האם זה כך"? אז שילמתי עבור זאת וניכנסתי לסכנות נוראות בשדה המלחמה.

זה קרה כשלושה חדשים לפני פלישת הגרמנים לפולין. לקחו אותי לצבא הפולני, ושירתתי בחטיבה ("פולק") מספר 37 של חיל רגלים, בעיר קוטנא. עם הסתערות הבזק הנאצית על אדמת פולין, הצבא הפולני היה כל הזמן בנסיגה. בדרך הנסיגה הגעתי עם החטיבה שלנו עד לשערי וורשה. היה זה ביום א' של ראש השנה. בחזית השתררה בהלה גדולה ואדרלמוסיה מוחלטת. ציוו עלינו להילחם ולא היה כל ערך וכל תכלית למלחמה. לגיונות הנאצים הפציצו והפגיזו את וורשה מכל העברים בתותחים, באווירונים, במטוסי צלילה. ולצבא הפולני לא היה במה להתגונן.

עברו עלי בקו האש מספר ימים, עד שהתקרב ובא יום הכיפורים. ביום ששי, זוכר אני שהיה זה ערב יום הכיפור, שכבתי בחפירות בקירבת בית העלמין היהודי בפראגה, מן הצד המזרחי של הנהר וויסל (וויסלה). הצבא הפולני היה במצב של התפוררות מוחלטת. החלטתי לקום מתוך החפירות וללכת להתפלל. קמתי והלכתי, ואיש לא שאל אותי דבר. עברתי על פני הגשר הגדול והגעתי לוורשה. היו לי קרובים בוורשה חסידים ואנשי מעשה, שידעו היטב איפה מתגורר כ"ק מרן מגור.

הייתי לבוש במדי חייל ואיש לא תמה למה אני מתהלך בחוצות עיר, אף שהיו אזעקות והפצצות בלתי פוסקות של אווירוני מלחמה גרמניים.

כשניגשתי לבית, שבו התגורר כ"ק מרן נפחדו האנשים בראותם חייל דופק בדלת. הרגעתי אותם ואמרתי להם מי אני. הזמינו אותי פנימה והפצירו בי לאכול, כי היום נוטה לערוב. ואני לא ידעתי מה לעשות, אם להישאר פה, ואולי לשוב אל החפירות של הצבא הפולני המוכה והרצוץ?

את הרגעים האלה לא אוכל לשכוח. כ"ק מרן שכב על המיטה כי היה חלש מאוד. בתנועה קלה רמז אלי האדמו"ר שאגש אל המיטה. רציתי להביע את שאלתי, מה לעשות ואיך להתנהג? האדמו"ר הציץ בי ובטרם הספקתי לשאול דבר מה. פנה אלי במבע של רחמים גדולים: "אפשר א סברה זיך איבערצוטוען"? (אולי מן ההגיון להחליף את הלבוש?)... מקורביו של האדמו"ר וגם אני בינותם בשעה זו תפסנו את הרמז. הכניסו אותי לחדר צדדי. חיש מהר הגישו לי לבוש חסידים, כנהוג וכמקובל, ארזתי את המדים בחבילה והשתחררתי בבת אחת מכל עומס הסכנות הנוראות, או חלילה ליפול בקרב ללא פשר, או במקרה הטוב ליפול בידי הנאצים כחייל פולני שבוי מזרע היהודים, שזה היה "תרתי לרעותא".

כשלעצמי נתפעמתי מדאגתו האבהית ממש של מרן זצ"ל למעני. כי היו מאנ"ש

שנכנסו לשאול שאלות כגון דא, אף הם היו חיילים בצבא הפולני ולא ידעו מה לעשות. אולם מרן היה נזהר ביותר מלתת תשובות ברורות גם לרגל חולשתו וגם מפאת הניצב הכללי. סיפר לי חבר אחד, אף הוא חייל כמוני, שתשובת הרבי ביחס אליו היתה: ״יש לו אבא ואמא, שישאל אותם״! ———

כאשר נפרדתי במוצאי יום הכיפורים מבית הרבי נתן לי האדמו״ר את ברכתו — ובכוחה של אותה ברכה עמדתי בכל שנות הזוועות ופורעניות עד הלום.

אמנם — ״מהרהר אני תמיד באיזו זכות נשארתי בחיים״, כפי שהדגשתי בפתק שלי שנשלח בשעתו, עם עזבי את מחנה בוכוואלד. ואיך אוכל להסתיר, כי לבי נוקפי מדי זכרי חוויה מזעזעת זו, שהייתי עד ואף שותף לה בתוככי גיטו וורשה.

נזדמנתי לגיטו וורשה בעיצומה של תקופת השכול והאבדון, מגיטו פיוטרקוב, שבו התגוררתי, התגלגלתי לשם באיזה עסק של הברחה מחתרתית למען קיומם של כמה מאנשי משפחתנו, ובהזדמנות זו חיפשתי להיפגש בחשאי עם חבורת אברכים מאנשי מעלה, ממיטב בני העליה שהמה מועטים, שהתחפרו במחבואות והמשיכו להגות בתורה ובחסידות יומם ולילה על אף הכל.

את החבורה המובחרת הזאת אני רואה לא פעם לנגד עיני, ואני מונה כמה מהם בשמותיהם. ראש החבורה — יונה גלובנר, המורה דרך שלי מנוער, והיות ששנים אחדות הייתי נוהג לנסוע לעונת הקיץ מלודז׳ לגדלובנה, נתהדק הקשר בינינו ולמדתי להכירו מקרוב ולהתחמם בלהט החסידות שבערה בקרבו. ועוד שמות אחדים אני זוכר את שני האחים, האברכים מתושבי וורשה משה ואשר שצ׳ינה, שניהם מצויינים במעלות ובמידות. והיו שם גם ברל שרפצר, משה ב״ר וואלף (משה וואווע׳ס) בן דודי יצחק ב״ר מאיר אייזנר, חתנו של ר׳ דוד גראף ועוד אחדים.

סעדנו יחד סעודת מרעים. שוחחנו בדברי תורה ועסקנו בדברי חסידות מתוך דביקות ודיבוק חברים ללא חיץ, בנוסח אנ״ש, נעשינו כולנו כחטיבה אחת. מה אפשר לסעוד בגיטו המורעב? לחם היה במנות זעומות, והסתפקנו במשהו, אבל ההרגשה היתה מופלאה כל כך. נתרוממנו מעל לכל אווירת השכול והכליון, היאוש ודכדוך הנפש לאין ערוך.

אינני זוכר בדיוק איך זה אירע, אבל אחד מן החבורה, ואני בכל זאת מניח שהיה זה ראש החבורה יונה גלובנר, התעורר בבת אחת למסור מודעה מסעירה שכזו:

— זה ידוע וברור, שכולנו קשורים בלב ונפש בדמות דיוקנו של אדוננו מורינו ורבינו מגור, המתגורר בירושלים עיר הקודש, וזו נחמתנו כי צדיק הדור ניצל בחסדי ה׳ יתברך ממלתעות חיות הטרף, והיות שאנחנו מדבקים כעת את נפשותינו בנפשו של צדיק הדור עלינו לקבל על עצמנו שאם יזכה אחד מבינינו המסובים כאן לעבור את כל ימי הזעם ולצאת שלם ממבול דמים נורא ואיום זה, הרי עליו החובה לבוא בפני כ״ק מרן ולהזכיר בקודש פנימה את כל אלה המסובים כאן, אחד אחד, יהיה מה שיהיה, יתרחש מה שיתרחש, יקרה מה שיקרה ———

ואני, משנתמלא מבוקשי וזכיתי לצאת מעמק הבכא ולעלות ירושלימה, רעדה אחזה בי משנעמדתי על מפתן חדרו של כ״ק מרן הזקן מגור.

האדמו״ר הישיש והתשוש הביט בי, הושיט ידו לשלום, החזיק את ידי בידו והשמיע בקול רועד: ״בריך רחמנא דיהביך לן...

— נתמלאתי חרדה ולא יכולתי להוציא הגה מפי. אך התגברתי והזכרתי במלים ספורות את מסיבת מרעים בצינוק של גיטו וורשה, ומניתי בשמותיהם אלה שהיו עמי שם, אך שקעו ואינם משום שכלו בשריפת בית ישראל.

העובדה שהייתי הראשון מבין שרידים מאנ״ש שהצליח להזדרז עם עליתו הטילה עלי עומס כפול ומכופל. מכל צד פנו אלי, שאלו וחקרו אותי כל מה שהתרחש בגיא ההריגה. ומאידך גיסא כולם טרחו ויגעו להראות לי שפע של חיבה וידידות לאין שיעור, משום שהייתי בעיניהם אוד מוצל מאש המזכיר להם גם את האש הנורא גם את האודים המעטים.

בשבת קודש הוזמנתי לסעוד על שולחנו של כ״ק האדמו״ר מגור, ולא אגזים אף במשהו שנבהלתי ממש בפני כבוד נדיר כזה.

האדמו״ר רמז לי לשבת ונסיתי להישען במקצת בקצה הכסא.

התחייך אלי האדמו״ר:

— מה יש? הכסא שבור? (וואס איז? דאס בענקל איז צובראכן?).

בשעת הסעודה פנה אלי האדמו״ר ואמר בזו הלשון:

— בשבירת הלוחות כתוב בתורה ״וישבור אותם לעיניהם״. וחז״ל אמרו, כי לוחות ושברי לוחות מונחות בארון. ולכאורה יש לשאול, שאם הלוחות נשברו למה הן מונחות בארון? רק בפרשת יוסף כתוב: ״ויאסור אותו לעיניהם״, ורש״י פירש: ״לא אסרו, אלא לעיניהם וכיון שיצאו — הוציאו והאכילו והשקהו״... וכך הדבר בעצם, שהלוחות שלמים וכל שהנך רואה זה הכל אך ורק בבחינת ״לעיניהם״.

מרן זצ״ל כיבד אותי לברך את ברכת המזון והעיר דרך אגב:

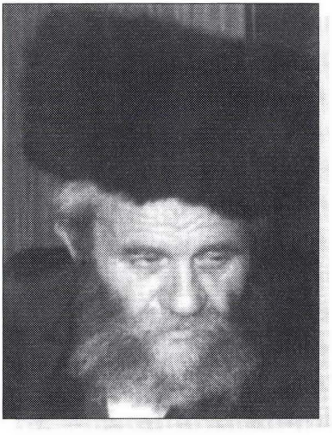
— הרי היית במחנות, התזכור עוד את ברכת המזון בעל פה? קח לך סידור! (״ביסט געווען אין לאגער, געדענקסט נאך בענשן פון אויסוועניג? נעם א סידור׳ל)...

דברים אלה שמעתי באזני מפי קדשו של אדמו״ר הזקן מגור זצ״ל ורשמתי אותם לזכרון עולם.

(מתוך שיחה שנרשמה מפיו של ר׳ לייבל אייזנר ז״ל, נצר ממשפחה מפוארת של חסידים ואנשי מעשה).

ומקום מנוחתו בחלקת החסידים ״קרית שאול״ בתל־אביב.

הרה"ח ר' מאיר שאול לוינברג (סקרניביצר) ז"ל

הנקרא: "מאיר זינטיק"
נולד בעיר סקרנביץ שבפולין
בחנוכה שנת תרע"ב
נפטר י"ד באדר תשמ"ה

אביו הרה״ח ר׳ אלעזר ז״ל היה מנכדי רבי משה חלפן – חותנם של רבנו השרף מקוצק ובעל ה״חידושי הרי״ם״, זי״ע.

אחרי נשואיו עבר לגור בעיר לודז׳, שם נחשב כאחד מטובי האברכים החריפים ושם המשיך במעשי החסד והעזרה, ועסק בלימוד התורה, עד שעה מאוחרת, והעתקת שמיסען (דברי תורה) מכ״ק מרן בעל ה״אמרי אמת״.

בשנת תרצ״ה עלה לארץ ישראל. וקבע מושבו בתל־אביב, באותה עת היה בין מקימיו של בית החסידים הידוע והמפורסם ברחוב הקישון 33. וסללו את הדרך בתל־אביב לבאים אחריהם. וזאת יש לזכור, עד אותו הזמן, לא ראו ברחובות תל אביב יהודי חרדי עם בגדי שבת ושטריימל לראשו. בד בבד עם התבססותו בעצמו לפרנסת ביתו בחנות הדגים שפתח ברחוב הקישון, ובה השתכר ביגיע כפיו למחייתו, התמסר, כולו לעזרה לזולת, לחבריו, לידידיו, לסתם יהודי הזקוק לעזרה.

והיווה אז כתובת בתל אביב לכל נצרך וכל קשה יום. לכולם עזר, עבור כולם טרח, מעולם לא היה דבר זה קשה וכבד עבורו, והקריב למען זה את כל גופו, הונו, זמנו, ומאודו.

תמיד צהלתו בפניו, תמיד מעודד, מסייע ועוזר, ובהתאם לזה יסופר על אחד מידידיו שהתקשה במציאת מקור פרנסה, עודדו כי יפתח ״חנות דגים״ לא רחוק מחנותו עצמה. בהיותו בטוח ומשוכנע, כי המגיע לו לפרנסתו יגיע לו, והמגיע לחברו יהיה לחברו.

חתנו הרה״ג רבי משה מנדלבוים זצ״ל סיפר, אחר שסעד את סעודת הסדר בפסח שנת תשי״ט, לבש את בגדיו והתכונן ללכת, כששאלוהו לאן הולך, אמר: כיון שהיום,

ערב פסח, התקיימה הלוויתו של הרה״ח ר׳ סנדר מרגליות ז״ל מחשובי חסידי גור בת״א. שכיהן כמשגיח כשרות בבית החולים ״דונולו״. וכעת כשנפטר, התפנה תפקיד זה, ויש אברך בשטיבל שלנו מאנ״ש, שמחוסר כעת פרנסה, בדעתי ללכת כעת אל הרב אונטרמן זצ״ל הרב הראשי של ת״א. לבקשו שימסור תפקיד זה לאותו אברך, לשאלת חתנו מדוע עכשיו, אפשר גם ללכת בחול המועד, ענה בחול המועד כבר יהיו הרבה קופצים על משרה זו, משא״כ כעת עוד לא קדמני אחר בזה. וכך הלך באותו ליל הסדר אל הרב אונטרמן, ואכן פעל אצלו, אותו אברך קיבל המשרה. כן סיפר חתנו זצ״ל: כיצד בשנה אחת הלך בליל יום הכיפורים אל אחד מרבני ת״א שידע שביכולתו לעזור לאיזה אברך מאנ״ש שהיה זקוק לעזרה כספית גדולה, והלך דוקא בליל יוה״כ כדי שעל ידי זה ישתכנע הרב הזה בחשיבות הענין, ואכן הצליח בזה. בסדר יומו, ובמהלך מחשבתו תפסו תמיד שלומם של רבותיו הקדושים לבית ״גור״ כ״ק בעל ״האמרי אמת״ זי״ע כ״ק בעל ה״בית ישראל״ זי״ע כ״ק בעל ה״לב שמחה״ זי״ע. כ״ק בעל ה״פני מנחם״ זי״ע. שהתבטא לפני כשלושים שנה שמבן זקוניו של ה״אמרי אמת״ הוא מפחד יותר מכולם משאר אחיו, כי הוא מרן ה״פני מנחם״ זי״ע היחידי שנולד לאביו ה״אמרי אמת״ כשהניגיג באדמורות.

כשהגיע בעל ה״אמרי אמת״ בשנת ת״ש לארץ ישראל המשיך בנסיעותיו התכופות אליו לירושלים, ופרשה מיוחדת במינה היו נסיעותיו בימי המצור תוך הקרבה ומסירות נפש ממש. כשהוא מביא עמו תמיד מצרכים שונים שהיו חסרים שם.

ידועה במיוחד נסיעתו לירושלים בימי השבעה של מרן ה״אמרי אמת״. אחרי שבועות תש״ח. וקרוב לזמן זה חנכו את ״דרך בורמה״ המפורסמת לירושלים. ואחר שניסה בכל האופנים שיכל, יחד עם ידידו הנאמן הרה״ח ר׳ וואווא זילברשטיין זי״ל לנסוע לירושלים כבר במוצאי החג, עם הגיעה הידיעה על פטירת הרבי זצ״ל ולא עלה בידם, נסע יומיים אחרי כן בשיירה צבאית בחברת קצינים גבוהים שנסעו אז בדרך בורמה לירושלים, נסיעה מפרכת, וקשה ביותר. וכפי שמסופר, סירבו המפקדים לקחתו עמם, גם אחרי המלצתו של הרה״ח מורינו רבי יצחק מאיר לוין זצ״ל שגר אז בתל אביב, וכיהן כשר בממשלה הזמנית אז. לבסוף ישב בז׳יפ הצבאי כשהוא עטוף בטלית, והמפקדים לקחוהו עמהם בתור שמירה לשיירה הצבאית שנסעה אז. בהגיעו עלה בידו לנחם את בני מרן ה״אמרי אמת״. ובאותה הזדמנות הביא עמו כל מה שהיה חסר אז בבית, מפני המצור והמצוק בו היתה ירושלים נתונה אז במשך חדשים שלמים והמחסור בה היה גדול.

אחרי פטירת מרן ה״אמרי אמת״ זי״ע התקשר בקשר אמיץ לכ״ק מרן ה״בית ישראל״ זי״ע אליו היה קרוב עוד בחיי אביו זצ״ל, וידועה נסיעתם יחד לשבת קודש בשנת תש״ז לטבריה, שם התאכסנו אצל הרה״ח רבי אברהם קופרמן זצ״ל.

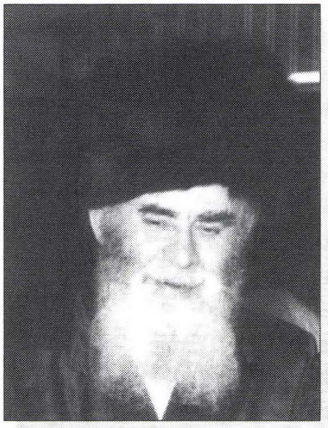
היה נוסע כל יום ראשון לירושלים תמידין כסדרן ולכן היה נקרא בפי כל ״מאיר זינטיג״ (יום ראשון) בשנותיו האחרונות סבל הרבה יסורים, ולא התאונן ולא הפליט אף

אנחה מפיו, בזמנים קשים ביותר לא הסיח דעת לרגע מכ״ק מרן בעל ה״לב שמחה״ זי״ע בו היה דבוק ושלח לו הרבי פירות ושאל תמיד בשלומו. והוא היה מתענין לשלום הרבי שלא הרגיש בטוב אז.

בן ע״ד שנים היה בפטירתו נפטר ביום ה׳ פורים דפרזים י״ד באדר תשמ״ה והובא למנוחות באותו יום בחלקת החסידים ״קרית שאול״ בתל־אביב.

ת.נ.צ.ב.ה.

הרה"ח ר' יצחק פרסול ז"ל

"משמר מצבות אדמורי גור"
נולד לאביו הרה"ח ר' שלמה לייב ז"ל
בבנדין שבפולין
נפטר כ"ג בניסן תשל"ח

כאשר רוצים לתאר חסיד "גור" בכל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו, יכולה דמותו ומסכת חייו של ר' יצחק פרסול ז"ל להיות דוגמא לכך. חסיד נאמן בכל עת, ובכל מצב, בחייו ובמותו.

כבר בילדותו זכה להתברך מפיו הקדוש של מרן ה"שפת אמת" זצ"ל בגור.

בבחרותו למד בישיבת גור יחד בחברותא עם מרן ה"לב שמחה" זצ"ל והיה מקורב אליו מאד כל ימיו.

חסידות גור סבבה את כל תכן חייו עד כדי כך שבשובו מן התופת רצוץ ושבור מחורבנו הפרטי, הטרידה את מנוחתו מקום נוחם עדן של "אדמורי גור" בעיירה "גור".

בחרוף נפש יצא אל המקום, יהודי בודד בין גוים אנטישמים, שלא יכלו שאת מראהו של יהודי שחזר מגיא ההריגה, וערכו פוגרומים ביהודים הדוויים שניסו לשוב לבתיהם.

כאשר נוכח ר' יצחק שהקברים לא נהרסו אלא רק נפגעו בהפצצות, חזר לוורשא, שכר פועלים, ונסע עמם לגור, ותוך סיכון נפש עצמי גדול, שיחזר את המצבות לפי זכרונו, עד להשלמת המשימה השתהה במקום והתגורר אצל גוי. וכשנשלמה המלאכה, עמד וצילם את המקום עם המצבה, ושלח את התמונות לארץ ישראל, לאדמו"ר בעל ה"אמרי אמת" זצ"ל. הכל נעשה מתוך מסירות נפש שאין לתארה. והכל מתוך כספו הפרטי ללא עזרה משום גורם שהוא, הכל מעצמו ועל דעת עצמו.

ר' יצחק ז"ל כחסיד וותיק, לא הרבה לדבר מן הענין. את גדלות פועלו ואת עומק הבנתו ומסירותו לא היינו יודעים, אם לא היוזמה לחדש את ה"אוהל" אשר על ציון הקודש. מלאכה זו נעשתה ונעשית במסירות רבה מלווה בברכת הקודש.

כאשר הגיעו אנשי המעשה לגור לבנות את ה״אוהל״. היתה הנחתם שר׳ יצחק פרסול ז״ל בשעתו הרי הגיע בתנאים לא תנאים לגור.

זמן רב מדי לא עמד לרשותו ולכן, מן הסתם הוא יצק בטון מלא וצפוף על כל השטח בו עמד בעבר ה״אוהל״. הכל היו בטוחים שמתחת למצבה הגדולה שהקים אין חלל, אלא כל תכולתה מלאה בבטון.

מצויידים בהנחה זו, היתה איפה התוכנית להנמיך מעט קומתה של המצבה הקיימת ומסביבה לבנות את ה״אוהל״. יתירה על כך: השמועות וההנחות כל השנים היו שהגרמנים פוצצו את ה״אוהל״ בדינמיט, כפי שעשו כן בבתי עלמין אחרים ברחבי פולין.

אם אכן כך, הרי שאין זו מציאות שבעולם שהציון עצמו יישאר על כנו, שכן פיצוץ הדינמיט הורס גם את הקרקע.

כל ההנחות הללו התנפצו כאשר הפטישים החלו לנפץ את צידי משטח הבטון הגדול. הרה״ח ר׳ מנדל צישינסקי הי״ו הוכה בתדהמה כאשר נוכח עד מהרה לדעת שמתחת למעטה הבטון — קיים חלל. הוא הבחין עד מהרה שר׳ יצחק פרסול — לא סתם בנה מצבה על מקום ה״אוהל״ בגור. אלא הוא שימר את ציוני הקודש בסילודין, תוך הקפדה על יסודות ה״אוהל״: על אי־פגיעה בקברים אחרים שהיו בסמוך למקום ובעיקר: תוך שימור הציון האורגינלי.

כאשר הוסר חלקו העליון של מעטה הבטון נתגלה עפר הקבר בתווך, ומסביב, בנויה ריצפה בצורת קשת. ולתוך העפר הזה הושלכו ה״קוויטלעך״. אחרי בירור טלפוני עם הרה״ח ר׳ בערל צישינסקי הי״ו יליד ״גור״ ותושב העיירה — גילו חברי המשלחת שמה שהיה בעבר הוא מה שהם רואים לנגד עיניהם כיום. זה בדיוק מקום הציון: זה בדיוק הריצפה שמסביב: אלו הם היסודות — וזה אכן גודלו הטבעי העתיק והישן של ה״אוהל״ שתפילות הרבה נשפכו בו כמים משך הדורות.

הבשורה שבגילוי הזה — שהאוהל לא פוצץ אלא נהרס. ר׳ יצחק ז״ל כאשר הגיע בתש״ו לגור, מצא את הציונים בשלימותם, ועל כן שימר אותם בבטון עבה ואיתן, על גבי ברזלים מקושתים וחלקי מסילת ברזל.

״עבודת מופת דייקנית״. אומרים מי שהיו עדים למחזה.

תגלית נוספת: המצבה שנראתה מבצבצת מן הקרקע. היא מצבת קבורתו של הרה״ק רבי יצחק זצוק״ל בנו של מרן ה״אמרי אמת״ זצוק״ל. אשר נפטר במעלי ש״ק פ׳ פרה תרפ״ג ומנו״כ בגור. בשורה השניה נוכח פני ה״אוהל״ במצבה שנתגלתה חשפו שתי שורות בהם נכתב תאריך פטירתו...

בשובו לעיר בנדין לאחר המלחמה לקח על כתיפיו את הטיפול בשארית הפליטה. הקים בית כנסת, וקנה מידי הגוים ספרי תורה ותשמישי קדושה שנבזזו על ידם.

שיקם והחזיק מקוה טהרה שהיה יחידי בטווח של קילומטרים רבים. הקים קיבוץ לבני נוער, אותם אסף, דאג לכל מחסורם בגשמיות וברוחניות. השיאם ואף דאג לעלייתם לארץ ישראל. בשנת תש״ז עלה לארץ ישראל, והתיישב בירושלים סמוך

לאדמו״ר ה״אמרי אמת״ זי״ע ולבית מדרשו. כשהוא יונק מתורתם של האדמורים: ה״אמרי אמת״ ה״בית ישראל״ וה״לב שמחה״ זצוק״ל, מתוך נאמנות אין קץ. קבע מקום תורתו ותפילתו בביהמ״ד הגדול. בצניעות האופיינית לו עסק בצדקה ובחסד, ניהל מתן בסתר, וגמחי״ם להלוואות, וכיתת רגליו לבתי אבות לסעוד ישישים וגלמודים. שנים רבות לא ידעו אפילו בני משפחתו הקרובים, על פעילותו העניפה.

בשנתו האחרונה נחלש, ואחרי חג הפסח השיב נשמתו לבוראה, כאשר את ארונו מלוים חסידים רבים ובראשם האדמו״ר מרן ה״לב שמחה״ זי״ע שצעד אחר ארונו כברת דרך ארוכה ברגל.

היה דמות לחסידים של פעם.

ומקום מנוחתו ב״הר המנוחות״ בירושלים.

חבל על דאבדין.

הרה"ח ר' פרץ הלוי אלבוים ז"ל

נפטר ר"ח תמוז תש"ל

באוטבוצק בשנים תרפ"ו תרפ"ז היה גר בחצר חותנו, שהיה מעשירי חסידי פולין הרה"ח ר' ברוך קרנויסר הי"ד, ר' פרץ חתנו של ר' ברוך הי"ד היה נחשב כבר אז אברך חסידי מלא וגדוש בתורה ובחסידות. והיה מהאברכים שהרבי מראדזין ובנו יחידו רבי שמואל שלמה הי"ד, היו אוהבים להשתעשע עמו בדברי תורה וחסידות, וזכה להיות מעייל לקודש פנימה בכל עת, וזכה בבית רם ונישא זה ליחס מיוחד ולקירבה יוצאת מגדר הרגיל. כן היה מקורב גדול אצל האדמו"ר הקדוש רבי אהרל'ה מקוז'ניץ. כן זכה להיות נוכח בליל הסדר אצל מרן בעל ה"אמרי אמת" זי"ע.

ר' פרץ היה עדין נפש. תמיד היה מלטף, מרגיע, ומעודד. אפילו כשהיה מעיר את הערותיו, והביע השקפה רעיונית אחרת, נאמרו דברים ברוך ובעדינות שכזו שלא פגעו ולא הכאיבו.

צער רב ומפח נפש נגרמו לו מצב היחסים הלא טובים בתוך היהדות החרדית, והיה עושה מאמצים על אנושיים בכל המישורים, להשכין שלום ולהביא התכנסות בין היהודים, אשר השלום והכנס נאה להם ונאה לעולם, וכשלא הצליח, הצטער והיה מלא עגמת נפש, וראה בזה מקור להרבה צרות. היה מעסקניה הבולטים של תנועת פועלי אגודת ישראל, והיה מיודד עם מנהיגה ר' בנימין מינץ ז"ל

היה איש מסודר להפליא בכל דרכיו, ובהליכותיו החסידיות, בסביבתו נשב רוח מרענן, והירבה כבוד שמים בכל הליכותיו. איש צנוע וענוותן, שהצטיין בפשטותו וביחסו העדין והלבבי, חסיד כמשמעו, המתחסד עם הכל, תלמיד חכם מופלג בנגלה ובחסידות, היה מפורסם כ"בר דעת" מעמיק במחשבת ישראל, עסקן חרדי למופת, בכל השטחים, ממנו נהנו רבים עצה ותושיה בעניני הכלל ובענייני הפרט. לבו היה פתוח לעזור לכל

נדכה וכושל. מרן בעל ה״אמרי אמת״ זי״ע היה שולח אליו אנשים שיהיה בורר ביניהם, עוד בפולין, כי חכמתו היתה ידועה לרבים.

היה מרבה לטייל עם מרן בעל ה״בית ישראל״ זי״ע ביערות הכרמל בחיפה. ובין הדברים אמר לו מרן כך: פרצל׳ה גלייעב מיר אז איך פארצייל דיר אזוי פיל וועל איך וואס אז די ביסט אַ בעל סוד. (פרצל׳ה תאמין לי שאני מספר לך כל כך הרבה דברים כי אני יודע שאתה בעל סוד).

מספר נכדו הרה״ח ר׳ מרדכי הי״ו: פעם כשעמד סבא רבי פרץ בתור לקבל שלום אצל מרן בעל ה״בית ישראל״ זי״ע בחדר ההמתנה. והנה לפתע פתאום פותח הרבי את דלתו, וניגש לסבא רבי פרץ ואומר לו: איני יכול לשבת בחדרי, ביודעי שאתה פערצל׳ה עומד כאן ומחכה.

אני כבר אקרא לך מתי שתיכנס אלי. ואל תעמוד כאן בתור.

עוד מספר ר׳ מרדכי הי״ו נכדו: כי זכור לו פעם בעת שהיה עם סבו רבי פרץ בקודש פנימה אצל מרן בעל ה״בית ישראל״ זי״ע כיבד מרן את הסבא ואותי בכוס תה מהביל. אני לא נגעתי בתה, לשאלתו של הרבי מדוע אינך שותה את התה, עניתי כי אני מחזיק בדיאטה, פנה הרבי למטבח וחזר עם סחרין (ממתיק) ונתן לי ואמר לי לשתות. וכך עשיתי. לאו כל אדם זכה לכיבודים כאלו ממרן זצ״ל.

בתפקידו כרואה חשבון שעבד למחייתו, קידש שם שמים ברבים — בדמותו הזוהרת והליכותיו החסידיות, וביושרו המפורסם.

מסר במשך למעלה משלושים (30) שנה שיעור בדף היומי מדי ערב בשטיבל אחד העם — ואח״כ עבר השטיבל לרחוב פייארברג, שם גם קבע מקום תפילתו.

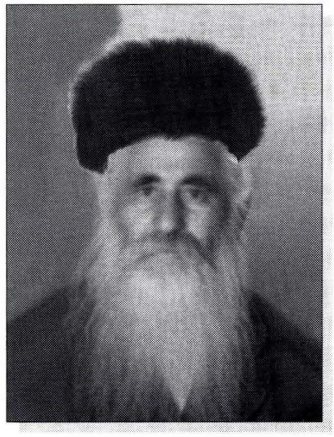
ר׳ פרץ היה נוהג למסור גם שני שיעורים בכל שבת, העיקרי בהפסקה שבין שחרית לקריאת התורה והראשון לפנות בוקר, לפני תפילת שחרית.

כ״ק מרן ה״פני מנחם״ זצוק״ל שלח מכתב לערב שנערך לכבודו להספידו כראוי, היות שזמן פטירתו היה בר״ח שאז לא נושאים הספדים.

בהלויתו שיצאה מביתו ברחוב שדרות רוטשילד בתל אביב, ועברה דרך שטיבל פייארברג ודרך ישיבת ״חידושי הרי״ם״ הובא למנוחות בבית העלמין ״זכרון מאיר״ בבני ברק.

יהא זכרו ברוך.

הרה"ח ר' יעקב בנט ז"ל

הנקרא: "יענק'ל צפתר"
נולד ב"דבורט" שבפולין לאביו הרה"ח
ר' חיים גדליהו ז"ל
נפטר ט' סיון תשל"ד

עלה ארצה בשנת תרפ"ד והתיישב בעיר הקודש "צפת" ומכאן שמו "יענק'ל צפתר" שם קבע מקום תורתו ותפילתו בבית הכנסת של החסידים המופלאים של זקני וחסידי צפת, שם התחמם לאורם של זקני צפת, וקנה משנת חכמתם ותורתם.

לאחר תקופה ארוכה עלה והתיישב בעיר הקודש בירושלים, וקבע מקום תורתו ותפילתו בבית המדרש הגדול שבירושלים. כאן בירושלים התפרנס מיגיע כפיו, בהיותו "אופה", פתח "מאפיה". בימי מלחמת השחרור עבר להתגורר בתל אביב.

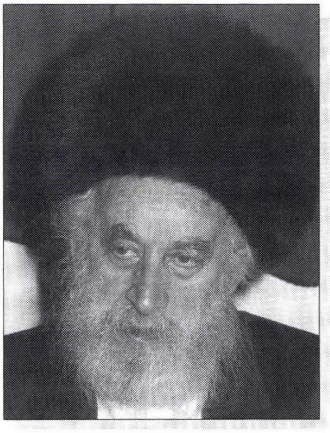
היה מפורסם בקרב החסידים ואנשי מעשה באפיית מצות שמורה המהודרות, שסיפק לרבים ממאפיתו, שברחוב "עין יעקב" שבשכונת "שבזי" בתל אביב, ליד חדר "בעלז" דאז. כן בהגיע ערב חג הסוכות מתמסר הוא כולו לצרכי מצוה שיהודים צריכים לחג "אתרוגים", "לולבים", "הדסים", "ערבות", ארבעת מינים הזקוקים ליהודים לחג. כן אפה מצות עבור הצבא שהקדיש שבוע שלם עבור אפיית מצות שמורה עגולות עבור חיילי צבא ישראל.

כל ימיו עסק בגמילות חסדים ואיסוף כספים עבור מוסדות תורה וחסד, ושימש כשליח דרבנן (שד"ר) ראשון של הישיבה הגדולה ישיבת "שפת אמת" שבירושלים. כיתת רגליו והשקיע רבים מעיתותיו עבור החזקת מוסדות התורה. איש חסיד נח לבריות ונח למקום, תלמיד חכם — וחכם היה ר' יענק'ל, לב טוב ושמח בחלקו. בביתו הדל שברח' מזרחי א' הסמוך לשטיבל "הקישון 33" שבו קבע את מקום תורתו ותפילתו. לבית זה הזמין את ילדי השטיבל לבוא אליו כל ליל שבת לקבל "פופיטעס" (גרעינים) ולא דבר ריק הוא זה, בימים ההם כשהמחסור חמור ואין בנמצא לתת לילדים את ממתקי

השבת היו יהודים שחשבו על ילדי ישראל קדושים, שעומלים כל השבוע בתורה בחדר, ומגיע שבת קודש ולילדים האלה אין כל בלתי... ור׳ יענק׳ל צפתר וזוגתו ע״ה קונים ״פופיטעס״ ברווח גדול בכדי שיוכלו לספק לילדי צאן קדשים, ומושיטה היא זוגתו ע״ה להם מלוא חופניים מן הגרעינים השחורים שהכינה עבורם מדי שבת בשבתו. ר׳ יענק׳ל מתפרנס מעונה לעונה כאמור לעיל — בפסח אופה מצות מהודרות שמורה ומוכרן — בערב סוכות מוכר הוא אתרוגים לולבים הדסים וערבות, כך שכולו אופף מוצרי קדושה ובזה הוא מרגיש מרגוע לנפשו, כי הכל מסביבו ״תורהדיג״ רואה הוא נחת מבניו ומיוצאי חלציו. בנו הגדול הוא: הגאון רבי מאיר בנט שליט״א מראשי רשת שיעורי תורה שבתל אביב, כן בניו האחרים בעלי ראשים ולמדנים. כמו כן חתניו, על פניו שיכל הוא את בנו הרה״ח ר׳ דוד ז״ל שהיה תלמיד חכם גדול. וכך מנהל ר׳ יענק׳ל את חייו בתורה ובמצוות עד שנחלה ונחלש גופו, ומחזיר את נשמתו לבוראה זקן ושבע ימים.

ומקום מנוחתו: ב״קרית שאול״ בתל אביב.

הרה"ח ר' משה דוד וולקוביץ ז"ל

נקרא בטיש: משה דוד אברהם יצחקס'

נולד בז'דונסקא – וועלע שבפולין,
לאביו הרה"ח ר' אברהם יצחק ז"ל
נפטר ט' חשון תשנ"ז

בשנות בחרותו עלה ארצה עם הוריו שהתיישבו בכפר סבא, עם הגיעו בגיל 15, נכנס ללמוד בישיבת "שפת אמת", שם שקד על תורתו והתעלה בחסידות.

כבר מגיל צעיר ניכרו בו מידות אהבת החסד, ואהבת ישראל.

כאשר נפטר הבחור המופלא פנחס יעקב לוין ז"ל נכד מרן ה"אמרי אמת", היה ר' משה דוד בין תלמידי ישיבת "שפת אמת" שיסדו את "מפעל פנחס יעקב" על שמו.

משחר נעוריו ועד זקנה ושיבה, היה דבוק ברבוה"ק לבית "גור" והיה מקורב אצלם.

בהגיעו לפרקו הקים ביתו עם זוגתו תחי', ויחד הקימו בית חסידי למופת שהעמיד דורות של תלמידי חכמים.

מתוך אהבת התורה שפיעמה בו, היה ממקימי ישיבת "אמרי אמת" והשקיע בכך מרץ ומסירות רבה. לעיתים היה עוסק עד אישון לילה בדיונים או בגיוס כספים עבור הישיבה, ונשא שנים ארוכות בעול הישיבה.

היה ראש וראשון בכל ענייני צדקה וחסד. זכורים המקרים כאשר היה צריך להציב גבול אלמנה, ובמקרים טראגיים אחרים, והוא היה מראשוני גבאי הצדקה למענם.

היה מגיע למתפללי השטיבל כשחלה מאן דהוא, ארגן שיהודים מהשטיבל יעלו אליו ללמוד אתו יום יום לפי סדר, כך דאג לחולים.

ר' משה דוד ז"ל לא הרים את קולו אף פעם תמיד קיים את ה"דברי חכמים בנחת נשמעים" איזה עדינות היתה נסוכה על פניו העדינים, ותמיד צהלתו בפניו, ותמיד בא לעזרה, שואל ומתעניין אצל כל אחד ואחד, האם זקוק הוא לדבר מה, ומה הוא יכול לעזור.

ענוותן ושפל ברך, וחסיד במלוא מובן המילה, מילה של הרבי היתה אצלו חוק ולא יעבור, כשהיה מגיע לנסיעה לירושלים תמיד הרבי מרן ה"ביתי ישראל" זי"ע היה מקרבו ומכבדו לשבת בטיש, ובטיש השני היה ר' משה דוד נדחף כאחד הצעירים בשורה לחזות פני ה', ולראות פני צדיק.

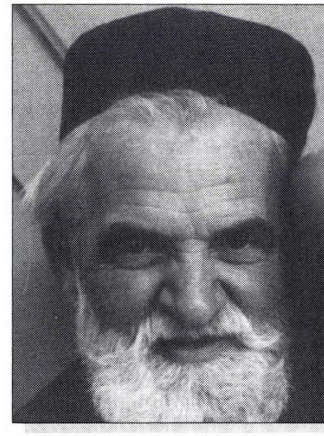
לפרנסתו החזיק בחנות לתשמישי קדושה – וכאשר לא היו לקוחות בחנותו שברחוב ר' עקיבא, היה מחזיק ספר בידו ולומד.

כן קבע שיעוריו תמידין כסדרן יום יום בשטיבל וכן קבע תפילתו בשטיבל "גבעת רוקח" "יהושע" בבני ברק.

השאיר אחריו בנים רבנים חשובים בגור וחתנים עוסקים ומנהלים מוסדות גור, נכדים ונינים כולם זרע ברך ה' הולכים בדרכי אבות.

ומקום מנוחתו ב"קרית שאול" חלקת החסידים בתל אביב.

החסיד הנגיד ר' יצחק חיים אורבך ז"ל

הנקרא: איטשע'לע מלודז'
נולד לאביו הרה"ח ר' שלמה פנחס ז"ל
ב"וורשא" שבפולין
נפטר י"ג אדר א' תשי"ט

"דמות של חסיד ונגיד"

מרן בעל ה"אמרי אמת", רבי אברהם מרדכי אלתר מגור זצוק"ל, נוסף לקריאותיו והוראותיו לעליה כלל ישראלית תורתית לארץ הקודש, הורה באופן אישי לחסידים נבחרים – וביניהם בעלי הון גדולים לעלות לארץ ישראל, ונוסף לקריאותיו הגדולות לבעלי הון חרדיים להשקיע, לכל הפחות, חלקים גדולים מהונם במפעלי בנין ויצירה בארץ ישראל. השפיע אישית על חסידים עשירים שיעלו ארצה וישקיעו בה הרבה מיוזמתם ומהונם, כדי לבנות ולפתח את ארץ ישראל. ואמנם רבים שמעו להוראותיו בקודש וזכו לתרום לבנין ארץ הקודש וגם הם ורכושם פלטו.

בין החסידים העשירים אשר עלו לארץ ישראל בהוראה מפורשת של מרן ה"אמרי אמת" זצ"ל והשקיעו בה את כל רכושם, נימנה גם איש החסד המופלא הרה"ח יצחק (איטשע'לע) אורבך ז"ל. הוא התיישב בתל אביב והיה בה מעמודי הצדקה והחסד, ומראשוני ועיקרי התומכים ביד רחבה בכל מפעלי התורה, החינוך החרדי והחסד.

ר' יצחק אורבך ז"ל נימנה עוד על חסידי מרן בעל ה"שפת אמת" זצוק"ל, שקירבו ביותר, בגלל מעשי החסד הגדולים והמופלאים, שעשה מיום עמדו על דעתו ועד פטירתו. כן זכה להתקרבות מיוחדת ממרן בעל ה"אמרי אמת" זצוק"ל וממרן בעל ה"בית ישראל" זצוק"ל. כי רבי איטשע'לע "חייב את העשירים". פיזר סכומים גדולים לתורה ולמתן בסתר, כל ימי חייו, ובשמחה עצומה ובתוספת ברכות, עזרה ועידוד. "עושה ומעשה", בקנה מידה נדיר. היה לסמל חי לרודפי צדקה וחסד.

חסיד "רגיל" היה, דבק בתורה ובמצוות באמונה "פשוטה" ואיתנה, שכל הרוחות שבעולם לא יזיזו אותה מיסודותיה העמוקים שחצבה בליבו, מוקיר ומכבד חסידים ולומדי תורה, במידה רבה. אף נימנה על הפעילים לחזוק יהדות והחסידות בעיר, בהונו ובאונו.

ביחוד הצטיין בצורה מופלאה באמונת חכמים איתנה ובהתקשרות לרבותינו הקדושים, ה"שפת אמת", ה"אמרי אמת", וה"בית ישראל" זצוק"ל. הנקשרות מרוממת זאת היתה תוכן כל חייו, ברוחניות ובגשמיות. חסידים וותיקים יכלו ללמוד אצלו: אמונת חכמים מה היא – ועד כמה היא יכולה לרומם כל יהודי ויהודי, לשמור על יציבותו היהדותית, ולהאיר את כל חייו באורה של תורה וחסידות.

היה מוכן למסירות נפש בעד כל הוראת קודש – במפורש, או ברמז – של רבותיו זצוק"ל, בכל השטחים, מבלי להרהר, כלל וכלל, ומבלי כל נסיון להתחמק ולהתפשר. דבריהם היו לו קודש – כדברי נבואה, לא היה גבול לסכומים הכספיים שחילק לתורה לחסד ולחסידות – לפי הוראות מיוחדות של רבותיו זצ"ל. ותמיד גם הקדים יזמות גדולות, והעמידן לרשות רבותיו זצ"ל כדי שירוו נחת ושמחה. סיפור עלייתו הוא מופלא ביותר, ומלמד על כלל הוראותיו של מרן בעל ה"אמרי אמת", בענין העליה החרדית לארץ ישראל. וכך היה:

ימים אחדים לפני אחת הנסיעות העליות של מרן ה"אמרי אמת" זצ"ל לארץ ישראל, בא החסיד הנגיד ר' יצחק איטשעילע אורבך ז"ל לגור, להיפרד מרבו העולה לארץ הקודש.

והנה קרה אירוע מסעיר, ששינה לפתע את כל מהלך חייו של חסיד זה. הרבי זצ"ל קם, מוליך את ר' איטשעילע ז"ל לחדר בו היתה מונחת מזוודתו האישית, מושיט לו את המפתח של המזוודה ואומר לו:

"ארזתי כבר את כל דברי האישיים במזוודה, אף נעלתי כבר אותה. קח את המפתח, שמור עליו ותחזירנו לי אי"ה בקרוב בארץ ישראל".

ר' יצחק ז"ל, שנסער כולו מהוראה זו שפירושה היה: "לעלות מיד עם הרבי זצ"ל לארץ ישראל" – לא ניסה כלל להתמקח. הוא ענה מיד – באמונת חכמים איתנה – אני מוכן.

אך שאל את הרבי זצ"ל: "מה אעשה, אם אשתי תסרב לעלות"? – תגיד לה: "הרבי מגור אומר לנו לעלות לארץ ישראל" – ענה לו הרבי זצ"ל בנחת ובפסקנות.

ואמנם כך היה. כאשר שמעה אשתו של ר' יצחק על הוראתו של הרבי זצ"ל – לא ניסתה כלל להניאו מכך. וצירפה את הסכמתה הנלהבת.

וזכה ר' יצחק אורבך למה שלא זכו, לצערנו, נגידים אחרים. הוא ומשפחתו ורכושו פלטו מהשואה הנוראה רח"ל.

ר' יצחק אורבך ז"ל רצה מאוד לזכות ולהנות באופן אישי מכספו את מרן בעל ה"אמרי אמת" זצ"ל, שדבק בו בכל ליבו ונפשו. קם ועשה מעשה. לקח בידיו סכום

כסף גדול ביותר, נכנס לקודש פנימה, לרבי זצ"ל, הניח את הסכום על שולחנו ואמר:

"הכסף הזה הינו לרשות של הרבי, לעשות בו כראות עיניו". אך הרבי קם והחזיר לו את הכסף. אף הוסיף ואמר: "שונא מתנות יחיה".

אולם ר' יצחק ז"ל לא ויתר. לקח את הכסף, נכנס לחדרה של הרבנית הצדקנית מרת פייגה מינטש"ע ע"ה, ושם אותו על שולחנה, מובן שהרבנית העבירה את הכסף לידיו של הרבי.

קרא הרבי לר' יצחק ואמר לו:

"אני סרבתי לקבל ממך את הכסף, כיצד הינך הולך להערים עלי"? — "קח את הכסף בחזרה" אך ר' איטשע'לע לא ויתר, והוא ענה לרבי:

"את הכסף הזה הוצאתי מרשותי לגמרי, וכיצד אקבלו חזרה, כמתנה — הן הרבי אמר לי לפני זמן לא רב ולימדני: "שונא מתנות יחיה"... — חייך ונענה הרבי ואמר: "אם כן נעשה בכסף הזה מצוות גדולות ומיוחדות".

חסידים מספרים: בכסף הזה השיא הרבי זצ"ל שלוש זוגות מבני חסידים עניים.

אחד מבני משפחתו של ר' יצחק היה צריך לתת חליצה לאשת אחיו שנפטר רח"ל בלי ילדים, אך הוא סירב, ותבע תשלום גדול מהאלמנה.

קם ר' איטשע'לע, כראש המשפחה, והלך אל הקרוב והפציר בו מאוד שיתן את החליצה, להתירה מעיגונה, אך הקרוב השיב את פניו ריקם והכריז בתקיפות על סירובו, עד שיקבל את הכסף. קם ר' איטשע'לע ז"ל, נעל את החדר עליו ועל הקרוב, שם את המפתח בכיסו, התיישב והכריז בתוקף, מתוך זעקת כאב ובכי מר:

— "לא אצא מכאן — עד שתחלוץ לאלמנה"!

המעשה הנורא של החסיד הזקן, המסכן את בריאותו הרופפת, למען מצוה קדושה זו, זיעזעה את ליבו של הקרוב — והוא חלץ לגיסתו, בלי תביעת כסף.

למחרת, טרח מרן בעל "בית ישראל" זצ"ל ובא לביקור מיוחד אצל ר' איטשע'לע.

ר' איטשע'לע ז"ל היה מצטער כל ימיו בצערם של ישראל, הכלל והפרט, ועמל לשמחת ישראל בכל מה שחננו ה', אף חלומותיו היה ספוגים אהבת ישראל, השתתפות בצער הכלל וכמיהה לישע ופדיון.

פעם אחת חלם:

מרן ה"אמרי אמת" זצ"ל נתגלה לו ומראה לו על גדולי ישראל שיושבים מסביב לשולחן, ודמויותיהם — דמויות הוד קודש. ביניהם הכיר את רבו מרן בעל "שפת אמת" זצ"ל.

מרן ה"אמרי אמת" זצ"ל אמר לו: "זמנים קשים באים ח"ו על ישראל, יש לגזור תענית על כולם, מגיל בר מצוה ולמעלה".

סיפר ר' איטשע'לע את החלום להרה"ח ר' לייבל היינה ז"ל. קם ר' לייבל ונכנס למרן ה"בית ישראל" זצ"ל וסיפר על החלום.

השיב לו מרן ה"ביתּ ישראל" זצ"ל:

"הרי זה חלום, אי אפשר לפיו לגזור תעניתּ".

החסיד הנגיד ר' איטשע'לע אורבך ז"ל היה אומר:

"הכסף והשכל — אינם יורדים לעולם כצמודים יחדיו". אם נותנים מהשמים לאחד כסף — אין לו שכל מספיק. אם יש לו שכל — אין לו כסף.

בנוגע אלי — היה מוסיף ואומר על עצמו — הרבי מגור לא נותן שיקחו לי את השכל.

מה עשה הקב"ה? — חלה בני, ומחלתו המרה והממושכת, אכלה כמעט את כל העשירות שלי. היה מסיים בלי טרוניא כלפי שמיא, ומקבל הכל באהבה, בבטחון ובאמונה.

בנו החולה נפטר בחייו, לעת זקנותו לא רצו לגלות לו, כי היה חולה ותשוש וחששו לבריאותו. אולם הוא טען בלי הרף, שהוא רואה את בנו ז"ל ב"עולם האמתּ". ואם לא יגלו לו את האמת, יקום ויסע לירושלים, למוסד הרפואי בו היה בנו מאושפז בשנותיו האחרונות.

שאלו למרן ה"ביתּ ישראל" זצ"ל: מה לעשות?

תשובתו היתה: "לגלות את האמת המרה, כי זו כבר "שמועה רחוקה", ולא יצטרך לשבת "שבעה", אלא רק שעה אחת" רח"ל.

ב"תל אביב החסידיתּ", בראשית העלייה ההמונית של חסידי פולין, התבלטה במרכז פעולות החסד ואהבת ישראל "השלישיה" של אנשי סגולה אלה: הרה"ח גרשון ויינברג ז"ל, הרה"ח אברהם חנוך זנדה ז"ל, הרה"ח איטשע'לע אורבך ז"ל.

שלושת האישים האלה היו ידידים נאמנים, אנשים שחוננו באהבת ישראל רבה, ישרי דרך, צנועי הליכות ושיתפו פעולה במעשי צדקה וחסד. וכל אחד וסגולותיו המיוחדות. עליהם ועל פעילותם רבת החסד יש מה לספר.

כאמור, היה ר' איטשע'לע אורבך ז"ל מחלק הרבה כסף לצדקה וחסד, ביחוד לפי הוראות רבותיו רבותינו מגור זצ"ל.

פעם אחת באו לבקרו אנשי הסגולה. החסידים: רבי יצחק פרידמן ז"ל, ר' משה מנדל רפפורט ז"ל ורבי יחיאל מאיר פיק ז"ל, מעמודי החסד והצדקה, מגדולי תומכי מוסדות התורה.

פתח ר' איטשע'לע אורבך ז"ל ואמר:

"שמעתי בשמחה שאתם נותנים הרבה צדקה ועושים הרבה חסד, ותומכים הרבה במוסדות התורה".

ובפנותו אל רבי יחיאל מאיר פיק ז"ל אמר: "ביחוד שמעתי עליך גדולות בשטח זה".

— "טוב אתה עושה — הכריז בלהט חסידי — זה חלקך מכל עמלך"!

והוסיף בהשתפכות הנפש:

"שמע יחיאל מאיר — את דברי איטשע' והתבונן בהם":

— ל"איטשע' אורבך היתה "התקרבות" גדולה ממרן ה"שפת אמת" זצ"ל, גם ממרן ה"אמרי אמת" זצ"ל ונדמה לי, שגם אצל הרבי שליט"א (ה"בית ישראל" זצ"ל) יש לו התקרבות":

— "מה אתה סבור, זה בגלל שטבל כל יום במקוה, בגלל שהתפלל בכוונה גדולה"?

— "לא"!

— "הם קירבוני בגלל שנתתי הרבה כסף לצדקה, וביחוד לפי הוראותיהם בקודש".

— "תן הרבה לצדקה, ותחזור ותיתן הרבה, וייטב לך בעולם הזה ובעולם הבא".

כאשר קרבו ימיו של ר' יצחק אורבך ז"ל לעבור לעולם שכולו טוב, חילק את כל חפציו לחסידים ואנשי מעשה.

בא לו להרה"ח ר' לייבל היינה ז"ל, ואמר לו שברצונו לתת מזכרת אישית לכ"ק מרן ה"בית ישראל" זצ"ל, והוא שואלו: מה לתת?

ענה לו הרה"ח ר' לייבל היינה ז"ל:

— "יודעני, הרבי שליט"א היה שולח לך מכתבים אישיים מפולין (עוד בחיי אביו מרן ה"אמרי אמת" זצ"ל), וביקשך שאחרי שתקרא בהם — תשרפם. אתה לא עשית כך, והמכתבים נמצאים אצלך (תוכן המכתבים — לא ידוע). לכן אני מייעץ לך: "תשיב לרבי שליט"א את מכתביו, ובזה פתרת את כל הבעיות".

נחרד רבי איטשע' ז"ל ואמר לרבי לייבל ז"ל:

"לפני כשבועיים ביקר אצלי הרבי שליט"א וביקשני שאמסור לו לקריאה את מכתבו של מרן ה"אמרי אמת" זצ"ל, ועד שבועיים יחזיר לי אותו... כמובן שנתתי לו את המכתב של ה"אמרי אמת" זצ"ל. אח"כ נוכחתי לדעת שלמכתב זה היו מצורפים גם המכתבים של הרבי שליט"א אליי".

אמר לו ר' לייבל ז"ל:

— "חכה עד סוף השבועיים ונראה פשר דבר".

עברו שבועיים בדיוק. בא שליח מיוחד ממרן ה"בית ישראל" זצ"ל והחזיר לר' איטשע' ז"ל את המכתב של ה"אמרי אמת" זצ"ל.

אולם המכתבים האישיים של הרבי זצ"ל, ה"בית ישראל", אל ר' איטשע' — לא הוחזרו, הם נשארו בידי הרבי זצ"ל. ובזה נסתיים הענין.

ר' יצחק איטשע'לע אורבך ז"ל שדבק באמונת חכמים עצומה ברבותיו זי"ע, ביקש שלאחר פטירתו ישימו תחת מראשותיו את איגרת הקודש של מרן ה"אמרי אמת" זצ"ל אליו.

קבע מקום לימודו ותפילתו בשטיבל "פלורנטין" בת"א.

ומקום מנוחתו: בבית החיים "שומרי שבת" זכרון מאיר בבני ברק.

(נכתב ע"י הרב אריה אלברט ששמע מפי הרה"ח מורינו ר' מאיר היינה שליט"א)

הרה"ח ר' שלמה בכלר (ביבלינסקי) זצ"ל

נולד לאביו הרה"ח ר' אשר למל ז"ל
בפולין
נפטר ב' אלול תשל"א

רבי שלמה בכלר עוד בנערותו גדל חשקו לתורה, ועבודה — בתמימותו בחסידותו ובענוותנותו — מראה הוא דוגמא לאחרים, עושה מלאכתו מלאכת הקודש בלימוד ובתפילה בהסתר ובצינעה — אינו מתראה לסובבים אותו, כי כך חונך, עובד הוא את בוראו ולומד הוא לכבוד יתברך שמו — ואין לאף אחד ענין בעסקיו אלו — מדוע צריך הוא להראות לבני אנוש את דרכו דרך האמת היושר והזוך השזורים בו להפליא — כך חושב הוא לעצמו, אבל הסובבים אותו חושבים אחרת, אלו הרואים ומבינים את התנהגותו, רוצים להיות במחיצתו, ללמוד ממנו ולהעתיק את דרכו — כי ניכרים דברי אמת. בעל מזג נוח וטוב היה רבי שלמה טוב לשמים וטוב לבריות — נוח לשמים ונוח לבריות, אינו נעלב וכמובן שאינו עולב קרוץ הוא מחומר אחר שלא ככל בני אנוש, מידותיו נעלים — אישיותו כבירה — התמדתו אינה יודעת גבולות ומעצורים. יושב הוא רבי שלמה בכלר זצ"ל ולומד יומם ולילה, מבלי לקום מהספסל, דומה מלאך היה — שאין לו הצטרכויות שהן.

בעלותו ארצה על פי עצתו הסכמתו וברכתו של רשכבה"ג מרן בעל ה"אמרי אמת" זי"ע, קובע הוא את מקום מושבו בעיר תל אביב החילונית דאז, בשכונת "פלורנטין" שם בירר יש באזור "שטיבל" חריף ולמדני, חסידים ואנשי מעשה מחסידי "גור". וביניהם שם מקומו, והשטיבל הלא הוא השטיבל הידוע ברחוב "הקישון 33" הנקרא — דריי און דרייסיג שטיבל. כאן בשטיבל זה קובע רבי שלמה את מקום לימודו ותפילתו, כאן מוצא הוא את ביתו, וכאן עושה הוא את ביתו. במקום זה לומד, מתפלל, אוכל, מנמנם על הספסל וחוזר ללימודיו. וכאן הוא גם מתפרנס — בשטיבל מתפרנס?! הכיצד?! איך?! בשטיבל נבנה לו ארון מעץ מעשה ידי אומן ה"ה הרה"ח ר' אברהם ויסבקר ז"ל הנקרא

אברומלע׳ שנגר היה במקצועו, מתקין הוא את הספסלים והשולחנות בשטיבל יחד עם אחיו הרה״ח ר׳ לייביל ויסבקר ז״ל, וגם את החסיד המתמיד הגדול שיושב ולומד וגר ב׳שטיבל הם אינם שוכחים, ובונים לו ארוץ עץ מסודר, ותאים תאים בפנים שיהיה לו נוח לסדר סחורתו — גם מנעול חדש התקינו לו — אבל הוא כמעט אף פעם אינו משתמש בו — הרי מי יקח סחורה הנמצא בשטיבל — זה הוא האיש החסיד הנקרא רבי שלמה בכלר — מביתו זה מהשטיבל יוצא הוא מדי יום ועורך גיחות לעסוק במלאכתו ולמכור ולהפיץ את סחורתו — מכניס ומסדר את סחורתו במזוודתו העשויה גם היא מעץ הנעשתה גם היא על ידי ידידו הרה״ח ר׳ אברומלע׳ ויסבקר ז״ל ממתפללי השטיבל ״הקישון 33״ בתוך המזודה נמצאים תאים צרים וארוכים הכל לפי צרכי הסחורה של רבי שלמה, ובתאים אלו מסדר רבי שלמה את חפיסות הסיגריות לפי הסדר: ״דובק 10״ בתא אחד וכן הלאה ״אסקוט״ ״לטיף״ ״דובק פילטר״ ״אל על שטוח ועגול״ ועוד סוגים... תא צר עבור חפיסות גפרורים קיים גם במזוודה זו. יוצא רבי שלמה ומרכולותו בידו, סובב הוא בין בתי החרושת, והנגריות, וחנויות מכל הסוגים והמינים הקיימים באזור ״בית רומנו״ הכל סביב רחוב ״הקישון״ שבו קיים ביתו של רבי שלמה הלא הוא ה״שטיבל״ ומציע את מרכלותו, ומי הוא שרואה את הצדיק הזה שחן וחסד נסוך על פניו העדינות, והחיוך התמידי שורה על לחייו, ואינו קונה הימנו חפיסה או שתים. רבי ש־ל־מ־ה נשמעה קריאה עזה על ידי אחד הפועלים מהנגריה — רוצה אני בחפיסה ״אסקוט״ אבל אין לי כסף לשלם עבורה! ניגש אליו ר׳ שלמה בלהט ובלחש מתוך חביבות ונעימות ואומר לו: תשלם לי בפעם אחרת כשיהא לך לשלם! אתה תאמין לי רבי שלמה לתת בהקפה שואל הפועל בתמיהה? — כן עונה מחרה אחריו ר׳ שלמה ופותח את תיבת מזוודתו ומוציא חפיסה ״אסקוט״ ומושיטו לפועל בשמחה. רבי שלמה אינו רושם את חובו של הפועל אין הוא מנהל רישום של בעלי חובותיו מלקוחות הלוקחים אצלו סיגריות בהקפה, מאמין הוא לכולם וסומך עליהם שישלמו לו בבוא הזמן כשהפרוטה תימצא בכיסם. וכך בהיותו עובר מחנות לחנות ומנגריה לנגריה — מיד בראותם את רבי שלמה עם תיבת מזוודתו בידו, קוראים הם לו רבי שלמה! רבי שלמה! הב לנו חפיסה זו או אחרת. ומשלמים לו עבור החפיסה, וגם מזכירים לו כי חייבים הם לו עבור חפיסה או שתיים שלקחו לפני יום או יומיים. רבי שלמה עם חיוכו התמידי על פניו המאירים באור יקרות מתורתו הנלמדת בשמחה, מהנהן בראשו ומסכים לקבל את חובותיו, אין הוא דורש או מזכיר לאיש כי חייב הוא לו עבור הסגריות שלקח אי פעם, אבל הם מצידם משלמים לו בשמחה ובלב שלם את חובותיהם שלהם. בימינו זה נשמע פשוט מאד, בימים ההם כשהפרוטה לא היתה מצויה כל כך בכיס — והריאות היו דורשות שאיפת עשן של סיגריה — איפה היה בנמצא להשיג חפיסה סיגריות ללא תשלום מיידי, אפילו לא במכלת השכונתית — היה החנווני על פנקסו נאמן על כל מוצרי הצריכה היומית שנלקחו בהקפה והיה רושמם במחברתו העבה, אבל על סיגריות בשום אופן לא היו מסכימים לרשום.

אבל אצל יהודי צדיק כרבי שלמה בכלר המאמין לכל אשר בשם ישראל יכונה — לרבות אלו שעדיין לא מקיימים תורה ומצוות, ביודעם ובמכירם את הצדיק השכונתי רבי שלמה היו באים ודופקים בדלת ה"שטיבל" ברח' "הקישון 33" מקום חנייתו של רבי שלמה כל היום, ומבקשים ממנו חפיסה סיגריות בצמוד לחפיסה גפרורים, ומוסיפים ואומרים, כסף רבי שלמה נשלם בפעם אחרת, ורבי שלמה אינו שולח איש מפניו בידים ריקות, לכולם מאמין הוא בין במכירו ובין בשאינו מכירו, והם מיראת כבודו מידעם כי איש קדוש הוא וצדיק לפניהם, משלמים ומחזירים לו את חובותיהם עד החפיסה האחרונה לחובם בשמחה ובנאמנות. אין הם מנסים לרמותו כי אימת צדקותו ולימודו נופל עליהם בראותם אותו יושב כל היום בבית הכנסת ולומד תורה, נפל פחדם עליהם מלהזיקו.

כך נוהג הוא שנים ישוב הוא על התורה ועל העבודה בשטיבל יומם וליל לומד ומתנגן הוא בלימודו מסכתא אחר מסכתא, גומר הוא את הש"ס יותר מפעם אחת. חלק מזמנו לומד הוא עם שותפיו: הרה"ח רבי משה גדליה מרקוביץ זצ"ל — והרה"ח ר' משה יצחק שוחט רושגולד ז"ל שגם סועד אצלו בשבתות וימים טובים, בזכרו לו ר' משה יצחק כי בעת היה בחור בפולין היה אוכל ימים (טעג) הוא ר' משה יצחק רושגולד אצלו בביתו של ר' שלמה, כעת שמח ר' משה יצחק שיכול הוא להכיר לו טובה עבור זה.

וחלק מזמנו לומד הוא לבדו, בניגון נפלא הממלאת את חלל השטיבל, ומתנגנת עד עצם היום הזה לבאי וילדי השטיבל ההוא "הקישון 33" לעת ששמעו את רבי שלמה בלימודו — יא אמר אביי — איז דאך שוואר אויף רבא... (כן אמר אביי — אז קשה על רבא...) השטיבל לעולם אינו נעול על בריח ומנעול, כי רבי שלמה נמצא שם תמידין כסדרן. באי השטיבל משתדלים לקנות את מנת הסיגריות היומית — שהם צורכים דוקא ממנו, בבקשם הימנו חפיסה זו או אחרת — והוא מפנה אותם אל ארונו שבשטיבל הפתוח תמיד. גם את ילדי השטיבל הוא מחבב, והם מוקירים אותו ביודעם כי הצדיק רבי שלמה בכלר אף פעם לא ירים את קולו עליהם ומייסרם, אלא בראותו אותם נוהגים שלא כשורה, מסביר הוא להם בנועם וברוך תוך כדי חיוך המשתפך על פניו הנוגעים, כי כך לא נוהגים ילדי חסידי "גור" ומסביר להם בשפתם כי לרבי שבירושלים לא יהיה נחת רוח מזה באם ישמע את התנהגותם זו, צריכים אתם להתנהג בהתנהגות שלרבי בירושלים יהיה נחת רוח מכם, דבריו מתקבלים עליהם ומשפרים את התנהגותם, החודר בעמקי נפשם דברי מוסריו, כי הלא אומר הוא את דבריו מעמקי נשמתו, ותמיד בנחת ובשפה ברורה ובנעימה.

גר רבי שלמה ברחוב "אוריאל הקוסטא" שבדרום תל אביב הקרוב לשטיבל, שכניו מתפלאים מהליכות חייו ומדיבורו המדבר תמיד בנחת ובלחש לכל איש ואיש ללא הבדל, — נענה הוא להזמנתו של שכנו הטוב הרה"ח ר' בן ציון איינפלד ז"ל המזמינו לסעוד אצלו בשבתות וימים טובים, מחלק הוא את ההזמנות בינות לידידיו הרבים המזמינים אותו אליהם לסעוד על שולחנם.

נוסע הוא מידי פעם לשבתות וחגים אל רבו ומורו מרן בעל ה״ביתי ישראל״ זי״ע המוקירו ומעריכו במאד, יודע הרבי את האיש כי צדיק וחסיד הוא רבי שלמה וסומך עליו בדברים שונים: כך קרה פעם בעת ששהה בבית הרבי ביחידות ב־״שלום נעמען״ זמן מרובה — ערך של כ־שמונה דקות תמימות על פי מורה השעות — לפליאת החסידים שעמדו וחיכו לתורם להיכנס לרבי — היה זה בהתכנסות חסידים רבים, ״שבת מיוחדת״ או ״חג״ התור והצפיפות היו גדולים — וגם רבי שלמה בין הבאים לשבור בר מהרבי הקדוש, היה זה לעת הפרידה במוצאי היום, והנה דלתות הכניסה לחדרו של הרבי פתוחים לרווחה, וכל אחד נכנס לשבריר השניה מושיט ידו לתוך ידו הקדושה של הרבי ומתברך, ומוצא כבר את עצמו מחוץ לחדר, כשחיוך של שמחה נסוך על פניהם, מרוצים הם ממה ששמעו בקודש פנימה, וזה נוסך בהם חיות להתחזק ולהחזיק מעמד עד בואם בפעם הבאה לנסיעה לרבי. והנה מגיע תורו של רבי שלמה מיודעינו להיכנס לקודש פנימה, פליאה גדולה אופפת את הגבאי והממתינים בתור!! מה קרה? הדלתות נעלות מבפנים! ורבי שלמה מוצא עצמו בתוך חדרו של הרבי, אין איש עמהם!! השעון המתקתק בחדר ההמתנה מתקתק עוד דקה ועוד דקה לעומדים בחוץ נדמה כי אין לזה סוף וכולם מתלחשים עם כולם מיהו האיש הזה המתעכב אצל הרבי כל כך הרבה זמן, כמובן לאלו שאינם מכירים את האיש רבי שלמה בכלר, גם המכירים אותו מתמלאים פליאה כולל הגבאי והמחשבות פועלות בקדחתנות מה אפשר לדבר עם יהודי כרבי שלמה? הלא ידוע הוא כשתקן מופלג ומה סיבת אורכת השיחה ביניהם!? כולם תמהים וחפצים לדעת את מה שמתחולל שם בפנים בחדרו הפנימי והסגור של הרבי — ומה נאמר שם ועל מה יסבו הדברים עם רבי שלמה בכלר הצדיק — כעבור שמורה השעות מראה 8 דקות תמימות נפתחו הדלתות ורבי שלמה יוצא מחדר הרבי, עיני כולם מופנות אליו בתמהון ובסקרנות האם יגלה לאי מיז אולי לגבאי? מה היה בפנים החדר ומה ארך 8 דקות ועל מה נסבה השיחה!? רבי שלמה החש בעיניו את מבטם של הסובבים אותו, וביודעו כי אורך הזמן שהיה בקודש פנימה כ־8 דקות הם זמן רב מדי, והבין כי יחשדהו בדבר ויתפלאו ואו אולי גם יקנאו בו — קם ועושה מעשה — ניגש הוא אל השולחן העומד באמצע חדר ההמתנה בו דחוקים הרבה חסידים בחכותם לתורם להיכנס לקודש פנימה לפרידה לקראת חזרתם לביתם. דופק הוא על השולחן ומכריז בקול ״הרבי לא דיבר אתי מאומה במשך כל זמן שהותי בחדרו, אלא הרבי הניח אותי לבדי בחדרו ויצא מן החדר לכ־8 דקות, ובחזרתו נפרד ממני לשלום״. כאומר אל תקנאו בי לא שחתי עם הרבי כל כך הרבה זמן כפי שהנכם חושבים, להוציא מלבם שלא יחשבו ואל יקנאו בו — רבי שלמה עשה זאת כי איש אמת וישר היה — ועל כן סמך עליו גם הרבי בהשאירו אותו לבדו בחדרו כי בטח והאמין בו בידעו כי אדם ישר והגון הוא.

כך חי לו רבי שלמה את חייו היפים התורתיים והתלמודים שלו — עד שברבות השנים בעת זקנתו כהו עיניו, ולא הסכים להעמיד חוצץ בתי עינים (משקפיים) בין עיניו

לבין הגמרא הקדושה, ולכן עבר לגור בבני ברק אצל ידידו ושותפו ללימודים הרה"צ רבי משה גדליה מרקוביץ זצ"ל בהיותם ידידים משכבר הימים עוד מעיר תל אביב יפו. כך שביתו של רבי משה גדליה נהפך לביתו של רבי שלמה. חוזרים הם יחדיו אל שיעוריהם מימי האברכות מלפני שנים רבות.

קם לו רבי שלמה כהרגלו משנים רבות כל יום לפנות בוקר "פארטוגס" והולך הוא ללמוד בשטיבל שברחוב "יהושע" של חסידי "גור" הנקרא: "מאיר לוין שטיבל" על שם הגבאי ר' מאיר לוין ז"ל. בקומו לפנות בוקר נוטל רבי שלמה את מנעליו בידיו – ויורד למטה במדריגות המובילות לרחוב קליש שליד בית הכנסת הגדול בבני ברק, וברחוב נועל הוא את מנעליו – כי הרי בני הבית עדיין ישנים ומדוע שיעירם בקומו כה מוקדם בבוקר, לכן לוקח הוא את מנעליו בידיו ויורד בפוזמקאות לרגליו בשקט ללא השמע קול ורעש וברחוב נועל את מנעליו וממשיך בהילוכו לשטיבל. מידות הדרושות לימוד וחינוך מעשי, והלוואי שנלמד ממעשיהם ומהדרכתם של חסידים צדיקים אלו, שנלמד לשמור ולקיים אנו והדורות הבאים אחרינו איך התנהגו חסידי אמת אלו, באיזה "מענטשלכקייט" נהגו הם אף על היותם חסידים גדולים ואין זה סותר אחד את השני, אלא אדרבא מוסיף הוא אחד על השני.

יהודי סבלן היה רבי שלמה בכלר זצ"ל עושה כל מה שחבריו מבקשים הימנו מעולם אינו מסרב לחבריו – ותרן גדול היה – יהודי פיקח ומבין דבר מתוך דבר – שתקן מטבעו ואינו נכנס בתוך דברי איש המדבר, עומד מן הצד ומקשיב ליהודים החסידים המספרים את שהיה בשבת בירושלים וחוזרים על ה"שמוס" שהרבי אמר ב"טיש" יחד עם כל מעלותיו אלה ועוד... אינו נהנה מהעולם הזה כמלוא נימה, רק תורהד"ג היה כל ימי חייו. בהמשך חייו עבר לגור בבית אבות ע"ש "צימרמן" ברעננה..

לעת זקנתו נחלש ונלקח לבית החולים "הדסה" שבירושלים היה זה בעת שהגיע נסיעה לרבי לירושלים.

משיב רבי שלמה את נשמתו הטהורה והזכה לבורא כל עולמים מתוך קדושה וטהרה.

על מצבתו חקוקים המילים האלה: "לזכר עולם יהיה צדיק" פ"נ האי גברא רבא ויקירא חסיד ועני גריס באורייתא תדירא ולא החזיק טיבותא לנפשי, מזקני וחשובי חסידי "גור".

ומקום מנוחתו: בבית החיים "קרית שאול" בתל אביב.

ת.נ.צ.ב.ה.

הרה"ח רבי משה גדליה מרקוביץ זצ"ל

נולד לאביו הרה"ח ר' אליהו זצ"ל בפאביניץ שבפולין שבשנת תרס"ט נפטר כ"א אלול תשל"ט

עוד בילדותו ניכר בו כישרונותיו העילויים, והוא ניצלם עד תום.

בשנת תרפ"ד עולה ר' משה גדליה ארצה יחד עם הוריו. וכשמרן בעל ה"אמרי אמת" זי"ע מקים בירושלים את ישיבת "שפת אמת" נכנס ר' משה גדליה ללמוד בה, והוא מראשוניה של בחורי הישיבה, כאן מצא את מקומו בין חריפי הבחורים דאז בעוסקו יומם וליל בלימוד התורה הקדושה, בחריפות שכלו ובהתמדתו כי רב, עלה ונתעלה בתורה וביראת שמים ובחסידות. וכך עוד בצעירותו הוסמך ר' משה גדליה להוראה על ידי גדולי הרבנים מהדור הקודם ביניהם בית דינו של רבה של ירושלים רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל, והגאב"ד רבי שאול משה מויירשוב זצ"ל. ר' משה גדליה ברוב ענוותנותו אף פעם לא השתמש בכתב הסמכה זו.

בשנת תרצ"ב נלקח לחתן על ידי הרה"ח ר' פנחס אלעזר הכהן פקשר זצ"ל מנקיי הדעת שבירושלים, ומתלמידיו של הרה"צ רבי דוד בידרמן זצ"ל, עבור בתו ויחד הקימו בית יהודי לתפארת שהצטיין בהכנסת אורחים ובריבוי מעשי החסד והעזרה לזולת, למרות חיי הדחקות שבהם היה שרוי בעצמו כל ימיו. את אורחות חייו הנאצלים לא שינה כל ימיו, בתקופה הראשונה לאחר נישואיו התגורר בירושלים עיה"ק. כאן המשיך לעלות ולהתעלות במעלות התורה והקדושה. כך גם כשעבר להתגורר לתקופה קצרה לתל אביב יפו, המשיך כרגיל בתורתו ובתפילתו כמו בימי מגוריו בירושלים, תמיד רואים את ר' משה גדליה ליד הגמרא הגדולה יושב ולומד, עם זה בביתו ועם זה בשטיבל יושב הוא עם שותפו ר' שלמה בכלר זצ"ל ולומדים בחשק ובהתלהבות ובקול רם, בשטיבל "הקישון דריי און דרייסיג". במשך השנים

עבר להתגורר בבני ברק, וגם כאן ממשיך הוא בלימודיו כמקדם, באם מחפשים את ר' משה גדליה אפשר למצוא אותו, או בשטיבל "גבעת רוקח" – "יהושע" או בביתו יושב ליד הגמרא ולומד.

רבי עקיבא מונקטובער (בנצלוביץ) מקים ישיבת "חסידי גור" ב"כפר אתא" שליד חיפה, נקרא ר' משה גדליה לשמש בה כר"מ, ר' משה גדליה נוסע לכל השבוע ל"כפר אתא" לישיבה, ולשבתות מגיע הוא לביתו, תלמידיו זוכים לר"מ משכמו ומעלה, אף פעם אינו כועס אף פעם אינו נרגז, תמיד חיוכו נסוך בפניו המביעות רך וטוב לב, מתמסר לתלמידיו כאילו בניו הם, והלא בני מלך הם, מחדיר הוא בתלמידיו בניו, כי הלא בני מלך המלכים הקב"ה הם, ומדוע שיכעס עליהם. דוגמא אישית בלימוד התורה במידות ובחסידות, מראה הוא להם ומאלפם כי עולם הזה אינו שווה פרוטה אחת, אם לא לומדים תורה. ובכך מצליח הוא מאד, חשקם מתרבה, ויושבים הם ועמלים בתורה ובחסידות, ואינם שמים לב לגשמיות, פחות מעדנים בארוחות או יותר, אין זה מעניינם, העיקר לחיזוק הגוף, שיוכלו לישב וללמוד, כי כך מראה מורם ורבם להם דוגמא אישית ר' משה גדליה מרקוביץ ר"מ הישיבה.

ר' משה גדליה היה יהודי בר אוריין תלמיד חכם מופלג, ועדין נפש, שכל ימיו לא מש מאהלה של תורה עליה המית עצמו ושם לילות כימים בעיסוקה. כשחיוכו נסוך תמיד בפניו כחסיד ממש שצהלתו בפניו ותוגתו בלבו, אבל את תוגתו בלבו אף אחד לא ראה ואף אחד לא הרגיש, אפילו בני משפחתו הקרובים אליו ביותר לא ראו ולא ידעו מהו תוגתו של אביהם חותנם וסבם, כי הרי לא הגיד לאיש את תוגתו ואת מכאוביו, השאיר הכל בתוכו ולא גילה לאיש דבר מהנעשה בלבו, רק היודע מחשבות, אליו השיח את תוגתו שבלבו, בהתפללו אליו מתוך תחנונים ובקשת רחמים עליו ועל משפחתו הכבודה, שהקים לתפארת הדורות: בנים ובנות חתנים וכלות מעמודי התווך בחסידות "גור" המעטירה, וזה היתה כל שמחתו בראותו את צאצאיו הולכים בדרך הישר והחסידות כדרכו הוא, זה כל שמחתו ועמלו שעמל על עצמו והראה דוגמא אישית בביתו וגם מחוץ לביתו, כל הרואהו מכיר מיד מיהו האיש הנקרא ר' משה גדליה מרקוביץ, צורתו הסגירתו כי לפנינו איש חסיד היה, בלי מזון ומחיה ובביתו עוסק בתורה ובעבודה ובגמילות חסדים, ביתו הדל ברחוב הרב קאליש 4 בית בן הרבה שנים מבנייניה הראשונים של העיר בני ברק, עוד מעט ומט ליפול, כל נגיעה בקיר בחזקת סכנה, כיום בכתיבת שורות אלו הבית לא קיים, הוא התפורר כמעט מאליו, ובמקומו הוקם בית מגורים גדול וגבוה אבל רק בגשמיות, כי את הרוחניות ששם שרר, אי אפשר להשיג היום בזמנינו. כי היה גדול וגבוה יותר מן הבנין החדש שהוקם במקומו. כפי שהגדירה זאת אחת מבני המשפחה: צפוף היה בבית סבא, כי הבית קטן, ודיירים מרובים מטף ועד נשים ואנשים, אבל חם היה בבית הצפוף הזה, כי את חום הלב השופע של סבא, אשר חיוך רחב נסוך על פניו למראה נכדיו לא יכלו לצנן אף לא במזגנים של ימינו. ולא רק מבני המשפחה בלבד, אלא כל מי שלא

מצא מקום לשים בו את ראשו בשעות שהעולם נם את שנתו, מצא מקום לינה ברחוב הרב קאליש 4 קומה א׳ מול בית הכנסת הגדול של בני ברק, היה נכנס בשביל המוביל למדריגות מאחורי הבנין, ושם עלה קומה אחת ומצא דלת פתוחה ללא מנעול וללא צורך במפתח, אפילו את הקלעמקע לא היה צריך לכוף, כי הדלת אף פעם לא ננעלה לא ביום וכל שכן לא בלילה, והנכנס מצא בו את מבוקשו. ברצונו לאכול ניגש מיד למטבח ומצא בו את מזונו ומשקה קר או חם. ברצונו מיטה מוצעת מצא זאת מיד, באחת מפינות הבית.

סיפר חסיד אחד: היה יהודי בשם ר׳ שלמה בכלר (ביכלינסקי) שהתאלמן ל״ע. מיד מזמינו ר׳ משה גדליה להתאכסן בביתו כי ידידים הם משכבר הימים עוד מזמנם שהתפללו יחד בשטיבל החריף והידוע ״הקישון דריי און דרייסיג״ בתל אביב, ושם גם למדו הם בחברותא שנים רבות, ועכשיו מוזמן ר׳ שלמה הזקן לבוא להתגורר בביתו של ר׳ משה גדליה ולחדש את שיעוריהם בחברותא כמימים ימיה, ולחדש נעוריהם כמקדם. והנה קם לו ר׳ שלמה הזקן כהרגלו בכל יום ״פארטוגס״ לפנות בקר, ובני הבית נמים את שנתם, ביודעו כי בני הבית שינתם חלשה וכי יכול הוא להעיר אותם אף ללא רצונו ובלי כוונה, לוקח הוא ר׳ שלמה את מנעליו בידיו ויורד בפוזמקיו לרחוב, ושם נועל את מנעליו, הכל בכדי לא להעיר את בני הבית, ולהתחשב באחרים הנמים את שנתם בשעה מוקדמת זו, חסיד ולמדן זה, לומד ומתחסד עם בריותיו של הקב״ה, הכל בכדי לקיים. וגם הכרת הטוב מגיע למשפחה שהכניסה אותו לביתו, ומדוע הוא לא התחשב בהם?! ״טוב תורה עם דרך ארץ״ כמאמר המשנה באבות.

ר׳ משה גדליה חסיד גדול הוא לרבותיו אדמור״י ״גור״ לא זז אף כמלא נימה מכל מילה ומילה הנשמעת מפיהם הקדוש, ואפילו ברמז קל מבין הוא את כוונתם, ומציית בלב ובנפש חפצה.

מקורב הוא ר׳ משה גדליה מאד לאדמור״י בית ״גור״ מני מרן בעל ה״אמרי אמת״ זי״ע ולממשיכי דרכו בניו: מרן בעל ה״בית ישראל״ זי״ע ואחיו מרן בעל ה״לב שמחה״ זי״ע שכיבדוהו והעריכוהו מאד. בבואו ״נסיעות״ למרן ה״בית ישראל״ זי״ע מכבדו הרבי לשבת בטיש, יושב ר׳ משה גדליה בטיש באימה ויראה, אינו שם ידיו על השלחן, כי אין זה ממן הדרך ארץ לישב בטיש לפני רבו כך, אינו מסיר מבטו מהרבי, גם כשהרבי שואלו באמצע הטיש — ״משה גדליה ווועמען האסטו דא״ (משה גדליה מי לך פה) ר׳ משה גדליה אינו משיב דבר, וממשיך להסתכל בפני רבו, כחסיד אמיתי אינו עונה, הרבי מחייך ומבין כוונתו — ואומר לגבאי ר׳ יהושע נח בינקוס ״ריף משה גדליהס׳ קינדער מיט די אייניקלעך אין דער איידימעס״ (קָרָא לבניו, נכדיו וחתניו) ברצונו בזה לגרום לר׳ משה גדליה נחת רוח מבניו וחתניו. כי הרי לא בנים וחתנים פשוטים קיבל, כי אם מהעומדים בשורה הראשונה (תרתי משמע) בחסידות ״גור״ ומשמשים בקודש הם את רבותינו הקדושים. ראשון חתניו ה״ה הרה״ח ר׳ נחום קורנפלד זי״ל משב״ק אצל מרן ה״בית ישראל״ זי״ע. מקים ומייסד רשת ישיבת

המתמידים "אהבת תורה" של "חסידי גור" בירושלים, את זה הקים עוד בבחרותו. ובאברכותו הקים את הכולל עם בניינה המפואר של "כולל חסידי גור" ברחוב מלצר בבני ברק.

חתנו השני הרה"ח ר' שמחה בונים קורניק שליט"א משב"ק אצל מרן ה"בית ישראל" זי"ע ואחיו מרן ה"לב שמחה" זי"ע ואחיו מרן ה"פני מנחם" זי"ע. וכן אצל יבלח"א מרן כ"ק מרן שליט"א. כן מדריך הוא את אברכי גור. חתנו השלישי הרה"ג רבי חיים קליקשטיין שליט"א גאון ומתמיד עצום ור"מ בישיבה. חתנו הרביעי הרה"ג רבי אריה פרוימן שליט"א מגיד שיעור בישיבת "חידושי הרי"ם" בתל אביב, מחשובי ועדיני אברכי חסידי גור. חתנו החמישי הרה"ג ר' שמחה בונים גרשנטקורן שליט"א ממופלגי אברכי חסידי גור. חתנו הששי הרה"ח ר' אליעזר הכהן סלר שליט"א מחשובי חסידי גור. בניו: הרה"ח ר' אברהם מרקוביץ שליט"א מחשובי עושי החסד בעירו חיפה. בנו הרה"ח ר' אליהו מרקוביץ שליט"א מחשובי אברכי חסידי גור בירושלים.

ר' משה גדליה נפטר אחרי שסבל ממחלה קשה, שבע ימים ונחת. בהלווייתו שנערכה בבני ברק ולאחר מכן בירושלים הלכו רבים אחרי מטתו בוכים ודואבים על אדם כשר שמת שכל המוריד דמעות עליו כתוב: הקב"ה לוקח דמעותיו ומניחן בבית גנזיו. ובראש המלווים נראה כ"ק מרן ה"לב שמחה" זי"ע.

ומקום מנוחתו: ב"הר המנוחות" בירושלים.

שיהא מליץ יושר עבור משפחתו וכל ישראל.

החסיד המופלא ר' ירחמיאל פשדנובק ז"ל

ר' ירחמיאל נולד בקונסק שבפולין
לאביו הרה"ח ר' נתן דוד ז"ל
נפטר א' תמוז תשל"ו

זכתה החבורה החסידית וזכו קירות השטיבל הידוע "הקישון דריי און דרייסיג" (33) השוכן בלב ליבה החילונית של תל אביב, זכו שימצא בתוכה איש חסיד המתחסד עם בריותיו של הקב"ה, יהודי המצטנע בכל יכולתו, (כפי שהרבי מרן ה"בית ישראל" זי"ע מעיד עליו, ועל כך בהמשך) יחיד ומיוחד במינו, בן עליה, כזה הוא האיש ששמו ר' ירחמיאל ז"ל דמותו הרוחנית היוותה את אחד מעמודי היסוד והתווך בשטיבל, ואף חבר הוא "בוואוס חברה" הידועה והמופלאה שמנהיגה היה החסיד רבי וואו זילברשטיין זצ"ל "הקומדנט".

מלא וגדוש בפנימיותו היה ר' ירחמיאל, אוצר בחובו אוצרות יקרים מפז — מידות טובות, אבני חן מלוטשים. נוהג היה במנהגים מלאי הוד וקדושה שהשתקפו בקרב חסידי גור במשך דורות. בשמחות שבע ברכות היה תפקידו לקרוא לכלה, כשעד היום מוזכר הוא לטובה כמעט בכל שבע ברכות — אחרי ברכת המזון "רחמיאל..."

מקום מגוריו הוא בצריף קטן ופשוט בשכונת אבו חדרא שהיה שייך לערבי ועל שמו נקרא השכונה. והשכונה נמצאת עד היום הזה באזור דרום תל אביב על יד רחוב אברבנאל, הוא לא יחידי בשכונה הערבית הזאת, ישנם עוד חסידים מאנ"ש שהיו גרים בצריפים רעועים אלו. הרה"ח ר' משה יצחק רושגולד ז"ל כמו כן גם חתנו של ר' ירחמיאל, הרה"ח ר' הרש (צבי) אירנשטיין שליט"א גר בסמוך לביתו של חותנו ר' ירחמיאל, וסמוך על שלחנו, ועוד מחסידי "גור". כשבחורף חודר הגשם לתוכו והקור לוקח מקום חשוב בצריפים, ובקיץ החום הוא לבלתי נשוא, אבל אף אחד לא מתלונן כולם מאושרים ושמחים בחלקם. מסתפק היה ר' ירחמיאל במועט שבמועט, די היה לו בקב חרובים. שמח היה בחלקו — מדי שבת בשבתו מחלק הוא את שלוש סעודות

בשטיבל, מנהג זה לקח על עצמו ר׳ ירחמיאל, ומכספו הוא קונה, וטורח ומביא לשטיבל את שעלשידיס, היה זה רבע פרוסה מלחם שחור עם אַ שטיקעלע הירינג (דג מלוח) ורבע כוס סודה, ובזה קינחו החסידים את הגשמיות. אבל הרוחניות היתה שם למעלה למעלה דברי תורה נשפכו שם כמים, ומזה המזון הרוחני הם שבעו. די לו לר׳ ירחמיאל במה שיש. יאכלו ענוים וישבעו — נאמר עליו.

חסיד היה במהותו, צהלתו בפניו, חיוכו על שפתיו, ודאגתו ואבלו — בלבו. עסק לפרנסתו במסחר וביצור שקיות חומות מנייר ששימשו לכל בעלי החנויות כעטיפה לסחורתם, כגון חנויות ירקות ומכולתים ועוד. ובכל עת מצא, בשעות הפנאי — עוסק היה בתפילה, בתורה ובאמירת תהילים ברגש ובכל לב.

חייל מהשורה הראשונה היה ר׳ ירחמיאל לר׳ איטצ׳ה צישינסקי ז״ל גבאי השטיבל, מֵלא על אתר כל בקשה או חלקיק משאלה ששמעו אוזניו.

נצול הזמן היה קנין בנפשו, אשר שימש כסמל וכדוגמא לסובבים אותו. עומד היה בהפסקות בשטיבל ״דריי און דרייסיג״ על יד הבימה עם ידידו הרה״ח ר׳ דוד אהרון פילוור (רוזנברג) ולומדים זוהר בבחינת — ״לא פסק פומיה מגירסא״.

בולטת היתה בו מדת ההצטנעות. נחבא אל הכלים, מסתיר עצמו מעינא בישא ואינו מראה כלל כוחו ברוחניות, ענוותן ושפל ברך.

חרד היה ר׳ רחמיאל ז״ל לכל מוצא פיו של הקומנדאנט הנערץ ר׳ וואוו זצ״ל. על אף שהיה מבוגר ממנו, נכנע לו ודואג היה לכל צרכיו, תמיד עמד הוא בראש מעיניו.

בהכנסו לקודש פנימה, באחד הפעמים, כולו אחוז רטט וזיע, שאלו הרבי מרן ה״בית ישראל״ — ״וואס איז רחמיאל״ (כאומר מה הנך רוצה) עונה ר׳ רחמיאל בדחילו וברחימו ״וואוו זאל זיין געזונט״ (וואוו שיהיה בריא)... היה זה בזמן שה״קומדנט״ היה זקוק לרפואה. כך דואג היה לר׳ וואוו, ולכולם, בבחינת עולם הבא שלי — הוא לדאוג לעולם הזה שלך. (מיין עולם הבא איז צו באזארגען דיין עולם הזה) אף כל עסקנות שהטילו עליו הגבאים או ראש החברה בשטיבל, עושה ר׳ ירחמיאל בשמחה ובלי שאלות מיותרות. מבין הוא כי אם אומרים לו לעשות זאת — ודאי יודעים הם מה שצריך ליעשות, והוא סומך עליהם במאת האחוזים, קשור הוא לשטיבל בנימי נפשו — הוא ביתו הקבוע. ולמנוחה קצרה, לחטוף ״דז׳ים״ קצר הרי יש לו את ביתו שלו.

כמו כן, מנהל היה את הסטנצ׳יה בירושלים שנקראה ״וואווס סטנציה״, מיקומה היה מול בית הרבי. לא לחינם, אומרים כי הבנק הנמצא היום במקום — הצלחתו מרובה, מן הסתם השאירו החסידים את רשומם גם על קירות הבית.

חסיד היה בכל רמ״ח ושס״ה. כל ישותו דבוקה היתה ברבו. צמא היה לכל מילה הנאמרה בקדש, כמַה לכל פיסת צוויי, לכל בדל משפט, הנאמר מפי קודשו, וכחסיד נלהב היה מתאבק בלהט בעפר קדושים ומדבק בדרכיהם. באחד הפעמים שהחסידים אכלו בסטנצ׳יה, והנה שליח מגיע מהרבי, מרן ה״בית ישראל״ זי״ע, בעשותו את שליחותו ואומר: שיבוא מישהוא מכם עם כלי לקבל טשולנט מהרבי. רטט של התרגשות עובר בין

כל הנוכחים שבחברה. כל אחד בסתר לבו מייחל כי הוא הוא שיזכה להיות הנכנס אל הרבי, הזוכה להתקרב אל הקודש. אך פסק הקומדאנט ר' וואווע, קובע נחרצות כי "מי שמכניס הוא המוציא". כלשונו – "ווער עס לייגט אריין נעמט ארויס". ר' רחמיאל שבכל לבו דואג לכל צורכי החסידים – והוא המכניס כוחו וממונו לסטנציה, הוא הוא שיזכה להוציא – ילך לרבי להביא הטשולנט. ועל כך אין עוררין. כי הרי ה"קומדנט" הטיל את התפקיד בידי ר' ירחמיאל, וכך היה. צועד ר' רחמיאל ברעדה ובפחד, כולו אחוז קדושה, עולה ביראה במדרגות העולות בית קל, ונקרא אל הקודש פנימה. הרבי מרים את פניו היוקדות ושואל – ירחמיאל, כמה חסידים אוכלים בסטנציה?

נאלם ר' ירחמיאל דום, כמו שותק פיו ונעלמו הגיגיו, ואינו יכול לענות מגדש פחדו ויראתו ("ולא יכלו לענותו כי נבהלו מפניו" – כתוב אצל אחי יוסף). הרבי מחייך, מרכך את האוירה ושואל שוב ברחמאיות – "ירחמיאל כמה סועדים בסטנציה"? או אז מתאושש ר' ירחמיאל קימעא ומשיב בלחש, מודד מלותיו כמונה מעות – "כ... עשרים חסידים". "חסידים"? שואל הרבי. "בטוח הנך שהנם חסידים"?! ר' ירחמיאל בהלה אוחזתו ואינו משיב, נפחד ונרעד עומד הוא ומצטנף בפינת החדר אימה דקדושה מורגשת על פניו, בעוד החדר מלא בחסידים ואנשי מעשה, המוזמנים לסעודת שבת אצל הרבי. מקשיבים הם כולם לדו שיח הקצר, אך הנוקב כליות ולב, בין הרבי לחסידו... הנאמן, הכנוע – ירחמיאל פשדנובק אשרי חסיד הזוכה. ממשיך הרבי ואומר – "כן... אלו חסידים... אם וואווע זילברשטיין יושב יחד איתם והוא הקומנדאנט שלהם – אזי הם חסידים", וגם אתה פונה הרבי אל חסידו בעינים בוערות. "גם אתה הנך חסיד, המצטנע ונסתר מעיני הבריות... טוב מאד... כך צריך להיות... בלתי לה' לבדו".

ודבריו של הרבי כלשונות אש, כלחישת שרף הבוקעות ויורדות חדרי בטן. אה... מוסר של הרבי. לב מי לא יגיל וירעד!

בין לבין מגיע המשמש מהמטבח ובידו הסיר – מלא בטשולנט מהביל, מסמן הרבי למשמש למסור זאת לר' ירחמיאל ואומר – "תמסור לחסידים ולקומנדאנט בשמי שזה הכל שיריים ממני, ואם חסר לכם עוד דבר מה, תודיעו לי ואשלח לכם".

ר' ירחמיאל כמו מתעורר ממחזה פלאים, מלא הוד. לוקח הסיר בידיו הרוטטות מהתרגשות ופונה לצאת מן הקודש, כשאינו מסיט לשבריר שניה את עיניו מפני הרבי, פונה – וגבו אל הדלת להנות מזיו השכינה חפץ הוא. עוד חלקיק, עוד רגע – אין זה דבר של מה בכך.

ר' ירחמיאל שב אל החברה כשבידו אוצר בלום של קדושה, טשולנט מהרבי. כאן הוא מספר להם מה שהיה בבית הרבי ומה הרבי אמר. כעבור מחצית השעה שומעים הם דפיקות בדלת הסטנציה. העינים נפערות בהפתעה – משמשו של הרבי מגיע שנית! "הרבי שואל האם חסר לכם דבר מה"? – שואל הוא ונועץ מבטו כמבקש תשובה. ר' וואווע, קומנדאנט החבורה אינו מהסס לרגע: כן, חסר לנו יראת שמים. המשמש קוטע

את דבריו ואומר – "לא לכך התכוון הרבי, האם בגשמיות חסר לכם דבר מה"? ושוב – ר' וואווע אינו מניד עפעף באומרו "תגיד מה שאמרתי לך להגיד" והחברה באלם קול, בפנימיות הלב חוברים יחד לאותה בקשה מאלפת, רוויית צמאון ותשוקה – יראת שמים חסרים אנחנו.

חוזר השמש אל הרבי והמענה שגור בפיו – "ביראת שמים חפצים הם" מרעים הרבי קולו, – "והרי לא לכך התכוונתי, לשם כך הם הגיעו אלי לשבת נסיעה" אבל ממשיך ושואל, ואותו מבט של אהבה, של דאגה אין סופית לחסידיו שוכן בעיניו – "האם קיגל יש להם"?.

"קח צלחת קיגל", ומחווה בידו למשמש למסור להם. לוקח המשמש הקיגל, ועושה שליחותו. חוזר הוא בפעם השלישית לחברה הקדושה, מושיט בידו את השיריים של הרבי ומשיח באוזניהם הכרויות לשמוע את תגובת הרבי על דרישתו של הקומנדאנט – ר' וואווע.

שביבי זוהר בודדים, ניצוצות מאירים היו אלו מדמות יקרה זו, ר' רחמיאל ומחבורתו הקדושה, והקומנדאנט בראשם – ר' וואווע. הכנעה לרבי, כפיפה לדברו, אמת נוקבת ללא פשרות.

דמותו חקוקה לזכרון נצח, למען ידע דור אחרון כיצד יהודי צריך להיראות, עד אלו דרגות אפשר בסיעתא דשמיא ובעבודת התמדה להגיעה בעולם הזה.

השאיר אחריו דור ישרים מבורך, מאנשי חסידי גור, בנים נכדים וניינים ההולכים בדרכו, בדרך אבות, מדובקים במעשיו וממשיכים את השושלת המפוארת.

ומקום מנוחתו בבית החיים "שומרי שבת" בבני ברק.

ת.נ.צ.ב.ה.

החסיד הישיש רבי אהרן אנציג זצ"ל

הנקרא: ר' אהרל'ה טומשובר
נולד בקרסנבורד שבפולין לאביו הרה"ח
ר' ישראל אריה ז"ל בתמוז תרנ"ו
נפטר כ"ג אדר תשל"ז

בעודו ילד עול ימים כבר נכרו ההתמדה והחשק ללימוד התורה, ולהתעלות מעל השיגרה. שם בבית החסידים ד"גור" שם לילות כימים ועסק בתורה מבלי שהתעניין בנעשה סביבו.

בהגיעו למצוות לא הסתפקה נפשו ב"יש" הקיים אלא שאפה ליותר, שאפה להזדככות, אוותה להתעלות – לכך שלחו אביו, ללמוד תורה בישיבת "דרכי נועם" שהייתה בעיירה אשר שמה בלבד הוסיף לכל יהודי עוז ותעצומה, העיירה "גורא קאלאווריע" בה ישב והחל להנהיג את עדת הקודש רשכבה"ג מרן ה"אמרי אמת" זי"ע.

ישיבה שבראשה עמד הגאון הצדיק רבי מנדלי' אלתר מפאבניץ הי"ד.

במחיצת האדמו"ר הגיעו כשרונותיו הברוכים לידי מיצוי מוחלט. שם טבל במעיין מים חיים צחים ונקיים כבדולח – וקידש עצמו בסילודין. בטל ומבוטל לרבו, אשר רצונו שהובע בניד עפעף קל, היו קודש לאותו בחור צעיר שנפשו חשקה בתורה, שם במחיצת רבו יכל לתת פורקן לנשמתו הכמהה והעורגת ליותר. שם הובהר לו פירוש החיים, שם הבין את היעוד אליו נשלח האדם עלי אדמות.

למדנים גדולי עולם התהלכו ב"גער", והנער הצעיר – אהרן – מוצא עצמו בחברתם, והמה מעניקים לו מקניינם ומדרכם. מסתובב הוא אצל הגאון הוורשאי האדיר רבי מנחם זמבא הי"ד ושותה בצמא דבריו, לומד עמו ושח עמו, בעבותות של אהבה והערצה נקשר הוא לראש ישיבתו הגה"ק רבי מנדלי' מפאבניץ הי"ד המודע לכשרונותיו ורצונו של הבחור הצעיר, ואף מעלהו ללמוד בחברת בחורים הגדולים ממנו בשנים.

"אשרי הגבר אשר מילא אשפתו מהם" – ור' אהרן ממלא וממלא, אוגר וצובר, וכל

זה מטען רוחני גדול לעין ערוך, אשר עמד לו כל ימי חייו, כל כולו וכל חיותו — התורה.

בקאצק אמרו חסידים: "מדוע מת מטמא? — "ווייל ער לעבט נישט" (מאחר ואינו חי).

ור' אהרן חי הוא, תוסס ומלא מרץ נעורים בתורה "וחי בהם" — התורה מקור ומטרת החיים, היא הנוסכת בו נשמה יתירה וכח יתר להתמיד ולהתעלות.

בהגיעו לפרקו לקחו הרבני הנגיד רבי הירש גנצער ז"ל מלמדני טומשוב — לובלסק ומוקירי התורה — כחתן לביתו.

בטומשוב מייסד ר' אהרן את בית החסידים ד"גור" ומעייניו כמקדם בתורה ובחסידות, נעשה הוא ברבות הימים למלמד ילדי העיירה, האציל עליהם מרוחו ומאוצר קניינו שקנה ב"גור".

"יראת ה' טהורה עומדת לעד" — אומר הרבי מקאצק: מתי הסימן ליראת ה' טהורה? — אם היא עומדת לעד, באם נשארת היא באדם לאורך ימים — סימן הדבר שטהורה היא.

העידו אלה אשר למדו אצלו זמנים מספר בטומשוב, ואשר היו במחיצתו בארץ הקודש בחיפה: הוא ר' אהרל'ה הצעיר, האברך, הוא ר' אהרל'ה בגיל העמידה, הוא ר' אהרל'ה בגיל הגבורות. אַ געשמאק אין לערנען!!! (טעם בלימוד), בחיות מלאה, בתפיסה מושלמת הגה בתורה עד לימיו האחרונים.

בעלות הכורת הנאצי על פולין ברח ר' אהרן עם משפחתו לרוסיה — לסיביר הקפואה, אבל ר' אהרן אינו מניח לקפאון להשתלט עליו, וחומו הפנימי אותו ינק אל קרבו מבית מדרשה של "גור", מתחילה לחמם גם אחרים, כשהוא מהווה מקור מחיה ועידוד לאלפי היהודים שהיו עמו. הפיח רוח וחימם לעצמות היבשות אשר בסיביר הקרה והקפואה.

בהגיעו בשנת תש"ט לארץ ישראל הובהר לו ש"לקה בכפל כפליים" — רבו מאור הגולה ה"אמרי אמת" זצוק"ל נלקח לגנזי מרומים.

אך זאת הייתה נחמתו בעוניו כי רִחם ה' על שארית פליטת עמו, והותיר להם את כ"ק רבינו הקדוש ה"בית ישראל" זצוק"ל, אשר החל להנהיג את העדה, אליו התבטל התבטלות מוחלטת, שאב עידוד, קיבל אומץ, וחבש שברי לבו הכואב והשותת על אובדן עמו, ומני אז נסע ירושלימה בכל עת מצוא.

כמעט ולא הזדמן לראות את ר' אהרן שקבע מושבו בחיפה — לבד, תמיד עם ספר ביד, או שח בתורה, אך בד' אמותיו לא הסתגר, לָמד ולִימד, קבע שיעורים עם פשוטי עמך, ועם צורבים, אך את עצמו לא פסק מלחנך ולאלף.

זמן מה לאחר שהגיע לחיפה בקשו האדמו"ר מסערט ויז'ניץ זצ"ל שיבוא למסור שיעור בישיבתו "יחל ישראל" דחסידי ויז'ניץ בחיפה. ר' אהרן ניאות לבקשה בנפש חפיצה, והחל להרביץ תורה בדרכו ובשיטתו האופיינית.

לא היו כלל חולין במסכת חייו של ר' אהרן. תורה וחסידות העולים בקנה אחד, ותו לא מידי. נסיעות לרבי בירושלים, לעשות ולשמוע רצון קודשו, כך נהג עד שהגיע לשיבה, אז לקה בליבו והוכרח להפסיק מלמסור שיעוריו, דבר שהצטער עליו מאד.

אך כדרכו אינו מפסיק מללמוד, ומתיישב בכולל גור בחיפה שנפתח אז, ויושב בין האברכים הצעירים ומלמדם איך למדו בטומשוב – בגור חריפותו ובקיאותו – גדולים אך לנפשו לא החזיק כל טיבותא.

יושב ר' אהרן ואומר לפני שומעיו פלפול וחדו"ת מהגאון האדיר רבי מנחם זמבא הי"ד פלפול החובק ש"ס ומלואו, קושר ענין לענין להוציא את אמיתות התורה, זֶר לְזֶר, ציצים ופרחים לתורה – והשומעים נדהמים למראה הזכרון הפנומנאלי, משתאים לנוכח הציטוט המדויק והמושלם, והמשמיע זקן כבן שמונים! אך ר' אהרל'ה בענוותנותו הפשוטה מסיר את שימת הלב ממנו ואומר: ראו מה גדול היה רבי מנחם...

שבועות מספר לפני פטירתו אמר לראש הכולל: איני יודע מתי יבוא עתי, והנה אומר הרבי ר' בונים מפשיסחא: כי לימוד גפ"ת בעיון הוא סגולה בדוקה להשמיד היצר הרע, ועל כן רצונו ללמוד עם אברך מהכולל גפ"ת בעיון – לבער יצר הרע מקרבו – "ראו מה מבקש יהודי בגיל גבורות" – אותו ר' אהרל'ה חסיד המכיר את מקומו – הוא היה למן עומדו על דעתו ועד ליומו האחרון, תמיד פניו קורנות, לבושו בקפידה, וכל כולו זוך, "יראת ה' טהורה עומדת לעד".

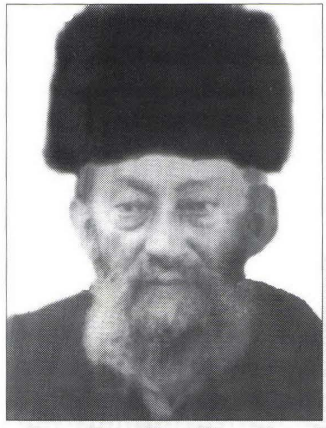
ואותו שריד לדור עבר מפואר השיב נשמתו לבוראה ביום גדול יום היארצייט של בעל ה"חדושי הרי"מ" זצוק"ל מגור.

קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל ב"חיפה".

ומקום מנוחתו בבית החיים ב"חיפה".

ת.נ.צ.ב.ה.

החסיד הרב אברהם אליעזר פרידנזון זצ"ל

הנקרא: אברהם לעזר לונדנער
נפטר א' דר"ח אדר תשכ"ח

הרב אברהם אליעזר פרידנזון זצ"ל נולד לאביו הרב גרשון ז"ל בעיירה "אונייוב" שבפולין. נין למוהר"ר אליעזר אויערבאך זצ"ל מחבר ספרים: "חידושי מהר"א", "דברי אליעזר", "מגדנות אליעזר", ועוד ספרים. ועל שמו נקרא "אליעזר". ר' אברהם לעזר נכד הוא למוהר"ר שמואל שמעלקי פרידנזאהן זצ"ל, דומ"צ קהילת לודז', מחבר ספר "מנחת שמואל". משפחתו של ר' אברהם לעזר מתייחסת לשולשלת רבנים חשובות בפולין, המגיעות עד הרמ"א, ר' שאול ואהל קצנלבוגן (מלך ליום אחד בפולין 1578) נכד המהר"ם פדואה, הרב הגאון ר' שלום רוקח זצ"ל אבד"ק טיקטין בן הג"מ אלעזר רוקח אבד"ק אמסטרדאם מח"ס "מעשה רוקח" ונכד הרה"ג ר' שמעלקי מרגליות זצ"ל אבד"ק עלקיש, מוהר"ר חיים זי"ע אוירבאך זצוקלה"ה מח"ס "דברי משפט" וקונטרס "מים חיים" אבד"ק ור"מ דק' ליטשיץ נין להגאון האלוקי מ' שלמה זלמן אויערבאך מפוזנא.

ר' אברהם לעזר גדל בילדותו ובנערותו בעיירה "אונייוב" שם שקד על לימוד התורה והחסידות. בהגיעו לפרקו נשא את זוגתו לבית פרנצוז מאונייוב. ונולדו לו שני ילדים בן ובת, הבן ששמו היה גרשון נספה בשואה האיומה, ובתו נישאה ועלתה לארץ ישראל לפני בא השואה האיומה. ואודות לכך ניצלה.

ר' אברהם לעזר סבל סבל רב, בעודה בצעירותה נפטרה על פניו זוגתו ע"ה והלכה לעולמה, לאחר מכן נישא בשנית ועבר לגור בעיר לודז' הגדולה, שם נולד לו בנו שמואל שנספה לאחר מכן גם בשואה האיומה.

בלודז' שלפני השואה עסק ר' אברהם לעזר בהרבצת תורה לרבים, ונמנה על חשובי "חסידי גור" באותה תקופה התקרב מאד למרן בעל ה"אמרי אמת" זי"ע והיה מבאי ביתו.

בצוק העיתים ולפני פרוץ המלחמה הנוראה, כאשר המצב הכלכלי בפולין, הלך והחמיר, נאלץ ר' אברהם לעזר לנדוד עד אנגליה, למצוא שבר למשפחתו. באנגליה כיהן ר' אברהם לעזר כמגיד דמנצ'סטער והגליל וכרב בית המדרש "אהבת חסד" דאנשי שלומינו. ממנצ'סטער עבר לכהן בלונדון הבירה שם חיבר גם את הספר "מים חיים" שהודפס בלונדון בשנת תרח"צ.

בזמן שהותו בלונדון פרצה המלחמה הנוראה, ור' אברהם לעזר נותק ממשפחתו שבפולין. זוגתו השניה, ובנו שמואל, נספו גם הם בשואה. עם סיום המלחמה ניסה ר' אברהם לעזר לאתר את משפחתו, ואז נודע לו על בחור בשם שמואל פרידנזון בן אליעזר מלודז', בן גילו של בנו שמואל, ששרד ונמצא במחנות העקורים, וחשב כי לבטח מצא את בנו האובד. אך עד מהרה התאכזב בהיוודעו ששמואל זה הוא בן של בן דודו שנשא את אותו שם כשם בנו, ונשאר יחיד ושריד ממשפחתו. ר' אברהם לעזר אימץ אותו אליו כבנו, והביאו אותו אליו ללונדון, שם גדל והקים משפחה לתפארת הנמנית על אנשי שלומינו "חסידי גור" בלונדון.

לאחר הקמת המדינה בשנת תש"ח עלה ר' אברהם לעזר לארץ ישראל, והשתקע בעיר נתניה, מקום מגורי בתו, את זמנו חילק בין ביתו שבנתניה – לבין בית המדרש וחצרו של הרבי מרן בעל ה"בית ישראל" זי"ע שקרבו מאד והיה בין יושבי שולחנו הטהור ב"טיש" בשבתות וימים טובים.

ר' אברהם לעזר לונדנער היה נחבא אל הכלים ולא יכלו לראות בו שום סימן של אדם מיוחד, ענו ושפל ברך היה האיש, כי הכל נעשה אצלו בסתר, הסתיר עצמו מעיני רואים, כי בכל מקום בואו היה לוקח מיד את הגמרא הגדולה ויושב ולומד בקול ובמתק, ואת זה לא יכל להסתיר כי נפשו חשקה ללמוד עוד ועוד.

מספר בן משפחתו מלונדון עו"ד פרידנזון, נכנסתי לרבי ה"בית ישראל" זי"ע, היה זה שנים מספר אחרי פטירתו של ר' אברהם לעזר, ותוך כדי דיבור, שואל אותי הרבי, "וואס מאכט ר' אברהם לעזער"? (מה שלום ר' אברהם לעזר) שתקתי! לא עניתי – נבהלתי! כי התפלאתי על השאלה, כי הלא הרי ר' אברהם לעזר כבר אינו בין החיים זה שנים מרובות, ומה זה שהרבי שואלני עליו לשלומו, הלא לא יתכן שנעלם מזכרונו דבר פטירתו של ר' אברהם לעזר! ופתאום שואלני הרבי שוב "וואס מאכט ר' אברהם לעזער"? פליאתי גדלה שבעתיים כי הלא משתיקתי היה ניתן להבין כי אינו בין החיים, והשאלה חוזרת על עצמה ע"י הרבי. עניתי בלחש כי ר' אברהם לעזר אינו בין החיים זה כבר כמה שנים, חוזר הרבי שוב על שאלתו התמוהה לי! "וואס מאכט ר' אברהם לעזער"? חשבתי לתומי כי אינו שמע את שאמרתי כי אמרתי בלחש מרוב פחד, מה גם שהייתי בחור צעיר בימים ההם, עניתי שוב קצת יותר בקול כי ר' אברהם לעזר אינו בין החיים זה מספר שנים. כאן באה תשובתו המפליאה יותר מן השאלה – וכך הוא אומר לי: "לי אתה מספר שהוא לא בין החיים וכי סבור אתה שאיני יודע זאת הרי השתתפתי בהלויתו" – בכוונתי

לומר לך "עס איז אים גיט און לעכטיג דארט" עכד"ק. (כי טוב לו ומאיר לו שם) מזה אפשר להבין, כי הרבי הכירו במעשיו, והיה מבין עליו, על אף שהסתיר דרכיו ומעשיו, ונראה בחיצוניותו כאדם פשוט מאד בתכלית הפשטות.

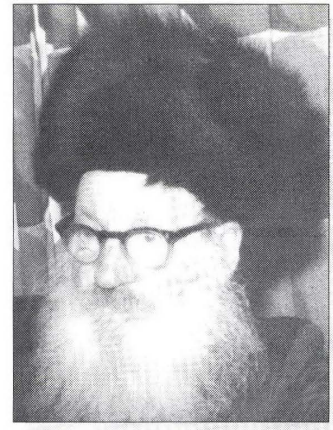
ר' אברהם לעזר זכה לראות נכדים מבתו שגרה בסמוך אליו בעיר נתניה.

בהלוויתו השתתף קהל רב, והובא למנוחות עולמים לצדם של החסידים הגדולים שזכו להתסופף בצל מרן בעל ה"שפת אמת" זי"ע ה"ה הרה"ח ר' מוטל שרצקי זצ"ל והרה"ח החזן ר' אברהם ביקובסקי זצ"ל.

ומקום מנוחתו: בבית העלמין "סגולה" בפתח תקוה.

יהא זכרו ברוך.

הרב החסיד המשגיח רבי יעקב יוסף הכהן נייהוז זצ"ל

נולד לאביו הרה"ח ר' יצחק צבי ז"ל בלודז' שבפולין

נפטר ג' ניסן תש"מ

"גיט מוארגען ר' יענקל"... זהו הפתגם הפותח כל יום בבקר את היום המלא והגדוש של ר' יענקל נייהוז זצ"ל.

ר' יענקל המשגיח של ישיבת "שפת אמת" בירושלים היה מגיע לישיבה בבקר, ומתקבל בערצה על ידי תלמידיו עם ברכת "בקר טוב" המתורגם ונאמר באידיש "גיט מוארגען ר' יענקל", זה נשמע עשרות פעמים בבקר על ידי תלמידי הישיבה, וגם הם היו נענים "גיט מוארגען גיט יאהר" כך הוא ענה לכל הבחורים בלי יוצא מן הכלל. מיד עם בואו היה הוא מראה איך צריך להיראות הסדר בישיבה. ר' יענקל היה מתיישב לו במקומו הקבוע בחדר הקטן בהמשך של בית המדרש בישיבה, ושם הוא למד מדי יום ביומו סדר משניות עם קבוצה של עשרה בחורים, וכך למד הוא על הסדר עד שמסיים את סדר המשניות, ומתחיל מחדש את הסדר, שיעור זה נמשך כחצי שעה בכל יום ויום. בגמר לימוד סדר משניות היה מתחיל הוא במלאכתו מלאכת קודש כאחראי על הבחורים בתור משגיח של הישיבה. מתיישב לו במקומו הקבוע, אין בעבורו שולחן מיוחד, כי הוא אינו זקוק לזה, עניו הוא במאד, ואינו מחפש גדולה כי אם עשות את עבודתו באמונה, יושב היה בשולחן יחד עם הבחורים ופותח גמרא ולומד בקול רם, האם צריך להשגיח על בחורים גדולים שילמדו? הרי אפשר להראות להם דוגמא אישית של לימוד בקול, וזה הרי החינוך שחודר היטיב לעצמות, כשרואים את המשגיח הזקן ר' יענקל יושב ולומד זה השגחה חינוכית יותר מכל. מפעם לפעם היה קם ממקומו ועובר בין הספסלים ומסתכל מה שלומדים, ואינו מעיר שום הערה רק כשהיו רואים אותו מסתכל במה שלומדים מבינים את רצונו, וממשיכים ביתר חשק, מעולם אל צעק או התרגז על בחור, כי הבין היטיב כי בחורים בישיבה גדולה

צריכים לקרב עם חיוך על הפנים, ולא חס וחלילה לצעוק ולהעליב בחור. כי זה פוגע בו. זהו היה המשגיח ר' יענקל נייהוז זצ"ל יהודי ענו ושפל ברך בפני כל אדם, אף פעם אינו שרוי בכעס – על אף היותו כהן – תמיד חיוכו נסוך על פניו. תמיד מרוצה, אף פעם לא מתלונן כי הרי עסוק הוא כל היום בתורה הקדושה, ומה לו כי התלונן, רואה הוא ברוך ה' נחת מבניו, בנותיו, חתניו, נכדיו וניניו, כולם הולכים בדרכו דרך אבות וממשיכים בדרכו. האחד ראש ישיבה בחצור, האחרים עוסקים בסת"ם (ספרי תורה ומזוזות). חתניו משגיחים בישיבות של גור, כולם חסידים יראי השם מחסידי גור החשובים, ולכן הוא שמח בחלקו זה, שקיבל מתנת שמים בבנים וחתנים כאלו שמפארים את חסידות גור.

כמו שנאמר לעיל מתחיל ר' יענקל את יומו הארוך בישיבת שפת אמת לפני הצהריים ואחרי הצהרים נמצא ר' יענקל בישיבה. וכשהיו יורדים לתפילת מנחה בבית המדרש הגדול של "גור" להתפלל עם רבותינו הקדושים – מרן אדמו"ר ה"בית ישראל" זי"ע ומרן אדמו"ר ה"לב שמחה" זי"ע, היו מכבדים את ר' יענקל המשגיח לעבור לפני התיבה, כי קולו חזק, וגם יהודי ירא שמים הוא וחסיד. וכשהיה יארצייט וניגש מישהו אחר לתיבה, אבל להגיד את עשרה קפיטלאך תהילים ניגש תמיד ר' יענקל ואמר אותם במנגינה מיוחדת שעד עצם היום הזה חרוטה היא בראשם של אלו שהיו במעמד אמירתו בניגון שובה לב זה.

אחרי מנחה היה חוזר לישיבה ללמוד ולהשגיח על הבחורים. אף פעם אינו רוצה שמישהו יטרח לעשות לו כוס תה, אלא בעצמו יורד הוא למטה לחדר התה ועושה לו זאת בעצמו משום שאינו רוצה להשתמש בתלמידי חכמים לצרכיו. רק כאשר מישהו הגיש לו כוס תה מבלי שנתבקש ור' יענקל הבחין שבידו השניה כוס נוספת רק אז נענה וקיבל את כוס התה כשכמובן אינו שוכח להודות למגיש את הכוס.

כך חינך ר' יענקל ולימד את הבחורים לאנושיות (למנצ'לכקייט) ולימוד תורה בהתמדה כמוהו. כשהגיע תפילת ערבית היה יורד ר' יענקל לבית המדרש הגדול לומר שיעור לבעלי הבתים בבית המדרש הקטן למטה, שם היו יושבים כשלושה מניינים ויותר ומקשיבים לכל מילה הנאמרת מפיו הקדוש שכל היום פיו היה בקדושה היות והוא למד והתפלל כל היום וכך פיו נשמר ביותר. בשיעורו היו יושבים מבין החסידים הגדולים והחשובים של בית המדרש, כי ר' יענקל בעל הסברה טובה, ומסביר כל מילה ומילה, במתינות ובסבר פנים יפות, תוך כדי שהחיוך לא מש מפניו, וכשמישהו מיושבי השיעור היה שואל שאלה, היה עונה לו ר' יענקל במתינות ובסבלנות אין קץ, אין הוא ממהר לגמור את שיעורו, כך יצא שאחרי השיעור נמשכו ההסברים עוד ועוד... זהו סדר יומו של המשגיח ר' יענקל.

יהודי חביב על כל יודעיו ומכיריו, וכל זה מתחיל מצידו כי אין הוא רוגז אף פעם רק תמיד עם חיוכו צהלתו על פניו, ולכן מחזירים לו כולם באהבה רבה. כל מי שזוכר את ברכת הכהנים שלו מבין מדוע מחזירים לו באהבה, כי בברכת כהנים שלו היה

מושך את המילה ב-א-ה-ב-ה והיה לא רק מברך אלא מקיים, באמת היה אוהב כל אדם, כל בחור וכל ילד, ולכן החזירו לו באהבה.

כל אחד יודע שמשגיח בישיבות עם בחורים זה לא דבר קל, ותמיד קורה שיש איזה תקרית בין המשגיח לבין אחד הבחורים. אבל אצל המשגיח ר' יענקל זכרונו לברכה זה לא קרה אף פעם שבחור מהישיבה יהיה מרוגז או יהיה לו טענות כל שהן על המשגיח ר' יענקל – דבר נדיר מאד וכמובן שהכל בא מכיוונו של המשגיח המיוחד במינו הלא הוא: רבי יעקב נייהוז זצ"ל.

כך זה נמשך שנים על גבי שנים ללמד שלא שינה, אין הוא יוצא לנפוש, אין הוא מחסיר כמעט יום אחד, כי הרי שליח צבור הוא גם בישיבה, גם בתפילה בבית המדרש וגם בשיעור לבעלי הבתים.

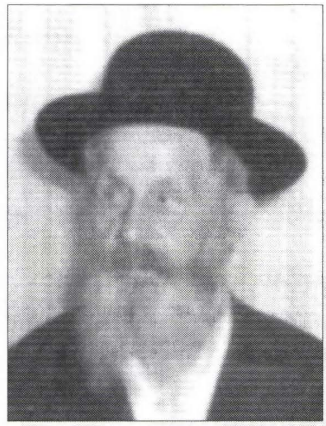
זהו הנופש שלו הטוב ביותר, כך הוא נח בלימוד התורה והתפילה, אין הוא זקוק למנוחת הגוף, כי כשהנפש בריאה בלימוד תורה ותפילה, גם הגוף בריא ואינו זקוק למנוחה.

עד שהגיע זמנו, כשהוא חש בחולשה שהלכה ונתמשכה והתגברה עד שהשיב נשמתו לבוראו זכה וטהורה כביום הימסרו לו.

בהלוויתו השתתף קהל רב מחסידי "גור" ומאנשי ירושלים שהכירוהו והיו תלמידיו. וגם הוא עצמו היה תלמיד בישיבת "שפת אמת".

ומקום מנוחתו: ב"הר הזיתים" בירושלים, סמוך ונראה למערת רבותינו הקדושים. יהא זכרו ברוך.

הרה"ח ר' מאיר גרשון שרצקי ז"ל

הנקרא: "מאיר גרשון דגלעזער"
ר' מאיר גרשון נולד לאביו הרה"ח ר' יעקב יצחק ז"ל ב"ז'עלוב" שבפולין.
נפטר כ"א חשון תשמ"ג

עוד בצעירותו נודע כמתמיד עצום שאינו מאבד זמנו לריק. תמיד נראה הנער עסוק אם בתלמודו ואם בתפילתו. בעל מזג טוב — תמיד שמח ומראה פנים שוחקות. אחרי נישואיו מחליטים בני הזוג ביניהם להקים את ביתם בארץ הקודש "ארץ ישראל". בשנת תרצ"ה נוסע ר' מאיר גרשון לרבו ומורו מרן בעל ה"אמרי אמת" זי"ע, לשאלו ולבקש את ברכתו האם לעלות לארץ ישראל? משיבו הרבי בשאלה — ומה תעשה שם לפרנסתך? ענה מיניה וביה ר' מאיר גרשון: אעסוק בכל דבר שהזדמן לי, אין אני בוחל בשום עבודה בעבור הפרנסה. פוסק הרבי: "אם כך פאָר געזונטערהייט (סע בבריאות) ושיהיה לך גם פרנסה זה טוב מאד" עכד"ק.

לוקח ר' מאיר גרשון את מטלטליו המועטין, ועולה לארץ ישראל — וקובע את מקום מושבו בירושלים עיר הקודש.

ר' מאיר גרשון עומד בדיבורו ואינו משנה את דבריו שהבטיח לרבו מרן ה"אמרי אמת" זי"ע ואינו בורר בעבודה לפרנסתו, ומתחיל לתקן חלונות שנשברו וזקוקים להחליף להם זכוכית, כן גם תריסים מתקן הוא, ובכך מוצא את פרנסתו ברווח. אט אט, הוא מתקדם בדרך הברכה וההבטחה של הרבי הקדוש באמרו: "ושיהיה לך פרנסה זה דבר טוב מאד", ופותח חנות "זגגות" ב"מאה שערים" שתים שלושה מדריגות צריכים לרדת לחנותו של ר' מאיר גרשון, ובחנות מוצאים למכירה כל מוצרי הזכוכית, זגוגיות לחלונות, מסגרות לתמונות עוטות זגוגיות, זגוגיות גדולות וקטנות ועוד ועוד... ציבור לקוחותיו הולכים וגדלים בגין ישרותו ומחיריו הנוחים, אין הוא דורש מחירים גבוהים יודע הוא כי רובם אין פרנסתם מצויה, כי בני ישיבה וכולל הם, ומה לו כי ידרוש מהם מחירים גבוהים, די לו ברווח מינמלי למחייתו, והשאר ירחם ה', הרי בכליו

נושא הוא ברכה מהרבי. זה בא בחלונו השבור, ומשאירו אצל ה״זגגי״ ר׳ מאיר גרשון להחליפו, וזה בא בתריסו השבור לתקנו, ואם אצל מאן דהו נשברה שימשת הדלת ואין באפשרותו להביאה ל״זגגי״ מ״מאה שערים״ מגיע הוא בגפו לחנותו של ה״זגגי״ ומזמינו לבוא לביתו להחליף הזגוגית, ור׳ מאיר גרשון אינו מתעצל בעבודתו לוקח הוא את כליו המיוחדים בתוך תיקו הצמוד אליו כחלק מגופו, ובידו השניה מחזיק הוא בזכוכית המתאימה לדלתו של המזמין, צועד הוא לו ברחובות העיר כך, עד הגיעו למקום ביתו של המזמין, עושה עבודתו נאמנה, מקבל שכרו, ויוצא שמח וטוב לב.

כך עושה חיל בעבודתו זו, נעזר הוא ר׳ מאיר ברשון על ידי זוגתו ע״ה החשובה, שלמדה את המקצוע מבעלה ועוזרת על ידו בחנות, בחיתוך הזכוית, בהחלפה, ובתיקון. בהעדרו מן החנות, שומרת זוגתו על החנות ומקבלת את התיקונים, ומבצעת אותם על הצד היותר טוב, לשביעות רצון בעלה.

סיבתה העיקרית ללמוד את המקצוע ולעזור לבעלה היא: עקב היות ר׳ מאיר גרשון כאמור לעיל ״מתמיד עצום״ ואינו מוותר על תלמודו ״כל תורה שאין עמה מלאכה...״. וכך קובע ר׳ מאיר גרשון שיעורים רבים בתורה. זה עיסוקו העיקרי, לכן צריך הוא את העזר כנגדו, שתשב בחנות ותעזור, וכך היא אמנם עשתה בעריכה את בעלה המתמיד, איפשרה היא לו להתמיד בלימודו כחפצו.

יום יום משתרך לו ר׳ מאיר גרשון מביתו שב״מאה שערים״ עד לישיבת ״שפת אמת״ הסמוכה לשוק ״מחנה יהודה״, בשעות שלפנות בוקר ״פארטוגס״ חורף וקיץ, גשם ושלג — חום ויובש אינם מפריעים ואינם מבטלים ליהודי כר׳ מאיר גרשון דגלעזער לעשות את דרכו הארוכה הזו בשעה 3:00 לפנות בוקר לעבר הישיבה, לשיעורו הקבוע כמסמרים, זה שנים רבות עם שותפו ללימוד הרה״ח ר׳ לייביל ליכטנשטיין ז״ל בנו של הרה״ח רבי מוטל אוסטרובער זצ״ל — ואביו של הרה״ג רבי אברהם יצחק ליכטנשטיין שליט״א יושבים הם בישיבה למעלה משעה 3:30 לפנות בוקר ועד הגעת שעת התפילה — שעת נץ החמה, ועוסקים בלימוד הגמרא הקדושה בקול ובחשק עצום תוך כדי התנצחות בלימוד, זה אומר כך וזה אומר כך, עד שמשתוים ביניהם להבין את פשט הגמרא מתוך ליבון מעמיק, ואז חיוך נסוך על פניהם — שזכו להבין את דברי הגמרא הקדושה. בחורים מהישיבה היו נעמדים מן הצד ומשתאים בראותם את חשקם ואת קולם המתנשא והתנצחויותהם בשעת לימודם, לזר הרואה זאת היה נדמה כי מדובר באברכים עולי ימים, ולא ביהודים זקנים, שנראה כי כל דאגתם היא רק הוויות אביי ורבא, ושאר דאגות העולם הוא לא מעיניינם. בין בחורי הישיבה נכנס ה״קנאת סופרים תרבה חכמה״ וזה גרם כמובן לבחורים להתגרות ולהתקנאות בהם, ביודעם שזה לא מתחיל בגיל הזקנה ושיבה, אלא בנערות ובבחרות, גירסא דינקותא, ״אז מען לייגט אריין נעמט מען ארויס״ (אם מכניסים מוצאים).

לבושים הם במעיליהם החמים, ומחממים את גופם, ונשמתם מתחממת ב־אמר אביי ואמר רבא... תנור חימום לא דולק סביבם, בימים ההם זה לא היה קיים בישיבות או

בבתי מדרש. אדם ההולך בטל מרגיש בחום או קור — אבל יהודים הלומדים מתוך עמקות ומתוך יגיעה אינם חשים מהנעשה סביבם לא חום ולא קור משפיע עליהם, אינם זקוקים לתנורי חימום שיחממם, התורה מחממתם. נסו והיווכחו!!

היה זה בשנות טרום הנהגתו של מרן בעל ה״ביית ישראל״ זי״ע נפגשו שניהם לפנות בוקר, ברחוב מלכי ישראל שבשכונת ״גאולה״ פונה מרן ה״בית ישראל״ ושואלו מאיר גרשון ״ווי גייסט דו״? (היכן הולך אתה) ענה ר׳ מאיר גרשון: לשיעור שלי בישיבה ללמוד הולך אני, — טופח לו מרן על שכמו ואומר: ״מאיר גרשון איך בין דיר ממש מקנא, דו זיצט און דו לערנסט און דו ברענגסט פרנסה אין שטוב אריין אויכעט (אני מקנא בך שאתה יושב ולומד — ומביא פרנסה גם הביתה) ״אבער איך בין אַ רבי׳נס אַ קינד, און דער עולם מיינט ווער וויסט וואס איך בין״ (אבל אני בן של הרבי — והציבור חושב כי אני משהו).

מספר שנים עת התחיל מרן ה״בית ישראל״ זי״ע את הנהגתו בקודש, היה עולה לעיתים מזומנות לישיבת ״שפת אמת״ לראות מקרוב את השותפות של ר׳ מאיר גרשון ור׳ לייביל בלימודם, באחת הפעמים פוגש הרבי בבחור מהישיבה ה״ה הרב מאיר זילברשטיין שליט״א כיום רב דבית המדרש ד״גור״ בירושלים, בחצר הישיבה, לשאלתו של הרבי את הבחור ״מי נמצא למעלה בבית המדרש״?. עונה הבחור: לייביל ליכטנשטיין עם עוד יהודי, לומדים הם יחדיו. מגיב הרבי: אתה מתכוון למאיר גרשון דגלעזער (הזגג) ומכאן שמו ״מאיר גרשון דגלעזער״.

לעיתים קרובות נפגשו מרן הרבי ה״ביית ישראל״ עם ר׳ מאיר גרשון בדרכם לפנות בוקר ״פארטוגס״. זה בא מכוון ״מאה שערים״ — והרבי הולך לכוון ״מאה שערים״ — באחת הפעמים רואה ר׳ מאיר גרשון את הרבי עובר ברחוב ״מלכי ישראל״ שבשכונת ״גאולה״ ושתי שורות של בחורים ואברכים עוברים צמודים לקירות הבתים, כשהרבי הולך בתווך באמצע הכביש, מחזה מו׳הי׳ב עין היה מחזה זה — כשהרבי מחזיק בידו ״פנס״ ומאיר מפעם לפעם לעבר כיוונו של בחור זה או אברך זה, ר׳ מאיר גרשון נעמד קפוא על עומדו, בראותו מחזה נפלא זה, גם הוא רוצה להנות מזיו השכינה המאירה את הרחוב לפנות בוקר — ובפניו הקורנות של הרבי — נעמד הוא על עומדו ומסרב להמשיך בדרכו : מרותק הוא על מקומו ואינו מסיר עיניו מפניו הלוהטים של הרבי!! הרבי בראותו את ר׳ מאיר גרשון עומד על עומדו ואינו ממשיך בדרכו — מתקרב אליו הרבי ואומר לו: ״מאיר גרשון זה אינו עבורך — זה עבור הבחורים והאברכים — אתה צריך לעלות לישיבה ללמוד עם שותפך״. ר׳ מאיר גרשון נעצב אל לבו — מדוע לא יוכל גם הוא לראות את הסנה שאיננו אוכל — אך דבריו של הרבי חזקים הם עליו — והוא ממשיך את דרכו לישיבה ללימודו כמצות הרבי — ובמחשבתו מתרוצצות מחשבות מפסוקי התורה משה רבינו והסנה וקריאת השי״ת אל משה מתוך הסנה של נעליך מעל רגליך...

כך חי לו ר׳ מאיר גרשון את חייו בקדושה ובטהרה בלימוד ובתפילה ובעשיית חסד.

מתאבק הוא בעפר כפות תלמידי חכמים וחסידים ישישים, ומגיע לביתו של זקן חסידי ״גור״ רבי אברהם ברום מאסטרלנעקא, והופך עד מהרה לבן ביתו המכניס והמוציא, אינו חוסך ממנו מאומה — יושב ר׳ מאיר גרשון לפני ר׳ אברהם כעבד נכנע בפני רבו, לומדים הם יחד בספר הקדוש ״שפת אמת״ על התורה השגור בפי ר׳ אברהם כמעט על פה.

וכשר׳ אברהם מתאלמן מזוגתו ע״ה לוקח ר׳ מאיר גרשון וזוגתו ע״ה את תפקיד יהול ביתו של ר׳ אברהם עליהם — ואת הכנת ארוחותיו ואת ארוחות השבת. הם הם המכינים במסירות נפש ממש, זוגתו אינה חוסכת אפילו באפיית חלות מתוקות לשבת עבורו ועבור משפחתה היא, וכל תבשילי השבת מכינה היא פרט כמובן למאכלים בשריים, שר׳ אברהם מתנזר מהם זה כשש שנה משנות חייו.

יושב ר׳ מאיר גרשון אצל ר׳ אברהם בעת שעורך הרבי את ה״טיש״ (שולחן) כשהבחורים המשמשים אותו נדחפים ב״טיש״ אצל הרבי, אז תפקידו של ר׳ מאיר גרשון להיות יחדיו עם ר׳ אברהם למען לא ישאר בודד. יושב הוא אצלו ומשוחחים בדברי תורה וחסידות, נאמן הוא לו בכל מאודו ונפשו — מכבדו יותר מגופו שלו — אינו מחסיר כמעט יום מביקורו אצלו, לדעת את שלומו ואת אשר ידרוש ממנו מיד יעשה על הצד היותר טוב. מצטרף ר׳ מאיר גרשון תמיד לכל נסיעותיו של ר׳ אברהם ל״כותל המערבי״ ואו ל״קבר רחל״ ואו ל״מערת המכפילה״ אינו מוותר על מסעות אלו, כי במסעות אלו אומר ר׳ מאיר גרשון מתפלל ר׳ אברהם על כל כלל ישראל וברצוני להיות קרוב אליו אז. עוזב ר׳ מאיר גרשון את חנותו או משאירה בידה האמונה של זוגתו ע״ה, ובא לביתו של ר׳ אברהם כדי להילוות לנסיעות אלו למקומות הקדושים. אין הוא בא ולוא פעם אחת בידים ריקניות תמיד בסלים מלאים וגדושים מכל טוב — ולא רק עבור ר׳ אברהם מביא הוא, אלא אצל ר׳ אברהם נמצאים בחורים המשמשים אותו בכל עת וגם לנים בביתו, וגם הם זקוקים לדבר מה להכניס לפה, גם להם מגיע איזה עוגה טובה או תבשיל חם וטוב, ור׳ מאיר גרשון וזוגתו ע״ה אינם חוסכים ומביאים ומשמחים את ר׳ אברהם ומשמשיו. לפנות בוקר אחד שוב נפגשים הרבי וחסידו הנאמן ר׳ מאיר גרשון — מתקרב הרבי מרן ה״בית ישראל״ זי״ע אליו ואומר לו: ״מאיר גרשון אינך צריך לבוא ל״טיש״ בליל שבת היות והנך עובד קשה כל השבוע — וגם קם הנך כל יום ״פארטוגס״ עדיף שתקום בשבת בבקר לשיעורך הקבוע, ותנוח בליל שבת בביתך״. דאגתו של הרבי לחסידו בגשמיות שזה רוחניותו.

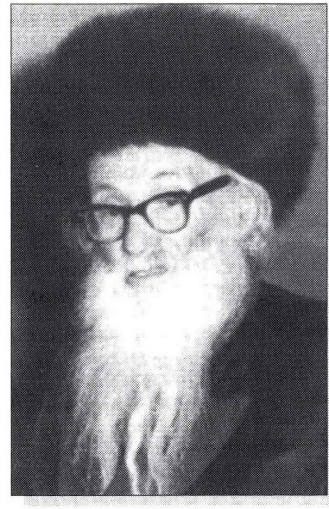
היה זה בערב ״תשעה באב״ שולח מרן ה״בית ישראל״ שליח מיוחד אל ר׳ אברהם אסטלענקער ומבקשו שלא יצום ב״תשעה באב״ שנה זו עקב מחלתו של ר׳ אברהם וחולשתו — עוד שולח הרבי וקורא לר׳ מאיר גרשון ומבקשו להודיע בשמו לר׳ אברהם שלא יצום השנה. נכנס ר׳ מאיר גרשון לר׳ אברהם בשמחה ומוסר שליחותו של הרבי שכך אמר שלא יצום שנה זו ב״תשעה באב״. ר׳ אברהם הזקן עונה: הגמרא במסכתא מגילה אומרת: ״ביקש רבי לעקור תשעה באב ולא הודו לו״ לכן אני כן אצום. למחרת

"תשעה באב" נכנס מרן הרבי לביקור אצל ר' אברהם הזקן, שם פגש בנאמנו של ר' אברהם הלא הוא ר' מאיר גרשון – מיד פונה הרבי לר' מאיר גרשון ואומר: "בקולך הוא גם לא שומע"? ומדוע הוא צם? עונה ר' מאיר גרשון לרבי ומספר לו כי אמרתי לו שלא יצום ובפרט שהרבי ביקש ועשה אותי שליח אליך שלא תצום. ענה לי ר' אברהם בדברי הגמרא: "ביקש רבי לעקור תשעה באב ולא הודו לו". חייך הרבי ונהנה מאד מתשובתו זו של ר' אברהם. כך עברו שנותיו בטוב ובנעימים של ר' מאיר גרשון עד זקנה ושיבה ומתוך נחת מיו"ח. בשנותיו האחרונות לקה בשיתוק וקיבל את יסוריו באהבה, כארבע שנים סבל, ותוך כדי סבל הגיע גם לבית המדרש בכיסא גלגלים, כי זה היה רצונו לבוא לבית המדרש כל זמן שיכל, עד שהחזיר את נשמתו נקי וצח, ובהגיע יומו השיב את נשמתו לבוראו בשם טוב ובטהרה ובזיכוך נשמה וגוף.

ומקום מנוחתו ב"הר הזיתים" בירושלים.

ת.נ.צ.ב.ה.

הרה"ח ר' נח דנענברג ז"ל

נקרא בטיש: "נח פון נוה אחיעזר"
נולד לאביו הרה"ח ר' יעקב ז"ל
ב"ונגרוב" שבפולין
ב"ר"ח שבט תרנ"ג
נפטר ב"ר"ח שבט תשל"ט

בצעירותו הסתופף בצל האדמו"ר מראדזימין זצ"ל. ואף היה מבחירי תלמידיו בישיבתו שהיתה בוורשא. כמה שנים למד אצל הרבי רבי שלמה דוד כהנא זצ"ל ראב"ד וורשא, ואף הוסמך על ידו להוראה. כמו כן קיבל סמיכה לרבנות מהגאון רבי חיים סולובייציק זצ"ל מבריסק. לאחר נישואיו, עסק כמה שנים בתורה כשהוא סמוך על שולחן חותנו, הרה"ח ר' מנחם מנשה פיירטג ז"ל מוורשא.

כשנאלץ לחפש מקור למחייתו דחה כמה הצעות לרבנות שהוצעו לו, והעדיף ליהנות מיגיע כפיו כשהוא עושה את תורתו קבע ומלאכתו ארעי.

עם פרוץ מלחמת העולם ברח לרוסיה עם שתי בנותיו, כשהוא משאיר אחריו את זוגתו וששת ילדיו, אשר נספו בשואה עקה"ש. ברוסיה הוגלה למקום נידח בסיביר עם עוד כמה משפחות יהודיות ושם עמד במסירות נפש על משמר השבת והכשרות. עם תום המלחמה חזר לוורשא שם נודע לו על אובדן כל משפחתו הי"ד.

לאחר מכן שהה כמה שנים במחנות העקורים באוסטריה, ושם פעל רבות לחיזוק הדת בקרב הפליטים, ביסוד מטבחים כשרים, והקמת תלמודי תורה, במחנות זלצברג, לינץ, ואנסלברג, יחד עם עמיתיו הרב יהושע משה אהרנסון זצ"ל, והרה"ח רבי מנס זיטניצקי ז"ל.

עם עלותו ארצה, התיישב בשיכון "נוה אחיעזר" אשר נוסד באותם ימים בפאתי "בני ברק". השיכון אוכלס ברובו על ידי פליטים אשר מקרוב באו בעירום ובחוסר כל, ובתנאי הימים ההם היו טרודים על המחיה ועל הכלכלה, ולא היה בכוחם לדאוג

לענינים שברוח. עם הגיעו של ר' נח ז"ל לשיכון, היה הוא הראש והראשון לכל דבר שבקדושה.

ראשית דאג לבניית "מקוה" טהרה אשר לא היתה בכל האזור, והתושבים נאלצו לכתת רגליהם דרך הפרדסים עד למרכז העיר. בעידודו של מרן בעל ה"ביתית ישראל" זי"ע נטל על עצמו את המשימה, ובמשך כמה שנים טרח בגופו ובמאודו עד אשר זכה לברך על המוגמר, לראות את ה"מקוה" עומדת על תילה בשיא השכלול וההידור.

כמו כן היה פעיל ביסוד וניהול התלמוד תורה בשיכון תלמוד תורה "רזי־לי" כשהוא מחזר אחרי מלמדים יראי שמים ודואג למשכורתם. בד בבד יסד וניהל במשך שנים קופת גמ"ח גדולה לרווחת תושבי השיכון אשר ברובם היו אנשי עמל שבקושי השתכרו למחייתם. כן דאג להקים וליסד את השטיבל של "גור" ב"נוה אחיעזר" ושימש כגבאי בו. ומסר בשטיבל שיעורי תורה ברבים במשך עשרות שנים. היה חסיד בכל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו, לא סר מדברי רבותינו מ"גור" כמלוא נימא. בכל התייעץ עם רבותינו, שהעריכוהו וכיבדוהו במאד. מרן בעל ה"ביתית ישראל" זי"ע ומרן בעל ה"לב שמחה" זי"ע הראו לו אותות קירבה וחיבה, ביודעם על פעילותו הברוכה עבור "אידישקייט" שפעל בכל המישורים. איש צנוע ומסתיר לכת, עושה כל דבריו בצינעה ובהסתר, אינו מתבלט בשום מקום, אינו בורח מן הכבוד ממילא אין הכבוד רודף אחריו. בכניסתו לבית המדרש הגדול שבירושלים בבואו לשבות שבתו וחגו אצל הרבי, אינו מחפש לשבת במזרח, מוצא לו מקום אי שם בפינה נידחת בביהמ"ד, ואינו עושה ענין מעצמו, רק חזותו מוכיחה עליו כי אדם מורם מעם הוא, זאת אינו יכול להסתיר מעיני הרואים.

לרגל פעילותו הענפה בשיכון "נוה אחיעזר" מוצא הוא את דרכו לביתו של מרן בעל ה"חזון איש" זצ"ל, אשר מקבל ממנו הנחיות בבניית ה"מקוה". כן מקורב הוא אצל מרן בעל ה"אמרי חיים" זצ"ל מויזניץ, שאף מעביר שליחויות מהכא להתם — ומהתם להכא, בין האדמו"ר מרן ה"ביתית ישראל" זי"ע ובין האדמו"ר מרן בעל ה"אמרי חיים" זי"ע.

בהגיעו לגיל הגבורות חלה אנושות, וכשהזכירו אותו אצל מרן ה"ביתית ישראל" זי"ע, ברכו שעוד יזכה לשנים טובות. ואמנם בחסד ה' חזר ר' נח לאיתנו והמשיך בפעילותו בגמילות חסדים, ומסירת שיעורי תורה ברבים עוד כשש שנים. עד שנחלש גופו, והחזיר את נשמתו לבוראה, ברי"ח שבט תשל"ט — ביום בו נולד ר"ח שבט ומלאו לו פ"ו (86) שנים.

באזני נכדו אשר קרא שם בנו הנולד לו על שמו, התבטא מרן ה"פני מנחם" זי"ע "הבית ישראל החשיבו על כך שאחר המלחמה הוא אחז ביהדות את כל הסובב אותו".

ומקום מנוחתו: בבית החיים "שומרי שבת" בבני ברק.

הרה"ח ר' משה דוד רוטשילד ז"ל

"בעל תפילה" ו"בעל קורא"
ר' משה דוד רוטשילד נולד בעיירה "דויזבניק" שבפולין, לאביו הרה"ח ר' יהודה חזקיהו ז"ל, מתלמידי בעל ה"אבני נזר" מסוכטשוב זצ"ל
נפטר כ"ט מנחם אב תשכ"ח

עלה ארצה עם העליה הגדולה מפולין שלפני המלחמה, והתיישב בירושלים עיה"ק.

כאן בירושלים משתלב יפה בבית המדרש הגדול שבישיבת "שפת אמת" הסמוך למחנה יהודה. כאן הוא מוצא את מקומו הנכון, ומתחיל להתעסק בצרכי ציבור – שהציבור זקוק להם. קונה הוא סידורים חומשים וספרי תהילים, ומאכסנן בתוך ארון נעול, כשאת המפתח הוא מחזיק בידיו, הוא לקח על עצמו לספק את ספרי הקודש לכל דורש. ולכן מגיע הוא מוקדם מהרגיל לבית המדרש טרם באים החסידים לביהמ"ד. יושב ר' משה דוד בביהמ"ד ולומד ואומר פרקי תהילים מתוך השתפכות הנפש, מוסתר הוא בערימת הסידורים החומשים וספרי התהילים הנמצאים על השולחן ומחכים לחלוקתן על ידי ר' משה דוד, לבאים לכותלי ביהמ"ד. בימים ההם לא היה בנמצא כל כך ברווח סידורים חומשים וספרי תהילים לכל דיכפין. והיו מתבוננים בשעת קריאת התורה שנים ושלשה אנשים יחדיו בחומש אחד, כי הכל היה בצמצום – כיום קשה להבין זאת – אבל יש בינינו שזוכרים את התקופה הזאת.

ר' משה דוד היה ממונה על כך – וחילק את הסידורים החומשים וספרי התהילים לכל דורש בכמות שהיתה לספק את חלק מהמבקשים, ותנאי היה מתנא עמהם שיחזירו אחרי גמר התפילה אליו חזרה את ספרי הקודש. במשך הזמן הוסיף ר' משה דוד עוד חפצי קודש הנצרכים כהכנה לתפילה כגון: "גרטל" הוא קנה כמות של גרעטלך והיה משאילו לכל דורש ומבקש, והיה מבקש בתמורה משכון, בכדי שיזכרו להחזיר לו את הגרטל, בלקחו כמשכון עט או שעון ואו מפתחות כערבון עד להחזרת הגרעטלך. ר' משה

דוד אינו שוקט על שמריו ומחפש במה אפשר להנות את הציבור, והנה לוקח הוא על עצמו להביא מדי שבת בשבתו, פרוסות חלה בשיעור כזית לשלש סעודות בבית המדרש, מביא בסליו שקיות ניר גדולות ובהם חתיכות חלה בצועות לחלקים קטנים כשיעור כזית בלבד, ומחלקן לחסידים החוסים בצלו של הרבי בבית המדרש בירושלים.

לימים נפטר "בעל הקורא" הקבוע של ביהמ"ד ר' אברהם רוסט ז"ל — ור' משה דוד רוטשילד מוזמן לתפקיד זה של "בעל קורא" בתורה ובקריאת ה"מגילה". ר' משה דוד עושה מלאכתו באמונה ובתום לב, אינו ניגש למלאכת הקריאה בתורה, אלא מתוך "הכנה" תרתי משמע: הכנה נפשית, והכנה מקראית מתוך "תיקון סופרים". לא לפני שיושב בביתו כל השבוע וחוזר ומשנן את פסוקי המקרא שיצטרך לקרוא בשבת הבאה ולהוציא ידי חובתם את רבו וחסידיו הרבים. לאו מילתא זוטרתא היא להוציא את הרבים ובתוכם את רשכבה"ג מרן הרבי ה"בית ישראל" זי"ע. ח"ו שיקרה טעות בקריאת התורה ואו המגילה. בקי גדול הוא בקריאתם ויודע בעל פה את כל התורה שבכתב עם כל טעמיו, אבל בכל זאת אינו סומך על עצמו ומשנן פעם אחר פעם שבוע אחר שבוע, אינו מתעצל בענין. ולכן זוכה הוא שמדי פעם נעמד הרבי תחת חלונו ומקשיב לקול דברי תורתו ושינונו, בעוברו דרך ביתו. קולו חזק ברור וצלול, ולכן נשמע הוא אף למרחוק, טעמי המקרא מדוייקים הם בפיו, ומוסיף להם נופך וניגון מדיליה, עד כדי כך חדרו קריאתו לנבכי הנשמה, עד כי אמרו החסידים ופרחי החסידים כי אין כמעט כבר צורך בלימוד חומש עם פירוש רש"י (בדרך הלצה), כי בקריאתו עם הניגון המיוחד שלו היה אפשר להבין את פירוש המילים על בוריין, היה שם דגש על הצריך דגש, מרים קולו במקום הנצרך להתריע, ומנמיך קולו במקום הזקוק להנמכת קול. קריאתו מעוררת ממש את הזמן כנאמר: "הקריאה מעוררת הזמן" כזה היה ר' משה דוד "בעל הקורא". קורא הוא מתוך אימה ויראה — פחדיו הם מכמה סיבות: אחת סיבת פחד תורה כי הלא יהודי ירא שמים הוא ר' משה דוד החסיד, שנית פחדו של המשלח רשכבה"ג מרן הרבי ה"בית ישראל" זי"ע, ושלישית פחד אימתא דציבורא — ציבור כה גדול בלע"ה להוציא ידי חובת שמיעת קריאת התורה והמגילה לא דבר פשוט הוא. ומחמת מוראו ויראת שמים שבו נלקח הוא לשמש גם כ"בעל תפילה" לימות החול ולתפילות התחלת שחרית בשבתות וימים טובים כמו גם למנחה של שבת עם תפילת מעריב במוצאי שבתות וחגים.

גם בתפילותיו כקריאתו מרים את קולו כפי הדרוש וההרגש שלו, ומדגיש במילות הדרושים הדגש. עד היום נזכרים חסידים שזוכרים עוד את תפילותיו, וחוזרים הם עצמם על הדגשיו מפעם של ר' משה דוד רוטשילד.

"אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב... "ומי דומה לך"... ועוד כהנה וכהנה...

וכשבית המדרש הגדול עובר למעונו החדש שברח' "רלב"ח" עובר גם ר' משה דוד למעונו הסמוך ונראה לבית המדרש, ברח' "מלאכי ישראל" מול בית המדרש. כאן יכול הוא להשקיף לעבר בית המדרש ולראות את הנעשה בו, כי זה בית חייו, מכאן קרוב לו

הדרך והוא נמצא על אתר בביהמ״ד. כאן מקומו כאן ביתו כאן הוא מרגיש בטוב ובנעימים כאן זה עבורו מעין עולם הבא בעולם הזה, במחיצתו של הרבי הקדוש. מכנסיו תחובים לו בגרביו כלבושם של חסידי ״גור״ עוד מפולין, חסיד הוא מן השורה, וצעיר הוא בין הצעירים, מתחבר ומוצא מסילות ללבם של צעירי הצאן, קובע שיעורי תורה עם אברכים ובחורים ולומד עמם תורה וחסידות, חביב הוא על כל רואיו, וכולם נהנים מתפילתו וקריאתו בתורה, מעריכים את החסיד ר׳ משה דוד ״בעל תפילה״ ו״בעל קורא״, גם הרבי נהנה מתפילתו וקריאתו הנשמעת בטוב טעם ודעת ובשפה ברורה עם הטעמה מיוחדת שעריבה היא לאוזן, מדי פעם מעלה הרבי חיוך על שפתיו ומראה שביעות רצון מהדגשיו של ה״בעל קורא״ ומחוה לצעירי הצאן לכיוונו של ר׳ משה דוד כדי שיקשיבו לקריאתו ולתפילתו.

כך ממשיך ר׳ משה דוד את שנותיו בטוב ובנעימים, עד זקנה ושיבה, ובהגיעו לגיל שיבה נחלש גופו מיום ליום עד שביום כ״ט לחודש אב מחזיר את נשמתו לבוראה.

ומקום מנוחתו: ב״הר המנוחות״ בירושלים.

ת.נ.צ.ב.ה.

הרה"ח ר' יהודה אריה גולדקנופף ז"ל

הנקרא: "לייביל אביגדור'ס'
"קומפוזיטור לבית גור"
נפטר ב'ו' טבת תשמ"ט

נולד בוורשא שבפולין לאביו הרה"ח ר' אברהם ז"ל שנפטר בצעירותו — ובהשאירו את בנו הקטן לייבל'ה יתום. סבו הרה"ח ר' אביגדור הלוי רוזנפלד ז"ל לקחו אליו לתמכו ולסעדו לגדלו ולחנכו, ומכאן כינויו: "לייביל אביגדור'ס ע"ש סבו שגידלו כבן.

ר' לייביל היה ראש ה"קאפעליע" (מקהלה) בבית המדרש הגדול ד"גור" בירושלים. עד סוכות שנת תשכ"ד הלחין את הגערער ניגונים ר' יעקב תלמוד ז"ל ניגונים עורגים וכוספים לבורא עולם. ואחרי פטירתו של מלחין החצר — עבר השרביט לר' לייביל שהלחין את הגערער ניגונים בביהמ"ד בירושלים. ניגונים שובים לב ונפש ומעוררי לבות לתשובה.

מסופר על האדמו"ר לבית מודז'יץ שהיה ידוע כמיטיב נגן בעבודתו בקודש לקירוב לבבות. יהודי שלא נמנה על חסידיו נקלע פעם לבית מדרשו בעת עריכת ה"שולחן" והביא את מחאתו באוזני האדמו"ר על שהוא מרבה לזמר יתר על המידה בניגונים שונים, "האין מן הראוי היה לעסוק בדברי מוסר שיכבשו את לב השומעים" — היקשה?

האדמו"ר השיב בדרך משל: בעיירה אחת עסק אדם בתפעול טחנת קמח לפרנסתו, ביום מן הימים נכנס אותו אדם העירה לחנות לממכר שעונים וחפצו לרכוש שעון מעורר, המוכר החל מתעניין לעיסוקו של האיש, וכשהלה מספר על עבודתו בטחנת הקמח שואל המוכר בפליאה "וכי המכונות הכבדות המרעישות ללא הרף הם אינם מעירים אותך, והנך סבור שדווקא השעון בעל הצליל הזעיר יעוררך"...

אך הקונה השיב לתומו, כי מכונות אלו שאני שומע את קולם במשך שנים רבות בעבודתי חדלו מזמן מלהשפיע עלי, וכי דווקא צלילו הרכים של השעון עשויים לעוררני...

דברי המוסר הרבים – סיים האדמו"ר ממודז'יץ זצ"ל – נשמעים כבר עידן ועידנים עד אשר השפעתם כבר כמעט אינה פועלת על יהודים רבים, ואילו צלילי ניגוני הנשמה מיטיבים לחדור עמוק לנשמותיהם של עמך ישראל...

ר' לייביל לא היה מוּכָּר מבעלי המוסר בדורינו, אך ללא ספק צלילי ניגוניו עוררו ועדיין מעוררים נשמות יהודים בשעת רעוא דרעווין ובעיתות שמחה.

לשמוע אל הרינה ואל התפילה:

ימים נוראים בשער, בית המדרש ד"גור" בירושלים מלא מפה לפה, המונים חסידים מכל רחבי תבל ממלאים את כל החצרות הסמוכים לבית המדרש, ובאים להתסופף בצל כ"ק האדמו"ר מגור. האוירה בבית המדרש הגדול "מחושמלת" תחת שרביטו והשראתו של הרועה הנאמן, איזה חוויות קודש זכורות במשך שנים ממעמדים אלו. ובתוך ים החוויות נשאר גם מקום של כבוד, לשירה האדירה שבקעה מפיותיהם של חברי ה"קאפעליע" (המקהלה).

כמה חיבה הרעיפו עליו כ"ק מרן ה"ביתּ ישראל" זצוק"ל וכ"ק מרן ה"לב שמחה" זצוק"ל על לחניו ועמלו.

איך אפשר שלא להיזכר בתפילה הרצינית והמרגשת של: "היה עם פיפיות שלוחי עמך בית ישראל", כשהלחן החדש רווי הרגש והערגה שהולחן על ידי ר' לייביל מהדהד בחלל ביהמ"ד, כמה דמעות נשפכו כמים אל מול נעימות הרגש של "זכרינו לחיים" ביום הקדוש. כיצד ניתן שלא לחוש את אותה אוירה מתוחה של יום הדין מדי שנה בשנה בניגון החדש על "כבקרת רועה עדרו" כשדומה כי בשעה זו אנו עוברים לפניו כבני מרון...

איזו תחושת התחדשות נפלאה שרתה על המוני החסידים בתפילת קבלת שבת, ביו"ט שחל בשבת כשר' לייביל פוצח במארש חדש שהלחין לכבוד "חג השבועות" או ל"ראש השנה". האפשר לתאר מעמדים נשגבים אלו ללא הנוף הגוראי שר' לייבל ז"ל מהווה בו מרכיב מרכזי ביותר.

לאחר התפילה נקראים המשוררים לקודש פנימה לקידושא רבא, ואז מתבטא הרבי "דער ניגון פון קל מלך – איז אַ איידילע ניגון" (הניגון של קל מלך, ניגון עדין הוא).

ר' לייבל שואב מלוא חופניים של עידוד כששביעות רצונו של הרבי מקנה לו שכרו מכל עמלו, וכך כל אימת שהרבי מביע את התרשמותו מניגון זה או אחר היה צובר תנופה ביתר שאת שבאה לידי ביטוי בניגוניו החדשים לקראת יו"ט הבא...

וכאן שוב באה לידי ביטוי אישיותו המיוחדת, שחרף כישוריו המוסיקליים, אין הוא מוכן לתת שמץ של פרסום אישי מחוץ לכותלי בית המדרש, ועם כל הדרישות והביקוש בכל מיני מופעים תורניים הנערכים בחיי היהדות החרדית, מסרב ר' לייבל לכל הזמנה.

כל כישוריו קודש אך ורק לרבי הנערץ ולבית מדרשו. הוא אינו מתפשר אפילו על שמחה משפחתית השורה במעונו, ולמרות פניותיהם של קרובים וידידים, "הרי זו שמחת

נישואי בנך, מדוע שלא תלחין לכבודו איזה ריקוד של שמחה", ור' לייבל בשלו, את כל כישורי הנני מקדיש לביהמ"ד ולרבי בלבד בלי יוצא מן הכלל.

לעיתים, נקלעו לביהמ"ד ד"גור" אישים ידועים ומפורסמים מעולם הנגינה שקשה להם לעכל כי היצירות המוסיקליים הנשמעים כאן הם פרי יצירתו של ר' לייבל ששמו מפורסם כאיש ציבור נכבד, לא אחת טענו כי לו היה עוסק בהפצת לחניו בעולם הרחב היה בוודאי זוכה להערצה והערכה בקנה מידה עולמי, "הרי הוא מלחין ומנצח בחסד עליון" — קבעו.

כזה היה ר' לייבל, הוא אינו מחזיק טיבותא לנפשיה ואינו מבקש תמורה כלשהי, מעטים הם (אם בכלל) היודעים להעריך נאמנה כמה כוחות נפשיים וטמירים השקיע במאות ניגוניו שאת הזמן להם היה מוצא רק לאחר יום עבודה ציבורית מפרכת בשעות הקטנות של הלילה. ולעיתים קרובות אף לאחר כינוסים וישיבות מייגעות וממשוכות.

השיקול בכל נעימה היתה: "כיצד יגיב הרבי, האין קטע זה או אחר נועז מידי"?! השמרנות שבכל מנגינה היתה חידוש בפני עצמה כשהסגנון זהה ואילו התוכן העשיר והמגוון מתחדש מידי חג ומועד.

במשך 25 שנה הלחין מאות ניגונים בחצר "גור", ובמשך 40 שנה עבר לפני התיבה בימי שבת ומועד, תפילה ששבתה כל לב.

עסקנות ציבורית:

עסקן ציבורי ב"אגודת ישראל" הקדושה בהיותו שליח נאמן ודמות מופת לעזרה וסיוע לכלל ולפרט, הן כחבר במוסדותיה של "אגודת ישראל", והן בכהנו כנציג מטעמה כחבר עיריית ירושלים וכסגן ראש העיר קרוב ל־15 שנה.

בכל אלה בלטו במלוא עוצמתם עקרונות מוצקים שהציב לעצמו.

ר' לייבל היה מצניע לכת — התנזר מכל פרסומות, ברח מן הפרסומת לסוגיה, כל צעד וכל פעולה שעשה עמדו לנגד עיניו אך ורק המחשבה "מהי התועלת הציבורית שתצמח מצעד זה או אחר".

עקרון נוסף שהנחה אותו, היה חידוש כשלעצמו: מעולם לא עירב בין התחומים למיניהם. כל תחום עשיה נסגר בקרבו בחומת השתיקה, קשריו הרבים עם אישי ציבור נודעים בקשת הציבורית, עמדו נדהמים לשמוע אחר פטירתו כי הרב גולדקנופף ז"ל היה לא אחר מאשר המלחין הידוע לבית "גור" וכי אין בית יהודי שלא נשמעים מנעימותיו, אם בסעודות שבת וחג, ואם בשמחה משפחתית.

מספר אדם שהיה עמו בקשרי חינוך: "למעלה משלושים שנה נוצרו בינינו קשרי ידידות עמוקים בגין העבודה המשותפת במישור החינוכי של רשת גני הילדים שהקים במו ידיו והתמסר לזה בכל לבו ונפשו, והשקיע בזה מאמצים כבירים שיצליח, יגדל ויפרח, ואכן כך זה היה, גדל, הצליח, ופרח.

"מעולם לא מצא ר' אריה (לייביל) לנכון לספר לי אודות עיסוקיו בשטח הנגינה וההלחנה..." אותו אדם גם לא ידע כי גם מעובדי המערכת הנפגשים יום יום

במשרדו של ר׳ לייבל נבצר ה״מידע״ על עיסוקו כמלחין החצר החסידית הגדולה בארץ ובעולם...

לעומת זאת חברי המקהלה בחצר ״גור״ שהערצתם וחיבתם אליו היתה רבה מאד, עמדו תמהים לנוכח קשר השתיקה עליו שמר ר׳ לייבל במשך עשרות שנים, אודות פעליו בהקמת והרחבת ״רשת גני הילדים והמעונות יום של בית יעקב״.

ס״ד שנות חייו של ר׳ לייבל היו עמוסי תוכן ויצירה, דמות אצילית ומחייכת, תמיד צהלתו בפניו ותוגתו בליבו, ולכן היה אהוב על כולם.

סיפורים רבים נשמעים מפי יהודים שבזכרונם נחרטה היטיב העזרה האישית שקיבלו בתקופה הקשה שלאחר השואה באירופה, כשלארץ הקודש הגיעו ילדים ובחורים ״פליטים״ שנשארו מאש התופת האיומה ובהיותם מחסורי כל ללא אב ואם, היה ר׳ לייבל זה שדאג להם ללחם לאכול ובגד ללבוש — פשוטו כמשמעו — במסירות שלא ניתנת לתיאור.

״ואת יהודה שלח לפניו גשנה״, ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא — קבעו חז״ל, ר׳ יהודה ארי ז״ל נשלח לתפקידיו הנרמזים באותיות ״גשנה״: **ג**ני ילדים, **ש**ליח ציבור, **נ**יגונים, **ה**עסקנות ציבורית.

פטירתו הפתאומית לשמי רום, כפי שהתבטא כ״ק מרן בעל ה״פני מנחם״ זי״ע, שזוהי אבידת הכלל והפרט, כל אחד עדיין חש בהעדרו מזוית ראייה שלו, אך דומה כי עברו שנים רבות וזכרו לא ישכח מפי ידידיו, מוקיריו, ומעריצו הרבים, מכל גוני הקשת, ובפרט מחסידי ״גור״. יהי זכרו ברוך.

השאיר אחריו בנים וחתנים, נכדים ונינים ההולכים בדרכיו, מהם עסקני ציבור נודעים, ומהם בעלי תפילה וחברי ה״קאפעליע״ (המקהלה) בשטיבלך של ״גור״.

ומקום מנוחתו: ב״הר המנוחות״ בירושלים.

מאת חתנו א.מ. זילברברג

הרה"ח רבי משה ליפשיץ זצ"ל

נולד ב"לודז'" שבפולין לאביו
הרה"ח ר' יהודה אריה (לייבל)
ב"ו"ט שבט תרצ"א
נפטר י"א אלול תשנ"ה

כשנולד רבי משה שהה אביו ר' לייבל באותה שבת ב"גור" אצל מרן בעל ה"אמרי אמת" זי"ע. ונקרא שמו בישראל ע"ש סב סבו הגה"ח רבי משה בנקטובר זצ"ל גם אבי אביו היה שמו רבי משה ליפשיץ ז"ל. בשנת תרח"צ עלתה המשפחה לארץ ישראל, בקיץ תרצ"ט חזרו לביקור בפולין, ושם עברו את מוראות וצרות הרשעים, ובנסי ניסים הגיעו לקראת פסח ת"ש חזרה לארץ ישראל.

עוד מצעירותו ניכרו בו כשרונותיו הגאונים, בהיותו ילד חיפשוהו הוריו בשעות הערב, עד שמצאוהו מעיין בספר, כשהוא מקופל ומוטה מתחת לשולחן בבית אחד השכנים. בהיותו בן אחד עשרה שנים כבר נבחן על כל מסכת נדרים עם ר"ן בעל פה, בפעם אחת. בשעות הפנאי ישב בספריית הרמב"ם שבתל אביב, בניהולו של הג"ר ראובן מרגליות זצ"ל, שהדריך את ר' משה בידיעת ספרים וחקירתם. לאחר לימודיו ב"סניף" של ישיבת "שפת אמת", (כיום ישיבת חידושי הרי"ם) יצא ללמוד בישיבה בירושלים "שפת אמת". שם נתעלה במעלות התורה ויראת שמים, בהדרכת מורו ורבו הגה"ח רבי זליג שטיצברג זצ"ל. התמדתו באותם שנים היתה לשם דבר, ביגיעה עצומה למד למעלה משמונה עשרה שעות ביממה.

כשפרצה מלחמת השחרור נמלט לתל אביב ולמד בישיבת "סלבודקא" שבבני ברק זמן אחד, שלאחריו חזר לישיבת "שפת אמת".

לאחר נישואיו יצא בשנת תשי"ז לארצות הברית, שם לימד בישיבת רבי "יצחק אלחנן". ופעל רבות להחדרת תורה ויראת שמים בצאצאי פליטי השואה "חסידי גור" אשר בשכונת "בורו פארק" שבניו יארק.

בשנת תשל"ד הקים יחד עם הרב אברהם פלוצקר שיחי', את הספריה הגדולה של

אגודת ישראל בבורו פארק, ובמשך למעלה מעשר שנים, שימש בה כספרן. ידיעותיו הביבליוגרפיות הדהימו כל מי שנפגש עמו. מזגו הטוב, מידותיו התרומיות, טוב עינו וענוותנותו, האהבוהו על הבריות, שהתענגו לשמוע את דיברותיו ומוסריו.

קשר ידידות מיוחד היה לו לרבי משה אל כ״ק מרן אדמו״ר בעל ה״פני מנחם״ זי״ע עוד מימי לימודיהם בישיבת ״שפת אמת״. כשבא מרן זצוק״ל לראשונה לארה״ב בשנת תשכ״ו, היה רבי משה אחד המסייעים העיקריים להצלחת הביקור. בשנת תש״ן שהה כ״ק מרן זצוק״ל במעון הקיץ אצל רבי משה כששה שבועות. רבי משה שירתו בנאמנות, ושעות רבות עסקו בתורה יחד עם גיסו של רבי משה, רבי קהת בוראק זצ״ל.

בשנים האחרונות חלה את חוליו, ומני אז עסק ברופאים באופן תמידי כדי להציל את חייו השם ״משה בן חוה״, היה שגור בפי מאות ידידיו ותלמידיו, לתפילה, ולבקשת רפואה שלימה. בי״א אלול תשנ״ה נפטר רבי משה בניו יארק, בהלוויתו שהתחיל בניו יארק, ליוו מאות יהודים את מיטתו שפופים ודווים צעדו הם אחר מיטתו, ״יהודי שמימי״ מלמלו, ״אַ הימעל אידי״. יהודים שמלאך המוות הגרמני לא הצליח לכופפם, בכו אחר מיטתו כילדים.

כחודש לפני הסתלקות מרן ה״פני מנחם״ זי״ע התבטא עליו מרן זצוק״ל על רבי משה זצ״ל בהפלגה יתירה, ואמר לאלמנתו תחי׳ ״אין לי יותר כמו רבי משה״ קודם לכל היה הוא חסיד במהותו, אחר כך היה הוא חסיד ״גור״. מי שיש לו השגה בהגדרה ״חסידי״ אצל רבותינו הקדושים לבית ״גור״, יכיר לאיזה דרגת רמה הגיע רבי משה בעבודת ה׳.

למחרת פטירתו ליווהו בירושלים קהל גדול בראשות כ״ק מרן אדמו״ר בעל ה״פני מנחם״ זי״ע, שאמר קדיש אחרי מיטתו.

חז״ל אמרו אין עושים נפשות לצדיקים, דבריהם הם הם זכרונם, ולכן הוציאו ספר בשם ״ספר הזכרון״ לרבי משה ליפשיץ זצ״ל ושם הונצחו דברי תורותיו ואימרותיו, כשבשער מופיע תאריו האמיתיים, תלמיד חכם מופלג, למדן ושקדן, אוהב ספר ויודעו, ענוותן ושפל ברך, מגדולי החבורה בישיבת ״שפת אמת״, חסיד וישר, מצוין במידותיו הטובות בין אדם לחברו, טוב עין, קיבל יסוריו באהבה. את הספר הקדישה אלמנתו מרת שרה ליפשיץ תחי׳ לזכרו של בעלה האהוב רבי משה ליפשיץ זצ״ל. בדברי ברכתו להופעת הספר קורא עליו הגאון רבי מנדל שפרן שליט״א ראש ישיבת ״נועם התורה״ שבבני ברק ודיין בבני ברק. ״רבי אלופי ומיודעי״ וממשיך וכותב... משיחותיו למדנו איך להעריך ואיך להסתכל על עבודתם, תורותיהם, ומידותיהם של **״זקני החסידים״** האמיתיים מדור דורותיים שקדמונו, ממה להתפעל ומה לשים בצד — אבל בהדגשה לא בזלזול אלא בשיבוץ במקום הנכון.

כ״ק מרן ה״פני מנחם״ זי״ע כותב אליו במכתב מחודש אדר ראשון תשנ״ה כך: בה״י ג׳ תצוה ירושלים תוב״ב לידידי רבי משה ליפשיץ שליט״א אי׳ שהתקנה ליסורים קבולי ומיבעי רחמי — ביעקב אבינו עליו השלום אי׳ במדרש רבה מה אנא מוביד סברי

מן בריי חי"ו – אני מצפה שבעזרת השם יתברך אין חרב חדה מונחת על צוארך, ואפילו על זה אמרו ז"ל אל המנע עצמו מן הרחמים. חזק והתחזק והשם יתברך יעזור. כברכת ידידך פינחס מנחם.

נפטר לעולמו איש אשכולות, אישיות רבת אנפין, חריף ובקיא, חסיד וירא שמים, למדן ושקדן, חוקר ומבקר, יודע ספר ואוהבו, מליץ יושר ומליץ טוב, ועל כולן ענוותן ושפל ברך, שייף עייל ושייף נפיק, ולא מחזיק טיבותא לנפשיה.

ומקום מנוחתו: ב"הר המנוחות" בירושלים.

כמו שהמליץ אך טוב בחיי חיותו כן ימליץ טוב מלמעלה על אלמנתו מרת שרה ליפשיץ תחי' שטיפלה בו במסירות ובנאמנות בימי חוליו ועל כל משפחתו ועל כל כלל ישראל אמן.

יתר תוקפו וגבורתו ותורתו הלא הם כתובים בספר הזכרון שהוציאה אלמנתו תחי'.

(נערך ונכתב ע"י מוציא ספר הזכרון
לרבי משה ליפשיץ זצ"ל רפאל רוזנבוים ניו יארק)

גלעד לזקני וחסידי "גור"

(לפי א"ב)

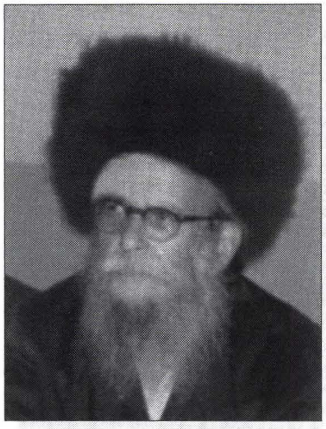
הרה"ח מורינו ר' **אברהם מרדכי** ז"ל **אלתר** בהרה"צ רבי משה בצלאל הי"ד בן כ"ק מרן בעל ה"שפת אמת" זי"ע. חתנו של הגאון רבי שאול משה זילברמן זצ"ל הוויערשובער רב. חותנו של מרן בעל ה"פני מנחם" זי"ע. נולד: ב"גור" שבפולין. שימש בהנהלת ישיבת "שפת אמת" בירושלים. קבע מקום תורתו ותפילתו: בבית המדרש הגדול שבירושלים. נפטר: כ"ח טבת תשל"ח. ומקום מנוחתו: בבית העלמין ב"סנהדריה" בירושלים.

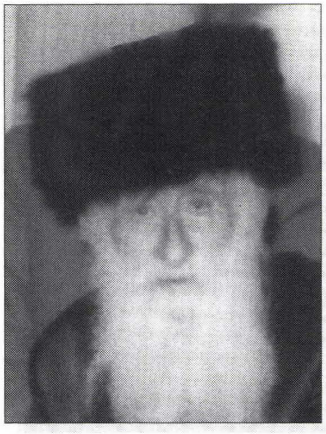
הרה"ח ר' **משה אברהם** ז"ל **איינפלד** בהרה"ח ר' מרדכי יהודה ז"ל. נולד: ב"סקרנביץ" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו: בבית החסידים ב"בתי וורשא" ובבית המדרש הגדול שבירושלים. נפטר: י"ב כסלו ת"ש. ומקום מנוחתו: ב"הר הזיתים" בירושלים סמוך ונראה למערת רבותינו הקדושים מגור.

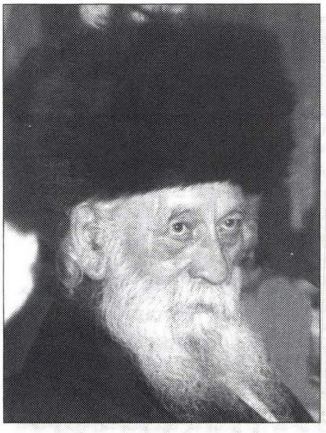
החסיד הישיש רבי **יוסף הלוי** זצ"ל **אייכנולד** הנקרא: "יוסל שטעפער" בהרה"ח ר' ישכר דוב הלוי ז"ל קבע מקום תורתו ותפילתו: בבית המדרש הגדול שבירושלים, ובבית המדרש "זכרון משה" (שטיבלעך). נקרא בטיש: "יוסל שטעפער" שעסק למחייתו כסנדלר, והיה מקובל וצדיק נסתר. על מצבתו חקוק: שומר אמונים ענוותן ושפל ברך. נפטר: ט"ז אייר תש"מ. ומקום מנוחתו: ב"הר המנוחות" בירושלים.

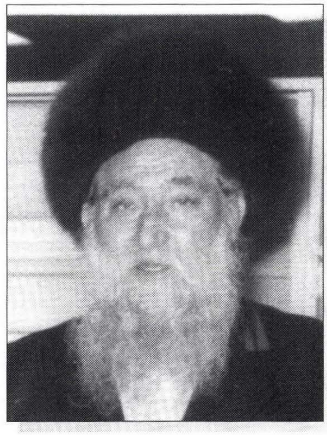
הרה"ח ר' **יצחק מאיר** הכהן ז"ל **אוקסנברג** בהרה"ח ר' חיים דוד ז"ל. נולד: ב"וורשא" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ברחוב "פלורנטין" בתל אביב. היה ממייסדי השטיבל – ותקופה שימש כגבאי בשטיבל. זכה להסתופף בצל מרן בעל ה"שפת אמת" ז"ע. נפטר: י"ג אייר תשל"א. ומקום מנוחתו: ב"קרית שאול" בתל אביב.

הרה"ח ר' **יהושע** ז"ל **ארנרייך** בהרה"ח ר' אליעזר ז"ל. נולד: ב"קעלץ" שבפולין. נקרא בטיש: "שיעה קעלצע". קבע מקום תורתו ותפילתו: בבית המדרש הגדול שבירושלים. נפטר: ד' אב תשכ"ז ומקום מנוחתו: ב"הר המנוחות" בירושלים.

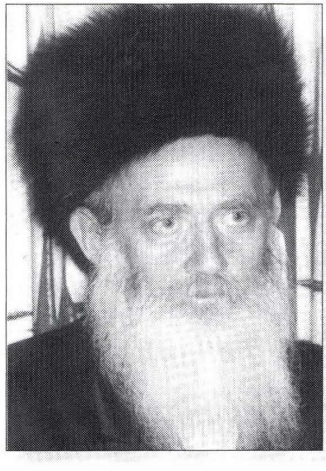
הרה"ח ר' **שמואל יעקב** ז"ל **אייזדליס** בהרה"ח ר' מרדכי מנחם ז"ל נולד– ב"קילץ" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ברחוב "אחד העם" "פיירברג" בתל אביב. נקרא בטיש: "שמואל יעקב קיליצע". נפטר: ט' תשרי תשמ"ז. ומקום מנוחתו: ב"קרית שאול" בתל אביב.

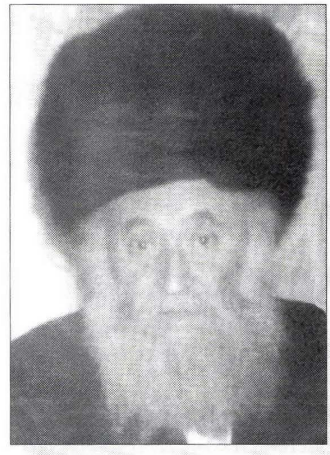
הרה"ח ר' **בן ציון** ז"ל **איינפלד** בהרה"ח ר' מרדכי יהודה ז"ל נולד: ב"טריאסט" שבאיטליה בדרכו לעלות לארץ ישראל עם הוריו – ולכן נקרא שמו "בן ציון", ובכוונת אביו היתה גם ע"ש של החסיד רבי "בן ציון" אוסטרובער זצ"ל קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: "הקישון 33" בתל אביב. ולאחר מכן בשטיבל "56" ר' עקיבא בבני ברק. נקרא בטיש – "בנציון מרדכי ידלס" נפטר: כ"ז ניסן תשמ"ח. ומקום מנוחתו: ב"הר הזיתים" בירושלים, חלקת כולל פולין וורשא החדשה. אביו של מחבר הספר.

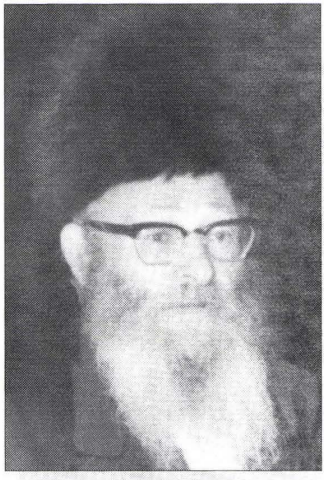
הרה"ח ר' **אהרן לייב** ז"ל **אבוביץ** בהרה"ח ר' חיים ז"ל. נולד: ב"לודז'" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל "הקישון 33" בתל אביב. ותקופה שימש כגבאי בשטיבל. היה חתנו של הגבאי הראשי בשטיבל רבי איטש'ה צישינסקי זצ"ל. כן היה מנהל עתון "המודיע" בתל אביב. נפטר: כ"א תמוז תשנ"ג. ומקום מנוחתו: ב"קרית שאול" בתל אביב.

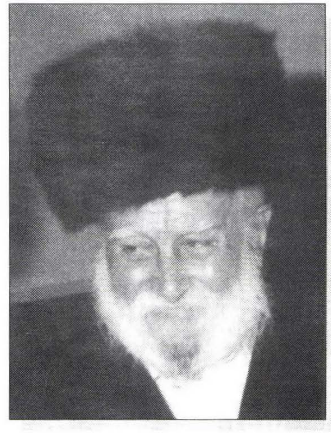
הרה"ח ר' **שלמה יהודה לייב** הכהן ז"ל **אדלר** בהרה"ח ר' גבריאל ז"ל. נולד: ב"וורשא" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: "הקישון 33" בתל אביב. ותקופה שימש כגבאי בשטיבל. כן היה בעל תפילה בימים נוראים – ובימות השנה. נקרא בטיש: "לייבל כהן" שימש כראש אגודת השוחטים בתל אביב. וכ"סופר סת"ם". נפטר: י"ט סיון תשכ"ז. ומקום מנוחתו: ב"הר המנוחות" בירושלים.

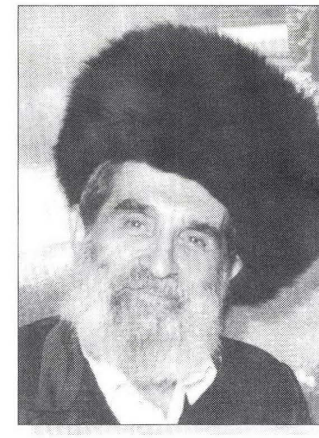
הרה״ח ר׳ **יצחק מרדכי** ז״ל **ארזון** בהרה״ח ר׳ יהודה ז״ל. נולד: ב״לישקי״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ב״קרית אתא״ ושימש כגבאי בשטיבל. נפטר: כ״ט כסלו תש״ן. ומקום מנוחתו: בבית העלמין ב״קרית אתא״.

הרה״ח ר׳ **מרדכי זאב** ז״ל **אופנהיים** בהרה״ח ר׳ ישראל מאיר ז״ל. נולד: ב״ביאלא פולוטוסקו״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ב״נוה אחיעזר״ וב״אור החיים״ בבני ברק. נפטר: י״ב שבט תשל״א. ומקום מנוחתו: בבית החיים ״שומרי שבת״ בבני ברק.

הרה״ח ר׳ **ליפמן** ז״ל **אלתר** בהרה״ח ר׳ משה ז״ל. נולד: ב״לודז׳״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ברחוב ״נורדאו״ בתל אביב. נכדו של ר׳ שלמל׳ה אלתר אחיו של מרן בעל ה״שפת אמת״ ז״ע. היה ממקימי אולמי השמחות הראשון המפואר והגדול שבתל אביב, שנקרא: ״אולמי תל אביב״ מרן בעל ה״ביית ישראל״ ז״ע מצא בביתו מקום אכסניה בבואו לעיר תל אביב. נפטר: י׳ אדר תשנ״ח. ומקום מנוחתו: ב״קרית שאול״ בתל אביב.

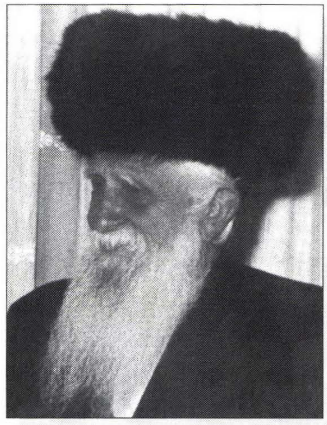
הרה"ח ר' **אריה** ז"ל **אבפייאר** בהרה"ח ר' משה חיים ז"ל. נולד: ב"סאבין" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ברחוב "פלורנטין" שבתל אביב, וב"בעש"ט" בבני ברק. נפטר: י' טבת תשנ"ה. ומקום מנוחתו: בבית העלמין ב"חולון" חלקת החסידים.

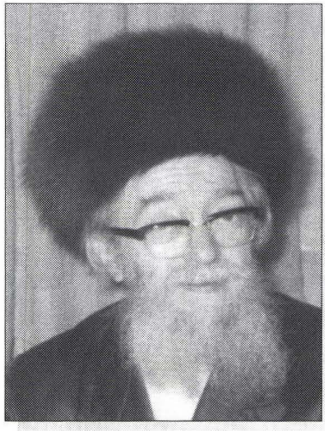
הרה"ח ר' **משה** ז"ל **אנגלמן** בהרה"ח ר' שלום זליג ז"ל. נולד: ב"חוסט" שבהונגריה. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: "אור החיים" בבני ברק. נפטר: ד' חשון תשל"ב. ומקום מנוחתו: ב"הר המנוחות" בירושלים.

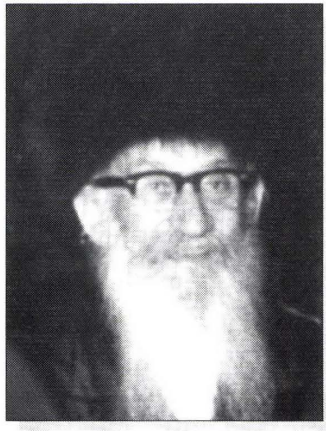
הרה"ח ר' **משה יוסף** ז"ל **ברלינר** בהרה"ח ר' יצחק יהודה ז"ל. נולד: ב"ינוב" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ברחוב "פלורנטין" שבתל אביב. נפטר— ח' אדר תש"י. ומקום מנוחתו: בבית החיים "שומרי שבת" בבני ברק.

הרה״ח ר׳ **נחמיה חיים** ז״ל **ברגמן** בהרה״ח ר׳ אליהו צבי ז״ל. נולד: ב״לודז׳״ שבפולין. חתנו של הנגיד המפואר החסיד רבי חנוך הענך זיידמן זצ״ל. קבע מקום תורתו ותפילתו: בבית המדרש הגדול שבירושלים. היה משב״ק ואיש סודו של מרן בעל ה״בית ישראל״ זי״ע, עמד בכל הטישים מאחורי הרבי ושימשו. נפטר: ט׳ כסלו תשמ״ב. ומקום מנוחתו: ב״הר המנוחות״ בירושלים.

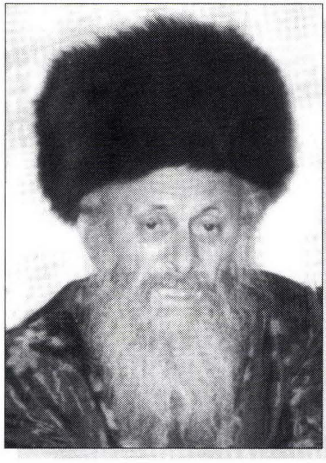
הרב החסיד ר׳ **חיים יצחק** ז״ל **ברקוביץ** בהרה״ח ר׳ יצחק ז״ל. נולד: ב״לודז׳״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ״הקישון 33״ שבתל אביב. נפטר בשטיבל בליל ש״ק בעת שאמר את שיעורו הקבוע ב״אור החיים״ הקדוש. שימש כמורה בבית הספר ״סיני״ בתל אביב. ולאחר מכן התמנה כרב ברבנות תל אביב. נקרא בטיש: ״חיים יצחק רב״. נפטר: י״א אדר תשל״ה. ומקום מנוחתו: בבית החיים ״שומרי שבת״ בבני ברק.

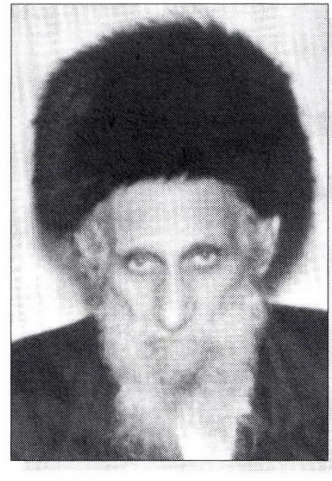
הרה״ח ר׳ **יוסף נתן** ז״ל **בורז׳יקובסקי** בהרה״ח ר׳ פלטיאל חיים שלמה ז״ל. נולד: ב״וולברום״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ״הקישון 33״ שבתל אביב. הקים את ״ישיבת המתמידים״ לילדים בשעות הערב, אחר גמר לימודיהם בבית הספר, הראשון מסוגו בארץ, וכדוגמתו קמו בכל הארץ ובעולם עד היום הזה. היה מחלק לילדים ״סוכריות״ בכדי לחנכם לעשות ״ברכת שהכל״ ובקול רם. נפטר: י״ד אדר תשל״ו. ומקום מנוחתו: ב״הר הזיתים״ בירושלים.

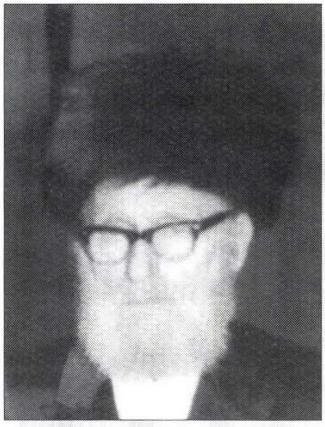
הרה"ח ר' **נחמיה** ז"ל **בלושטיין** בהרה"ח ר' יעקב דוד ז"ל. נולד: ב"וורשא" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: "גבעת רוקח" "יהושע" שבבני ברק. נפטר: כ"ד טבת תש"ל. ומקום מנוחתו: בבית החיים "שומרי שבת" בבני ברק.

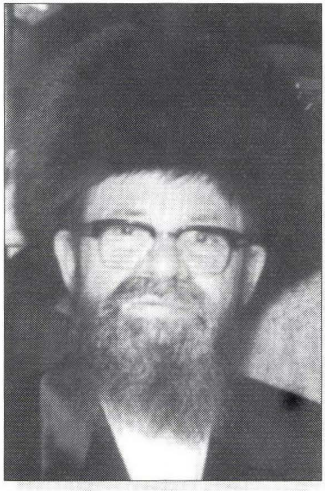
הרה"ח ר' **אליעזר ליפמן** ז"ל **ברקוביץ** בהרה"ח ר' צבי מאיר ז"ל. נולד: ב"טשכנוב" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ברח' "פלורנטין" שבתל אביב. נפטר: ג' תמוז תשמ"ג. ומקום מנוחתו: ב"קרית שאול" בתל אביב.

הרה"ח ר' **רפאל אריה נח** ז"ל **ברודז'יאק** בהרה"ח ר' חיים ז"ל. נולד: ב"קולו" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ברח' "נוה שאנן" שבתל אביב, וב"56" רבי עקיבא בבני ברק. היה חתנו של מוהרי"ל אשלג זצ"ל. נפטר: ט"ז אדר ב' תשכ"ה. ומקום מנוחתו: ב"הר המנוחות" בירושלים.

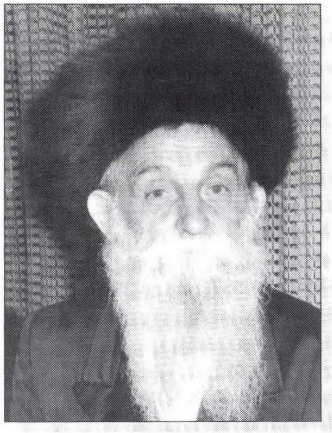
הרה"ח ר' **אליהו** הכהן ז"ל **ביינבכר** בהרה"ח ר' ישראל מנחם מנדל ז"ל. נולד: ב"וואצלאווק" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: "56" רבי עקיבא שבבני ברק. נקרא בטיש: "אלע נתקס' אייניקל". נפטר: י' ניסן תשנ"ב. ומקום מנוחתו: בבית החיים "ויזניץ" בבני ברק.

הרה"ח ר' **יצחק זאב** ז"ל **ברסלר** בהרה"ח ר' משה ז"ל. נולד: ב"דאברא" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: "גבעת רוקח" "יהושע" ו"אור החיים" בבני ברק. נקרא בטיש: "איטשע זאב מוישעס". נפטר: ג' חשון תשמ"ח. ומקום מנוחתו: ב"הר המנוחות" בירושלים.

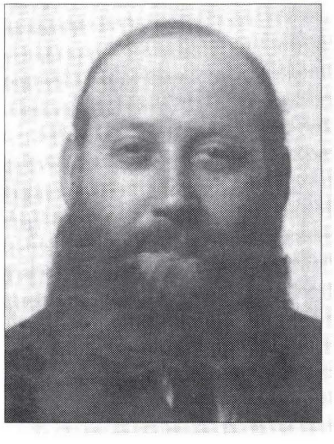
הרה"ח ר' **שמואל** ז"ל **ביאלוסטוצקי** בהרה"ח ר' יוסף ז"ל. נולד: ב"שגערז" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו: "בבית המדרש הגדול" שבירושלים. נקרא בטיש: "שמואל שגרעזער". נפטר: ז' תשרי תשנ"ב. ומקום מנוחתו: ב"הר המנוחות" בירושלים.

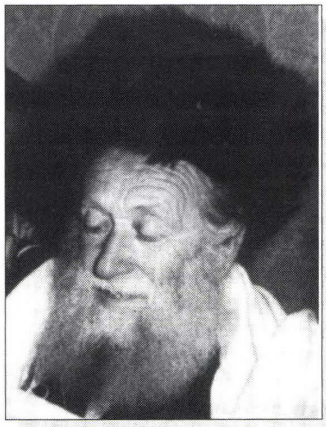
הרה"ח ר' **ישראל** ז"ל **ב"ח** בהרה"ח ר' יהושע מאיר ז"ל. נולד ב"שארץ" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ב"חיפה" וב"אשדוד". נקרא בטיש: "ישראל שערציערי". נפטר: ז' שבט תשנ"ב ומקום מנוחתו: ב"הר הזיתים" בירושלים.

הרה"ח מורינו הרב **משה** ז"ל **בסר** בהרה"ח ר' יהודה אריה ז"ל. נולד בעיר תל אביב. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ברחי "יהודה הלוי" שבתל אביב. חתנו של מורינו החסיד רבי לייבל היינה ז"ל. שימש כרב ברבנות תל אביב. נפטר: כ"א חשון תשל"ט. ומקום מנוחתו: ב"קרית שאול" בתל אביב.

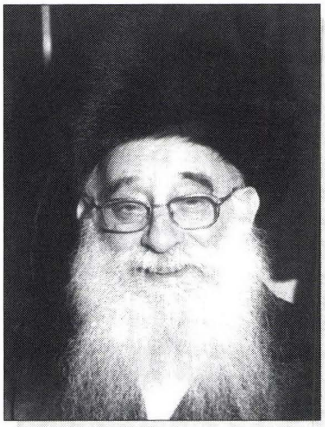
הרה"ח ר' **אלקנה** ז"ל **בידרמן** בהרה"ח ר' יעקב ז"ל. נולד: ב"שצקוציין" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ברחי "ברזילי" שבתל אביב. היה ממיסדי השטיבל, ושימש כגבאי בו. נפטר: כ"ז תמוז תשכ"ה. ומקום מנוחתו: ב"קרית שאול" בתל אביב.

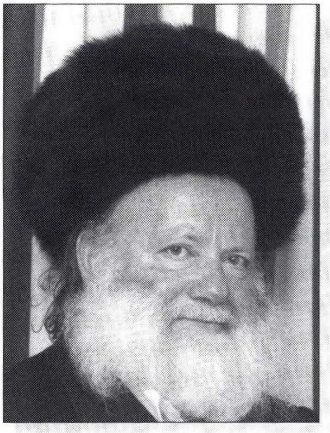
הרה״ח ר׳ **שמואל שרגא זאוויל** ז״ל **באטוס** בהרה״ח ר׳ צבי יוסף ז״ל. נולד: ב״קלישי״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ברחי ״נוה שאנן״ שבתל אביב. נפטר: י״א שבט תשמ״ב. ומקום מנוחתו: ב״קרית שאול״ בתל אביב.

הרה״ח ר׳ **אברהם ידידה** ז״ל **ברגר** בהרה״ח ר׳ יעקב ז״ל. נולד: ב״לודז״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו: בביהמ״ד ב״מיאמיביץ״ שבאמריקה, ובבית המדרש הגדול שבירושלים. נפטר: י״ב תמוז תשנ״ו. ומקום מנוחתו: ב״הר הזיתים״ בירושלים.

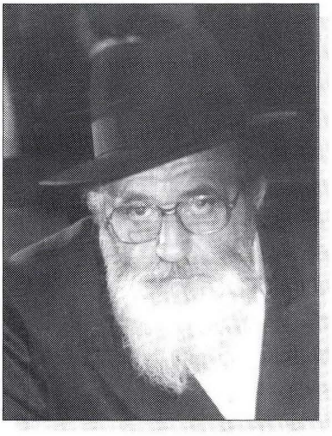
הרה״ח ר׳ **משה אלעזר** ז״ל **בריסטובסקי** בהרה״ח ר׳ יחיאל מאיר ז״ל. נולד: ב״לודז״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ברחי ״שלמה המלך״ שבתל אביב, וב״אור החיים״ שבבני ברק. שימש כרב צבאי. נפטר: ז׳ אדר תשנ״ג. ומקום מנוחתו: ב״הר תמיר״ בירושלים.

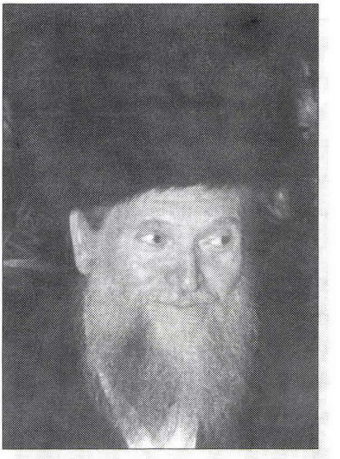
הרה"ח ר' **ישראל** ז"ל **ברסקי** בהרה"ח ר' נתן נטע ז"ל. נולד: ב"לובלין" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בבית החסידים "ברסלב" שאביו נמנה על גדולי חסידי "ברסלב". ובבית המדרש הגדול שבירושלים. נפטר: ל' אב תשמ"ז. ומקום מנוחתו: ב"הר הזיתים" בירושלים.

הרה"ח ר' **יצחק יהודה (לייבל)** ז"ל **בולגריי** בהרה"ח ר' יעקב יוסף ז"ל. נולד: ב"אוסטרובצא" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ברח' "49" בבורו פארק. נפטר: י"ח שבט תשמ"ח. ומקום מנוחתו: ב"הר הזיתים" חלקת כולל פולין וורשא החדשה בירושלים.

הרה"ח ר' **אליקים גיציל** ז"ל **ביבלה** בהרה"ח ר' יצחק פסח ז"ל. נולד: ב"וורשא" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ברח' "פלורנטין" שבתל אביב. נפטר: י' אייר תשנ"ו. ומקום מנוחתו: ב"קרית שאול" בתל אביב.

הרה״ח ר׳ **אהרן יצחק** ז״ל **בדנר** בהרה״ח ר׳ זלמן דוד (סופר) ז״ל. נולד: ב״תל אביב״. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ברחי ״החשמל״ שבתל אביב. נפטר: ה׳ אדר ב׳ תשנ״ה. ומקום מנוחתו: ב״הר תמיר״ חלקת החסידים בירושלים.

הרה״ח ר׳ **יעקב יהושע** ז״ל **בלכרוביץ** בהרה״ח ר׳ יצחק ז״ל. נולד: ב״טומשוב — מזבייעצק״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו: ״בבית המדרש הגדול שבירושלים״. היה מכניס אורחים גדול, והוציא לאור ספרים רבים. נפטר: י״ח שבט תשנ״ח. ומקום מנוחתו: ב״הר המנוחות״ בירושלים.

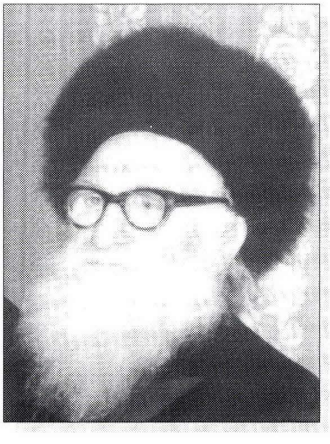
הרה״ח ר׳ **שלום מנחם** ז״ל **ברגמן** בהרה״ח ר׳ צבי דב בנציון ז״ל. נולד: ב״וויערשוב״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו: בבית המדרש הגדול שבירושלים. נפטר: ט״ז ניסן תשל״ז. ומקום מנוחתו: ב״הר המנוחות״ בירושלים.

הרה"ח ר' **שלמה** ז"ל **גרינפלד** בהרה"ח ר' יוסף דוד ז"ל. נולד: ב"וואלון" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בבית המדרש הגדול שבירושלים. נקרא בטיש "שלמה וואלונע". שימש כמחנך דגול בסמינר "בית יעקב" שבירושלים. נפטר: י"ח טבת תשל"ח. ומקום מנוחתו: ב"הר המנוחות" בירושלים.

הרה"ח ר' **דוד דב** ז"ל **גולדווסר** בהרה"ח ר' שלמה לייב ז"ל. נולד: ב"אלכסנדר" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל "56" רבי עקיבא. היה ממייסדי השטיבל ושימש כגבאי בו. זכה לשבת בטיש אצל מרן בעל ה"שפת אמת" ז"ע בשמחתו או באופריף שלו או בשבת שבת שבע ברכות שלו על אף גילו הצעיר. וישב שלושה חדשים אחרי השבע ברכות שלו ב"גער". נקרא בטיש: "דוד גבאי". נפטר: כ"ח בניסן תשי"ז. ומקום מנוחתו: בבית החיים "שומרי שבת" שבבני ברק.

הרה"ח ר' **אליעזר** ז"ל **גלברד** בהרה"ח ר' יצחק מאיר ז"ל. נולד: ב"קלאלושין" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו: בבית החסידים במושב "קוממיות" ולאחר מכן עבר לגור בירושלים והתפלל ולמד בבית המדרש הגדול שבירושלים. היה משמח חתנים בחתונתם, על י"י פאטנט מיוחד שידע ועשה, מילא כוס מים מלא והניחו על הגרטל שלו וסיבב באויר מלמטה ללמעלה והנה פלא, המים שבכוס לא נשפכו. חותנו של המנהל הדגול של ת"ת "גור" שבירושלים, הרה"ח ר' שלמה הערש ויס שליט"א. נפטר: ט"ז תשרי תש"ן. ומקום מנוחתו: ב"הר הזיתים" בירושלים. ליד מלון קונטיננטל.

הרה״ח ר׳ **מרדכי מנדל** ז״ל **גרנביץ** בהרה״ח ר׳ ישעיהו ז״ל. נולד: ב״זעלוב״ שבפולין. עלה ארצה ב־ז׳ אב תרפ״ד ונפטר בתאריך זה כעבור 64 שנים, היה ממתיישביה הראשונים של העיר ״בני ברק״. ואח״כ עבר להתגורר בתל אביב. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ברח׳ ״ברזילי״ שבתל אביב, ושימש כגבאי בו. נפטר: ז׳ אב תש״מ. ומקום מנוחתו: ב״הר הזיתים״ בירושלים.

הרה״ח ר׳ **מנחם** ז״ל **גוטהיינר** בהרה״ח ר׳ רפאל ז״ל. נולד: ב״ליטרטוב״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ״אור החיים״ שבבני ברק, שהיה בין מייסדיו. נקרא בטיש: ״מנחם ליטרטובער״. נפטר: י״ד אלול תשל״א. ומקום מנוחתו: בבית החיים ״שומרי שבת״ בבני ברק.

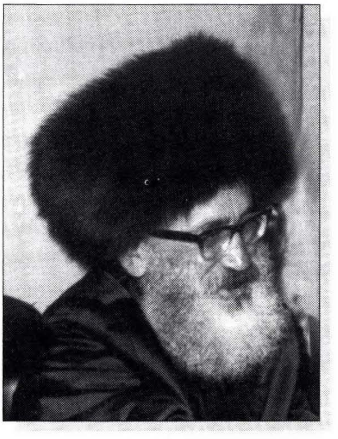
הרה״ח ר׳ **אברהם יעקב** ז״ל **גרליץ** בהרה״ח ר׳ משולם זישא ז״ל. נולד ב״זדונקה וולה״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו: בבית המדרש הגדול שבירושלים. היה מחשובי זקני חסידי ״סטריקוב״. ביתו שימש ״סטנציה״ (אכסניה) לאנ״ש שבאו לשבות שבתם וחגם בצלו של הרבי בירושלים, וסעדו לבם בביתו הסמוך לבית המדרש. נפטר: ט״ז חשון תשמ״ו. ומקום מנוחתו: ב״הר המנוחות״ בירושלים.

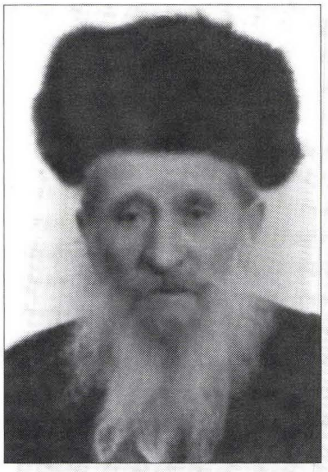
הרה"ח ר' **יצחק הלוי** ז"ל **גארפינקל** בהרה"ח ר' דב בעריש ז"ל. נולד – ב"זאמושץ" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל – ב"קרון הייטס" שבברוקלין. אביו של מנהל התלמוד תורה המפואר "יגדיל תורה" שבאמריקה, ה"ה הרה"ח ר' חיים צבי (הערש) הי"ו. נפטר: ט"ז כסלו תשל"ב. ומקום מנוחתו: בבית החיים "שומרי שבת" בבני ברק.

הרה"ח ר' **ישראל** ז"ל **גולדברג** בהרה"ח ר' דוד ז"ל. נולד: ב"זייביחבוסק" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: "הקישון 33" שבתל אביב. היה ממנהלי ישיבת "חידושי הרי"ם" שבתל אביב. נפטר: ט"ו כסלו תשל"א. ומקום מנוחתו: ב"קרית שאול" בתל אביב.

הרה"ח ר' **משה** ז"ל **גולדרינג** בהרה"ח ר' צבי טוביה הי"ד. נולד: ב"לודז'" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ברח' "נורדאו" שבתל אביב. נפטר: ג' אדר א' תשל"ג. ומקום מנוחתו: ב"קרית שאול" בתל אביב.

הרה״ח ר׳ **יצחק** הלוי ז״ל **גפילהויז** בהרה״ח ר׳ אברהם ז״ל. נולד: ב״וונוולניץ״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ברח׳ ״נוה שאנן״ שבתל אביב, ושימש כגבאי ה״כוללות״, וב״56״ רבי עקיבא שבבני ברק. נפטר: י״ז ניסן תשל״ה. ומקום מנוחתו: ב״הר המנוחות״ בירושלים.

הרה״ח ר׳ **שלמה** ז״ל **גלזר** בהרה״ח ר׳ מאיר ז״ל. נולד: ב״וולברום״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ״גבעת רוקח״ ״יהושע״ שבבני ברק. נפטר: א׳ אדר תשכ״ח. ומקום מנוחתו: בבית החיים ״שומרי שבת״ בבני ברק.

הרה״ח ר׳ **יצחק אלטר** ז״ל **גרובייס** בהרה״ח ר׳ לייבל ז״ל. נולד: ב״אפטי״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ברח׳ ״פרץ״ ״החשמל״ ו״פלורנטין״ שבתל אביב. נפטר: ט״ו ניסן תשמ״ג. ומקום מנוחתו: ב״הר הזיתים״ בירושלים. מעל מערת בית ״גור״.

הרה"ח ר' **פישל** ז"ל **גלובינסקי** בהרה"ח ר' אליהו זאב הי"ד. נולד ב"לודז'" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל "גור" ברחובות שהיה בין מייסדיה, ובביהכ"נ "תלמוד תורה". נפטר: ז' כסלו תשמ"ו. ומקום מנוחתו: בבית החיים "ברחובות".

הרה"ח ר' **משה** ז"ל **גבריאלוב** בהרה"ח ר' יחיאל מיכל ז"ל. נולד: ב"לודז'" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ב"פתח תקוה". נקרא בטיש: "משה חדרה פון פתח תקוה". נפטר: י"ב תמוז תשל"א. ומקום מנוחתו: בבית העלמין "סגולה" בפתח תקוה.

הרה"ח ר' **ברוך מרדכי** ז"ל **גולדשטיין** בהרה"ח ר' יעקב ז"ל. נולד: ב"פולטוצק" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו: במושב "בני ראם" הנקרא ע"ש מרן ה"אמרי אמת" זי"ע, ואח"כ בשטיבל ב"שיכון ה'" בבני ברק. נפטר: ד' שבט תשנ"ח. ומקום מנוחתו: ב"קרית שאול" בתל אביב.

הרה״ח ר׳ **שמחה בונים** ז״ל **דוידוביץ** בהרה״ח ר׳ ישראל שמעון ז״ל. נולד: ב״לודז׳״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ״גבעת רוקח״ ״יהושע״ שבבני ברק. אביו של הרה״ח ר׳ ישראל שמעון הי״ו. נפטר: כ״ד חשון תשמ״ח. ומקום מנוחתו: ב״קרית שאול״ בתל אביב.

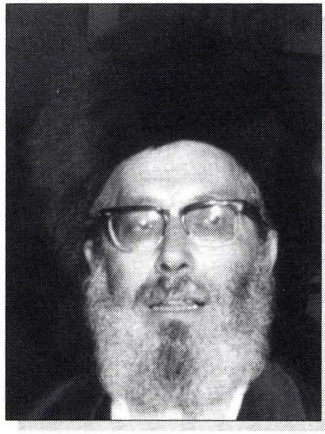
הרה״ח ר׳ **משה יצחק יעקב** ז״ל **דודק** בהרה״ח ר׳ יוסף פנחס שלום ז״ל. נולד ב״קולביצק״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ״גבעת רוקח״ שבבני ברק. היה ממייסדי השטיבל. נפטר: י״ז סיון תשי״ז. ומקום מנוחתו: בבית החיים ״שומרי שבת״ בבני ברק.

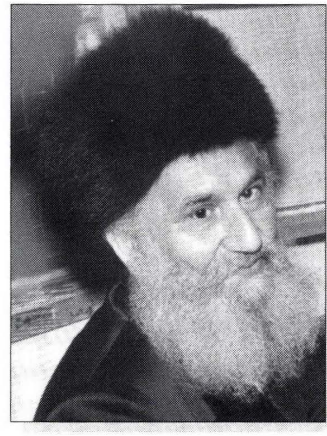
הרה״ח ר׳ **שבתי** ז״ל **דרורי** בהרה״ח ר׳ אליעזר ז״ל נולד— ב״דלוקשודלה״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ״גבעת רוקח״ ״יהושע״ שבבני ברק. נפטר: כ׳ חשון תשמ״ו. ומקום מנוחתו: בבית החיים ״שומרי שבת״ בבני ברק.

הרה"ח ר' **יוסף** ז"ל **דינקלס** בהרה"ח ר' חיים שמעון ז"ל. נולד: ב"ארה"ב" של אמריקה. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: "גור" במונסי שהיה בין מייסדיו. נפטר: י"ז חשון תשמ"ה. ומקום מנוחתו: בבית העלמין "מוטיפיורי" בברוקלין.

הרה"ח ר' **דוד** הלוי ז"ל **דויטש** בהרה"ח ר' חיים יצחק ז"ל. נולד: ב"ראבה" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: "הקישון 33" שבתל אביב. שימש כמורה בביה"ס "סיני" בתל אביב. חתנו של הגבאי הראשי הידוע רבי איטשע צישינסקי זצ"ל. נפטר: י"א אדר תשנ"ו. ומקום מנוחתו: ב"קרית שאול" בתל אביב.

הרה"ח ר' **שמחה יעקב** ז"ל **הלפגוט** בהרה"ח ר' מרדכי יהודה ז"ל. נולד: ב"סלופצי'ע" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: "הקישון 33" שבתל אביב, וב"יהושע" שבבני ברק. נקרא בטיש: "שמחה מרדכי ידלס". נפטר: י"ב אב תש"מ. ומקום מנוחתו: ב"קרית שאול" בתל אביב.

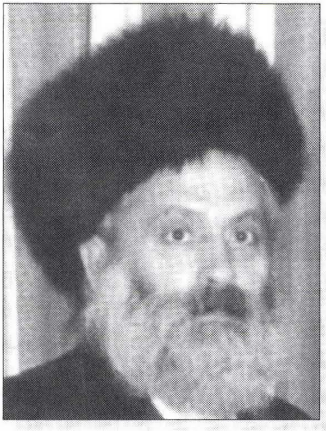
הרה״ח ר׳ **משה זלמן** ז״ל **הוניגסברג** בהרה״ח ר׳ אברהם יצחק ז״ל. נולד: ב״לודז׳״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ״56״ רבי עקיבא, וב״בעש״ט״ שבבני ברק. נפטר: ט״ז כסלו תשנ״ב. ומקום מנוחתו: בבית החיים ״פוניביז׳״ בבני ברק.

הרה״ח ר׳ **ישכר** ז״ל **היידה** בהרה״ח ר׳ צבי דוד ז״ל, נולד ב״דומבורובא״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ״הקישון 33״ שבתל אביב, וב״56״ רבי עקיבא שבבני ברק. נפטר: כ״ז תמוז תשל״ח. ומקום מנוחתו: בבית החיים ״פונביז׳״ בבני ברק.

הרה״ח ר׳ **יהושע השיל** ז״ל **הולצמן** בהרה״ח ר׳ חיים צבי הי״ד. נולד: ב״וורשא״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ״גור״ בחיפה. נפטר: כ׳ תמוז תשנ״ח. ומקום מנוחתו: בבית החיים ״כפר סמיר״ בחיפה.

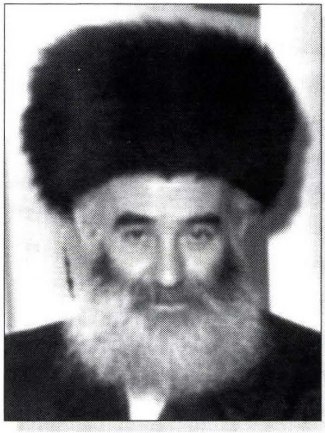
הרה"ח ר' **מנחם מנדל** ז"ל **וייץ** בהרה"ח ר' משה אהרן ז"ל. נולד: ב"זבירצ'ה" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: "הקישון 33" שבתל אביב. נקרא בטיש: "מנדל זבייצער". שימש כמגיד שיעור (ר"מ) בישיבת "חידושי הרי"ם" שבתל אביב ברח' פרץ. חותנו של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א. נפטר — כ"ג אדר א' תש"ל. ומקום מנוחתו: ב"קרית שאול" בתל אביב.

הרה"ח ר' **אברהם מרדכי** ז"ל **וידיסלבסקי** בהרה"ח ר' חנוך הענך ז"ל. נולד: ב"לודז'" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ברח' "אחד העם" "פיירברג" שבתל אביב. נפטר: כ"ז ניסן תשל"ג. ומקום מנוחתו: ב"קרית שאול" בתל אביב.

הרה"ח ר' **יהודה ליביש** ז"ל **ויטלזון** בהרה"ח ר' משה ז"ל. נולד: ב"לודז'" שבפולין. זכה להסתופף בצל מרן ה"שפת אמת" זי"ע. קבע מקום תורתו ותפילתו: "בבית המדרש הגדול" שבירושלים. נפטר: ט"ו טבת תשל"ח. ומקום מנוחתו: ב"הר המנוחות" בירושלים.

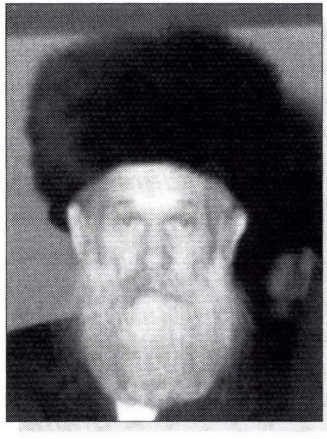
הרה״ח ר׳ **ישראל משה** ז״ל **וינברגר** בהרה״ח ר׳ עזריאל ז״ל. נולד: ב״לודז׳״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ״גבעת רוקח״ ״יהושע״ שבבני ברק. היה ממשכימי קום לשטיבל. נפטר: י׳ כסלו תשמ״ה. ומקום מנוחתו: בבית החיים ״שומרי שבת״ בבני ברק. חותנו של מחבר הספר.

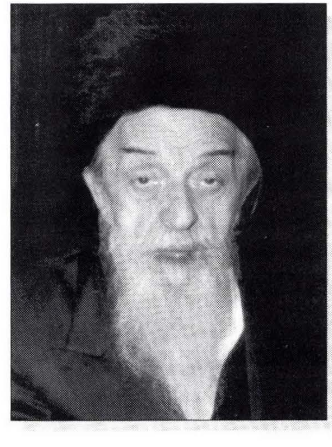
הרה״ח ר׳ **יחיאל מיכל** ז״ל **ורדיגר** בהרה״ח ר׳ שמואל שאול ז״ל. נולד: ב״זיזין״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ״הקישון 33״ שבתל אביב. היה מכניס אורחים במובן ובמושג הרחב של הכנסת אורחים, מדי שבת בשבתו היה עורך ״קידושא רבא״ בביתו עבור שתים עשרה איש מהחסידים שבשטיבל, כל שבת התחלפו השתים עשרה איש באחרים, בכדי לא להפלות ובכדי לא לבייש את מי שאין לו. בימים ההם שהמחסור בבתים היה גדול, והיו יהודים שבקושי היה להם עבור צרכי שבת, ביודעו זאת ר׳ מיכל וזוגתו ע״ה שלא חסכה כל טירחה וזמן עבור הכנת הקידושים הרבתים האלה שעשו כל שבת בביתם. ובהיותם בעלי יכולת, כי פרנסתם היתה להם מצויה ברווח, ובהיותו יהודי בעל נפש רחימאי וגם זוגתו ע״ה, נהג כך שנים רבות, ונתן בקידוש מכל טוב ומיטיב, ואחרי הקידוש זה, לא היה באפשר לאכל את סעודת השבת, ובכך גרם שיהיה לבני הבית יותר ממטעמי השבת. יהודי עדין נפש, לא פגע אף פעם בשום אדם, לא רגז אף פעם, לא דיבר בקול לאף אדם, חיוכו לא מש מפניו העדינות והאצילות. נפטר: ח׳ תמוז תשכ״ח. ומקום מנוחתו: ב״הר המנוחות״ בירושלים.

הרה"ח ר' **משה דוד ויצמן** ז"ל בהרה"ח ר' בצלאל ז"ל. נולד: ב"זלושין" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ברח' "יהודה הלוי" שבתל אביב. חיבר פירוש על ש"ס ה"ירושלמי" הנקרא "בשם בצלאל". נפטר: ט' אייר תשל"ז. ומקום מנוחתו: בבית העלמין ב"צפת".

הרה"ח ר' **יעקב מאיר ורדיגר** ז"ל בהרה"ח ר' ישראל אריה (לייבל'ה) ז"ל. נולד: ב"זלושיץ" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: "גור" ב"קרון הייטס" שבאמריקה. נפטר: כ"ז כסלו תשכ"ט. ומקום מנוחתו ב"הר המנוחות" בירושלים.

הרה"ח ר' **בנימין אליעזר ורדיגר** ז"ל בהרה"ח ר' מרדכי יוסף ז"ל. נולד: ב"ינזיב" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: "הקישון 33" שבתל אביב. נפטר: י"ד תמוז תשמ"ו. ומקום מנוחתו: ב"הר הזיתים" בירושלים.

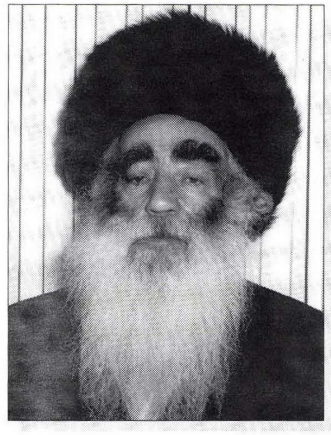
הרה״ח ר׳ **יצחק** ז״ל **וינגרובר** בהרה״ח ר׳ שמעון ז״ל. נולד: ב״פולטיסק״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ״הקישון 33״ שבתל אביב. נפטר: ט״ו כסלו תשמ״ח. ומקום מנוחתו: ב״קרית שאול״ בתל אביב.

הרה״ח ר׳ **אפרים** ז״ל **ויסמל** בהרה״ח ר׳ שמחה בונים ז״ל. נולד: ב״שערפץ״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ״56״ רבי עקיבא שבבני ברק. נפטר: ה׳ תשרי תשמ״א. ומקום מנוחתו: בבית החיים ״שומרי שבת״ בבני ברק.

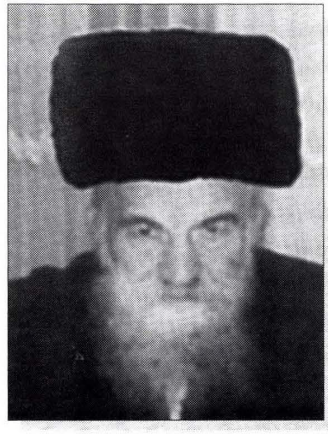
הרה״ח ר׳ **חיים** ז״ל **וינברג** בהרה״ח ר׳ דוד גד ז״ל. נולד: ב״לוקוב״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ברח׳ ״פלורנטין״ שבתל אביב. היה חבר הנהלת ״ישיבת חידושי הרי״ם״. נפטר: י״ד כסלו תשל״ט. ומקום מנוחתו: בבית החיים ״שומרי שבת״ בבני ברק.

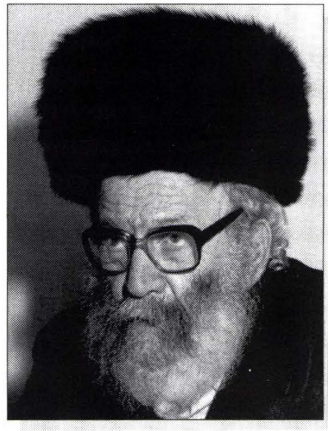
הרה"ח ר' **משה דוד** ז"ל **וקשטיין** בהרה"ח ר' יוסף יונתן ז"ל. נולד: ב"זוירצ'ה" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: "הקישון 33" שבתל אביב, וב"גבעת רוקח" "יהושע" שבבני ברק. שימש במלאכת הקודש של שו"ב ומוהל מומחה, שמל עשרות רבות מילדי ישראל. נקרא בטיש: "משה רומא". נפטר: כ"ב אלול תשנ"ו. ומקום מנוחתו: בבית החיים "ויזניץ" בבני ברק.

הרה"ח ר' **אברהם** ז"ל **ויסבקר** בהרה"ח ר' יהושע חנוך ז"ל. נולד ב"בנדין" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: "הקישון 33" שבתל אביב. בהיותו נגר במקצועו בנה ותיקן כל השולחנות והספסלים בשטיבל שלא ע"מ לקבל פרס. נקרא בטיש: "אברהם בנדינער" נפטר: ג' תשרי תשמ"ו. ומקום מנוחתו: ב"קרית שאול" בתל אביב.

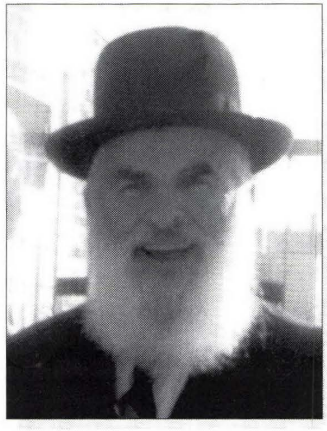
הרה"ח ר' **יהודה אריה (לייבל)** ז"ל **ויסבקר** בהרה"ח ר' יהושע חנוך ז"ל. נולד: ב"בנדין" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: "הקישון 33" שבתל אביב. וב"אור החיים" שבבני ברק. כמו אחיו היה גם נגר במקצועו ועזר לאחיו לעשות ולתקן את השולחנות והספסלים בשטיבל, שלא על מנת לקבל פרס. נקרא בטיש: "לייבל בנדינער" נפטר: כ"ג כסלו תשנ"ה. ומקום מנוחתו: ב"הר הזיתים" בירושלים.

הרה״ח ר׳ **משה חיים** ז״ל **וסרצוג** בהרה״ח ר׳ חנוך הענך ז״ל. נולד: ב״וורשא״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ״אור החיים״ שבבני ברק. נפטר: י״ח אב תשנ״ד. ומקום מנוחתו: ב״הר תמיר״ בירושלים.

הרה״ח ר׳ **שלמה חיים** ז״ל **ויצמן** בהרה״ח ר׳ בצלאל הי״ד. נולד: ב״פיוטרקוב״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ״הקישון 33״ שבתל אביב, וב״גבעת רוקח״ ״יהושע״ שבבני ברק. היה מהמשוררים בקאפעליע. נקרא בטיש: ״שלמה בצלאלס״ נפטר: י״ט טבת תשנ״ח. ומקום מנוחתו: ב״קרית שאול״ בתל אביב.

הרה״ח ר׳ **משה מרדכי** ז״ל **וינשטוק** בהרה״ח ר׳ אליעזר ז״ל. נולד: ב״וורשא״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ברח׳ ״שלמה המלך״ שבתל אביב. נפטר: כ״ח ניסן תש״מ. ומקום מנוחתו: ב״קרית שאול״ בתל אביב.

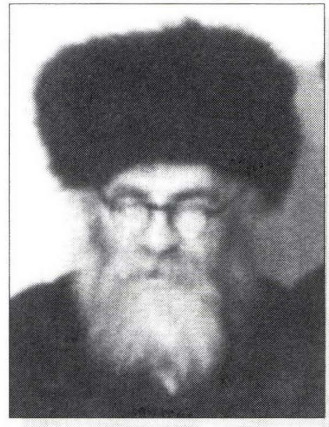
הרה"ח ר' **נחום יצחק** ז"ל **וולברג** בהרה"ח ר' יהודה ז"ל. נולד: ב"ווסנובה" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: "גור" בשיכון ה' שבבני ברק. נפטר: א' אדר תשנ"א. ומקום מנוחתו: ב"קרית שאול" בתל אביב.

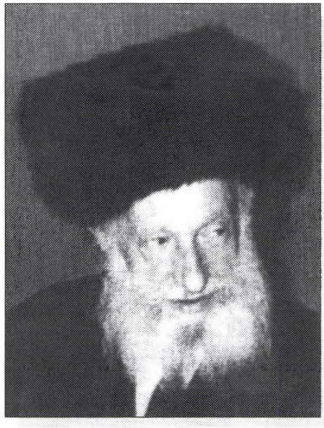
הרה"ח האברך ר' **יהודה אריה (לייבל)** ז"ל **ויסבוים** בהרה"ח ר' מנחם מנדל שליט"א משגיח בישיבת "חידושי הרי"ם". נולד: ב"תל אביב". קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ברח' "נחלת בנימין" שבתל אביב. נפטר: ה' שבט תשכ"ט. נקרא ע"ש מרן בעל ה"שפת אמת" ז"ע. ונפטר ביומא דהילולא של מרן בעל ה"שפת אמת" ז"ע. ומקום מנוחתו: ב"קרית שאול" בתל אביב.

הרה"ח ר' **ישכר דב (בערל)** ז"ל **וואלער** הנקרא: "בעירל וואלעיר" בהרה"ח ר' ברוך חיים ז"ל. נולד: ב"אונגוואר" שבהונגריה. קבע מקום תורתו ותפילתו בבית המדרש הגדול בירושלים. ועסק בטהרתם של ישראל במקוה "זופניק" בירושלים, נפטר: כ"ז תשרי תשמ"ג. ומקום מנוחתו: ב"הר הזיתים" בירושלים ליד מלון קונטיננטל, סמוך ונראה לראב"ד ירושלים הגאון רבי משה אריה פריינד זצוק"ל.

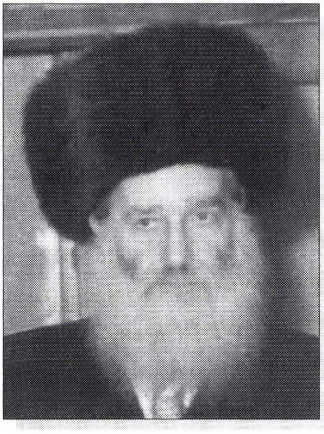
הרה״ח ר׳ **ישראל מרדכי** ז״ל **זיידמן** בהרה״ח ר׳ חנוך דוד ז״ל. נולד: ב״לודז׳״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו: ״בבית המדרש הגדול שבירושלים״. נפטר: ה׳ שבט תשי״ג. ומקום מנוחתו: ב״הר המנוחות״ בירושלים.

הרה״ח ר׳ **ישראל שמחה** ז״ל **זאעלמן** בהרה״ח ר׳ אברהם יהודה ז״ל. נולד: ב״לודז׳״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ב״לונדון״ שבאנגליה. יהודי חסידי שלא מש מאהלה של תורה ר׳ ישראל שמחה והגמרא דבר אחד הם, תמיד פוגשים אותו יושב ליד הגמרא ולומד, בידו מחזיק מקטרת ומעלה עשן סמיך, כאילו להסתיר עצמו מעיני רואים. בעלותו ארצה איוה את העיר ״בני ברק״ למושב לו. ואת מקום תורתו ותפילתו קובע הוא בין האברכים הצעירים בשטיבל שברח׳ ״שדל״ בבני ברק. חובש הוא כמו כל האברכים ד״גור״ הוזען דער זוקען (המכנסים בגרביים) הרי אברך הוא כי הרי למדונו חסידים קמאי כי יהודי זקן אין מושג כזה, יהודי הוא אף פעם לא זקן, יש מושג של שני אברכים או שלשה, אבל זקן מאן דכר שמיה. תמיד שמח, תמיד צהלתו בפניו, כחסיד אמיתי, מתנהג ברחבות, וכך מבין הוא את חבריו הצעירים האברכים מהשטיבל, ולכן פותח הוא גמ״ח נרחב. ועוד גמ״ח מיוחד במינו בימים ההם, גמ״ח לכלים לעושי שמחות, והכלים כלים יפים ומיוחדים שלא נראים בבתים דוגמתם, כן משאיל הוא קערת כסף אמיתי ענקית לרגל ״פדיון הבן״. כאן בשטיבל בין האברכים הצעירים הוא מוצא את מקומו הטבעי, כי הלא רוחו צעירה. נפטר: כ״ד אב תשל״ד. ומקום מנוחתו: ב״הר הזיתים״ בירושלים.

הרה"ח ר' **חנוך הענך** ז"ל **זלוצ'בסקי** בהרה"ח ר' מרדכי ז"ל. נולד: ב"נשעלנסק" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: "יהושע" שבבני ברק. נקרא בטיש: "העניך פון נעשלנסק". נפטר: ו' חשון תשל"ח. ומקום מנוחתו: בבית החיים "פונביז'" בבני ברק.

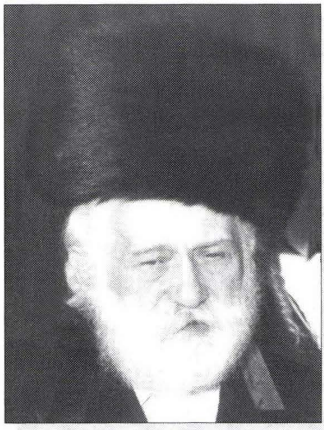
הרה"ח ר' **אשר אנזייל** ז"ל **זיידמן** בהרה"ח ר' חיים שלמה ז"ל. נולד: ב"בנדין" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל ברח' "ברזילי" שבתל אביב. ואחר כך היגר לאמריקה, ושימש כגבאי בשטיבל "גור" בקרון הייטס שבברוקלין. נפטר: י"ד תשרי תשל"ו. ומקום מנוחתו: ב"הר המנוחות" בירושלים.

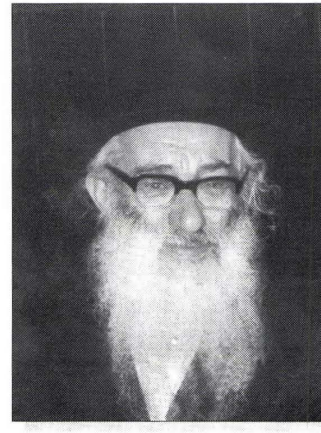
הרה"ח ר' **יעקב** ז"ל **זיידל** בהרה"ח ר' דוב בעריש ז"ל. נולד: ב"לודז'" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: "גור" בפתח תקוה. נקרא בטיש: "יענקל פון פתח תקוה". נפטר: י' שבט תשנ"ו. ומקום מנוחתו: בבית החיים "סגולה" בפתח תקוה.

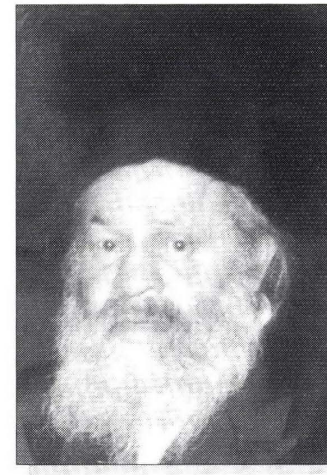
הרה״ח ר׳ **ישראל יצחק** ז״ל **זיידורף** בהרה״ח ר׳ אהרן שמעון ז״ל. נולד: ב״לודז״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ״גור״ בחיפה, וב״יהושע״ שבבני ברק. נקרא בטיש: ״ישראל יצחק זגערזע״. נפטר: י׳ אייר תשמ״ד. ומקום מנוחתו: בבית החיים ״סגולה״ בפתח תקוה.

הרה״ח ר׳ **אברהם משה** ז״ל **זילברברג** בהרה״ח ר׳ יהודה לייב ז״ל. נולד: ב״גרודז׳יסק״ שבגליציה, ולמד ב״קרקא״, ולכן נקרא בטיש: ״אברהם משה קראקבער״. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ״גבעת רוקח״ ״יהושע״ שבבני ברק. נפטר: י״ד חשון תשנ״ו. ומקום מנוחתו: בבית החיים ״ויזניץ״ בבני ברק.

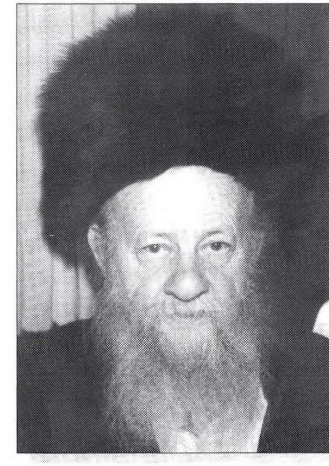
הרה״ח ר׳ **יוסף שמואל** ז״ל **זיגלבום** בהרה״ח ר׳ חיים מרדכי ז״ל. נולד ב״זוויארצ׳ע״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ברחי ״יהודה הלוי״ שבתל אביב. נפטר: כ״ח ניסן תש״ן. ומקום מנוחתו: ב״קרית שאול״ בתל אביב.

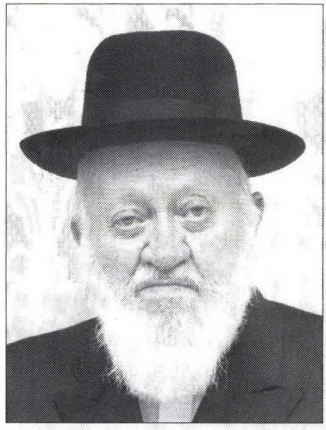
הרה"ח ר' **חיים** ז"ל **טייטל** בהרה"ח ר' מיכאל ז"ל. נולד: ב"ויירג'בניק" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בבית המדרש באמריקה, ולאחר עלותו לארץ, בבית המדרש הגדול שבירושלים. אביהם של עסקן הציבור הנודע הרה"ח ר' זיסמן ור' הערשל הי"ו. נפטר: י"ח ניסן תשל"ג. ומקום מנוחתו: ב"הר המנוחות" בירושלים.

הרה"ח ר' **ראובן** ז"ל **טננבוים** בהרה"ח ר' משה ז"ל. נולד: ב"ראדום" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: "הקישון 33" שבתל אביב. שימש במלאכת הקודש, של מחנך ילדי ישראל, וסופר סת"ם. נפטר: כ"ט טבת תשמ"ב. ומקום מנוחתו: בבית החיים "שומרי שבת" בבני ברק.

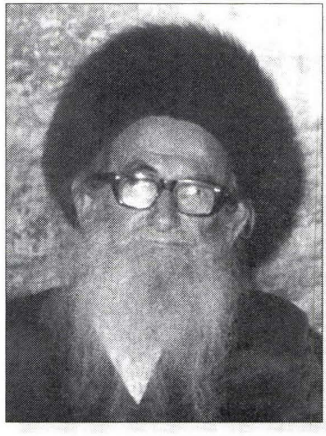
הרה"ח ר' **אלימלך** הכהן ז"ל **טורובר** בהרה"ח ר' משה מנחם ז"ל. נולד: ב"וורשא" שבפולין. נכד ר' שלמ'ה אלתר ז"ל. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ברח' "אחד העם" "פיירברג" שבתל אביב וב"אור החיים" שבבני ברק. נפטר: כ"ח חשון תשנ"ה. ומקום מנוחתו: ב"קרית שאול" בתל אביב.

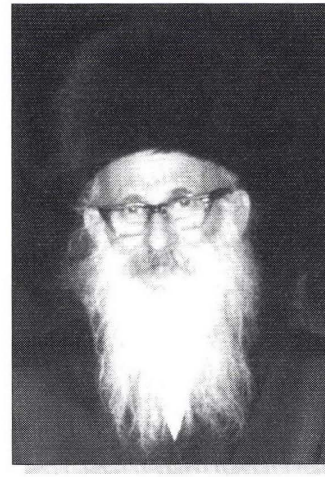
הרה״ח ר׳ **חנוך הענך** ז״ל **טאובה** בהרה״ח ר׳ פרץ ז״ל. נולד: ב״בנדין״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו: ״בבית המדרש הגדול שבירושלים.״ היה בין המשוררים בקאפעליע. נקרא בטיש: ״הענך בנדינע״. נפטר: י״ב אייר תשנ״א. ומקום מנוחתו: ב״הר המנוחות״ בירושלים.

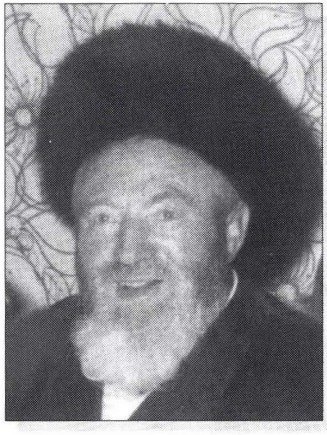
הרה״ח מורינו ר׳ **אהרן נח** ז״ל **יוסקוביץ** בן מורינו חתנא דבי נשיאה רבי שלמה זצ״ל, נכד מרן רשכבה״ג ה״אמרי אמת״ זי״ע. נולד ב״גור״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו: ״בבית המדרש הגדול שבירושלים״. סבו הגדול מרן ה״אמרי אמת״ זי״ע בראותו לראשונה אחרי השואה קרא עליו הפסוק: ״וישאר אך נח״. היה מהיושבים הקבועים בטיש. נפטר: ז׳ אד״ר תשל״ח. ומקום מנוחתו: ב״הר המנוחות״ בירושלים.

הרה״ח ר׳ **משה** ז״ל **יוסטמן** בהרה״ח ר׳ ברוך מרדכי ז״ל. נולד: ב״ווישניץ״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל ״אלכסנדר״ שברח׳ הרב אברהם קוק שבבני ברק. היה מחסידי פילוב — קוצק — גור מקמאי. נפטר: כ״ד תמוז תשמ״ח. ומקום מנוחתו: בבית החיים ״פונביז׳״ בבני ברק.

הרה"ח ר' **יהודה אריה (לייבל)** ז"ל **יוסקוביץ** בהרה"ח ר' יוסף ז"ל. נולד: ב"פביאניץ" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו: "בבית המדרש הגדול שבירושלים". נקרא בטיש: "לייבל פאבניצער". נפטר: י"ז חשון תש"מ. ומקום מנוחתו: ב"הר המנוחות" בירושלים.

הרה"ח ר' **שאול דוד** ז"ל **ישראלוביץ** בהרה"ח ר' אלימלך יחיאל ז"ל נולד: ב"סקרנביץ" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו: "בבית המדרש הגדול שבירושלים". נקרא בטיש: "שאול דוד סקרניביצער". נפטר: י' חשון תשמ"ח. ומקום מנוחתו: ב"הר המנוחות" בירושלים.

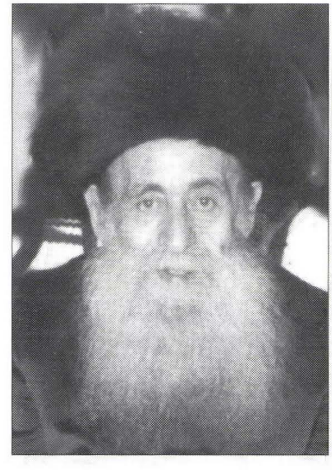
הרה"ח ר' **גדליהו** ז"ל **יודקביץ** בהרה"ח ר' אברהם ז"ל. נולד: ב"שעדבוז" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: "גבעת רוקח" שבבני ברק. נפטר: כ"ח תמוז תש"ך. ומקום מנוחתו: ב"קרית שאול" בתל אביב.

הרה״ח ר׳ **יוסף ירמיהו** ז״ל **יאלאס** בהרה״ח ר׳ שמשון ז״ל. נולד: ב״קרקא״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל הנקרא: ״פולישער שטיבל״ בויליימסבוג, וב״49״ בבורו פארק שבניו יארק. נפטר: ז׳ אלול תשמ״ט. ומקום מנוחתו: בבית העלמין ״מונטיפיורי״ שרלינג איילנד בניו יארק.

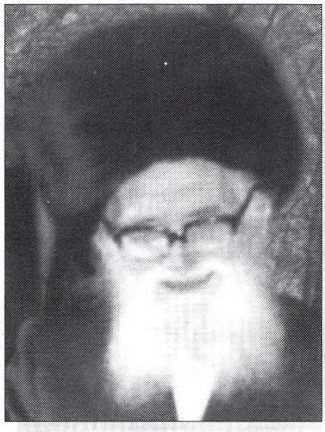
הרה״ח ר׳ **לייבל** ז״ל **יוסטמן** בהרה״ח ר׳ בנימין אליעזר ז״ל. נולד: ב״לודז׳״ שבפולין. נכד בעל ה״שפתי צדיק״ זצ״ל. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ״49״ וב״מתיבתא״ בבורו פארק שבאמריקה. שימש כמנהל איחוד מוסודת ״גור״ באמריקה שנים רבות. נפטר: כ״ט טבת תשנ״ב. ומקום מנוחתו: ב״הר הזיתים״ בירושלים.

הרה״ח ר׳ **אברהם שמואל** ז״ל **כץ** בהרה״ח ר׳ ישראל אלעזר ז״ל. נולד: ב״ראדום״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ״רבי עקיבא 56״ בבני ברק. היה הראשון שדאג שיהיה שתיה חמה בשטיבלעך — ולשם כך תרם דוודים חשמליים עבור תה וקפה בכל השטיבלך. נפטר: י׳ אדר תשמ״ג. ומקום מנוחתו: בבית החיים ״שומרי שבת״ בבני ברק.

הרה"ח ר' **אביגדור** ז"ל **כהן** בהרה"ח ר' יהודה לייב ז"ל. נולד: ב"ינוב" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: "הקישון 33" שבתל אביב, ואח"כ היגר לאמריקה והתפלל בשטיבל "גור" בוילמסבורג. ואח"כ בשטיבל ברמת החייל שבתל אביב. נפטר: י' אלול תשנ"ב. ומקום מנוחתו: ב"קרית שאול" בתל־אביב.

הרה"ח ר' **אלימלך** הלוי ז"ל **לוכסנבורג** בהרה"ח ר' מרדכי חנוך ז"ל. נולד: ב"קראקא" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו: "בבית המדרש הגדול שבירושלים". נקרא בטיש: "מיילך קרוקבער". חותנו של הרה"ג רבי מאיר זילברשטיין שליט"א רב דבית המדרש הגדול שבירושלים. ניהל גמ"ח גדול לאנ"ש. נפטר: כ' סיון תשמ"ט. ומקום מנוחתו: ב"הר המנוחות" בירושלים.

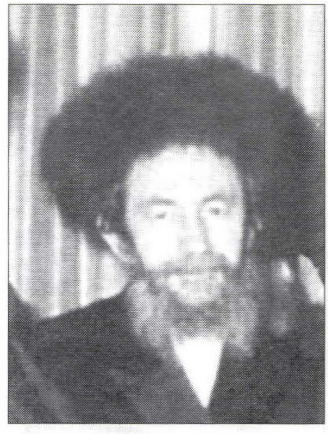
הרה"ח ר' **שמואל אלימלך** הכהן ז"ל **לוינטל** בהרה"ח ר' יצחק שלמה ז"ל. נולד: ב"זוויציא" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: "הקישון 33" שבתל אביב. נקרא בטיש: "שמואל מיילך כהן". נפטר: כ"ט אלול תשכ"ה — ביושבו באוטובוס שארגן השטיבל לקראת נסיעה לרבי לראש השנה. ומקום מנוחתו: בבית החיים "שומרי שבת" בבני ברק.

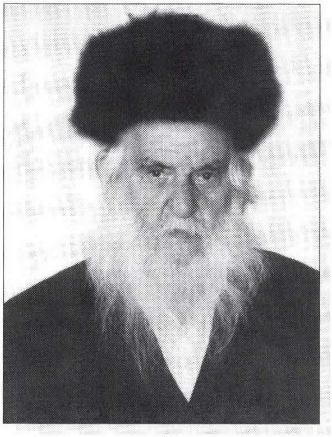
הרה"ח ר' **אהרן** ז"ל **לנצ'יצקי** בהרה"ח ר' נחמיה ז"ל. נולד: ב"איניוואו" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל "הקישון 33" שבתל אביב, וב"יהושע" שבבני ברק. חותנו של הרה"ח ר' משה הורביץ הי"ו מבני ברק. נפטר: כ"ט סיון תשנ"ה. ומקום מנוחתו: בבית החיים "שומרי שבת" בבני ברק.

הרה"ח ר' **מרדכי** ז"ל **ליברובסקי** בהרה"ח ר' יצחק ז"ל. נולד: ב"זידונסקה וואלה" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: "גבעת רוקח" "יהושע" שבבני ברק. נקרא בטיש: "מוטל פאבניצער". חותנו של הרה"ח ר' יחיאל שפירא הי"ו. נפטר: י"א אדר תשמ"ה. ומקום מנוחתו: ב"הר הזיתים" בירושלים.

הרה"ח ר' **דוד** ז"ל **לוי** בהרה"ח ר' ישראל יצחק ז"ל. נולד: ב"זידונסקה וואלה" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו: בבית המדרש הגדול שבירושלים. היה מחסידי רבי אהרל'ה זצ"ל בעל "שומרי אמונים". נפטר: כ"ד אייר תשל"ז. ומקום מנוחתו: ב"הר המנוחות" בירושלים.

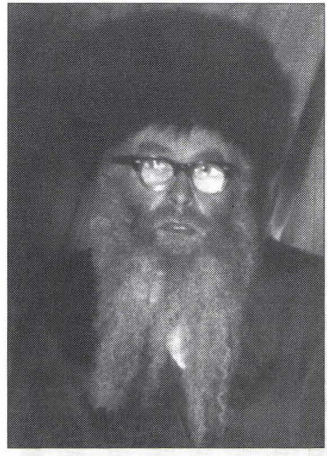
הרה"ח ר' **חיים יוסף** ז"ל **ליכט** בהרה"ח ר' נפתלי ז"ל. נולד: ב"וורשא" שבפולין זכה להסתופף בצלו של מרן בעל ה"שפת אמת" זי"ע — שם נערכה גם חגיגת ה"בר מצוה" שלו. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: "56" רבי עקיבא שבבני ברק. היה ממיסדי העיר בני ברק ומראשוניה. נפטר: י"ט אלול תשמ"ב. בן 100 שנה היה בפטירתו, והיה צלול בדעתו עד לרגעיו האחרונים בשנותיו האחרונות שהה בבית "צימרמן" ברעננה. ומקום מנוחתו: בבית העלמין "סגולה" בפתח תקוה.

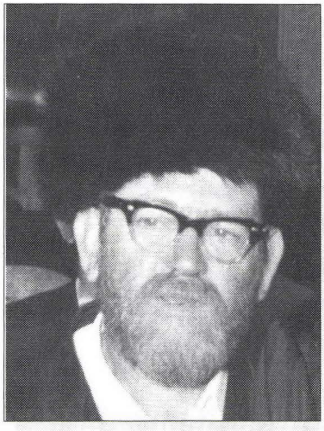
הרה"ח ר' **ברוך אליהו** ז"ל **לנדסברג** בהרה"ח ר' אלכסנדר יהודה ז"ל. נולד: ב"קליש" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בבית המדרש הגדול שבירושלים. נקרא בטיש: "ברוך אלי' קאלישער". שימש כמגיד שיעור הראשון בישיבת ה"סניף" בתל אביב, כיום ישיבת "חידושי הרי"ם". כן שימש תקופה מלמד תשב"ר במושב "קוממיות". אביו של הרה"ח ר' שמשון לנדסברג הי"ו. נפטר: י"ג סיון תשמ"ז. ומקום מנוחתו: ב"הר הזיתים" בירושלים.

הרה"ח ר' **אלטר יהודה** הלוי ז"ל **ליס** בהרה"ח ר' ראובן ז"ל. נולד: ב"לודז'" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ברח' "פלורנטין" שבתל אביב. נפטר: ט"ו ניסן תשמ"א. ומקום מנוחתו: ב"קרית שאול" בתל אביב.

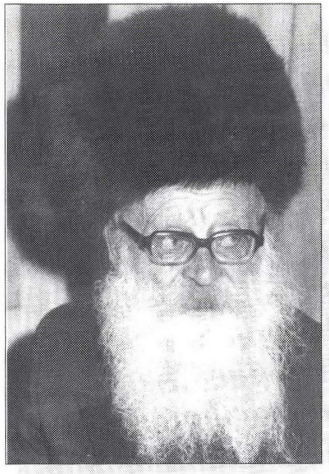
הרה״ח ר׳ **אברהם יעקב** ז״ל **לסקי** ברה״ח ר׳ ישעיה ז״ל. נולד: ב״טורק״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ״גבעת רוקח״ ״יהושע״ שבבני ברק. נפטר: א׳ דר״ה תשרי תש״ן. ומקום מנוחתו: ב״קרית שאול״ בתל אביב.

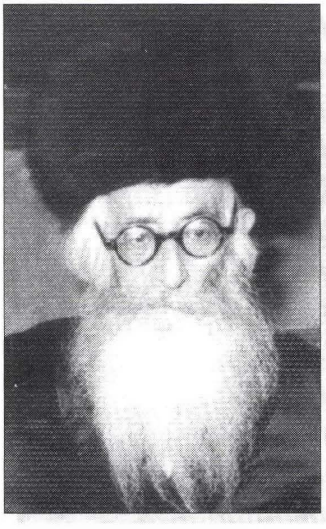
הרה״ח ר׳ **אברהם צבי** ז״ל **לבקוביץ** בהרה״ח ר׳ משה מנחם ז״ל. נולד: ב״לודז׳״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ״56״ רבי עקיבא שבבני ברק. שימש כרב צבאי. נפטר: ט״ז אב תשל״ו. ומקום מנוחתו: בבית החיים ״פונביז׳״ בבני ברק.

הרה״ח ר׳ **אברהם לייביש** הלוי ז״ל. **לוי** בהרה״ח ר׳ ישראל יצחק ז״ל. נולד: ב״ז׳דונסקה וואלה״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו: ״בבית המדרש הגדול שבירושלים״. נפטר: י״ג אדר תשמ״ב. ומקום מנוחתו: ב״הר המנוחות״ בירושלים.

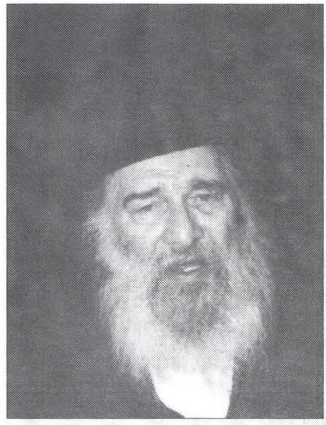
הרה"ח ר' **צבי הרשל** הלוי ז"ל **לבקוביץ** בהרה"ח ר' חנוך ז"ל. נולד: ב"לוצלבעק" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו: "בבית המדרש הגדול שבירושלים". ומאז שיחרור "הכותל המערבי" לא החסיר כמעט תפילת שחרית ומוסף בשבת בכותל המערבי. אביו של הרה"ג רבי שלמה חנוך שליט"א מבני ברק. נפטר: כ"ח סיון תשנ"ו. ומקום מנוחתו: ב"הר הזיתים" בירושלים.

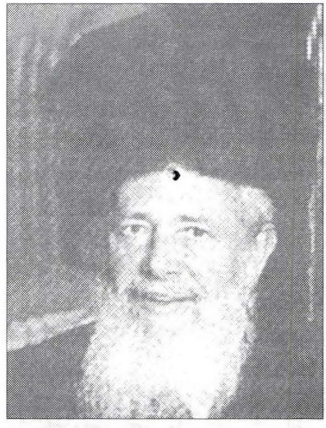
הרה"ח ר' **אברהם** ז"ל **ליברמן** בהרה"ח ר' משה ז"ל. נולד: ב"רדומסק" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו "בבית המדרש הגדול שבירושלים". הקפיד על כבוד ספרי קודש להחזיקם בכבוד הראוי. נפטר: ו' חשון תשל"ח. ומקום מנוחתו: ב"הר המנוחות" בירושלים.

הרה"ח ר' **חנוך הענך** ז"ל **לב** בהרה"ח ר' יצחק מאיר ז"ל. נולד: ב"לודז'" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו "בבית המדרש הגדול שבירושלים". נפטר: כ"א אייר תשל"ט ומקום מנוחתו: ב"הר הזיתים" בירושלים.

הרה״ח ר׳ **פייבל חזקיה** ז״ל **לוק** בהרה״ח ר׳ יוסף דב ז״ל. נולד: ב״וינה״ שבאוסטריה. ולמד בקראקא שבפולין. בהיותו ילד קרבו בוינה הרה״ח ר׳ טוביה רוזנווסר ז״ל שהיה משב״ק אצל מרן בעל ה״אמרי אמת״ זי״ע בבואו לנפוש בוינה. בעוברו הילד פייבל לקבל שלום מהרבי התרשם מהוד צורתו של הרבי, בהיות קהל רב ועברו במהירות נוסח גור, החליט הילד פייבל לעבור פעם שניה אצל הרבי, מיד בעוברו פונה אליו הרבי ואומר: ״הרי עברת כבר פעם אחת״ פייבל הילד היה המום מפניה זו של הרבי — זאת אומרת שהרבי שם לב לכל אחד ואחד, כולל ילדים קטנים. מיני אז לא עזב את אדמורי ״גור״. ונסע נסיעה לרבי מוינה לעיירת ״גור״ בלי ידיעת הוריו, ובנסיעתו ברכבת שלח גלויה להוריו כי נסע לרבו מרן ה״אמרי אמת״ זי״ע. זכה שבניו שימשו בקודש אצל רבותינו אדמורי ״גור״. בניו המשמשים הם: הרה״ח ר׳ משה לייב הי״ו המשמש בקודש עד היום הזה, הרה״ח ר׳ גבריאל הי״ו, הרה״ח ר׳ שלום הי״ו. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ״סיקסטי ניין״ (69) בלונדון ושימש כבעל תפילה בימים הנוראים במשך כ־60 שנה, ואחר עלותו ארצה ״בבית המדרש הגדול שבירושלים״. נפטר: י״ד ניסן תשנ״ז ומקום מנוחתו: ב״הר המנוחות״ בירושלים.

הרה״ח ר׳ **שלום** ז״ל **ליהמן** בהרה״ח ר׳ משה בנימין ז״ל. נולד: ב״רדומסק״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו: ״בבית המדרש הגדול שבירושלים״. נפטר: י״ז כסלו תשנ״ח. ומקום מנוחתו: ב״הר הזיתים״ בירושלים.

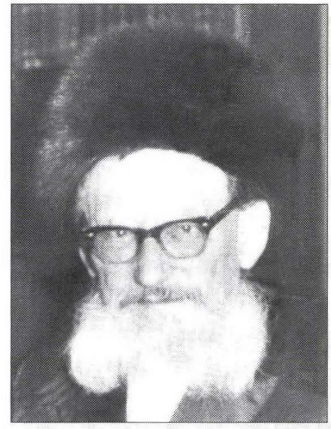
הרה"ח ר' **משה אהרן** ז"ל **לבלזון** בהרה"ח ר' שלמה זלמן ז"ל. נולד: ב"רדזמין" שבפולין. זכה להסתופף בצלם של מרן בעל ה"שפת אמת" זי"ע ומרן בעל ה"אמרי אמת" זי"ע ומרן בעל ה"בית ישראל" זי"ע. היה מקורב למרן בעל ה"חזון איש" זצ"ל. קבע מקום תורתו ותפילתו: בביהמ"ד בברזיל, ובהגיעו ארצה כיבד את כל האדמו"רים בבואו להתפלל אצלם. נפטר: י"ד אדר א' תשנ"ו. נפטר בגיל 104 שנים. ומקום מנוחתו: בבית החיים "שומרי שבת" בבני ברק.

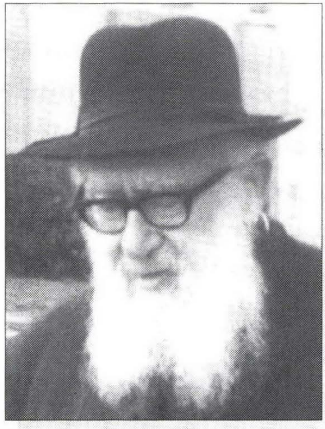
הרה"ח ר' **פנחס** ז"ל **מרקסון** בהרה"ח ר' אברהם ז"ל. נולד: ל"לופושנו" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: "הקישון 33" שבתל אביב. נפטר: א' טבת תשכ"ח. ומקום מנוחתו: ב"קרית שאול" בתל אביב.

הרה"ח ר' **יעקב לייב** הלוי ז"ל **מנלה** בהרה"ח ר' אברהם דוד ז"ל. נולד: ב"סוסנובצא" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: "גבעת רוקח" "יהושע" שבבני ברק. ממייסדי השטיבל, שימש כ"בעל קורא מעולה" כן היה תלמיד חכם גדול, ומסר שיעורים בדף היומי בשטיבל. איבד את שלושה ילדיו בשואה, ואף פעם לא התאונן ולא הזכיר את אסונו זה, תמיד שמח בשמחת משפחתו, שמחת אחרים. חסידים מספרים: שבשטיבל קיבלו ממנו את ברכת ה"מזל טוב" הכי לבבית. נקרא בטיש: "יעקב לייב סוסנובצא". נפטר: ט"ז אדר ב' תשנ"ה. ומקום מנוחתו: ב"קרית שאול" בתל אביב.

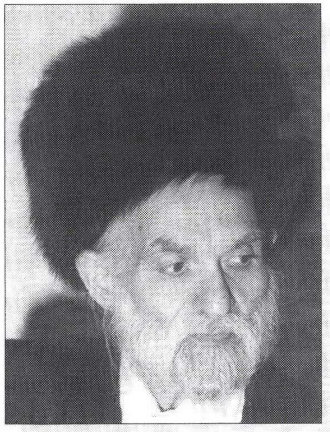
הרה״ח ר׳ **יחזקאל אליעזר** ז״ל **מילשטיין** בהרה״ח ר׳ חיים זאב ז״ל. נולד: ב״וורשא״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו: ״בבית המדרש הגדול שבירושלים״. נפטר: כ״ה ניסן תשל״א. ומקום מנוחתו: ב״הר הזיתים״ בירושלים.

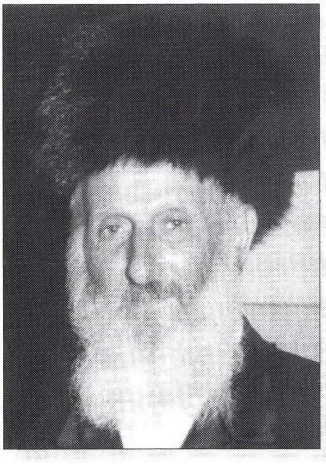
הרה״ח ר׳ **פינחס אליהו** ז״ל **מינץ** בהרה״ח ר׳ שמחה בונים ז״ל. נולד: ב״לודז׳״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ״גור״ בחיפה. ושימש כבעל תפילה בשטיבל. נפטר: י״ט אדר תשמ״ז. ומקום מנוחתו: ב״הר הזיתים״ בירושלים.

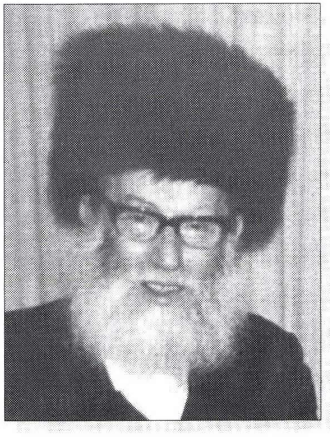
הרה״ח ר׳ **משה** ז״ל **מילר** בהרה״ח ר׳ דוד ז״ל. נולד ב״סקרנביץ״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ברחי ״החשמל״ שבתל אביב, ואח״כ ב״אור החיים״ שבבני ברק. אביו של הרה״ג רבי יענקל מילר שליט״א מבני ברק. נפטר: ג׳ אב תשנ״ז. ומקום מנוחתו: ב״קרית שאול״ בתל אביב.

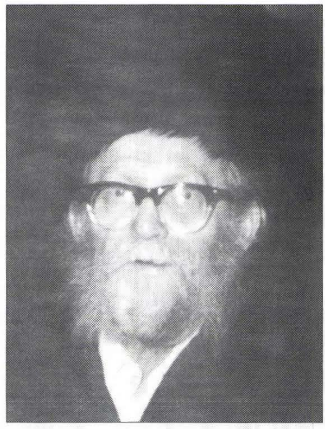
הרה"ח ר' **שמואל זאב** ז"ל **מריאן** בהרה"ח ר' נתן נטע ז"ל. נולד: ב"בודינוב" שבפולין. חתן הרה"צ רבי אריה מרדכי רבינוביץ זצ"ל רבה הראשון של "בני ברק". קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: "הקישון 33" שבתל אביב, וב"יהושע" שבבני ברק. נפטר: י' חשון תשנ"ה. ומקום מנוחתו: ב"קרית שאול" בתל אביב.

הרה"ח ר' **משה מאיר** ז"ל **מנהיימר** בהרה"ח ר' מרדכי מנחם ז"ל. נולד: ב"גור" שבפולין. זכה לשמש את בניו של מרן בעל ה"אמרי אמת" זי"ע ב"גור". כן שימש את הרה"צ רבי משה בצלאל הי"ד אחיו של הרבי. נקרא בטיש: "משה מאיר סודהוועסאר" ע"ש שהיה לאביו ז"ל ביח"ר לעשיית סודה בעיירה "גור" והיה מביא ומשקה לעומדים בשורה לפני הטיש מסיפוני הסודה. קבע מקום תורתו ותפילתו: בשטיבל "פלורנטין" שבתל אביב ובעוד מקומות... נפטר: ב' טבת תשנ"ג. ומקום מנוחתו: ב"קרית שאול" בתל אביב.

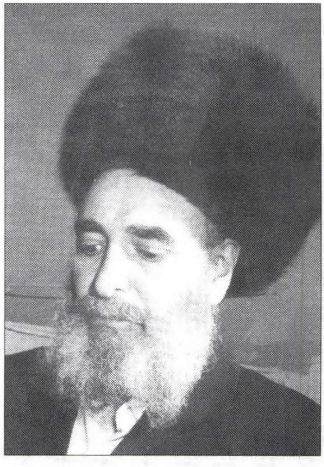
הרה"ח ר' **אברהם** ז"ל **מורגנשטרן** בהרה"ח ר' משה לוי ז"ל. נולד: ב"טשנסטכוב" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: "גור" בפתח תקוה. נקרא בטיש: "אברהם פון פתח תקוה" היה גיסו של הרב החסיד המשגיח רבי גודל אייזנר זצ"ל. נפטר: י"ב תשרי תשל"ה. ומקום מנוחתו: בבית העלמין "סגולה" בפתח תקוה.

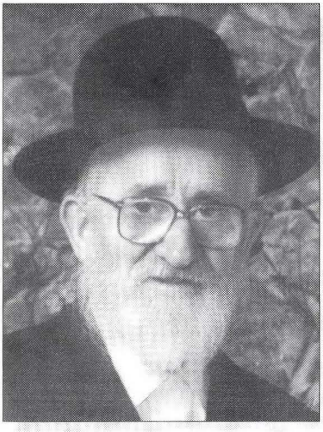
הרה״ח ר׳ **מרדכי** ז״ל **מונשיין** בהרה״ח ר׳ ישראל ז״ל. נולד: ב״סלבקוב״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו: ״בבית המדרש הגדול שבירושלים״. נפטר: כ״א שבט תשנ״ו. ומקום מנוחתו: ב״הר הזיתים״ בירושלים חלקת הנביאים.

הרה״ח ר׳ **יצחק** ז״ל **מונטג** בהרה״ח ר׳ אברהם אליהו ז״ל. נולד: ב״לודז׳״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ״אור החיים״ שבבני ברק. נפטר: כ״ז אלול תשנ״ה. ומקום מנוחתו: ב״קרית שאול״ בתל אביב.

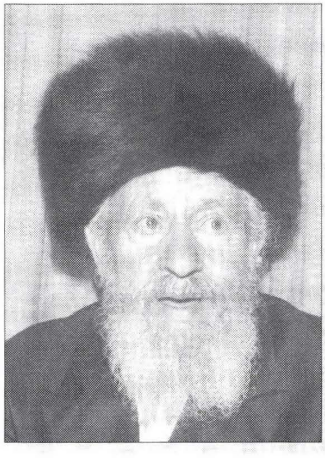
הרה״ח ר׳ **יצחק יעקב** ז״ל **מרנשטיין** בהרה״ח ר׳ יהושע יחזקאל ז״ל. נולד: ב״טישוביץ״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ״גור״ בחיפה. נקרא בטיש: ״יצחק פון חיפה יוחננס׳ איידים״. שימש כשוחט בחיפה. נפטר: י״א אלול תשנ״ה. ומקום מנוחתו: ב״הר הזיתים״ בירושלים.

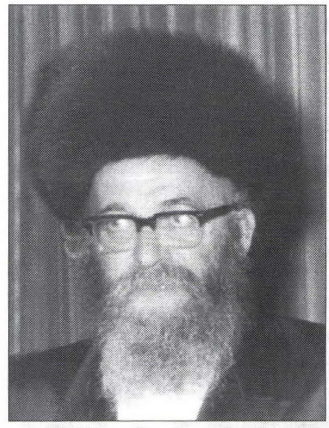
הרה"ח ר' **דוב בער** ז"ל **נפרשטק** בהרה"ח ר' נחום אלימלך ז"ל. נולד: ב"סטאשוב" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: "49" פורטי ניין שבבורו פארק. נפטר: כ"ט טבת תשמ"ז. ומקום מנוחתו: ב"הר המנוחות" בירושלים.

הרה"ח ר' **אז'שא שאלתיאל** ז"ל **סנדיק** בהרה"ח ר' אלכסנדר זישא ז"ל. נולד: ב"לודז'" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ברח' "פלורנטין" שבתל אביב. נפטר: ט' טבת תשי"ט. ומקום מנוחתו: בבית החיים "שומרי שבת" בבני ברק.

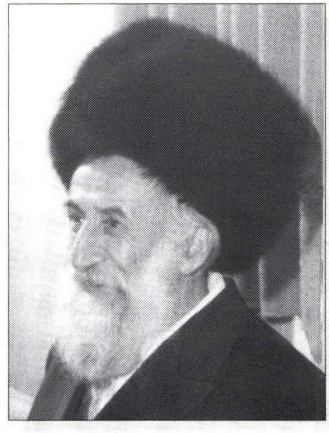
הרה"ח ר' **יעקב מאיר** ז"ל **סבינר** בהרה"ח ר' ישראל ז"ל. נולד: ב"סיבין" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו "בבית המדרש הגדול שבירושלים". נמנה על חברי ה"קאפלה" (מקהלה). ביתו שימש "סטנציה" (אכסניה) לאנשי שלומינו שבאו לשבות שבתם וחגם אצל הרבי, וקיבל כל אדם בסבר פנים יפות. היה יהודים שלא היתה הפרוטה מצויה בכיסם לשלם לו עבור האכילה בשבת, ור' יעקב מאיר ידע לעשות בחכמה ולא לגבות מהם תשלום בעדינותו הידועה, גדולי החסידים התאכסנו בביתו. נפטר: ה' שבט תשנ"א. ומקום מנוחתו: ב"הר הזיתים" בירושלים.

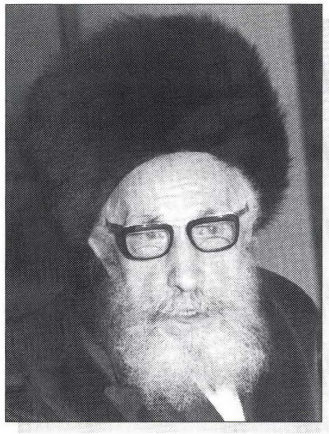
הרה״ח ר׳ **יוסף דב** ז״ל **סקולסקי** בהרה״ח ר׳ צבי פרץ הי״ד. נולד: ב״לודז״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו: ״בבית המדרש הגדול שבירושלים״. שימש כגבאי ה״כוללות״ בירושלים. נקרא בטיש: ״יוסף בער דאיגע״. נפטר: ו׳ אייר תשמ״א. ומקום מנוחתו: ב״הר הזיתים״ בירושלים.

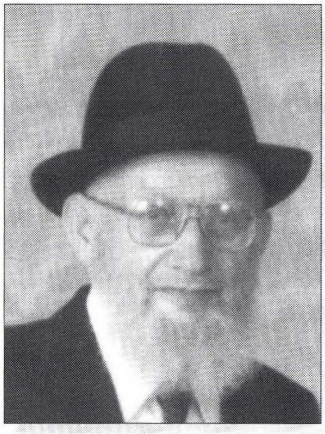
הרה״ח ר׳ **שמואל לייב** ז״ל **ספיר** בהרה״ח ר׳ אהרן ז״ל. נולד: ב״בנדין״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ״הקישון 33״ שבתל אביב. נפטר: כ״א אייר תשל״ה. ומקום מנוחתו: ב״קרית שאול״ בתל אביב.

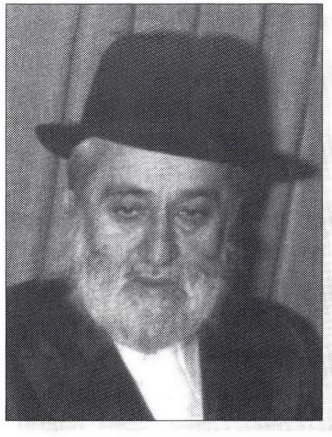
הרה״ח ר׳ **יהודה אלעזר** ז״ל **סטניסלבסקי** בהרה״ח ר׳ אברהם ז״ל. נולד ב״וורשא״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ״אור החיים״ שבבני ברק. נפטר: כ״ד סיון תש״ן. ומקום מנוחתו: בבית החיים ״ויזניץ״ בבני ברק.

הרה"ח ר' **אלימלך** ז"ל **סולניק** בהרה"ח ר' ברוך יוסף ז"ל. נולד: ב"ווצלבעק" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: "הקישון 33" וב"יהודה הלוי" שבתל אביב. זכה שביתו היה מקום אכסניה למרן בעל ה"לב שמחה" זי"ע. נפטר: י"א סיון תשמ"ח. ומקום מנוחתו: ב"קרית שאול" בתל אביב.

הרה"ח ר' **ישראל אלתר** ז"ל **סאפיר** בהרה"ח ר' מרדכי יעקב ז"ל. נולד: ב"אוסטרלנקא" שבפולין. חתנו של החסיד הישיש זקן חסידי "גור" רבי אברהם ברום זצ"ל אסטרלנקא. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: "פורטי ניין" (49) שבבורו פארק, ושימש כגבאי בו — כן היה ממייסדי השטיבל. נפטר: ט"ו סיון תשנ"ב. ומקום מנוחתו: ב"הר תמיר" בירושלים.

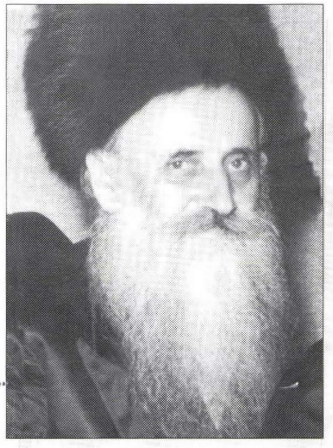
הרה"ח ר' **שמואל** ז"ל **סוכצ'בסקי** בהרה"ח ר' שאול יוסף ז"ל. נולד: ב"לודז'" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ברח' "פלורנטין" שבתל אביב. נפטר: י"ב כסלו תשמ"ח. ומקום מנוחתו: ב"הר הזיתים" בירושלים חלקת כולל פולין החדשה.

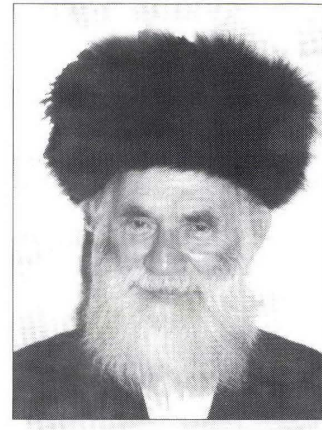
הרה״ח ר׳ **ירחמיאל משה** ז״ל **פינקלשטיין** בהרה״ח ר׳ מנחם מנדל ז״ל. נולד: ב״קילץ״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו: ״בבית המדרש הגדול שבירושלים״. היה מהמשוררים ב״קאפליע״. נפטר: י״א שבט תשט״ו. ומקום מנוחתו ב״הר המנוחות״ בירושלים.

הרה״ח ר׳ **יהודה אריה לייב** הכהן ז״ל **פייבוש** בהרה״ח ר׳ חנוך מנחם ז״ל. נולד: ב״לודז׳״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו: ״בבית המדרש הגדול שבירושלים״. נקרא בטיש: ״יודל כהן״. נפטר: י״ג חשון תש״ל. ומקום מנוחתו: ב״הר המנוחות״ בירושלים.

הרה״ח ר׳ **יהושע** ז״ל **פריד** בהרה״ח ר׳ דוד ז״ל. נולד: ב״פביאניץ״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ״הקישון 33״ שבתל אביב, וב״אור החיים״ שבבני ברק. חותנו של מורינו הרה״ח ר׳ שמואל היינה שליט״א. נפטר: כ״ו אייר תשל״ב. ומקום מנוחתו: בבית החיים ״שומרי שבת״ בבני ברק.

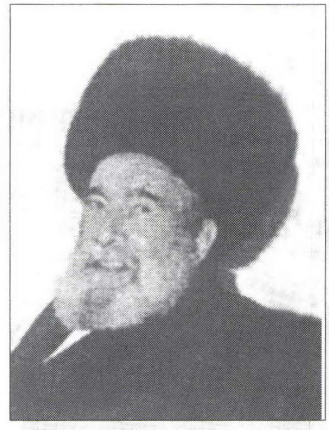
הרה"ח ר' **משה אליעזר יו"ט** הכהן ז"ל **פלישניצקי** בהרה"ח ר' יהודה אריה ז"ל. נולד ב"סוסנוביץ" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: "אור החיים שבבני ברק. נפטר: כ"ז אב תשמ"ג. ומקום מנוחתו: בבית החיים "פונביז'" בבני ברק.

הרה"ח ר' **יצחק מאיר** הכהן ז"ל **פרל** בהרה"ח ר' דוד מנחם ז"ל. נולד: ב"אוטבוצק — ראדום" שבפולין. נכד מרן בעל ה"חידושי הרי"ם" ז"ע. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: "הקישון 33" שבתל אביב. נפטר: ב' כסלו תשל"ד. ומקום מנוחתו: ב"קרית שאול" בתל אביב.

הרה"ח ר' **ישכר** ז"ל **פפר** בהרה"ח ר' מרדכי הי"ד. נולד: ב"בנדין" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: "גור" בפתח תקוה. נפטר: ט' חשון תשנ"א. ומקום מנוחתו: בבית העלמין "סגולה" בפתח תקוה.

הרה״ח ר׳ **לייביש** ז״ל **פרייא** בהרה״ח ר׳ משה יהודא ז״ל. נולד: ב״בילץ״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ״אור החיים״ שבבני ברק. נפטר: ח׳ תשרי תשנ״ח. ומקום מנוחתו: ב״קרית שאול״ בתל אביב.

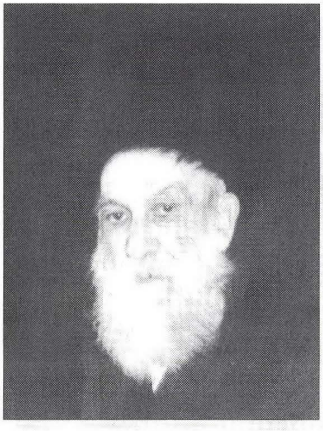
הרה״ח ר׳ **מנחם בנימין ביניש** ז״ל **פרנקל** בהרה״ח ר׳ אברהם אבא (אבלי) ז״ל. נולד: ב״קלישׁ״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ״הקישון 33״ שבתל אביב, ובשטיבל ״גור״ בפתח תקוה. נפטר: ג׳ תמוז תשמ״ו. ומקום מנוחתו: בבית העלמין ״סגולה״ בפתח תקוה.

הרה״ח ר׳ **שלמה יונתן** ז״ל **פודמסקי** בהרה״ח ר׳ יעקב אפרים ז״ל. נולד: ב״טורק״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ברח׳ ״ברזילי״ וב״יהודה הלוי״ שבתל אביב. שימש שוחט בתל אביב. נפטר: י״ח שבט תשמ״ב. ומקום מנוחתו: בבית החיים ״פונביז׳״ בבני ברק.

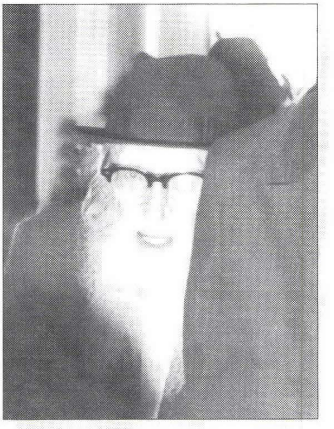
הרה"ח ר' **יוסף אביגדור נח** ז"ל **פוקס** בהרה"ח ר' דוד הי"ד. נולד: ב"מייכוב־חנצר" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ברח' "פלורנטין" שבתל אביב, וב"56" רבי עקיבא שבבני ברק. נפטר: י"ב תשרי תשכ"ו ומקום מנוחתו: ב"קרית שאול" בתל אביב.

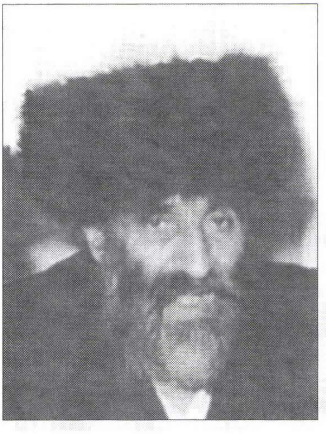
הרה"ח ר' **מרדכי** ז"ל **פינקלשטיין** בהרה"ח ר' מנחם ז"ל. נולד: ב"וועלוין" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ברח' "אחד העם" "פיירברג" שבתל אביב. נפטר: בשטיבל בש"ק כ"ח תמוז תשנ"ג. ומקום מנוחתו: ב"קרית שאול" בתל אביב.

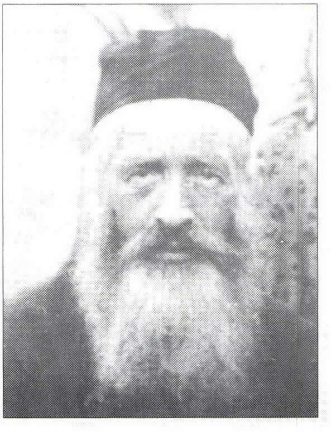
הרה"ח ר' **אברהם אליעזר** ז"ל **פשנדזה** בהרה"ח ר' ישכר דב ז"ל. נולד: ב"פינטשוב" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: "קהל חסידים" שבשכונת שפירא בדרומה של תל אביב, וברח' "אחד העם" בתל אביב, וב"אור החיים" שבבני ברק. נפטר: א' טבת תשנ"ז. ומקום מנוחתו: ב"קרית שאול" בתל אביב.

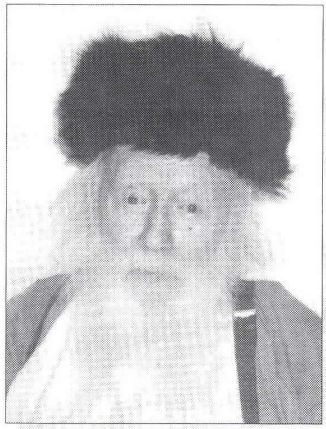
הרה"ח ר' **צבי אלעזר (הרי) פרימן** ז"ל בהר"ר ר' יצחק אייזיק ז"ל. נולד ב"ליטא". קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: "גור" בערד — שתרם את בניינו עבור השטיבל והישיבה ב"ערד". נפטר: ד' אלול תשד"ם. ומקום מנוחתו: בבית החיים ב"ערד".

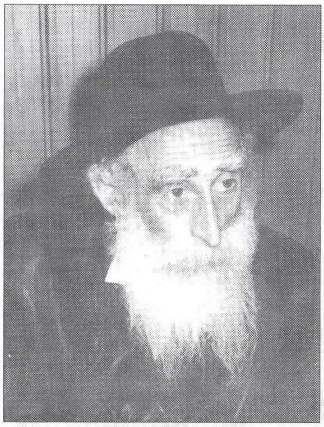
הרה"ח ר' **שמחה** ז"ל **צישינסקי** בהרה"ח ר' יהודה דב (בערס) ז"ל. נולד: ב"אוטבוצק" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: "הקישון 33" שבתל אביב. הקים דורות של משמשים בקודש אצל רבותינו הקדושים — בנים — וחתנים. חתנו הוא המשב"ק הידוע ר' חיים לרנר הי"ו. נפטר: כ"ז כסלו תש"ל. ומקום מנוחתו: ב"הר המנוחות" בירושלים.

הרה"ח ר' **מרדכי יוסף** ז"ל **קובשקה** בהרה"ח ר' יעקב זאב ז"ל. נולד: ב"רדזנוב" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו: "בבית המדרש הגדול שבירושלים". נפטר: י"א טבת ת"ש. ומקום מנוחתו: ב"הר הזיתים" בירושלים.

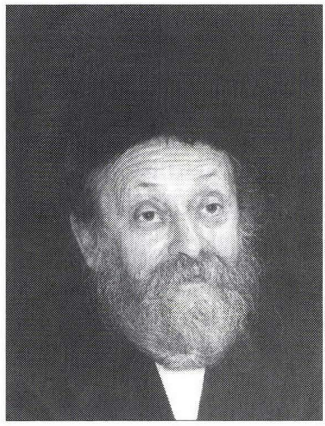
הרה"ח ר' **יוסף** ז"ל **קונסס** בהרה"ח ר' אברהם פסח ז"ל. נולד: ב"פיינטשנע" שבפולין. נקרא בטיש "יוסל קונסס". קבע מקום תורתו ותפילתו: "בבית המדרש הגדול שבירושלים". הקים קופת גמ"ח עבור חתנים בני ישיבות "גור". נפטר: ח' שבט תשמ"ט. ומקום מנוחתו: ב"הר המנוחות" בירושלים.

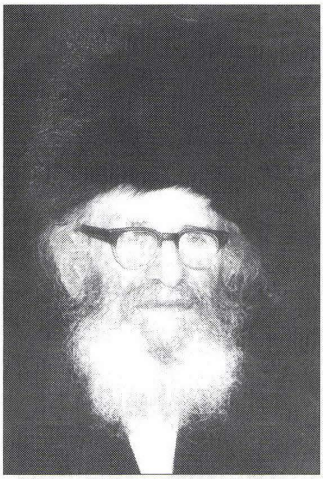
הרה"ח ר' **יעקב** ז"ל **קנובלוביץ** בהרה"ח ר' יצחק מאיר ז"ל. נולד: ב"קלישי" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: "הקישון 33" שבתל אביב. ואחרי שנים עבר לגור במושב "קוממיות" בפקודתו של מרן ה"בית ישראל" זי"ע. נפטר: כ' אב תשמ"ט. ומקום מנוחתו: ב"הר הזיתים" בירושלים.

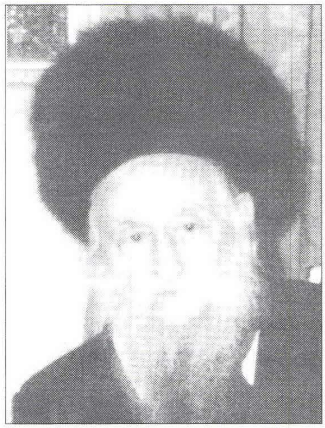
הרה"ח ר' **יעקב צבי (הערש)** ז"ל **קמפינסקי** בהרה"ח ר' מרדכי מנחם ז"ל. נולד: ב"לודז'" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו: "בבית המדרש הגדול שבירושלים". אביו של בעל הצדקה והחסד הנודע מאמריקה הרה"ח רבי ירחמיאל שליט"א. נפטר: ח' סיון תשל"א. ומקום מנוחתו: ב"הר המנוחות" בירושלים.

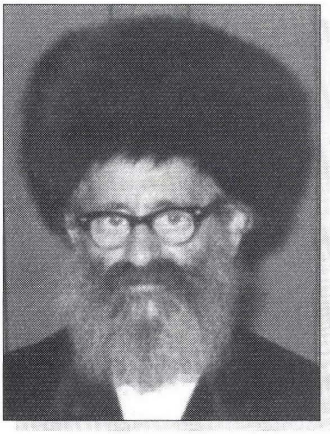
הרה״ח ר׳ **חיים** ז״ל **קמפינסקי** בהרה״ח ר׳ שמואל ז״ל. נולד: ב״ז׳דונסקה וואלה״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ״פורטי נייך״ (49) שבבורו פארק. אביו של הרה״ח ר׳ שמעון קמפינסקי הי״ו מאמריקה. נפטר: י״ז תשרי תשנ״ח. ומקום מנוחתו: ב״הר המנוחות״ בירושלים.

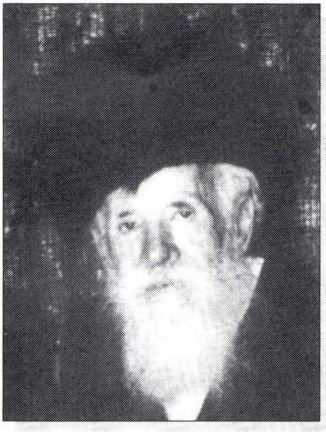
הרה״ח ר׳ **אברהם** כהן ז״ל **קירשנבוים** בהרה״ח ר׳ יעקב ז״ל. נולד: ב״קינסק״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ״הקישון 33״ וב״אחד העם — פיירברג״ שבתל אביב. נקרא בטיש: ״אברהם כהן״ נפטר: כ״ח אדר תשנ״ג. ומקום מנוחתו: ב״קרית שאול״ בתל אביב.

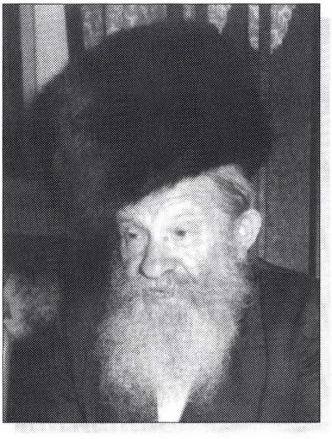
הרה״ח ר׳ **אברהם אבא** ז״ל **קורנפלד** בהרה״ח ר׳ מרדכי ז״ל. נולד: ב״וורשא״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ״גור״ בכפר אתא. אביו של הרה״ח ר׳ נחום קורנפלד ז״ל מקים אהלה של תורה, בהקמת כולל מפואר עבור אברכי חסידי ״גור״ בבני ברק. נפטר: כ״ג אייר תשמ״ד. ומקום מנוחתו: ב״הר הזיתים״ בירושלים מעל למערת רבותינו.

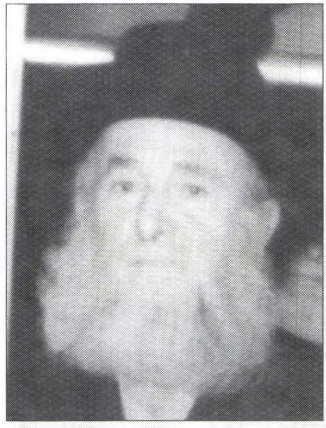
הרה"ח ר' **שלמה חנוך (הענך)** ז"ל **קורניק (סבינר)** בהרה"ח ר' ישראל ז"ל. נולד: ב"סיבין" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: "הקישון 33" שבתל אביב. נקרא בטיש: "שלמה הענך סבינר" היה מהמשוררים ב"קאפלה". נפטר: כ"ה תמוז תשל"ב. ומקום מנוחתו: בבית החיים "שומרי שבת" בבני ברק.

הרה"ח ר' **ישראל משה** ז"ל **קרנביסר** בהרה"ח ר' ברוך ז"ל. נולד: ב"וורשא" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ברח' "החשמל" שבתל אביב. תלמיד חכם גדול ושקדן עצום, אביו של מנהלה הדגול של ישיבת "חידושי הרי"ם" שבתל אביב, הגאון החסיד רבי נחום קרנביסר שליט"א — והרה"ח ר' יהושע הי"ו. חותנו של מורינו הרה"ח ר' מאיר היינה שליט"א ושל הרה"ג רבי שלמה הגר שליט"א מניו יארק. נפטר: כ' מנחם אב תשמ"ח. ומקום מנוחתו: בבית החיים "פונביז'" בבני ברק.

הרה"ח ר' **שמואל דוד** ז"ל **קונופניצקי** בהרה"ח ר' מרדכי מנחם ז"ל. נולד: ב"לודז'" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: "גור" בכפר אתא, וב"56" רבי עקיבא שבבני ברק. נפטר: ד' כסלו תש"ן. ומקום מנוחתו: ב"קרית שאול" בתל אביב.

הרה״ח ר׳ **משה** ז״ל **קנובלוביץ** בהרה״ח ר׳ שלום ברוך ז״ל. נולד ב״קלישׁ״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ״הקישון 33״ שבתל אביב. נפטר: י״א תשרי תש״ל. ומקום מנוחתו: בבית החיים ״שומרי שבת״ בבני ברק.

הרה״ח ר׳ **מאיר** ז״ל **קלינבסקי** בהרה״ח ר׳ אברהם חיים ז״ל. נולד: ב״קלישׁ״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ב״שיכון ה׳״ שבבני ברק. נפטר: כ״א כסלו תשל״ז. ומקום מנוחתו: בבית החיים ״פונביז׳״ בבני ברק.

הרה״ח ר׳ **יחיאל דוד** ז״ל **קורנפלד** בהרה״ח ר׳ פנחס ז״ל. נולד: ב״וואלברום״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ברח׳ ״יהודה הלוי״ שבתל אביב, ובשטיבל ״רמת אהרן״ שבבני ברק. נפטר: א׳ דראש השנה תשמ״ט. ומקום מנוחתו: ב״הר הזיתים״ בירושלים.

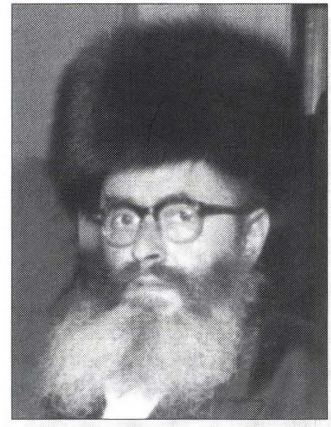
הרה"ח ר' **יצחק** ז"ל **רושצקי** בהרה"ח ר' ישראל יהודה ז"ל. נולד: ב"וועלוין" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ברח' "ברזילי" שבתל אביב. נקרא בטיש: "יצחק וולויענער". נפטר: א' דפסח ט"ו ניסן תש"ך. ומקום מנוחתו: בבית החיים "שומרי שבת" בבני ברק.

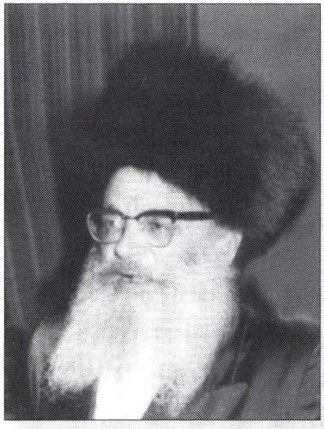
הרה"ח ר' **יוחנן** ז"ל **רובינשטיין** בהרה"ח ר' אברהם נחמיה אלעזר ז"ל. נולד: ב"וורשא" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: "גור" בחיפה. נפטר: כ"ד כסלו תשכ"ו. ומקום מנוחתו: בבית העלמין הישן ב"חיפה"

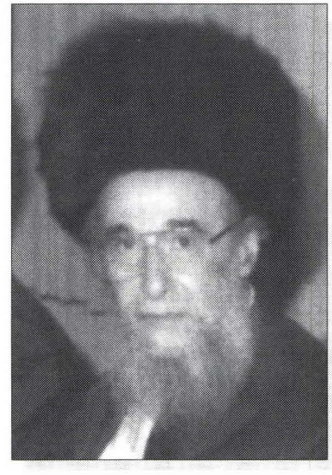
הרה"ח ר' **טוביה** ז"ל **רוזנווסר** בהרה"ח ר' יצחק יעקב ז"ל. נולד: ב"לודז'" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: "הקישון 33" שבתל אביב. שימש משב"ק אצל מרן בעל ה"אמרי אמת" ז"ע בוינה, בבוא הרבי למנוחה בוינה. נפטר: י"ט סיון תשל"א. ומקום מנוחתו: ב"קרית שאול" בתל אביב.

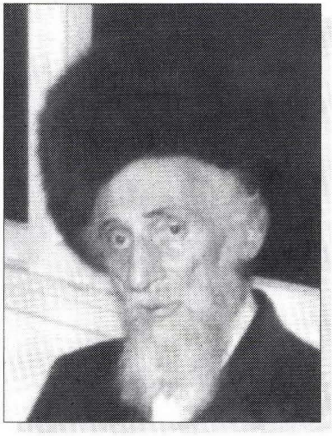
הרה״ח ר׳ **שמואל אהרן** ז״ל **רוזנטל** בהרה״ח ר׳ חיים שמואל חזקיהו ז״ל. נולד: ב״לודז׳״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו: ״בבית המדרש הגדול שבירושלים״. אביו של הרה״ח ר׳ שרוליק רוזנטל הי״ו מירושלים. נפטר: י״א אב תשל״ב. ומקום מנוחתו: ב״הר המנוחות״ בירושלים.

הרה״ח ר׳ **משה יצחק** ז״ל **רושגולד** בהרה״ח ר׳ בנימין ז״ל. נולד: ב״פביאניץ״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ״הקישון 33״ שבתל אביב, וב״יהושע״ שבבני ברק. שימש כראש אגודת השוחטים בתל אביב. נפטר: ט״ז אלול תשמ״א. ומקום מנוחתו: ב״הר המנוחות״ בירושלים.

הרה״ח ר׳ **אברהם לייב** ז״ל **רוזמרין** בהרה״ח ר׳ ברוך שרגא ז״ל. נולד: ב״קרסנאשילץ״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ״גור״ באמריקה. וב״בית המדרש הגדול שבירושלים״. אביהם של הרה״ח ר׳ איטצ׳ה הי״ו והרה״ח ר׳ נפתלי הי״ו. נפטר: ג׳ אלול תשנ״א. ומקום מנוחתו: ב״הר הזיתים״ בירושלים.

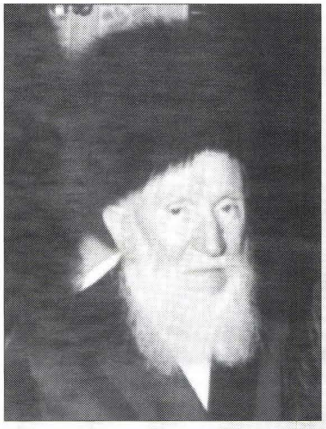
הרה"ח ר' **יעקב משה** ז"ל **רוסט** בהרה"ח ר' אברהם ז"ל. נולד: ב"וורשא" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו "בבית המדרש הגדול שבירושלים". אביו של הרה"ג רבי ישראל דוד רוסט שליט"א מחיפה. נפטר: כ"ג אדר א' תשל"ג. ומקום מנוחתו: ב"הר הזיתים" בירושלים.

הרה"ח ר' **ישראל יצחק** ז"ל **רוזנבלום** בהרה"ח ר' שמואל יהודה ז"ל. נולד: ב"פיוטרקוב" שבפולין. זכה להסתופף בצל מרן בעל ה"שפת אמת" זי"ע. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ברח' "פלורנטין" ושימש כגבאי השטיבל. נפטר: א' טבת תש"ל. ומקום מנוחתו: בבית החיים "שומרי שבת" בבני ברק.

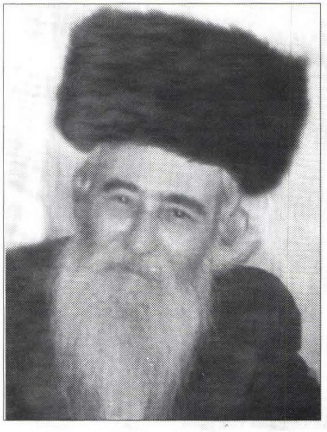
הרה"ח ר' **משה מרדכי** ז"ל **רוזנברג** בהרה"ח ר' אברהם ניסן ז"ל. נולד: ב"צכנוב" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ברח' "פלורנטין" שבתל אביב. היה ממקימי ישיבת "חידושי הרי"ם" שבתל אביב. וכיתת רגליו בארץ ובחוץ לארץ כמעט בכל העולם כולל מדינות ערב, לבנון, סוריה, עירק, מצרים, ועוד... לגייס כספים עבור הישיבה. בשנותיו האחרונות הקים בתל אביב כולל "בעלי בתים" והעמיד בראשו את הרב ישראל מנדל קיהן זצ"ל הכולל התקיים בבית הכנסת "פועלי צדק" ברח' צ'לנוב בדרומה של תל אביב. ועזר על ידו הרה"ח ר' בן ציון איינפלד ז"ל. נפטר: א' אלול תשמ"ז. ומקום מנוחתו: ב"הר המנוחות" בירושלים.

הרה״ח ר׳ **יוסף** ז״ל **רוזנבוים** בהרה״ח ר׳ גדליה שלמה ז״ל. נולד: ב״קלישׁ״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו ״בבית המדרש הגדול שבירושלים״. שימש ממנהלי ישיבת ״חידושי הרי״ם״ שבתל אביב. נפטר: י״ח אלול תשל״ט. ומקום מנוחתו: ב״הר הזיתים״ בירושלים.

הרה״ח ר׳ **יחזקאל** ז״ל **רוטשטיין** בהרה״ח ר׳ מרדכי ניסן ז״ל. נולד: ב״וורשא״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ברח׳ ״ברזילי״ שבתל אביב, היה ממייסדי השטיבל, ושימש כגבאי בו. כ״כ היה מנהל קופת מלווה וחסכון של פא״י כיום בנק פועלי אגודת ישראל. נפטר: י׳ אייר תשכ״ח. ומקום מנוחתו: ב״קרית שאול״ בתל אביב.

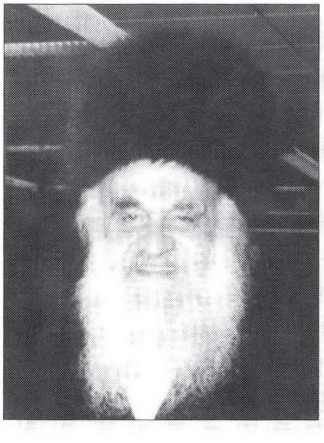
הרה״ח ר׳ **חיים שמואל** ז״ל **רייפן** בהרה״ח ר׳ מתתיהו ז״ל. נולד: ב״טורנא — קראקא״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו: ״בבית המדרש הגדול שבירושלים״. נקרא בטיש: ״חיים שמואל קרוקבער״. נפטר: א׳ שבט תשל״ז. ומקום מנוחתו: ב״הר הזיתים״ בירושלים.

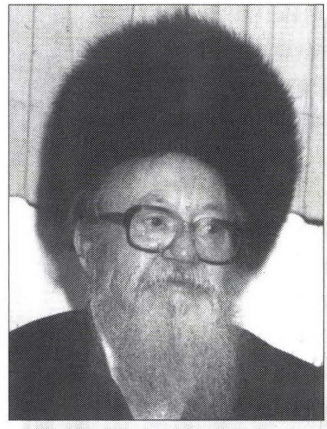
הרה"ח ר' **מנחם משה מאיר** ז"ל **רוזנברג** בהרה"ח ר' יעקב הענך ז"ל. נולד: ב"וורשא" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: "חסידים בלונדון 96". נפטר: כ"ד אייר תש"ן. ומקום מנוחתו: ב"הר המנוחות" בירושלים.

הרה"ח ר' **פנחס** ז"ל **רפאלוביץ** בהרה"ח ר' דוד ז"ל. נולד: "בפביאניץ" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: "גור" בחיפה. נפטר: כ' תמוז תשמ"א. ומקום מנוחתו: בבית העלמין הישן "חוף הכרמל" בחיפה.

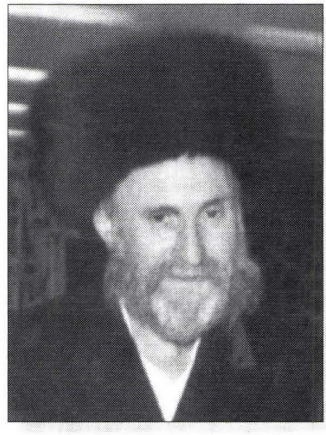
הרה"ח ר' **משה** ז"ל **רוזנטל** בהרה"ח ר' אברהם יצחק ז"ל. נולד: ב"פביאניץ" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ברח' "שלמה המלך" שבתל אביב, וב"אור החיים" שבבני ברק. נקרא בטיש: "משה, אברהם יצחקס"". נפטר: ט"ז אייר תשנ"ג. ומקום מנוחתו: בבית החיים "פונביז'" בבני ברק.

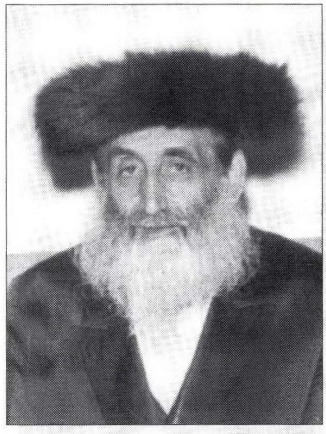
הרה"ח ר' **חיים שמואל** ז"ל **רוזנברג** בהרה"ח ר' משה דוד ז"ל. נולד: ב"בנדין" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: "אור החיים" שבבני ברק. נפטר: ג' ניסן תשנ"ו. ומקום מנוחתו: ב"הר המנוחות" בירושלים.

הרה"ח ר' **דוד יהושע** ז"ל **רוזנולד** בהרה"ח ר' אהרן ז"ל. נולד ב"טומשוב" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ברח' "נוה שאנן" שבתל אביב, ובשטיבל "גור" בחיפה, וב"אור החיים" שבבני ברק. חיבר כמה ספרים. נפטר: ט' כסלו תשנ"ו. ומקום מנוחתו: ב"הר הזיתים" בירושלים.

הרה"ח ר' **טוביה** ז"ל **רובינשטיין** בהרה"ח ר' צבי חיים ז"ל. נולד: ב"וורשא" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ברח' "ברזילי" וב"יהודה הלוי" שבתל אביב, וב"אור החיים" שבבני ברק. נקרא בטיש: "טוביה תל אביבער". נפטר: ח' תמוז תשמ"ח. ומקום מנוחתו: ב"קרית שאול" בתל אביב.

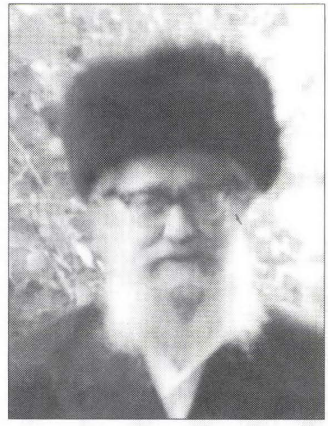
הרה"ח ר' **יהודה לייביש** ז"ל **רוזנברג** בהרה"ח ר' שמעון ז"ל. נולד: ב"טשין" שבצ'כסלובקיה – פולין. קבע מקום תורתו ותפילתו: בבית חסידים ב"טבריה", ובבית המדרש הגדול דצאנז בנתניה, וב"שטיבל גור" בנתניה, וב"אור החיים" שבבני ברק. נקרא בטיש: "לייביש טבריה פון נתניה". נפטר: ז' שבט תשמ"ו. ומקום מנוחתו: בבית החיים ב"נתניה".

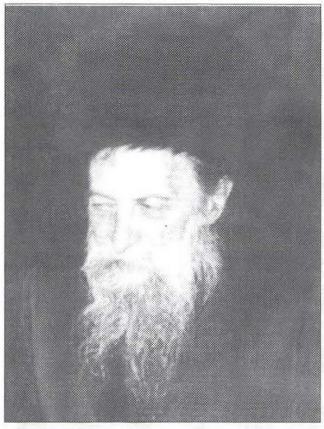
הרה"ח ר' **קלונימוס קלמן** ז"ל **רוטר** בהרה"ח ר' ישעיהו ז"ל. נולד: ב"וורשא" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו: בבית החסידים ב"קרית אליעזר" וב"גור" שבחיפה. נפטר: י"ג תמוז תשנ"ט. ומקום מנוחתו: בבית העלמין החדש ב"חיפה".

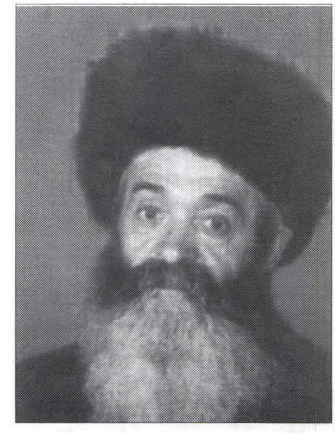
הרה"ח ר' **שמחה בונים** ז"ל **שץ (שצקץ)** בהרה"ח ר' נחמן ז"ל. נולד: ב"וויערשוב" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו ב"בית המדרש הגדול שבירושלים", ולאחר מכן נסע לשליחות קודש במכסיקו, ובאמריקה, ושימש כשו"ב. נפטר: י"ד תשרי תשי"ט. ומקום מנוחתו: בבית החיים "במכסיקו סיטי".

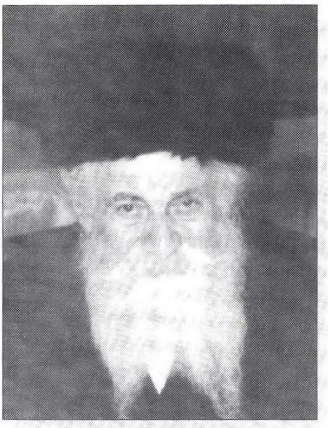
הרה״ח ר׳ **אברהם** הכהן ז״ל **שפירא** בהרה״ח ר׳ מאיר ז״ל. נולד: ב״לודז׳״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו ״בבית המדרש הגדול שבירושלים״. נפטר: י״ז אלול תשל״ה. ומקום מנוחתו: ב״הר הזיתים״ בירושלים.

הרה״ח ר׳ **משה חיים** ז״ל **שפירא** בהרה״ח ר׳ חנוך דוד ז״ל. נולד ב״וורשא״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ברח׳ ״פלורנטין״ שבתל אביב. נקרא בטיש: ״משה חיים הענכס״״ שימש כגבאי הכוללות עבור ישיבת ״שפת אמת״ שבירושלים. אביו של הרה״ח ר׳ יצחק שפירא שליט״א מנהל ישיבת המתמידים ״אהבת תורה״ בירושלים. נפטר: א׳ כסלו תשמ״ב. ומקום מנוחתו: ב״הר המנוחות״ בירושלים.

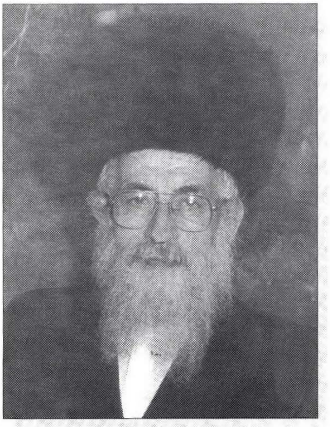
הרה״ח ר׳ **מרדכי (מוטיו)** הכהן ז״ל **שפירא** בהרה״ח ר׳ אברהם הכהן ז״ל. נולד: ב״בלנדאו״ שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו: ״בבית המדרש הגדול שבירושלים״. נקרא בטיש: ״מוטיו שפירא״. ביתו שימש גם למכירת ספרים ותשמישי קדושה. נפטר: כ״ד אב תשנ״א. ומקום מנוחתו: ב״הר הזיתים״ בירושלים.

הרה"ח ר' **חיים חנוך (הענך)** ז"ל **שלסר** בהרה"ח ר' יוסף מנחם ז"ל. נולד: ב"קלישי" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: ברח' "החשמל" וב"נחמני" שבתל אביב. מחותנו של הרה"ג ראש ישיבת שפ"א רבי יעקב הענך סנקביץ זצ"ל . נפטר: ז' אב תשנ"ד. ומקום מנוחתו: ב"קרית שאול" בתל אביב.

הרה"ח ר' **אריה מנחם (לייבל)** ז"ל **שפסל** בהרה"ח ר' ישראל יצחק ז"ל. נולד: ב"פשיטיק – ראדום" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: "הקישון 33" שבתל אביב, וב"גבעת רוקח" "יהושע" שבבני ברק. נקרא בטיש: "לייבל רודמע". נפטר: כ"ח אב תשל"ג. ומקום מנוחתו: ב"קרית שאול" בתל אביב.

הרה"ח ר' **אברהם (אברומצ'ה)** ז"ל **שטרן** בהרה"ח ר' משה זאב ז"ל. נולד: ב"וואלוין" שבפולין. קבע מקום תורתו ותפילתו בשטיבל: "גור" בחיפה. נקרא בטיש: "אברומצ'ה שטרן". חותנו של הנגיד הרה"ח ר' אברהם נח קליין הי"ו מאמריקה. נפטר: כ"ו טבת תשנ"ח. ומקום מנוחתו: ב"הר המנוחות" בירושלים.

בתמונה נראים: הרה״ח ר׳ **שלמה בכלר.** הרה״ח ר׳ **חיים יוסל ליכט**, הרה״ח ר׳ **טוביה רוזנווסר**. בין קבוצת זקנים ששהו בעת זיקנתם בבית ״צימרמן״ ברעננה.

